

سه لاج ره ووف

پولینکردنی
فورم و په‌یژه کانی موسیقای
کوردی

2020

ناوهرۆك

سهرهتا..... ۷-۶

بهشى يه كه م /

مه بهست له ئه نجامدانى ئەم ليكۆلینه وهیه ۸

بهشى دووهم / ۴۴-۹

* كورته يه كى ميژويى (به ره وه هونه ريكي ره سه ن و گه پان به دوای ناسنامه دا)

* كورته يه كى پيويست له ميژويى موسيقاي جيهانى.

* نه ته وهى كورد و دینی زهر دوشت.

* ئاقيستا و په يامى زهر توشت.

* گاتاكان و موسيقاي كوردی.

* موسيقاو گورانى ئه هلى حه ق.

* ئاميره موسيقا ته قلديه كان (كو نه كان).

* رۆل و تايبه تمه نديه كانى ته نبور.

* ده ستگا موسيقاييه ته قلديه كان نمونه ی نۆته ی ئاوازه ئاينيه كانى ئه هلى حه ق.

* ئاميرى ته نبور و ئاوازه موسيقا لای په پره وانى ئاينى ئيزدى.

* موسيقاو گورانى دوای هاتنى دینی ئيسلام.

* سه رچاوه كان.

بهشى سييه م / ۸۱-۴۵

* ده ستنيشان و پۆلنيكردى په يژه كانى موسيقاي كوردی.

* چۆنيه تى به كارهيئانى په يژه كانى موسيقا له رۆژه لاتی ناوه پراست.

* په يژه كانى موسيقاي رۆژه لاتی ناوه پراست .

* په يژه كانى موسيقاي رۆژه لاتی ناوه پراست به گشتى و كوردی به تايبه تى

۱- په يژه ی يه كه مى گه و ره (ماجوړ - عه جه م).

۱- سه ر پله ی بنكه .

په يژه ی گه و ره (عه جه م كه بير).

= = (عه جه م حيجاز - شوق افزا).

= = (عه جه م نهاوه ند - دلدار).

= = (عه جه م كورد)

= = (عەجەم حىجاز- نەورۆز).

ب- سەر پلەدەنگىەكانى ترى (شەشەم، سى يەم، چوارەم، پىنچەم.

۱- سەر پلەى شەشەم (مىنۆر- نەاوەند).

بچوكى سروشتى (نەهاوەند كورد).

= هارمۆنى (نەهاوەندى گەورە).

= ميلۆدى (نەهاوەند عەجەم).

= --- (دوو نەهاوەند).

= --- (نەوبەهار).

= --- (سونبلە).

۲- سەر پلەى سىيەم (فرىجى - كورد).

كورد نەهاوەند.

كوردىن (لامى).

كورد حىجاز.

شانازى كورد.

۳- سەرپلەى چوارەم (سىگان).

نگرىز.

حەسار.

۴- سەرپلەى پىنچەم (مىكسۆلىدى).

حىجاز عەجەم (زىجران).

= نەهاوەند (زمزمە).

= كار (شاناز).

۱- پەيژەى دوەمى گەورەى رۆژەلەلاتى (راست).

جۆرەكانى:

۱- سەر پلەى بىنكە.

راستى سروشتى.

= هارمۆنى.

= ميلۆدى.

ب- سەر پلەدەنگىەكانى ترى (شەشەم، سى يەم، چوارەم، پىنچەم).

۱- پەيژە مۆسىقاي سەر پلەى شەشەم.

* ھەردوو چوارىنەى دەستكارى نەكرابىن.

* دووچوارىنەى وەكويەك.

* چوارىنەى دوو دەستكارى كرابى (8 جۆر).

* پەيژە لاوەكىەكانى سەر پلەى شەشەم (8 جۆر).

۲- پەيژە مۆسىقاي سەر پلەى سىيەم (سىگا).

۱- بى دەستكارى پلە دەنگىەكانى.

* ئەوشار.

ب- بەدەستکاری پلە دەنگیەکانی.

*ھوزام.

*سیڭای کورد.

*سیڭای عەجەم.

*سیڭای نەھاوەند.

*سیڭای بەیات.

*سیڭای سەبا.

*سیڭا سیگا.

ج- پەیزە لاوکیەکانی سەرپلە ی سێیەم.

*دڵناز.

*سیڭای کورد.

۳- پەیزە مۆسیقای سەر پلە ی چوارەم(چوارگا).

*چوارگا.

*شیراز.

*شەوقی ئاور.

۴- پەیزە مۆسیقای سەر پلە ی پێنجەم.

*نیاز.

*حیجاز غەریب.

پەیزە ی کرۆماتیک

پەیزە ی ماجۆر (عەجەم) ی کرۆماتیک

پەیزە ی راستی کرۆماتیک

بەشی چوارەم..... ۸۲-۸۵

*گەشەدان بەفۆرمی مۆسیقا کوردیەکان لەپری بەکارھێنانی زیاتر لە پەیزە یەک لە

پارچە ئاوازیکدا.

*تیۆری گۆرانکاری نیوان پەیزەکانی مۆسیقا.

جۆرەکانی:

۱- گۆرانکاری سەرەکی.

۲- گۆرانکاری لاوەکی.

۱- گۆرانکاری سەرەکی:

۱- راستەوخۆ لەھەمان پلە دەنگی.

۱- لەپەیزە ی یەكەمی گەورە (عەجەم)، بۆ پەیزە ی بچوکی (نەھاوەند) لەھەمان پلە دەنگی.

۲- لەپەیزە ی دوەمی گەورە (راست)، بۆپەیزە ی بچوکی (بەیات) ی لەھەمان پلە دەنگی.

۳- لەپەيژەي يەكەمي گەورە (عەجەم - ماجۆر). بۆ پەيژەي دوەمي گەورەي هەمان پلە دەنگي.

ب- گۆرانکاری نزيكايەتي.

۱- نزيكي سەرو. بۆ هەردو پەيژەي گەورە (عەجەم وراست).

۲- نزيكي خوارو. بۆ هەردو پەيژەي گەورە (عەجەم وراست).

۲- گۆرانکاری لاوەکی.

گۆرانکارییە لە نیوان پەيژەسەرەکی و پەيژە کانی تری سەر پلە دەنگیەکانی شەشەم و سێیەم و چوارەم و پینجەمی، لەبەر ئەوەی گۆرانکاری لە پابەری کیشدا رونادات.

بەشی پینجەم / ۸۶-

* ناوچە جیاجیاکانی کوردستان.

* ئەنالیز کردنی زۆربەي گۆرانیە فۆلکلۆریەکانی پتر لە 50 گۆرانی بیژی هەر چوار پارچەکەي کوردستان لەروی پەيژەکانی مۆسیقاو ریتەکانیانەو.

* پۆژەهەلاتی کوردستان.

* باشوری کوردستان.

* خۆرئاوای کوردستان (باشوری بچوک).

* باکوری کوردستان.

بەشی شەشەم /

پيژەي ريزبەندی بەکارهينانی پەيژەکانی مۆسیقا لەهەر چواربەشەکەي کوردستان.

بەشی هەوتەم /

پيشنيارهکان بۆ برەودان بە هونەري مۆسیقای کوردی.

کۆتايی

کوردستانی گهوره

سەرەتا

پاش ئەوھى لە نووسىنى كىتەبى (پۇلىنكردىنى پەيزەكانى مۇسقىي پۇژھەلاتى ناوهراسىت) بوومەو، زۆر بە سانايى بۆم دەرکەوت، كە مىللەتى كورد تەنھا ھەر لە بارى راميارىدا زەوتلىكراو نەبوو، بەلكوو بە درېژايى بوونى لە ھەموو بواردەكانى ژياندا چەوساوە دەستى داگيركەران و زۆرداران بوو، نەك تەنھا خاكەكەى لى داگيركراو، بەلكوو زۆرداران ھەردەم ويستوويانە بە ھەموو شىوھىەك كەلتور و كەلەپوورەكەشى لەناو بەرن. ھەر وەكوو پەپرەوكردى دروشمەكەيان، كە دەلێن: (گەر بەتووت گەلێك (مىللەتێك) لەناو بەریت، ئەوا پيوستە راستەوخۆ لە فەرھەنگ و كەلتورەكەى بدەيت).

بۆيە پاش خويندنەوھى بابەتەكەم لەلایەن مامۆستاي بەريز (دكتور ل. پلىنكەرس) مامۆستاي زانكۆى (ئەمستەردام) بەشى مۇسقىقاناى (مۇسقىقالۆژى) و گوئى گرتنم لە ئامۇژگارىيەكانى، ئەويش برەودان بە لىكۆلئىنەوھەكەم و كەلك وەرگرتن لە جۆرى لىكۆلئىنەوھى پيشوم بۆ پىناسەكردىن و پۇلىنكردىنى پەيزە و شىوازە (فۆرم)ەكانى مۇسقىقا و ئاوازی كوردى. ھەرچەندە لە سەرەتادا بە كارپىكى زۆر گەورە و گران ھاتە پيش چاوم و، زۆر لەو داوايەى ئەو مامۆستا بەپىزەم سەلمىمەو، بەلام پاش بىركردنەوھىەكى زۆرم لەو بارەيەو و گەيشتنمە ئەو قەناعەتەى كە، بەسە ئىتر ئەو كاتە بەسەر چوو كە دەلێن: ئىمەى كورد ھىچ سەرچاوەيەكى باوەرپىكراومان نىيە تا پشتمى پى بىستىن.

ئەى خۆ ھەموو مىللەتانى سەر پرووى زەوى ھەر لە خۆو لەگەل لەدايكبوونياندا سەرچاوەى باوەرپىكراويان نەبوو يان بۆيان نەھاتۆتە خواروھە يان كەسىكى بىگانە بەديارى بۆى نەناردوون. ھەرچەندە بيشك ئەيليم، ئەوئەندەى كەسانى بىگانە ھەوليان داوھ لەسەر ئاواز و مۇسقىي ئىمە بنووسن و ھەول بەدن چەندىن سەرچاوەى بەكەلك بۆ ئىمە بەجى بەيلن (با خاوەن كەموكوورپيش بىت)، ئەوئەندە ھونەرمانەكانى خۆمان خەمخۆر نەبوون. بگرە بىريشيان لى نەكردۆتەو، ھەرچەندە چەند ھەولێك لەلایەن ھەندى كەسى ھونەرمانەند و ھونەردۆستى مىللەتەكەمانەوھە دراون (ھەريەكە لەو بابەتانە لە كاتى پىوستدا باس ئەكەم)، تا رادەيەك مرفۇ ئەتوانى كەلكيان لى وەرېگىت، ھەرچەندە زۆربەيان گرفتى بىبەلگەييان ھەيە لەوان، بەتايبەتى نەنووسىنەوھى نۆتەى ئەو مۇسقىقا و ئاوازانەى كە باسيان كردو، يان بە ھەلە نووسىنەوھەيان. جا ئەمە ھۆكەى بۆ نەشارەزايى خۆيان لە نووسىنەوھى نۆتەى مۇسقىقاي دەقە ئاوازەكان بىت، يان چنگ نەكەوتنى دەقى ئەو ئاوازانە بىت كە بە لای مەنەوھە گرتكى كارى تووژىنەوھە و لىكۆلئىنەوھى مۇسقىقاي بەبى نووسىنەوھى نۆتەى مۇسقىقەكەى ھەر وەكوو تووژىنەوھە و لىكۆلئىنەوھىەكى ئەدەبى، كە بۆ پارچە ھۆنراوھەك بىرپىت وايە و دوور ئەبىت لە تووژىنەوھى ھونەرى مۇسقىقاي، با تووژىنەوھە و لىكۆلئىنەوھى زانستى مۇسقىقاش بىت.

جا بۆ ئەوھى منيش نەكەومە ھەمان ھەلەوھە، بۆيە ھەولى زۆرم داوھ كە بۆ لىكۆلئىنەوھەكەم پىگاي زۆربەى ناوچە جىاجىاكانى كوردستانە رەنگىنەكەم بگرەبەر. لە ھەر لايەك بىستبىتم كە فلانە شوين يان فلانە شار كانگايەكن يان تروسكاييەكى بەلگەداريان لى دەست دەكەوتت پرووم تىكردو. بەو ھىوايەى شتىكيان بۆ مەبەستەكەى خۆم لى ھەلكرىتم. ھەلبەتە ھەموو جارپىك ئەم كارەم بە ھاوھلى مۇسقىقازانىكى ھاوپىم يان قوتابىم بە ئەنجام گەياندو، (ھەريەكەك لەوانە لەكاتى پىوستدا ناو ئەبەم). پاش ئەو ھەموو گەرانە زۆرە بەدواى سەرچاوەى باوەرپىكراو، بۆ ئەوھى بىسەلمىنم كە كوردپيش وەكوو ھەموو مىللەتان سەر پرووى زەوى خاوەنى كەلتورى ھونەرى مۇسقىقا و ئاوازی خۆيەتى. بۆيە بە ھەولوكۆششى تاكە كەسى خۆم و ھاندانم لەلایەن ھەندى لە بەرپىسان و ھەندىك كەسى خاوەن بەھرە و خەمخۆر، ھەولم دا كە ئەم ھەنگاوە گرانە بنىم. كۆتايىيەكەشى چۆن ئەبىت ئەوا مۆژوو ئەبىتە شاھىد بەسەرمانەوھە. بۆيە بە گرتكى ئەزانم كە ھەر كەسە و لە بواردەكەى خۆيدا چاكى چالاكى لى ھەلبكات، بۆ ئەوھى ھەموو بوونىكى (سەرمايەيەكى)

ئەم مېللەتە كۆبكرپتەوۋە و بخرپتە سەر كاغەز، گەر لە ئىستاشەوۋە بېت ھەر قازانجانە، تاكوو نەوۋەكانى دواى ئىمە وەكوو ئىمەيان لى بەسەرنەيەت، چوونكە من ئەزانم ھەر كەسېك و لە ھەر بوۋاپىكدا بىيەوۋى بنووسىت، گەر وىستى نووسىن يان لىكۆلئىنەوۋە و توۋىنەوۋەكەى بەرپىبازىكى زانستى و باوۋەپىكراو بنووسىت، ئەوا بەو مەرەيەى من ئەچىت. توۋشى دەرەسەرىيەكى گەرە ئەبىت، كە ھەندى جار دەگاتە رادەى وازلېھىنان، گەر گىانى لەخۇبوردن و ئەركى نەتەوايەتى پالى پىۋەنەنىت، لەبەر بارگرانى بابەتەكەى ئەوا زووبەزوو ئەو ھەولەش دائەمركىتەوۋە و ئەوئىش ئەچىتە خانەى نەبووان و خاۋەنەكەشى دەبىتە ھاۋەلى ئەو كەسانەى كە تەنھا بىر لەو ساتە ئەكەنەوۋە كە تىايدا ئەژىن، بگرە رېگرىش لەو كەسانەى بە خەمخۆرى بىر لە دۆزىنەوۋەى رېگاچارە بۇ نەفەوتان و رزگاركردى كەلتور بەگشتى و كەلتورى ھونەرى مۇسقىقا و ئاۋازى رەسەنى كوردى بەتايبەتى ئەكەنەوۋە.

من نامەوۋى زۆرى لەسەر برۆم، چونكە لە دىر زەمانەوۋە لای ھەموو مېللەتانى جىهان ھونەرمەندى مشەخۆر و ھونەرمەندى رەسەنىش ھەبوۋە، ھونەرمەندى دەربار و ھونەرمەندى مېللەتىش ھەبوۋە، ھەرچەندە جۆرى دوۋەمى ھونەرمەندەكان بە كۆلى و بىگوزەرانى ژيانىان بەسەربردوۋە. گەرەترىن نمونە ھەردوۋ ھونەرمەندى نەمساۋى (ساليرى و مۇزارتە).

بەلام مەخابن، پاش مېژوۋىيەكى دوورودرېژ و پاش تىپەر بوۋنى دەيان سال، بگرە چەندىن سەدە جىاۋازى نىۋانىان ئاشكرابوۋە و ۋەلامى پرسىيارەكان دراۋەتەوۋە، كەچى تا ئىستاش بەداخوۋە لەلای مېللەتە دواكەوتوۋەكان ھەمان بەزم و ھەرايە و كى زۆر دەربارى بېت ئەوا ھەموو شتى بۇ لوۋاۋە، ئەوانى تر ۋەك داشى دامە جىگۆرپكىيان پى دەكرپت. ئەبى بە پى وىستى دەربارىيەكان ھەلسوكەوت بكن و جى بە داشەكانى تر لەق بكن و ھەندى جار كىش مەلىكىشيان پى دەكرپت. دەربارەيەكانىش تاقە مېشكىش مىۋانىان نىيە، چوونكە چى لى نازانن و نەشيانكردوۋە بە خەم. چار نامىنى ئەبىت دەست بەرەو ئاسمان بەرز بكرپتەوۋە و ئەو رستەيەى كە بۆتە فۆلكۆر (ئەمەش زەمانىكە و بەسەر دەچىت، خوا ھەلئىنەگرپت) بكرپتە سرودە نوپكە. دىسانەوۋە چاۋەرپى گۆتۋىيەكى تر بن، تا بە ھانايانەوۋە بېت. ھىوادارم لەگەل ئەوۋەى بە ھەلەى دوژمن و رەحمى خواش دەرۋوۋىەكمان لى كراۋەتەوۋە، ئەو ھەولانەى چەند بەردىك ئەخەنە سەر كەلتورەكەمان لەقەى ھەلپەرستانىان بەرنەكەوۋىت.

دىسانەوۋە دەلئىم ...

پىشخستنى ھونەرى مېللەتەكەمان بەلاساىى كرىنەوۋە نابىت. مېللەتانى ترى ئەم سەر روۋى زەمىنە، ھەريەكەيان مالى خۇيان ئاۋەدان ئەكەن و كر دووشىانە، دەبا پىش ئەوۋەى ھەول بەدەين ھاۋكارى و ھارىكارى كۆكرىنەوۋەى مالى ئەوان بىن، با دەستىك بە مالىكەى خۇماندا بىنن، با خەرمانى كەلتورەكەى خۇمان شەن كەين و خەلە بەپىزەكەى بكنە ھەوئىنى نانكى جوان. شىاۋە رپچكە و رپبازەكانى ئەوان بگرىنەبەر، بۇ ئەوۋەى مالىكەى خۇمان لەسەر رېگەيەكى زانستى ئاۋەدان بكنەنەوۋە، نەك كتومت لاساى ھونەرى بىگانە بكنەنەوۋە. كاتى كەلتورەكەى خۇمان بوۋە خاۋەن روۋىيەكى گەشى شارستانىيەت، ئەوسا چۆن ئىستا ئىمە تەقەلامانە كە لاساى ھونەرى بىگانە بكنەنەوۋە، ھەر بەو جۆرەش ھونەرمەندانى بىگانە تەقەلای ئەوۋەيان دەبىت كە لاساى ھونەرى ئىمە بكنەنەوۋە. ديارە ھۆشمەندى و خۇنەوۋىستى ھونەرمەندان و بەگشتى لەلايەك و، تىگەپىشتنى بەرپرسىاران و دەسەلاتداران بەتايبەتى لەلا گرنگەكەى ترەوۋە دوو ھۆكارى سەرەكىن. دەى خوا تا ئەۋكاتەى پىناسەيەكى گونجاۋ و لەبار بۇ ھونەركەمان دەستنىشان ئەكەين، بە دوورمان بكات لە ھونەرمەندى چاۋبرسى و مشەخۆر و دەسەلاتدارى بى ناگا.

بەشى يەكەم

مەبەست لە ئەنجامدانى ئەم لىكۆلېنەوھىيە

وھكوو لەمەوبەر باسەم كە زۆرى تەنگوچە لەمەكانى ناو مۇسقىي رۆژھەلاتى، بۆتە بەربەستىك كە ھەردەم رېگرىكى پتەوھ لە رېي پېش نەكەوتن و فراوان نەبوونى ئاستى گەشەكردنى. بۆيە ھەرچەند ورد بېنەوھ ئەبىنن، كە سالانىكى دوور و درىژە ئاستى ھونەرىي لە رۆژھەلات ھەر وھكوو خۆى ماوھتەوھ. ھەرچەندە بە ھۆى ھەندىك كەسى خۆرسكى ھونەرىي بەھرەدارەوھ كەم تا زۆر ھونەر لەم ناوچەيەدا گەشەى سەندووھ. بەلام دوور بووھ لە ئاستى زانستى، بۆيە فراوانىش بووبىت ئەوا ئاستىكى كەم بووھ و زىاتر بۆتە ھۆى (زۆربى و بۆربى)كە. ئەو رېگرانەش يان ئەو ھۆكارانەى كە بوونەتە ھۆى ئەم ئاستىزىمى و فراوان نەبوون و پېش نەكەوتنە زۆرن ... لەوانە:

۱- زۆرى و بۆرى ناوى پلە دەنگىيەكانى مۇسقىا بەگشتى و پەيژەكانى مۇسقىا بەتايبەتى، كارىگەرىيەكى خراپى لەسەر رەوتى پېشكەوتنى ئاستى ھونەرى ناواز و مۇسقىا ھەيە. وھكوو بە ئاشكرا لە ھەموو ئاستىكى خويندندا و لاي ھەندىك ھونەرمەندى ئەم ناوچەيە (رۆژھەلات) ديارە و ھەر بەو جۆرەيە. ھەر وھكوو ئەوھ واىە كە من ئىستا لىرەدا ناوم (سەلاج) بىت، بەلام كە چومە جىگايەكى تر ناوم ببىت بە (ھەر ناوىك پىت خۆشە)، بە واتاي گۆرپىنى ناوھكەم بە پىي شوين و جىگاگە، كە ئەمە خۆى لە خۆيدا مايەى سەرلىشىواندى خۆمان و دەورويشت بە خزم و بىگانەشەوھ. جا نمونەى ناوى خۆم نمونەيەكى زىندووھ بۆ بەكارھىنانى ناوى پەيژەيەكى مۇسقىا، كە ئەبىنن بۆ يەك پەيژەى مۇسقىا چەندىن ناو دىتە كايەوھ. وھكوو مامۇستا عەبدولرەحمان چىقچى ئەلى: لە پارچە ئاوازيكدا دوو مەقامى جياوازي بەكارھىناوھ، كە ئەمەش رووداويكى گرنگە لە مۇسقىاي عەرەبىدا. بەلام بە داخەوھ بەم جۆرە ئەو مۇسقىايە ناوى پەيژەكەى لە دەست داوھ و، ئەبوايە بگەرپىن بۆ ئەوھى ناوىكى نوئ بۆ ئەو پەيژە نوئيە دابننن، منىش ئەلىم بەداخەوھ جگە لە زۆروبۆرى ناوى پەيژەكانى مۇسقىا كە ھەر كەسەو ناوىكى نوئى بۆ دائەنى، سەرلى شىواوى گەرەى ناو مۇسقىاي رۆژھەلاتى برىتيە ۱ - بەكارھىنانى پەيژەى مۇسقىا و شەى مەقام بۆ يەك مەبەست، كە وشەى مەقام برىتيە لە ئاوازيكى رىتم سەربەست وھكو قەتار و خاوكەر و .... ھتد. ب - سەرلىشىواوى دووم باسكردن لە بونى چارەكە دەنگ، كە ھەلەيەكى زۆر گەرەيە، بچوكترىن ميانەى دەنگى نيو پلەى دەنگى يەو دواى ئەو پلەى سىچارەكە دەنگى و پاشان دەنگى تەواو.

۲- نەبونى سىستىمىكى زانستى بۆ نوسىنى رابەرى پەيژەكانى مۇسقىا لەساتى نۆتەنوسىنى پەيژەكانى مۇسقىادا بەتايبەتى پەژەى دووھى گەرەى رۆژھەلاتى (راست) و پەيژە دروستكراوھكانى سەر پلەدەنگىەكانى (شەشەم و سىيەم و چوارەم و پىنجەم)، كە تائىستاش ھەر كەسەو بە بۆچوونى خۆى ئەينوسى.

۳- نەبوونى سىستىمىكى زانستى بۆ گەشەدان بە پارچە ئاوازيك و بەكارنەھىنانى پەيژەى جياواز لە ئاوازيكدا و، مانەوھى پارچە ئاوازيك لەسەر يەك پەيژەى مۇسقىايى. بۆيە ناواز و مۇسقىاكانمان تەنھا لە شىوھى فۆرمى ناواز و گۆرانى فۆلكلورىدا ماونەتەوھ. دىسانەوھ بۆيە وھكوو مىللەتانى رۆژئاوا بەگشتى و مىللەتانى ئەوروپا بەتايبەتى نەبووينەتە خاوەنى فۆرمى نوئى وھكوو سىمفونى و كۆنسیرتۆ و ... ھتد و چەندىن فۆرمى نوئى جوان.

۴- نەدۆزىنەوھى سىستىمىكى (مىتۆدىكى) زانستى بۆ بەكارھىنانى پەيژەى كرۆماتىك، بەتايبەتى لە پەيژەى دووھى گەرەى رۆژھەلاتى (راست)دا، كە ئەمەش ھۆكارىكى گەرەيە بۆ بەكارھىنانى ئەم پەيژەيە لە ئاستىكى نزمدا.

بەشى دووھم

كورتەيەكى ميژويى

بەرەھونەرىكى رەسەن ..... كام جۆرە رەسەنايەتییەك ... ؟
لەكەيەو دەستپى بکەيىن؟ پار..... دويىن..... سبەيىنى.... ؟ ئەى كەى ... ؟
زۆر گەپام و زۆر كەسانى لەبار و وشيارم دى ، كاتىكى زۆرم لەگەل كۆمەل و كۆپى گەنجان و پيران بەسەر برد ، خولياى تەنھا پرسىيارىك بووم ، ئەويش ... ئايا ميژووى ئاواز و موسيقاي كوردى لە كەيەو دەست پى ئەكات؟ ئەى كامەيە ناسنامەى ئاواز و موسيقاي كوردى؟
ئايا راستە زمانى ساز و ئاواز دياردەيەكى سروشتين و ، پيش دروستبوونى ئادەمىزاد بە ھۆى دياردە سروشتيەكانى وەك لەرينەوہى دارودرەخت و گفەگفى با و خورەى ئاوى چەم و روبرار و زەرياکان و دياردە سروشتيەكانى ترى وەك ھەورەتريشقە و دەيان دياردەى تريس پەيدا بووہ ... ؟
ديارە ئەمە دياردەكانى دروستبوونى دەنگە سروشتيەكانە. بەلام ئەى دەنگە بەسۆزەكانى ئادەمىزاد كەى دروست بوون؟ يان ئايا لاي ميللەتى كورديش ھەر وەكوو ميللەتانى ترى سەر پرووى زەمين پابەندى پەيدا بوونى يەكەم مرؤقى كورد بووہ؟
زۆرم بيست ، بەلام لە ھەموويان ئاشناتر بە گويم وتە بەنرخەكەى مامۆستاي گەورە (محەمەدى حەمە باقى) بوو ، كە تا ئيستاش لە گويمدا ئەزنگيتەوہ. لەو دانىشتنەماندا فەرموى: بە گويرەى ئەوہى لە كتيبى (ئەھلى حەق)دايە ، ھونەرى سازو ئاواز لە دىر زەمانەوہ لە ناو پەپرەوانى ئەم ئاينەدا برەوى ھەبووہ ، لە نامەى سەرئەنجام لە(سرووتى يارسان)دا وا ھاتووہ: (ئەو كاتەى يەزدان ويستى ئادەم يان مشيەى كورد بخولقينيئت ، رۆج بە بەر ئادەمى كورددا نەچوو ، بۆيە دواى (40) رۆژ يەزدان بە (بنيامين)ى سەردەستەى فريشتەكانى فەرماندا كە گيان بە بەر ئادەمدا بكات ، بنيامينيش ئاوازي بۆ گيان ژەند ، بەو جۆرە گيان چووہ بەرى ئادەمى كوردەوہ).

من ليژەدا مەبەستم ئەوہيە ، گەر سەرچاوەى زمانى ساز و ئاواز وەكوو لاي ھەموو ميللەتانى سەر پرووى زەمين دىن و ئاين بيت ، ئەوا لاي ميللەتى كورديش ھەروا بووہ. ئاشكرايە ھەر لە دىر زەمانەوہ لاي ھەموو ميللەتانى سەر پرووى زەمين ، كورديش لەگەلياندا چەندىن گۆرانكارى بەسەر بارى ئاينى و بيروباوەرياندا ھاتووہ.

وشەى كورد وشەيەكى سۆمەريە ، بە ماناي گرد و بەرزاى ديت ، سۆمەريەكان واژەى گرداكا يان كركاكيان بەكارھيئاوہ ، سۆمەريەكان لە ناوہند و خواروى عىراق ژياون. گەر بەرەو سەرەوہ پرۆين ھەر بەرەو بەرزاى ئەچين. يۆنانيەكان وشەى كاردۆخيان بەكارھيئاوہ ، لە كتيبەكەى گەزەنەفۆنیشدا ھەر وا ناوبراوە. كاردۆخبيەكان كين؟ برىتين لەو كوردانە كە لە رۆژئاواى زىي گەورە ژياون. كەواتە كورد يان نيشتمانى كورد لە دوو بەش پىكھاتووہ ، بەشى يەكەمى ميديەكانە و بەشى دووھميش ناوچەى كاردۆخبيەكانە. ھەندىخ لەسەرچاوەكان دەلین دوو ميللەتن و بوونەتە نەتەوہيەك ، چونكە ئاشكرايە نەتەوہ لە ئەنجامى يەكگرتنى دوو يان زياترى دوو ميللەت دروست ئەبيت و ، ميللەتيش لە ئەنجامى دوو يان زياترى دوو خيل دروست ئەبيت.

بۆيە بە چاكم زانى ، كە ئەو گفتوگۆيەى لە نيوان من و براى ئازيز دكتور (ئەكرەمى ميھراد)دا روويدا ھەنديكى بخەمە پيش چاو.

دكتور ئەكرەمى ميھراد (ئەكرەم محەمەد كەريم) شارەزاي رووناكبيرى و فەرھەنگى لە ئەنجومەنى وەزيرانى حكومەتى ھەرېمى كوردستان لە سلیمانى لە (۲۰۰۵) ى زايينى وتى: وشەى دىن وشەيەكى كۆنى ئاقىستاييە ، كە لە وشەى دەئينا (Religion) وەرگىراوہ. وشەى ئاينيش ھەر وشەيەكى كۆنى ئاقىستاييە ، كە بە ماناي ياسا ، پەپرەو يان مەزھەب ھاتووہ ، كەواتە ئەتوانين بلين دىنى زەرتووشتى ، بەلام ئاينى كاھىي (ئەھلى حەق) يان ئاينى يەزدى يان ئاينى عەلەوى.

لهسهره تادا با پیناسه یه کی وشه ی ئاری بکه یین، هه ندی سهرچاوه هه یه به تایبه تی ئاقیستا، که وشه ی ئاری به وشه ی نه جیبزاده لیک ئه داته وه. له هه ندی جیگه ی تری ئاقیستاشدا، به مانای نیشته جی هاتوو. ئه وه سهرده مه نیشته جیبوون رهوشی گرنگی خیله کان بووه، له به رامبه ر خیله کۆچه رهکانی بیابانی سارد، که له ناوچه ی تۆرانه وه هاتوون و خیلهکانی خوار خۆیان و ئه م ناوچه یان داگیر و تالان کردوو. شاره زاکان ده لئین: میژوو ی دین و قۆناغه سهره کییهکانی په یامی دین (بیروباوه ر) له ولاتی کوردان یان ولاتی ئارییهکان له سی قۆناغ پیکهاتوو، ده لی ئه وه سهرچاوانه ی که پشتم پی به ستوون کتیه که ی میهرادی یه زیدییه و، ههروه ها کتیه که ی (دکتۆر رهشاد میران) و چه ند سهرچاوه یه کی فارسیش که تیایدا ده لئین:

قۆناغی یه که م: -

بریتییه له قۆناغی چه ند خواوه ندیی، به واتای پتر له خواوه ندیک په رستراوه (تعدد الالهه) یان پۆلیسیزم. ئه م قوناغه هاوکاته له گه ل قۆناغی خیلایه تی، به واتای ریخستنی ئابووری و سیاسی و کۆمه لایه تی و فرههنگی ریخستنی خیل بووه. له م سهرده مه دا پینج (5) خواوه ندی سهره کی له ناوچه جیا جیاکانی کوردستاندا په رستراون، ناوهکانیان ئه مانه ن ئه گه ر له باکوری کوردستانه وه ده ست پی بکه یین: یه که مین خواوه ند پی ئه و ترپت (بابه ئاسمان)، که له هه ندی سهرچاوهکاندا پی ئه و ترپ (دیاس پیتر) وشه ی پیتهر له پده ری فارسییه وه و، له وشه ی فاده ری ئینگلیزی شه وه نزیکه. ئه م خواوه نده (بابه ئاسمان) له ناوچهکانی خۆی و سه لماس و شنۆ و نهغه ده په رستراوه. خواوه ندی دووم خواوه ندی (دایه زهوی) یه که له ناوچهکانی سه لیمانی و موکریان و کهرکوک په رستراوه، ناویکی تریشی هه بووه که ناوی ئافره تیشی پی و تراوه، وشه ی ئافره تیش به مانای خولقینهر، تا ئیستاش گه ر که سیک کاریکی باش بکات پی ده لئین ئافهرین، تا ئیستاش به به ره (ئیبداغ) ده لئین ئه فراندن، نه فی (پچه وانه ی) ئافره ت نه فرته، هه ردوو واتای (ئه ری - ئافره ت و نه ری - نه فرته) هاتوو. شوینه وار ناسهکانیش خواوه ند (بت) ی دایکیان له ناوچهکانی سه لیمانی ده وره به رهکانی دۆزیوه ته وه. خواوه ندی سییه م به ناوی (که لئا هورا) یه که له ناوچه ی که له پورهکان په رستراوه و، به ناوی خواوه ندی تیشک (الهة النور) یان (الهة الحکمه) دیت. که له پورهکان له ناوچهکانی ئیلام و کرمانشان ئه ژین و ناوی خیله که شیان هه ر له ناوی خواوه نده که یانه وه هاتوو. خواوه ندی چاره م که له وه پری باکوری کوردستان په رستراوه، ئه ویش خواوه ندی (ئازهر یان ئاته ره) و به مانای خواوه ندی ئاگر دیت. له بهر ئه وه ی ئه م خیلانه ی کورد له ناوچه زۆر ساردهکانی کوردستاندا ژیاون و پیوستیه کی زۆریان به ئاگر بووه و ئاگر به شیک بووه له ژیا نیان، بۆیه وه ک خواوه ندیک سه رریان کردوو. هه ندی له لیکۆ له رهوان ده لئین ناوی ئاریاکان ههروه ها وشه ی ئیرایش هه ر له وشه ی ئاره وه هاتوو، گه ر ته ماشا بکه یین ئه بینین، له نیوان گه لی کورد و فارسدا هه ر بۆ ئه م واژه یه له یه کچووی له وانه واژه ی ئاگر، ئاور، ئاهه ر، ئایر، ئاته ش، ئار و ئازهریش هه یه. خواوه ندی پینجه م خواوه ندی (هوما) یه، که خواوه ندیکی ئه فسانه بییه، بریتییه له بالنده یه که له شه که ی بالنده یه و سه ری مرۆفه، تائیستاش هیمای ناسینه ره وه ی دینی زه رتووشته ئه م بالنده (هوما) یه یه. وه ک فارسهکان ده لئین نمادیکی ره سه نی دینی زه رتووشته و به فرۆهه ر (مرۆف یان گیانی رهوان) ناوی هاتوو، که هه ندی له شاره زایان ده لئین ناوی خیلایه هه مه وه ند له م ناوه وه هاتوو. وه ک زانایان ده لئین ئه م قۆناغه له (1000 تا 2000) سال پش زایینی خایاندوو، هه رچه نده به سهرده میکی زۆر روون و ئاشکرا نه ناسراوه و، زیاتر وه کوو (هیگل) ده لیت: به سهرده میکی ونبوو ناو ئه پریت. له بهر ئه وه ی زۆریه ی میژوو هه کی ون بووه. ههروه ها ناوی ئه م سهرده مه به ناوی چه ند خواوه ندیه وه ناوبراوه، له بهر ئه وه ی سهرده می ریخستنی خیله جیا جیاکانه و هه ر خیلایه که به جیا له خیلهکانی تر ژیاوه و، خواوه ندیکی به پی ویست و خواستی خۆی په رستوو.

قۇناغى دووھم:-

قۇناغى مېھرپەرستى لە ۲۰۰۰ سال پېش زايين تا ۷۰۰ سال پېش زايين ئەخايەنيت، مېھر بە مانای زانايى، بەزەبى، دلسۆزى يان رووناكى ديت. مېھر كورپى ئاناھيتايە و ئاناھيتا بەبى باوك مېھرى بوو. وەك سەرچاوەكان ئەيگېرنەو، مېھر حەز لە ئاناھيتا ئەكات. {كە لە زانستى سايكۆلوجيدا گەر كورپىك حەز لە دايكى خۇى بكات، پېى دەلېن گېرى ئۆدېب (ئەم رووداوە زۆر پېش شانۆگەرپېيەكەى ئۆدېب پاشاي سۆفوكليس)ە، ھەرۋەھا گەر كچىكىش حەز لە باوكى بكات پېى دەلېن گېرى ئەليكترا}. ئاناھيتاش كە خواوەندى دايكە يان خواوەندى ئافرەتە و خۇى (دايەزەوى)يە، ئاناھيتايەكى ترى بۇ دروست ئەكات، كە ناوى (ناھيد)ە، ناھيدىش بە مانای سنگى بەرز يان مەمك قوت ديت، بۆيە زۆربەى زۆرى ئافرەتەكانى ئيران ناويان ناھيدە و، ناوى يەك لە ئەستېرەكانىش (ئەستېرەى زوھرە) لای ئيرانييەكان ناوى ناھيدە. ھەندىك لەسەرچاوەكان دەلېن: قۇناغى مېھر ھاوكتە لەگەل قۇناغى ئىبراھىم لە دىنى سامىيەكاندا. وەك دەلېن، ئىبراھىم بە نيشانە خاى دۆزىيەو، جارپىك ئەيوت رووناكى خوايە، جارپىكى تر ئەيوت خۆر خوايە، جارپىكى تر ئەيوت مانگ و جارپىكى ترىش ئەيوت باران خوايە. بەلام لە كۆتايدا وتى ئەوۋى ھەموو ئەمانەى دروستكردوۋە ئەوۋە خوايە. ھەندىك لەسەرچاوەكان دەلېن مېھر و ئىبراھىم ھەر يەكن. بە گېرانەوۋى جياواز سامىيەكان بە ئىبراھىم ناوى ئەبەن و، ئاربيەكان بە مېھر. زانايان ھەموويان لەسەر ئەوۋە يەكن كە ھەردووكيان لە باكورى كوردستان پەيدا بوون و، سەردەمەكەشيان ھەر يەكە. بەم قۇناغە دەلېن قۇناغى پەرىنەوۋە (ھىنۆسىزم)، بە واتاي پەرىنەوۋە لە قۇناغى چەند خواوەندىيەوۋە بۇ قۇناغى يەكتاپەرستى، ھەرچەندە نەگەيشتۆتە ئاكامىش، بە واتاي بە تەواۋى بە يەك خواپەرستىن نەگەيشتوون.

قۇناغى سىيەم:-

قۇناغى يەكتاپەرستى (يەك خواپەرستى)، كە ھاوكتە لەگەل قۇناغى دىنى زەرتوۋشتى و دەولەتى مېديا يان مىللەتى مېديا. سەردەمى يەكەمى- سەردەمى دەسلەلاتى خىلە. سەردەمى دووھم- سەردەمى يەكگرتنى خىلەكانە يان سەردەمى دەسلەلاتى مىللەتە. واژەى مىللەت واژەيەكى ئاقىستاييە، بە واتاي بەھىز يان يەكگرتنى بۇ بەھىزبوون ديت. يەكەمىن مىللەت كە بە ھۆى يەكگرتنى حەوت خىلە جياواز لە ولاتى ئاريايەكاندا دروست بوو، پېى دەلېن مىللەتى (ماد) يان مىللەتى (مانا) يان مىللەتى (ماگا) يان مىللەتى (مادا)، كە ناوى بەھىزترىنى ئەو حەوت خىلە يەكگرتوۋە بوو. سەرچاوەكان ئەم ناوانە بەكار ئەھىنن، كە يۆنانىيەكان كردوويانەتە (مېديا)، كە لە سەرەتادا بۇ ناوان لەم مىللەتە بەكارىان ھىناوۋە. ئەم مىللەتە بۇ يەكەم جار خۇيان شارپىكيان دروست كردوۋە بە ناوى ھەگمەتانا (ھەمەدان). ئەم واژەيەش لە واژەى (ھەمە دانا) وە يان (ھەمە زانا) وە نزىكە. شارى ھەمەدان شارپىكى راميارى بوو و، لە يەكگرتنى ئەو حەوت خىلە مىللەتەكەى دروست بوو. ماركس دەلې: يەكگرتنى بەرژەوۋەندى لەسەر زەوى پېوستى بە يەكگرتنى بەرژەوۋەندى بېروباوۋەرى ئاسمانىش ھەيە. جا يان لە ترسى يەكتر يان لەبەرژەوۋەندى دوولايەنەيە. ديارە يەكگرتنى ئەم حەوت خىلە ھەردوۋە بەرژەوۋەندىيەكەى تيا بوو.

يەكەمىيان بۇ ئەوۋى بەرژەوۋەندى خۇيان بکەن بە يەك و دووھمىش بۇ ئەوۋى ھىزى خۇيان بکەنە يەك تا دەرەقەتى ئاشورىيەكان بېن. ھەندىك لە سەرچاوەكان دەلېن: ئەم سەردەمە سەردەمى دروستكردنى دەولەتى شارە، چونكە پېشتەر دەولەت يان دەسلەلات دەسلەلاتى لادى يان خىل بوو، لېرەدا پېويستە زانىارى زياتر دەربارەى دىنى ئاقىستايى بزانين و، تاييەتمەندىيەكانى كە لە دېنەكانى تر جىباى ئەكاتەوۋە چىيە؟ چونكە دىنى زەرتوۋشتى دەرپرىنكى ئايدۆلۆجى خاوەن دەستور و ياسا و پەيرەو (ئايىن)ە و، بۇ ئەم زانىارىيەش پېويستە لە واژەى (وشەى) ھەرە گرنگەوۋە

دهست پښ بکهین، که ئه‌ویش وشه‌ی (خوا)یه. زه‌رتووشتییه‌کان به‌ خوا ده‌لین (ناهورامه‌زدا)، که به واتای سه‌روه‌ری زانا یان رووناک‌ی سه‌روه‌ر دیت. به‌م جوړه باسی لی ئه‌کړیت:

۱- کاتی که زانای ئه‌بیته سه‌روه‌ر، ئه‌شی ئیمه‌ش هه‌موومان زانا بین یان زاناییه‌که‌ی ناو هه‌موومان ئه‌بیته گشت. هیگل له کتیبی (العالم الشرقیة) ده‌لیت: دروست بوونی ئه‌م دینه سه‌ره‌تای دروست بوونی ده‌سه‌لاتی وشیار‌ی و میژوو و رووناک‌ی و زاناییه. چونکه قوناغه‌کانی پښ زه‌رتووشت، سروشت یان باوک یان ده‌سه‌لات گشت بووه. پرسیاریک ... ئیمه هه‌موومان به‌شیکین له زانای، به‌لام هیژ و ده‌سه‌لاتی سروشتمان نییه. به‌لام هه‌موومان زاناییمان هه‌یه یان هه‌موومان باوک نین به‌لام هه‌موومان کور یان نه‌وین. هه‌موومان ده‌سه‌لات نین به‌لام هه‌موومان خه‌لکین. زاناییش ئه‌و شته‌یه که ئه‌کړیت هه‌موومان لی به‌هرمه‌ند بین. کاتیک که وشیار‌ی (و‌عی) ئه‌کړیته ده‌سه‌لات یان سه‌روه‌ر، زانای ئه‌کړیته سه‌روه‌ر، بویه هیگل ده‌لیت: دروستبوونی ئه‌م ئاینه به سه‌ره‌تای دروستبوونی وشیار‌ی ناو ئه‌بړیت یان سه‌ره‌تای میژوویه‌کی وشیار‌ییه.

۲- کاتیک که رووناک‌ی ئه‌بیته سه‌روه‌ر، گه‌ر سه‌یره‌که‌ین کاتی که رووناک‌ی هه‌لدیت له هه‌موو شوینیک ئه‌دات، له به‌رزایی و نرمایی و که‌سی به‌هیژ و که‌سی بی‌هیژیش ئه‌دات، له چاک و خراب ئه‌دات. بویه رووناک‌یش وه‌ک زانای ئه‌کړیته گشت، چون زانبارییه‌ک ئه‌توانړئ گشت لی به‌هرمه‌ند بیت، رووناک‌یش ئه‌توانړئ گشت لی به‌هرمه‌ند بیت. بویه هه‌لبژاردنی واژه‌ی ناهورامه‌زدا که هه‌ردوو مانای زانای گه‌وره و رووناک‌ی گه‌وره ئه‌به‌خشیت. بویه ئه‌م دینه دوو هیمای زور گرنگی له‌خو گرتووه. ئه‌وانیش رووناک‌ی و زاناییه، که هه‌ردووکیان هیمای وشیار‌ین له په‌یره‌وی ئه‌م دینه‌دا. تاییه‌تمه‌ندییه‌کی تریش نه‌و‌یه، که له‌م دینه‌دا (ئافریده) مرؤف (فرؤهر) په‌رسنگه‌ر (عبد) نییه، به‌لکوو به‌شیکه له داموده‌سگای ناهورامه‌زدا، که ده‌لیت گه‌ر خوا به‌ باوک ناوبننن ئه‌وا فرؤهریش نه‌و‌یه، ئه‌وا باوک بی‌شک چه‌زئه‌کات نه‌و‌ه‌که‌ی له خوی باشتر بیت. بویه ده‌لیت خوا ئافه‌رینکه‌ره و فرؤهریش ئافه‌رینکراو و یه‌کیکه له ده‌سگاکانی ناهورامه‌زدا، وه‌کوو چون ئه‌یزه‌ده‌کان (فریشته‌کان) هه‌ر وان و ئه‌مشاسپه‌نتان (سه‌روکی فریشته‌کان) هه‌روه‌ها به‌شیکن له داموده‌زگاکانی ناهورامه‌زدا، که‌واته له پیروژترین شتدا که به‌ خوداییبوونه به‌شی مرؤقی داوه. خوداییبوونیش نه‌و‌یه که مرؤف خوا نییه، به‌لام به‌شیکه له خوا. وه‌ک چون ده‌لین که‌سیکی خه‌لکی که‌رکوک، که‌رکوک نییه به‌لام که‌رکوک‌ییه. یه‌ک له تاییه‌تمه‌ندییه‌کانی تر نه‌و‌یه، که ناهورامه‌زدا توانای خوی به‌ هه‌موو شتی نازانی، به‌لکوو داوای یارمه‌تی له فرؤهر ئه‌کات، بؤ شه‌ری دژی (ئه‌هریمرن). که‌واته فرؤهر له‌م دینه‌دا یارمه‌تیده‌ری خوایه. بویه وه‌کوو ده‌لین: خوا داوای له (یه‌عقوب) کرد، که ناوی خوی بگؤری به‌ ئیسرائیل (یارمه‌تیده‌ری خوا) به‌ پیچه‌وانه‌ی هه‌ندئ دینی تر، که خوا تیایدا هه‌ر فه‌رمانکه‌ره و مرؤقیش هه‌ر ئه‌بیت په‌سه‌ندی بکات. به‌لام له دینی زه‌رتووشتدا مرؤف خوداییه و یارمه‌تیده‌ری خوداشه.

تاییه‌تمه‌ندییه‌کی تری ئه‌م دینه، ناهورامه‌زدا هیچ په‌یوه‌ندییه‌کی به‌ دروست بوونی (ئه‌هریمرن) وه‌ نییه، ئه‌هریمرن شته‌ ناشیرین و خراپه‌کانی ناو ناخی مرؤف و ناو سروشته، بویه له دینی زه‌ردوشتدا خو به‌ زه‌بروزه‌وتکه‌ر و ده‌سه‌لاتی هه‌ره گه‌وره نییه، به‌لکوو خوا زانایه، خوا دانایه، خوا به‌خشنده‌یه و میهره‌بانه و ئه‌یه‌وئ فرؤهریش هه‌ر وابیت. به‌ پیچه‌وانه‌ی دینه‌کانی تره‌وه، که ئه‌هریمرن (شه‌یتان) یه‌کیکه له هه‌لگه‌راوه‌کانی خوا و که‌سیکی نه‌مره و خوا هیچ ده‌سه‌لاتیکی به‌سه‌ردا نییه. ئه‌و چی بوئ به‌ هه‌وه‌سی خوی ئه‌یکات. به‌ پیچه‌وانه‌وه که لای زه‌رتووشت ئه‌هریمرن بریتییه له شته خراپه‌کانی ناو ناخی مرؤف و سروشت، که مرؤف خو‌شی ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ریدا هه‌یه.

گرنگترین تاییه‌تمه‌ندییه‌کانی دینی زه‌رتووشت که له‌سه‌ر زمانی زه‌رتووشت له ئاقیستادا ده‌لئ: ناهورامه‌زدا بؤ په‌یره‌وکردن له چاکه و خیر، مه‌رج نییه له ری ناهورامه‌زداوه بیت، ئه‌شی مرؤف ریگه‌یه‌کی تر بؤ په‌یره‌وکردنی چاکه و خیر بدوژیته‌وه. مه‌رجیش نییه ئه‌گه‌ر مرؤف ناهورامه‌زدایی

نەبیت ئەھرىمەنى بىت. كەواتە لەم دىنەدا مرۆف ئاراستەكراو نىيە و خۆى سەرىشكە لە ھەلسوكەوتىدا. بەو واتايەى گەر مرۆف خودايى نەبىت مەرج نىيە ئەھرىمەنىش بىت. وەكوو لە زانستى نویدا (Postmodernism) ھەلبژاردەيەكى تىرىش ھەيە، كە پىي دەلین ھەلبژاردەى سىيەم، چونكە بىرى فەلسەفىي لەسەر بنەماى بەرامبەرىي شەو و پۆژ و، چاكە و خراپە و، رەش و سپى و، ژن و پىاو و، پۆژھەلات و پۆژئاوا بنیات نراو. بەلام بىرى فەلسەفى نوئ (Postmodernism) ھەلبژاردەى سىيەمىش لە دووانەكەى تر بە كەمتر نازانى. بۆيە (فريدريك نيتشه) لە كىتەبەكەيدا بە ناوى (ماوراء الخیر والشر) دەلەيت: جگە لە دوو بەرامبەرىي (پەسەند و ناپەسەند يان چاكە و خراپە) ھەلبژاردەيەكى تىرىش ھەيە. وە لە كىتەبەكەى تریدا (زەرتووشت ئاوا ئەدوئیت) ئەلئى: من ئەم بىرۆكەيەم لە ئاقىستاي زەرتووشتەو وەرگرتووه.

گرنگترین تايبەتمەندى دىنى زەرتووشت روالەتى ئاھورامەزدا و ئەھرىمەنە كە ناوى ئاھورامەزدا بە (سپەنتە مەينەفا) بە مانای سپى، پاك، بىگەرد دىت و، بە ئەھرىمەنىش دەلئى (ئەنگرەمەينەفا) بە مانای پەست، تورە و ناشىرىن دىت. گەر سەرنج بەدەينە وشەى مەينەفا ئەبىنىن لە وشەى (Meanin) ئىنگلىزىيەو نەزىكە و، ئىمەى كوردىش ئەتوانىن بەكارى بەيىنن چونكە زۆر لە وشەى (معنى) عەرەبى كۆنترە وە سەرچاوەكەشى ھەر دىنىكى كوردىيە كە دىنى زەرتووشتە. دىسان وشەى ئەنگرە مەينەفا كە وشەيەكى ئاقىستايىيە، گەر سەرنج بەدەينە وشەى ئەنگرە ئەبىنىن لە وشەى (Angry) ئىنگلىزىيەو نەزىكە، كە بە مانای تورە يان پەست و دزىو يان ناشىرىن بەكار ھاتووه.

دىنى زەرتووشت لەو زنجىرە دەسەلاتانەى كە لە كوردستاندا يەك لە دواى يەك بە دروستبوونى دەولەتى مادەكان (مىديا)كان و، پاشان ھەخامەنشەينەكان و پاشان ئەشكانىيەكان و دواترىش ساسانىيەكان بووه، دىنىكى سەرەكى لە ناو دىنى زەرتووشتدا ئەو كەسانەى بە گەرەپپاوانى ئاينى ناسرابوون (ماگا)كان بوون، كە عەرەبەكان پىيان دەلەين (موغ) كە ئەمە بە عەرەبكارى وشەى ماگايە. يونانىيەكان كوردوويانەتە (ماگوش). عەرەبەكان ھەر وشە يونانىيەكەيان وەرگرتۆتەو و كوردوويانەتە (مجوس). ئەمىل پەنەقىست لە كىتەبە باوەرپىكراو كەيدا بە ناوى (دىنى ئىرانى بەرپاي مەتنەھى موعتەبەرى يونانى) دەلئى: تەنانەت وشەى (Magic) ئى ئوروپى، كە بە مانای سىحر دىت، لە (ماگا) ئاقىستايىيەو وەرگىراو، وەك چۆن وشەى (ئەفرۆدەيت) لە وشەى ئافرەتەو وەرگىراو. زۆرتىنى سەرچاوە ئەوروپايىيەكانى وەك سترابۆ، ئەرسىتۆ، فىئاغۆرس، ھىرۆدۆت و ئەفلاطونىش ئەو ئەسەلمىنن كە زۆر لە زانستىيەكانى يونانى لە زانستىيەكانى زەرتووشتى و ناو ئاقىستاو وەرگىراون.

بە پىاوانى ئاينى لە دىنى زەرتووشتدا (ماگەكان) و تراوہ گۆرە، پاشان بۆ كۆيان پىتەكانى (ا، ن)ى خراوتە سەر، بۆ بەكۆردنى بۆتە وشەى (گۆران). ئەمانە فىرکردنى دىنى زەرتووشتيان بە جۆرى ئاوازنامىزەو بە خەلك و توو، بۆيە بەم جۆرە فىرکردنەيان و تووہ گۆرانى. ھەرچەندە لە ھەندى سەرچاوەى عەرەبىدا وشەى (گەبر)ى بۆ بەكار ئەھىنن، كە گوايا ئەو كەسە نەگۆراوانە ئەگرىتەو، كە نەبوونەتە ئىسلام، پاشان ئەم وشەيە بۆتە وشەى (گاور)، كە بە مانای نەگۆر دىت. بۆ زانىارى زياتر تا ئىستاش لە ناوچەكانى (لەك و كەلھور و لور و باجەلان) بە وشەى گەورە دەلەين (گۆرە). ماگەكان سەرەپاي ئەوہش كە زانستى دىنەكەيان بە ئاوازەو بە خەلك و توو، جۆرە بەرگىكى تايبەتىشيان لەبەردا بوو، كە جياواز بوون لەگەل خەلكى ئاسايى تردا. ئەو وەختە شەرۆالى فش لەگەل كەواى شۆر، كە دراوتەو بەسەر شەرۆالەكەدا لەبەر كراو، ماگەكان ھاتوون شەرۆالەكەيان تۆزىك تەسكتر كرىتەو، با بلەين بە دەستورى مەھابادىيەكان يان ھولىرىيەكانى ئىستا، مراخانى يان چۆغەكەشيان خستۆتە ناو شەرۆالەكەو، و پشستىنى سى گرىشيان بەستووه. كە ئەو سى گرىيەش بە واتاي (بىرى باش، وتەى باش و كرىدەوى باش) دىت، كە سى پەيامە سەرەكىيەكەى دىنى زەرتووشتە. ھەرۆھا جامانەى رەشىشيان لەسەر ناو، بۆيە بەمانەيان و توو

(سیاو جامانه)، به واتای ئەو کەسانەى کە جامانەى رەشيان لەسەر ناو و پاشان بەو ئاوازانەى کە وتویانە پێیان وتوو و سیاو جەمانە (سیاچەمانە).

ئەم دینە بەردەوام ئەبێت تا سەردەمى ساسانیەکان، دوو جۆر ئاینى لى دروست ئەبێت، یەکیان مانى و ئەوى تریش مەزەدەک. ئاینى مانى لە ناوى کەسیكى خاوەن بەهرەى ویتەکیش و موسیقایان و فەیلەسوفەو کەوتۆتەو، کە ئاینەکەى هەر زەرتووشتییه، بەلام کاریگەرى دینی مەسیحى لەسەر بوو، ئەو کاریگەرییەتیەش تەنها لە پرووى رەوشتەو بوو، لەبەر ئەو دینی مەسیحى دینیکی رەوشتییە زیاتر لەو رێگەیهو هەولێ چارەسەرکردنى کۆمەلگا ئەدات. ئەیهو ویت باری گوزەرانى کۆمەلگا و یەکسانی لە نێوانیاندا چاک بکات. ئاینى مەزەدەکیش هەر بەو جۆرەى ئاینى مایى بوو، مەزەدەک یەکیکە لە ناوێکانى خوا یان بچوکرادەى مەزدايه. ئەم ئاینانە بەردەوام ئەبن تا هاتنى لەشکر و داگیرکەرانى دینی ئیسلام. ئەو بوو لە سالى ۲۱۹ى کۆچى ئاینیک لەو پەرى باشوورى کوردستان لە ناوچەکانى مەندەلى و خانەقین و قەسرى شیرین و ئەو دەورووبەر، بە ناوى ئاینى ئەهلى حەق (کەسانی خوا) دروست بوو، کە هەر دینی زەرتووشتییه و دیسان بە خۆشيان وتوو و یارسان (يارى مەزن یان یارى یەزدان). واژەى سان هەر وشە ئەوروپییهکەى کە بە مانای مەزن دیت. ئەم ئاینە هەولدان بوو بۆ زیندووکردنەو دینی زەرتووشت. دەلێن سەرھەنگى دەودان کە یەکیکە لە پەیرهو کەرانى بالۆلى ماھى (بالۆلى مایى یان بالۆلى مادى) هەولێ برەوپێدانى ئەم ئاینەى داو، کە هەندێ لەسەرچاوەکان دەلێن لەسەردەمى ئەمدا برەو بە ئاینى کاکەیی دراو. هەندیک دەلێن کە لەسەردەمى ئەمدا ئاینى ئەهلى حەق دروست بوو. باشترین سەرچاوەش بۆ ئەمە شیعەر و ھۆنراوێکانى کاکەیی خویانە کە دەلێن:

سەرھەنگى دەودان سەرھەنگى دەودان
ئەز کە نام مەن سەرھەنگى دەودان
چەنى ئیرمانان مەگیلین ھەردان
تازیندو کەرۆ ئاینى کوردان

ئەم ھۆنراوێیە بە زمانى ماچۆیە.

باشترین نووسراوى کاکەییەکان (سەرئەنجام)ە، کە زۆربەى زۆرى میژوووى کۆمەلایەتى و پامیاریانی تیا نووسراو تەو و، زیندو کەرەو و پەیرهو کەرى دینی زەرتووشتن. بە پێى ئاینى کاکەیی دنیا حەوت سەدەیه (سەردەم _ عصر)ە.

۱- سەردەمى پەروردگار (خوا):- پەروردگارىش چوار (بابا) بەرجەستەکارى ھەیه، کە بریتین لە جوبرايل و ئیسرايل و میکائيل و عزائیل. لە ئاینى کاکەییەدا ھەردەم یەکى لە بەرجەستەکارەکانى خوا ئافرەتە، کە پێى دەلێن دۆنى خوا یان دۆنى دایک، ئەم ئاینە تاکە ئاینیکە کە ئافرەت گەشتۆتە پلەى خویى. بۆیە لەو سەردەمدا زیاتر لە چەند شاعیریکی ئافرەت لە ناو ئاینى کاکەیدا ھەلکەوتون.

۲- سەردەمى (مەعرفەت) زانیارى:- کە ھاوکاتە لەگەل سەردەمى عەلى کورپى ئەبى طالب. کاکەییەکان بە عەلى دەلێن مەولا، کە ئەمیش دۆنى خوا یە و چوار بەرجەستەکارى ھەیه کە ئەمانەن محەمەد، قەنەبەر، سەلمان و نصیرە. ئەمیش دۆنىکی ھەیه کە فاتمەى کچى ئەسەدە ئەمیش دۆنى دایكى خوا یە، کە دایكى سولطان ئیسحاقە یان دایكى شاخۆشینە.

۳- سەردەمى سینیەم (عصر)ى شاخۆشین:- کە بە سەردەمى تەریقەت بەناوبانگە. شاخۆشین کورپى مامە جەلالەالدینی لورستانییه، مامە جەلالەالدینی لورستانی بەبێ باوک شاخۆشینى بوو، باوکى مامە جلالەالدین نەزرى کردوو (کاکەییەکان کە خواردن ئەخۆن نەزر ئەکەن). لەو نەزردا ھەناریان خواردوو، لەو ھەنار خواردنەدا دەنگى ھەنار بەجێ ئەمینیت، مامە جلالەالدین ئەو دەنگە ھەنارە ئەخوات و بەو دەنگە ھەنارە سکی پێ ئەبیت، کە مامە جلالەالدین سکی پێ ئەبیت، خەلکى ئەکەونە قسە. باوکى مامە جەلالە دەلێ: ئەو سەستین تا منالەکەى ئەبیت، کە منالەکەى بوو ئەیخەینە ئاگرەو. گەر منالەکە سووتا دیارە ئەم کچە زینای کردوو، گەر نەسووتا ئەوا کەسیكى

پېرۆزه. گەر سووتاش ئەوا دەر ئەكەوئ كە مامە جلالەالدین كەسئىكى ناپاكە. كاتىك كە منالەكە ئەبئت، ئەيخەنە ئاگرەو و منالەكە هئچى بەسەرنائەت. بۆيە بە كەسئىكى پېرۆز سەير ئەكړئت و بەرجەستەكارەكانى ئەمانەن: بابە بزورگ و بابە تايەرى ھەمەدانى و بابە شاسوار و بابە يادگارە. شاخوشين بۆ خۆى دۆنى مېھرە و مامە جلالەالدینئش دۆنى ئاناھئتايە.

۴- سەردەمى چوارەم: سەردەمى سولتان سوحاكە. سولتان ئئسحاق كورپى شئخ عئسائى بەرزنجىيە، شئخ عئسائى بەرزنجى كورپى بابە عەلى ھەمەدانىيە، بابە عەلى ھەمەدانىيە زاواى بابە تاهىرى ھەمەدانىيە. سەردەمى سولتان سوحاك بە سەردەمى زئپرنى كاكەييەكان ئەبئزئردئ. واژەى كاكەييە لەسەردەمى سولتان سوحاك پەيدا ئەبئت، چونكە سولتان سوحاك ھوت كورپى ھەبوو كە بە يەكبان وتوو (كاكە) و ناوى كورەكانى ئەمانە بوون: سئد محەمەدى گەورە سوار، شاھ ابراھئم، مئرى سور، سئد سادق، سئد ابولوفا، سئد شھاووالدئن ... ھتد. نەوہەكانى ئەم ھوت كورپى كاكەييە پئبان ئەوترى سەيدەكانى كاكەييە. لئره بەدواوہ واژەى سەيئد پەيدا ئەبئت، پئش ئەوان واژەى بابا بەكارھاتووہ. دەلئن (شاھ دوخت كە كچى ئاخر كئسراى ساسانىيەكان) بوو، كە ناوى يەزگورد (يەزدانگورد) بوو لەسەردەمى خەلئفە عومەرى كورپى خەطابدا ئەم كچە لە شەردا ئەگئرت. خەلئفە عومەر دەلئت مارەى بكەن لە يەكئك لە شەركەرەكان. شاھ دوختئش دەلئى من كچى كئسرام، بمدەن بە يەكئ كە جۆرە پلەوپايەيەكى ھەبئت، لەوئدا ئئمامى ھسەين كورپى عەلى لئ ئەبئت و دەلئى من ئەيھئتم، بۆيە تا ئئستاش نەوہى ساسانىيەكان دەلئن ئئمامى ھسەين شەرفى ئئمەى كړئبەوہ. گوايا سەيدەكانى ئئران و سەيدەكانى كاكەييەكان نەوہى ئەم دووانەن (ئئمامى ھسەين و شادوخت) ئەمە لەلایەك و، لەلایەكى ترئشەوہ گوايا لەسەردەمى خەلئفەتى عەلئدا پئ بە ھەموو بئروباوہرئك و پەرسئئك دراوہ و وەكوو سەردەمەكانى پئشووش سەرانە و باج و خەرجئبان لئ نەسەنراوہ. چونكە لەسەردەمى عوسماندا ئەگەر ئاگرى نەورۆز بكرائەتەوہ ئەبوايە باجى بدارايە يان ئەگەر جەئنى (مېھرەگان - پېرۆزكردنى مېھر) ئەبوايە سەرانە بدارايە. بە واتايەكى تر لەسەردەمى ئئمامى عەلئدا داگئركردن وەسئئئرا، بۆيە عەلى لە ناو ھەموو پەپرەوانى سەرانسەرى ئائنەكانى زەرئوشتى وەك كاكەييە و ئئزىدى وئئسماعئلى و عەلەوييەكانئشدا پېرۆزە.

۵- سەردەمى ئاتەشبەگ.

۶- سەردەمى قرمىزى.

۷- سەردەمى سەيد محەمەدى نوربەخش.

يەكئ لە شتە سەرنج راکئشەكانى ئائىنى كاكەييە، ئەو خەرمانە زۆرەى شئعر و گۆرانى و ئاوازەمۆسئقائانەيە كە خاوەنئن. كە زۆربەيان بە زمانى ماچۆ نوسراوہ، زمانى ماچۆش زمانئكى تئكەلاوہ لە دئالئكتى لورپى و سۆرانى و ھەورامى (گۆرانى). كئئشى شئعرەكان ھەموويان كئئشى شئعرى ئاقتئستائىيە، ھەندئ لەسەرچاوەكان دەلئن كە كئئشى شئعرەكان كئئشى شئعرى پەھلەوئن، ناوچەى پەھلە ئەكەوئتە خۆرھەلاتى ناوچەى مەندەلسى و خانەقئن، كە ئئستاش كوردستانە و ئەوانئش ھەر بە دئالئكتئكى ماچۆ ئەدوئن. ئئمەش بە دانئشتووى ئەو ناوچەيە دەلئئن (فەئلى)، كە ھەر وشەى پەھلەوى بووہ و عەرەبەكان كرددوويانەتە فەھلەوى تا بۆتە فەئلى. ئاشكرايە كە دئن و ئائىنى كوردان لەم سەردەمانەدا خاوەنى گەنجئنەيەكى پئ سەرورەى ئاواز و مۆسئقايە. كئشە زۆر و جۆراوچۆرەكانى ھۆنراوہى يارسانەكان ئەگەرئتەوہ بۆ بارى سروشئى جۆراوچۆرى كوردستان. چونكە وەك ئاشكرايە ھۆنراوہ و گۆرانى دەرپئنى ناخى مرؤفە و لەگەل كارتئكردنى سروشئ، بۆيە ھەردەم جۆرى زۆرى گۆرانى وەك گۆرانى كار و ھەموو جۆرەكانى وەك دروئنە و زەوى كئئلان و مەلؤكردن ... ھتد پەيدا بووہ، بە زئاد بوونى پەئامى رۇحى كە پەئامە دئنى و ئائىنيەكەيە، كە ھەردەم كارى گرنكى كردۆتە سەر نەشونماكردنى ئاواز و مۆسئقائى كوردى بەتائبەتى. بۆيە گۆرانى و ئاوازی مۆسئقائى لەم سەردەمەدا بۆتە بەشئك لە نەرئت و بئركردنەوہش. ئەمەش لائ يارسانىيەكان (كاكەييەكان) لە خۆرا نەبووہ، ئەكړئ ئئمە بۆ لئكۆلئنەوہكەمان سەردەوائك لائ گۆرانىيەكانەوہ بھئئئن، كە بە پئى ئامارەكەى (مېھردادى يەزەدى)

۱۵% كورد كاكهيبين و بهشى هه ره زۆريان له كـرماشانن و دواى ئەوه ههمه دانه و دواى ئەوه كـهركوكه و دواى ئەو سلهيمانیه. له سالى ۱۱۶۰ى ز بهدواوه له ناوچهى ههكارى ئاينىكى تر پهيدا ئەبى به ناوى (ئيزدى) يان يەزدانى يان ئەيزەدى، كه وشەكان ئاقىستايين و به ماناى فريشته هاتوو و، ديسان ماناى (خواس) ئەگرېتەوه. ئەم ئاينهش هه ره همان ناوه پۆكى ئاينى (كاكهيبى) و دينى زهرتووشتييه، كه ناوه پۆكه كيان ئەمانه:

۱- بهرجهسته كردنى يەزدان (خواس): به و واتايەى كه مرۆف به شيكه له خوا و بهرجهسته كانى خوايه.
۲- يهكەى بوون: كه ماناى يهكەى خوا ئەگه يەنى و بوونى خوا له هه مووشتيكدا رهنگ ئەداتەوه، وهكوو هۆنراوه كەى بابا تاهيرى ههمه دانى دەلئيت:

به دەريا بنگه رهم دەريا تهوينم   به سهحرا بنگه رهم سهحرا تهوينم
به هه رچا بنگه رهم كوويى دهشتودەر   سيمايى روحى تهوينم

۳- دۆناى دۆن: كه به واتاى ودوباره بوونه وەى (پۆح)ه، ئەوان هه موويان باورپان وايه كه پۆح هه زار و يهك جار دووباره ئەبیتەوه، تا له كۆتاييدا ئەو پۆحه ئەچیتەوه ناو خوا. ماناى ئەوه ئەگه يەنيت كه مرۆف هه ردم له پاك تاويدايه بۆ ئەوهى زياتر له پلهى خوا نزيك ببیتەوه.

هه ندخ له سه رچاوه كان دەلئىن %5ى كورد يەزیدين. كه ئەمانيش هه ندخ نەريتى تايبه تى خۆيان هه يه و كه تيكه لاوه له گەل زمانى مۇسقىا و ساز و ئاوازدا. باشترين نمونەش بۆ ئەمه لاوكى (كريف)ه، كه لاى يەزیدييه كان بوونه كريف. به واتاى بوونه برائى پۆحسى، به واتاى كچى هيج كاميان به كورپى ئەوى تريان ناشى (ناگونجى ببنه هاوسەرى يه كتر). جا لاوكى كريف باس له و چه له مه يه ئەكات، كه كورپى پياويك هه ز له كچسى كريفه كەى ئەكات، هه ندخ له سه رچاوه كان دەلئىن: گوايه كه بۆ يه كهم جار لاوك لاى يەزیدييه كان پهيدا بووه. ئەمه ش ئەوه ئەسه لميى كه گه ر لاوكيش بۆ يه كهم جار لاى ئەوانه وه دروسته بووبيت به لايەنى كه مه وه ئەمانيش گرنگيان به ئاواز و مۇسقىا داوه. عه له وييه كانيش هه ر له و دەور به ردا پهيدا بوون و بنكهى يه كەمى دروستبوونيان شارى دەرسيمى باكوورى كوردستانه، كه ئىستا پيى دەلئىن پاريزگاي (تونجه لى). وشەى (عه له وى) به م جوړه باسى ئەكرېت:

كتيبه كەى دكتور جهمال نه به ز (كوردانى سه رگه ردان و برا موسولمانه كانيان) دەلئى: وشه كه له وشەى توركى (ئەليقى) يه وه هاتوو و يه كى له ماناكانى - هالاوه، گوايه هالاوى ناگر بيت. كتىبى عه له وييه كان ناوى (بيورك)ه، كه عه ره به كان كر دوويانه ته بيارق، كه به ماناى ئالا ديت. حاجى به كتاش دروستكەرى ئەم ئاينه يه. ئەو ئالا يه ش برىتييه له ويينه يه كى عه لسى كه له ژوو ر سه ريه وه ويينه ي پۆژيكه و له خوارويشيه وه ويينه ي ئاگرېكه. هاوبه شى عه ره ب ته نها ويينه كەى (عه لى) يه، دوو ويينه كەى تر كه پۆژ (پۆژ په رستى وه كوو باسما ن كرد ميهر په رستيه) و ئاگر ن (ئاگر په رستيش هه ر ميهر په رستيه) هه ردووكيان له نيشانه كانى ئاينى كاكهيبى و دينى زهرتووشته. عه له وييه كان بر وايان به سئ شت هه يه: ا- عه لسى بۆ عه له وييه كان خواى باوكه. ب - بۆ موسولمانه كان خواى رۆحه. ج - عه لى هه ر خۆى محمه د و عيساشه.

زمانى كوردى له ميژوودا ئەم ناوانه ي هه بووه، يه كهم جار پيى و تراوه (ئيريه ن قاج) به ماناى ئەو كه سانه ي به زمانى ئارى ئەدوين، ئارى ناوى ميلله ته كه يه و (قاج) بۆته واژه، وشه، واته. له دانشتنيكدا له گەل هاوپيى خۆشه ويست و پسپۆر له بوارى فه لسه فهى دينى زهرتووشتيدا كاك (جه ليلى عه باسى) وتى: ژيان لاى زهرتووشت برىتييه له خۆشگوزهرانى و له شادى. خەم و په ژاره و له خۆدان و گريان كه له ناوچه كانى پۆژه لانتا باوه لاى زهرتووشت نييه. لاى زهرتووشت زمانى ساز و ئاواز بۆ په روه رده كردنى پۆحى مرۆف به كار ئەهينرئى تا ببیتە مايهى خۆشگوزهرانى. بۆيه هه ردم هه لگرانى بيروباوه رپى زهرتووشت ئاخافتنيان له گەل كه سانى ئاسايى و ته نانه ت ئاهورامه زداشدا هه ر به زمانى ساز و ئاوازه.

كورتەيەكى پيويست لە ميژووي مۇسقىي جىھانى

كۆرت زاكس دەلىت: (گۆرانى لە چاۋ ئاميرەكانى مۇسقىدا كۆنتر و لە پيشتەرە)، چونكە ئەو گەلانەي زۆرىش دواكەوتوون، بەبى ئەوئە شىتېك دەربارەي مۇسقىقا بزانن، كەچى خاۋەنى ئاۋاز و گۆرانى خۇيانن. لەبەر ئەوئە مەرۆف ھەر بە مندالى و لەسەرەتاي زمان پىژانئەو كاتېك ئەكەوتتە گرۋگال، وردە وردە ئاۋازى پچر پچر ئەچرې، تاكوو فيرى وشەي گونجاۋ ئەبىت و چەندىن ئاۋاز لاي كۆئەبىتتەو، بەبى ئەوئە تاكە ئاميرېكى مۇسقىي سەرەتايىش بزانن.

منىش دەلىم ... گەر ئەو ئاۋازە پچرپچرانەي ئادەمىزاد سەرەتا بىت بۇ زمانى ساز و ئاۋاز، ئەي ناتوانىن بلىنن پىش ئەوئە كە ئادەمىزادىش دروست بووبىت، سرووشت دروست بوو و ھەندى جار بە ھۇي لەرىنەوئە تەنىكەو، جا بە ھۇي كارەساتىكى سرووشتئەو بىت وەكوو باو بۆران و ھەورە تىشقە و دياردە سرووشتئەكانى تىش، چەندىن ئاۋازى لەو جۆرە پچر پچرانە ھاتوئەتە كايەو يان دروستبوون. بۇيە من لاي خۆمەو واي بە باش ئەزانم كە بلىنن: دياردەي دروستبوونى ساز و ئاۋاز و گۆرانى ھەرىكەيان پەيوەستى دروستبوونى دەنگ پەيداكەرەكەيەتى. ئەو راستئەش ئەوئە ئەيسەلمىنن كە دروستبوونى سرووشت پىش دروستبوونى ئادەمىزادە. بۇيە من واي بە رەوا ئەزانم كە دروستبوونى ئاۋازى مۇسقى و بگرە ژاۋەژاۋىش پىش گۆرانى بن. ديارە دواي پەيدابوونى ئادەمىزاد زمانى ساز و ئاۋاز لەگەل پىشكەوتنى مىللەتانى سەر پروي زەمىندا پابەندى ئەو پىشكەوتنەيان بوو، تا ھاتۆتە ئەوئە لاي ھەندىك لە مىللەتان پىش لە مىللەتانى تر ياسا و پىسا بۇ مۇسقىقا پەيدا بىت. لاي ھەندىك لە مىللەتان بە ئەندازەي پىشكەوتنى خۇيان فۆرمى مۇسقىقا و گۆرانى جۆراۋجۆر ھاتە كايەو. لە ھەمەن ساتىشدا لاي مىللەتانى دواكەوتو و ھەر بە شىۋە سادەبىيەكەي خۇي ماۋەتەو و بگرە كارى زۆر بە پىزىشيان فەوتاو و لە دەست چوو.

سەبارەت بە دۆزىنەو و دروستكردى ئاميرى مۇسقى لە ژيانى ئادەمىزادا مشتومرى ھەمەجۆر ھەيە، كە تەنانەت ھەندىكيان جىيى متمانە نىن و تەمىكى ئەفسانويان بەسەرەوئە. لەو ئەفسانانە ئەفسانەيەكى چىنى ھەيە دەلىت: (بالندەيەكى نەناسراۋ رىنوئىنى مەرۆقى كر دوو، بۇ دۆزىنەوئە ئاميرى مۇسقىقا). يان دەلىن: لامك كە بە چەند پىشتىكى ئەچىتتەو سەر ئادەم، يەكەمىن كەسكە كە ئاميرى عودى دروستكر دوو و، يۇپال و تۇپالئىش كە ھەردووكيان كورپى ئەو بوون، پەييان بە دۆزىنەوئە مۇسقىقا بر دوو و ئاميرەكانى (عود، تەپل، دەف) يان دروستكر دوو. موساى پەيامبەرىش ئەفەرموئە: تۇپال لە پىش تۇفانەكەي ھەزرتى (نووح) دا ژياۋ و ئەو باوكى ھەموو نەيژەن و عودزانىكە. (نووح) ىش خۇي يەكەمىن كەسكە كە مۇسقىقا بەكاربر دوو. ئەو عودى دروستكر دوو و ئاۋازى پى دەرھىناۋ، بەلام ئەو عودە لە تۇفانەكەدا لەناۋ چوو، لە پۆژگارى (داۋود) پىغەمبەردا دۆزراۋەتەو و چاكرائەتەو و بەكارھىنراۋ. (ھ . ج . فارمەر).

شارەزاكانى ميژووي مۇسقىقا لەگەل ئەوئەشدا كە بۇ دۆزىنەوئە شىۋىنەۋارى مۇسقىقا بە قولى چوونەتە بىج و بناۋانى، بەلام ھىشتا نەگەشىتوونەتە ئاكامىكى يەكجارى و دلىناكار. ھىندىك دەلىن ولاتى ھىندوستان لانكەۋازى مۇسقىقا بوو. ھىندىكى تر دەلىن ولاتى بابل كە جىگەي جادووگەرى و زانست بوو. ھىندىكى تر دەلىن مۇسقىقا لە ولاتى مىسر لە دايك بوو. ھىندىكى تر لەسەر ئەوئە سوورن كە ولاتى (ئىرانە)، چونكە لانەي سىحر و جادووگەرى بوو و ھەر لە رىگەي ئەوانىشەو گەشىتۆتە ولاتى يۇنان و دواي ئەوانىش گەشىتۆتە ولاتانى ئەوروپا. عەرەبەكانىش لە سەردەمى داگىركردنەكانى ئىسلامدا (گام) پەيژەي مۇسقىيان ھەر لەوئە وەرگرتوو. ھەرەھا توركەكانىش بىنەماي مۇسقىيان ھەر بۇ ئەوئە ئەگەرئەتەو. عىبرانىيەكانىش لە دىر زەمانەو خاۋەنى مۇسقىقا خۇيان بوون و گرنگى زۆريان پىداۋە و گەلى ئاۋازى بەسۆز و دلگىريان دانائە، كە لە كۆرپى ئاينىدا وتويانە. لە (تەورات) ىشدا ناۋى ھەندىك دانەرى مۇسقىقا و دەنگخۆش و ئاميرى مۇسقىقا ھاتوو، لە دەنگخۆشەكانىيان ناۋى (داۋود) پىغەمبەر و (سلىمان) ھاتوو. فىرەوئەكانى

میسریش له داب و دەستوری خۆیاندای سێ جوړی ئامیری مۆسیقای (ژیدار و تەپل و فووکار)یان بەکاربردووه. له فەرەنساش ئەشکەوتیک هەیه پێی دەلین (لانەى نۆتۆن)، هەندى ئامیری ساکاری مۆسیقاییان تیا دۆزیووتەوه، که یه کیکیان فیکه فیکه له ئیسکی لولاقی بزن دروستکراوه.

بەلام ئەوهی به نووسین وهکوو سەرچاوهیهکی روون لهبەر دەستدا بیئت، نووسینی یۆنانییهکانه، که هەردەم شیعەر و مۆسیقایان هاوڕێ و هاوکاری یهک بوون. شیعەرەکانیان به هاوکاری و یارمەتی ئامیری مۆسیقای تار (تەموره) خویندووه. هەرچەندە مۆسیقا له سەرەتادا تەنها بۆ راگرتنی رەزمی (ریتم) بەکارهاتوو و بهو پێشکەوتنەى ئیستا نەبووه، تەنها دابونەریتیکی سەرەتایی بووه، کۆتومتیش له دابونەریتی ئاینی (زەرتووشت) چووه.

هونەری مۆسیقا دواى بلاووبوونەوهی ئاینی مەسیح له ولاتانی ئەوروپادا زیاتر گەشەى سەند و زەمینەیهکی لهبارتری بۆ لووا، بەتایبەتیش له رۆژگاری قوستەنتینی ئیمپراتۆردا، که له سالانی ۳۱۲ ی زاینیدا ئازادی به دیانەتەکان دا که دەستوری ئاینی خۆیان بهجێ بهێنن. لهو سەردەمەدا سرووتیک دەرکەوت، که سۆز یان موناجاتیک بوو، به شان و شکۆی یەزداندا بیژرابوو، تەنها به دەنگی ئادەمیزاد ئەبیژرا و ئامیری مۆسیقای لهگەڵدا بەکارنەدەبرا.

ئەو جوړه نەریته بەردەوام بوو تا سەردەمی پاپا گریگۆری گەوره، تا لهسەردەمی ئەودا و به دەرکەوتنی جیدۆ ئەریترۆ له (۹۹۰-۱۰۵۰)ی زاینی که **رەبەنیکی دییان** بوو، گریگۆری کۆیرەى له زمانى مۆسیقادا کردووه، که تا ئەمڕۆش جێ پەنجەى دیاره. ئەویش به دانانی سرووتیک که تەواوی هەر حەوت پله دەنگییهکەى مۆسیقای تیا دەستنیشان کرد، که بۆ (جان پاتیست)ی قەدیسی دانا، بهو جوړهى که له سەرەتای هەر بهیتیکی شیعەرەکەیدا، به یهکی لهو پله دەنگیانهى مۆسیقا دەستی پێئەکرد. به واتای هەر حەوت پله دەنگییهکانی (نۆت) (دۆ) _ رێ _ مئ _ فا _ سۆل _ لا _ سی) بهکارهێنا. هەرچەندە ئەم وشانە خۆیان سەربەخۆ هیچ مانایهکیان نەئەبەخشی تەنها ئەوه نەبیئت، که یارمەتی مرۆف بدن بۆ دەستنیشانکردنی پله دەنگییهکانی مۆسیقا له پلهی نزمهوه بۆ پلهی بەرز. هەرچەندە ئیستا له باتی ئەو حەوت پله دەنگیانه لای هەندیک له گەلانی جیهان بەتایبەتی ئینگلیز، بۆ ناو بردنی ئەو حەوت پله دەنگییه، پیتەکانی زمانی لاتینی بهکار ئەهینرین. دێره شیعەرەکانیش بهم جوړه بوون :

A , B , C , D , E , F , G

De complete hymne-tekst luidt:

Ut queant laxis

Resonare fibris

Mira storum

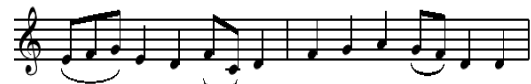
Famuli tuorum

Solve pollutlabii reatum

Sancte Ioannes

Ut que - ant la - xis re - so - na - re fib - ris

mi - ra ges - to - rum fa - mu - li tu - o - rum

sol - ve pol - lu - ti la - bi - i re - a - tum

sanc - te Io - han - nes

دوای ئەم ئیتر زمانی ساز و ئاواز بەرە بەرە لەگەڵ پێشکەوتنی باری کۆمەڵایەتی گەلاندا پابەندی پێشکەوتنیان بوو. لەسەر بیروپراکەیی کۆنفۆشیۆس کە دەلیت: (گەر ئەتەوێ پادەیی شارستانی هەر میللەتیک بزانی، گوێ لە مۆسیقاکیان بگرە). سەدەیی شانزەهەم بە سەدەیی زیڕین و وەرچەرخان ناسراو، لەبەر پەیدا بوونی فۆرمی جوراوجۆری مۆسیقای وەکوو: کۆرال_Coral، مادریجال_Madrigal، ئۆپیرا_Opera، کانتاتا_Cantata، ئۆراتۆریو_Oratorio، لیید_Lied، فۆگا_overture، پریلیۆد_Prelude، دیسان سۆناتا_Sonata، کۆنسیرتو_Concerto، سیمفۆنی_Symphony و چەندین فۆرمی مۆسیقای هاوچەرخی، کە بە دەست و پەنجەیی مۆسیقازان و مۆسیقاناسانی بلیمەتانی وەکوو: باخ، هاندل، هایدن، مۆتزارت، رۆسینی، بیتھۆفن، شۆبەرت، شوپان، پرامز، فاگنەر، کۆرساکۆف، چایکۆفسکی، شتراوس و خاچادۆریان و چەندانی تریش، کە تا ئێستاش کارە هونەرییەکانیان لە گوێی ئادەمیزادا ئەزنگیتەو. بەلام سەیرکە ئەم ناو بەلیمەتانه تەنها هەر لە مۆسیقای پۆژئاواییدا هەن، تەنها چەند کەسیکی وەکوو کۆرساکۆف و خاچادۆریان نەبیت، کە لەسەر مۆسیقای پۆژەلاتی هەژمار ئەکریین. بەلام بەداخووە دیسان پۆژەلاتی ناوەرەست ناگریتەو. بەلام ئەمە ئەو ناگەیهنێ کە میللەتی کوردیش وەکوو میللەتانی تری سەر دنیای پۆژەلاتی ناوەرەست خاوەنی هیچ نەبوون. بەلکوو ئەتوانین بڵین کە تاوانی دیار نەبوونی کەلتوری مۆسیقای کوردی لە ئەستۆی گەردوون و میژوویدا. دیار و ئاشکرایە کە میللەتی کورد لە دێرمانەووە گیرۆدەیی دەستی داگیرکەران و دوژمنانییەتی، کە هەردەم نەیان هیشتوووە هیچ کاتیک میللەتی کورد ناهیتی بەبەردا بیتەو. هەرچەندە من بە زیرەکی و ئازایەتی ئەزانم کە تانیستاش کەسی کورد توانیویەتی سناوسنگ بەهۆی کەسانی بلیمەتی وەکو زیرەک و ماملێ و ئەزغەرو سیۆ و مەردان و خالقی و رەزازی... هتد. کەلتوری خۆی بپاریزیت و لە دوایدا ئەمە ئەسەلمیندیریت.

نەتەۋەي كورد و ئاينى زەرتوۋشت

دەبىت ئەۋە بزائىن كە مادەكان سەر بەۋ شەپۆلگە لە كۆچە بەرودوايىانەي ئارى نەژدان، كە لە سەدەگەلى زۆر كۆنەۋە لە مەلبەندەكانى باكورى ئەوروپا و باشوورى روسياۋە، پوۋە و چەندىن ناوچە جىجياكان كە گرنگترىنيان ھىند و ئىران و ئەوروپا بوۋە كۆچيان كىردوۋە. زەمانى كۆچەكەشيان بىرورپا جىاۋازى لەسەر ھەيە، كە زۆربەي زانايانى خۆرھەلاتناس بەلاي زۆرەۋە لە نيوان سالى (۱۰۰۰ تا ۲۰۰۰) يى پىش زايىنى داڭەنن. ئەوانەي بۇ ھىند و ئىران كۆچيان كىردوۋە، بە خۆيان وتوۋە ئاريايى و لە كۆنترىن پاشماۋەكانىشياندا ناۋى ئاريايى ھاتوۋە. لە پاشماۋەكانى (رىك قىدا)دا كە ئاينى كۆنى ھىند بوۋە، لە ئاقىستاشدا كە ئاينى زەرتوۋشت بوۋە ناۋى ئاريايى ھاتوۋە. لە ھەردوۋ ئاينەكەشدا ماناى ناۋى ئاريايى بە واتاى نەجىب و پەسەن و ميواننەۋاز ھاتوۋە. لە ئاقىستادا كە مەبەستى ئىمەيە، سەرزەمىنى ئاريايى بە (ئاريانام قەيجا يان ئاريا قەيجا) يان ئاريا قاج ناوبراۋە. ۋەك زانراۋە ئاريا قەيجاش دامىنى زەرياي خەزەرى ئىستا بوۋە، كە دواتر بەرىنتر بوۋە و، بوۋە جىي پىكەۋەنانى دەۋلەتى ماد. دەۋلەتى مادىش لە (۶۹۱-۵۵۰) يى پىش زايىنى ۋەك لە نوسراۋگەلى ئاشورىدا ھاتوۋە، سنوورەكەي لە دامىنى زەرياچەي ورمىۋە بەرەۋخوار دەست پى ئەكات بۇ سەقز و ئەكاتان (ھەمەدان)، دواترىش لە نيۋەي شەشەمى پىش زايىندا ئەم سنوورە فراوانتر ئەبىت و بەشىكىش لە ئەفغانىستان ئەخاتە ژىر دەسەلاتى خۇي.

بەلام ئەۋ شەپۆلە كۆچەي لە نىشتمانى ماد (كوردستانى ئىستادا) نىشتەجى بوون، ئەۋ شەپۆلە بوون كە دواتر زەرتوۋشتيان تياھەلكەۋت. ھەر ئەم شەپۆلەش لە سەردەمىكىدا بۇ ماۋەي چەند سەردەمدا نەك ھەر سەرىپاكي كوردستانى ئىستا، بگرە ناوچەكانى ترى ئىرانىشيان بە دەستەۋە بوۋ. بەلكوۋ لە پۇژگارپىكىدا ۋلاتى ئاشورىيەكانىش بە نەينەۋاي پايتەختىشانەۋە كەۋتوۋە ژىر دەسەلاتيانەۋە لە (۶۱۴) يى پىش زايىن، سەبارەت بەۋەي كە زەرتوۋشت لە كامە ناوچەدا ھەلكەۋتوۋە و لە چ سەردەمىكىدا ژياۋە، بىرورپا جىاۋاز ھەيە، كە ھەندىكيان زانستىانەن و ھەندىكى تىشيان بە پىي خواست و ھەزى خۆيانى دەبەن. بەلام بەلگە زانستىەكان ئەيسەلمىنن، كە زەرتوۋشت لە دامىنى چىاي (چىئىچست- ورمى) باكورى خۆرئاۋاي ئىران (كە پۇژھەلاتى كوردستانى ئىستا ئەگرىتەۋە) ھەلكەۋتوۋە. لەۋ پوۋەۋە بارتۆلمە، پروفىسۆر گۆلدنەر، خۆرھەلاتناسى ئەلمانى ھەرتەسفلد، جەكسۆن، ئىرانناسى مەزنى دانىماركى ئارتوركرىستىن سن، فەيلەسوفى ناسراۋى ئەلمانى فرىدرىك نىتسشە، مەسعودى گولزارى، نوسەرى كرماشانى عىمادەدىنى دەۋلەت شاھى، جان ناس، گىرشمەن، مورتەزا راۋندى، ئۆژىن، ئۆبىن، دكتور جىھانگىر ئوشىدەرى و ھەروەھا مېژوو نوسانى عەرەب ۋەكۋو ياقوتى ھەمەۋى، ئىبن خردابە و بلازرى و چەندىن زانا و نوسەرى تىش، دۋاي توۋژىنەۋەيەكى زۆر و ھەۋلىكى زانستىيانە گەيشتونەتە ئەۋ ئەنجامەي، كە زەرتوۋشت لە ناۋ ھۆزەكانى مېدىا و لە باكورى خۆرئاۋاي ئىران (پۇژھەلاتى كوردستان) يى ئىستادا ھەلكەۋتوۋە، باۋكى زەرتوۋشت ناۋى (پوروشەسپ) و دايكىشى ناۋى (دوغدو) بوۋە. جەكسۆن پىي وايە باۋكى زەرتوۋشت خەلكى (ئازەربايجان) ي دەۋرۋبەرى زەرياچەي ورمى و دايكىشى ئازەرى بوۋىت، سەبارەت بە ناۋى (زەرتوۋشت) لىكدانەۋەي جۆراۋجۆر ھەيە. لە دوو توۋي گاتاكاندا بە زەرتوۋشتەر ھاتوۋە، خۆرھەلاتناسى بەناۋبانگ زۆلستەر دەلىت: زەرتوۋشتەر واتە خاۋەنى وشتىرى زەرد. خۆرھەلاتناسى ئىنگىلىزى بويس دەلى: بە ماناى لىخور يان جەۋدارى وشتىر دىت. زاناى ئەلمانى و مامۇستاي زانكۆي ئۆكسوفۇرد ماكس مۇلەر، بە خاۋەنى وشتىرى جەسوور لىكى ئەداتەۋە. توۋژەرەۋەي ئەلمانى شىپىگل بە ئەشكەنجەدەرى وشتىرانى لىكداۋەتەۋە. بەلام لاى يۇنانىە كۆنەكان بە زەرد ئاستەر ناوبراۋە، كە بىروايان ۋا بوۋە ئەم ناۋەش لە ئاستەر يان ئىستار ۋەرگىراۋە و، ماناى ئەستىرەناس ئەگەيەن. (ھىرمودورس) ىش كە شاگردىكى ئەكادىمى ئىفلاتونە (سەدەي چوارەمى پىش زايىن) لە پوۋى ئەدەبىيەۋە بە ئەستىرەپەرسىتى لىكداۋەتەۋە. پروفىسۆر

كيگەر پيى وايە كە يونانيان زەرتووشتيان بەواژەيهەكى ليكدراوى زەئيرا ناوبردوو، لەمەش مەبەستيان لە فەرمان رەوايي ئەستيران بوو، زەرتووشت زيوان و خزمەت گوزارى ئورمازس يان ئورمەزد بوو، لە هەمان كاتيشدا زەرتووشتي بە كورپى ئورومازس ناو بردوو.

پروفيسورى ئەلمانى ھۆزنيگ ناوى زەرتووشتي بە دوو وشەي ليكدراوى زئوترا و ئەستراى زانيو، كە پيى وا بوو چراى كەشتى ئەگەيهەنى و، لە ئاكاميشدا ماناي ناوەكەي بە خاوەنى كئلگەي نياز ليكداوتهو. يۆسنيش كە تويزەرەوويهەكى ئەلمانيه، ناوى زەرتووشتي لە دوو وشەي زەر بە ماناي زيپرين و ئەستەرى بە ماناي ئەستيره زانيو، كە بە ھەمووى ئەستيرهى زيپرينى گرتۆتەو.

عەرەبەكانيش پييان وايە كە ناوى زەرتووشت بریتیە لە (زەر- دەشت) كە بە ماناي دەسلاتی زيپرين دیت، ھەندى ليكۆلەرەوھى سەر بە ئاينى زەرتووشتیش وەك ئازەرگشسب و پوروالا، بەو خەيالەي ناوى پەيامبەرەكەيان بالاتر بێت، پييان وايە كە زەرتووشت لەسەرەتادا ناوى ئەسپیتامە بوو و دوايي كە پەيامەكەي بۆ ھاتوو ناوى زەرتووشتي پي بەخشا. چونكە ئوشتى بە ماناي سوتاندن و درەوشانەوھ دیت و زەپيش بە ماناي زيپرين، لەوھشدا كە گاي كئوى لە نيوان ھيندا وشتري پي دەلین و وشتريش رەنگى زەردە، لەمەو ئەنجامگيري ئەكەن، كە زەردئوشتەر بە واتاي كەسيك كە پوخسارى لە ناو روناكى خودادا روناك و درەوشاوھ بێت، ھەرودھا بە واتايەكى تر كە خەرمانەيهەكى زيپرين لە دەورى پوخسارى بێت. بەلگەشيان لەم ناو پي بەخشينە ئەوھيە، كە عيساش دواي ئەوھى بۆتە پەيامبەر نازناوى (كريستوس)ى پي بەخشا، ميژووى لەدايكبوون و سەرھەلدان و مردنى زەرتووشتیش تا ئیستا نەزانراوھ و ناديارە. ئەوھى تۆزيك ئاشكراييت كە زەرتووشت لە نيوان سەدەكانى (۱۷۰۰-۱۸۰۰)ى پيش زایندا سەرى ھەلداو. لە دواي تەمەنى ۲۰ سالى كەوتۆتە بيركردنەوھ و ژيانى گۆشەگيري و ئەشكەوت و كئونشيني و، لە ئەنجامدا دواي ۱۰ سال واتا لە تەمەنى ۳۰ سالیدا پەيامەكەي لە ناو ھۆز و ناوچەكەيدا رادەگەيهەنیت، بەلام بە سەختى دژى ئەوھستن و برىواي پي ناهينن. ناچار روو ئەكاتە ناوچەكانى دامينتر و لە كئوى ئاويدەر (ئاوشى دەرينە)ى باشوورى خۆرئاواي شارى سەنى ئیستادا ئەگيرسيئەوھ. پاشان دووھەمین كۆچى بۆ باكترياي ليوارى جەيھون رەوھو كئوى ھۆگر و ناوچەي گولباخى لاي پۆژھەلاتى شارى كرماشان دەست پي ئەكات. ليژەدا بە ئاشكرا بانگى پەيامبەرپيتى راديلی (گوشتاسپ) شای ھەخامەنشى ئەو سەردەمە برىواي پي دينیت. ليژە بەدواوھ ئيتر ئاتەشگەدە و مەلبەندەكانى خواپەرستى دائەمەزپينیت. لەو مەلبەندانەش تا ئیستا لە كوردستاندا شوینەواريان ماوھ، وەكوو ئاتەشگەدەي پاوھى ھەورامان، كە لەسەر بلندترین كئوى باشوورى خۆرھەلاتى شارى پاوھيە. ھەرودھا ئاتەشگەدەي ناوچەي ريژاو و ھەلوان و قەسرى شيرين. ھەرودھا ئاتەشگەدەي مەزنى (ئازەرگشسب)ى ناوچەي تەختى سلیمان و ئاتەشگەدەي بيارەي ھەورامان و، لەم چەند سالەي دوايشدا لە نزيك سورداش لاي سلیمانی لە جاسەنە و ديسان لە نيوان سلیمانی و كەركوكدا لە بنارى كئوھەكانى دەربەندى بازيان شوینەوارى ئاتەشگەدەيهەكى تر دۆزراوھتەوھ. ھەرودھا مامۆستا توفيق وەھبى پيى وايە كە گوندى زەرگەتەي باكورى خۆرئاواي شارى سلیمانی لە بنەرەتدا شوینى ئاتەشگەدەيەك بوو. ديسان لە ناوھراستى سالى ۱۹۹۵ى ز ئاتەشگەدە و پەرستگەيهەكى زەرتووشت لە دھۆك دۆزراوھتەوھ. ھەرودھا ئاتەشگەدەي دەرشەھر لە ئیلام. لە ناو ئەم چەند ئاتەشگەيەدا، ئاتەشگەدەي بەناوبانگى (ئازەرگشسب)ى پەرستگەي شارى شيز، كە لە نزيك پاشماوھەكانى ئیستانى تەختى سلیمانە و ئەكەويئە ۴۹ كم باكوورى خۆرھەلاتى شارى (تيكاب)ى ناوچەي ھەوشار و كۆنترین و گەورەترین و پيرۆزترین ئاتەشگەدەكانى زەرتووشتە و، شاهەكانى ساسانى لە بۆنەكانى سەرکەوتن و تاج لەسەرناندا، بە نيازى سوپاس و دوعاكردن ئەبوايە لە تەيسەفونى پايتەختەكەيانەوھ (كە كەوتۆتە ۳۲ كم باشوورى خۆرھەلاتى شارى بەغداي ئیستاوھ) بە پيى پيادە زيارەتى ئەم ئاتەشگەدەيهە بكەن و ھەر لەميشەوھ دەستە چيلەي ئاگر بۆ ئاتەشگەكانى تر براوھ.

ئاقیستا و په‌یامی زه‌رتووشت

ئاقیستا ناوی کتیب و په‌یامه دینییه‌که‌ی (زه‌رتووشت)ه، که زه‌مانی نووسینی ئەم کتیبه ئە‌گەر چی به ته‌واوی نه‌زانراوه، به‌لام به‌لای که‌مه‌وه (۱۰) سه‌ده‌ی پیش زاینه. زانایانی وه‌ک گۆلدنه‌ر و ئە‌نده‌رئاس بییان وایه که واژه‌ی ئاقیستا له (ئاقیستاک)ه‌وه وه‌رگیراییت و (ئاقیستاک)یش مانای بناغه و بنه‌په‌ته.

ئاقیستا له کاتی خۆیدا به‌خه‌تی زۆرین له‌سه‌ر ۱۲ هه‌زار پیسته‌ی خۆشکراوی گ‌ا له سه‌رده‌می دارای کوری داریوشی سییه‌مدا فه‌رماندراوه، که ۲ دانه له ئاقیستا به‌ته‌فسیری زه‌نده‌وه بنووسپه‌ته‌وه، به‌کیکیان له کتیبخانه‌ی میلیدا بپارێزین و، ئە‌وی تریشیان له گه‌نجینه و کتیبخانه‌ی ده‌وله‌تیدا له په‌رسه‌پولیس (ته‌ختی جه‌مشید) بپارێزین. به‌لام له دوا‌ی هیرشی ئە‌سه‌که‌نده‌ری مه‌قدونی بۆ سه‌ر ئیران، سا‌لی (۳۳۴) ی پیش زاین ئە‌سه‌که‌نده‌ر فه‌رمانی کرد، هه‌رچی ئاقیستا هه‌یه کۆبکریته‌وه و بسوتینریت. جگه له هه‌ندخ به‌شی که بریتی بوون له زانستی ئە‌ستیره‌ناسی و پزشکی که له‌گه‌ل خۆیدا بردنی. بۆیه ئاقیستای نووسراوه‌ش سه‌رپاکی له‌ناوچوو. به‌م جو‌ره ده‌سه‌لاتی هیلینییه‌کان ۳۰۰ سا‌لی خایاند، ئاینی زه‌رتووشتیش بیده‌نگی و ساردبوونه‌وه‌یه‌کی درێژ و سه‌ختی به‌سه‌ردا هات، به‌ درێژایی ده‌سه‌لاتی هیلینییه‌کان، زه‌رتووشتییه‌کان له ژیر ئە‌شکه‌نجه و ئازار و راوانان و شاربه‌ده‌رکردن و کوشتن و بریندا بوون. به‌لام دوا‌ی ده‌رکردنی هیلینییه‌کان، (ولخ‌ش) پاشای ئە‌شکانی فه‌رمانی کرد هه‌رچی ئاقیستا و زه‌ندئا‌قیستا هه‌یه کۆبکریته‌وه. دوا‌ی ئە‌میش دامه‌زێنه‌ری ده‌وله‌تی ساسانی (ئه‌ده‌شیری پا‌په‌ک) له (۲۲۶-۲۲۷) ی زاینی به‌ راویژی ته‌نسه‌ری پیری پیران، فه‌رمانی کرد سه‌رتاپای ئاقیستا له باره‌گای ده‌ربار کۆبکریته‌وه. ته‌نسه‌ریش بۆ ئە‌نجادانی ئە‌م کاره هه‌موو موبه‌د و پیشه‌وایانی ئاینی بۆ پایته‌خت بانگی‌شکرد، پاشان شاپووری یه‌که‌می جینشینی ئە‌ده‌شیر ئە‌م کاره‌ی ئە‌نجامدا.

ئە‌مه‌ش که نووسرایه‌وه دواتر به‌ر هیرشی ئاینی ئیسلام که‌وت و، دیسانه‌وه قه‌ده‌غه‌کردنی ئاینی زه‌رتووشت و له‌ناوچوونی ئاقیستا ده‌ستی پێ کرده‌وه و که‌وته‌ به‌ر هیرشی ئاینی ئیسلام و ئیمبراتۆرییه‌تی ئیسلام (۶۲۳-۶۵۶) ی ز. بۆیه که‌سانی زه‌رتووشتی دووباره هه‌ولیان دایه‌وه که په‌یره‌وی ئاینه‌که‌یان سنگاو‌سنگی پیران و خواپه‌رستان هه‌شاربده‌ن. ئە‌وه که‌سانه‌ش گه‌ر ده‌رکیان پێبکرایه ئە‌وه‌ا رزگاربوونیان سته‌م بوو، بۆیه هه‌ولیان ئە‌دا که خۆیان له ناوچه دووره‌په‌رێژ و شاخاوی و سه‌خته‌کاندا بپارێزن، زۆربه‌ی زۆری ئە‌وه پیره ئاینییانه راوانراوان و له ناوچه سه‌خت و دۆل و چه‌مه‌کانی هه‌وراماندا خۆیان هه‌شار ئە‌دا. به‌کیکیش له‌وه پیره به‌ناوبانگانه پیر شالیاری یه‌که‌م یان پیر شه‌ه‌ریاری زه‌رتووشتییه، که خاوه‌نی کتیبی ئاینی و فه‌لسه‌فه‌ی ئاینی ماریفه‌تی پیر شالیارییه.

له دوا‌ی سه‌قامگیربوونی ئاینی ئیسلام، مه‌ئمونی خه‌لیفه‌ی عه‌باسی موبه‌دیکی به‌ ناوی ئاته‌ر فه‌رنه‌بگ راسپارد، که سه‌ر له‌نوێ به‌شه‌کانی ئاقیستا کۆبکریته‌وه له (۸۱۳-۸۳۳) ی زاینی له‌وه سه‌رده‌مه‌دا کۆمه‌لکیان به‌ زمانی په‌له‌وی به‌ ناوی (دینکورد)ه‌وه ریکخسته‌وه.

ئاقیستای رۆژگاری س‌اسانی بریتی بووه له ۳۵۴۵۷۰۰ واژه، لیکنانه‌وه‌ی زه‌نده‌که‌شی ۲۰۹۴۲۰۰ واژه بوو. به‌لام ئە‌وه‌ی ئیستا ماوه‌ته‌وه بریتییه له ۸۳۰۰۰ واژه.

ئە‌وه‌ زمانه‌ی ئاقیستای پێ نووسراوه‌ته‌وه به‌ هۆی ئاقیستاوه‌ ناوبانگی ده‌رکردوه، به‌کیکه له زمانه‌ کۆنه‌کانی ئیران به‌ه‌وی نازانریت، به‌لام خه‌تی ئاقیستا به‌کیکه له ته‌واوترین خه‌ته‌کانی جیهان، که به‌ ئاینی ده‌بیره ناسراوه. له‌گه‌ل زمانه‌ کۆنه‌کانی ئاریایی وه‌ک سه‌نسکریت و پارسی کۆندا نزیکایه‌تی و تیکه‌لاوی هه‌یه و، گه‌لی واژه‌ی هه‌ر یه‌که له‌وه زمانانه له یه‌کترا هه‌ن، به‌تایبه‌تی له‌گه‌ل زمانی کوردی ئە‌مه‌رۆدا خزمایه‌تی و نزیکایه‌تی زۆرت‌ره، چونکه به‌ ده‌یان واژه‌ی زمانی کوردی هاوتا له‌گه‌ل زمانی ئاقیستادا هه‌ن، وته‌ی چاک بیری چاک کرداری چاک، له بانگه‌وازی زه‌رتوشدا که

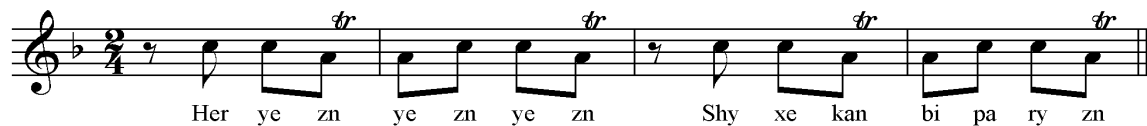
ناوهرۆكى بىرى زەرتووشتە و لەسەر و بەندى ئاقىستادا بە قولى باسيان لى ئەكات، بۇ ئەوھىيە كە مرۆف لە كۆمەلگاي مرۆفايەتى خۆيدا بە وتەى چاك لەگەل ھاوپى و ھاوسى و ھاوئىشتمانيدا بدوئ و، بىرى چاكىش بكاتەو و بە كردارى چاكىش خەرىكى كشتوكال و بەرھەم ھىتان و ئاژەلدارى و پىكەوھەنانى ژيار و شارستانى و دروستكردى لادى و شار و، دەست ھەلگرتن بىت لە ژيانى كۆچەرپىتى و رىگرى و يەكتر كوشتن و دزى و درۆ. كە لە ئاكامدا مرۆف بە پەپرەوكردى ئەم سى دروشمە ئەگاتە نەمرى و نزيك بوونەوھ لە ئاھورامەزدا. لە پيادەكردى ئەم سى دروشمەش لە پوخسارى دەرەوھى مرۆفدا پىجانەوھى جۆرى ئەو پىشتىنەى پىشتە، كە لە وىنە ھەلكۆلراوھەكانى تەختى جەمشيد و زۆر جىي ترىشدا بەرچاو ئەكەون و، برىتییە لە دروستكردى ھىشتەوھى سى قەف، لەسەر يەكى پىشتىنەكە لە ديوى پىشەوھدا، ئەم نەرىتەش تائىستاش لە زۆرپەى ناوچەكانى كوردستان و بەتايبەتیش لە باكوردا پەپرەو ئەكرىت. جۆرى بەستەوھى ئەم جۆرە پىشتىنە لە ناوچەى موكورىان پىي ئەوترى گۆزان گرى.

ئاقىستا لە بنەرەتدا برىتییە لە ۲۱ نەسك (كتىب)، كە ھەرىكە لەم كىتابانە ناوى تايبەتى خۆيان ھەبووھ، لەسەردەمى ساسانىشدا دووبارە بە ھەمان شىوھى كۆ كرايەوھ بە 21 نەسك كە برىتین لە:

- ۱- ئەو نەسكانەى ناويان (گاسانىك)ە، تايبەتن بە ئاگادارى لە كاروبارى ئەو دنيا.
  - ۲- ئەو نەسكانەى ناويان (داتىك)ە، تايبەتن بە ئاگادارى لە كاروبارى ئەم دنيا.
  - ۳- ئەو نەسكانەى ناويان (ھايلىە مانسرىك)ە، تايبەتن لە كاروبارى ھەردوو دنيا.
- بەلام ئاقىستاي ئىستا ھەر وەكوو كىتیبەكانى ئىستاي ئەھلى حەق، برىتییە لە (۶) نەسك كە ئەمانەن:

- ۱- گاتا، ۲- يەسنا، ۳- يەشتا، ۴- ئاقىستاي بچووك، ۵- قايسپەرد، ۶- قەندىداد.
- لەم شەش بەشەشدا يەسنا گرنگترىن بەشى ئاقىستايە و برىتییە لە ۷۲ بەش (ھات) (سورە). يەسناس بە ماناي پەرسنن و نواندن و نوئز و جەژن و شادى دىت، كە بە ھەمووى ئەبىتە ئاھەنگى پەرسنن، يان ئاھەنگ و جەژنى نوئزكردن.
- واژەى يەسنا لە فەرھەنگى ئەدەبى نوسراوى كوردىدا، زۆر كەم بەرچاو ئەكەوئ و ئەوھى سنگا و سنگ دەربارەى ئەم واژەى، لە فۆلكۆرى گۆرانى كوردىدا پارىزراوبى و بەسەرزارانەوھ ماپىتەوھ، گۆرانىيەكى مىللى ناوچەى شارەزور و ھەورامانە كە لە يەسنا دەپارپىتەوھ و داوئەكات دلدارەكەى بۇ بپارىزى، سەربەندى گۆرانىيەكەش ئەمەى:
- ھەر يەسن يەسن يەسن شىخەكان بىپارىزى—زن
ئاوازەكەشى بەم جورە بووھ:
- نۆتەكەى:

Yesn

ئەو ۷۲ بەشەى يەسناس ھەموويان لە سوپاس و ستايشى خوا (ئاھورامەزدا) و مرۆف و سروشتدان. لە ناو ئەم ۷۲ بەشەى يەسناسدا، ۱۷ بەشيان لە بارى زمان و دەرپىن و شىوھى دارپشتن و مەبەست و تەكنىكى شىعر و تايبەتمەندى تریەوھ، لە بەشەكانى ترى يەسنا و تىكرای بەشەكانى ترى ئاقىستا جياوازترن. ئەم جياوازيبەش لە خودى ئايەتگەلى ئاقىستادا پەنگى داوئەتەوھ، بۆیە ھەموو ئاقىستا ناسان و زانايان ئەم ۱۷ بەشەى يەسنا تايبەت بە خودى زەرتووشت ئەزانن و بەم ۱۷ بەشە دەلین سرووتى گاتا.

- ئەم ۱۷ سرووتەش كە لە دوو توۋى يەسنادان برىتەن لە بەشەكانى :-
- ۱- سرووتى ژمارە: ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴ لەگەڵ بەشىكى جياواز بە ناوى ئاھنەقەد ياخود ئاھنوقەيتى، برگەى شىعەريەكانيان ۱۶ برگەى و بەم جۆرە (۷+۹).
- ۲- سرووتى ژمارە: ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶ كە پەنيان ئەوتەرى ئەشەدقەد يان ئەشەقەيتى، برگەى شىعەريەكانيان ۱۱ برگەى و بەم جۆرە (۷+۴).
- ۳- سرووتى ژمارە: ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، بە ناوى سەپەنمەد يان سەنتامينيۆ، برگەى شىعەريەكانيان ۱۱ برگەى و بەم جۆرە (۷+۴).
- ۴- سرووتى ژمارە ۵۱: كە برىتەى لە تىكراى يەك فەسل و ناوى قەھوخشەرى لى نراو، برگەى شىعەريەكانيان ۱۴ برگەى و بەم جۆرە (۷+۷).
- ۵- سرووتى ژمارە ۵۳ كە برىتەى لە تىكراى يەك فەسل و ناوى قەھىشتواىشتى يە، برگەى شىعەريەكانيان دوو جۆرن يەكەميان ۱۹ برگەىيە بەم جۆرە (۷+۷+۵)، دوو مەيشيان ۱۲ برگەىين بەم جۆرە (۷+۵).

گاتاكان و مؤسقیای كوردی

گاتا وشهیهکی ئاقیستاییه، که له پهلهویدا بۆته گاس و، له فارسیشدا (گا)، له ئایینی زهرتووشتیشدا پینچ گاه، بهو پینچ عیبادهته ئهوترپیت که زهرتووشت دیاری کردوو. له سانسکریتیشدا به مانای بهئاوازهوه وتن و خویندن دیت. له کتیبهکانی بودایشدا بهو چامه و مهزومانه ئهوترپیت که پهخشائامیز بن. (گات یان گاتا به مانای سرووته) له کاتی ئهجامدانی رپورهمسی ئاینیدا ئهخوینرپیت. سرووت خویندنیس لای زهرتووشتیهکان به شاعر بووه. بۆیه گاتا کۆنترین گۆرانییه که له چاخه دیرینهکانهوه بۆمان ماوهتهوه، نهک ههر له بارهی شاعرهوه، بهلکوو له بارهی مؤسقیایشهوه بایهخیکی گهوهرهی ههیه، هیرۆدت سهبارت چۆنیهتی ستایش و سوپاسی زهرتووشتیهکان دهلی:

موغهکان له کاتی نوێژ و سوپاسی یهزداندا، ئاوازیان ئهژهند و گۆرانیان ئهوت.

له ئایینی زهرتووشتدا ههموو پهڕستیک به هاوکاری ئاوازهوه ئهجام دراوه، له قهندیاد (بهشی شهشهمی ئاقیستا)، بهشی سییهم، بهندی یهکهمین، ئاوا هاتوو: - ئهی دروستکاری موبارهکی جیهانی مادی، خۆشترین جیگهی سهرزهمین کۆنیه؟ ئاهورامهزدا وهلام ئهداتهوهوه دهلیت: ئهی زهرتووشت خۆشترین جیگهی سهرزهمین ئهوه جیگهیه که مرۆقی دهست و داوینپاک، داری سوتهمهنی و چلهدار ههنا (به رسم مقدس) که لقی تازهی دار ههنا، شیر و هاوهن و دهسکههاوهنی لهبهردهستایه و به دهنگی بلنډ ئاوازی ئایینی دلنشین دهچرچ و سوپاس و ستایشی (میترا) خوی دهست و جیمه و (راما هیاسترا)ی زیوان و خزمهتگوزاری میترا ئهکات.

دکتۆر ئیبراهیمی پورداوود له بهرگی یهکهمی یهشتادا و لهو کتیبهدا که تایبهته به ناهید له زمانی (ئیسترابون) جوگرافیزانی یۆنانییهوه دهلیت: پهیرهوکه رانی ئایینی زهرتووشت له کاتی قوربانی کردندا ئاقیستایان به ئاوازهوه خویندۆتهوه. له خودی ئاقیستاشدا چهندن جار پيسپیری ئهکات، که گاتاكان به ئاوازهوه بخوینرین، ئهوه که سهشی دۆعاکان به ئاوازهوه نهچرچ هیچ داوایهکی بهجی ناهینرچ و به گوناھیکی گهورهش بۆی ئهژمیردچ، گاتا یان گاسه یان گازه به مانای بانگ و هاوار و داد و سکالا و بانگهوازی به ئاوازهویه، تا ئیستاش له ههندی ناوچهی موکریان و دهستی ههولیر به بانگکردن دهلین گازکردن، که له تایبهتمهندییه دهگمه نهکانی که له پور و میراتی زیندووی دینی (زهرتووشت)ه و، له ناو نهتهوهی کوردا وهکوو خۆی پارپیزاوه و لای هیچ نهتهوهیهکی دراوسپی کورد بهو شیوه رهسه نه نه پارپیزاوه و یان نییه. خۆ ئهگه ئالوگۆرپیکیش له واژهی (گاتا) ئهوه رۆژگاره دیرینه و گازه و قهتاری ئیستادا بهدی بکریت جی سهرسوپمان نییه، چونکه تمهمنی واژهی گاتا ئهوهنده زۆره، ئهگه پابهندی گهلی کورد بهم واژهیهوه ئهوهنده توندوتۆل نهبوايه پهنگ بوو ئهوه واژهیهش وهک سهدان واژهی تری زهرتووشت شوینهواری له ناو کوردا نهمايه. بهلام لهوهدا که قهتاریش ههمان راز و سکالا و لالانهوهی رۆحی مرۆقه و تا ئیستاش ههر به شیعری برگهی (هیجای) شیوهی ههورامی (گوران) ئهوترپیت، بۆیه زۆر رپی تی ئهچیت که ههردووکیان یهک مانا ببهخشن و ههردووکیان که له پور و میراتی زیندووی دینی (زهرتووشت) بن. مامۆستا محهمهدی حهمهباقی ئهفهرمویت: له سهردانیکی تایبهتیمدا به مهبهستی سوڤراخی دیرینهی واژهی قهتار، بۆ لای نووسهری ناسراو جهنابی سهیید قاسمی ئهفزهلی یهکیک له رپبه رانی ئههلی حهق له کرماشان، که له سهدان سالهوه سنکاوسنگ ئاوازه رهسه نهکانی کوردییان به تهمووره ژهندن بۆ ماوهتهوه. ئههلی حهقیش به هۆی ئهوه چهندن پردهنهوه که له گهڵ دینی زهرتووشتیدا ههیهتی، ناوبراو به دلنیا ییهوه بۆی سهلماندین که قهتار میراتی دیرینهی ئهم دین و ئایینه بووه و، واژهکesh ههر گاتای زهرتووشتییه و ههر خۆی به تهمووره بۆی ژهندین و کهلامیشی له گهڵدا چری.

ھەر لە بواری بەسەركردنەوہی ئاوازی سرووتەكانی گاتا و دینی (زەرتووشت)یدا، ھەرچەندە زۆربەیان لەبەر ناھەمواریتی بارودۆخی ئەم دینە بەگشتی و میلەتی كوردیش بەتایبەتی بەر لافاوی ھەتاندن كەوتوون. بەلام لەبەر رەسەنی ئەم ئاوازگەلە و پەيوەستییان بە گەلی كوردەوہ خۆشەختانە بەشێك لە رەسەنترین ئاوازەكانی كوردی سنگاوسنگ ماونەتەوہ (دواتر ئەیانخەینە بەر چا). لە گرنگترینی ئەم ئاوازانە ئاوازەكانی ھۆرە و سیاوجەمانە، كە پاشماوہەكانی ئاوازگەلی گاتاكانن. جوگرافیای سیاوجەمانە ناوچەیی ھەورامانە و، جوگرافیای ھۆرەش ناوچەكانی كرماشان و لورستان و ئەمبەر و ئەوبەری روباری سیروان و شارەزورە. جا لەبەر ئەوہی دینی زەرتووشت دینیکی ئاوازنامیز بوو، گەر میژووی راستەقینەیی لەدايكبوونی زەرتووشت و راگەیانندی دینەكەیی بزانی، ئەشتوانین میژووی بلابوونەوہی سرووتەكانی گاتا (گازە) بزانی و سەرەتای میژووی گۆرانی و ئاوازی كوردیش دیاری بكەین.

وہكوو وتمان واژەیی گاتا لە ناوہرۆكدا بە مانای راز و سكالاً و بانگەوازی سوپاس و ستایشی بە ئاوازەوہی مروڤە بۆ (ئاھورا مەزدا)، كە زەرتووشت ئەم بانگەوازە (گازە)یەیی خۆی بە ئامیزی مۇسیقای (تەمورە- تەمیرە)وہ وتووہ. بەم سرووتگەلەشیان وتووہ سرووتی گاتا. جگە لەوہی كە لە بەلگە و پاشماوہی كۆننەیی میژووییدا ھاتووہ، موغەكانی زەرتووشت ئەم سرووتانەیان لە ئاتەشگاكاندا بە ئامیزی مۇسیقاوہ خۆیندۆتەوہ، بۆیەش پێیان وتراوہ سرووت تا پلەيەكی بەرزتری لە گۆرانی ناو خەلكی پێ بدەن.

كەواتە وەك لەسەرەتادا وتمان ئەبێ تەمەنی ئاواز و سترانی كوردی زۆر لە پێش واژەیی گۆرانیشەوہ بیت. چونكە پەیرەوانی ئەھلی حەق بەو شیعرە دە (10) بڕگەییانەیی خۆیان، كە لە جەمخانەكاندا بە ئامیزی تەنبوورەوہ ئەخوینن دەلێن (سرووتی یارسان). ئەوہی لە جیاتی سرووتیش بە واژەیی گۆرانی بەسەریاندا دابراوہ، خەلكانی تری دەرەوہی (ئەھلی حەق)ن. بەلام خۆیان لەو كارەیی خواپەرستی پەیرەوانی زەرتووشت كاری تێكەلكردنی شیعر و مۇسیقاكەیی خۆیان ناو ناوہ: سرووتی یارسان.

وہكوو وتمان سرووتەكانیان راز و سوپاسی پۆھی مروڤە بۆ ئاھورامەزدا، وەك لە بەندی (۸)ی سرووتی (۳۲) شدا وشەیی (زۆتر) ھاتووہ، لیکۆلەرەوان وا واژەیی (زۆتر) لیک ئەدەنەوہ، كە بە مانای (سوپاسگوزار و سرووتگۆ) بیت. لە راستیشدا وشەیی زۆتر لەسەردەمی زۆتر دیرینترە، چونكە زمانناسان پێیان وایە كە ئەم واژەییە، ھەر ھوتری ئاینی ئەو شەپۆلە ئارییانە بیت كە لە پێش سەرھەلدانی زەرتووشت و ئاینەكەیی بەرەو ھیندوستان كۆچیان كردووہ. ھەر ئەم واژەییەش لە سرووتەكانی ریگ قیدای ھیندیەكانیشدا بەكارھێنراوہ و ئەوانیش سرووتەكانی ریگ قیدایان بە مۇسیقاوہ وتۆتەوہ. ئەوئەندەش پەيوەندی بە ھونەری ئاواز و مۇسیقای دەسەلاتی مادەكانەوہ ھەبیت وەك میژوو بۆمان ئەگێریتەوہ، ھونەری ئاواز و مۇسیقا جینگەییەكی بەرپێز و ھێژای ھەبووہ و لە زۆر بۆنەیی خەم و شادیشدا بەكارھێنراوہ.

بەلگە میژووویەكانیش ئەوہ ئەسەلمینن، كە ناوچەكانی (ماد) لە پێش ھەزارەیی یەكەمی پێش زاینەوہ لە ژێر كارتێكردنی شارستانیەتی سۆمەری و ئەكەدی و بابلی و عیلامی و ئاشووریدا بوون، كە ئەمانیش لە بواری مۇسیقادا لە لوتكەیی شارستانی دنیادا بوون. ھاوپەیمانیتی زۆر لە ئێوان بابلیەكان و مادەكاندا ھەبووہ، لە بەشی یەكەمی كتیبەكەیی دانیال پێخەمبەردا، چەندین جار ناوی ئەو ئامێرە مۇسیقایانە ھاتووہ كە لە ناو بابلیەكاندا وەكوو چەنگ و سەنتوور و قانون كەلكیان لێ وەرگرتوون. میژوونووسانی یۆنانیش لەم بارەییەوہ ھاویرن، كە مۇسیقا لە كەرەسە گرنگ و پێوستییەكانی دانیشتن و كۆرەكانی شادی و ئاھەنگی بەشكۆی خەلكی بابل بووہ. لە تەوراتیشدا ناوی ئەو ئامێرە مۇسیقایانەیی كە لە دەرباری بابلیدا ژەنراون بریتی بوون لە كەرەنای، سوورنای (زورنا)، عوود، بەربەت، سەنتوور، كەمانچە. ئاشووریەكانیش كە فەرمانرەواییان لەبەری خۆرئاوای میدی و لە جوگرافیای ئیستای باشووری كوردستان و ھاوسەردەمی بابلیەكان بوون، ھەمان ئەو ئامێرە مۇسیقایانەیان بەكارھێناوہ، بەتایبەتی لە

ناوچەكانى نيوان ھەردوو زىيى دىجلە و فوراتدا. كۆمەلىك كەلاو و شوينەوارى ھەلكۆلراويان ئەو ھەسەلمىنن، كە ئەمانىش ئامىرى مۇسقىي پىشكەوتى وەك: چەنگ، سەنتور، تەنبور، شمشال، دووناي، قان و دايەرشىيان ھەبوو.

لەبەرى خۆرھەلاتى بابلىيەكانىشەو، دەسەلات و فەرمانرەوايى سۆزىيانا ھەبوون، كە لە شوينى ئىستاي خۆزىستان و ئەو شوينەدا بوون كە جولەكەكان پىيان وتوو ئىلام (۳۰۰۰) سال پىش زايىن حكومەتيان پىكەوئەناو و، سنوورىيان لە خۆرھەلاتەو تا ئەسفەھانى ئىستا بوو و پايتەختەكەشيان شارى شوشى ئىستا بوو. ئەمانىش وەك دراوسىكانى خۆيان خاوەنى شارستانىتى و ژيار و ھونەرى مۇسقىي زۆر بالا بوون. لە كەلاو پىشكەوتراوكانى ئاشورىدا وىتەى تىپىكى مۇسقىاژەنان دۆزراوئەو، كە ئامىرى ھەمە جۆرەى وەك: شمشال، دووناي و چەند چەنگزەنىك و ھەندى ئامىرى مۇسقىي تىرى نىزىك بە سەنتور بە دەستيانەو بوو.

لە كىتەبەكەى (دانىيال)دا سەرىپاكى ئەو ئامىرانە دراوئەتە پال بابلى، بەلام (پاولىنسۆن) بە پىشتىوانى بەو بەردە ھەلكۆلراوانەى لە شوينەوار و پاشماوكانى ئاشووردا دۆزراوئەتەو، توپىزىنەوئەكى دەربارەيان كىردوو و ئەو ئەسەلمىنى كە ئەو ئامىرە مۇسقىيانە تايەتن بە خەلكى سۆزىياناو.

لە كەلاو دىرىنەكانى (شوش)يشدا سى پەيكەرى گلەن دۆزراوئەتەو، كە مېژووويان بە (۱۵۰۰) سال زىاترىش ئەفەبلىندىت، دوو پەيكەريان وىتەى مۇسقىاژەنەكانىيان لە ئامىرى تەنبور ئەچن و، سىيەمىشيان لە بەرەتەن ئەچىت، ئەم سى پەيكەرە ئىستا لە مۆزەخانەى (ئىران باستان) لە تاران پارىزاوون.

مېژوونوسانى مۇسقىي جىھانى وى بۇ ئەچن، كە مۇسقىزانانى بابلى و ئاشورى لە كاتى مۇسقىا ژەنىندا، بۇ رىزلىنان لە مۇسقىكەى خۆيان و رىزلىنانىش لەو كۆر و ئاھەنگە ھەموويان بە پىو وەستاوون، ھەر بۇ نمونە ئەو بەلگانەى ئىمە مەبەستمانە، سالى ۱۹۲۷ى زايىنى لە ناوچەى (ئوور)ى عىراقى ئىستادا، كە شوينى كۆننەى شارستانىتى ئەوانە بوو كە باس كران، زاناي ئىنگلىزى (سىر لىونارد وولى) ئامىرىكى مۇسقىي دۆزىوئەتەو، برىتىيە لە چەنگىكى گەورە و بە توپىزلىكى زىوون داپۆشراو، سەرومى چەنگەكەش لە شىوئەى جەستەى گادايە. ئەم ئامىرە ئىستا لە مۆزەخانەى (بەغداد)دايە. نمونەى تىرى وەك ئەمىش كە ھەر لەو ناوچانەدا دۆزراوئەتەو و لە مۆزەخانەكانى زانكۆ فىلادىفيا و ئىنگلىستاندا ھەن. سىر لىونارد وولى بە دلنبايەو پى وايە ئەم ئامىرە دەستكرد و پاشماوئەى سۆمەرىيە، ئەم ئامىرە ئىستا بە عەرەبى پى دەللىن (القىثارە)، مېژوووى دروستكردنى ئەم ئامىرە ۴۷۰۰ سال لەمەو بەرە.

شوینەوارناسى ناسراوى ئەلەمانى (شتاورد) كە پىسپۆرىكى دىرىنەزانە. لە بنەچەى ئامىرەكانى مۇسقىادا لە نەخش و نىگارە كۆن و گلەنە بەردىنەكانا بە لىكۆلەنەو سەلماندوويەتى، كە عود يەككە لەو ئامىرە مۇسقىيانەى تايەتمەندە بە خەلكى كوستان و چىانشىنەكان و بە تايەتەش ھورىيەكان، كە خىلىك بوون (۱۵۰۰) سال بەر لە دايكبوونى عىسا لە دەوربەرى زەرىچەى وان و دامىنى نىشتەجى بوون تا ئەگاتەو باكوورى ئىستاي عىراق (باشوورى كوردستان) و دراوسى نىزىكى شوينى دواترى مېدىيەكان و ئەوان ئەو ئامىرە مۇسقىيانەيان داھىناو و ھەر ئەوانىش لە دامىنى باشوورى كوردستان بلاويان كىردۆتەو. ئەم وئەشىيان لە ئەنجامى دۆزىنەوئەى شوينەوارى ئەو ئامىرى عودەدا وتوو كە لە ناوچەى نوزى نىزىك شارى كەركوك دۆزىوئەتەو، كە ئەكەوئە (۵-۴) كىلۆمەترى خۆرئاواى شارى كەركوكەو. ھەرەھا پروفىسۆرى ئەلمانى كىرتىساگ لە كىتەبە بەناوبانگەكەيدا كە تا ئىستا بۇ زۆر لە زمانەكانى جىھان وەرگىپدراو و لە زۆربەى زانكۆكانى جىھاندا ئەخوئىندىت، رەچەلەكى ئامىرى كەمانچە ئەگەرىنئەتەو بۇ كورد و دەللىت: شوينى سەرھەلانى كەمانچە باكوورى خۆرئاواى ئىرانە و كورد ئەم ئامىرەى دروستكردوو. وەكوو وتمان ئارىيەكانى ھىندوستانىش لەگەل سرووتەكانى رىگ قىدادا كە ھاوتاي ئاقىستا يان گازەى زەرتووشتە، ئەمانىش دراوسى بەرى خۆرھەلاتى مادەكان بوون. خۇ ئەگەر مېژوووى

پاسته قىنەي پىگ قىداش تا ئىستا بە پەوانى نەزانرايىت، ئەوا مېژووى ھەلکەوتنى (داوود) پىغەمبەر ئاشكرايە، كە ھەزارەي يەكەمى پىش زايىنە، لە ناوچەكانى ئىسرائىل و ھەلەستىنى ئىستا دا ژياوۋ. ئەم پەيامبەرەش ۋەك زانراو دەنگخوشىكى يەكجار بەناوبانگ بوو، ئەمىش راز و سكالاي ئايىنى خۇي ھەر بە ئامىرى مۇسقاو دەربىر بوو. ئامىرى مۇسقاكەي ھەزرتى داوود ۋەك لە تەوراتا باسكراو، گوايە ئامىرى تار بوو، بەلام ۋەك لە (قورئاندا) باسكراو شمشال و بلوئىر (مزامىر) بوو، لە سالەكانى (۸۴۴-۸۵۰) پىش زايىندا، شەلمانسەرى سىيەمى شاي ئاشوورى كۆمەلىك ھىرش و لەشكركىشى بۇ سەر ۋلات و ناوچەكانى دراوسىيانى كرد. لە يەكك لە ۋە ھىرشانەدا بۇ سەر ئىسرائىل نىكەي (۳۰) ھەزار دىلى لىگرتن، ھەر بە دىلى لەگەل خۇي بردى. ھەموويانى روو و خۇرھەلاتى ئىمىراتورىيەتى ئاشوورى بردن، ھەزارانىشى لە ناوچەكانى دامىنى زەرياچەي ورمىدا ئاوارەكرد. ئەمانىش بۇ ئەۋەي نەرىت و رەۋشى ئايىنى خۇيان بىرنەچىتەۋە، رابەرانى ئايىنىان ئەھاتن و بە شىۋەي پۇل پۇل كۇيان ئەكردنەۋە و بە گۇيرەي بەرنامەي ئايىنى خۇيان بە ئامىرى مۇسقاو نەرىتى ئايىنى خۇيان ئەنجام ئەدا.

ئەو رۇژگارەي يەھوودىيەكان دىل و ئاوارە و دەستبەسەر بوون، زۇربەي سرووتەكانىان برىتى بوو لە رازى دوورى نىشتەمان و بىزارى لە دەست ژىردەستى، كە لە پوختەي يەككىكاندا دەلى: (ئىمە لە ئاقارى بابدا، تەمورە (بەربەت)ەكانمان بە دار بىيەكاندا ئاۋىزان كرىوۋە و، خەلكى بابلىش ئەيانەۋى سرووتىان بۇ بچرىن، بەلام چۇن ئەتوانىچ ئەو سرووتانە لە ناو خاكى بىباباندا بچرى.

لە ژياننامەي (داوود)دا ھاتوۋە، كە داوود بە ۴ ھەزار مۇسقاۋەنەۋە بەرامبەر بە خوا پەرسىنى ئەنجام داو، لە دەربارى (سلىمان)ىشدا گۇرانىيىژان بە مۇسقاو بەرەو پەرسنگە چوون و ھاتنىشيان بە ئامىرى (شەبىوور) راگەياندوۋە. مووساي پەيامبەرىشيان بە باوكى چەنگزەنان ئەناسرىت. بىگومان مانەۋەي ئەمانە لە ناو خاكى كوردستاندا و لە دراوسىيەتى خەلكى كوردستاندا و بۇ ماۋەيەكى دوور و دىژ، كە نازانرىت چەندە و ھەر لەو ناوچە و دەوربەرەدا كە زەرتوۋشى تيا ھەلکەوتوۋە، ھەر ۋەك چۇن زەبر و رەنگدانەۋەي مۇسقا و سرووتەكانىان لە ناو گەلان و ئايى تىرى ۋەك يۇنان و مەسىحىدا، جىگەي خۇيان كرىۋتەۋە بىسى و دوو، جى پەنجە و رەنگدانەۋەيان لە ناو ئەو كۆمەلگە و زەمىنە، كە زەرتوۋشى پىگەياندوۋە و لە دواي پىگەياندىشى، كە لاي (گوشتاسپ)ى شاي ھەخامەنشىنەكان دالە دراوۋە و برەۋى بە ئايىنەكەي داو. ئەۋەندەش پەيوەندى بە مۇسقاكەۋە ھەبىت لە ژيار و شارستانىتى ھەخامەنشىدا لە چەند جىگەيەك وىنەي ھەلكۇلراو و ھەندى ئامىرى مۇسقا دۇزراۋەتەۋە، ۋەك ئەۋەي كەرنەياك لە ژوور سەرى گكۆي ئەردەشبرى سىيەم لە تەختى جەمشىد دۇزراۋەتەۋە، كە ئىستا لە مۇزەخانەي تەختى جەمشىدە. دىسان (چەنگ)ىك كە لە ئامىرەكانى گەلانى ئاريايى، لە گەنجىنەيەكى (پازىرك)ى دامىنى كىۋەكانى ئالتاي (باشوورى سىبرىا) دۇزراۋەتەۋە، كە مېژوۋەكەي (۵۰۰) سالى پىش زايىنە لە مۇزەخانەي ئارمىتاژدا پارىزراۋە. ھەرۋەھا وىنە ھەلكۇلراۋەكانى سەر كىۋەكانى (مال)ى ئەمىر بەختىارى، كە برىتىيە لە چەند چەنگزەنىك و مېژووى ئەگەرىتەۋە بۇ (۸۰۰) سال پىش زايىن. لە (نىشابور)ىش چەند چەنگزەن و گۇرانىيىژىك لە كىۋەكانى قەندەھار دۇزراۋەتەۋە، كە ھى سەدەي يەكەم و دوۋەي زايىنە. ھەرۋەھا پارچە كاشىيەكى مۇزايىك كە وىنەي ژنىكى چەنگزەنى تىدايە. بۇيە ئەم پىشكەۋتەنە مەزەنە بە جۇرىك رەگى لە ناو كۆمەلگاي خۇيدا داكوتا، كە ھىرشە داگىركەرانەكەي ئەسكەندەرى مەقدۇنى (۳۳۴)ى پىش زايىن، بە ھەموو رقە ئەستورەيەۋە نەيتوانى بەرامبەر دىنى زەرتوۋشت و پەيرەۋانى و كەلەپوورى ناوچەكە كە (۳۰۰) سالىكىشى خاياند چىراي گەشى ئەو پىشكەۋتەنە بۇ يەكجارى و پابەندى خەلكەكەي بە مۇسقاۋە بكوژىننىتەۋە. ئەسكەندەر لەگەل ئەۋەشدا كە داگىركەرىكى سەرچل بوو، بەلام لە ماۋەي مانەۋەي خۇياندا لەو ناوچانەدا كە داگىرىان كرىبوو (بەشى خۇرئاۋاي ئىرانى ئەوسا- كە رۇژھەلاتى كوردستانى ئىستايە)، فەرھەنگى خۇيان تيا بەجى ھىشتبوو. ھەر يۇنانىيەكانىش كە كۆنترىن سەرچاۋەي

مىژوويين كە باسى كوردىيان كرىدىت، سەرچاۋەكەش كىتەبەكەى (گزەينەفۇن)ى يۇنانىيە، كە لە سالى(۴۰۱)ى پىش زايىندا كە ھەر گزەينەفۇن خۇى سەركرىدەتەى ئەو لەشكرە يۇنانىيەى كرەوۋە، دواى ھىرش ھىنانى و كوژرانى (كوژش) لە گەرەنەۋەياندا بە كوردستاندا تىپەرپوون و سەبارەت بە سرووت و گۇرانى كوردى دەلىت: دانىشتوى ئەو ناۋچانە [مەبەستى ولاتى كوردانە] ھەر سەرىيان كرە ئەوا بەشىكمان لە ئاۋ پەرىۋەتەۋە و بەشىكى ترمان لەو بەر ئاۋەكەۋەيە، بە سرووت خۇيىندن لە شاخەكانەۋە ھاتنە خوارەۋە و پەلامارىندانىن. بەلام گرىنگ ئەۋەيە كە لە ناۋ يۇنانىيە كۇنەكانىشدا، بە گويزەى نووسىنە كۇنەكانى يۇنان شىعر و مۇسقىقا ھاۋكارى يەكترپوون. شاعىرەكانى ئەو سەردەمە شىعرەكانىيان بە يارمەتى ئامىرى ژىدارى ۋەك چەنگ و سەنتوور و قانوون خۇيىندۇتەۋە. ھەر ۋەكوو شىۋە نەرىتەكەى پەپرەۋانى دىنى زەرتوۋشت بۇ پەپرەۋەكردى دىنەكەيان بە خۇيىندەۋەى سرووت گەلى گانا بەيارمەتى ئامىرى تەمىرە.

تويزىنەۋەكەى زاناي ناسراۋ (فرىتز كۆتەنەر)، لەو كلاورپۇژنەيەۋە كە شوين پىي زانستى مۇسقىقاى يۇنانى ھەلگرتبوو، ھەۋلى داۋە كە ئەو باسە تىۋرىانەى لە كىتەبەكانى (ئەرخۇتاس، ئەرسىتۆكسىنىۋس، دىوڧىموس) دەربارەى مۇسقىقاى دىرىنەى يۇنانى باسىيان كرەوۋە، لە مەيدانى پراكتىكدا پىادە بكات، بۇيە بە پىشتەستەن بەو كىتەبە دىرىن و زانستىانەى لە يۇنانىيە كۇنەكان بەجىماون، زانىارىيان لە باسكردنى پلە و پەيزە مۇسقىقاىيەكانى كۇنى يۇنان بەتايىبەتى ئەۋانەى سەدەكانى پىنجەھەم تا يەكەمى پىش زايىنى تىدابوو پىادەى كرىن، لە ئەنجامدا كۆتەنەر گەيشتە ئەۋ ئاكامەى كە ئاۋازەكان و پەيزەگەلى مۇسقىقاىيەكانى كوتومت ھەموۋى ئاۋازى خۇرئاۋى ئاسىيان. دىسان كۆتەنەر گەيشتە ئەۋ ئەنجامەى پىشنىانى (چىن)ىش لەسەرەتەى سەدەى شەشەمى پىش زايىنەۋە، تىۋرەكانى (فىئاگۇرس)يان بە تەۋاۋى زانىۋە، بۇيە كۆتەنەر لە لىكۆلىنەۋەكەيدا بە تەۋاۋى سەلماندى كە ئەۋ پەيزە مۇسقىقاىيانە لەسەرەتادا لە ناۋچەكانى خۇرەلەتى زەرىياى ناۋەرەستدا دەركەۋتوۋە. بە لاي زۇرەۋە ئەم ناۋچەيەش ئەبى ميانەى ھەردوو زىي دىجلە و فورات (مىزۇپۇتامىا، كوردستانى ئىستا) بىت و، لەۋپوۋە رەۋە خۇرئاۋا گەيشتۇتە يۇنان پاشان بۇ ولاتانى ئەۋروپا، دىسان بەرەۋە خۇرەلەتىش گەيشتۇتە چىن.

تازەترىن ئىنسكلۇپىدىياى مۇسقىقاى (فاسكە)، كە لە فەرەنسا لە سى بەرگدا لە ئەۋروپا و ئەمەرىكادا بلاۋ بۇتەۋە. لەبەرگى دوۋەمدا وتارىكى تايىبەت بە مۇسقىقاى رۇژھەلەتى تىايە، كە پوختەكەى ئەۋە ئەسەلمىنى كە ناۋچەى ئىرانى كۇن و نىۋان ھەردوو زىي دىجلە و فورات (مىزۇپۇتامىا) كۇنترىن مەلبەندى شارستانىيەتى مۇسقىقا بوون.

تويزىنەۋەكانى مۇسقىقازانى ناسراۋى فەرەنسى (ژان دورىنگ)، ئەۋە ئەسەلمىنن كە ناۋچەى رىزەچىياكانى زاگرۇس و بەشى خۇرئاۋى ئىرانى كۇن (كە ھەر ولاتى كوردانە – باشوورى كوردستان)، مەلبەندى رەسەنى مۇسقىقاى ناۋچەكەن ھەرۋەھا دەلى: ناشى گوى لە مۇسقىقاى مىللى كوردستان بگرىت و چىژ ۋەرنەگرىت.

خاتوو دكتۇر (شەھرەزاد قاسم)ىش لىكۆلىنەۋەيەكى قوۋلى لە دوو توپى كىتەبىكدا، سەبارەت بە ئامىرى (تەنبور، تەمىرە)ى ناۋچەكانى باشوورى كوردستان كرەوۋە و، تىايدا بە پىشتىۋانى لە تويزىنەۋەى زانايانى شوپنەۋارناسى مۇسقىقاى جىھانى و بەلگەى باۋەرپىكراۋ ئەۋە ئەسەلمىنى كە: كوردستان كۇنترىن ناۋچەى خۇرەلەتى ناۋەرەستە، (۴۵۰۰) سال لەمەۋبەر ئامىرى مۇسقىقاى تىا بەكارھاتوۋە.

پىشەۋايانى دىنى زەرتوۋشت (ماگ يان موغ)ەكان لە پلەى يەكەمى دەستەى دەسەلەتدارانى دەۋلەت بوون، لە دواى دەسەلەتى شا و دىنى زەرتوۋشت و ئاقىستاش بە ھۆى ئەمانەۋە لە ھەرەتى رىز و پىرۇزىدا بوۋە. مۇسقىقاش كە ھاۋەل و ھاۋرپى گاتاكانى ئاقىستا بوۋە، بۇيە مۇسقىقا گەيشتە گەشەكرىن و ھونەرەندانىش لە ناۋ كۇمەلدا پلەۋ پايەى رىزلىنراۋى خۇيان ھەبوۋە. لەسەردەمى دواى ئەردەشىر (۴۶۴ – ۳۲۴) ى زايىن سەردەمى بەھرامى گۇر (۴۱۷ – ۳۸) زايىنى، لەبەر ئەۋەى خۇى ئارەزوۋمەندى ئاھەنگ و گۇرانى و مۇسقىقا بوۋە، پلەۋپايەى ھونەرەندانى بەرزتر كرەۋتەۋە.

سەردەمى ساسانىيەكان بە سەردەم و پۇژگارى زىپىنى ھونەر ناو ئەبىت. لە ھەرە گىرگىترىن يادگار يىھەكانى سەردەمى ساسانىيەكان ئەو تابلۇ ھەلكۇلراوى (تاق بوستانى) دامىنى كىۋەكانى بېستوونى نىك شارى كرماشانە، كە بە تابلۇى راۋە شوور و راۋە يەكانە بەناوبانگە و، برىتتىيە لە دوو تابلۇى راۋ، كە بەرامبەر بەيەك لەسەر بەردى تاشراۋ ھەلكۇلراون. مېژووى ئەم تابلۇيە سەدى پىنجەمى زايىنە، كەشايەكانى پۇژگارى شارستانىتى گەش و درەوشاۋە ساسانى گىرگىيەكى يەكجار زۇريان بە نرخ و بايەخى مۇسىقا داۋە. لەم وىنەيەدا (خەسرە پەروىز) و ياران و سەربازان و راۋەكرانى دەستەكەى خەسرەوى تىادا نىشاندرارە، ئەو پەروون ئەبىتەۋە كە شايان و دەسەلاتدارانى ئەو سەردەمە لە ھەموو بۇنەيەكدا مۇسىقايان لەياد نەكردوۋە، بۇيە بۇ ئەم جۆرە راۋ و شكارانەش مۇسىقازانان فەرامۇش نەكرارون، بۇ ئەۋەدى لە كاتى راۋەكە و دواى راۋەكەيش ماندووبونيان بە ئاۋازە مۇسىقاكانيان لە بىر بچىتەۋە و روحيان بچەسپتەۋە.

لە پۇژگارى ساسانىدا ئامىرى چەنگ ناسراوترىن و شىرىنترىن ئامىرى مۇسىقايى بوۋە، ۋەك بەلگەكان نىشانمان ئەدەن و بۇمان ئەسەلمىنن، چەنگ ھەروەھا (لىرى)ش كە لە سەردەتادا لە ناۋچەكانى ئىستاي ئىران و عىراقدا برەويان ھەبوۋە، تايبەت بوون بە گەلانى خۇرھەلاتى ناۋەراست لاي تىكرابى چىنەكانى ئەم گەلانە خۇشەويست بوون، (فارمەر) لە كىتبەكەى خۇيدا بە ناۋى (شۋىنەۋارى زانايانى خۇرئاۋا دەربارەى ئامىرى مۇسىقا) پوونى ئەكاتەۋە كە باۋەرى وايە، كە ھەرچى لە نموونە و شىۋەى چەنگ بوبى يۇنانىيەكان لە دراوسىكانى خۇرھەلاتى خۇيان ۋەريان گرتوۋە. بەلام ئامىرى (پەزم، رىتم، كوتان) لە سەردەمى ساسانىدا ھەر ئەۋانەن لە تابلۇكانى راۋە شوور و بەرازەكەدا ھەن، ئامىرە رەزمىيەكانى ئەم دوو تابلۇيە بە تايبەتى لە راۋە شوورەكەدا و، لە كۆرى تىبى مۇسىقايى سوپاكەدا ھەن. ئامىرى چوارگۆشە كە جۆرىكە لە دەف، ھەروەھا ئامىرى دايەرەش لە كۇندا چەمبەريان پى وتوۋە، لە زمانى پەھلەۋىشدا كەمبەرى پى دەلئىن، ۋاژەى دەفەش بە لاي (عىبرى)يەكانەۋە بە ماناي كوتان دىت. ھەروەھا ئامىرەكانى (كۆس) كە گەۋرەترىن ئامىرى كوتان بوۋە و نەقارەش بە زۆرى بەكارھىنراۋە. ھەروەھا جۆرە دەھۆلىك كە ھەردوۋ سەرى لە ناۋەراستەكەى ئەستور و پانتر بوۋە. ھەروەھا ئامىرى دومبگ كە ھەروەك و دومبگى ئىساتا بوۋە. ھەروەھا زنجىر كە ھەمان زنجىرى ئىستايە، كە دەرويشەكان لە كۆرى زىكر و عارفانەدا بەكارى ئەھىنن. ئامىرى رەزمى تىرى سەردەمى ساسانىيەكان چەغانە يان چەقەۋانە بوۋە، كە دوو دارى بارىكى تاشراۋ بوون، ئەم سەردەسەرەكانيان بەيەكەۋە گىردارون و زەنگ و زەنگۆلەيان پىۋە بەستوون و، بە دەستەۋە بەستراون و لە كاتى لەراندنەۋەياندا زەنگۆلەكان لەراۋنەتەۋە و زىنگاۋنەتەۋە. ھەروەھا ئامىرى كەۋچك كە برىتى بوۋە لە دوو دارى بارىك و تاشراۋى رىك و لووس و، ھەريەكەيان ۋەك شىۋەى دەمى كەۋچك چال و پان بوون، بە جۆرىك كاتى كە ئەلقەيەك يان زەنگۆلەيەكيان لە ناو يەكئ لەم چالانەدا دانابىت و پوۋەچالەكانيان بەرامبەر يەكتر بەيەكدا دابج دەنگى لىۋەھاتوۋە. ئامىرى كۆسەش لە ئامىرە رەزمىيە كۆنەكانە، ۋاژەى كۆس لە زمانى پارسىدا بە ماناي كەۋتن و داچوون و ھارپىن دىت و، ئىستاش لە زمانى كوردىدا بە مردن و لىقەۋمان و زىانى گەۋرە و ئەو جۆرە كارەساتانەى ئەبىنە مايەى خەمى گەۋرە، ھەر بۇيەش ئامىرى دەھۆل لە چەمەرىدا بەكاردىت. (كۆس)يش بەگشتى برىتى بوۋە لە دەھۆل يان تەپل و نەقارەى گەۋرە، بەلام جىۋاۋزى ئەم ئامىرە لە چاۋ ئامىرەكانى ترادا ئەۋەيە، كە ئەم بە شىۋەى كاسە يان نىو كاسە دروست كراۋە. ئەۋلىيا چەلەبى دەلئىت: كۆس يان رابەر يان پىرى كۆس خاقانى تاتار بوۋە، لەبەر ئەۋە بەم ئامىرە دەلئىن كۆسى خاقان.

ھەروەھا ئامىرى مۇسىقايى سوورناى، كە ئەم ئامىرە لە ناو كورددا زۇر بلاۋە، (فارمەر) دەلئىت: بە ھەمان شىۋە لە ناو گەلانى چىندا پى دەلئىن سوورناى (Suerh Nai)، يان سوئل ناى (So-eul-nai)، يان سونا (So-na)، ھەر لە ۋلاتى كوردانىشەۋە گەيشتۆتە ئاسىيى ناۋەند. لە دوو ۋاژەى سوور و ناى پىك ھاتوۋە، كە ۋاژەى سوور لە ناو كورددا بە ماناي شادى و جەژن و ئاھەنگ و زەماۋەند دىت، بۇيە دەۋترىخ خەتەنە سوران. بۇيە ھەر لەۋ سەردەمانەدا لە مالى

جوتيارپىكدا زەماوەندىك بگىپدرايە ئاغا يان دەربەگەكەيان سورانەى لى سەندوون. واژەى(ناى)يش ناشكرايە كە ماناى قاميش هاتووه.

ئەو پشكنىنانەى لەم دوایيەدا لە (حضرى) لى لى موسل كراون، ئەيسەلمىنن كە سوورناى ئەگەرپىتەووه بۇ سەردەمى پىش ئىسلام (سالى ۱۶۰)ى پىش زايىن.

دكتور(مەدى فروغ) لە باسى سوورنايدا دەلى: جۆرىك زوورناى بچووك ھەيە دەنگى زۆر خۆشە، زۆرتەر لە ناوچەكانى (ئەرزروم) ولە ناو ھىزەكانى كورددا برەوى ھەيە.

لەسەردەمى ساسانىدا جگە لە ئامىرى سوورناى، ئامىرى (شمشال) بە ھەموو جۆرەكانىەووه زۆر بايەخى پىدراوہ و گەلى كەرەسەى ناومال وىنەيانى لەسەر ھەلكۆلراوہ. بەلام ئاشوورپىيەكان لە پىش ساسانىيەكانەووه شمشالىان بەكارھىناوہ. كۆنترىن شوپنەوارى ئاشوورى كە نزيك بىت بە شمشال، ئامىرىكە لە شىوہى شاخى ئاژەلىكدا، لەسەر بەردىكى تاشراوى لى گلگۆى سەنحارىب دۆزراوہتەووه. دەلىن گویا ھەزرەتى (موسا) لە ئارەزوومەندان و دلەستەى شمشال بووہ. نووسەرى ئىسلامى (جاحظ) دەلىت: ئەردەشىرى ساسانى مامۆستايانى مۇسىقا و گۆرانى لە پلەى شازادە و سواراندا داناوہ، دەستەى شمشالژەن و چەنگژەنانىشى لە پلەى سىنيەمدا داناوہ. مېژووونوسى ناسراوى ەرەب (مەسعوودى) پىش لە(مروج الذهب)دا كە ئاماژە بۇ ناوى ئامىزەكانى سەردەمى ساسانى ئەكات، ناوى شمشال و ناى پىكەوہ ئەبات لە رىزى چەنگ و تەنبوور و بەربەتدا دايان ئەنى و دەلى: شوانە كوردەكان ئامىرىكىيان بەكار ئەھىنا، كە فوويان پيا ئەكرد دەنگى لىوہ ئەھات! بەمە ئەگەر مېگەلەكانىيان بلاوہيان لى بگردايە كۆيان ئەكردنەووه. نووسەرى كىتیبى (الاغانى) ابى فرج الاصفهانى سەبارەت بە شمشال دەلىت: جولەكەكان لە سەدەى يەكەمى كۆچىدا شمشالىيان وەك ئامىرىكى جەنگى و سوپايى بەكارھىناوہ.

كوردناسى ناسراو (تۆمابوا) دەلىت: لە سەردەمى ساسانىيەكاندا كورد مۇسىقاىيەكى يەكجار بەرزىيان ھەبووہ، ھەروەھا كارىشى كردۆتە سەر نەتەوہكانى دراوسىشى، ديارترىن مۇسىقازانانى ئەو سەردەمەش نەكىسا و باربەد بوون. نەكىسا جگە لەوہى لە چەنگژەنىندا زۆر بەناوبانگ بووہ، داھىنەرىكى باشىش بووہ. بۇ ھەموو پۆژەكانى ھەفتە ئاوازيكى تايبەتى داناوہ، بەو پىتەش بۇ ھەموو پۆژەكانى مانگ و سالىش. بەو پىتە بۇ ھەموو پۆژەكانى سال كە ئەكاتە ۳۶۰ ئاوازي جىباى داناوہ و ھەندى لەو ئاوازانە تا ئىستاش وەكوو ناو ماون. ھەندىك نووسەر تەقەلاى ۷۲ لەم ئاوازانەيان داوہ، بەلام شاعىرى گەورە (نيزامى گەنجەوى) لە داستانى شىرىن و خەسرەوہكەيدا تەنيا ناوى ۳۰ لەم ئاوازانەى ياد كردۆتەوہ، شاعىرى گەورەى كورد خانەى قوبادى لە وەرگىرانى ھەمان داستاندا بۇ زمانى كوردى (شىوہى گۆران) ناوى ھەمان ئەو ۳۰ ئاوازەى ھىناوہ. شەمسى قەيسى كورپى رازى لە كىتیبە بەناوبانگەكەيدا (المعجم في معايير العجم) سالى ۱۲۱۷ى زايىنى لە مەروہ نووسىويەتى لە دوو تويى شىعەرپىكدا ناوى ئاوازي كوردى بە ناوى (ئاوازي ھەورامانى) دىنى و دەلى:

لحن اورامان و بيت بهلوى

زخمه ء رود و سماع خسروى

تېبىنى: ئەم ھۆنراوہى دەقاودەق لە كىتیبە بەنرخەكەى مامۆستا ھەمەى ھەمباقى وەرگىراوہ. كۆمەلەى (اخوان الصفا) كە ەرەب نەژادن و ھەزار سال بەر لە ئىستا، لە شارى بەسەرى خوارووى عىراقى ئىستادا ژياون، لە نووسراويكىاندا ناوى گۆرانى كوردىيان ھىناوہ و دەلىن: ھەر گەلىك بۇ خۆى خاوەنى ئاواز و گۆرانى تايبەتى خۆيەتى، كە چىژى لى وەرئەگىرىت و پىي دلخۆش ئەبىت. ئەوہندەش چىژ لەوہى خۆيان وەرئەگرن لە ھى گەلىكى ترى وەرناگرن. وەك گۆرانى گەلانى دىلەم، تورك، ەرەب، كورد، ئەرمەن، زنجى، فارس و پۆم. ناشكرايە ناوى گەلى كورد لىرەدا لە خۆوہ نەھاتوہ، ئەگەر لە سەدان سالى لەوہوبەرەوہ كورد جى پەنجەى ديار نەبووبىت.

مۆسىقا و گۆرانى (ئەھلى ھەق)

مىژوۋى سەرھەلدانى سرووتگەلى (يارسان)، كە تايبەتن بە ئايىنى ئەھلى ھەق، لە كۆتايى سالانى سەدەى چوارەمى ھىجرى (۱۱۰۰ زايىنى)دا لە كاتى دەسەلاتدارىتى سەلجوقىيەكاندا دەست پى ئەكات. لەو سالانەدا (موبارەك) شاي ناسراو بە شاخۇشىن، لە لوپستاندا ھەلكەوت و ئايىنى (ھەقىقەت)ى لە بەشىك لە لوپستاندا برەوى پىدا. پەپرەوانى موبارەك شا، روخسارى ئەم رابەرەيان بە روخسارى خوا ئەزانن و دەلئىن لە دايكىكى پاكىژە (عذراء - باكرە) ھاتۆتە دىئاو، كە ناوى مامە جەلالە بوو. موبارەك شا پىاويكى ناسك بوو و لە ماوہىيەكى كورتدا پەپرەوكارانىكى زۆرى لە دەور كۆبوونەتەو، شاخۇشىن لە لوپستانەو چۆتە ھەمەدان و دىدەنى بابا تايەرى شاعىرى ناسراوى كرەو، و دواتر رپى كرماشانى گرتۆتە بەر. بەلام مردن مەوداى نەداو و لەدەورەبەرى (ھەرسىن)ى خۆرئاواى كرماشان لە رووبارى (گاماسى ئاب) گاماسىاودا خنكاو. ھەك لە دوو تويى سرووتەكانى يارساندا باسكراو، موبارەك شا درەوشانەو پىرشنكى روخسارى پەرورەدگار بوو، لە كۆبوونەوكانى بەربلاوى پىپرەوانى ئەھلى ھەقدا، كە لە بارەگا مەزنەكەى خۇيدا كۆبوونەتەو، ياران و مريدانى خۇى بەش بەش بە دەستە دەستە كرەو، ھەر دەستەيەكيش لەمانە (۹۰۰) كەس بوون و، دواتر بە (۹۰۰ - ۹۰۰) ناسران. داواى لەمانە كرەو كۆرپكى زىكرى مۇسىقا ئەنجام بەن، كە ئەبى ھەرىكە لە ئەندامانى ئەم دەستانە بە جۆرە ئامپىرىكى جىاواز بەشدارى ئەم كۆرپى مۇسىقا و زىكرە بكات. ئىتر لەو رۇژەو و تا ئىستاش پەپرەوانى ئەھلى ھەق ئامپىرى (تەمورە)يان ھەك ئامپىرىكى تايبەتى (موبارەك شا - شاخۇشىن) ناو برەو. خۇدى موبارەك شاش لە نيوان دەيان ئامپىرى تىر بەشدارى ئەو كۆرەدا تەنھا ھەر (تەمورە)ى بۇ خۇى ھەلبۇرەدو و تەمورەشى لىداو. ھەندى لەو مۇسىقاينەى كە لەلايەن مۇسىقاژەنە مەزنەكانى ئەو كۆرەو سازدراو تا ئىستاش بە شىوہى سىنگاوسىنگ ماونەتەو، لە لاين پىران و مامۇستايانى ئەھلى ھەقەو بۇ موريدان و قوتابيان ئەژەنرپتەو. ئىتر لەسەردەمى موبارەك شا بەداو پەپرەوانى ئەھلى ھەق لە كۆرپى زىكرى مۇسىقاى خۇياندا ھەمە جۆر ئامپىرى مۇسىقاى ھەك تەمورە، بەربەت، قانون، رۇباب، نەى، دەف و دەھۇلىان بەكارھىناو.

ئاكار و ھەلسوكەوتى پىپرەوانى ئەھلى ھەق بە گویرەى بەرنامەيەكە، كە لە سرووتەكانى ئايىنەكەياندا (سرووتى يارسان)دا دىارى كراو، ئەھلى ھەق بەم بەرنامە نووسراوہى دەلئىن دەفتەر يان كەلام، كە بەناوبانگىرىنپان سەرئەنجامە يان كەلامى سەرئەنجام يان كەلامى خەزانە، (سەرئەنجام)ىش شەش بەشە، كە ناويان بەم جۆرەيە: دەورەى ھەوتەوانە، بارگە بارگە، گلئىم و گۆل، دەورەى چل تەن، دەورەى عابدين و وردە سەرئەنجام. جگە لەم دەفتەرە دەفتەرى ترىشيان ھەيە كە لە سەدەكانى چوارەم تا ھەوتەمى ھىجرى نووسراونەتەو ھەك دەورەى بەھلول، دەورەى بابا سەرھەنگ، دەورەى شاخۇشىن، دەورەى بابا ناوس. ھەرودە دەفتەرى ترىشيان بەم ناوانە ھەيە دەفتەرى پرديوەر، دەفتەرى ساوا، دەورەى داميار، دەورەى بابا جەليل، دەورەى دىوانە گەرە، دەورەى ھەيدەرى، كەلامى ئەلماس خان، كەلامى تەيمور، كەلامى ئىل بەگى جاف و كەلامى نەورۇز. شىعەرگەلى ئەم دەفتەرانە بە ھەموويان (سەرئەنجام) يان (سرووتى يارسان)ى پى دەلئىن. ھەموويان بە كىشى دە برگەيىن، كە تىكرى شىعەر و داستان و مەنزومەى شىوہى گۆران بە گشتى و، شىعەرى شاعىرانى ناسراوى ئەم شىوہ زمانە ھەموويان لە درپژەى ئەم ھەزار سالەى رابوردوودا ھەر بەم كىشەيە بوو. واژەى (يارسان)ىش لە دوو وشە پىكھاتوو، كە وشەى (يار) و (سان)ە، يار بە ماناى دۆست، ئاشنا، دلدار، دلپەر و ھاوپىر ھاتوو. سانىش لە فەرھەنگى گۆران و پارسى كۇندا بە ماناى شا و سولتان دىت، كە بە گویرەى نامەى سەرئەنجامىش مەبەست لە (شا و سولتان) رووى راستى و ئاوينەى خوا دىت. كە بە ھەردو وشەى لىكدرەوى (يارسان) ماناى دۇستانى راستى و دلدارانى ھەق و يارانى خواناس و راستى پەرست ئەگرپتەو. لە ناو رابەرەرانى

ئەھلى ھەققا ناۋى سولتان ئىسحاق لە ھەموويان زياترە، بە گوڭرەى رۇژمىرى ئەھلى ھەق (سالى ۱۳۷۲ى ھەتاۋى و ۱۹۹۳ زايىنى) چاپ كراۋە، سالى لە دايكبوۋنى سولتان سحاك رېكەۋتى ۶۲۸ ى كۆچى ۱۲۹۹ى زايىنى لە دايك بوۋە، ئەم رابەرەش (سولتان سحاك) ناۋچەكانى ھەورامان و جوانرۇ و گۇران و كيوەكانى دالاھۇى كرۇتە شوڭىنى كار و بلاۋ كرۋنەۋەى ئايىنى ھەق. لەسەرەمى ئەمدا ئامىرى تەموورە كرايە ئامىرىكى سەرەكى بۇ ھاۋكارىكرۋنى خويۋندى سرووتەكانى يارسان و، فەرمانى نووسىنەۋەى ھەر ۷۲ ئاۋازەكەى سرووتەكانى يارسانى دەركرۋ. تا لە كۆر و كۆبوۋنەۋەى ئايىنى و جىگەى راز و نياز و شوڭىنى سازدانى كۆرى زىكرى مۇسقىدا بۇنرېن و بىيسترېن. ناۋچەكانى ئەھلى ھەق برىتىن لە پارىژگەى كرماشان و بە تايبەتى شارەكانى قەسرى شىرىن، سەرپىل، كرن، كەنگاۋەر، زەھاۋ، دەوروبەرى بيوەنىچ، ماھىدەشت، ھەلىلان و ناۋچەكانى دلغان، پىشتكۆ، خىلاتى سەگۋەندى لورۋستان، ھەوشارى ئازەربايجان، گەرۋوس، شىشەۋان، ئىلخچى، ئاقارى ماكۆ، ميان دواۋ، ھەمەدان، تاران، دامىنى كىۋى ئەلبوز، پاتاق، شەھرىار، لورۋستان و ھەندىكىش لە باكۋورى كوردستان و باشۋورىدا ھەن. ئەۋ شىۋەيەى (سەرئەنجام) ى پىتۋوسراۋە شىۋەيەكى پاك و بىگەرد و سەربەخۇى گۇران نىيە، بەلكوۋ شىۋەگەلىكى تىكەلى شىۋەكانى لەك و لور و كەلھور و كرماشانى و مەريوانى و كرمانجى سەيىيە، كە شىۋەى گۇران تىايدا زالتىر و زەقتەرە. چونكە ئەگەرچى ناۋى گۇرانى لەم خىلەۋە داكەۋتوۋە، كە ھەموويان لە پەپەۋانى (ئەھلى ھەق) ن بەلام خىلى (سەنجاۋ) ىش (ئەھلى ھەق) ن، ھەرۋەھا بەشىكىش لە خىلەكانى كەلھور و زەنگەنەى كەندۆلە و عوسمان ۋەند و جەلال ۋەندىش سەر بە ئايىنى (ئەھلى ھەق) ن. فەلسەفە و دىدەى سەرئەنجام (سرۋدى يارسان) لەلەى تىكرى پەپەۋانى (ئەھلى ھەق) لە پەلەى ۋەھى داىە. ئەۋ ئامۇژگاربانەى لە دوو تويى سەرئەنجامى ئەم ئايىنەدا ھاتوۋە بە بالاترىن بەلگەى رېبازەكانى ئەزانن و، ئەۋ فرمانانەش كە تىيدا ھاتوۋە بۇ كارۋاپرىكى ژيانى ھەر ئەندامىكى سەر بە ئەھلى ھەق دەست ئەدات. لەسەر ھەمووشىان پىۋىستە لە ھەر پەلە و قۇناغىكى ژيانداىن لە رۇژى لە دايكبوۋنىانەۋە تا مندالىتى و لاۋىتى و پىرى و مردن، كە بۇ ھەرىكەى لەۋ قۇناغانە جۇرىك ياسا و فەرمانى بۇ دىارى كراۋە و ئەبى بە رىكۋىكى ئەنجامى بدەن. لاي كەسانى بىگانەش بە ئەھلى ھەق ھىچ شتىك لەۋ بارەيەۋە نەدركىتن. مۇسقى لاي ئەھلى ھەق ۋەك شتىكى موبارەك و موقەدەس و پىرۇژ سەپرئەكرىت. پەپەۋانى ئەھلى ھەق لە كاتى كۆبوۋنەۋەكانىندا لە جەمخانىدا، كە مەلەبەند و بارەگى ئايىنە، شىعەر و سرووتگەلى يارسان (سەرئەنجام) بە ئاۋازى تەموورەۋە ئەخويننەۋە و تەموورەش لايان ئامىرىكى موبارەكە. بۇيە لە سەرەتاي دەست پى كرنى ھەر سرووت خويۋندىندا تەنبورەكە ماچ ئەكەن و لە دوايشدا دووبارە ماچى ئەكەنەۋە. واژە و ناۋى تەنبورىش كە ۋەك ئىستا ئەبىبىن لە دوو وشەى لىكدرۋى (تار + مور) پىكھاتوۋە، تار ماناى ئامىرە ژىدارەكەيە و مور لە ناۋچەكانى دامىنى كرماشان و ئىلامدا بە ماناى (كۆتەل و چەمەرى و شىۋەن) دىت. ھەردوۋ وشەكەش بە ماناى ئامىرى شىۋەن دىت، كە مەبەست لە راز و گرىپە و سۆز و لالانەۋە و پارانەۋەيە، كە لە ناخى پاكى دلدار (يار) ە ۋە بۇ دلەبەرەكەى (سان - خوا) بە ئاۋازەۋە ئەۋتپىت. بۇيە بەۋ كارى سرووت خويۋندە لە جەمخانىكانىندا دلەن راز و نياز. لە كوردستانى باشۋور بە تەموورە و تەمىرەى ناۋ ئەبەن .

سرۋوتى يارسانى مۇسقى ئامىزى ئەھلى ھەق، ۋەك ئەركىكى پىۋىست و فەرمانىكى ئايىنى، تەموورە فىربوۋن (تەموور ژەنن) لە ئەستۋى ھەموۋ پىرەۋانى ئەھلى ھەق بەگشتى و چىنى سادات و پىرانى ھەق داىە كە ھەموۋ فىرى بن. ئاۋازى سرووتەكانى يارسان (۷۲) چەپكە ئاۋازن، ھەرىكەيان بۇ بەشىك (فەسلىك) لە ۷۲ بەشەكەى يەسنا ئامازەن.

لە نووسىنەكانى دكتور مەمەد موكرى كە لە كىتبى ۋەرگىپراۋ لە زمانى فەرەنسىيەۋە (چەند باسىك دەربارەى ئەھلى ھەق) ى نەجاتى عەبدولا. باس لە مۇسقى پىرۇژ لاي كوردەكانى ئەھلى ھەق بەم جۇرە ئەكات: لە كۆمەلگەيەكى دەشتەكى تەقلىدىدا، مۇسقى ئايىنى و بگرە ھەتاۋەكوۋ مۇسقى غەيرە ئايىنىش پەيوەندىيەكى توندىان بە دەرپىنى رازى ناۋەۋە و پىرۇزىيەۋە ھەيە. لاي

كوردەكان بەگشتى و لاي كوردەكانى ئەھلى حەقى باشوورى خۆرھەلاتى كوردستانى بەتايبەت، مۇسقىقا (نە گەپسازىيەكى بېھودەيە و نە سەداى جىھانىكى فانىشە). لەم پرووھە مۇسقىقا لاي كوردەكان ناكۆكە لەگەل ئەو ترادىسيۆنە ئۆرتۆدۆكسىيە ئىسلامىيەكى كە پىتش دەورانى (غەزالى) ھەبووھە و دواتر غەزالى مۇسقىقا ئىسلامى ھىنايە شوينى كۆنە شارستانىيەتى ئىرانى، (مۇسقىقا توخمىكى كەلتورىيە) بەم شىئوھە مۇسقىقا لاي كورد قبول كرا.

ويپراى ئەوھى كە ئاسان نىيە مۇسقىقا ئاسايى لە مۇسقىقا ئاينى جىباكەينەوھە، بەلام ھەول ئەدەيىن باس لە مۇسقىقا پىرۆز لاي پەپرەوانى ئەھلى حەقى (كاكەيى) بكەين.

مۇسقىقا وەختايەك ھاوھلى ئەركە ئاينىيەكان ئەكات لە كۆبونەوھە سىریمۇنىيەكان نىكايەتى لەگەل سەماى مۇسقىقا و سەماى ئىفتىنانى لاي سۆفییەكان دەكات. ھەلبەتە لاي ئەمانە زۆربەى جار مەبەست لە زىندووكردەنەوھى بۆنەكانە، كە لە ئەنجامى رەوداويك يا تەجرۆبەيەكى سۆفییەگرىيەوھە دەگىرپى. بەلام لاي كوردەكانى ئەھلى حەقى مۇسقىقا شوينى خۆى لەسەر ئاستىكى زۆر تەقسى تر و زۆر بە كارتر وەردەگرپىت. مۇسقىقا پىرۆز رەگەكانى خۆى لەسەرچاوهى كولتورپىكى ناوخۆى تىكەلاو بە عەقىدەى سىكتە ئىكستريمەكان (مولحید لە روانگەى ئىسلامى ئۆرتۆدۆكسەوھە) دەبىنىتەوھە و سووت لە بەشدارى چىنە شارستانىيەكانى كۆنە ھەرپىمى حەلوانى و ساسانى وەردەگرپىت.

لە بارەى سىكتى نەپنى ئەھلى حەقى پرووداوه مېتا مېژووويەكان تايبەت بە دروستكردى جىھان و يەكگرتنى ئەزەلى دەبنە پىشەنگى ژيانى باوھردارەكان. ئەوھە لە ساىەى مۇسقىقاوھە كە باوھردار دەتوانى بچىتە ناو رازەكانەوھە، ئەوھە مۇسقىقا كە واى لىدەكات بە تەواوى پەيوەندى بە جىھانى نەبىنراو و يارە خۆشەويستەكەيەوھە بكات. مۇسقىقا دنياى كاتى و دنياى نەمرىي بە يەكەوھە دەبەستى و لەو زەمەنەدا گەرەنتى نەمرىي يەكىتتى ئەدات. ئەو مۇسقىقا پۇحى باوھردار و رىا دەكاتەوھە و ھەژانىكى پۇحى لە لا دەورۆژىنى، كە لە ناوھوھىدا و رىا بوونەوھەكى لە لا دروست ئەبىت.

ئاميرە مۇسقا تەقلىدبىيەكان (كۆنەكان)

كتىبى پىرۇزى ئەھلى حەق بەشىكى زۆرى دەستىنوسە. ئەھلى حەقەكان ئامازەى زۆريان لەسەر بەكارهيتانى مۇسقا و لەسەر ئاھەنگگىرانى كۆبوونەو سىرىمۆنىەكان ھەيە، كە ئامىرى (سازى) تيا ئەژەنرەيت. ئەم ئاميرە ھەر ئامىرى ژىدارى تەميرە يان تەموورە يان تەمبوره. يەكەمىن مۆتەجەللى گەورەى ئەھلى حەقەكان لەسەردەمى دواى ھاتنى ئىسلامەتيدا (موبارەك شا) يە كە ناسراوہ بە شاخۆشىن، كە لە سەدەى چوارەمى كۆچى بە ديار كەوتووہ. ئەمەيان وەكوو پاشاى پاشاكانى ئەھلى حەقە، بە شىوہيەك باسى دەكەن كە نۆسەد مۇسقاژەنى ھەبووہ، لە (تذکرە الاعلى) تىكىستى ئەھلى حەق لە ھۆنراوہيەكدا بە ديالىكتىكى گۆرانى ئاوەھای دەناسىن، كە ۹۰۰ دەفژەن و ۹۰۰ تەمبوروژەن و كە ئىستا بە عارف يان تەمبوروژەن ئەناسىن و ۹۰۰ بلویردان (بلویرژەن، شمشالژەن) ھەبووہ و بە ھەمان شىوہش ۹۰۰ ئاوازی لە بارەى ئاينى (يارى) يەكەنە لە ناوہكانى ئاينى ئەھلى حەق(يان ھەبووہ.

ھەروہا دكتور موھەمەد موكرى دەليت: لە يەكەك لە تىكىستە بلاونەكراوہكان كە لاى من ھەيە و ناوى سەرئەنجامى (يارى) يە ئەم دەرپرېنانەى خوارەوہمان دۆزىيەوہ:

رۆژيكان شاخۆشىن فەرمانى بە ۹۰۰ مۇسقاژەن كرد تا ئاوازی يار بۆ يادكردنەوہى سىرىمۆنى بچرن. ھەموو سازەكان لە كار كەوتبوون، ھىچ كام لە سازژەنەكان نەيان توانى ساز بژەنن. پاشاى جىھان پىي و تن (ئەمە بۆيە وايە چونكە كەسىكى خۆشەويست لىرە نىيە)، فەرمانى بە كاكە رەزا (تەجەللى پىر بنيامىن - يان فرىشتەى جوبرائىلى ئەو سەردەمە) دا، كە ھەموو بوونەوہرەكانى زەوى و زەرياكان بەيئى، تا بزائن بە ئامادەبوونى كى سازەكان ئەكړيئەوہ. كاكە رەزا ھەر دەمودەست ھەموو بوونەوہرەكانى جىھانى ھىنا لە مرؤف، شەيتان، جنۆكە، پەرى، شىردەرەكان و بالندەكان. بەلام ئاميرە مۇسقاىيەكان دىسانەوہ دەنگيان لىوہ نەھات و نۆسەد سازژەنەكە بەرە بەرە ھەستيان بە شەرمەزارى و نىگەرانى كرد. دوا جار باوہردارەكان ھانايان بردە بەر پاشاى خۆيان و گوتىيان: ھەموو پياوہكان تاقى كرانەوہ ... بەزەيى، چىتر ھەوسەلەمان نەماوہ، ئەوہ نۆ پۆژە گۆرانى يار نەچراوہ. ئەو كاتە شا فەرمانى بە كاكە رەزا دا بچيئە ناو ئەشكەوتىكى ناو شىويك تا كەسىكى خۆشەويست بەيئى كە لەويئە، كاكە رەزا لەو شويئە پياويكى نيوہ پروت جەستەبۆگەن و كرمخواردوى بىنى، ھاتەوہ و بە پاشاى گوت: تۆ ھەموو شتىك ئەزانى و پىويست بە لىكدانەوہ ناكات. پاشا ھاوارى كرد شىوہى ھوما (بالندەيەكى ئەفسانەبىيە كە لەشى بالندەيە و كەللەسەرى مرؤفە) وەربگرە و بالەكانت بکەوہ و بەبى ئەوہى كەمترىن ئازارى پى بگەيەنيت بەيئە ئىرە، كاكە رەزا دووبارە چووہوہ و ھىناى، ئەم كەسە كەر و لال بوو و ناوى بلە شىت بوو، پاشا پر بە سۆزمىھرىيەوہ تىي روانى، پياوہكە ھەر لەويدا چاك بووہوہ و دوا جار باوہردارەكان داوايان لە پاشاى جىھان كرد فەرمان بدات ساز بژەنن، پاشا فەرمانى بە سازژەنەكان داو سازەكان كرانەوہ، ماوہى ھەوت رۆژ و ھەوت شەو ئاوازی ئاينى يان چرى.

يەكەك لە نىشانە ھەرە مانادارەكانى كرانەوہى تەنبور لە ترادىسيۆنى ئەھلى حەقەكان چىرۆكى ھاتنى (بابا ناعوس)ە، كە چەند ماوہيەك دواى شاخۆشىن بەديار كەوتووہ. راستىيەكەى ئەو پىئىبىنى كرىبوو كە (وہختانىك تەنبورەكان ئەكړيئەوہ، ئەبى ئىوہ ئەو راستىيە بزائن كە من لەگەل ئىوہدام). بابا ناعوس دەگاتە شويئەكە و دەبىنچى چوار فرىشتە تەجسىد كراوہكە (چوار جەسەد) دانىشتوون و ھەول دەدەن تەنبور بژەنن، بەلام ناتوانن ئەمە بکەن و ھەر كە ئەم مۆتەجەللىە ئەگاتە شويئى كۆبوونەوہكە، تەنبور دەنگى لىوہدى و تىدەگەن كە خوا لە جىھاندا لەسەر شىوہى مرؤيى بابا ناعوس خۆى وەديار خستووہ، ئەمەشيان تەنھا تەجەللى شاخۆشىن خۆيەتى.

رۆل و تايپه تهنه ندىيەكانى تهنوور

تهنوور تاقە ئامپىرىكى بەكارھيتراروھ بۇ ژەننى مۇسقى ئاينى، ئەم ئامپىرە پىرۆزە بۇ كۆبۈنە سىرئىمۇنىيەكان تەرخان كراوھ و ئامپىرىكى رېزلىگىراوھ. سرووتە پىرۆزەكان بە سەدايەكى خودايانە دەگوزىتەوھ ناو ژىيەكانىيەوھ. ئەم ئامپىرە ھەمىشە بە شوئىنىكى بەرزى ديواردا ھەلدەواسپىت و ئەو ژورەش دەبى ھەلسوكەوتىكى شايان و رېزلىگىراوى لەگەلدا بىرپىت، (لە كاتى چوونە ناو ژورەكە بەر لە ژەنن و دواى ژەننىش بە دەست ھەلى دەگرن و وەك نىشانەى پىرۆزىش ماچى دەكەن).

بۇ ئەوھى لىستىكى ناوھ ديارەكانى مۇسقى كوردىيەكانى ئەھلى ھەق بناسىنن، ئەوا بە شىوھىيەكى بنەپەتى پىشتمان بە گىرپانەوھى زارەكى و يادەوھىيە گىرپاھەكان بەستووھ. بەلام گىرپانەوھى زارەكى ھەمىشە رىگەمان نادا ئەوھ لىك جىابكەينەوھ، داخۇ ئەم ناوانە ناوى مۇسقىقازەنەكان يان گوزانىبىژەكانى جارن بوون، يا تەنھا ناوانى يادەوھىيە؟ لە شاھنامەى ھەقىقەتدا (كتىبى پاشاى ھەقىقەت) مېژووى ترادىسۆنى ئەھلى ھەق ناوى ھەوت سازژەنى (سازندە) ئەھلى ھەق ھاتووھ، كە لە ھەمان كاتدا ئاوازندانەرىش (نەوازندە)ش بوون، كە برىتى بوون لە تەمىر، يارمەھمەد، پىرەكەرەم، رەزا، شاوھىش ھەمزە و ەبەدولپەھمان، كە لە كۆشكى پاشا گوزانىيان دەچرى. نوسىارى كىتەبى شاھنامەى ھەقىقەت لە كىتەبەكەيدا ئەم مۇسقىقازەنە لە ژىر ناوى ھەوت مۇسقىقازەنى كۆمىونىتەى يار كۆدەكاتەوھ. ئەو ئاوازەنەى كە ناوى شاخۆشنىيان بەسەرەوھىيە بەبى ھىچ گومانىك لەلەيەن ئاوازندانەرى لورە كوردەكانەوھ پىشكەش كراون، كە لەو ساوھ مېژووكىرەوھەكان ناوھكانىيان نەپاراستوون. ھەرچى ئەو ئاوازەنە كە پەيوەستن بە ناوھكانى بابا ناعوس، بابا سەرھەنگ، بابا جەلىل، بابا فەقى، كاكاردا، عابدىن و سەيد خامۇش كە وا پى دەچى ئەم كەسايەتايانە خاوەنەكانى بن. ئەمەيان ئەوھىيە كە كەسانى ئەھلى ھەق دووپاتى ئەكەنەوھ، بەلام بەبى ھىچ بەلگەيەكى راستەقىنە. لە لايەكى ترەوھ دەكرى بە ھەموو دۇنيايەكەوھ خاوەننىتى برىك لە دانراوھەكان بۇ مۇسقىقازەنى گەورە (شىخ ئەمىر) لە دەوروبەرى ۱۱۲۵ كۆچى و ۱۷۱۳ زاینى)، بە گوئىرەى ئەھلى ھەق تەجسىدى فرىشتە، جوبرائىل بووھ و لەسەردەمى موتهجەللى سەيد فەرزى (فەردى) كە لە ئاوايى قەزوينە، لە ناوچەى كەنگاۋەرى (ھەرپىمى كرماشان) ژىاوھ و ئەگىرپەنەوھ، كە نەك تەنھا ئاوازندانەرى بووھ، بەلكو ھەروا دانەرى سرووت و ژمارەيەك ھۆنراوھى ھەمەچەشەنەيە كە لە ماوھى كۆبۈنەوھەكان دەى چرن.

لە نىوان مۇسقىقازەنە لە ھەمووان ناسراوترەكان ئەتوانىن ناوى مىرزا خوداكەرەم و حاجى نىعمەتوللا بېھىن، كە ناوھكانىيان پەيوەستن بە ئاوازەكانى شىخ ئەمىرەوھ. چۈنكە مۇسقىقا بەشىك لە تقوس و ژىانى رۆھى ئەھلى ھەق ئەگىرپەنەوھ، بۆيە ئەبىنن ھەموو سەرۆكە ئاينىيەكان پىر، مورشىد، سەيد و كەلامخوان مۇسقىقازانن.

كۆبۈنەوھى باوھەردارەكان (جەم يان جەمخانە) شوئىنىكى گىرگ دەگرپىت لە ژىانى ئاينى ئەھلى ھەق، كە ئەمەيان ھاوھلى ئاھەنگىرپانە رەسمىيە سىرئىمۇنىيەكان دەكات. كە ئەم كۆمەلەيە لە رىگەى بە پىرۆزەكرەن بۇ رىبەرىكى رۆھانى كە پىر بنىامىن يا مەلىك جوبرائىل نوئىنەرىتى لەسەر زەوى دەرى دەبىرن. ئەم تەقسە (سرووت) ھىما بۇ نوئى كىرەوھى زەمەن بۇ پەيمانى يەكىتتى ئەزەلى لەگەل خودا دەكات. جەم بۇ خۆى لەسەر شىوھى دىرپژە پىدەرى يەكەم كۆبۈنەوھى ئەزەلى خۆى بە ديار دەخات، كە پىش دروست كىرنى جىهان و مرۆقىش بوونى ھەبووھ، كە برىتەيە لە كۆبۈنەوھى خوا و فرىشتەكانى. ئەمانەى دوايى (فرىشتەكان) بە دىرپژەى سەدەكان رازى بوون بەوھى لە پاژەى رەوشى مرۆيىدا بن، پىش بە ياسا و تقوسە رەمزىيەكان بېھستن كە لەلەيەن كۆبۈنەوھى يەكەمەوھ بىرپارى لەسەر دراوھ. بۇ ئەوھى بەشداربووھەكانى كۆبۈنەوھەكانى ئەھلى ھەق ھەمان ئامادەبى رۆھىيان ھەبىت بۇ كرئوش بىرن و نوئى و زىكرەكانى خودا، بۆيە پىرۆزەكرەنەكە لەبەرايى يان كۆتايىدا بە ئاواز و سرووت دەست پى ئەكات. ئەو كەسەى كە تهنوور ئەژەنى و ئامازە بە كەلامى

خاوازاوهی کتیبی پیروزی ئەهلی حەق دەکات یا سرووت ئەچرێ پێی دەلێن کەلامخوان (ئاوازخوینی کەلام) و، سەرجهمنشین (سەرۆکی جەم). کەلامخوان سەرەتا دەست بە لالانەوه دەکات و بە خویندنهوهی (سەرەتا و کۆتایی هەردووکیان یار - خوان) دەست پێ ئەکات. پاشان کەلامخوان دەست دەکات بە چرینی بڕگەیهک لە کتیبی پیروزی و بە شیوهیهکی تایبەتیش دانراوهکانی شیخ ئەمیر لەسەر ئاوازی (شیخ ئەمیری) تاوهکوو سەرنجی دل بۆ جەوهەری خوایی رابکێشی و، بەم شیوهیه ئاماده بووان بە خشوعهوه سەربەرەوخوار تێدەفکرن. ئەم خویندنهوهیه تهواو بوو کەلامخوان جارێکی تر لە نوێوه دەست پێ ئەکات، لەگەڵ ژەنینی ئامیری تەنبووردا دەست ئەکەن بە وتنهوهی هۆنراوهی ئایینی و، ئاماده بووان بە کۆمەڵ لەگەڵی دەلێنهوه بە شیوهیهکی تەقلیدی. هەموو بڕگەیهک لە بڕگەکانی ئایەتەکان ئاوازی تایبەتی خۆیان هەیە، بە وتنهوهی دووبارە دوا بڕگەکه ئاماده بووان ریکوپیکی چەپڵە دەکوئن و ئەم چەپڵە لێدانه پێی دەلێن (چەپ دەسان)، واتە دەست کوئین یا بە شیوهیهکی تر پێی دەلێن چەپ سوحبەت. لە کۆبوونهوهکانی ناوچهی گۆران ئامادهبووان چوار مشقی - چارزەنوو دادەنیشن و لە ناوچهی سەحەنە و ناوچهکانی تر لەسەر ئەژنۆ دادەنیشن.

گۆرستانی چراکان

دەستگاگان (ئاوازەكۆنە ئاينەكان)

پيش ھەموو شتيك بريك سرووت بەسەر يەكەو ھەن دەستگا پيكدەھين، كە بريك جار بریتیە لە ژمارەيەك پارچە مۇسقىي سەربەخۆ، كە يەك لە دواي يەك دەخویندريین و لە رووی ھونەريیەو ھەندین خالی ھاوبەشيان ھەيە:

۱- دەسگای شايخ ئەميری: ئەم دەسگايە بریتیە لە ۱۲ ئاواز، بريكيان بە ناوی ئاوازخوینتيکی بەناوبانگ دەناسرئ و بريکی تريشيان بە ناوی ھۆز يا سيكتی چكۆلەو بەناوبانگە. تەواوی ئاوازەكاني ئەم كۆمەلەيە سۆزیکي قول و خەمناك دەردەپرن، ھەرچەندە بە سۆزەو ھەرچەندە بچرئ زیتەر پەسەندتر دەبیت.

آ - مەقامی شايخ ئەميری بە گویرەي ئاوازی میرزا خوداكرەم .

ب- مەقامی شايخ ئەميری ئاتەش بەگي، كە سەر بە كۆمەلەي ئاتەش بەگي تايەفەي ئەھلي حەقە. ج، د، ه - سئ شيوە گيپرانەو مەقامی شايخ ئەميری گوران، كە لای ھۆزە كوردەكاني ئەھلي حەقي گوراندا ناسراو.

و- مەقامی شايخ ئەميری شا ھەياسی، ئاوازيكە لای كۆمەلەي ئەھلي حەقي شا ھەياسی (شا ئەياز) دەژەنرئ.

ز، ح - مەقامی شايخ ئەميری سەحنەي، ئاوازی شەرەفە (ريزلينان) لای ئەھلي حەقەكاني شاری سەحنە ئەم ئاوازە دوو شيوە گيپرانەو مەھيە.

ط، ك - مەقامی شايخ ئەميری، كە لای تايەفەي ئەھلي حەقەكان لە باشووری كوردستان باو، بەتايبەت لە ناوچەكاني كەركوك و موسل ئەم ئاوازە دوو شيوە گيپرانەو مەھيە.

ل - مەقامی شايخ ئەميری حاجی نيعمەتیی، كە پيشتر بە ناوی نيعمەالله جيحون ئابادی ۱۸۷۱-۱۹۲۰ی زاینی دەگوترا.

م - مەقامی شايخ ئەميری، كە بە ئاسانی ناوەكەيەو ناسراو، ئەم ئاوازە لە ھەموو ئاوازەكاني ديكە باوتر و لە ھەمووشيان كۆنترە.

۲- مەقامی بابا ناعوسی: نيسبەت بە بابا ناعوس، يەكێكە لەو (موتەجەللی)يانەي كە لە سەدەي پينجەمي كۆچي (سەدەي يازدەھەم و دوازدەھەمي زاینی) بە دیار كەوتوو. كەميك لە دواي دەورانی شاخوشين ديت و ئاوازيكە پريە لە زیندووپیەتي و لەسەر تەنبوور و، ھاوړئ لەگەل كۆكي بەرزدا دەچرئ.

۳- مەقامی باو ھەنگ: كە دەگەرپتەو ھۆ باو ھەنگ. يەكێك لە موتەجەللیەكاني ئەھلي حەق، ئەم مەقامە چەپلە ليدانی لەگەلدا نيیە، بەلام ئەو كەسەي لەسەر تەنبوور ئەيژەنئ ئەتوانئ بە گۆرانیش بيچرئ.

۴- مەقامی بابا جەللی: (سەردەمي بابا جەللی) يەكێك لە موتەجەللیەكاني ئەھلي حەق. ئەم مەقامە چەپلە ليدانی لەگەلدا نيیە، بەلام ئەو كەسەي لەسەر تەنبوور ئەيژەنئ ئەتوانئ بە گۆرانیش بيچرئ.

۵- مەقامی قەرە چۆپی: ئەمە لەو ئاوازە ناسراوانەيە، كە بەم ناو ھە مۇسقىي كوردی غەيرە ئاينیدا ھەيە.

۶- مەقامی تەنميری: لە روانینی بريك لە عاريفانی ئەھلي حەق، ئەم پينج مەقامەي لە پيشەو ھە باسكارون دەسگايەكي سەربەخۆن بە ناوی دەسگای باباناعوس.

۷- دەسگای شاخوشين: ئەمەيان كۆمەلەيەكي سەربەخۆيە و دەگەرپتەو ھۆ دەورانی شاخوشين (سەدەي چوارەمي كۆچي - سەدەي دەيەمي زاینی) و ھەميشە لەسەر تەنبوور ئەژەنرئ بەبئ ئەو مەھيە گۆرانی لەگەلدا بیت.

۸- دەسگای كاكاردايي: نيسبەت بە كاكاردار، كە رابەري رۆحي (پير) بوو. لەسەردەمي شاخوشين و ئەويش وەكوو دەسگای شاخوشين بەبئ گۆرانی لەسەر تەنبوور ئەژەنرئ.

۹- مەقامى سەھەرى سەيد خامۇشى: نىسبەت بە خامۇشى ئەكابر، سەرۆك و دامەزپىنەرى خانەدانەكانى خامۇشى، يەككە لە دوانزە تايفەكەى ئەھلى حەق.

۱۰- مەقامى بابا فەقى: ئاوازيكى سەربەخۆيە و ئەگەرپىتەوہ بۇ بابا فەقىي موريد و ھاوسەردەمى شاخوشين.

۱۱- مەقامى عابدینی: ئاوازيكى سەربەخۆيە و دەگەرپىتەوہ بۇ عابدینی موريدى سولتان سوحاق، كە لە سەدەى ھەشتەمى كۆچى - سەدەى چواردەيەمى زاینى ژیاوہ.

۱۲- مەقامى بەياتى كورد: فارسەكان يېي دەلین دەسگای شور، لە كرماشان بەيات (صارم الدولە)شى يې دەلین. ئەم ناوہش يەككە لە شانزادەكانى زنجيرەى قاجارى. صارم الدولەى كورى عيماد الدولەى حاكى كرماشان ھەوہسى لەم ئاوازه بووہ و زۆربەى جار خۆى ژەنويەتى.

ئەم دوانزە دانراوہ بریتين لە بناغەى مۇسقىاى ئاینى ئەھلى حەقەكان. بەلام بېجگە لەوہ گۆرانى و سرووتى دیکەش ھەن كە لەسەر ئاوازي جيا جيا دەچرین، كە لە بريك جاردا لەسەر پەيزەى مۇسقىاى كوردى غەيرە ئاینیەكان بنیات نراون. وا ريك دەكەوئیت حالەتى جەزب و وەجدە دەبنە ھۆيەك بۇ لە دايكبوونى ئاوازيكى نوئ. بەو پىيەى كە ئەھلى حەقەكان نەوہ لە دواى نەوہ ئەم ئاوازانە لەیەكدى وەردەگرن، بۆیە زۆربەى ئەم گۆرانیانە لەوہتای سەردەمانىكى زۆر كۆنەوہ وەكوو خۆيان ماونەتەوہ، ھەرچى سرووتەكانە بەم شىوہىە دەوتپىنەوہ:

كەلامخوان لە پىناو رپتىمى ئاوازهكە دىرى يەكەم بە تەنبورەوہ دەژەنى و، توخمى دووبارەبوونەوہى دوا بركە دەخاتە دواى ھەردوو بركەى پىنجەم و دەيەم، يا ھەر بركەيەكى دەيى يا وەكوو دواى ھەر بركەيەكى چوارەم و ھەشتەم لە ھەر بركەيەكى ھەشتەكى، پاشان بە تەنيا تەنبور دەژەنى، لە كاتىكدا كە ئامادەبووان لەگەلى دەلینەوہ، لەگەل سەردەتای توخمى دواپرگەى دووبارە بووہى دووہم، كەلامخوان لەگەل بەشداربووہكان گۆرانى دەچرئ و ھەموو بركەيەكى سرووتەكە بەھەمان شىوہىە، تەواوى ئاوازي سرووتەكان بە كۆكى بەرز دەچرئ، بركەى دووبارە بووہى بريك لە سرووتەكان دەبى چەپلە ليدانى لەگەلدا بىت.

لیرەدا لەو میتۆدە ئەدوئین كە زۆربەى ئەو سرووتانە لەسەرەتا بە وشەى بەرايىيەوہ دەست پى ئەكەن. وەكوو نمونەى سرووتى (رەژيان دالەھۆ)، ئەم سرووتە لە بارەى چياى دالەھۆ (دالەھوو) كە يەككە لە زنجیرە چياكانى زاگرۆس لە خۆرھەلاتى كوردستان و نیشانە پىرۆزىيەكەى لەبەر چەند ھۆيەكە: - ئەم چيايە بە دىژايى سەردەمەكان وەكوو شتە پىرۆزەكان و نوختەخالى بەيەك گەشىتنى ئاسمان و زەويیە. وەك ئەوہى كە زۆرىنەى كوردەكانى ئەم ناوچەيە باوہريان بەوہ ھەيە، كە ئەستوونىك لە روناكى چياى دالەھۆ بە عەرشى خواوہند ئەگەيەنىت. زياد لەوہش ئەم چيايە ئاويتەى ترادسيۆنە خورافيە ئاینیە فۆلكلورىيە كۆسمىكيە (كۆسمىكى-كەونى، جیھانى)یەكانە. بەدەر لە حالەتى بە پىرۆزكردى تايبەت بەم چيايە، ئەو ئاوازهى كە لیرە لەم بارەيەوہ لە روانگەيەكى تەواو ئاینیەوہ لىيان كۆلراوہتەوہ، بە شىوہيەك كە پرسەكە پەيوەندى بە ھاتنى مۆتەجەللىيەوہ ھەيە بۇ ئەم شوئنە، كە ھەر لە ئەزەلەوہ ئەم شوئنە بۇ ئەم وەدياركەوتنە ھەلبۆئىردراوہ. لە سەدەى پازدەھەم كۆبوونەوہكانى ئەھلى حەق لیرە بەسراون، كە تيايدا سولتان سوحاك پەپرەوہ ريفۆرمىيەكانى خۆى راگەياندووہ. رووداويكى لەم چەشنە پىرۆزىيەكى نوئى بە چياى دالەھۆ بەخشیوہ كە سرووتەكە يادەوہريەكە زیندوو ئەكاتەوہ. لوتكەى شاھۆ و بالەمۆ بەشىكن لە چياى دالەھۆ، كە ھەموويان لەگەل لوتكە بەرزەكانى ناوچەى (سەرانە) يەك زنجیرەن. كۆبوونەوہكانیش ھەر جارەى لەسەر لوتكەى چيايەك بەستراون. فریشتەكانى بىنيامين (جوبرائيل)، موسى (ئیسرافیل) و داود (میکائیل) لەسەر شىوہى ئىنسانى پۆشاكى خۆيان گۆرپوہ و پىش وەدياركەوتنى سولتان سوحاك ھاتوونەتە ئەم چيايە و، ئامانجى بىنيامينى فریشتە لەگەل فریشتەكانى ھاوہلى گەران بووہ بە شوئین وادەكانى خوداييدا. بىنيامينى فریشتە لەگەل دوو ھاوہلى بە نھىنى بە دواى ھەلۆى پاشايەتى تەجسىدى خواوہنددا دەگەرین.

زیندووکردنهوهی سولتان سوهاک و هاوهلهکانی که له چییای شاهۆ و بالههۆی زنجیره چیاکانی دالههۆ و لهسهه چییای سهراڤه راوهستاون، که سهردهمی سولتان سوهاکه (سهدهی پازدهههمی زایینی) و له ناوچهی گۆران و ههورامان رووی داوه له نموونهی کهلامهکانی شیخ ئەمیره.

نموونهی یهکهه

بابهت: زیندووکردنهوهی یادی سولتان سوهاک و هاوهلهکانی که له چییای شاهۆ و بالههۆی زنجیره چیاکانی دالههۆ و سههچییای سهراڤه راوهستاون. سهردهم: سهردهمی سولتان سوهاک (سهدهی پازدهههمی زایینی).

شوین: ناوچهی گۆران و ههورامان.

تیکستهکه: کهلامی شیخ ئەمیره.

بهشیک له تیکستی سرووتهکه بهم جوهریه:

ئههی دیده و گیانی رهژیان ئههی دالههۆ

وهسهنی وهنه شاهۆ ئههی بالههۆ

مانا کهی بریتیه له:

هۆ عهزیزی وهک چاو و گیانم،

هۆ دالههۆی رووناک

ئهوان بیردها هاتن هۆ شاهۆ هۆ بالههۆ

نۆتهکهی:

Kelamy Sheyx Amier

Andante Exemple 1

Ay yi di daw gya ni ra zhi ya nay da
 la hu wa sa ni wa na sa hu ya
 ba la mu

شی کردنهوهی ئەم بابته:

گهر سهیری ئەو بابته (کهلامی شیخ ئەمیره) نموونهی ژماره یهک بکهین ئەببین، که پهیژههکی مۆسیقاییه میانهی دهنگیهکانی بهم جوهریه (لا، سی بيمۆل، دۆ، ری، می، فا، سۆل، لا)، که بریتیه له مهودای میانهکانی نیوان پهیژهه فریجی (کورد). هههچهنده ئەم ئاوازه میانهی دهنگهکانی بریتین له تهنه شهنه پله دهنگی پهیژههکه. بهلام ئاشکرایه که ئەم گۆرانیه لهسهه مهودای میانهکانی ئەم پهیژهه بنیات نراوه. بهلام گهر ههر له پله دهنگی (لا) وه پهیژهه فریجی بنووسین ئەبب بهم جوهری خوارهوه بیته:

سکینهکهی:

La ..... Frygi.....
 Fa.....Major

كەواتە پىۋىستە نۆتەى ئەم ئاوازە گەر لەسەر ھەمان پلەى دەنگى، واتا پەيژەى فرىجى (كورد) لەسەر پلە دەنگى (لا) بنووسىنەوہ و ھىمىاى رابەرى پەيژەى بۇ بنووسىن ئەبى بەم جۆرە بىت: نۆتەكەى:

Kelamy Sheyx Amier

Andante Exemple 1

Ay yi di daw gya ni ra zhi ya nay da
 la hu wa sa ni wa na sa hu ya
 ba la mu

نمونهى دووہم:

با بەرەو ئاینى حەقیقەت بئین:

بابەت: پۆلى رابەرى پیر داود یان پیر داوید، بریتییە لە دۆزینەوہى نیشانە و شوینەوارەکانى ھەلۆى خودایى، کارى بنیامین بریتییە لە بەدیل گرتنى ئەو ھەلۆیە.

سەردەم: سەردەمى بابا یادگارى خەلیفەى سولتان سوھاک لە ناوچەى سەرانە. شوین: سەرانە لە ناوچەى گۆران.

کەلامى شیخ ئەمیر:

ئەى دیدە و گیانى (گیان بەیان ئەو یارى)

بەیەو (یا بەیۆ) پیر داود (گیان نیشانەى بارى)

مانای تیکستەکە

ھۆ خۆشەوێستەکەم وەکوو چاو و پۆح (ھۆ گیانەکەم با بئین بەرەو ئاینى حەقیقەت) پیر داود دىت (ھۆ گیانەکەم نیشانەى خۆى ئەدۆزیتەوہ).

نۆتەكەى:

Kelami Shex Amier 2

Exemple 2

Ay di daw gya ni gvan ba
 yan aw ya ri ba yaw pir
 da wu de gyan ni sha nash ba ri

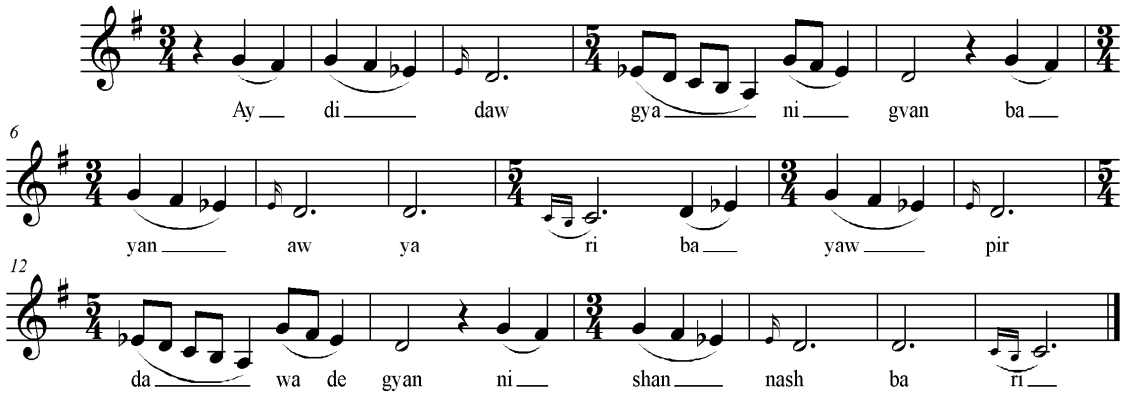
شیکردنەوہی ئەم بابەتە:— گەر بروانینە ئەو گۆرانییە (کەلامی شیخ ئەمیری—2) ئەبیین، کە میانە دەنگییەکانی نێوان پلە دەنگییەکانی پیک دین لە میانەکانی (دۆ، ری، می بيمۆل، فا#، سۆل)، هەندێ جاریش لە پلە نزمەکەیدا پلە دەنگی (سی) وەکوو جوانکارییەکی دەنگیی بەرئەکەوێت. جا ئەم میانە دەنگییانە لەسەر پلە چوارەمی پەیزە گەورە هارمۆنی بەدەست ئەهینرین، کە لای گەلانی ئەوروپا ناسراوە بە پەیزە سیگان و، لای گەلانی رۆژھەلات ناسراوە بە پەیزە هەمایۆن. جا گەر ئەم پەیزە لەسەر پلە چوارەمی پەیزە سەرەکییەکەوێت، کە پلە دەنگی (دۆ)یە کەواتە پلەسەرەکییەکە ئەکاتە پەیزە سۆلی گەورە هارمۆنی وەک لەم نمونەییەدا:

سکێلەکە:ی:

کەواتە چاتر وایە ئەم نۆتەییە بەم جۆرە بنووسرێتەو: واتا نوسینەوہی نۆتەیی مۆسیقا بەرپێگای زانستی .
نۆتەکە:ی:

Kelami Shyx Amier 2

نمونەیی سییەم:

بابەت: ھاوڵەکان لە جەمدا کۆ ئەبنەوہ (یاران جەم نیان) ھاتنی پاشای جیھانی بۆ شوینی ژووان لەگەڵ فریشتەکان لەسەر جیای دالەھۆ و کۆبوونەوہی ھاوڕییان لەسەرانی و شادمانی ھاوہردارەکان.

سەردەم: سەردەمی بابا یادگار کۆری رۆحی و جیگرەوہی سوھاک.
شوین: سەرانی لە ناوچەیی گۆران.

کەلامی شیخ ئەمیر:

ئەیی دیدە و گیانی (یاران ئەیی جەم نیان)
شادی شا کەرمی (شاھ شیان وەر و قەولگە)
مانای تیکستەکە:

ھۆ عەزیزی وەک چاو و گیانم (ھاوڕییان کۆبوونەتەوہ)
با بۆ شا شادمان بین (شا چۆتە شوینی وادە)

Kelami Shex Amier 3

Moderato

Ay i di daw gya ni ya ra ney

dja me ni yan

شېكرىدەنەھى ئەم بابەتە:—

گەر بىرۋاننىنە ئەو گۇرانييەھى (كەلامى شېخ ئەمىرى-3) ئەبىنن كە ميانە دەنگىيەكانى نىۋان پلە دەنگىيەكانى پىك دىن لە ميانەكانى (لا، سى، دۇ، رى، مى، فا). جا ئەم ميانە دەنگىيانە لەسەر پلەھى شەشەمى پەيژەھى گەورە بەدەست ئەھىنرېن، كە لاي گەلانى ئەورۇپا ناسراۋە بە پەيژەھى مېنۇر يان بچووك و، لاي گەلانى پۇژھەلات ناسراۋە بە نەھاۋەند. جا گەر ئەم پەيژەھى لەسەر پلەھى شەشەمى پەيژە سەرەككىيەكەۋە بىنات نرابىت، كە پلە دەنگى (لايە كەۋاتە پلەسەرەككىيەكە ئەكاتە پەيژەھى (دۇ) گەورە ۋەك لەم نمونەيەدا:

La Minor.....

Do Major.....

نمۇنەھى چوارەم:

بابەت: ئەم سرووتە يادى چل ياران دەكاتەۋە كە ھەمىشە لە نىۋ ئەھلى حەق نۆينەرى سەر زەۋىن. بىنچىنەھى چل ياران كە ھەموو لە يەك جەۋھەرى خۇدايى دەرچوون. سەردەم: سەردەمى بابا يادگار لەسەرەنە. تىكىستەكە: كەلامى پەردىۋەرى. ئەھى چل تەن چلانان (عەزىز يار) شاشان مەھمانەن (چلانان) ماناى تىكىستەكە: ھۇ يارانى چل تەن (ھۇ ھاۋرېيى عەزىز) شا مېۋانمانە (مېۋانى چل تەن) نۆتەكەي:

Kelami Prdeyweri

Andante

Ay Tchi tan Tchi la nan a ziz yar sha snan

mih ma nan Tchi la nan

شېكرىدەنەھى ئەم بابەتە:—

گەر سەيرى ئەو بابەتە (پەردىۋەرى) نمۇنەھى ژمارە چوار بىكەن ئەبىنن، كە پەيژەھىكى مۇسقىيايىيە ميانەھى دەنگىيەكانى بەم جۇرەيە: بە پلە دەنگى (مى بېمۇل) دەست پى ئەكات و، بە

دەنگى (رېئى) ھەمان چىنە دەنگ كۆتايى دېت. بەلام ميانەى نيوان پلە دەنگىيەكانى ئەو گۆرانىيە پىك دېت لە ميانەكانى لا، سى بىكار، دۆ، رېئ، مى بىمۆل.

بۆيە ھىچ شكى تيا نىيە كە ئەو گۆرانىيە پەيوەستى پەيژە مۆسقىقاي فرىجىيە، كە لە پلەى دەست پى كەرنەوہ كە پلە دەنگى (رېئى) يە، بەلام لە ميانە دەنگىيەكانى پەيژەى فرىجىدا گەر پلەى شەشەمى نيو پلە دەنگى بەرز كرايەوہ پىويستە پلەى پىنجەمىشى نيو پلە دەنگى نزم بگرېتەوہ.

(بەلام لە پلەبەرزىيەكانىدا)، بۆ ئەوہى بىتتە پەيژەى فرىجى (كورد حىجاز يان تەرزى نوئ). بەلام لەم ئاوازەدا تەنھا پلەى شەشەمى نيو پلەى دەنگى بەرز كراوہتەوہ و، پلەى پىنجەمى لەبەر ئەوہى لە پلە نزمەكانىدايە (واتا چىنى خوارووى) دەسكارى نەكراوہ. بۆيە من بە جۆرە تەكنىكىكى ئەو دىبالىكتەى (لورپى) ئەزانم. بەو پىيە ئەبى ميانەى پلە دەنگىيەكانى بەم جۆرەى خوارەوہ بىت:

نموونەى سكىلەكەى:

Frygi   Kurd

B.b Major.....

D. Frygi- Shanzzy Kurd .....

ئامېرى تەنبور و ئاواز و مۇسقىا لاي پەيرەوانى ئايىنى ئىزدى (يەزىدى)

لە ناو كوردانى باكوور بەتايىبەتېش لە سەدان سال دېترەمە، لە ناو كوردانى (ئىزدى)دا،
كە لە ناوچەى دھۆك و موسل و جەزىرە و بۇتان و دياربەكر و سەرد و ماردىن و نىسبىن و
ئەرمەنستان و تىلىسدا نىشتەجىن و مەلەبەندى گشتىشيان لە شەنگار و بىنكەى گرنگ و سەرەكيشيان
لە (لالش)ە، ئامېرى تەنبور بە چەند ناويكى ترى وەك تەنبور، تەمىر يان تەنبور ناوى ئەبەن.
پەيرەوانى ئايىنى (ئىزدەدى) بۇنەى ئايىنى و ئاھەنگى كۆمەلەيتيان زۆرە و ھەموويشى بە مۇسقىاوە
ئەنجام ئەدەن. بۇ نمونە ئاھەنگى سەر گۆرستانى (شىخ محەمەد حەنىفە)، كە لە (باشىك)دايە لە
يەكەم رۆژى ھەينى پاش سەرى سالى يەزىدى، كە بە يەكەم رۆژى ھەينى پاش يەكەم چوارشەممەى
مانكى گولان (نىسان)ى خۆرھەلاتى ئەكەوى، يەزىدەكان ھەستى رېزگرتنى خۆيان بەرامبەر ئەم
پياوچاكەى خۆيان دەرئەبىر و ئەو شەوہ قەوال (ئاوازچران) يان وەك زانانى روسى كوردناس (ن.
مار) پىيان دەلەت چەلەبى، كە جگە لە مانانى ئاوازچر بە چەندان مانانى وەك نەجىبزادە، ئاغا،
خاوەن تەلار، شاعىر، خويندەوار، پىشكەوتوو، مەزن، بەرپىز، بەرەوشت، جوانپۇش و
ھــــتد، مانانى لىكداوہتەوہ. پىي وايە ئەم واژەيە لە سەدەى چوارەمى زايىندا توركانى
سەلجوقى لە كوردىان وەرگرتووہ و كوردىش لە (ئارامى) وەرگرتووہ. ئەو شەوہ ئاوازەنانى
يەزىدى شىمشال ئەژەنن و دەف لى ئەدەن. گەورە و بچووك و ژن و پياوى يەزىدەش بە ھەر چوارلاى
گۆرستانەكەدا تا بەرەبەيان ئەسورپىنەوہ و رەشەبەلەكيش (ھەلپەركى) ئەكړيټ. ئەزىديان زۆر
حەزىان لە رەشەبەلەكە بەتايىبەتى كچەكانيان، ئەم رەشەبەلەكەش ھەر قەوال (چەلەبى) بەرپىوہى
ئەبات و دەھۆل و زوورنا (سوور ناى)يان بۇ لى ئەدەن. ئەم ئاھەنگە لە حەوت گۆرستانى پياوچاكى
ترىشرا ئەگىرن كە برىتىن لە بازان، شىخان، جەروانە، دۇغان، باعدەرە و خەتارە. لە شەنگارىشدا
ئاھەنگى كۆرى شىخ شرف الدين لە ھەموويان گرنگترە. ھۆزەكانى جانا و خۆركان و زۆرىش لە
موسولمانان تيايدا بەشدار دەبن و ئەوانىش بە چەشنى شىخان ئاھەنگەكە بەرپىوہ دەبەن. لىباردى
كوردناس (تاسالى ۱۸۸۰ز گەورە بالويزى ئىنگلستان بووہ لە ئەستەموول) لە بارەى گۆرانى و
مۇسقىاى يەزىدەيەوہ لە لاپەرەى ۲۹۴ بەرگى يەكەمى نەينەوا و پاشماوہكانى بە سەرسامىيەوہ
دەلەت: ئاوازەكانيان كە لەسەر گۆرى شىخ ھادى (شىخ عدى) بە شكۆ و خەمەوہ بوو، لە ھەموو
تەمەنى خۇمدا ئاوازي وام نەبىستبوو، كە تا ئەو ئاستە خەمئامىز و لەھەمان كاتىشدا دلنشىن بىت.
خاتوو دكتور شەرزاد قاسم لەو كىتەبى كە لەسەر بىنچە و جوگرافىاى ئامېرى تەموور
نوسىويەتى بە دلنەيەوہ ئەيسەلمىنەت، كە لە كۆنترىن رۆژگارى مېژووہوہ ئەم ئامېرە تايىبەت
بووہ بە كورد و دەلەت: لە كاتى گەران و سۆراخردنە مەيدانىيەكانمدا لە ھەندى ئامېرساز و
ئامېرژەنى (عەرەب)مان پىرسى، كە ھوى دروستنەكردن و بەكارنەھىنانى ئەو ئامېرە (تەنبور)
چىيە؟ پىيان وتىن: تەنبور زمانى كوردى خۆش دەوئىت. مەبەستىش لەو وتەيە ئەوہبە، كە زياتر
تەنبور لەگەل ئاوازي كوردىدا ئەگونجى و ئەسازى.

ھەر ئەم نووسەرە جوگرافىاى ناوچەكانى بەكارھىنانى ئەم ئامېرە بە سەرانسەرى ولاتانى
كىشورەى ئاسيا ھەر لە ژاپونەوہ تا چىن و ھىند و ئەفغانستان و ئاسىياى ناوہراست و توركياش
ناو دەبات. لە ئەوروپاش ولاتى بالقان و كەنارى زەرياي سىي ناوہراست تا ئەگاتە ئىسپان و
پاشان ھەردوو ئەمريكاش. بەلام واژەى تەنبور (تەموور) ھەندى ئالوگۆرى بەسەردا ھاتووہ، يان
ناوى ترى لىنراوہ وەك عەرەب پىي دەلەت طنبور، چىنىش پىي دەلەت تەنبولا، يۇنانى پىي دەلەت
تام پوراس، لە روسياش پىي دەلەت دومرا. جۆرى ترى ئەم ئامېرە لە ھىندوستان و توركيا بە
سپتار ناوى دەبەن و لەچىنىش بە سپتارەكەى دەلەت سىمەرە.

له ئينسكلۆبىدىيى بەرىتانى (Groves Dictionary of Music) وا نووسراوه كه به هۆى
هه مه جۆره به كارهينانى واژهى تهنبووره وه، له ولاته جياجياكانى ئه وروپادا به ناوى وهك
پاندورا – Pandora، پاندولا – Pandola، ماندورا – Mandora، ماندولا – Mandola و
ماندولين – Mandolin ناوناوه وهك ئامپىرىكى خوره لاتيىش ناو ده برىت. كوئترين شوينه وارى
تهنبور له بهرده هه لكۆلراوه كانى ئاشووردا ئامپىرىك له شيوهى سىتاردا بينراوه، كه كاسه يهكى
بچووك و دهسكىكى دريژى هه يه به لام ژمارهى ژىكانى بهدى ناكريت.

* * *

مۇسقىقا و گۆرانى كوردى دواى ھاتنى دىنى ئىسلام

مەسعودى (نوسەر و ميژوونوس) دەلىت: لەسەرەتادا ئايىنى ئىسلام بە ئاسانى نەيتوانى جىگەى خۆى لە ناو كورداندا بىكاتەو، چونكە كوردەكان لە وەرگرتنى ئەم دىنە نويىدەدا خۆيان لى ئەپاراست و دورەپەريز بوون، كە ئەمەش وەك مەسعودى گولزارى دەلىت: نيشانەى ئەوئەبە بىسى و دوو بلىين كوردان گەورەترين پشتيوانى شاهەكانى ساسان و دامودەزگاكاني دەولەتى ساسانى بوون. ھەر بۆيەش لە كاتى ھيرشى ئىسلاميدا بۆ سەر (مەدائين) پايتەختى ساسانى يەزگردى دوايين شای ساسانى، لە تيشكان و ھەلھاتنىدا رووى لە ناوچەى (ھەلوان يان زەھاو) كوردستان كر دوو. تا بەھۆى ھاوكارى و پشتيوانى كوردانەو ھەيەتەى و ھىزى زۆر بۆ بەرگرى و بەرھەلستى لە ھيرشى ئىسلام و سەندەنەوئە دەسەلاتى ساسانى بىكات. ھەر بەو جۆرەش لەسەردەمى عومەرى دووئەمىن خەلىفەى ئىسلامدا ترس و سلى ئەو ھەبوو نەتوانرپت كپو ھەختەكانى كوردستان داگير بىرپت يان لە رىگەى سورىا و جەزىرەو ھىز و يارمەتى بۆ پشتيوانى ساسانى بگات، بۆيە لەسالى 18ى كۆچيدا (عياض بن غانم) بە ھەمانى (سەعد كورپى وەقاص) بە سى لەشكرەو بۆ سەر سى قۆلى ناوچەى جەزىرە نىردرا. ھەر لە ھەمان سالىدا و لە قۆلىكى ترەو لە شكرى ئىسلام بە سەركردايەتى (عەزە كورپى قەيس) بەرەو شارەزور نىردرا. بەلام بەرەنگارى سەختى كوردان لەشكرى ئىسلامى ناچار كر پاشەكشى بكن و، عومەرىش ناچار بوو دووبارە لەشكرى تر بەسەركردايەتى (عەقەبە فرقدالسىمى) بۆ شارەزور و سامگان بىرپتەو، كە لەم جارەياندا دواى شەرى سەخت و خويىن و قەلاچۆى كوردان و شارەزور داگير كرا. ئىتر ھەر لەسەردەمى خەلىفەى عومەردا چەندان سەركرەدى ترى ئىسلامى وەك (سلىمە بن قيس الاشجعى) و (جارود عبدي) لە چەندان قۆلى ترى وەك موسل، لورستان، ئەھواز و ... ھتد، ھيرشيان كر دوئە سەر ناوچە كوردنشىنەكان و شەرى سەختيان لەگەلدا كر دوون. لە ھەندى لەم شەھرانەدا لە ئاكامى بەرەنگارى سەختى كورداندا لەشكرى ئىسلام ناچار بوو پەيمان لەگەل دانىشتوانى ئەو ناوچانەدا مۆر بكات، وەك ئەو پەيمانە مەرجدارەى كە ھەر لەسەردەمى عومەردا ھەردوو سەرلەشكرى ئىسلام (حذيقە بن الھيان و مغيرە بن شەيبە) لە دواى شەرى و پىكدادانى خويىناوى و بىئاكام لە ناوچەى (ئەردەبىل) لەگەل كاربەدەستانى ناوچەكانى (ئازەربايجان)دا بەستيان و، تيايدا بەرامبەر بە سالانەى (۸۰۰۰۰) درھەم كە كاربەدەستانى ئازەربايجان بە لەشكرى ئىسلامى بەدن، بە مەرجىك ئىسلامىش دەست لە كوشتن و برين و تىكدانى ئاتەشگەدەكانى ناوچە كوردنشىنەكانى (ساتروان و بلاسكان و سەبەلان) ھەلبگرن و ريز بۆ نەرىتى ئايىنى ناوچەكە دابنيت.

وەك ميژوونوسان بۆمان دەگىرپتەو شەرى و پىكدادان و راپەرين و ياخيبوونى كوردان لەسەرانى ئايىنى ئىسلام تا كۆتايى سەدەى چوارەم و لە ھەندى جىگەى ترى وەك ناوچەكانى ھەورامانىشدا تا درەنگترىشى خاياندوو. لەبەر ئەوئەبە دىنى زەرتووشت پيش دىنى ئىسلام بوو. دىنى زەرتووشتىش زۆر ريز و گرنگى بۆ مۇسقىقا داناو، بۆيە رەگ و ريشەى مۇسقىقا لە ھەندى لەم ناوچانەدا بە تايبەتى لە ناوچەكانى ھەورامان و ئازەربايجان و لورستاندا شوينى پى لەق نەكراو و، دواترىش ئەم مۇسقىقايانە كە لەو ناوچانەدا ريزيان ليگراو بە جۆرىكى تر كە دىنى ئىسلام پەسەندى بكات گەيشتە ناو ئىسلامىش. زەبر و جى پەنجەى خۆى لە ناو ئىسلامدا رەنگى دايەو بەلام نەك بەو جۆرەى لاي پىرەوانى دىنى زەرتووشتى و دواترىش لاي ئەھلى ھەق، كە لە ئاتەشگە و جەمخانەكاندا بەكاريان ھىناو. بەلكو ھەر لە كۆرى زىكرو مەولوودنامە و ميعراجنامەدا كەلكيان لى وەرگرت، كە لە سەرەتادا تەنيا (تەپل و دەف)يان وەرگرت و لە مزگەوت و خانەقاكاندا بەكاريان ھىنا و، دواترىش وردە وردە ئامىرەكانى ترى وەك عوود و تەنبورىشيان تىكەل مناجات و تواسىحى ئايىنى كر. كەواتە تا ئەو سەردەمانەش مۇسقىقا و گۆرانى لە دىنىنى ئىسلامدا كارپىكى نامۆ بوو. ئەو مۇسقىقايەى كە دىنىنى ئىسلام پەسەندى كر مۆركى مۇسقىقايەكى مات و خەماوى بوو. لە كاتىكدا مۇسقىقاي پەپرەوانى دىنىنى زەرتووشت شادبەھىنەر و خەمپروين بوون، كە تا ئىستاش ھەوين

و رۆحى ئەو شادى و بەزم و خۇشىيە لە ھەلپەركى و زەماوەند و گۆرانى و بەستە و جل و بەرگى نال و والای ئافرەت و پیاوی كورد و زەوقى كورد وەك خۆى ماوە.

دىنى زەرتووشتى چونكە وەك وتمان ھەوینەكەى مۇسقىقا بوو. بۆیە لەو 450 سالى حوكمرانى شایەكانى ساسانى (مەبەست لە مۇسقىقاي زەرتووشتە) زەبر و جى پەنجەى لەسەر دەرووشتى خۆى ھەبوو، بە تايبەتیش لەسەر مۇسقىقاي عەرەبى و ئىسلامى، چونكە لە كاتىكدا پایتەختى ساسانى لە تەيسەفۆن بوو، لە ھەمان كاتىشدا لە نزیكى ئەم پایتەختەو مېرنشینیكى بچكۆلەى عەرەبیش لە شارى حیرەى لای بەرى خۆرئاوای پروبارى فورات نیشتەجى بوو و لەلایەن ساسانییەكانەو حوكمرانى ئەكرا، ئەم مېرنشینە بچووكەى عەرەبیش مەلەبەندى درەوشانەو مېرھەنگى ساسانى بوو كە لەھەمان كاتدا فەرھەنگى ئاشوورى و (بابلى)شى تىكەل بوو بوو وە ئەم مېرنشینە بچووكە كە نزیكەى ۳۰۰ سال لە لایەن ساسانییەكانەو بەرپۆوەبرا.

مېژوونووسى عەرەبى (طبرى) دەلالت: بارامى گۆر كە یەكك بوو لە شایەكانى ساسانى، بەر لەو مەبەستە شاسەردەمى منالى خۆى (۴۳۰-۴۳۸) لە حیرە بەسەر بردوو، بۆیە یاگادارییەكى زۆر باشى لە مۇسقىقاي ساسانى ھەبوو. ھەر لەو كاتەى لە حیرە بوو بايەخ و گرنگى بە مۇسقىقا داو، كە بۆتە (شاش) یەكك لە كارە گرنگەكانى پلەوپایەى مۇسقىقازانان و ھونەرمەندان و گۆرانیبیژانى لە بارى كۆمەلایەتیەو بەلاتر كرد و ریزی لیتان. بۆیە ھونەرى مۇسقىقا پینشكەوت و ئەم پینشكەوتنەش كارى لە دەوروبەرى خۆى كرد، بۆیە ھەر لە حیرەشەو فەرھەنگ و ھونەرى مۇسقىقاي ساسانى بە ھەرپۆوەكانى تری عەرەبستان گەیشتوو.

مېژوونووسى (عەرەب) مەسعوودى ئەیگپیتەو: لەسەردەمە زۆر كۆنەكاندا لە عەرەبستان ئامپریكى مۇسقىقاي بە ناوى (مزرە) ھەبوو، كە رووى سەردەمى ئەم ئامپرە بە پینست داپۆشراو، بەلام (بەرەت) پووكەى بە تەختە داپۆشراو، بۆیە بەرەت جى مزرە گرتەو. لەبەر ئەو ناوى بەرەتیشیان گۆرى و ناوى عوودیان لى نا. عوودیش لەگەل تەنبووردا ھەر لە شارى حیرە دواشپۆەى خۆى وەرگرت.

لە سەرەتای بلاوونەو مەدەنى دىنى ئىسلامدا عەرەبەكان سەرگەرمى بلاوكردەو مەدەنى دىنى ئىسلام و كاروبارى جەنگ و داگیرکردنى ولاتانى دراوسى و ھەرپۆمگەلى فراوان بوون، كارى مۇسقىقايان لە خوار پلەى جەنگاوەرانەو داناو. مۇسقىقازانان بە دەستەىكى تايبەت زانیو، بە چاوى ریزلینانەو سەیریان نەكراو، بە پینچەوانەى پلەى مۇسقىقازان و گۆرانیبیژانى سەردەمى ساسانى كە پلەى بالایان دراووتى. دواى گواستەو مەدەنى پایتەختى حكومەتى ئىسلام لە مەدینەو بۆ شام، بەتايبەتى دواى دەست پى كردنى دەسلەلاتى (عەباسیەكان) كە بە ھۆى زىرەكى ئەبو مسلمى خۆراسانى دەسلەلاتى ئەمەویەكان گویزرایەو بۆ عەباسیەكان. جى پىنى خوراسانییەكان لە دەربارى عەباسیدا كرایەو، چونكە لەم سەردەمەدا لە عەرەب روانین وەك نەتەویدەكى بالا و بە سووك سەیرکردنى نەتەویدەكانى تر خرایە لاو. مۇسقىقاي عەرەبى پینش ھاتنى دىنى ئىسلام بریتى بوو لە ھەندى كارى بیسەرۆبەر، كە نرخى زانستیانەیان نەبوو. دواتر لەسەردەمى ئىسلامدا ھونەرمەندانى گەلانى ژێردەستە بەتايبەتى گەلانى ئیرانى كۆن و نیشتەجیئانى نیوان ھەردوو زىى فورات و دیجلە و ولاتانى تری ژێردەستەیان بەتايبەتى میللەتى كورد، بوونە ھۆى گەیشتنى ھونەرى ئەوانیش بە پلەىكى گەشەدارتر. لەسەرەتادا رینگە بە ئىسلامەكان درا كە ئامپرە مۇسقىقاي وەك تەپل و دەف و عوود (بەرەت) بەكاربھینرین، دواتریش ئامپرى شمشالیش رینگەى پیدرا.

ناسر خەسەرۆبیش لە سەفەرنامەكەیدا كە باسى تىپى مۇسقىقاي فاتمیەكان ئەكات دەلالت: مۇسقىقايەكان بریتى بوو لە (بوق، تەپل، كوس، دەھۆل و سوورناى). نووسەرى كىتیبى (الاغانى)یش دەلى: شمشال و دەف لای ئىسلام لەو ئامپرانە بوون كە وەك ئامپرى جەنگى لای ھۆز و خیلەكان بەكاربھینراون.

ئاميرى دەف تەننەت پېش ھاتنى دىنى زەرتووشتىش، لە ناوچەى دەرووبەرى ھەردوو زىي دىجلە و فوراتدا ھەبوو. چونكە لەسەردەمى سۆمەرىيدا بەم ئاميرەيان وتوو دوپ يان ئادۇف كە بە ماناي تابلۇ و خەت ھاتوو و، ھەر لە زمانى (سۆمەرى) يىشەو گەيشتوتە ناو (ئەكەدى)، كە ئەوان پىيان وتوو دوپو يان توپوو و لەوانىشەو تىكەلى زمانى ئارامى بوو، كە لاي ئەوان بۆتە دوپ و مەبەستىشان لە تابلۇ و لاپەرە بوو. لە رۆژگارى ئەمۇدا ئەم ئاميرە زۆرتەر لە ناوچە كوردنشىنەكاندا و بەتايبەتەش لە مزگەوت و خانەقاكانى كوردستاندا كەلكى لى وەرئەگىرەت.

ئەو شۆرش و ياخى بوونانەى كوردان لە سەرەتاي ھاتنى دىنى ئىسلام و سالانى دواترىش ھەندىكىان بوونە ماىەى پىكھىنانى دەسەلاتدارىتى كوردى، لە ھەندى ناوچەدا ھەك مىرنشىنى (رەوادى ۶۲۳ - ۶۱۸ ى كۆچى) لە ناوچەكانى ئازەربايجان و مىرنشىنى (شەداديان ۴۳۰-۵۵۹ ى كۆچى) لە گەنجە و دوين و مىرنشىنى (ھەسنەو ۴۷۴-۳۴۸ ى كۆچى) و لە دەينەوەر و نەھاوئەند و ھەلوان و شارەزور و مىرنشىنى (دۆستەكى ۲۷۲ - ۴۷۸ ى كۆچى) لە ناوچەكانى دياربەكر و ميفارقين كە بوونەو ھۆى ژياندەو ھى دوبرەى ئەو مۇسقىايەى كە پېش ھىرشى دىنى ئىسلام ھەبوو. ئىتر ئەم بارە تا ھاتنى ھىرشى توركانى سەلجوقى لە دواى سالانى ۴۲۰ ى كۆچى بە دواو شەر و بەرەنگارى نوخ لەسەرانسەرى كوردستاندا رەویدا، ئەو دەسەلاتە كوردانەش دوبرە لە ناوچوونەو تا ھىرشى مەغۇلەكان كە لە ماو ەى سى سال كەمتردا (۱۴۴۷-۱۴۵۰ ى ز) تىكرای شارە ئاوەدانەكانى كوردستان كاول و داگىركان و قەلاچۆيەكى بىبەزەبىيان لە كورد كەرد. دواى ئەمانىش دىسانەو كورد كەوتە ژىر دەسەلات و ستەمى توركانى (ئاق قۆينلو و قەرە قۆينلو) تا دروست بوونى ھكومەتى سەفەوى (۱۵۰۱ ى ز) كە ستەمكارى ئەمانىش بەرامبەر كوردان لەوانى پېش خۆيان كەمتر نەبوو. بەلام كوردان لە دواى سالانى (۱۵۲۰ ى ز) بە ھۆى چەند راپەرپىنىك و دژ ھەستاندەو بەرامبەر داگىركەران چەندان مىرنشىنى كوردى پىك ھاتەو، كە لە سىبەرى ئەم مىرنشىنانەدا ئەدەب و ھونەر گيانىكى بەبەردا ھاتەو. چەندان ئەدىب و شاعىرى بەناوبانگى ھەك (مەلای جەزىرى- سەدەى پانزەى زاينىن) و (ئەحمەدى خانى - ۱۶۵۰-۱۷۰۷ ى ز) و دواترىش دەرکەوتنى (نالى ۱۸۰۰-۱۸۷۳ ى ز) و ھاوپرىكانى و (مەولەوى ۱۸۰۶ - ۱۸۸۲ ى ز) لە سىبەرى مىرنشىنەكانى (جەزىرە و بەتلىس و بابان و ئەردەلان ... ھتد) بەلگەى بەرچاوى ئەم پىشكەوتنەنەن. ديارە مۇسقىا و گۆرانىش بە پىي گەشەكردنى ئەدەب و ھونەر لە دەربارى دەسەلاتى مىرنشىنەكاندا گەشەيان كەردوو. لە سەردەمى مىرنشىنى (دۆستەكى)دا مامۇستا (عەبدولرەقىب يوسف) دەربارەى مۇسقىا و گۆرانى ئەم مىرنشىنە دەلىت: گۆرانى و مۇسقىا لەم دەربارەدا لەو پەرى بالاكردندا بوو، بە تايبەتەش لەسەردەمى ھوكمرانى (نصرالدولە)دا گرنگى زۆريان پىدراو و، كە (فارقى) لەم بارەىو دەلىت: ئەوئەندەى لەم مىرنشىنانەدا گرنگايەتى بە گۆرانى و مۇسقىا دراو، لە ھىچ مىرنشىن و دەربارىكى ترى دور و نزىكى ئەو سەردەمەدا نەبوو. دواى (نصرالدولە)ش مىر سەعد ھەمان گرنگى بە گۆرانى و مۇسقىا داو، كە ناوبراو لە سەفەرىدا بۇ (ھەتاخ) گۆرانىبىژان و مۇسقىاژەنانى لەگەل خۆيدا بردوو. ئەم رىزەش لاي قازى حسين كورپى سلحەى مالكى گەورەى قازىيەكانى دەولەتەشەو، كە (قازى فارقىن و دياربەكرى پايتەخت بوو) ھەروا بوو، مامۇستا (عەبدولرەقىب يوسف) گومانى ئەو ئەكات كە چىرۆكى زەمبىل فرۆش و چىرۆكى ژنەپنانى مىر ئەحمەد لە ئاوارەبىدا مۆركى ئەم سەردەمەيان پىو بىت. ئەو ئاميرە مۇسقىايانەش كە لەم مىرنشىنەدا بەكارھىتراون ئەمانە بوون: عود، تەنبور، قانون و شمشال ... ھتد.

خاوەنى (شەرەفنامە) شەرەفخانى بەدلىسى (۱۵۴۳-۱۶۰۴ ى ز) یش سەبارەت بەو ئاھەنگى ميوانداریيەى كە مىر خەلىل كورپى مىر سلىمانى ھاكىمى ھەسەنكىفا بۇ خوشكەكەى شا ئىسماعىلى سەفەوى ساز كەردبوو، لەو كاتەدا كە بەویدا تىپەر بوو لە زيارەتى ھەجدا شەرەفخانى بەدلىسى خۆى لەگەل ئامادەبووكاندا بوو، دەلىت: گۆرانىبىژى زۆر دەنگخۆش ئامادە بوون كە زۆر شارەزای ھونەرى ئاواز بوون، مۇسقىا ژەنەكانىش لە عودژەنەندا زۆر لىزان بوون و كۆرەكەيان سەرسام كەردبوو. ھەروەھا لە ھەسفى (بايسنقر)دا كە دووئەمىن مىرى (بەرتك) بوو لە

ناوچەى دەرسىم دەلئىت: لە پال ئەو ھەموو توانا و زانستىيانە و كار و فرمانە زۆر ژىرىيەى لە چاۋ مىرانى كوردستان و سەرکردەكانى ئىستانياندا شارەزايەكى زۆرىشى لە بارى مۇسقىدا ھەبوو. لە باسى مېھرەجانىكىشدا كە لە قەلەى بەدلىسا ساز دراو دەلئىت: گۆرانىيىژانى لە ئاواز و ئاھەنگدا و مۇسقىژەنانى خاۋەن ئاۋازى بەسۆز و دەنگ دلگىر بە تار و لىزان لەبەرنامەى كورد كە دەستىيان بە چالاكى نواندن كرد، كارتىكان كرد گەشكە و شادىيان گەيانە زوحەل. ھەر لە ژىر سىبەرى ئەو مىرنشىنە كوردىيانەى (جەزىرە و بۆتان و بەتلىس و ھەسەنكىفا)شدا، كە شەرەفخانى بەدلىسى باسىيان ئەكات مەلەى جەزىرى و ئەحمەدى خانى تىادا ھەلگەوتوون، بەو ئامازە زۆرەى لە شىعرەكانياندا بۆ جۆرەكانى ئامىرى مۇسقىا و گۆرانى ئەكەن. بەلگە بۆ ئاستى پىشكەوتنى مۇسقىا و مەقام و گۆرانى ئەو پۆژگارنە كە مەلەى جەزىرى ناۋى ئەم ئامىرە مۇسقىيانە ئەبات روبا، چەنگ، ناى، دەف، قانۇن و ئەرگۆن. بەلام ئەحمەدى خانى ناۋى ئەم فۆرم و مەقامانە دىنئىت عوشاق، نەوا، ئەۋج، كردان يان كوردان، رەھاۋى، كەۋەشت، شەھناز، حەزىن، ئاھەنگ، تەرەنوم، سەروسەھى، سەبا، سەدا، نەوبەھارى، شاھىن، دلروبا، دلگوشا، نەغمە، نىصفىە، ئەۋازە و گولرۇج ... جگە لەمانە خانى ۋەك شارەزايەكى مۇسقىزان لە گۆرانى و ئاۋازدا، ئاواز و مەقامى جىكاردۆتەو. چونكە لە شىعرەكانىدا ھەرىكەيان بە جىاجىا باس ئەكات و جارجارىش باسى تىكەل بوونى مەقامەكانى رەھاۋى و سەماع (سەماعى) ئەكات. يان ئەم ۋازە و زاراۋە مۇسقىيانە بەكار ئەھىننى زمزمە، زىرگولە، سازگار، سەفا، طەنانە، گولستان، گولعوزار، لالە پوخ، ناز، نازەنن، نەسىم، نىگار، نەۋەرسىدە، نەۋرۆز، بەزم، پەردە، ھەوا، جامى جەم، شەۋدىز، زەنگەلە، موخالىف، مەقلوب، بىداد و دلنەۋاز. ھەرۋەھا ناۋى ئەم ئامىرە مۇسقىيانەش دىنئىت دەف، قانۇن، چەنگ، روبا، كەمانچە، عود، تەنبور و سور، لە جىگەيەكى ترادا ناۋە ھاۋتا كوردىيەكانىش ئەھىنئىت ۋەكوو كەرەنا، ناقور، سەنتور، ناى، ساز يا سازان، كوس، ضرنا (سورنا)، نەفىر مېتر (مېھتەر)، تەپل، خان و سازان، جەرەس و مېضراب.

(ئەۋلىيا جەلەبى)ش لە سىباحەتنامەكەيدا (۱۶۳۰ ز) بۆ مىرنشىنى جەزىرە و بۆتان چاۋى بە عەقدال خانى مىرى جەزىرە و بۆتان كەوتوۋ دەلئىت: عەقدال خان لە ھونەرى مۇسقىا و گۆرانىدا ھەر باس ناكړې، مەقامى راست و دووگاش زۆر باش ئەزانئىت. لە وتنى زەجل و زىكر و تەنسىف و مورەبەعات و وارسىقى و شەرقى و سەرچىادا ۋەستايەكە كەس نايگاتى. ھەرچەندە دەنگى زۆر زەلە بەلام كە دەست ئەداتە ئامىرى مۇسقىا و شىعرى حافظ بە بىست و چوار ئوسولەۋە، دەلئىت مەل بە ئاسمانەۋە رانگىرئىت و لە تەپل لىداندا ۋەستايەكە ئەتوانى لە نىۋان چوار تەپلدا دابنىشى و بە شىۋەيەكى رىك دەست بە ھەر چوارىيان بگەيەنئى و كارى چوار تەپلگوت بەجى بەئىنئىت. بەھۆى ئەم ۋەستايەيەۋە سولتان (مورادى چوارەم ۱۶۲۳-۱۶۴۰ى ز) خەرجى موشى پى بەخشىۋە. دىسان (ئەۋلىيا جەلەبى) لە باسى (مەلاتىيە)دا دەربارەى مۇسقىزان و دەنگخوشانى كورد دەلئىت: دەنگخۆش و مۇسقىزانانى كورد ھەرىكە لە لايەكەۋە كۆپى خۆيان گەرم ئەكەن و ئاسمان ئەخەنە سەمسا. لە كاتى گەرانەۋەشىدا لە باسى ئاسنگەرەكانى شارى دىاربەكردا دەلئىت: ئاسنگەر و ۋەستاكار و مسگەرەكان لەكاتى كاركرندا، چەكوشەكانىيان لەسەر ئاۋازى مۇسقىا دائەۋەشىنن و مەقامى سىگا و ھسەينى لەگەل دەلئىن، ھەر كەسى گۆبى لىبئىت پى رۆشىتنى نامىنئىت.

مىستەر كلودىوس جىمس رىچ (۱۸۲۱-۱۸۷۸ى ز) لە ۋەسەفەرەيدا كە لە سالى ۱۸۱۴-۱۸۱۵ى ز) بۆ باكۋورى كوردستان كوردۋىيەتى، وىنەى گۆرانىيىژىكى نابىناى يەزىدى كوردۋە، بە ئامىرى تەمۋورەۋە خەرىكى گۆرانى وتن و تەمۋور ژەندەنە و سەبارەت بەم سترانىيىژە دەلئىت: شەۋىكى تەۋاوم لە تەك ئەم سترانىيىژ و تەمۋورژەنە يەزىدىيەدا بەسەر برد، كە ناۋى (لاسۋ) بوو. دەيان سترانى شىرىنى بۆ چرىم، لە ناۋياندا سترانى (لىلى غەزالى) كە ھەرگىز لە يادم ناچئىت. لە ھەمان كاتدا لە بەھارى سالى ۱۸۲۰ى ز گەيشتۆتە باشۋورى كوردستان و مىۋانى مەحمۇود پاشاى بابان بوو. سەبارەت بە گۆرانى و مۇسقىاى كوردى دەلئىت: پاشاكانى بابان لەگەل پىاۋ ماقولەكانىياندا ھەفتەى جارىك يان دوو جار كۆ ئەبنەۋە بۆ ئەۋەى گۆبى لە مۇسقىا و گۆرانى بگرن.

ئامىرە مۇسقىيايىھانىيان بىرىتى بوون لە: دەھۆل، زورنا، شىمشال، تەپل، دەف، بلوئىر و دوزەلە. ھەرودھا سەبارەت بە شەوانى سەلىمانى دەلىت: شەوىكىمان لە سەلىمانى لەگەل دوو بلوئىرژەنى كورددا بەسەر برد وە بلوئىرەكانىيان لە قامىش دروست كرابوون. ھەردو كىشىيان لەسەرخۆ و خەمگىن بە ئاوازی دلئەزىن بلوئىرەكانىيان ئەژەنى. باشتىن ئاوازیيان گۇرانیيەك بوو ناوی (لەلى گىيان) بوو، گۇرانیيەكى تىرىش بە (ئەز دەناللم) دەستى پى كىرد. جگە لەمانەش گۇرانی بەناوبانگى تىرى كوردى وەك مەمكۆژە بەناز و مەلەكى جان و ئازىزىيان بۇ وتىن. لە شىوھى گۇرانی (سەنەش) گۇرانیيەكانىيان بۇ وتىن، بەلام ئەوانەى سەلىمانى وایان دەرخست كە كەمىكى لى تىگەىشتوون.

دىسان مىستەر كلودیوس جىمس رىچ دەلى: پۇژى ۲۳ ى ئازارى سالى ۱۸۲۰ گویم لە مۇسقىقاي پىرەمىردىكى ھۆزى (سورەمەنى) كورد كە خەلكەكەيان بە مۇسقىقا و گۇرانی بەناوبانگن گرت. ئەم پىرە كەمانچەيەكى (رۇباب) دوو ژى پى بوو، ئاوازیكى كەمىك خۆش و ئاھەنگاوى بۇ ژەندم و شەوىش ھاتەو دەسانەو ھەندى گۇرانی بە زمانى كوردى بۇ وتم. پۇژى ۱۹ ى تەموزى ۱۸۲۰ ى زى دروینەوانان خەرىكى دروینە بوون، بە دەمىشىو ھەندى گۇرانی چىرۆكى شىرىن و فەرھادىيان بە شىعەرى كوردى ئەوت. پۇژى ۲۷ ى تەموزى ھەمان سال پىرەمىردىكى كوردى كەمانچەژەن سەمایەكى بۇ ژەندم، ئەى وت لەو تىپە مۇسقىقايەو كە لەگەل بارمۇلۇفدا بوون فىرېووە. پۇژى ۲ ى تىرىنى يەكەمى ھەمان سال لە مالىكى قەراخشارى سەلىمانى ئامادەى زەماوەندىك بوو، ھەر ئەو كاتە وینەيەكى زەماوەندەكەى بە دەستى خۆى دروستكردووە و وینەى تىپە مۇسقىقايە بىرىتى بوون لە شىمشال و تەپل و زورنا كە تىا نىشان داو.

ھەر لە مەر ئەو چەندان نووسەرە بىانىيانەى كە لەسەر مۇسقىقا و گۇرانی كوردى نوسىوویانە، لەوانە (بلاو - Blau) كە خۆى تىكراى ناوچەكانى باكورى خۆرھەلاتى كوردستان گەپراو و دەلىت: ھەژارتىن ھۆزى كورد لە ئاواز و ئاھەنگى دلئەوازدا دەولەمەندن. دىسان كوردناسى ناسراو قاسىلى نىكىتىن كە سەردەمى لە ورمى بالیۆزى روسیا بوو، لە توئىژىنەو كەیدا كە دەربارەى گۇرانی و مۇسقىقاي كوردى ئەنجامى داو و دەلىت: مىللەتى كورد بە پىچەوانەى توركى موسلمان و ئەرمەنى مەسىحىيەو كە بە زۆر كرانه موسلمان و مەسىحى و كەلەپور و فۆلكلۆرەكەى خۆيان لە دەست دا. مىللەتى كورد دواى ئەوھى كرايە موسلمانىش دەسبەردارى ھىچ نەرىتىكى كوردەوارى خۆى نەبوو و پاراستووشىەتى. ئەم نووسەرە پىشت بە نووسىنەكانى (ئۇسكارمان) ئەگرىت و دەلىت: لە پال ئەوھشدا كە لە ھەموو جىگەيەكى كوردستاندا (حوجرەى ئانىنى) بۇ فىرېوونى دىنى ئىسلامى ھەبوو، ھەر بەو جۆرەش جىگەى تايبەتى (مەبەستى) لە قاوہخانە و دیوہخانى گەورەپىاوان بوو) بۇ فىرېبون ژەندى ئامىرە مۇسقىقايەكان و گۇرانی وتن ھەبوو.

ھەرودھا ھەولەكەى كوردناسى ناسراو (ئەلىكسندەر ژابا) بە يارمەتى نووسەرى كورد (مەلامحەمەدى بايەزىدى) لە كىتیبەكەياندا بە ناوی (داب و نەرىتى كوردەوارى) ئامازە بۇ گۇرانی و مۇسقىقاي كوردى بەگىشتى و لاوژەش بەتايبەتى ئەكەن. پىناسەى لاوژەشىيان وا كىردووە كە بىرىتىيە لەو جۆرە گۇرانیيەى لە مەجلىسى كوردەوارىدا بە شىوہيەكى بەربلا و لە باكورى كوردستاندا ئەوترىت. واژەى گەرەلاوژەشىيان وا لىكداوہتەو كە لاوژە لە مەجلىسدا بە نۆرە ئەوترى، بە واتاى گەرانى لاوژەكە.

مەبەستمان لەم كورته باسە مېژووویيە ئەوہیە، كە مىللەتى كورد خاوەنى كەلتور و كەلەپورى ھونەرى و داب و نەرىتى تايبەتى خۆیەتى. ھەرچەندە لە ھەندى سەردەمدا بەھوى بارى ناأرامى و ئالۆزىيەو دەوركەوتوونەتەو لە گەشەدان و برەودان بەو ھونەر و كەلتورە. بەلام ھونەرەكەى ئەوھندە رەسەنە، ئەو بارە ئالۆز و نالەبارە تەنھا كارى كىردۆتە سەر گەشە پى نەدانى و پەرە نەسەندى و ھەر بە ھونەرە خامەكەى خۆى ماوہتەو و بە ھىچ جۆرىك لەكەدار و تەفروتونا نەبوو. سەرەپاى ئەمەش بۆتە ھەوئىتىك تا ھونەرەندەنى مىللەتانى دراوسىپى وەك فارس و تورك و عەرەب كەلكىيان لى وەرگرتووە. من لە لای خۆمەو جگە لە سوپاس ھىچى ترم نىيە بۇ ئەو ئەو

هونەرمنده دراوسی بیگانانمان، که کهم تا زۆر بوونهته هۆیهکی چالاک بۆ نهفهوتانی ئەو کهلتووهر هونهرییهی میللهتهکهه و دیسان دهستخووشییان لی ئەکهه. ئیستا کاتی ئەوه هاتوووه که خویمان ئاوریک لهو کهلتور و بابته هونهرییه رهسهنانهی خویمان بدهینهوه و جوان خهرمانهکهمان شهه بکهین و خهله جوانهکهی چهندی جۆری نوویی لی بیتینه کا

سهراوهکانی بهشی دووهه

- ۱- ههردوو بهرگی یهکهه و دووهی کتیه دانسقهکهی ماموستا محهمهدی حهمه باقی (میژووی موسیقای کوردی- دهزگای چاپ و بلاو کردنهوهی ئاراس، ههلیر) که به دهسته موبارهکهکانی پیشکشی کردم و بوونه ههوینی زۆرینهی بابتهکانی ئەم بهشه و، ههروهها چهند دانیشتنیک لهگهه ئەو زاته پیرۆزه له مالی خویمان و له کۆری زانیاری کورد له ههلیر.
- ۲- چاوپیکهتنیک لهگهه دکتۆر ئەکرهه میهرداد، لهسهه میژووی دین و ئایینه ئاسمانیهکان (۱۰-۲- ۲۰۰۵)، سهیمانی مهلبهندی چالاک قوتابخانهکان، تۆمارکردنی به دهسگای (MD و PC).
- ۳- شعوبی ئیبراهیم - دلیل الانغام لطلاب المقام، دار الحرية بغداد، ۱۹۸۵ز.
- ۴- دکتۆر شههزاد قاسم - الالات الموسیقی التقليدية فی العراق المعاصر، بغداد ۱۹۷۶ ز.
- ۵- دکتۆر صبحی ئەنوهه رهشید- الالات الموسیقیة فی العصور الاسلامیة، بغداد ۱۹۷۵ ز.
- ۶- عبدالرقيب يوسف - حضارة الدولة الدوستکیة فی کوردستان الوسطی. بهشی دووهه، بهغداد، چاپخانهی الحوادث ۱۹۷۵ز.
- ۷- سیاحهتنامه (ئهولیا چهلهبی) - گۆرینی بۆ کوردی، سههید ناکام له چاپکراوهکانی کۆری زانیاری کورد، بهغداد ۱۹۷۹ ز.
- ۸- گهشتی ریچ بۆ کوردستان، گۆرینی بۆ کوردی محهمهدی حهمه باقی، چاپی یهکهه تهوپیژ، ۱۹۹۲ز.
- ۹- گهجنیهی گۆرانی کوردی - عوسمان شارباژیپی، وهزارهتی رۆشنبیری و راگهیاندن، چاپخانهی الزمان بهغداد ۱۹۸۵ ز.
- ۱۰- چاوپیکهوتنیک لهگهه نووسههه بههرههه کاک (جهلی عهباسی)، دههبارهی سرووتی گاتا و ئایینی زهرتوشت، مالی خویمان له (۲۰۰۴/۱۰/۱۰) له ههلیر.
- ۱۱- چهند باسیک دههبارهی ئەهلی حهق نووسینی:
ه. ئاجهریان
ف. مینۆپسکی
دکتۆر محهمهه موکری
ژ. هه. کرامیز
وهرگیانی له فههههسییهوه نهجاتی عهههههه.

بەشى سىيەم

گرنگترين ھۆكار بۇ بزواندن و گەشەسەندى ھونەرى ساز و ئاواز (مۇسقىقا و گۇرانى)،
دەستنىشانکردن

(پۇلىنکردن) و گەشەدان بەو دەستنىشان و پۇلىن کردنەيە بەم جۇرە:

۱- دەستنىشان و پۇلىنکردنى پەيژە مۇسقىقايەكان.

۲- گەشەدان بەو پەيژە مۇسقىقايانە و بەكارھىنانى زياتر لە پەيژەيەكى مۇسقىقايى لەنيۇ پارچە
ئاوازيكدا.

۱- دەستنىشان و پۇلىنکردنى پەيژەكانى مۇسقىقا

ئاشكرايە كە ھەموو گەلانى سەر رووى زەمىن كەم تا زۇر جۇرى كەلتور و ھونەرى
مۇسقىقايان پەيوەستىيەكى بەيەكەوۋە ھەيە. ھەرچەندە بە ھۆى بارى سروشتىيى و كۆمەلەيەتى و بگرە
بارودۇخى راميارى و ئابووريش كە گاريگەرييەكى زۇريان لە فراوانکردنى ئاستى ئەو ھونەر و
كەلتورە ھەيە، كەم تا زۇر مىللەتان پۇژانە ھەولى چاكکردن و لەبارکردن و شياوکردنى
ھونەرەكەيانن. ئاشكراشە كە گەلانى ئەوروپا بە ھەمان دەردەسەرى و نەھامەتتايان بەھۆى جەنگ و
پيكدان و بارە نەھامەتتايەكانى كۆمەلگادا پۇشتوون، بەلام پۇژ بە پۇژ ھونەرەكەيان فراوانتر و
بەرەو پيشتەر ئەچيت. وەنەبەيت ئەو گيژاۋ و جەنجالييەكى كە ئىستا لە مۇسقىقاي پۇژھەلاتى
ناوەرەستدا ھەيە ئەوانيش بە خۇيانەوۋە نەدبىي ... بەلام لە زيرەكى و كارامەيى خۇيان كە پۇژانە
خەمخۇرىي بەرەو چاكکردن و لەبارکردنى ھونەرەكەيان بوون. بۇيە ئىستا گەيشتونەتە ئەو
ئاكامەي كە ئىستا تيايدان، بە واتاي شەنکردنى تەواۋى ھونەر بەگشتى و، ھونەرى مۇسقىقا بە
تەواۋى. ھەرۋەھا گەلانى خۇرھەلاتى ئاسياش كە برىتتىن لە گەلانى ھىند و چىن و ... ھتد،
ئەوانيش كەم تا زۇر ھەر خەمخۇرى ھونەرەكەيان بوون. بەلام ھىستا نەگەيشتونەتە رادەي گەلانى
ئەوروپا لە چاكسازى ھونەرەكەيان بەگشتى و ھونەرى مۇسقىقا بەتايبەتى. بەلام ئەمە ئەوۋەش
ناگەيەنئى كە كارى چاكىيان نەكردبەيت و بەردەواميش نەبن لە چاكسازيدا، بەلام ئەوۋە جىي داخە
ئەوۋەيە كە مىللەتانى پۇژھەلاتى ناوەرەست لە سەدان سال لەمەوبەرەوۋە ھونەرەكەيان (بەتايبەتى
ھونەرى مۇسقىقا) چۇن بوو، ئىستاش ھەروايە و جەنجالتريشە. (من لىرەدا تەنھا باس لە پەيژە و
فۇرمە مۇسقىقايەكان ئەكەم)، ئەوۋەتا چەندىن كۇنگرە و چەندان برىارى كۇ و تاكەكەسش تەنھا
كەمىكىش لە بارى گرانى ئەو جەنجالييەكى كەم نەكردۇتەوۋە.

گەلانى ئەوروپا پاش ئەوۋە گەيشتنە ئەو ئاكامەي كە بنەماي مۇسقىقايەكان برىتتايە لە
ھەردوۋە پەيژەي گەرە و بچووك و چەند پەيژەيەكى دروستكراۋ، ئەم پەيژانە پۇژ بە پۇژ چاكسازى
تيا ئەكپىت و لە نرخە زانستىيەكەي پتر ئەكپىت، ئەويش بەھۆى ئەوۋەوۋەيە، كە گەلانى ئەوروپا
لەسەر كەردەكانيانەوۋە تا مندالىكايان خۇيان بە خاۋەنى ئەو كەلتورە ئەزانن، ھەر كەسپىك پۇژىك لە
پۇژان كارپىكى زانستى بكات، ئەوا دەستى نەوازشى ئاراستە ئەكپىت و خۇشچاللىشى بۇ
دەرئەپردى، تەنانەت كەسانىكى بىگانەش بەوان كارپىكى زانستى بكەن ئەوا ھەر بەو چاۋەوۋە سەير
ئەكپىت، ھەر ھەمان پيشوازي لى ئەكپىت. تەنانەت كارەكەشى تەنھا لە خزمەتى مىللەت و
كۆمەلگاكەي خۇشىدا بىت ھەر ھەمان دەستخۇشكەرى لى ئەكپىت و يارمەتى و كارئاسانىشى بۇ
ئەكپىت.

ئىمەي كوردىش كە بەشىكىن لە گەلانى پۇژھەلاتى ناوەرەست ھەمان دەردەسەرى و نەھامەتى كە بەسەر مۇسقىقا و كەلتورى ھونەرى ئەو گەلاندە ھاتبىت ئىمەشى لى بىبەش نەبووین. ھەرچەندە ئىمە وەك خۇمان ئەيزانىن و مېژووش پىمان دەلىت، كە خاوەنى بىروباوەرپىكى (دین) مۇسقىقائامیزین و كەلتورپىكى مۇسقىقاي فرە دەولەمەندمان ھەيە. بەلام لەبەر گوڭ پىنەدان و كەمتەرخەمى و لىنەپرسىنەوہى ھونەرمەندان و كۆمەلگا و بگرە لىپرسراوانىش، ھونەرەكەمان زۆربەى زۆرى لە ناوچوون و، يان گەلانى تر كەلكيان لى وەرگرتووه. ھەرچەندە من دەسخۇشى لە ھونەرمەندانى دراوسى و بىگانە ئەكەم كە بە ھەر شىوہەيەك بىت بوونەتە ماىەى ئەوہى كە بەشىكى كەم نەفەوتىت، ئىستا گەر ئىمە چابووك بىن لىيان وەرئەگرىنەوہ و دەستخۇشيشيان لى ئەكەين. بەلام وەكوو وتم ئەو نەھامەتى و بارودۇخە نالەبارەى بە درىژايى مېژوو بەسەر گەلەكەماندا ھاتووه ھۆكارى گرنگ بوون. گەر ئاورپىكى خىرا بە مېژووى گەلەكەماندا بدەينەوہ، بۇمان دەرئەكەوتىت كە مۇسقىقا و گۆرانى كوردى لە ھەموو مىرنشىنە درىژخايەن و كەمخايەنەكانىشدا ھەر جىيى سەرورەى مىللەتەكەمان بووه. ھەر لە رپى ئەوان و برەو پىدانىان بە پلەوپايەى ھونەر و ھونەرمەندان ھونەرەكەمان كەم تا زۆر ھىشتا كەلكى ئەوہى پىوہ ماوہ كە ھەول بدەين كە چىتر بەر شالوى فەوتان نەكەون. بەپاى من گرنگە ئىمە ئاورپىك لە كەلتورى ھونەرى مۇسقىقا و گۆرانىيەكانمان بدەينەوہ و سەر لە نوچ بە زانستگردىان و دوورخستنەوہيان لە جەنجالى و سەرلىشىواوى. ئىمەى كورد كاتى ئەوہمان ھاتووه كە بايەخ بە ھونەرەكەى خۇمان بدەين، ئەو دراوسىيانەى كە كەلكيان لە ھونەرەكەمان وەرگرتووه، بە سوپاسەوہ لىيان وەر بگرىنەوہ و چىتر ھەقمان بەسەر ئالوزى و جەنجالى مۇسقىقا و گۆرانى گەلانى دراوسىوہ نەبىت. رپگە زانستىيەكان بگرىنە بەر بۇ برەو پىدان و بايەخ پىدانىان، تا ئەو پۇژھە دىت ھەر وەك چۆن مىللەتەكەى ئىمە بە تاسەوہ گوڭ لە ئاواز و مۇسقىقاي بيانى و گەلانى دراوسىمان ئەگرىت، ئاوا گوڭ لە مۇسقىقا و ئاوازەكانى خۇمان بگرىن. ھەرودھا بە كارى بەپىز و سەردەمىش ئەتوانىن گەلانى جىهان وا لى بكەين كە بە خۇشحالىيەوہ گوڭ لە ئاواز و مۇسقىقاکەمان بگرن. بۇيە من لە لای خۇمە وە لە كىتپى پىشومدا (پۆلىنكردىنى پەيژەكانى مۇسقىقاي پۇژھەلاتى ناوەرەست) پۆلىنى زۆربەى زۆرى پەيژە مۇسقىقايەكانى ناوچەى پۇژھەلاتى ناوەرەستم كردووه و، بە شىوہەيەكى زانستى پەيژە سەرەكىيەكان و پەيژە لاوہكىيەكانىشم دەستنىشان كردووه. ئەوہش ھەر بەو مەبەستە بوو كە ئەمرو كەلك لەو زانستىانە وەر بگرم تا پۆلىنى راستەقىنەى ئاواز و پەيژە و فۆرمە مۇسقىقايەكانى كوردى پى بكەم. بۇيە لەم كىتپەشمدا دەرئەنجامى ئەو پۆلىنكردنە بە كورتى ئەخەمەوہ پىش چاوا تا كارەكەم نامۆيى پىوہ ديار نەبىت.

چۆننیهتی به کارهینانی په یژهی مۆسیقا له رۆژه لاتی ناوهراست

تیبینی:

وهکوو له کتیبی پیشوما باسم کرد، که وشه ی (مهقام) ... وشه یهکی نه شیاوه و تهنه لای
عهره به کان به کار ئه بریت، هه ندی جار له باتی وشه ی په یژهی مۆسیقا و هه ندی جار له باتی فۆرمی
مۆسیقا به کار ده بریت.

په یژهی مۆسیقا: بریتییه له کۆی حهوت پله ی دهنگی و به دووپاتکردنه وه ی پله ی بنکه وه ئه بنه
هه شت پله ی دهنگی و پی ئه وتریت (دیوان)، ههروه ها په یژهی مۆسیقا له دوو چوارینه ی مۆسیقا و
میانه دهنگیه ک پیکدیت، که ئه میانه دهنگیه له سه ره تا یان ناوه ند یان کۆتایی ئه و دوو
چوارینه یه دایه. چوارینه ی یه که م پی ئه وتری ره گه ز (جنس)، چوارینه ی دووهم پی ئه وتری لق
(فرع).

۱- چوارینه ی یه که م: ره گه ز (جنس) به ره گه زی یه که م ناو ئه بریت، گه ره له سی میانه ی نیوان چوار
پله ی دهنگی که له ده (۵) نیوه دهنگی پیک بین.

۲- چوارینه ی دووهم: لق (فرع)، یان ره گه زی دووهم، یان گرئ (عقد) ی دووهم به پی ئه و چاره که
دهنگیانه ی که تیا یه دایه (له چوارینه ی یه که م دا روونکراوه ته وه).

۳- میانه ی دهنگی: که له میانه یه کی ته واو پیک دیت، ئه که وه نه پیش یان پاش یان ناوه ندی
هه ردوو چوارینه مۆسیقا که وه.

پەيزەكانى مۇسقىي رۇژھەلاتى ناوەرەست

باش چاوخشاندىن بەھمومو سەرچاوانەدا و ئەھمومو بابەتەھى لەسەر مۇسقىي رۇژھەلاتى ناوەرەست نووسراوھ، ھەندى رەستىم بۇ روون بووھوھ، كە مرۇقى مۇسقىزان نابى چى تر لە ئاستى ئەو گرتە زۇرانەھى مۇسقىي رۇژھەلاتى ناوەرەست بووھستىت كە بە ھۇى زۇر و بۇرى ناوى مەقام و ناوى پلە دەنگىيەكانى مۇسقىي كە بوونەتە ھۇى پىش نەكەوتن و بگرە مانەوھ تەنھا لەو ئاستەھى كە تىاىدايە. بۇيە بە باشم زانى وەكوو مۇسقىزانىكى كورد خەمىكى ئەم بابەتە بۇم، كەر تەنھا لەبەر كەلتوورى مۇسقىي مىللەتەكەھى خۇشم بىت، وا ئەزانم كە ئەمە ئەبىتە سەرچاويەك بۇ دەستنىشان كردى ئەو پەيزە مۇسقىيانەھى كە مىللەتەكەم بۇ مۇسقىياكەھى بەكارى ئەھىنى، تا چى تر ئەو تىكەلويەھى نىوان فۇرم و پەيزە مۇسقىيايەكان نەمىنىت. دەلىم ... بەسە با ئىتر باسى پەيزەھى مۇسقىي وەكوو پەيزەھى مۇسقىي بگرىت و، فۇرم (شېوھ يان شېوان)ەكان وەكوو خۇيان مامەلەھىان لەگەلدا بگرىت. ئەوخالانەھى كە لەم باسەمدا بە گرنگم زانى ئەمانەن:

۱- ناوى پلەدەنگىيەكانى مۇسقىي ھەر بە شېوھ جىھانىيەكەھى بىمىنىتەوھ، كە برىتىن لە ناوى ھەوت پلەدەنگىيەكە بەم جۇرە (دۇ . رى . مى . فا . سۆل . لا . سى) و چىتر گوى نەدرىتە ئەو ناوھ زۇر و بۇرانەھى كە دروستكراوى دەستى نەزانانى مۇسقىيان. بەلام رەچاوى پلە سى چارەكە دەنگىيەكان بگرىت، بۇ ئەوھى لە ھەمومو پىژھەيەكى مۇسقىيادا لاي كورد بەتايبەھى و لە رۇژھەلاتى ناوەرەست بەگشتى پەيزەھى كرۇماتىك دەستنىشان بگرىت، نەك وەكوو ئەو دىوانەھى كە تائىستا بە ناو ھەيە و بەلام بە كردار ناتوانرىت كارى پى بگرىت و، لە كەم ئامىرى مۇسقىيايىدا ئەتوانرى كارى پى بگرىت.

۲- ناوى پەيزە سەرەككىيەكانى مۇسقىي كوردى كە برىتىن لە ھەردوو پەيزەھى گەرەھى بىچارەكە دەنگى (عەجەم)، پەيزەھى گەرەھى خاوەن دوو پلەھى سى چارەكە دەنگى (رەست) ھەر وەكوو خۇيان بىمىننەوھ. كەر نەوھەكانى دواى خۇمان يان لە داھاتوودا ناوى شىاوترىان بۇ دانان ئەوا شىاوتر ئەبىت. ھەرودھا ناوى پەيزە دروستكراوھەكانى سەر پلە دەنگىيەكانى شەشەم و سىيەم و چوارەم و پىنجەمى ئەو دوو پەيزەھەش وەك پەيزە سەرەككىيەكان مامەلەھىان لەگەلدا بگرىت. كەر لەسەر روانگەھى پەيزە مۇسقىياكەھى رۇژئاوا ھەنگا و بنىن، كە خاوەنى تەنھا پەيزەھى (گەرەھى)، پەيزەكانى ترى سەر پلە دەنگىيەكانى شەشەم و سىيەم و چوارەم و پىنجەم بە زادەھى (نەوھى) پەيزەھى گەرەھى بزانىن، ئەوا ئەبى بەم جۇرە رەفتار لەگەل مۇسقىي رۇژھەلاتى ناوەرەستدا بگەين.

پەيزەكانى مۇسىقاي رۇژھەلاتى ناوەرەست بەگشتى و كوردى بەتايبەتى

پاش ئەو گەرەنە زۆرەم و ئەو ئامادەبوونانەم لە دەيان وانە و لىكۆلینەوھى زانستى لە بارەى پەيزەى مۇسىقايى و، ھەموو بابەتەكانى مۇسىقالوژى و بگرە ئەتنومۇسىقالوژىش لە زۆر لە ولاتانى جىھان، ھەرودھا ئەو نامىلكە و كتيبە زۆرانەى كە لەبەر دەستەدا بوون و ئەو جەنجالىيەى مېشكى خۆشم، كە ھەردەم واى لى ئەكردم بە دواى راستىيەكاندا بگەرېم و چىتر دواى وتە كۆن و سواوہكانى وەك، كە كورد پەيزەى مۇسىقايى نىيە، يان مۇسىقاي كوردى تەنھا لە قەبارەى سى چوار دەنگىيەكدايە و ناكړې بېتتە پەيزەى مۇسىقايى. ئەمانە ھەموويان منيان ورووژاند كە تيۆرېكى راستەقىنە بۇ بەپەيزەكردنى ئاواز و گۆرانىيە كوردىيەكان بدۆزمەوہ و بەم جۆرەى خوارەوہ لەسەريان بدوئيم:

پەيزەكانى مۇسىقاي كوردى پىك دىن لە دوو پەيزەى گەورەى مۇسىقا و پەيزە نەوہكانيان

۱- پەيزەى گەورەى بى سى چارەكە دەنگى (عەجەم): لەگەل پەيزە نەوہكانى (ئەو پەيزانەى كە لەسەر پلە دەنگىيەكانى شەشەم و سىھەم و چوارەم و پىنجەمى بنىات ئەنرېت.

۲- پەيزەى گەورەى خاومەن سى چارەكە دەنگى (راست): لەگەل پەيزە نەوہكانى (ئەو پەيزانەى كە لەسەر پلە دەنگىيەكانى شەشەم و سىھەم و چوارەم و پىنجەمى بنىات ئەنرېت.

۱- پەيزەى يەكەم (1) پەيزەى گەورەى بى سى چارەكە دەنگى (عەجەم):

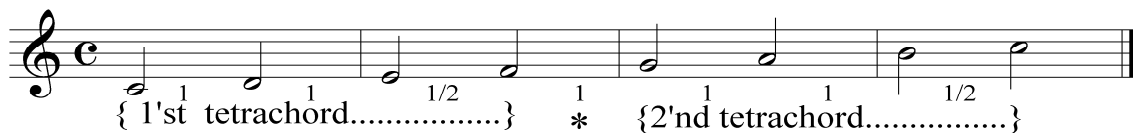
تەواوى ئەو پەيزە مۇسىقايانەى كە لە ولاتانى ھەموو دونىادا بەگشتى و، لای نەتەوہكانى ئەوروپاش بەتايبەتى بە ناوى پەيزەى گەورە (ماجۆر) بەكار دىن. لای زۆربەى مىللەتانى رۇژھەلاتى ناوەرەست پى دەلېن پەيزەى گەورە. ھەندىكىش پى دەلېن (عەجەم، ئەو كەس و مىللەتانە ئەگرېتەوہ كە بە رەگەز عەرەب نىن). ھەر ميانە دەنگى پەيزەى گەورەى رۇژئاوايىيە بە ھەمان جۆرەكانى.

۱ - سەر پلەى بنكە:

ئەم پەيزە مۇسىقايى ھەر ئەو پەيزە مۇسىقايىيە كە ئىستا لای گەلانى دنيا بەگشتى و، لای گەلانى ئەوروپا پەيزەى گەورە (Major Scale) ى پى دەلېن. لای ولاتانى عەرەبى نازناوى (عەجەم)، كە وشەى بىگانە يان ئەو گەلانەى عەرەب نىن ئەگرېتەوہ. بۆيە من بە چاكى ئەزانم كە وشەى پەيزەى گەورە پى بە پىستى ئەم پەيزە مۇسىقايىيە و، با ئىمەش وشەى بىگانەى نەخەينە پال چونكە ئەو پەيزە مۇسىقايىيە بە مىللەتى كورد نامۇ نىيە. ئەو ناوانەى ترىش كە لەسەر ھەمان پەيزەى مۇسىقا رووئەدات وەك (عەجەم حىجاز، دلدار، عەجەم كورد، نەورۆز)، كە بە ھوى گۆرانكارىيەكى لاوہكىيەوہ رووئەدات و كە تەنھا برىتتەى لە جوانكارى لە ژەننى ئەم پەيزە مۇسىقايەدا، باشتەرە ئەم جۆرە گۆرانكارىيە لاوہكىانە بەلاوہ بەرىن و تەنھا وشەى (پەيزەى گەورە-

یان په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی بی چاره‌که ده‌نگی) بۆ به‌کار به‌ینین. پینم وایه ئەم شه‌نکردن و پاکژکردنه مایه‌ی که‌م بوونه‌وه‌ی جه‌نجالییه له مؤسیقا و ئاوازه‌کانماندا.
 ۱- په‌یژه‌ی گه‌وره، ماژۆر (عه‌جه‌م): عه‌ره‌ب پئی ده‌لیت (عه‌جه‌م عه‌جه‌م) یان (عه‌جه‌م که‌بیر) عه‌جه‌می گه‌وره، هه‌مان په‌یژه‌ی (دۆ) ی گه‌وره‌یه بێده‌ستکاری پله ده‌نگیه‌کانی.

نموونه به‌نۆته‌ی مؤسیقا .

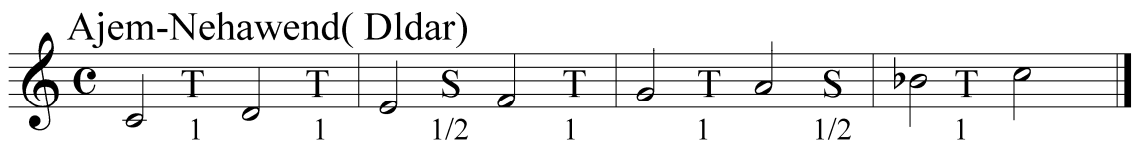

۲- په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی (عه‌جه‌م حیجاز) یان شوق ئەفزا.
 به‌ته‌واوی و بیگۆرانکاری په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی هارمۆنییه، که پله ده‌نگی شه‌شه‌می نیو پله‌ی ده‌نگی نزم ده‌کریت.

نموونه به‌نۆته‌ی مؤسیقا .

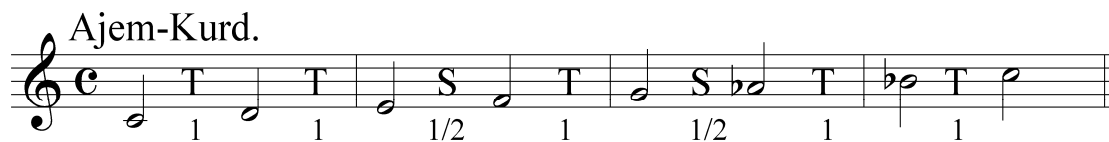

۳- په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی (عه‌جه‌م نه‌هاوه‌ند) په‌یژه‌ی (دلدار)یشی پئی ده‌لین.
 ئەم په‌یژه‌ی مؤسیقایه، ته‌نها جیاوازی له‌گه‌ڵ په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی سرووشتی‌دا ئەوه‌یه، که پله‌ی چه‌وته‌می نیو پله‌ی ده‌نگی نزم ده‌کریت. (ئهمه گۆرانکارییه‌کی لاوه‌کییه، له‌وه ئەچیت که‌سیک له‌خۆوه ئەو گۆرانکارییه‌ی کردبیت و ناچیته‌خانه‌ی یاسای میان‌ه‌ی نیوان پله ده‌نگیه‌کانی په‌یژه‌ی مؤسیقا، لای ئەوروپیه‌کانیش فه‌رامۆش کراوه). په‌یژه‌یه‌کی زۆر به‌ناوبانگ نییه، ته‌نها لای فارسه‌کان بایه‌خی پئی ئەدریت.
 نموونه به‌نۆته‌ی مؤسیقا .

۴- په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی (عه‌جه‌م کورد) میجۆر میلۆدی.
 به‌ته‌واوی په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی میلۆدییه، که هه‌ردوو پله‌ی شه‌شه‌م و چه‌وته‌می نیو پله‌ی ده‌نگی نزم ده‌کرین.

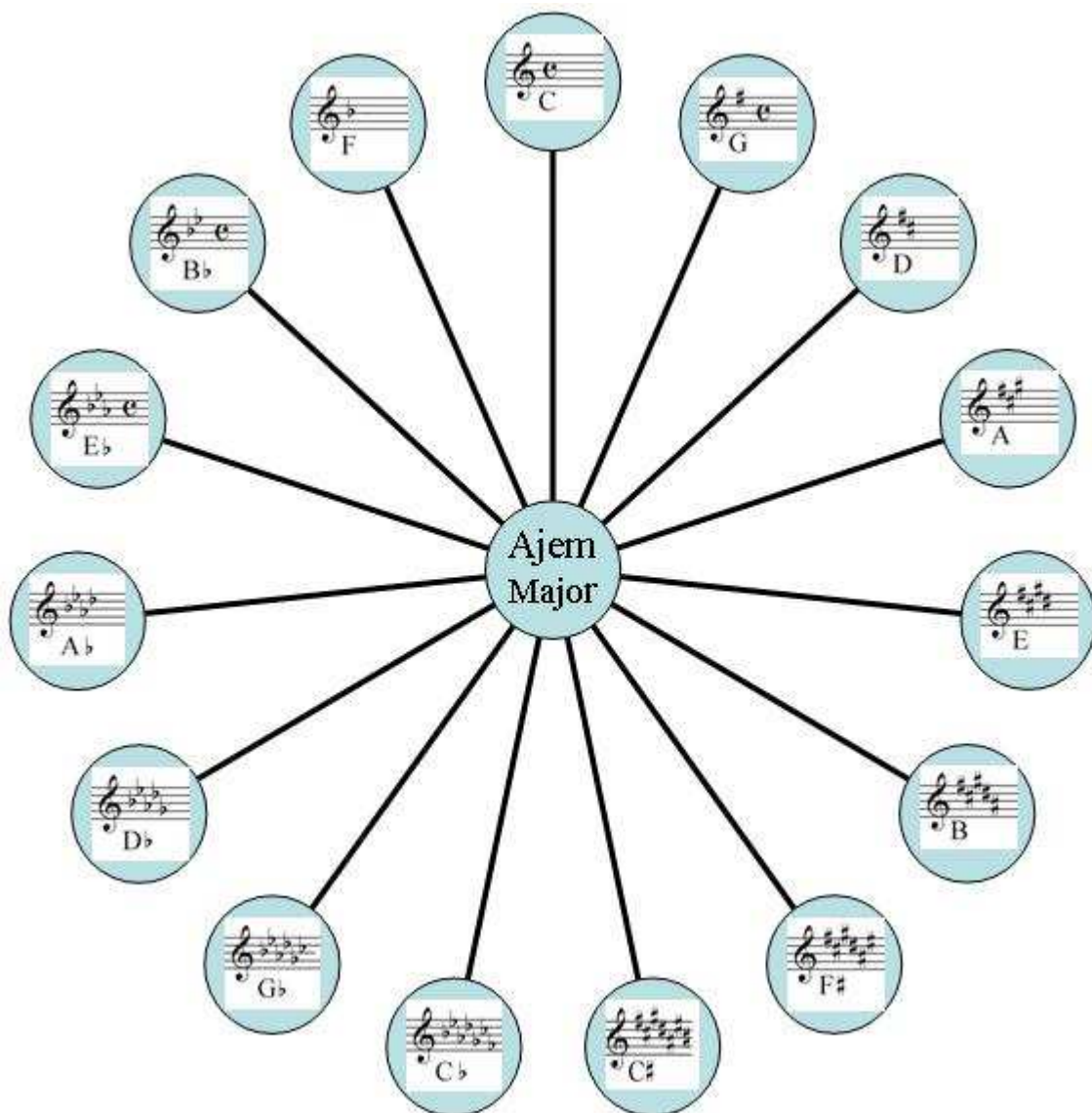
نموونه به‌نۆته‌ی مؤسیقا .

۵- په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی (عه‌جه‌م حیجاز)، په‌یژه‌ی (نه‌ورۆز) یشی پی ده‌لین. ئەم په‌یژه‌ی مۆسیقایه، تهنه‌ی جیاوازی له‌گه‌ل په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی سرووشتی‌دا ئەوه‌یه، که پله‌ی پینجه‌می نیو پله‌ی ده‌نگی به‌رز ده‌کریت. (ئهمه‌ گۆرانکارییه‌کی لاوه‌کییه، له‌وه‌ ئەچیت که‌سیک له‌ خۆوه‌ ئەو گۆرانکارییه‌ی کردبیت، ناچیتته‌ خانه‌ی یاسای میانه‌ی نیوان پله‌ ده‌نگیه‌کانی په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی مۆسیقا و لای ئەوروپیه‌کانیش فه‌رامۆش کراوه). په‌یژه‌یه‌کی زۆر به‌ناوبانگ نییه. تهنه‌ی لای فارسه‌کان بایه‌خی پی ئەدریت.

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

ب - په‌یژه‌کانی تری سهر پله دهنګییه‌کانی تری په‌یژه‌ی گهوره‌ی بی سی چاره‌که دهنګ:

هر وهکوو پوژئواوییه‌کان له پوژئه‌لاتی ناوه‌راست له‌سهر پله دهنګییه‌کانی (شه‌شم و سی‌هه‌م و چوارهم و پینجهم) ی په‌یژه‌ی گوره، په‌یژه نه‌وه‌کانی په‌یژه‌ی میجوری پوژئه‌لاتی دروست ده‌کړیت به‌م شیوه‌یه:

۱- په‌یژه‌ی موسیقای سهر پله‌ی شه‌شم‌ی په‌یژه‌ی گهوره‌ی پوژئه‌لاتی. په‌یژه‌ی بچووک (مینور) یان نه‌هاوهند.

هر وهکوو په‌یژه‌ی بچووک پوژئواوی له پوژئه‌لاتی ناوه‌راست، هرس‌ی جوړه په‌یژه‌که‌ی (بچووکى سروشتی و بچووکى هارمونی و بچووکى میلودی) به ههمان جوړ و شیوه به‌کار ئه‌هینرین. بویه پیوست ناکات جاریکی تر دوپاتیان بکه‌مه‌وه. به‌لام له راستیدا له موسیقای پوژئه‌لاتی ناوه‌راستدا ئه‌م جوړانه‌یان به‌ناوبانگن:

۱- په‌یژه‌ی بچووکى سروشتی:

(ههمان په‌یژه‌ی بچووکى سروشتی ئه‌وروپییه)، به‌لام به‌ ناوی جیاواز. ئالیزه‌وه گرفته‌کانی موسیقای پوژئه‌لاتی ده‌ست پی ئه‌کات. له‌بهر ئه‌وه‌ی ههمان په‌یژه‌ی موسیقا گهر له‌سهر پله دهنګى (دو) بیت ناویکی هه‌یه، به‌لام گهر خرایه سهر پله دهنګییه‌کی تر ئه‌وا ناوه‌که‌ی ئه‌گوریت. ئه‌وه‌ی شایانی باسه تا پیش سده‌ی شازده له ئه‌وروپاش ههمان گرفت هه‌بوو، به‌لام پاش ده‌ستنیشان‌کردنی په‌یژه‌ی تیکرایى (معدل) ئه‌و گرفته‌یان له‌ناو برد.

په‌یژه‌ی بچووکى سروشتی ئه‌م ناوانه‌ی هه‌یه و (هیوادارم تهنها ناویک به‌کاربه‌ینریت، کامه‌ی له میلیه‌تی کورده‌وه نزیکه به‌کار به‌ریت)، نه‌هاوهند کورد یان نه‌هاوهندی تورک یان فهرح فه‌زایشی پی ده‌لین.

نمونه به‌نوته‌ی موسیقا .

ب- په‌یژه‌ی بچووکى هارمونی:

نه‌هاوهند حجاز یان نه‌هاوهندی گوره یان نه‌هاوهند نه‌گریز یان (سولتانی یه‌گا) یشی پی ده‌لین. نمونه به‌نوته‌ی موسیقا .

ج- په‌یژه‌ی بچووکى میلودی:

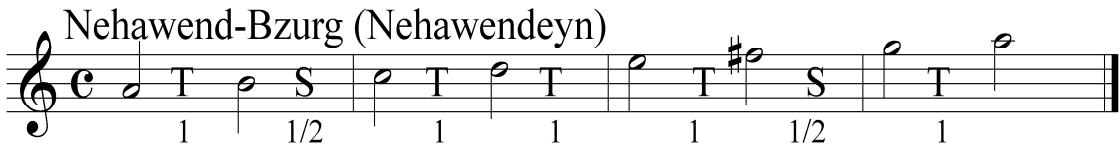
نه‌هاوهند عجه‌م یان تهرزی نوئ (جدید) یشی پی ده‌لین. میانه‌ی پله دهنګییه‌کانی له سهر چوندا به‌م جوړهن، له هاتنه خواره‌وشدا وهکوو په‌یژه‌ی بچووکى سروشتی لی دیت.

نمونه به‌نوته‌ی موسیقا .

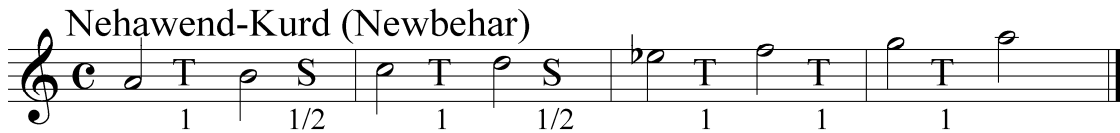
د- په‌یژه‌ی بچووکى دوو نه‌هاوهند (نه‌هاوهنده‌ین):
 لای فارسه‌کان (نه‌هاوهند بزورگ) یشی پی ده‌لین، جیاوازی ئەم په‌یژه‌یه ئەوه‌یه پله‌ی شه‌شه‌می نیو
 پله‌ی ده‌نگی به‌رز ده‌کریت، (ئەمه گۆرانکارییه‌کی لاوه‌کییه، له‌وه ئەچیت که‌سیک له‌ خۆوه ئەو
 گۆرانکارییه‌ی کردبیت و ناچیتته‌خانه‌ی یاسای میانە‌ی نیوان پله‌ ده‌نگییه‌کانی په‌یژه‌ی بچووکى
 (مۆسیقا)، په‌یژه‌یه‌کی زۆر به‌ناوبانگ نییه، تهنه‌ لای فارسه‌کان بایه‌خى پی ئەدریت.

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

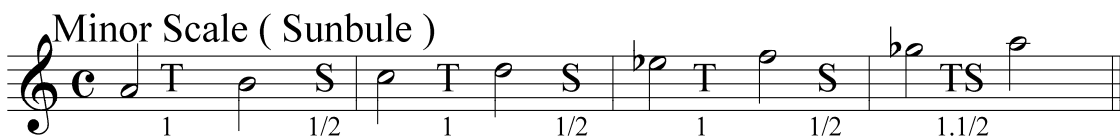
ه- په‌یژه‌ی بچووکى نه‌هاوهند کورد (نه‌وبه‌هار):
 جیاوازی ئەم په‌یژه‌یه ئەوه‌یه پله‌ی پینجه‌می نیو پله‌ی ده‌نگی نزم ده‌کریت، (ئەمه
 گۆرانکارییه‌کی لاوه‌کییه، له‌وه ئەچیت که‌سیک له‌ خۆوه ئەو گۆرانکارییه‌ی کردبیت و ناچیتته‌خانه‌ی
 یاسای میانە‌ی نیوان پله‌ ده‌نگییه‌کانی په‌یژه‌ی بچووکى (مۆسیقا). په‌یژه‌یه‌کی زۆر به‌ناوبانگ نییه،
 تهنه‌ لای فارسه‌کان بایه‌خى پی ئەدریت.
 میانە‌ی پله‌ ده‌نگییه‌کانی به‌م جۆره‌ن:

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

و- په‌یژه‌ی بچووکى نه‌هاوهند مورسه‌ع، (به‌زم ئەلتەرهب یان سونبوله): جیاوازی ئەم په‌یژه‌یه
 ئەوه‌یه، پله‌ی پینجه‌م و هه‌وته‌می نیو پله‌ی ده‌نگی نزم ده‌کریت، (ئەمه گۆرانکارییه‌کی لاوه‌کییه،
 له‌وه ئەچیت که‌سیک له‌ خۆوه ئەو گۆرانکارییه‌ی کردبیت و ناچیتته‌خانه‌ی یاسای میانە‌ی نیوان پله
 ده‌نگییه‌کانی په‌یژه‌ی بچووکى (مۆسیقا)، په‌یژه‌یه‌کی زۆر به‌ ناوبانگ نییه، میانە‌ی پله‌ ده‌نگییه
 کانى به‌م جۆره‌ن:

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

۲- په‌یژه مۇسقى‌ى سەر پله‌ى سېهه‌مى په‌یژه‌ى گه‌وره‌ى رۆژه‌ه‌لایى.

په‌یژه‌ى فریجى (كورد).

وه‌كوو له‌مه‌وبه‌ر باس‌مان كړد، ئەم په‌یژه مۇسقى‌ایه په‌یژه‌یه‌كى خاوه‌ن میژوویه‌كى كۆنه و هه‌ر له‌سه‌رده‌مى گریكییه كۆنه‌كان و سه‌رده‌مى كلیساوه له سه‌رانسه‌رى میژووی مۇسقى‌ادا به كۆن و نوپوه پابه‌ندى مۇسقى‌ای گه‌لان بووه. لای رۆژئاوا‌ییه كۆن و نوپكانی‌ش به زۆرى به‌كاره‌یتراوه، نازناوى په‌یژه‌ى (فریژى یان فریجى) یان بۆ به‌كاره‌یتراوه. لای زۆریه‌ى زۆرى میله‌تانی رۆژه‌ه‌لایى ناوه‌راستى‌ش نازناوى په‌یژه‌ى (كورد) یان بۆ به‌كاره‌یتراوه.

جۆره‌كانى:

۱- په‌یژه‌ى فریجى (كورد نه‌هاوه‌ند).

په‌یژه‌ى (كورد كورد) یان (حیجاز كاركورد) یشى پى ده‌لین. ئەم په‌یژه‌یه به ته‌واوى له‌سه‌ر پله ده‌نگى سېهه‌مى په‌یژه‌ى گه‌وره‌ى سه‌روشتى بنیات ئەنریت، بیده‌ستكارى له هېچ پله ده‌نگییه‌كى. نمونه به‌نۆته‌ى مۇسقى‌ا .

ب- په‌یژه‌ى فریجى (كوردین یان لامى) Hypo Frygische toonladder

ئەم په‌یژه‌یه به ته‌واوى له‌سه‌ر پله ده‌نگى سېهه‌مى په‌یژه‌ى گه‌وره‌ى بنیات ئەنریت، به‌لام پله ده‌نگى پینجه‌مى نیو پله‌ى ده‌نگى نزم ده‌كړیت. نمونه به‌نۆته‌ى مۇسقى‌ا

ج- په‌یژه‌ى فریجى (كورد حیجاز یان ته‌رزى نوپ).

ئەم په‌یژه‌یه به ته‌واوى له‌سه‌ر پله ده‌نگى سېهه‌مى په‌یژه‌ى گه‌وره بنیات ئەنریت، به‌لام پله ده‌نگى پینجه‌مى نیو پله‌ى ده‌نگى نزم ده‌كړیت، پله‌ى شه‌شه‌مى نیو پله به‌رز ده‌كړیت. نمونه به‌نۆته‌ى مۇسقى‌ا .

د- په‌یژه‌ى فریجى (كورد نگرىز یان شاه‌نازى كورد یان سه‌سار كورد).

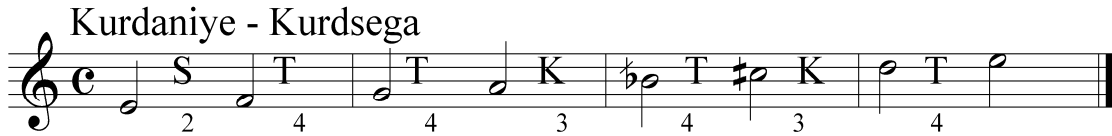
ئەم په‌یژه‌یه به ته‌واوى له‌سه‌ر پله ده‌نگى سېهه‌مى په‌یژه‌ى گه‌وره بنیات ئەنریت، به‌لام پله‌ى سه‌وته‌مى نیو پله به‌رز ده‌كړیت. نمونه به‌نۆته‌ى مۇسقى‌ا .

تېبىنى: -

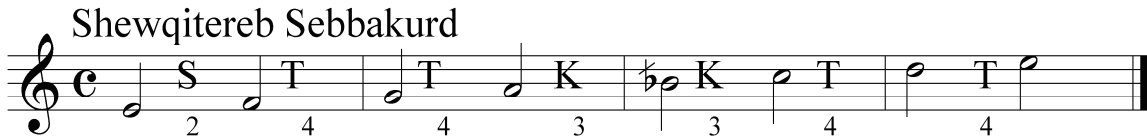
لەسەر ئەم پەيزەى (فريجى) يە ھەندى پەيزەى لاوھى دروست ئەبن، كە تىكە لاوى نيوان پەيزەى گەورەى بىچارەكە دەنگى و پەيزەى گەورەى سى چارەكە دەنگىدارى پۇژھەلاتى ناوہراستە، لەبەر ئەوھى گۇرانكارىيەكە تەنھا لە چوارىنەى دووھەمدايە بۇيە بە گرنگم زانى بيانخەمە پىش چاو.
۱- پەيزەى كورد سىگا (كوردانىيە).

نمونه به نۆتەى مۇسقىقا .

۲- پەيزەى كورد سەبا (شەوقى تەرەب).

نمونه به نۆتەى مۇسقىقا .

۳- پەيزە مۇسقىقاي سەر پلەى چوارەمى پەيزەى گەورەى پۇژھەلاتى.

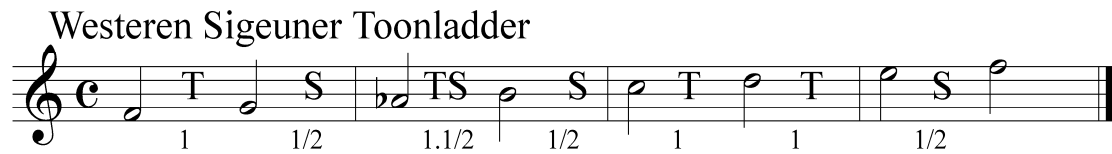
پەيزەى سىگان (ھومايۇن).

وھكوو لەمەوبەر باسماں كرد ئەتوانى لەسەر پلەى چوارەمى پەيزەى گەورە پەيزەيەكى تر بنیات بنریت، ئەوھتا لای پۇژئاوايىەكان پى دەلین پەيزەى سىگان. با بزانیين لە پۇژھەلاتى ناوہراست جۆرەكانى كامانەن:
جۆرەكانى:

۱- پەيزەى سىگانى (نگرىز)

میانەى پلە دەنگىيەكانى لای ئەوروپىيەكان بەم جۆرەيە:

نمونه به نۆتەى مۇسقىقا .

میانەى پلە دەنگىيەكانى لەرۇژھەلاتى ناوہراست بەم جۆرەيە .

نمونه به نۆتەى مۇسقىقا

ب- په یژهی سیگانی (نهواسر یان نگریز حیجاز یان چهسار).
نمونه بهنوتهی مؤسیقا .

Esterene Sigeuner Toonladder (Newathr)

۴- په یژه مؤسیقای سهر پلهی پینجهمی په یژهی یهکمی گورهی پوژه لاتی.
په یژهی میکسولیدی (حیجاز).

ئهم په یژه به لای هردوو میلله تانی پوژاوا و پوژه لاتی ناوهراست به کار دیت. به تایه تی له سهر پله دهنگی پینجهمی په یژهی گورهی هارمونی. لای پوژاوا ییه کان ناوی نییه، به لام له پوژه لاتی ناوهراست پیی ده لاین حیجاز عهجهم یان زنجران.

جوړه کانی :

۱- حیجاز عهجهم (زنجران)

نمونه بهنوتهی مؤسیقا .

ب- حیجاز نه هاوهند (زمزه)

نمونه بهنوتهی مؤسیقا .

ج- حیجاز حیجاز (حیجازهین)

د- حیجاز کار (شاناز- خورشیدی)

نمونه بهنوتهی مؤسیقا .

۲- په‌یژه‌ی دووهم په‌یژه‌ی گوره‌ی (۲) سی چاره‌که دهنگ (راست):

له‌م‌و‌ب‌ه‌ر باسی‌ئو په‌یژه‌ی مؤسیقیایانه‌ی که‌ته‌ن‌ها‌ خ‌ا‌و‌ه‌نی پ‌ل‌ه‌ ده‌نگ‌ی میانه‌ی ته‌واو و نیو میانه‌ن کردووه. به‌لام و‌ه‌کوو و‌ت‌مان لای میله‌تانی ر‌و‌ژ‌ه‌ه‌ل‌اتی ناو‌ه‌راست، ج‌گ‌ه‌ له‌و میانه‌ی ده‌نگ‌یانه‌ی که‌ میانه‌ی ته‌واون یان نیو میانه‌ن، میانه‌ی ده‌نگ‌یانه‌ی کی‌ ت‌ر‌ی‌ش‌ ه‌ه‌یه، که‌ پ‌ی‌ک د‌ی‌ت له‌ میانه‌یه‌کی سی چاره‌که ده‌نگ‌ی، ب‌و‌یه‌ ئ‌ه‌ب‌ی له‌م‌ه‌د‌وا باس له‌و په‌یژه‌ی مؤسیقیایانه‌ی ب‌ک‌ه‌ین. ئ‌اش‌ک‌را‌ش‌ه‌ که‌ باوکی ئ‌ه‌و په‌یژه‌ی مؤسیقیایانه‌ی که‌ خ‌ا‌و‌ه‌نی پ‌ل‌ه‌ ده‌نگ‌یانه‌ی سی چاره‌که ده‌نگ‌ین، له‌ د‌ی‌ر ز‌ه‌مان‌ه‌و‌ه‌ واژه‌ (وش‌ه‌ی) راستیان ب‌و‌ ب‌ه‌کار‌ه‌ات‌و‌وه. جا له‌ب‌ه‌ر ئ‌ه‌و‌ه‌ی واژه‌ی راست واژه‌یه‌کی ئ‌ار‌ی‌ب‌ی‌ای‌یه و دیسان له‌ ناو‌ن‌ه‌ت‌ه‌و‌ه‌ی ک‌ور‌د‌دا مانای ته‌واوی خ‌و‌ی ه‌ه‌یه، گ‌ر‌ ه‌ر ه‌م‌ان ناوی ه‌ه‌ب‌ی‌ت به‌ لای مؤسیقازانی ک‌ور‌د‌ه‌و‌ه‌ ه‌ی‌چ نام‌و‌ی‌ب‌یه‌کی ناب‌ی‌ت.

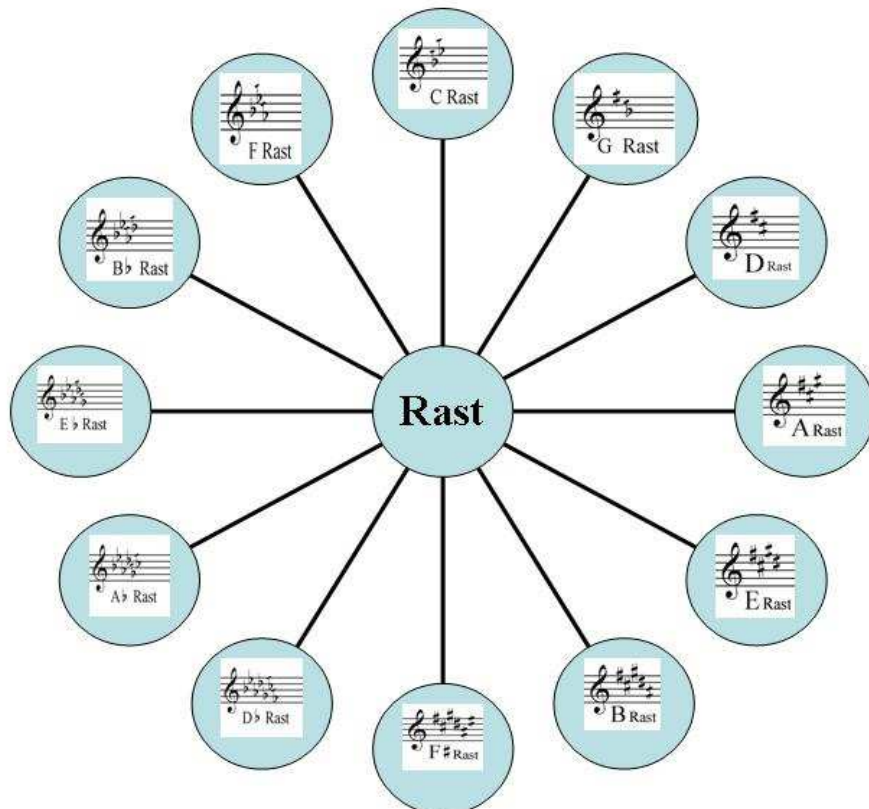
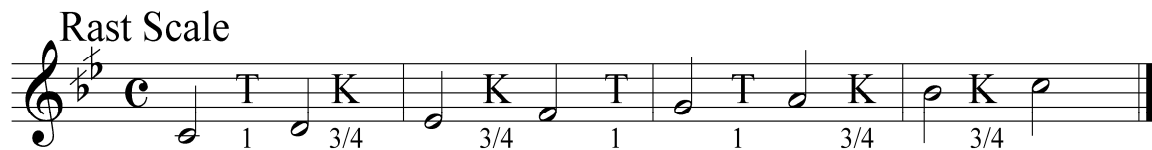
میانه‌کانی په‌یژه‌ی گوره‌ی سی چاره‌که ده‌نگ‌ی:

ئ‌ه‌م په‌یژه‌ی مؤسیقیایه‌ی ه‌ر و‌ه‌کوو په‌یژه‌ی گ‌وره‌ (ع‌ه‌ج‌ه‌م) وایه ته‌ن‌ها‌ پ‌ل‌ه‌ ده‌نگ‌یانه‌ی سی‌ه‌ه‌م و ح‌ه‌و‌ت‌ه‌می پ‌ل‌ه‌ی سی چاره‌که ده‌نگ‌ین. ب‌و‌یه‌ ه‌ر له‌ س‌ه‌ر‌ه‌ت‌ای ر‌ا‌ب‌ه‌ری په‌یژه‌دا ه‌ر‌د‌و‌و ه‌ی‌م‌ای سی کار‌ب‌ی‌م‌و‌ل (سی سی‌چاره‌که ده‌نگ‌ی) و می کار‌ب‌ی‌م‌و‌ل (می سی چاره‌که ده‌نگ‌ی) ب‌و‌ ئ‌ه‌ن‌و‌س‌ر‌ی‌ت، تا ب‌ی‌ت‌ه‌ ه‌ی‌م‌ای ناس‌ی‌ن‌ه‌و‌ه‌ی ئ‌ه‌م په‌یژه‌ی مؤسیقیایه‌ی.

میانه‌ی پ‌ل‌ه‌ ده‌نگ‌یانه‌ی که‌ به‌م ج‌و‌ر‌ه‌یه:

K	K	T	T	K	K	T
3	3	4	4	3	3	4

ن‌م‌و‌ن‌ه‌ ب‌ه‌ن‌و‌ت‌ه‌ی مؤسیقا .

تېبىنى:

لەوانەيە بېرسىن ...!

بۆچى دەللىن دوو ميانەى سى چارەكە دەنگى، كەچى لە نىوان ميانەكاندا چوار

جار ژمارەى ($\frac{3}{4}$) ئەبىنىن؟

لېرەدا گرنگە بزائىن كە ميانە دەنگى پلەى سېھەم و ھەوتەم ھەرىكەيان يەك چارەكە دەنگ لە پلەى دەنگى تەواو كەمترە، بۆيە ئەو كەمبەونە بۆتە ھۆى ئەوھى كە ميانەكەى لەگەل پلە دەنگى پېش خۇيدا چارەكە دەنگىك كەمتر بېت (لەووبەر ميانەيەكى تەواو بوو)، بەلام لەم پەيژەدا ئەبىتە ميانەيەكى سى چارەكە دەنگى. ھەروھە ميانەكەى لەگەل پلە دەنگى پاش خۇيدا ميانەيەكى چارەكە دەنگى زىاد بېت، (لەووبەر نيو ميانەيەك بوو)، بەلام لەم پەيژەدا ئەبىتە ميانەيەكى سى چارەكە دەنگى. ئەم ياسايە بۆ ھەردوو پلە دەنگى سى كاربىمۆل و مى كاربىمۆلە.

جۆرەكانى ئەم پەيژەيە:

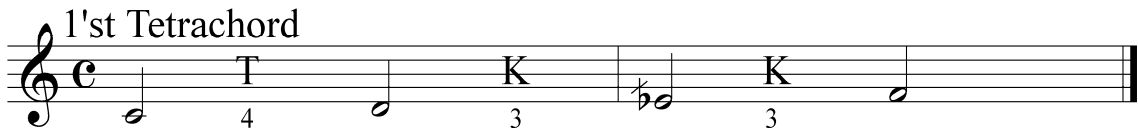
۱- پەيژەى گەورەى سى چارەكە دەنگى سىروشتى (راست).

پەيژەى راستى گەورەى پى دەللىن، پلە دەنگىيەكانى سېھەم و ھەوتەمى پلەى سى چارەكە دەنگىن لە دوو چوارىنەى وەكوو يەك پىكدىت.

۱- چوارىنەى يەكەم (خواروو).

ميانەى پلە دەنگىيەكانى بەم جۆرەيە:

T	K	K
4	3	3

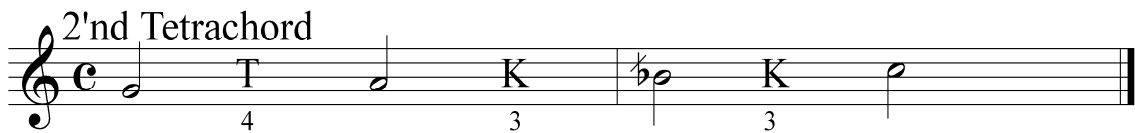

ب- چوارىنەى دووھەمى سەروو

ميانەى پلە دەنگىيەكانى بەم جۆرەيە:

T	K	K
4	3	3

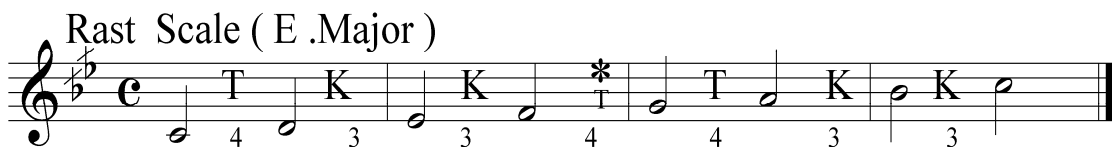
نمونه بە نۆتەى مۇسقىقا .

ھەردوو چوارىنەكە بەيەكەوھە ميانەى پلە دەنگىيەكانىان بەم جۆرەى لى دىت:

T	K	K	T	T	K	K
4	3	3	4	4	3	3

نمونه بە نۆتەى مۇسقىقا .

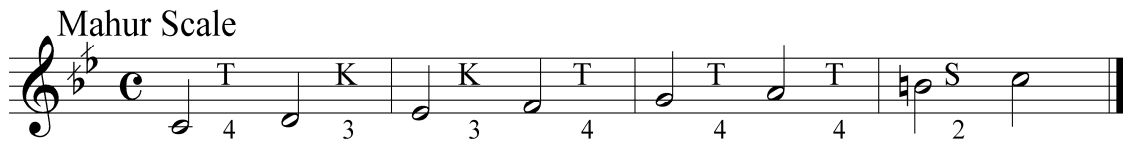

تېبىنى:

لە مۇسقىي پۇژھەلاتى ناوہراستدا ھەر ئەم جۆرە لە پەيژەى دووھەمى مۇسقىي پۇژھەلاتى ناوہراست (پەيژەى مۇسقىي پلەى سى چارەكە دەنگىدار، كە بە پەيژەى راست بەناوبانگە)، پلە دەنگى چوارىنەى دووھى چارەكە پلەيەك بەرز ئەكەنەو، بە واتاى ئەبىتە پلە دەنگى(سى سروشتى) و نازناوى پەيژە موزىكەكەش ئەبىت بە پەيژەى (ماھور). لەلاى خۇمان لە كوردستان زۆربەى فۇرمە (شېوازە مۇسقىيەكانى وەكوو ئەللاوھىسى لەسەر بنىات ئەنرېت، بۇيە بە گرنگم زانى كە جۆرى ئەم پەيژەيەش بخەمە پېش چاۋ.

نمونه بەنۆتەى مۇسقىقا .

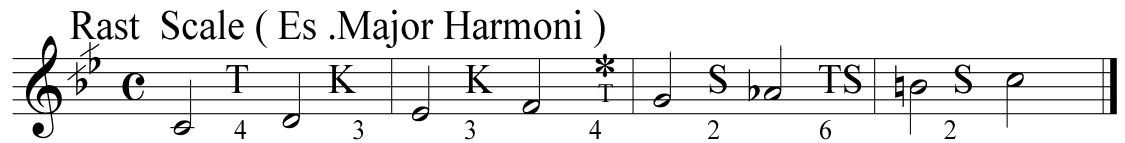
۲- پەيژەى گەورەى سى چارەكە دەنگى ھارمۇنىي (راست)

برىتتییە لەو پەيژە مۇسقىيەى كە پلە دەنگى شەشەمى نىو پلەى دەنگى نزم دەكرېت و، پلەى دەنگى ھەوتەمىشى ئەبىت بە سى سروشتى، (بە واتاى چارەكە پلەيەكى دەنگى بەرز دەكرېت و ئەم پەيژە مۇسقىيە پېى دەلېن پەيژەى راست حىجاز يان سۆزناك يان دلكتشا يان شەرەفنا و لاى ھەندىك نازناوى راست نەواسر يان (زاویل) یشى پى دەلېن.

میانەى پلە دەنگیەكانى بەم جۆرەيە:

T K K T S TS S

نمونه بەنۆتەى مۇسقىقا .

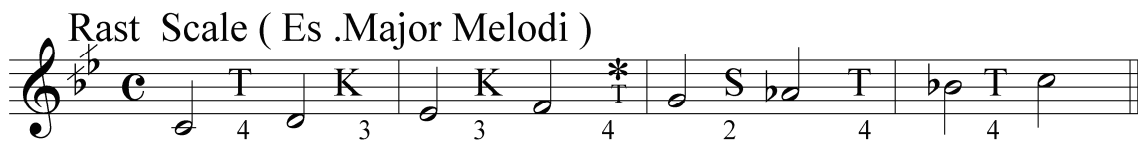

۳- پەيژەى گەورەى سى چارەكە دەنگى مېلۇدى (راست):

برىتتییە لەو پەيژە مۇسقىيەى كە پلە دەنگى شەشەمى نىو پلەى دەنگى نزم دەكرېت و، پلەى دەنگى ھەوتەمىشى چارەكە پلەيەك نزم دەكرېت (بە واتاى چارەكە پلەيەكى دەنگى نزم دەكرېت). ئەم پەيژە مۇسقىيە پېى دەلېن پەيژەى (راست كورد يان شورك لاى ھەندىك ئەسفەهان) یشى پى دەلېن.

میانەى پلە دەنگیەكانى بەم جۆرەيە:

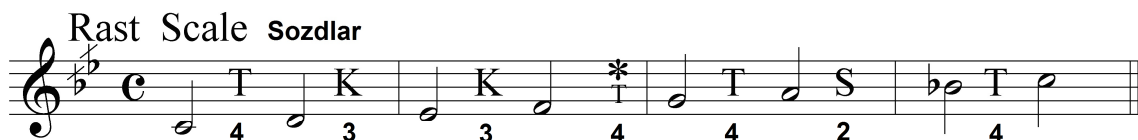
نمونه بەنۆتەى مۇسقىقا .

۴- پەيژەى گەورەى سى چارەكە دەنگى مېلۇدى (راست):

برىتتییە لەو پەيژە مۇسقىيەى كە پلە دەنگى شەشەمى نىو پلەى دەنگى نزم دەكرېت (بە واتاى چارەكە پلەيەكى دەنگى نزم دەكرېت). ئەم پەيژە مۇسقىيە پېى دەلېن پەيژەى (راست سۆزدلار) یشى پى دەلېن.

نمونه بەنۆتەى مۇسقىقا .

په‌یژه‌کانی تری سهر پله ده‌نگییه‌کانی تری په‌یژه‌ی گهوره‌ی

سی چاره‌که ده‌نگی (راست)

له رۆژه‌لاتی ناوه‌راست له‌سهر پله ده‌نگییه‌کانی (شه‌شهم و سیته‌م چواره‌م و پینجه‌م) ی ئەم په‌یژه سی‌چاره‌که ده‌نگیداره په‌یژه نه‌وه‌کانی دروست ده‌کړیت به‌م شیوه‌یه:

په‌یژه مۆسیقای سهر پله‌ی شه‌شهمی په‌یژه‌ی گهوره‌ی رۆژه‌لاتی:

په‌یژه‌ی بچووک (مینۆر - به‌یات)

بنیاتنانی په‌یژه‌ی مۆسیقای له‌سهر پله ده‌نگی شه‌شهمی ئەم په‌یژه‌یه خۆی له خۆیدا تاموچیتیکي تایبەت به په‌یژه‌ی بچووکي هه‌یه، وه‌کوو وتمان ئەم په‌یژه‌یه له دوو چوارینه دروست ئەبن. به‌م شیوانه:

۱- هەردوو چوارینه‌کانی دەستکاری نەکرابن، به واتای هەر وه‌کوو په‌یژه‌ی راست مابیته‌وه به‌م جۆره:

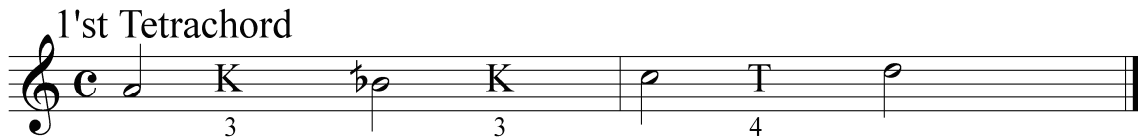
۱- چوارینه‌ی یه‌که‌م (خواروو)

میانە ده‌نگییه‌کانیان به‌م جۆره‌یه:

3 - 3 - 4

K - K - T

نموونه به نۆته‌ی مۆسیقا:

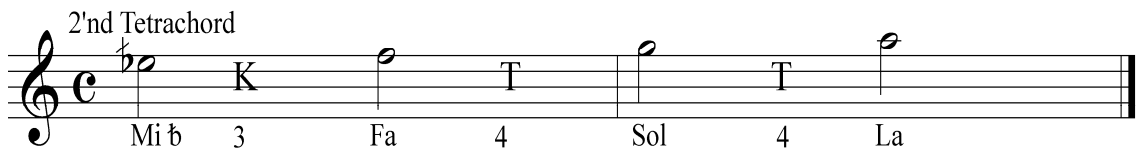
۲- چوارینه‌ی دووه‌م (سه‌روو) .

میانە ده‌نگییه‌کانیان به‌م جۆره‌یه .

4 - 4 - 3

T - T - K

نموونه به نۆته‌ی مۆسیقا .

کۆی هەردوو چوارینه‌که به‌م جۆره ئەبیت:

میانە‌ی پله ده‌نگییه‌کانی به‌م جۆره‌یه:

K K T K K T T

3 3 4 3 3 4 4

نازناوی ئەم په‌یژه‌یه دوو به‌یاتی یان حوسه‌ینی عوشه‌یرانی پێ ده‌لێن.

ب- هردوو چوارینه کانی وهکوو یهک بن.

۱- چوارینه یه کهم (خاروو).

میانه دهنگییه کانیان بهم جوریه:

3 - 3 - 4

K - K - T

نمونه به نۆتهی مؤسیقا.

1'st Tetracord

۲- چوارینه دووهه م (سه روو).

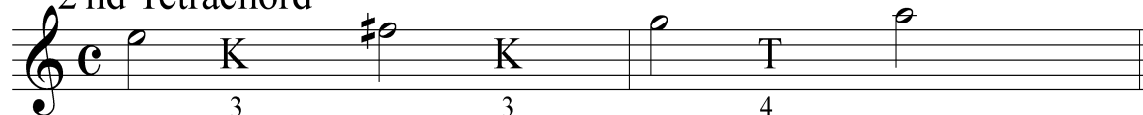
میانه دهنگییه کانیان بهم جوریه:

3 - 3 - 4

k - k - T

نمونه به نۆتهی مؤسیقا .

2'nd Tetrachord

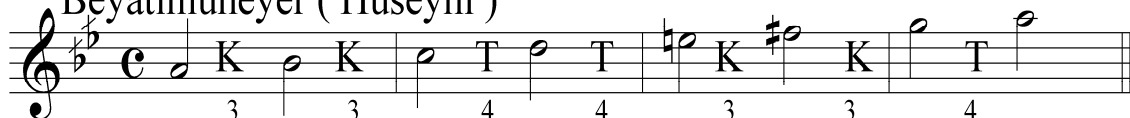
کۆی هردوو چوارینه که وهکوویهک ، بهم جوریه ئه بیئت .

میانه ی پله دهنگییه کانی بهم جوریه .

K	K	T	T	K	K	T
3	3	4	4	3	3	4

نمونه به نۆتهی مؤسیقا.

Beyatimuheyar (Huseyni)

* ئه وهی شایانی باسه ئه م په یژه مؤسیقایه پیی ئه وتریت (بهیاتی راست یان بهیاتی موحهیه ر یان

حسهینی یان بهیاتی سیگا یان عوشاقی تورکی).

۴- پلهی یهکه می چوارینهی دووهم چارهکه دهنگیک نزم بکریت، پلهی دووهه میشی نیو پله بهرزبکریت.

میانهی پله دهنگیهکانی بهم جوریه:

K	K	T	S	TS	S	T
3	3	4	2	6	2	2

نمونه بهنۆتهی موسیقا .

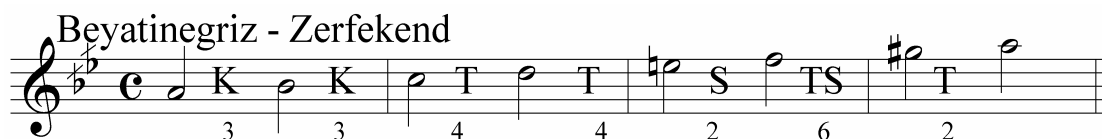
نازناوی ئەم پهیژدیه، بهیاتی حیجاز، شوری یان بهیاتی شوری، قارچغار، بهیاتی نگریز یان دلئاوری پی دهلین.

۵- پلهی یهکه می چوارینهی دووهم چارهکه دهنگیک بهرز بکریت، پلهی سییه میشی نیو پله بهرزبکریت.

میانهی پله دهنگیهکانی بهم جوریه:

K	K	T	T	S	TS	S
3	3	4	4	2	6	2

نمونه بهنۆتهی موسیقا .

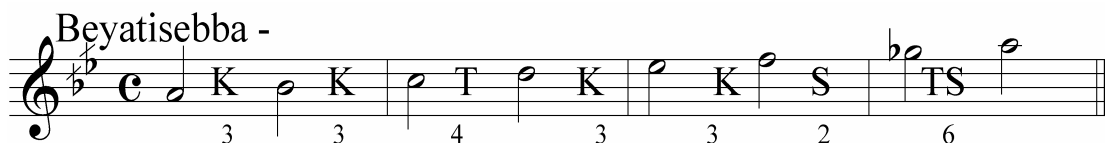
نازناوی ئەم پهیژدیه، (بهیاتی نگریز یان زیرفهکهند یان زفرتین یان سبهه)ه.

۶- پلهی سییه می چوارینهی دووهم نیو پله بهرزبکریت.

میانهی پله دهنگیهکانی بهم جوریه:

K	K	T	K	K	S	TS
3	3	4	3	3	2	6

نمونه بهنۆتهی موسیقا .

نازناوی ئەم پهیژدیه، بهیاتی سهبا یان شهوقی تهره بی دووهه می پی دهلین.

ئەو پەيژە مۇسقىيانەنى لەسەر پلەى شەشەمى پەيژەى راست بىيات ئەنرېن ،
 چوارىنەى يەكەمىيان دەستكارى كراوہ .
 (پەيژە لاوہكى و فەرامۇشكراوہكان)
 (بە پەيژە بەهەلە دروستكراوہكان ھەژمار ئەكرېن)

۱- بەياتى حىجازكار يان ھەسار .

مىانەى پلە دەنگىيەكانى بەم جۆرەيە:

S	TS	S	TS	S	K	K
2	6	2	6	2	3	3

نمونه بەنۆتەى مۇسقىقا .

Beyatihijazkar - Hessar

۲- پەيژەى سەببا .

پلە دەنگىيەكانى ئەم پەيژەيە ، نيو پلە كەمترن لە پەيژەى ئاسايى .

مىانەى پلە دەنگىيەكانى بەم جۆرەيە:

S	T	S	TS	S	K	K
2	4	2	6	2	3	3

نمونه بەنۆتە مۇسقىقا .

Sebba

۳- پەيژەى سەبباراست .

مىانەى پلە دەنگىيەكانى بەم جۆرەيە:

K	K	T	TS	S	K	K
3	3	4	6	2	3	3

نمونه بەنۆتەى مۇسقىقا .

Sebbarast

۴- په‌یژه‌ی سه‌با عه‌جه‌م یان زیرفکه‌ند.

میان‌ه‌ی پله ده‌نگییه‌کانی به‌م جوړه‌یه:

S	T	T	TS	S	K	K
2	4	4	6	2	3	3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Sebbaajem - Zerfekend

۵- په‌یژه‌ی سه‌با کورد یان سه‌فا.

میان‌ه‌ی پله ده‌نگییه‌کانی به‌م جوړه‌یه:

T	T	S	TS	S	K	K
4	4	2	6	2	3	3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Sebbakurd - Sefa

۶- په‌یژه‌ی سه‌با حجاز یان سه‌به‌ر جدید.

میان‌ه‌ی پله ده‌نگییه‌کانی به‌م جوړه‌یه:

S	TS	S	TS	S	K	K
2	6	2	6	2	3	3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Saba Hijaz

۷- په‌یژه‌ی سه‌با به‌یات یان کوچک.

میان‌ه‌ی پله ده‌نگییه‌کانی به‌م جوړه‌یه:

T	K	K	TS	S	K	K
4	3	3	6	2	3	3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا

Saba Beyat

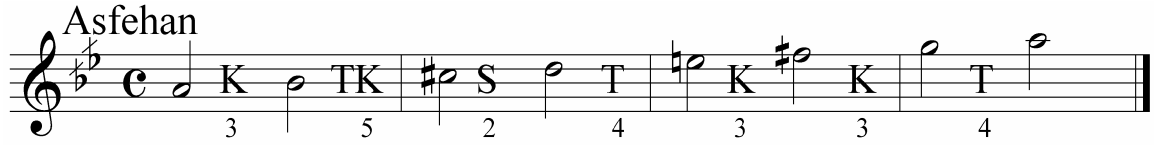

۸- پەيزەدى ئەس-فەھان

میانەى پلە دەنگییه کانی بەم جۆرەیه:

T K K T S TK K
4 3 3 4 2 5 3

نمونه بهنۆتهى مۇسقىقا .

تىپى مۇسقىقاي پيرەمىرد

په‌یژه‌مۆسیقای سه‌رپله‌ی سه‌هه‌می په‌یژه‌ی گه‌وره‌ (راست) ی

رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راست

په‌یژه‌ی سه‌گا

وه‌کوو له‌مه‌وبه‌ر باس‌مان‌کرد په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی دووه‌می رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راست (په‌یژه‌ی راست) هه‌ردوو پله‌ده‌نگی سه‌هه‌م و چه‌وت‌هه‌می هه‌ریه‌که‌یان پله‌ده‌نگیه‌کی سه‌چاره‌که‌ده‌نگین . جا گه‌ر له‌سه‌رپله‌ده‌نگی سه‌هه‌می ئەم په‌یژه‌ مۆسیقایه‌وه په‌یژه‌یه‌کی مۆسیقا بنیات بنیین ، ئەوا ئاشکرایه پله‌ده‌نگیه‌کی سه‌چاره‌که‌ ده‌نگیه ، پله‌ده‌نگی سه‌گا ئەکات ، ئەلین فارسه‌کان وشه‌ی گاه‌یان به‌واتای شوین به‌کاره‌یناوه . میژووش بۆمان ئەسه‌لمینێ که‌ووشه‌ی گا ووشه‌یه‌کی زه‌رده‌شتیه‌ کۆنه‌کانه‌و به‌واتای ده‌نگ دیت ، که‌واتا به‌کوردی واتاه‌ ده‌نگی سه‌هه‌م ئەگه‌یه‌نی .

جۆره‌کانی :

۱- بی‌ده‌ستکاری کردنی پله‌ده‌نگیه‌کانی .

ناوه‌کانی :-

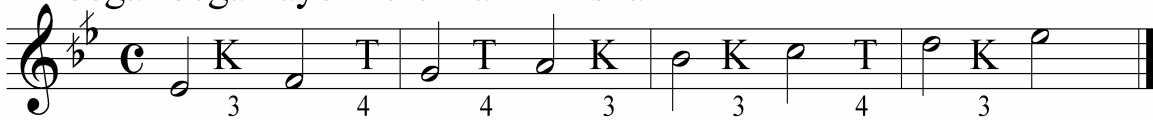
په‌یژه‌ی سه‌گا یان سه‌گابه‌یات یان سه‌گامایه‌ یان فه‌ره‌حناک یان ئەوشار.

میانه‌ی پله‌ده‌نگیه‌کانی به‌م‌جۆره‌یه .

K	T	K	K	T	T	K
3	4	3	3	4	4	3

نموونه‌ به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Sega - Segamaye - Ferehnak - Awshar

۲- به‌ده‌ستکاری کردنی پله‌ده‌نگیه‌کانی .

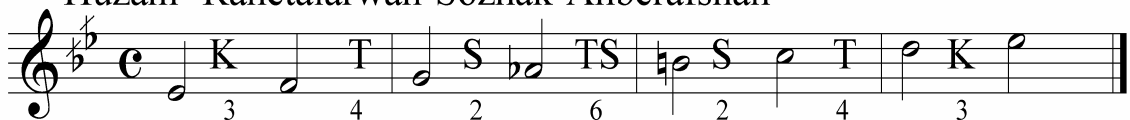
۱- په‌یژه‌ی هوزام یان راهه‌ الارواح یان سۆزناک عه‌نبه‌رئه‌فشان .

میانه‌ی پله‌ده‌نگیه‌کانی به‌م‌جۆره‌یه .

K	T	S	TS	S	T	K
3	4	2	6	2	4	3

نموونه‌ به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Huzam - Rahetalarwah - Soznak - Anberafshan

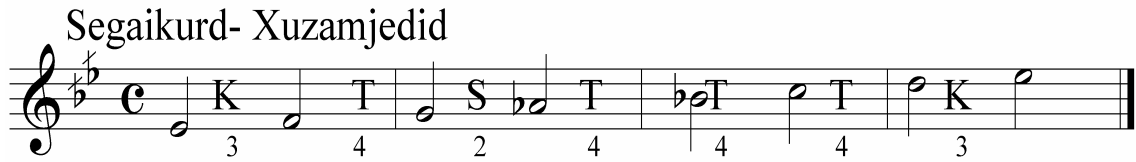

ب - په‌یژه‌ی سی‌گای‌کورد یان خوزام‌جدید .

میان‌ه‌ی پله‌ده‌نگیبه‌کانی به‌م‌جوره‌یه .

K T T T S T K
3 4 4 4 2 4 3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

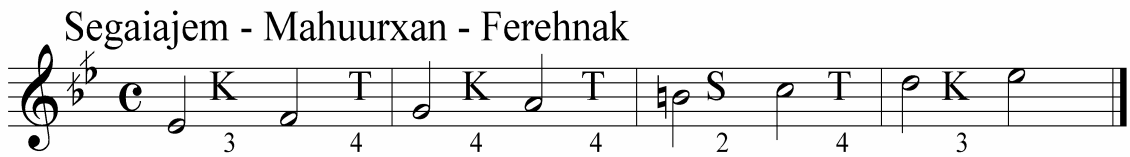

ج - په‌یژه‌ی سی‌گاعه‌جه‌م یان ماهورخان یان فەرهنک .

میان‌ه‌ی پله‌ده‌نگیبه‌کانی به‌م‌جوره‌یه .

K T S T T T K
3 4 2 4 4 4 3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا

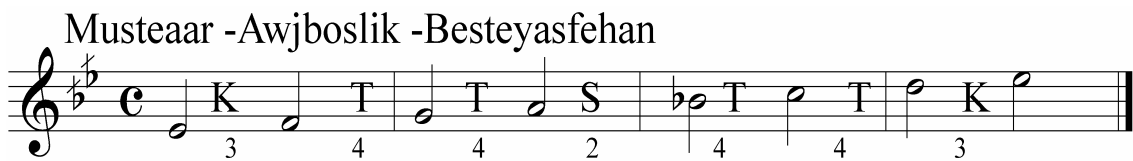

د - په‌یژه‌ی سی‌گای‌نه‌هاوهند یان موسته‌عار یان ئه‌وج بۆسلیک یان به‌سته‌ی‌ئه‌سفه‌هان .

میان‌ه‌ی پله‌ده‌نگیبه‌کانی به‌م‌جوره‌یه .

K T T S T T K
3 4 4 2 4 4 3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

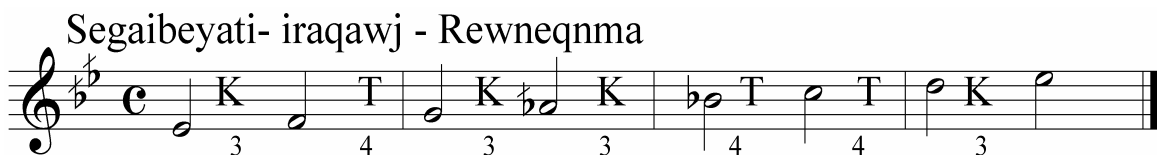

ه - په‌یژه‌ی سی‌گای‌به‌یات یان عیراق‌ئه‌وج یان ره‌ونه‌قنمما .

میان‌ه‌ی پله‌ده‌نگیبه‌کانی به‌م‌جوره‌یه .

K T T K K T K
3 4 4 3 3 4 3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

و- پەيزەى سىڭاي سەبا يان بەستەى نىڭار .

مىانەى پلەدەنگىيەكانى بەم جۆرەيە .

K TS S K K T K
3 6 2 3 3 4 3

نمونه بەنۆتەى مۇسىقا .

Bestenigar - Segaisebba

ز- پەيزەى سىڭاسىڭا يان سىڭاغەرىب يان سىڭاى شەرقى .

مىانەى پلەدەنگىيەكانى بەم جۆرەيە .

K T K T K T K
3 4 3 4 3 4 3

نمونه بەنۆتەى مۇسىقا .

Segagerib - Segasega

تېيىنى :

ھەندى پەيزەى لاوھى مۇسىقا ھەن كەلەسەر ئەم پلەدەنگىيە بىيات ئەنرەت ، بۇ بەتەنھا گۆرانكارىيەكى بچووك ، ناويكى گەورە قەبەيان بەسەردا سەپاندوۋە ، ئەمەلەساتىكدا لەموزىكى رۇژئاوييدا ، سەدان لەم جۆرە گۆرانكارىانە ئەبىنن ، بگرە گۆرانكارى زۆر لەمانە گەورە تر كەھەندى جار پەيزە مۇسىقا كە گۆراۋەتە سەر پەيزەيەكى تىرى مۇسىقا لەگەلئەۋەشدا ھەۋلى ئەۋەيان نەداۋە كەناويك يان نازناويكى تر بۇئەۋ پەيزە مۇسىقا بدوزنەۋە ، بەپىچەۋانەى لاي ئىمە ، كە ھەر گۆرانكارىيەكى كتوپرى گەر كەمىش بىت ، ھەۋل دراۋۇ خىراۋ بەپەلە ناويكى تر بۇ پەيزە مۇسىقا كە بدوزنەۋە تاۋەكوو ئىستا بەۋمالوئىرانە ماۋەتەۋە ، تەنانەت كەسانى مۇسىقازانىيىش ناوئىرن خۇيان لەقەرەى بدن ، من لىرەدا تەنھا بۇ زانىارى بلاويان ئەكەمەۋە ، بۇئەۋەى لە ئەرشىفى مۇسىقادا بىمىنەۋە .

په‌یژه (فهرامۆشکراوه‌کان) لاوه‌کییه‌کانی سه‌رپله‌ی سه‌هه‌می په‌یژه‌ی راست .

۱- په‌یژه‌ی سه‌گاسه‌با یان دل‌ناز .

میانه‌ی پله‌ده‌نگییه‌کانی به‌مجۆره‌یه .

TK S K K T T K
5 2 3 3 4 4 3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Segasebba- Dlnaz

۲- په‌یژه‌ی سه‌گای کورد یان ئه‌وش 2 .

میانه‌ی پله‌ده‌نگییه‌کانی به‌مجۆره‌یه .

T T T S T T K
4 4 4 2 4 4 3

نمونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Segakurd - Aushar

تییینی:

ئهمه‌و چه‌ندین په‌یژه‌ی لاوه‌کی تر که به‌رای من جگه‌له‌وه‌ی که سه‌رقالی زیاتریان خستۆته ناو مۆسیقا که مان ، هیچی تری پی نه‌به‌خشیوه ، به‌رای من رۆژی ئه‌وه‌هاتوو که پیاچونه‌وه‌یه‌کی زانستیانه به‌که‌لتوری هونه‌ری ئاوازو موزیکی خۆماندا بکه‌ین . بۆئه‌وه‌ی زیاتر رۆلی هونه‌ره‌که‌مان به‌ره‌وپیشتر به‌رین . وه‌کو ئاشکرایه که ئیمه‌ی کورد خاوه‌نی هونه‌ری ره‌سه‌نی خۆمانین ، من ئهم هه‌وله‌م بۆئه‌وه‌داوه که له‌ئاینده‌یه‌کی نزیکدا هه‌ول بده‌م زیاتر نوسینه‌کانم له‌که‌لتوری هونه‌ری ئاوازو موزیکی کوردی بدوین ، بۆیه له‌م سه‌ره‌تایه‌وه ده‌ستم پیکردوو بۆئه‌وه‌ی روونی بکه‌مه‌وه که ئیمه‌ین خاوه‌نی ئهم که‌لتوری که تا ئیستاش میله‌تانی هاوسیمان ، خۆیان به‌خاوه‌نی ئه‌زانن ، به‌لام ئه‌وه‌ی دلخۆشکه‌ره‌یه . به‌لگه‌ی زۆر به‌جی هه‌ن که میله‌تی کورد خاوه‌نی که‌لتوری هونه‌ری ئاوازو مۆسیقای خۆیه‌تی ، پشت به‌خوا کاره‌گرنگه‌کانی تر له‌دواوه‌ن .

په‌یژه‌مۆسیقای سه‌رپله‌ی چواره‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی
رۆژه‌لاتی‌ناوه‌راست

په‌یژه‌ی چوارگا : -

ئوه‌په‌یژه‌مۆسیقایانه‌ی له‌سه‌رپله‌ده‌نگی چواره‌می په‌یژه‌ی راست بنیات ئه‌نرین بریتین له‌م په‌یژانه .
۱- په‌یژه‌ی چوارگا .

میانه‌ی پله‌ده‌نگییه‌کانی به‌م‌جۆره‌یه .

K K T T S T T
3 3 4 4 2 4 4

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

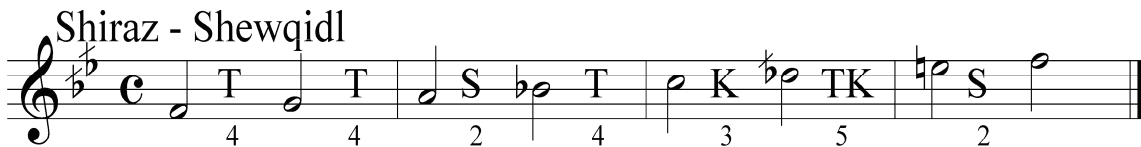

۲- په‌یژه‌ی شیراز یان شه‌وقی‌دل .

میانه‌ی پله‌ده‌نگییه‌کانی به‌م‌جۆره‌یه .

T S T T TK K S
4 2 4 4 5 3 2

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

۳- په‌یژه‌ی شه‌وقی‌ناور .

میانه‌ی پله‌ده‌نگییه‌کانی به‌م‌جۆره‌یه .

T T K K T T S
4 4 3 3 4 4 2

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

په‌یژه مۆسیقای سه‌رپله‌ی پینجه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی روژه‌ه‌لاتی.

۱- په‌یژه‌ی حجازراست یان نیاز ، حجازبه‌یات ، یشی پی‌ئه‌لین .
میانه‌ی پله‌ده‌نگیبه‌کانی به‌مجۆریه .

T	K	K	T	S	TS	S
4	3	3	4	2	6	2

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Hijaz - Niyaz - Hijzbeayat

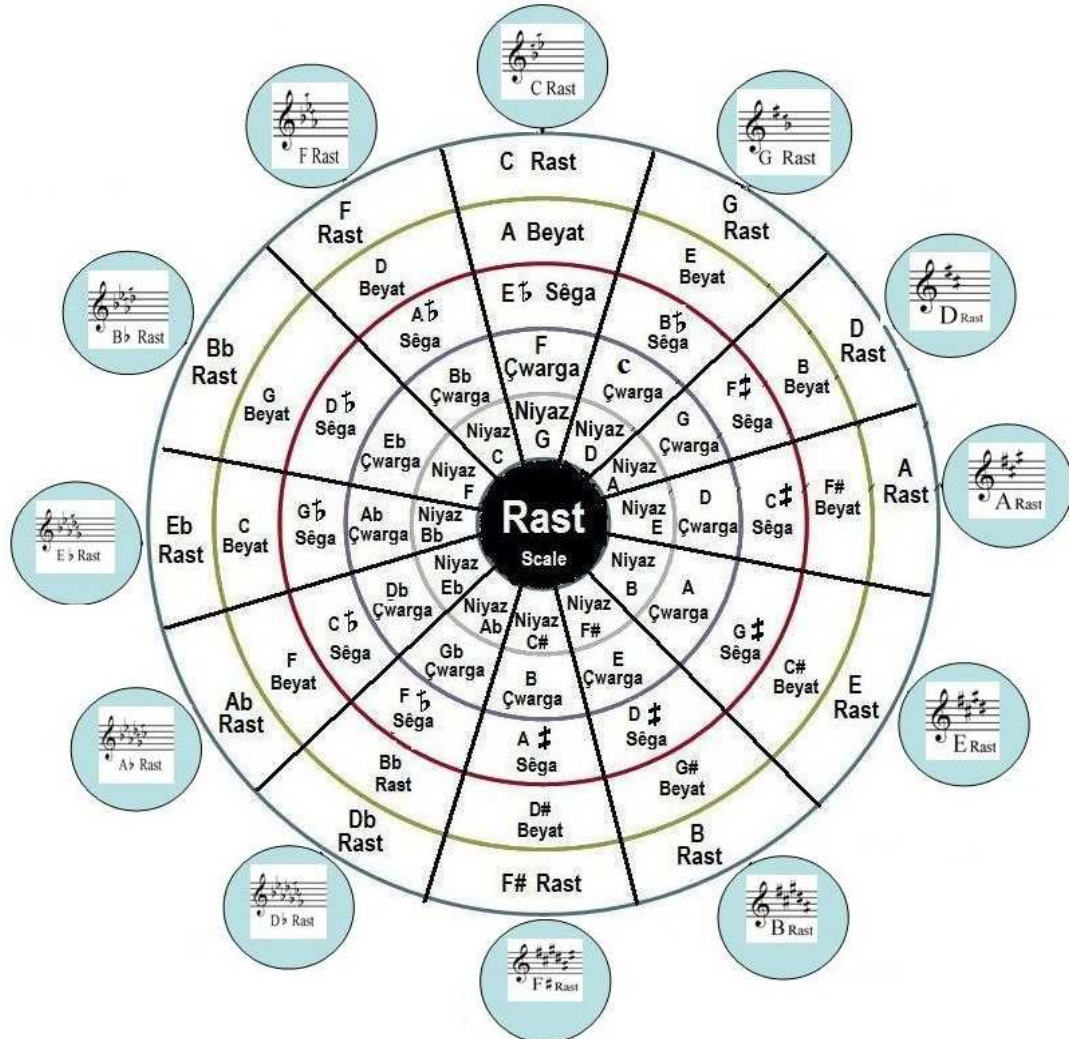
۲- په‌یژه‌ی حجازغهریب .

میانه‌ی پله‌ده‌نگیبه‌کانی به‌مجۆریه .

S	TK	K	T	S	TS	S
2	5	3	4	2	6	2

نموونه به‌نۆته‌ی مۆسیقا .

Hijzgerib

تېبىنى :

- ۱- ئەو ژمارانەى لەژىر يان لەنيوان ميانەکاندا نوسراوہ ژمارەى چارەکە دەنگيەکانە ، بۆنمونە ژمارە ۲ واتا دوو چارەکە دەنگ ، يان نيوو دەنگ ، ژمارە ۳ واتاى ۳ چارەکە دەنگ ، ژمارە ۴ واتاى چوار چارەکە دەنگى يان ميانەيەكى تەواو ، ژمارە ۵ واتاى ميانەيەكى تەواو و چارەکە دەنگيەک ، ژمارەى ۶ واتاى ميانەو نيويک .
- ۲- ھەردوو پىتى (TK) ، ھەريەکەيان بەتەنھا مانايەكى ھەيە ، کە ئەبى بکەنە ميانەيەكى ۷ چارەکە دەنگى ، بەلام لەراستيدا ميانەکەى نيوان ئەودوپلە دەنگيە کۆکەيان ۵ چارەکە دەنگيە .
- ۳- ئەمە تائىستا ئەو پەيژەمۆسقىيايانەبوو کە لەسەرانسەرى رۆژھەلاتى ناوہراست کاريان پى ئەکريت .

من ھەولمداوہ پۆلين يان بکەم ، ھيوادارم کە منيش وەکوو ھونەرمنەندىكى کورد کە بە مافى پەواى خۆمى ئەزانم ، ھەول بەدەم کە بنەمايەک بۆ پۆلينکردنى فۆرم پەيژە مۆسقىاھکانى مۆسقىاى کوردى دەستنيشان بکەم ، لە سەر بنەماى زانستىھکانى مۆسقىاى ميللەتانى رۆژئاوا ، ھەول بەدەم لە سەربنەمايەكى زانستى ئەو پەيژەو فۆرمە مۆسقىايانە بخەمە پيش چاو ، رۆنکردنەوہى ئەو راستىيەى کە مۆسقىا بەتايبەتى لەلای نەتەوہکانى رۆژھەلاتى ناوہراست کامانەن ؟ بەتايبەتى ھەردوو پەيژەى گەورەى بى چارەکە دەنگى (عەجەم) و گەورەى سى چارەکە دەنگيدار (راست) و پەيژەکانى تری سەرپلە دەنگيەکانى شەش ھەم و سى ھەم و چوار ھەم و پىنج ھەمیان ، چيتر گۆنەدرى بە پەيژە لاوہکيەکان و تەنھا بۆجوانکارى کەلکيان لى وەربگيرى ، بۆ ئەوہى چيتر مۆسقىا زانەکانمان بەشتى لاوہکيەوہ خۆيان نەبەستنەو ھەردەم خەريكى نوچ کارى و داھينانى کارى بە پيژبن .

خشتهی تیکرای په‌یژه‌کانی مؤسیقای کوردی ((رۆژه‌لاتی))

۱- په‌یژه‌ی ماژۆر ((عه‌جه‌م)) په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی مؤسیقای کوردی .

جوړه‌کانی :

۱- سه‌رپله‌ی بنکه .

۱- عه‌جه‌می گه‌وره :

. 2 - 4 - 4 - 4 - 2 - 4 - 4

ب- عه‌جه‌م حیجاز 1 ((شه‌وقی ئه‌فزا)) . ماژۆری هارمۆنی:

. 2 - 6 - 2 - 4 - 2 - 4 - 4

ج- عه‌جه‌م نه‌هاوهند (دلدار) :

. 4 - 2 - 4 - 4 - 2 - 4 - 4

د- عه‌جه‌م کورد (ماژۆری میلوډی) :

. 4 - 4 - 2 - 4 - 2 - 4 - 4

ه- عه‌جه‌م حیجاز 2 (نه‌ورۆز) :

. 2 - 4 - 2 - 6 - 2 - 4 - 4

۲- سه‌رپله‌ی شه‌شه‌م .

۱- په‌یژه‌ی بچووکى سرووشتی (نه‌هاوهند کورد یان نه‌هاوهندی تورک یان فه‌رح فه‌زا) :

. 4 - 4 - 2 - 4 - 4 - 2 - 4

ب- په‌یژه‌ی بچووکى هارمۆنی (نه‌هاوهند حیجاز یان نه‌هاوهندی گه‌وره یان نه‌هاوهند نگریز یان

سولتانی یه‌کگا) :

. 2 - 6 - 2 - 4 - 4 - 2 - 4

ج- په‌یژه‌ی بچووکى میلوډی (نه‌هاوهند عه‌جه‌م یان ته‌رزی نوئ) :

. 2 - 4 - 4 - 4 - 4 - 2 - 4

د- په‌یژه‌ی دوو نه‌هاوهند :

. 4 - 2 - 4 - 4 - 4 - 2 - 4

د- په‌یژه‌ی نه‌هاوهند کورد ((نه‌وبه‌هار)) :

. 4 - 4 - 4 - 2 - 4 - 2 - 4

و- په‌یژه‌ی نه‌هاوهند موره‌سه‌ع ((به‌زمی ته‌ره‌ب یان سونبوله)) :

. 6 - 2 - 4 - 2 - 4 - 2 - 4

۳- سه‌رپله‌ی سی‌هه‌م .

۱- په‌یژه‌ی فریجی (کورد ، کورد کورد یان حیجاز کار کورد) :

. 4 - 4 - 2 - 4 - 4 - 4 - 2

ب- په‌یژه‌ی فریجی (کوردین یان لامی) :

. 4 - 4 - 4 - 2 - 4 - 4 - 2

ج- په‌یژه‌ی کورد حیجاز (ته‌رزی نوئ) :

. 4 - 2 - 6 - 2 - 4 - 4 - 2

د- په یژدهی کورد نگریز (شانازی کورد یان حسار کورد) .

. 2 - 6 - 2 - 4 - 4 - 4 - 2

تیبینی : هندی په یژدهی تر له سه رپله دهنگی سی هم بنیات ئه نری به لام زور کاریان پی ناکری

تیکه لاوی میانهی هه ر دوو په یژدهی گه وره ی رۆژ هه لاتیین ودک :

ا- په یژدهی کورد سیگا یان کوردانیه :

. 4 - 3 - 4 - 3 - 4 - 4 - 2

ب- په یژدهی کورد سه با یان شهوقی ته رب :

. 4 - 4 - 3 - 3 - 4 - 4 - 2

۴- سه رپله ی چواره م .

په یژدهی سیگان یان ره وند :

. 2 - 4 - 4 - 2 - 6 - 2 - 4

ا- په یژدهی سیگان ، ره وند (نگریز) :

. 4 - 2 - 4 - 2 - 6 - 2 - 4

ب- په یژدهی نه واسر یان نگریز حجاز یان حسار :

. 2 - 6 - 2 - 2 - 6 - 2 - 4

۵- سه رپله ی پینجه م .

په یژدهی میکسولیدی ((حجاز)) (له سه رپله ی پینجه می په یژدهی گه وره ی هارمونی بنیات ئه نری .

جوړه کانی :

ا- حجاز عهجه م (زنجران) :

. 4 - 2 - 4 - 4 - 2 - 6 - 2

ب- حجاز نه هاوهند (زمزمه) :

. 4 - 4 - 2 - 4 - 2 - 6 - 2

ج- حجاز حجاز (حجازهین) :

. 4 - 2 - 6 - 2 - 2 - 6 - 2

د- حجازکار (شاناز) :

. 2 - 6 - 2 - 4 - 2 - 6 - 2

۲- په‌یژه‌ی راست . په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی مؤسیقای کوردی .

جوړه‌کانی:

۱- سه‌رپله‌ی بنکه .

۱- په‌یژه‌ی راستی سرووشتی . بی دسکاری کردنی پله دهنګی‌کانی په‌یژه‌ی (راست):

. 3 - 3 - 4 - 4 - 3 - 3 - 4

به‌لام گهر له پله نزمه‌کانا به‌کاره‌ینرا، (له‌ساتی به‌ره‌وخواړچوندا) ئه‌وا پله دهنګی حه‌وته‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلنډ ئه‌کرځ ، له‌و ساته‌دا پیئ ئه‌لین په‌یژه‌ی راستی ماهوور:

. 2 - 4 - 4 - 4 - 3 - 3 - 4

ب- په‌یژه‌ی راستی هارمونی . نازناوی (راست حیجاز یان سؤزناک یان دلکشا یان شه‌ره‌ف نما یان راست نه‌واسر یان زاویل ی پیئ ئه‌لین :

. 2 - 6 - 2 - 4 - 3 - 3 - 4

ج- په‌یژه‌ی راستی میلوډی . ناز ناوی (راست کورد یان شورک یان ئه‌سفهان) .

. 4 - 4 - 2 - 4 - 3 - 3 - 4

۲- سه‌رپله‌ی شه‌شه‌م ((به‌یات)) .

۱- په‌یژه‌ی دوو به‌یات :

. 4 - 4 - 3 - 3 - 4 - 3 - 3

ب- به‌یاتی موچه‌بیهر . ((به‌یاتی راست یان به‌یاتی حسه‌ینی یان به‌یاتی سیگا یان عوشاقی تورکی:

. 4 - 3 - 3 - 4 - 4 - 3 - 3

ج- به‌یاتی نه‌وا . (به‌یاتی نه‌هاوهند یان به‌یاتی کورد یان کنزاز یان به‌یاتی عه‌جه‌م یان شاورگ به‌یاتی چوارگا یان عه‌رزبار یشی پیئ ئه‌لین) :

. 4 - 4 - 2 - 4 - 4 - 3 - 3

د- به‌یاتی عه‌جه‌م یان تاهیر ، (به‌یاتی نه‌هاوهند و نه‌هافت و وه‌جه‌هی عه‌رزبار) :

. 4 - 2 - 4 - 4 - 4 - 3 - 3

ه- به‌یاتی کورد یان کوردانیه :

. 4 - 4 - 4 - 2 - 4 - 3 - 3

و- به‌یاتی حیجاز یان شوری (قارچغار، یان به‌یاتی نگریز، یان دل ئاور) :

. 4 - 2 - 6 - 2 - 4 - 3 - 3

ز- به‌یاتی نگریز . (زیرفکه‌ند زفرتین یان سبه‌ه‌ریشی پیئ ئه‌لین) :

. 2 - 6 - 2 - 4 - 4 - 3 - 3

ح- به‌یاتی سه‌با یان شه‌وقی تهره‌بی دووهم :

. 6 - 2 - 3 - 3 - 4 - 3 - 3

ط- حیجاز غه‌ریب یان مسحیین :

. 4 - 2 - 5 - 3 - 4 - 3 - 3

ک- به‌یاتی عه‌جه‌م یان دلدار :

. 2 - 4 - 4 - 4 - 4 - 3 - 3

تېپىنى :

ھەندىخ پەيژەھى لاوھكى تر ھەن كە لە سەرپلەھى سى ھەمى پەيژەھى راست بىيات ئەنرەن

وھك:

ا- پەيژەھى سىگا سەبا . (دەنان) :

. 5 - 2 - 3 - 3 - 4 - 4 - 3

ب- پەيژەھى سىگاي كورد . (ئەوشارى 2) :

. 4 - 4 - 4 - 2 - 4 - 4 - 3

۴- سەرپلەھى چوارەم . ((چوارگا)) .

جۆرەكانى :

ا- پەيژەھى چوارگا :

. 3 - 3 - 4 - 4 - 2 - 4 - 4

ب- پەيژەھى شىراز يان شەوقى دل :

. 2 - 5 - 3 - 4 - 2 - 4 - 4

ج- پەيژەھى شەوقى ئاور :

. 2 - 4 - 4 - 3 - 3 - 4 - 4

۵- سەرپلەھى پىنجەم . ((حىجاز))

جۆرەكانى :

ا- پەيژەھى حىجاز راست . (نياز يان حىجاز بەيات) :

. 4 - 3 - 3 - 4 - 2 - 6 - 2

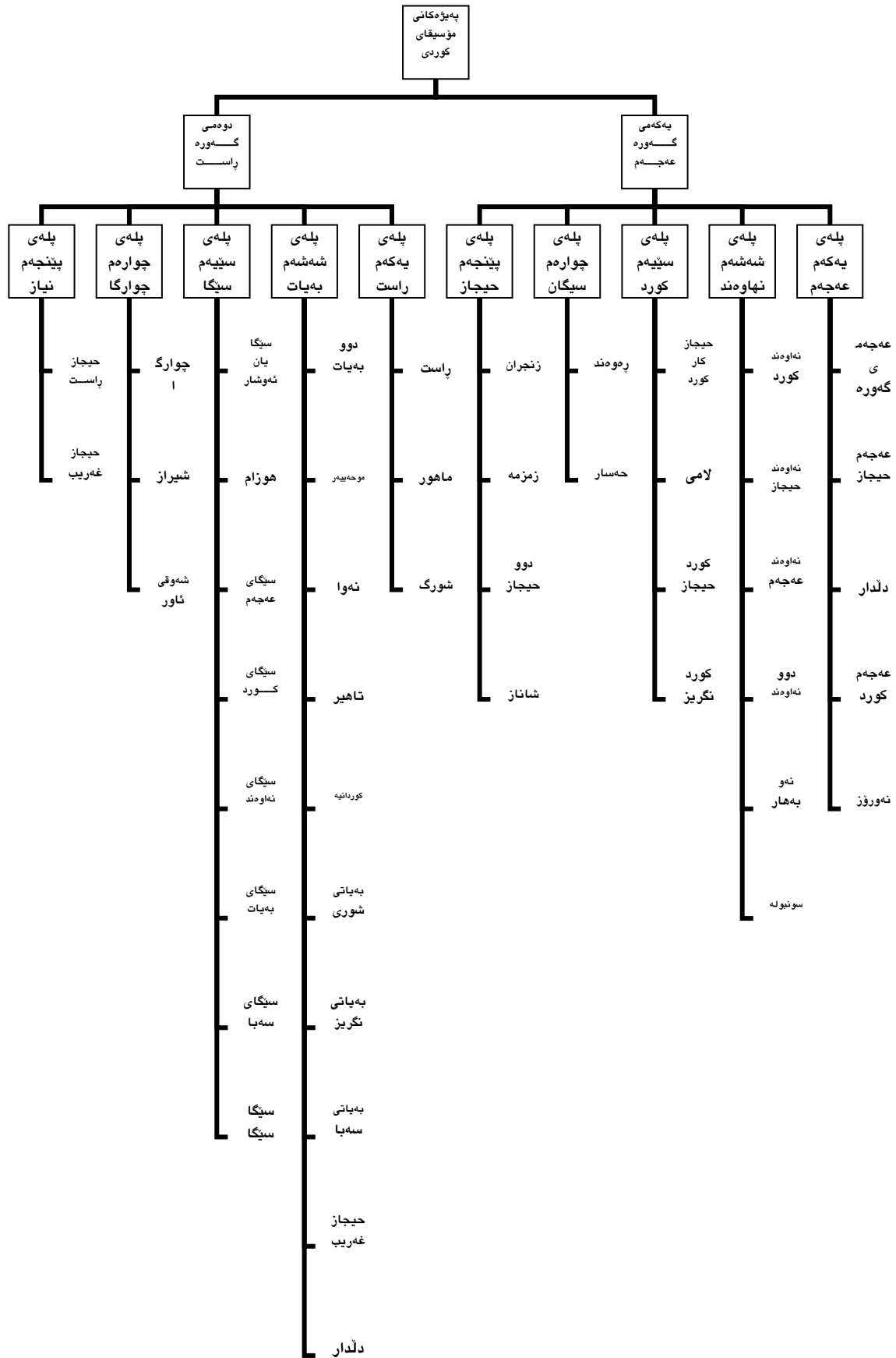
ب- پەيژەھى حىجاز غەرىب :

. 2 - 5 - 3 - 4 - 2 - 6 - 2

يادى ھەلەبجەھى شەھىد (1992)

خشته‌ی په‌یژه‌کانی مؤسیقای کوردی

تاییینی:

ئهم کلێشه‌یه، بی په‌یژه‌لاوه‌کیه‌کانی (فه‌رامۆشکراوه‌کان) ی سه‌رپله‌ده‌نگیه‌کانی هه‌ردو په‌یژه‌ی (عه‌جه‌م و راست) ه.

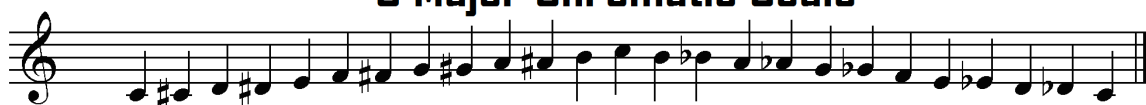
په‌یژه‌ی کرۆماتیک

په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره (ماجۆر)

ئاشکرایه که په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره (ماجۆر - عه‌جه‌م) هه‌مان جۆره که لای ئه‌وروپیه‌کان به‌کار دیت بۆ نموونه میانه ده‌نگیه‌کانی نیوان پله‌ده‌نگیه‌کان ته‌نها نیو پله‌یه . به‌مجۆره:

دۆ ماجۆر کرۆماتیک:

C Major Chromatic Scale

هه‌روه‌ها به‌پێی رابه‌ری په‌یژه‌هه‌لسوکه‌وت له‌گه‌ڵ په‌یژه‌کانی تردا ئه‌کریت ، به‌مجۆره :
ئهو په‌یژه‌انه‌ی خاوه‌نی بڵندکه‌ره‌وه‌کانن (# دیز) :

C Major Chromatic

G Major Chromatic

D Major Chromatic

A Major Chromatic

E Major Chromatic

B Major Chromatic

تێبینی :

سیستمی په‌یژه‌ی ماجۆری کرۆماتیک به‌وردی له‌ په‌رتوکی تیۆره‌کانی مۆسیقادا بلاوکه‌راوه‌ته‌وه ، بۆیه به‌پێویستم نه‌زانئ دویاتی بکه‌مه‌وه .

ئەوپەيژە گەورانەى خاوەنى نزمكەرەوہكانن (بیمۆل - b) :

C Major Chromatic

F Major CH

Bb Major

Eb Major

Ab Major

Db Major

Gb Major

Cb Major

پەيژەى دووہمى گەورە (راست).

ھەرچەندە بەداخەوہ ئەلیم جۆرى ئەم پەيژەى (پەيژەى راستى كرۆماتىك) لە بەر نەشارەزايى يان نەزانينى تيۆرە زانستىكەى تائىستا وەكو پەيژەى كرۆماتىك بە تيۆرى يان بەپراكتىكىش بەكار نەھيتراوہ، بۆيە ئەبى زۆر لە بەكارھيئانى بەئاگابيين.

وہ كوئاشكرايە ئەبى كۆى ميانەكانى پەيژەى كرۆماتىك بكەنە (12) نيوويلە دەنگى، بەلام ئەم كردارە بەدوو جۆر ئەتوانى كارى لەگەلداكرىت.

جۆرى يەكەم :

لەبەر ئاسانكارى بۆسىستىمى پراكتىكى ھەردوو پلەدەنگىيەكەى كەخاوەنى سى چارەكەدەنگين، تەنھا يەكجار دوپات ببنەوہ ھەريەكەيان يەكجار بە ميانە سى چارەكەدەنگىيەكەى بەكاربھيترى بەمجۆرە :

۱- لە سەر كەوتندا:

3 - 3 - 2 - 2 - 2 - 2 - 3 - 3 - 2 - 2

۲- لە بەرەو خوار جونا:

2 - 2 - 3 - 3 - 2 - 2 - 2 - 2 - 3 - 3

لهبەر ئهوهی پهیژهی راست که بهپلهدهنگی (دۆ) دهستی پیکرد یهکسهرخاوهنی ههردوهیئمای
 نزمکه رهوهی سی کاربیمۆل و می کاربیمۆله بویه ئهبی ناگاداربین و ئهبی پله دهنگیهکانی بهمجۆره
 بن:
 بهیژهکه بهمجۆره بهکار دیت:

C Rast Chromatic

ههروهها پهیژه خاوهن(دیز - #) بلنکه رهوهکانی تر .

تییینی:

وه کوله مه و بهر ئاشکرمانکردکه، پهیژهی سوۆلی راست پهیژهیهکی شازه، لهبەر ئهوهی
 که تا که پهیژهیه (مه بهست له پهیژهی راست) ه، ههردو هیئمای بلنکه رهوهی سی چاره که دهنگی کار دیز
 و هیئمای سی چاره که نهویکه (کاربیمۆل) له ئه رما تۆرادا بهیه که وه بنوسری ، ئه مه له زانستی
 نویسنی موسیقادا دهگمه نه و تهنها پهیژهی سوۆلی راست ئه م دیاردهیهی تیا بهدی ئه کری.

Rast Chromatic

C Rast Ch

G Rast Ch

D Rast Ch

A Rast Ch

E Rast Ch

B Rast Ch

هەرودها پەيژە خاوەن نزمکەرەووەکان (بیمۆل - b).

C Rast Chromatic b

2 2 3 3 2 2 2 2 3 3 3 3 2 2 2 3 3 2 2

F Rast Ch

Bb Rast Ch

Eb Rast Ch

Ab Rast Ch

Db Rast Ch

تێبینی:

له زانیاری مۆسیقادا بۆهەردوو پلەدەنگی (فا و دو) کاربیمۆل بەکار نایەت، من پەيژەدی (رئ بیمۆل راست)م لەبەر ئەومەبەستە نوسیوه، لەبەر ئەوەی وەكوزانستی نوسین هەیه بەلام لەبارەدی پراکتیکەوه ستەمه، هەرودها ئەمجۆری یەكەمی كرۆماتیکە بەکارناهیترئ، لەبەر ئەوەی تەنانەت كۆی پلەدەنگیەکانی، ناکەنه كۆی پلەدەنگی پەيژەدی كرۆماتیکي، بۆیه تەنها بۆرونکردنەوه نوسیومه.

تێپی مۆسیقای شۆرش ۱۹۷۴

جۆرى دووهم :

ئەمچۆرە وەككوشىۋازى تىۋرى ئاسانە بەلام بەپراكتىكى كارىكى ئەستەمەو لە بەر ئەۋەى پلەدەنگى يەكچارەكەدەنگى تى ئەكەۋى ، ئاشكراشە كە پلە يەك چارەكە دەنگى بونى نىيەو تەنھا لەرۆژھەلات تەنھا بەباسكردن ھەيە نەك بەپراكتىك ، تەنانەت بە بېستىش خۇشووئاسان نىيە ، بەلام لەبەر بارەزانستىيەكەى ئەبى راستىيەكەى رۈنكرىتەۋە كە ئەم جۆرە پراكتىكە بونى نىيە ، پلەدەنگىەكانى بەمچۆرەدەبن :

۱- لە سەرکەوتندا :

3 - 1 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 3 - 1 - 2 - 2 - 2

۲- لەبەرەموخوارچووندا :

2 - 2 - 2 - 1 - 3 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 1 - 3

بەمچۆرە :

C Rast Chromatic

ۋەككۈ ووتمان ژەنىنى پەيژەى راستى كرۇماتىك بەمچۆرە كارىكى ئەستەمە بۆيە جۆرى پېشوو جۆرىكى ئاسانترەۋە لەبارەى پراكتىكىيەۋە تاموچىژىكى تايبەتى ھەيە ، بەلام ئەمە ئەۋە ناگەيەنى كە بەھىچ جۆرىك كارى پى نەكرى و لەبەر ئەۋەى لەمەۋبەر لەھىچ سەرچاۋەيەكدا بەروونى باسنەكراۋە بۆيە من ئەم دووچۆرەم باسكردۈە ، ئەكرى لە كۆنگرەيەكى نەتەۋەبېدا بسەپىنرى كاميان كارى پىنكرى باشترە ، ھەرچەندە ھەريەكەيان تايبەتمەندىتى خۇى ھەيە ، راستە كە جۆرى دووھەم زۆر ئاسان نىيە لەپوۋى پراكتىكەۋەم بەلام شىۋەزانستىيەكەى لەجۆرى يەكەم رەۋاترە ، ھەرۋەھا ۋەكوزانستى مۇسىقا ئەشى كۆى پلەدەنگىەكان دوانزە پلە دەنگى بن ، بەلام لەجۆرى يەكەمدا ئەمزانستىيە دەستناكەۋى ۋەك جۆرى دووهم .

جۆرى ئەم پەيژەيە بەنۆتەى مۇسىقا :

نۆتەكەى :

Rast Chromatic

C Rast Chromatic

F Rast Ch

Bb Rast Ch

Eb Rast Ch

Ab Rast Ch

Db Rast Ch

ههروهه ئهوپه يژانهى كه هيماكانى بلنذكره وديان تبادايه.
 نوته كهى :

Rast Chromatic

C Rast Chromatic

G Rast Ch

D Rast Ch

A Rast Ch

E Rast Ch

B Rast Ch

تاييني:

گه سهرنج بدهينه كوئى پله دنگيه كانى ، به ته واوى كوئى پله دنگى په يژهى كرؤماتيكه ، بؤيه
 ئه مجوره له په يژهى كرؤماتيك جوئى لايه نه زانستيه كه يه تى.

ASO

بەشى چوارەم

گەشەدان بەفۆرمە كوردىەكان بە بەكارهينانى زياتر لە پەيژەيهەكى

مۆسقىيى

لەنيو پارچەئاوازيكدا

ئاشكرايه هونەرى مۆسقىيى كوردى لە دىر زەمانەو خاوەنى كەلتورىكى رەسەن و دەولەمەند بوو. ھەرچەندە لەسەرەتاي بوونىەو تەكۆ سەردەمانىكى زۆر نزيك ھەرەكۆو خۆى ماوەتەو و ھىچ گەشەپيدانىكى بەخۆيەو نەديوو. ھۆكارى ئەم گەشەنەسەندەش زۆر، لەوانە ميللەتى كورد تەكۆو سەردەمىكى زۆر نزيك خاوەنى دەسەلاتى خۆى نەبوو و ھەر گىرۆدەى دەستى داگىرکەران و چەوسىنەران بوو و ئەمەش بۆتە ھۆى نەتوانىنى كۆردنەو و گەشەپيدان بەو ھونەرە. ديسان نەتوانىنى ھونەرەندان بە فراوانکردنى ئاستى رۆشنىرى ھونەرى خۆيان و، ھەولدان بۆ فراوانکردنى ئاستى ھونەرەكە و نەگىشتنى بە ئاستى ھونەرى گەلان. بۆيە ھونەرەكە تەنھا لە ئاستى ھونەرى فۆلكلورىدا ماوەتەو، وەكۆو گەلانى پيشكەوتو نەبووینەتە خاوەنى فۆرمى مۆسقىيى نویتەر لە فۆرمى فۆلكورى. ھەر بۆيە ئەتوانىن بلىين لە ولاتە پيشكەوتووەكانىشدا لە پيش ئەوئەى پىناسەيهەكى باش بۆ مۆسقىيەكان بدۆزنەو، ئەوانىش ھەر وەكۆو كورد بوون، بەتاييەتى ميللەتانی ئەوروپا تا پيش دۆزىنەوئەى پەيژەى تىكرابى لە لاين (باخ)ەو. ئەوانىش باش ئەو كارە گەورەيهەى باخ بەرەبەرە بەرەو فراوانکردنى ئاستى ھونەرى مۆسقىيەكى خۆيان بوون. ئەو بوو باش ئەو روداو گەورەيهە فۆرمە مۆسقىيە جياجيا و نوپىكانى وەكو سىمفونى كۆنسىرتۆ و ... ھتد، لە مۆسقىيى ئەوروپىدا ھاتە كايەو.

ھەر بەو ھۆيەشەو بلىمەتانی وەكۆو مۆتازارت و بىتھۆفن و ھونەرەندانى بلىمەتى تر دەستيان ھەبوو لە فراوانکردنى ئاستى ھونەرەكەيان و، رۆژانە لەو فۆرمە مۆسقىيە نوپىانە بە شىوئەى گونجاو و لەبارتر كارى تيا ئەكرا. ئەو بوو لە سەدەكانى ھەژدە و نۆزدەدا زۆرەى زۆرى ئەو فۆرمە مۆسقىيە نوپىانە بەو پەرى گەشەدارىيەو كەوتنە بەر گوئ و دىدەى ھەموو جىھان. ھەرچەندە لەو سەردەمانەدا دەستگاكانى راگەياندن بەگشتى و تۆمارکردن بەتاييەتى گەر نەتوانىن بلىين نەبوو، ئەوا زۆر دەگمەن بوون. لەگەل ئەوئەشدا ھونەرەكە ئەوئەندە گەشەى سەندبوو پىوستى بە راگەياندن نەبوو، بەلكو خەلكى وا لى كرىبوو، كە بە دوايدا ئەگەران و عەودالى گوگرتن و بىينى بوون. بۆيە ھۆكارى يەكەمى فراوانکردن و ناسىنى ھونەرى ھەر ميللەتەك پەيوەستە بە جۆرى ئاستى ھونەرەكەى، جا گەر ھونەرەكە ھەر لە ئاستى فۆلكورىيەكەيدا بىينىتەو بە ھىچ جۆرەك پيشكەوتن و فراوانکردنى ئاستى ئەو ھونەرە بەدى ناكرىت. بۆيە من لەلای خۆمەو لەسەر بنەما زانستىيەكانى مۆسقىيى رۆژئاواى جۆرى گۆرانكارىيەكانى نيوان ئاوازيكى مۆسقىام ديارى كرىو، بۆ ئەوئەى چىتر ئاواز و مۆسقىيەكانمان لەسەر ئاستى ھونەرى فۆلكورى نەمىنیتەو و، ئىمەش وەكو ھەموو ميللەتانی تری سەر رووى زەمىن بىينە خاوەنى فۆرمە مۆسقىيەكانى تری وەكۆو گەلانى پيشكەوتووى جىھان و چىتر لەو ئاستە نزمەدا نەمىنیتەو. ھەرچەندە ھەندى جارى دەگمەن لەلاين ھەندى ھونەرەندى دەگمەن و بەھرەدارەو، ھەولى بەكارهينانى زياتر لە پەيژەيهەكى مۆسقىا لە ئاوازيكدا دراو، بۆ نمونە (فاتىمە)كەى ھونەرەندى گۆرانىيىژى بەھرەدارى كورد عەلى مەردان. بەلام ئەم ھەولانە زۆر دەگمەن و بەداخەوئەش دەلىم پەيوەندى بنەمايهەكى زانستى نەبوو، بەلكو بەھرەيهەكى خۆرسك بوو. جا ئەگەر ئەم ھونەرەندە بلىمەتە پيشىنەيهەكى زانستى ھونەرى ھاوچەرخى ببوايە ئەوا من زۆر لام ئاسايى بوو كە كەلەكارى زۆرى بۆ ميللەتى كورد بەجى ئەھىشت، ھەرچەندە كەمتەرخەمىشى نەكرىو. بەھەرھال ئىمەى كورد تا رۆژىك زووتر مالى خۆمان كۆبەينەو باشترە. ئىمەى كورد خاوەنى كەلتورىكى زۆر گەورە و دەولەمەندىن، بەلام مەخابن لەبەر ئەوئەى دوورىن لە زانستى ھونەريەو، بۆيە ھونەرەكان

بەتايىبەتى لە ئاستى فۆلكلورىدا ماوتەتوۋە و گەر واش پروات ھەروا ئەمىنىتەوۋە. بۆيە من لەلای خۆمەوۋە بە پىشت بەستىن بە زانستىيە جىھانىيەكان، لىكۆلىنەوۋەيەكى زۆرم لە پەيژەكانى مۇسىقاي مىللەتانى ھەموو جىھان ھەر لەم پەرى دنيا تا ئەوپەرى دنيا كىردوۋە. پاش تىگەيشتم لە ھۆكارەكانى چۆنىيەتى پىشكەوتنى ھونەرى ساز و ئاۋازى ھەموو گەلانى پىشكەوتوۋ گەيشتمە ئەو ئاكامەى، كە ئەبىت ئىمەش چاۋ لە مىللەتانى پىشكەوتوۋ بەتايىبەتى مىللەتانى ئەوروپا بگەين، تا ئاستى ھونەرەكەمان بگەيەننە ئاستى پىشكەوتوۋى ھونەرەكەى ئەوان.

تىپى مۇسىقاي پىرەمىرد

تېيىنى: وەككۇ لە ياساى نووسىنەۋەى نۆتەى مۇسىقادا ئاماژەى پىكراۋە، كە ھەردوۋ ھىماى بىلدىكەر و نەۋىكەر بە يەكەۋە لە ئەرماتۇرا (خانەى رابەرەكان)دا نانوسپرىن، بەلام لەبەر ئەۋەى تەنھا پەيژە سۆلى راست پەيژەيەكى شازە لە ناو پەيژەكانى ترى پەيژەى راستا. بۆيە رەۋايە ھەردوۋ ھىماى بىلدىكەرەۋە و نەۋىكەرەۋە لە خانەى رابەرەكاندا بەيەكەۋە بنوسپرىن، تەنھا بۆ ئەم پەيژەيە لئاۋە كە ئەو ھەردوۋ ھىمايە بەيەكەۋە بنوسپرىن.

۲- نزيكى خواروو: گۆرانی پەيژە لە پلەى بىكەى پەيژە سەرەككەۋە بۆ پىنج پلە خواروۋى خۆى. نمونە:

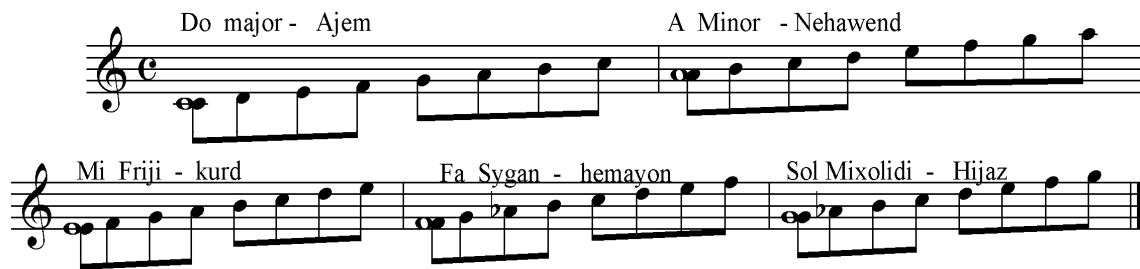
۱- لە پەيژەى دۇ ماژۆرەۋە پىنج پلەبەرەۋ خوار بۆ پەيژەى فا ماژۆر.

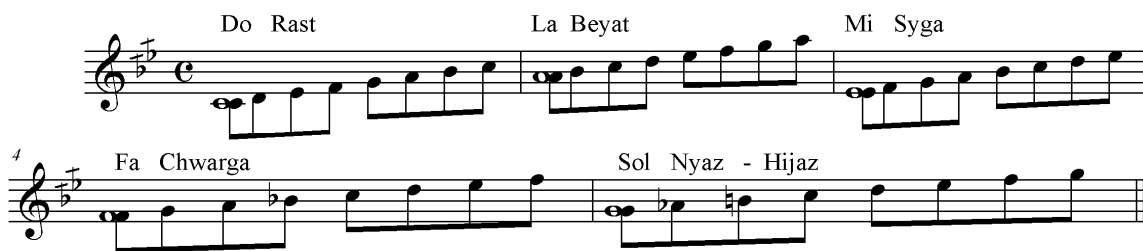
ب- لە پەيژەى دۇ راست پىنج پلەبەرەۋ خوار بۆ پەيژەى فا راست.

1- گۆرانكارى لاۋەكى: وەككۇ وتمان بەكارھىنانى ئەم جۆرە گۆرانكارىيە نابىتتە ھۆى گۆران لە رابەرى پەيژەدا، بۆيە سەرەستە لە گۆرانكارى نىۋان پەيژەيەكى گەۋرە (عەجەم بىت يان راست)، بە مەرجىك لە رەگەزەكەى خۆى بىت. بە واتاى لە نىۋان پەيژە مۇسىقاىيەكانى سەر پلە دەنگىيەكانى يەكەم و شەشەم و سىھەم و چارەم و پىنجەمى ماجۆر (گەۋرە - عەجەم) بە تەنھا رەۋايە. ھەرۋەھا بۆ پەيژەى راستىش ھەر بەو جۆرە رەۋايە. نمونە: پەيژەى دۇ ماژۆر و پەيژە دروستكراۋەكانى سەر پلە دەنگىيەكانى.

نمونە: پەيژەى دۇى راست و پەيژە دروستكراۋەكانى سەر پلە دەنگىيەكانى ترى.

تېيىنى: - گۆرانكارى لە نىۋان ھەردوۋ پەيژە گەۋرەى رۆژھەلاتىي (عەجەم و راست) گۆرانكارى سەرەككەى، لەبەر ئەۋە ئەبىتتە ھۆى گۆرانی رابەرى پەيژە.

بەشى پىنجەم

ناوچە جىاجياكانى كوردستانى گەورە

وەكۆ ئاشكرايە بەھۆى ئەو بارودۆخەى كە تا ئىستا كوردستانى تيا بوو و، جىاجيا كراو بە چەند بەشىكەو و ھەر بەشەش كەوتۆتە ناو ولاتىكى دەسەلاتدارى ناكورد، لەوانە دەسەلاتدارانى تورك و فارس و عەرەب. بۆيە تاكوو ئىستاش ناتوانرېت ولاتى كوردان لە چوارچىوھى ولاتىكى سەربەخۇدا ناوبەرىن. دووبارە تا ئىستاش بە چەندىن جۆرى جياواز ئامازە بۆ خاكى كوردان كراو و چەندىن نەخشەى جياوازی بۆ كراو، كە زۆربەيان تا ئىستا ھەر بە دلى داگىركەرانى بوو، نەك بە دلى كەسانى كورد. ئىمە لە بەشەكانى پىشودا باسما كورد كە لە دىر زەمانەو و پىش سەدان سال بگرە پىش سەدان سەدە، كوردان ولاتى سەربەخۆى خۆيان ھەبوو. بەلام بەھۆى ئەو ھەموو گۆرانكارىانەى كە لە لايەن دراوسىيانى داگىركەرىيەو بە ئەنجام گەيشتوو. ولاتى كوردان بە چەندىن شىوہ پارچە پارچە كراو و، چەندىن فۆرم و كلىشە و نەخشەى بە پىي خواستى داگىركەرانى وەرگرتوو. من نامەوئى لەسەر ئەو بەشەش كوردنە بۆم، بە قەدەر ئەوھى مەبەستە كلىشەى ئىستاي كوردستانى پارچەكراو ئاشكرا بگەم. ھەلبەتە ئەمەم لە خۆو نەكردوو، بەلكو پىشتم بە چەندىن سەرجاھى بىرواپىكراو بەستوو، كە كەم تا زۆر ئاھىك بە دلماندا ئەھىنى و خويئەرى كورد بۆى دەرئەكەوئىت كە ئەو نىشتمانەى ئىمە نىشتمانىكى گەورەيە و داگىركەران بە ھۆى خواستى خۆيان پۆژانە كلك و گوئيان كوردوو. باشترىن سەرجاھ بۆ دەستنىشانكردنى ئەو كلىشەيە، ئەو كلىشەيەيە كە لە سالى ۱۹۴۷ لە چاپخانەى (السعادة) قاھىرە، لە ولاتى مىسر دەرچوو، كە وىنەگرى ھىژا كاك رەفىق (فوتۆ رەفىق) لە سلەيمانى پىي بەخشىم. ديارە ولاتى كوردان بە پىي نەخشە و پلانى داگىركەران كراو بە چوار بەشەو و، ھەر بەشەى خراوتە ژىر دەسەلاتى دەسەلاتىكى دەولەتىكى بىگانەى دراوسىو، وەكۆ ولاتانى (عىراق و ئىران و سوريا و توركيا)و.

لە سەرھادا باسما كورد كە ولاتى كوردان نىشتمانىكى گەورە و بەربلاو و ولاتىكى شاخاويە. ھەر وەكۆ زانايانى زمان وتويانە ناوى كورد لە وشەى بەرزايىيەو ھاتوو، ولاتىكى شاخاواويە. بە واتايەكى تر ولاتىكى ھەمە جۆرى بەرزى و نزمىيە، وە ھەر وەكۆ و نىشمان كە زۆر لە مۆژە خەلكى كوردستان خاوەنى بىروباوەرپىكى تايبەتى بوون، كە ئەو دىن و ئاينە ئاھەنگ و ئاوازنامىز بوون، وە ئاواز و مۇسىقا بەشىكى گەورە بوو لە ژيانى مرقى كوردان. نوئىژكردن و پارانەويەيان لە يەزدانى مەزن بە ئاواز چرىن و گۆرانى و تەنەو بوو و ھەموو نزاىەك و داواكارىيەكيان لە يەزدان ئاوازنامىز بوو. بۆيە لە سەرانسەرى ولاتى كورداندا ئاوازچرىن و ئامىرى مۇسىقا بەكارھىتان كارى ھەموو مرقىكى كورد بوو. بۆيە ئەبى ئەو گەنجىنە و سامانە زۆرە فۆلكلورىيەى كە بۆمان ماوہتەو جىي سەرسورمان نەبىت، ھىچ بەشىكى ئەم كوردستانە گەورەيە نىيە كە بە سەدان و بگرە بە ھەزاران ئاواز و سترانى تيا كۆنەبووبىتەو. ھەرچەندە مەخابن وەكۆ و تمان ئەو بارودۆخەى كە نەتەوہەمانى تيا ژياو لەبار نەبوو بۆ نەفەوتاندنى ئەو كەلەپورە گەورەيە. بەلام خۆشەختانە مرقى كورد ئەوئەندە لىھاتوو و بەسەلىقە بوو، سەرھاپى ئەو ھەموو نەھامەتییەى كە بەسەرىدا ھاتوو، ھىشتا ھەر كەلكى ئەوھى پىوہ ماوہ كە كەسىكى وەكۆ من دووبارە و سەر لە نوئى رەچاو و دەستنىشانى ھەندىكى پىوست لەو ئاواز و سترانانە بكات. ئەوئىش بە گەران بە دواى كەسە شارەزا و خاوەن ئەزمون لەو بووارەدا و كەلك لىوہرگرتنىان بۆ ئەو مەبەستە، ئەوئىش پۆلىنكردنى جۆر و شىوازی فۆرم و پەيژەكانى ئاواز و مۇسىقاكەمانە. وەكۆ و تمان كوردستانى ئىستا دابەشى چوار ولاتى دراوسىيى كورد بوو، جا بە پىي دەولەمەندى و كەمتر دەستى بىگانە پىاگەيشتىيان، ئەبى بەم جۆرە باسيان لى بگەين:

۱- پوژهه لاتی کوردستان: که بریتیه لهو بهشهی که خاکه کهی ئەکه ویتە نیو ولاتی ئیرانه وه، ئەمیش خۆی له خۆیدا خاوهنی چه ندین دیالیکتی زمانی جیاوازن. به لام ئاواز و موسیقا که یان هه موو هاوتا و هاوسهنگی یه کترن. جگه لهو کاریگه ریهه سروشتیانهی وهک و شاخ و دهشت و ... هتد، که کاری کردۆته سه ر جۆری ئاواز و بگره ئامیره موسیقا کانیشیان. خوشبه ختانه تا ئیستاش زۆربهی زۆری دانیشتوی ئەم دهقهره هه ر پاشماوهی هه لگری دینی زه رتووشت و په یره وه کانی کاکهیی و ئەلیفی و ئیزدین.

۲- باکوور و پوژئاوای کوردستان: باکووری کوردستان که خاکه کهی ئەکه ویتە ناو ولاتی ئیستای تورکیا وه، هه روه ها پوژئاوای کوردستان که خاکه کهی ئەکه ویتە ناو ولاتی سوریا وه. هه ردووکیان به دیالیکتی کرمانجی ژوروو ئەدوین و زۆری دانیشتوی ئەم دهقهره ش هه ر هه لگری پاشماوه کانی دینی زه رتووشتی و ئاینه کانی وهک و ئیزدی و ئەلیقیه کانی.

۳- باشوور کوردستان: که خاکه کهی ئەکه ویتە نیو ولاتی عیراقی ئیستاه، که مه خابن دوژمنان و داگیرکه رانی زۆر به زوویی ده ستیان گه یشتۆته ئەم دهقهره، بۆیه کهم جیگا هه یه تیایدا که دهستی داگیرکردنی ئیسلام و داگیرکردنه کانی تریشیان نه گه یشتبیتتی. هه رچه نده زۆر مه له بنیدی ئەم دهقهره که جیگایه کی سهخت و شاخاوی بووه، بۆیه زۆر به دهگمه ن یان به هیچ جۆریک دهستی دوژمن و داگیرکه ری نه گه یشتویه تی. دانیشتوانی ئەم دهقهره تیکه لاوی ئاینه کانی ئیسلام و پاشماوهی زه رتووشتی وهک کاکهیی و ئیزدی و بگره ئەلیقیه کانیشن.

من پیم باشه که بلیم ئەو نه خشه یه ی که بو ئەم کاره م به کارم هیتا، تا ئیستاش له هه موو نه خشه کانی تری کوردستان به که لکترن و زۆربهی زۆری ولاتی کوردانی گرتۆته خۆی. بۆیه پیم باشه سه ره تای لیکۆ لینه وه که م به به شی یه که م ده ست پئ بکه م.

نه خشه ی کوردستان

چاپخانهی (السعاده) ته نیشتی پارێزگا - میسر - قاهره سالی 1947 زاینی

۱- خۆرھەلاتى كوردستان:

وەك و وتمان ئەو بەشەيە كە زۆربەي زۆرى خاكەكەي خراوۋتە سەر خاكى ولاتى ئيران، بە پىي ئەو گەران و سەردانانەم و بىنىنى كەسانى جياواز و شارەزا بەتايىبەتى لە بواری ئاوازچىرىن و مۇسىقاژەندىدا راستى زۆرم بۇ ئاشكرا بوو.

لە چاوپىكەوتنىكىدا لەگەل ھونەرمەندى گۆرانىبىژ (ناسرى پەزاسى)، لە شەوى 6-11-2004 لە ھەوارگەكەي خۆي لە ھاوينەھەوارى دوكان، كە بە ھاوۋەلى قوتابى و ھاوپىي خۆشەويستىم كاك (زانا مەحمود ھەژار) چووبوومە لاي و لەم بابەتە بەم جۆرە دوايىن: گەر جوگرافىي زمانى كوردى باس بكەين ئەبى بەم جۆرە باسى بكەين، ھەورامى، كەلھورى، كرمانجى و موكرى (سۆرانى). ناوچەكانى خۆرھەلاتى كوردستان گەر بەشى سەرەوۋى ھاوسنوورى باكورى كوردستانە، كە زۆرىنەي خاكەكەي ئەكەويتە ناو ولاتى توركيانە بە ناوچەي قنورماكو و بازركان دەست پى ئەكات. دواي ئەو سەلماس كە پىي دەلەين شاپور، دواي ئەو خۆي و ورمى دىت و پاشان تا دەشتەبىل دانىشتوى ئەم ناوچانە بە كرمانجى گفتوگو ئەكەن، برىتىن لە خىلەكانى عەبدوىي و شوكان و جەلال و بلباسن لە دەشتەبىل بەرەوخوار تا ئەگاتە تەرگەوۋەر و مەرگەوۋەر بە شىوۋى سۆرمانجى گفتوگو ئەكەن. واتاي وشەي سورمانجى ئەو ئەگەيەنى كە لەھجەكەيان نە كرمانجىيە و نە سۆرانى و تىكەلاوى ھەردووكانە. لەوچى بەرەوخوار ئەبى بە موكرى، كە پىك دىت لە شارەكانى نەغەدە و پىرانشەھر (خانى)، شنۆ، سەردەشت، مەھاباد، بوكان، بانە و سەقز. ئەمانە بە شىوۋى موكرىانى (سۆرانى) گفتوگو ئەكەن، لە ناو ئەمانەدا خىلەكانى دىبوكرى و سوتىسنايەتى و وەكوو ناوچەش گەوركايتە و مەنگوران كە ھەموويان بە ھەمان دىالكىك گفتوگو ئەكەن. بەلام بنەي ئەم دىالكىتە چوار دىيە، كە برىتىن لە دىھاتەكانى قەمتەرە و كولىجە و دەرمان و بورھان بەو زمانە ئەدوين كە شاعىرانى وەك ھىمەن و ھەژار پىي ئەنووسن. لە خوار سەقزەوۋە تا ئەگاتە ئىلام رەگەي كەلھورە كە لە خوار بانەوۋە بە ناوچەي ئەردەلان كە مەرگەزەكەي شارى سەنەيە دەست پى ئەكات. بەلام گەر بەرەو رۆژئاوا برۆيىن ئەبى بە شارى مەريوان و دىواندەرە و كامياران و قوروو و بىچار و بەشىكى كەم لە ھەورامان كە لەمە تىپەربووين ئەبى بە ھەورامان، بە واتاي ھەورامانى تەخت و ھەورامانى لەۋن. ھەورامانى تەخت ئەبى بە دزلى و دەرەكى و دەمەيۇ و ژالانى و تەتە و ھەرارە. ھەورامانى لەۋن پىك دىت لە پاوۋە و نەوسروود و شوشمى و دىشە، لەوچى تىپەر ئەبىت و ئەبىت بە ناوچەي جاف و گۆران كە بەشىكى پان و بەرىنە تا ئەگاتە شارى كرماشان، كە بە دىالكىكى كەلھورى يان كرماشانى ئەدوين، تا ئەگاتە ئىلام كە ھاوبەشى ھەردوو خىلى لەك و كەلھورن. لەو بە دواوۋە ناوچەي لوپستان دەست پى ئەكات، خىلەكانى بەختىارى و كەھكىلىيە تا ئەگاتە سەر كەنداوى فارسى ھەموويان لوپن. گەر بە پىي ئەو جوگرافىيەي باسمان كرد لەسەرەوۋە پىا بىيىن وامان بۇ دەرئەكەويت، كە ئەو ناوچانەي يەكەم كە سنوورەكەيان بە ولاتى ئازەربايجان و دەوروپىشتەكەيانن و دانىشتوانەكەي ھەردەم سەرقالى كارى تر بوون و، دەرەنگتر نىشتەجىيىيان بە خۆيانەوۋە بىنيوۋە، بۆيە بە تەواوى ناتوانرەيت دەستنىشانى كەسانى ناودارىان بكرەيت. ھەرچەندە خاوەنى فۆلكلورى خۆيانن كە نزيكە لە سۆز و ھەواي مۆركى ئازەربىيەوۋە و ھەندى لەو گۆرانىيە فۆلكلورىيەش ھونەرمەندى گۆرانىبىژى گەورەي كورد (حەسەن زىرەك) وتوونىتەوۋە. ئىمەش ھەر لە باسى ئەو ھونەرمەندەدا ئەو ئاواز و مۇسىقايانە ئەخەينە پىش چاۋ. بەلام گەر بە راستى باسى فۆلكلورى خۆرھەلاتى كوردستان بكەين، ئەبى لە پىشى پىشەوۋە باسى ناوچەي موكرىان بكەين، كە ھىلانەي فۆلكلورى كوردىيە و لە پىش ھەمووشياندا لە شارەكانى بوكان و مەھاباد دەست پى بكەين. باشترىن گۆرانىبىژ و باشترىن شاپەر (گۆرانىبىژى مىللى) وەك عەلى خەندان و عەبە دەرژى و مەلا حسەينى عەبدوللا زادە و ئىبراھىمى قادرى و گۆرانىبىژى گەورەي وەك مەمەدى ماملى و حەسەن زىرەك و حسىن قاقى و حسىنى ماملى و وەفائى شاعىر (گوايا دەلەين دەنگخۆش و ئاوازدانەرىكى باش بوو) و خەلىلى سدىقى و عەبدوللاى سنجانى سەيد عەلى سەردەشتى. ئەمانە ھەموويان

كۆرپەي ئەم خاك و ناوچەيە بوون و ئەم ناوچەيە بەوانەو بەناوبانگە. لە خوارەو لە ناوچەيە ئەردەلان گورانبيژ ھەن كە تەنھا بە مۆلكى ئەو ناوچەيە ناسراون. ھەموو گورانبيژ ديارەكانى ناوچەيە ھەورامانىش ھەر خەلكى خۆرھەلاتى كوردستان، لەوانە عوسمان كىمەيى و شەفيع كىمەيى و ھەمە حسين كىمەيى كە ئەمانە سى ئەستىرەي ئەو ناوچەيەن. ناوچەيە كرماشانىش باشترين گورانبيژى كوردى تيا ھەلكەوتوو لەوانە عەلى و ھسەيى ئەلبورزى و شەھاب جەزائىرى و لورنەژاد و مەسقەتى، كە بە زاراوھى كەلورپى گورانبيان وتوو. بەلام لە لورستان دوو گورانبيژى دەگمەنيان تيا ھەلكەوتوو، كە پەزاي سەقايى و فەرەج عەلى پور بوون. جا بۆيە گەر تەماشايەكەين ئەبىنين ھەر لە خۆرھەلاتى كوردستاندا ھەر چوار ديالىكتەكە (ھەورامى، كەلورپى، كرمانجى و موكرى-سۆرانى) يە.

ھەريەكە لەو ناوچانەش تايبەتمەنديەكى تايبەتى ھەيە، لەوانە گۆرانى لاي موكريبەكان نەفەس دىژ و ھەلقولوى سىنەن، بە واتاي گورانبيژ زياتر سنگى بەكار ئەھىنەت لە چىرپىنى گۆرانيدا پاشان گەرووى. ئەمە بە پىچەوانەي ديالىكتى ھەورامىيەويە، كە گۆرانبيژانيان زياتر گەروويان بەكار ئەھىنەن. بۆيە ناوازەكانيان كورت و خاوەن لەرىنەويەكى زياتر لەو ناوچانەي تر.

كاك ناسرى پەزايى وتى:

كتىبىك لە ئىران بە ناوى (خۇنياگەرى دەر ئىران بزورگ) دەرچوو، كە خانمى ماري بۆيسى ھىندى نەژاد و پەروردەي ئىنگلستان نووسىويەتى. ماناي وشەي ھۇنياواچى تيايە كە وشەيەكى ئاقىستاييە و لە واژەي ھۇنياگەريەويە ھاتوو. وشەي ھۇن واتاكەي خۇن يان خۇش ئەگەيەنەت وە وشەي قاچيش ماناي بيژەر يان خوينەر ئەگەيەنەت. كە لەسەرەتادا وشەي ھۇنياواز يان ھۇنياقاچ بوو، لەم كتىبەدا خاتوو ماري بۆيس بە دواي وشەي بەيتدا ئەگەپەيت و دەلەيت: من زۆر ئەملاوام كرد تا بگەمە ئەو راستىيەي، كە بەيت كى خاوەنى سەرەكىيەتى؟ بۆيە دەلەيت: بۆم دەرکەوت كە بەيت تەنھا لاي كوردەكان ھەيە و لاي بەشيكى دانىشتووى ولاتى ئەفغانستانىش بىستومە تەنانەت بەيتى وەيس و رامين ھەر بەيتىكى كوردىيە و بە زمانى پەھلەوى نووسراو.

ھىمەن موكريانى شاعىرى ناسراوى كورد لە توحفەي موزەفەريەي ئۆسكارماندا دەلەيت:

وھبىرم دى ئەو سەردەمەي كە مندالىكى سەر بە كۆچكە و ديوەخاننىش بووم و ھىشتا شوينەواري شەر و گرانى و ھەژارى و نەدارى لە ولاتەكەماندا ھەر مابوو، لە ناوچەي موكريان ھەر ئاغاىەك، دانگەملەك، كۆنە ديوەخانك، قولە بارگىنك، كەچە زىنك، پىرە تاژىكى ھەبايە خۇشخوانىكى رادەگرت، كە شەوانە لە ديوەخان بەيت و باوى بۆ بلەيت، لە وەختى نووستندا ھىكايەتى بۆ بكات، لە شايبدا داووت و رەشەلەكى بۆ بگىرەيت، لە سەنگەردا تانوتى لى بدات، لە پاودا لەسەر تەمال پايزە و ئازىزەي بۆ بلەيت، فران باويەتە دوژمنى و بەندان بە دوستى ھەل بلەيت و تەنانەت لە پاش مردنى شىنى بۆ بگىرەيت، تا ئاغا دەستپۆيوتر تا دى ئاوەدان تر و گەرەتر، تا ديوەخان بە بيئە بيئەتر، تا ئەسپ پەسەن تر، تا زىن و لغا و پەخت و، ريشمە پەرداختر، تا تاژى چىتر و دەمگەرتر، خۇشخوانىش وەستاتر و شارەزاتر و تىر و پرت و كۆك و پۆشتە تر دەبوو. ديارە خۇشخوان وەك ھونەرمەندىك چاوى لى نەدەكرا و پىزى لى نەدەگىرا، بەلام لە كوئىخا و گزىر و سەركار و پاكار و بابنۆكەر و غولام و چاپەز و بەردەست ماقولتر بوو. ھەقى بوو لە ديوەخان لەسەر چۆك دابنىشى و خەنجەرى بچەقنى و ئانىشىكى وىيدا و جا گوتن بلە. خۇشخوان لە حوزوورى ئاгада نانى دەخوارد و دەگەل مام ميرزا لەسەر يەك سىنى دادەنىشت و بەرماوەخۇر نەبوو. چونكە خۇشخوانان زۆربەيان دلئە و قسەخۇش و دلپاك بوون. خەلكى خۇشيان دەويستن و لە دى تەنھا ھەر ناھەزىكيان ھەبوو، ئەويش مەلاي دى بوو كەم وا بوو دانوويان پىكەو بەكولنى، بۆيە پىيان دەوتن چاوەش و بە چاوى سووك سەيريان ئەكردن. تا مەلا لە ديوەخان بوايە، دەبوايە خۇشخوان قوروقەپ دانىشى و نوتقى نەكا. ديارە مەلاي وەك خانى و حاجى قادرمان ھەيە كە نرخى

سامانی نەتەواپەتییان زانیوە، بەلام مەخابن گەر مەلایەکانی دیکەش وکی ئەوان وابوونایە و نرخی هونەریان زانیبا و لە باتی سولتان جومجمە و ئیسماعیل نامە هەر یەکی بە بیتیک، لاوکیک، حەیرانیک، گەلۆیەکیان نووسیبایە ئیستا کار لە جیگەیهکی تر بوو. سامانی نەتەواپەتیمان دەگەشتە پلەیهکی تر و فەرھەنگیکی دەولەمەندتر و گەورەترمان پیکەووە دەنا.

لە شارەکانیش شەوانە خەلک لە قاوەخانە کۆدەبوونەووە و تا شەو درەنگ دەبوو، بەیتبێژ و حیکایەتخوان دەیخافلان، قاوەچی ئەو هونەرمەندانە بەکری دەگرت بۆ ئەوێ قاوەخانەکی پرمین پەیدا بکا.

شایەری گەرۆکیش هەبوون، کە بەھار و ھاوین و بەشیکی پایز خەریکی کاروکاسبی و جوت و گا بوون، کە شەو درێژ دەبوو و کاری مەزرایە کەم دەبوو، وێ دەکەوتن و بە ماله ئاغاندا دەگەران و لە ھەر مالیک چەند رۆژیک دەمانەووە و، کۆری بەزمیان دەپازاندەووە و شاباش و خەلاتی باشیان دەسەند. باشترین شایەر ئەوانە بوون تەنانت سنووریشیان دەپەراند و گەرمین و کویتانیان دەکرد. کاک ناسری رەزازی وتی: ئەمن بۆ خۆم چەند کەس لەو مامۆستا گەورانەم دیبوون و هونەر و نواندنی وانمان وەبیر دیت، ئەوێ بیاناسم و گویم لە دەنگیان بووبیت و بە هونەرمەندم زانیبن ئەوانە بوون، مەجیدە گرو، دەرویش سەرراو، حاجیلە ئیندەرقاشی، سەید عەولای سەید مینەیی، عەزیزە خەر، حەمەدی ئاغانی، وسین کەنیلە، ھەباسە خەر، شەریفی مام سەعیدی و وسین زارخوار.

سەرژنی واش هەبوون کە لە وەختی ئاساییدا بەیت و حەیرانیان بۆ مەجلیسی ژنان دەگوت و لە شینگایان بە ئاھەنگی زۆر پێ سۆز بە مردوویان ھەلدەگوت، قەتم دەنگی خوش و ئاھەنگی پێ سۆز و جۆشی (فاتەرەشی لاجینی و ژنی ئاغانی لە بیر ناچیتەووە). زۆر مندال بووم کچیک لە دنیەکی ئیمە جوانەمەرگ ببوو، ئەو فاتە رەشە بە دەنگیکی زولال و ئاسمانیی پێی ھەل دەگوت. ئیستاش ئەو بەندەم ھەر لە گویدا ئەزنگیتەووە کە دەگوت:

ھەمی مەکە، رۆلە مەکە، بابان ویرانم مەکە
خەلکی بە تالانی دەچۆو مەرە بەرانە بەختە یە شەکە
ئەمنی مل بە کوین بە تالانم دەچۆو، گەردنی زەرد و
بەژنی باریک و رووی بەخال و دوو چاوی دەبەلەکە

شیوہیەک لە جۆری وتنەکەیی بە نۆتەیی مۆسیقا کە لە ناوچەیی موکریان دەیلین.

Hey meke

kurds folk

Hey me ke r o le_ me ke ba ban wy ra nm me ke xel ki be ta lan de ch o we

4 me re be ra ne bex te ye she ke a m ni ml be kwyn be ta la nm de cho

7 we ger d ni zer dw bej ni ba ri ku rwi be xa l w dw ch wi de be le ke

مەنچ حەيران و زلەيخا چوختيش دوو ژنى بيباك بوون، كە دەفيان لى ئەدا و گۆرانبيان دەگوت و شايەرى شايى بوون و، هيچ لە پياوھەكانى ئاوەليان نەدەمانەو، بەتايبەتى مەنچ حەيران كە خەلكى سابلاخ و لە خيزانتيكى دەولەمەند و بەناوبانگ بوو، بۇ خاترى ھونەرەكەى دەستى لە خزمەكانى ھەلگرتبوو. لەو ساتانەدا حەيرانبيژان ديوھەخانى ئاغايان و قاوھەخانەكانيان ئاوەدان كردبوو، ھەر كەسى تۆسقالتيك دەنگى ھەبوايە ئەوا دەفتەريان ئەدايە و تا بەيتە بەناوبانگەكانى شيرين و خەسرەو، پۆستەم و زۆراب، ناسر و مالمال، عەزیز و شيرين و دەيان بەيتى ترى بەناوبانگى ئەو دەقەرە لەو شەوانەدا دەخويزرانەو. يەكئ لە ھەرە گرنگەكانى جۆرى چپىنى ئەو بەيتانە كە لە زمانى زۆر كەسەو و ھەرمگرتبوو و، لە ھەموويان بە چاترم زانى، خويزنەكەى براى نازيز و ھونەرەندم كاكە عەلى زەندى بوو، كە بەو جۆرە نمونەى بەيتەكانى بۇ خويزندم و وتى: خويزندى بەيت پيى دەلين باو، كە ماناى بەيت و باو و ھەكايەت و بلاوكردەوھى ئەو چيروكە ئەگەيەنيت. ئەو كەسەى كە كتيبەكە ئەخويزنيت، بيست مەسرەع ئەخويزنيت و سەرى بيستويەكەھەمين دانيشتوان لەگەليا دووپاتى ئەكەنەو، ھەرچەندە ئەم جۆرە چپىنە زۆر لە چپىنى ريستاتيفى ئەورويى ئەچيت و پەيزەى مۇسقىاى بەدەگمەن تيا دەستنيشان ئەكرت، بەلام من بە باشم زانى كە نمونەيەكەى ئەو جۆرە بخەمە پيش چاو.

نمونەى تيگستەكەى:

وھسەناى بالاي دوورى ديدهمەست	ھامسا توخوا ھەنى وھسەن وھست
تارىخ عومرم گەيشتە چەن سال	بەرى تو عەيبەن سەناى زولف و خال
عەيبەن پەرى بير لە ھەلقەى زنجير	دواى ئەمە عومرت مەواجان وھبير
بنيرە بيناى ھەقيقەت بازي	مەكە بەسەرمەند عيشقى مەجازى

نۆتەكەى:

Beyt

پاش شەرى جیھانى و پەیدابوونی گرامافون لە قاوھەخانەى شار و ديوھەخانى ئاغا، جیى بە خۆشخوانان ليژ کرد. گۆشەى مزگەوتى دى و زەماوەند و شايى ديھات نەبيت، چييان بەدەستەوھ نەما. ھونەرەندە گەورەكان لانەواز و بيمەئوا مانەو، چونكە زۆربەيان پشترەق و دەستەوسان بوون، تووشى نەدارى و ھەژارى و سەرگەردانى و پەريشانى ھاتن، ھەر يەكە دەريايەك ھونەريان دەگەل خويان برە ژيرگل. شاگردە لاوھەكانيش دەستيان لە فيربوون ھەلگرت و وھدووى كار و كاسبى و ژيان كەوتن.

پاش پەيدابوونی راديوى باترى لە لادى، فۆلكلورى ئەدەبى كوردى بە جارپك كەوتە مەترسيەو، رووناكبيرانى كورد ھەستيان بەو مەترسيە كرد. لاوانى وريا و زانا دەستيان بە

كارکردن كرد و كهوتنه كۆكردنهوهى بهيت و باوى كوردى. هەرچەندە ئىمكانى ئەو كارە لە كوردستانى خۆرهەلات زۆر كەم بوو، جارجارىش تووشى دەردەسەرى ئەبوون، بەلام چەند كەسى خويندەوار و پووناكبير تا رادەيهكى باش لەو كارەدا سەرکەوتن. كاك (عبیداللا ئەیوبیان و كاك قادری فەتاحى قازى و دکتۆر كەيوان پورى موكرى) هەر يەكە بەش بە حالى خويان بەرهەمی باشيان لە فەوتان و نەمان پزگار كرد.

ئەوهى ئاشكراشه كه بهيت لای كورد ميژووويهكى زۆر كۆنى ههيه و، چەندین بهیتی ناسراوی وەكوو ناسر و مالمال و بهیتی قەلای دمدم و بهیتی لاس و خەزال و بهیتی برايمۆك و بهیتی زەمبيلفرۆش و بهیتی عەبدوپەرەحمان پاشای بەبە و مەم و زین و چەندین بهیتی ناسراوی تر كه زیاتر پەيوهستی ناوچەى موكریان و، ئەم بەیتانەش بە ئاوازەوه لە قاوهخانە و دیوهخانە سەرەك خیل و پیاوماقولى ناوچەكەدا بە ئەنجام گەیهنراون، كه سەردەمانىك هیچ ھۆكارپىكى رابواردن و زانستی بلاوكەرەوه و گەیهنەرى وەكوو رادیو و تەلەفزیۆن و كەرەسەكانى تری میدیا نەبوون. بۆیه خۆشخوانان یان خۆنیاگەرەكان كۆئەبوونەوه و بە دەنگى بەسۆزیان ئەو سەرگۆزشتە و چیرۆكە كوردییە دیرینانەیان ئەخویندەوه. چەند ئاوازیكى ناسراویش هەبوو كه سەرانسەرى ئەو بهیت و چیرۆكانەیان پى گێراوئەتەوه، لە هەرە گرنگەكانیان ئاوازی شەوچەرى دیوهخانمی بوو، كه ئاوازیكى كوردی رەسەنە و هەلقولایى ناوچەى موكریانە، هەرچەندە ئەم ئاوازە وای لیهاوتوو كه لە زۆربەى ناوچەكانى تریشدا بەكار ببریئەت. ئەوەندە پەيوهستی ئاواز و گۆرانى كوردییە كه گۆرانیبیژانى هەر ناوچەیهك بیانگوتایەتەوه بە مۆركى ناوچەكەى خويان زانیوه. ئەم ئاوازەش پىك هاتوو لە:

بەشى يەكەم: بریتی بوو لە گێرانەوهى چیرۆك و بەیتەكە و زیاتر بە كیشى (3/4 یان 3/8) یان هەر ریتمیكى تری ئاشنا بەو بهیت و باوانە بوویئەت. ریتمەكەى زیاتر بە كارپىكى تاكه كەسى كراوه و، وەكو سۆلۆیهكى گۆرانى لە لایەن گۆرانیبیژىك یان چەند گۆرانیبیژىك يەك لەدواى يەك وتوویانەتەوه و، زیاتریش پەيژەى ئەم ئاوازە لەسەر ئاوازیكى رىستاتیف ئاسا یان پەيژەى بچوكى سەر پلەى شەشەمى پەيژە مۆسیقای گەورەى دووهمى مۆسیقای رۆژەهەلاتیى، كه بە پەيژەى (راست) بەناوبانگە و كه پەيژە بچووكةكەشى بە پەيژەى بەیات بەناوبانگە.

بەشى دووهم: بریتییه لە وەلامدانەوهى چەند رستەیهكى گۆرانیبەكە لەلایەن كۆى گۆرانیبیژان و هەندى جاریش گویگرانیش بەشداریبیان كرددوو بە هەمان پەيژە، بەلام بە تۆزى مەوداى فراوانتر. هەرچەندە مۆركى گۆرانیبەكە رەسەنایەتى ناوچەى ئەردەلانى پيوهیه، بۆیه هاوشانى ئاوازە بەناوبانگەكانى بهیت و باوچرینی ئەم دەقەرە لە كاردا بوون. نمونهكەى:

Gul wenewshe

Kurds Folk

دیسانەوه هەندى نمونهى ئاوازی تریش هەن، كه تا ئیستاش لە هەندى جیگەى ئەو ناوچەیهدا ئەو بهیت و بالۆرانەیان پى ئەوتریئەت، بەلام لەوه ئەچى كه ئاوازەكانیان سەربەست بن و هەر خۆنیاگەرىك (خۆشخوانىك) بە ئارەزوو و بۆچوونى خۆى بەكارى بهینئەت. لەو ئاوازانەش ئەم نمونهیهى خوارەوهیه كه خۆم لە دەمى زۆر كەسى ئەو ناوچەیهم بیستوو و لەوه دەچئەت كه

میژویه کی زور کۆنی هه بیته و ته نانه ته بۆ بلاوکردنه وهی ئاگاداری و زانیاری له لایهن خوش خوانانه وه، ئاراسته ی دانیشتوانی ئه و جیگه یه کرابیت. نمونه که:

هه رچه نده له وه ئه چۆ که ئه م جۆره ئاوازه زیاتر ئاوازیکی ریتم و په یژه سه ره به ست بیته، به لام وا ده رئه که ویت که ئه م جۆره ئاوازه بۆ گێرانه وهی کاره سه ره که و تنه سه ره بازیه کان و، ئاگادارکردنه وهش و مژده دان به جه ماوه به کاره اتووه. من لیڕه دا ته نها به مه به ستی زانیاری بلاوم کردۆته وه. به لام ئه وهی زور گرنگه که سه رانه سه ری ئه و به یته و بالۆرانه هه ر به ئاوازی گۆرانی بیژانم و تراون و به تایبه تیش به شی یه که می، چونکه له زۆربه ی زۆری خوشخوان و گۆرانی بیژانم وا بیستووه. هه رچه نده ش له سه ر ئاوازه کانی به یته باس بکه ین، ئه بیته ئه وه مان له بیر نه چیت که کیش و په یژه سه ره به ستی ئه م ئاوازه وای کردووه، که چه ندىن ئاوازی جیاوازی لی بکه ویته وه و هه ر خوشخوانیک به پیی توانا و به هره ی خۆی بیانخوینیت. بۆیه من ته نها به م چه ندى جۆره که مه واز ئه هیتم، چونکه ئه زانم هه تا له سه ری برۆین هه ر دیت به ده مانه وه. بۆیه به باشی ئه زانم هه ر له ئاواز و مۆسیقای ئه م ناوچه یه به رده وام بین و، هه ول بده ین خۆمان بده ین له قه ره ی خویندنه کانی که له هونه رمه ند و ئاوازی بیژه کانی ئه م ناوچه یه. هه لبه ته من ئه مه وئ ته نها باس له و ئاواز و گۆرانیانه بکه م که له لایهن که له گۆرانی بیژ و هونه رمه نده کانی ئه م ناوچه یه خویندوویانه، نه ک به ویت باس له ژبانی تایبه تی ئه و خوینهر و ئاواز چرانه بکه م.

ئامیژنه فووداره کانی تیپی مۆسیقای پیره میرد

محەمەدی ماملی

محەمەدی ماملی : (۱۹۲۵ - ۱۹۹۹) لە شاری مەھاباد لەدایک بوو .
 ناوی محەمەد سەعید عەلی یە (کە پاشان وشەیی مام عەلی بوو
 ماملی) . نازناوی ماملی ی لە باپیرانییەوه بۆماوەتەوه ،
 ۱- گۆرانی (سترانی) بلویری شوان :-

تیکستەکی :

نیوێشەوه دنیا خامۆش دیتە گویم ئاھەنگیکی خوش
 ئاھەنگیکی گیان پەرورە شادی هینە خەفەت بەرە
 ئاھەنگیکی دل نەوازە تارە یۆلۆنە یا ساازە

نۆتەکی :

Blwyri Shwan

Kurdes folk

Ni we she we di n ya na xo sh dy te gwm a . . .
 he n gy ki xo sh a hen gy y ky y di l ne wa ze ta re
 wy lo ne ya sa ze

سکیڵەکی :

گەر سەیری ئەو گۆرانییە بکەین ئەببین ، کە ئاوازەکی لە سەرپلەئیی سێ یەمی پەییژەیی (دۆ
 ی گەورە) بنیات نراوە ، کە ئەکاتە پەییژەیی فریجی (کورد) ، لەبەرئەوه هیچ نیشانەییەکی
 بەرزکەرەوه و نزم کەرەوهی تیا نابینن ، گەر سەیریش بکەین ئەببین کە مەودای ئاوازەکی پراوپری
 پەییژە موسیقاکیە ، بەواتای میانەکانی ئاوازەکی لەپلە دەنگی یەکەمی پەییژەکەوه دەست پێ ئەکا کە
 پلە دەنگی (می) یە و بەرزبۆنەوهی تیا دایە تا پلە کۆتایی (هەشتەمی) پەییژە موسیقاکیە
 ، لەکۆتاییدا بەپلە بکە کۆتایی بە ئاوازەکی دیت ، جۆری ئەو پەییژە موسیقاکیەش بەپێی زانستی
 موسیقا بەم جۆرەییە .

نمۆنەیی سکیڵەکی :

Do Major.....1
 Mi (Kurd) Frygi.....2

نمۆنەیی ریتیم (ئیقاع) ه کەیی .

M- ♩ = 120

۲-گۆرانی (سترانی) (ئاهانگی) (ئاوازی) سەر له سەر رانی :
 نمونەى تیکستەکەى :

زۆرم حەولە دوا دا   سەر له سەر رانی تاكو بهیانی
 بوومه میوانی نازەنینی   بی وهفا بووی نەمزانی
 سەر له سەر رانی تاكو بهیانی   بوومه میوانی نازەنینی

نۆتەکەى :

Ser le ser rani

سکێلهکەى:

گەر سهیری ئەو گۆرانییه بکهین ئەبیین ، که ئاوازهکه له سههرپلهی شهشه می پهیژهی (سۆلی گهوره ی رۆژ هه لاتی که پهیژهی راستی پی ئەلین و ئەم پهیژه یهش تاکه پهیژهیه که ههردوو هیماى فا کار دیز و سی کار بيمۆل ئەگریته خوێ) بنیات نراوه ، که ئەکاته پهیژهی بچوک (له رۆژ هه لاتی ناوه راست بهیات ی پی ئەلین ، له بهرئوه له سههرپلهی شهشه می سۆلی گهوره (راست) بنیات نراوه ، گەر سههیریش بکهین ئەبیین که مهوای ئاوازهکه پراوپری پهیژه موسیقاکەیه ، بهواتای میانەکانی ئاوازهکه له پله دهنگی بهکەمی پهیژهکەوه دهست پی ئەکا که پله دهنگی (می) یه و بهرزبونهوهی تیا دایه تا پلهی کۆتایی (حهوتەمی) پهیژه موسیقاکە ، له کۆتایشدا به پلهی بنکه (می) کۆتایی به ئاوازهکه دیت ، نازناوی ئەم پهیژهیهش له رۆژ هه لاتی ناوه راستدا ناوی بهیاتی نههاوهند یان بهیاتی نهوا یان بهیاتی کورد یان کنزاز و له ههندی شویندا بهیاتی عهجهم یان شاورگ دیسان به بهیاتی چوارگا یان عهرزبار بهناوبانگه ، که هه هه مویان هه مان میانەى موسیقاییان ههیه . جۆری ئەو پهیژه موسیقایهش به پی زانستی موسیقا بهم جۆرهیه.

نمونهى پهیژه موسیقاکەى :

ریتمهکەى :

M- ♩ = 120

۳- گۆرانی (سترانی) (ئاهانگی) (ئاوازی) بازی بیریان :
نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

بازی بیریان دووره دهسته ئەمان ئامان
بییری دین دهسته به‌دهسته ئەمان ئامان
را‌ده‌برن دل‌ ده‌بن به‌غه‌مزە‌ی چا‌وان
به‌ برژانگ کون ده‌کن جەرگ و هه‌ناوان

نۆته‌کە‌ی :

Bazi bêrian

سکینه‌کە‌ی :

گەر سه‌یری ئەم گۆرانییه بکه‌یین که له دووباره بوونه‌وه‌ی چوار پله‌ده‌نگی (لا ، سی کار بيمۆل ، دۆ ، ری) پیک هاتوووه . له بهر ئەوه‌ی میانه ده‌نگیه‌کانی چوارینه‌ی دووهم دیار نییه ، ئەتوانین بلین ، ئەم په‌یژه مۆسیقا له سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست به‌بی ده‌ست کاری بنیات نراوه ، بۆیه به‌پێی زانسته‌یه‌کانی مۆسیقا ئەتوانین بلین که په‌یژه مۆسیقای ئەم ئاوازه له سه‌ر په‌یژه‌ی (دوو به‌یات) بنیات نراوه ، به واتای پله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی راست بی ده‌ست کاری کردنی پله‌ ده‌نگیه‌کانی .

نمونه‌ی په‌یژه‌کە‌ی :

به‌لام به‌پێی ئەو مۆسیقا سه‌ره‌تایی یه‌ی که له کتییی (هه‌ورام ی جه‌لالی ره‌حیمی ، که له چاپخانه و ئۆفسیتی کیان مه‌باباد چاپی کردوووه) ، واده‌ر ئەکه‌وه‌ی که پله‌ ده‌نگی چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که پله‌یه‌کی ده‌نگی بلند کراوه بۆ ئەوه‌ی ببیته می ناتورال . له‌و ساته‌دا ناز ناوی ئەم په‌یژه مۆسیقا که ئەبیته به‌یاتی نه‌هاوه‌ند یان به‌یاتی نه‌وا یان به‌یاتی کورد یان کنزاز و له هه‌ندێ شوینیش پێی ئەلین به‌یاتی عه‌جه‌م یان شاهه‌گ دیسان به‌یاتی چوارگا یان عه‌رزبار ، ئەم گۆرانکارییه ته‌نها به‌وه‌ی زیاده‌کردنی پێشه‌کییه مۆسیقا که‌ی روی داوه ، له‌و ساته‌دا په‌یژه‌کە‌ی به‌م جووره ئەبیت . نمونه‌ی ریتمه‌کە‌شی 3/8 یه‌و به‌م جووره ئەژهنرئ .

نمونه‌ی ریتمه‌کە‌ی :

۴- گۆرانى (سترانى) (ئاھەنگى) (ئاوازى) مەستورەى ئامان :
نمونهى تىكىستەكەى :

ئەو سالل ھەوت سالل ھەمم رەفئە
مەستورەى ئامان مەستورەى گيان
شادى بى مەيلە دەى بى دەقىقە
مەستورەى ئامان مەستورەى گيان

نۆتەكەى :

mesturê

Ew sall hewt sa lle ce mim re fi qe mes tu rey a man mes tu re
8
giyan sha di bê mei le dey bê de qi qe mes tu rê a man mes tu rê giyan

سكىلەكەى:

گەر سەيرى ئەو گۆرانىيە بکەين ئەبىنن ، كە ئاوازەكە لە سەرپلەئ شەشەمى پەيژەى (سۆلى گەورەى رۆژ ھە لاتى كە پەيژەى راستى پى ئەلئىن و ئەم پەيژە يەش تاكە پەيژەى كە ھەردوو ھىماى فا كار دىز و سى كار بيمۆل ئەگرئتە خۆى) بنىات نراوہ ، كە ئەكاتە پەيژەى بچوك (لە رۆژ ھە لاتى ناوہ راست بەياتى پى ئەلئىن ، لەبەرئەوہ لە سەرپلەئ شەشەمى سۆلى گەورە (راست) بنىات نراوہ ، بەواتاى ميانەكانى ئاوازەكە لەپلە دەنگى يەكەمى پەيژەكەوہ دەست پى ئەكا كە پلە دەنگى (مى) يە و بەرزبونەوہى تىادايە تا پلەى كۆتايى (پىنجەمى) پەيژە مۇسقىاكە ، لەكۆتايىشدا بەپلەى بىكە (مى) كۆتايى بە ئاوازەكە دىت ، نازناوى ئەم پەيژە يەش لە رۆژ ھە لاتى ناوہ راستدا ناوى بەياتى نەھاوہند يان بەياتى نەوا يان بەياتى كورد يان كىزاز و لە ھەندى شونىندا بەياتى عەجەم يان شاوړگ ديسان بە بەياتى چوارگا يان عەرزبار بەناوبانگە ، كە ھەر ھەمويان ھەمان ميانەى مۇسقىايان ھەيە . جۆرى ئەو پەيژە مۇسقىايەش بەپى زانستى مۇسقىا بەم جۆرەيە.

نمونهى سكىلەكەى :

Mi ... Beyat.....
Sol ..Rast.....

نمونهى رىتمەكەى :

♩ = 90

۵- گۆرانی (سترانی) (ئاھەنگی) (ئاوازی) مریەم سابلاغی :

نمونه ی تیکستەکە ی :

دەنگم نایگاتی مریەم چاوجوان مریەم ئامان مریەمی سابلاغی
 دیوارمان بەینە مریەم چاوجوان مریەم ئامان مریەمی سابلاغی
 کەسمان تی ناگا مریەم چاوجوان مریەم ئامان مریەمی سابلاغی
 لەم کەین و بەینە مریەم چاوجوان مریەم ئامان مریەمی سابلاغی

نۆتەکە ی :

Mryem Sablaxi

den gm nai ga ty mr yem Cha w cwa n mr yem a ma n
 mr ye mey sa bla gi

سکێلەکە ی :

ئەم جۆرە پەییژەییە تەنھا لە کوردستانی خۆرھەلات و لای فارسەکان برھوی ھەییە . لە سەرپلەھێ شەشەمی پەییژەیی گەورەیی دووھمی رۆژھەلاتی ناوھراست (راست) بنیات ئەنریت ، بەلام گۆرانکارییەکی زۆر لە نیوان پلە دەنگییەکانیا ھەییە ، پلەیی سی یەمی پەییژەکە (ئەسفەھان) نیو پلەیی دەنگی بلند ئەکریت ھەرودھا پلەیی پینجەم و شەشەمی ھەمان پەییژە چارەکە پلە دەنگییەک بلند ئەکرین . وەکو لە پیرانی ئەم ناوجەییە بیستوومە ئەم ئاوازە ئاوازیکی زۆر کۆنە ، ھۆنراوہکەشی لە کۆندا جۆریکی تر بوو ، بەلام ئیستا بەم ھۆنراوہییە ئەوتری .

نمونه ی سکێلەکە ی :

Asfahan Scale

Asfahan.....
 Do ...Rast.....

ریتەکە ی :

۶- گۆرانى (سترانى) (ئاھەنگى) (ئاوازى) بەزولف و روخسار :
نمونەى تىكىستەكەى :

ئەرى ئەى بەزولف و روخسار سەنەمى چىن ماھتابم
دەمەكەو خەندەكەو نىگاھت نەك و مەزەى شەرابم
من لە بەر نىگاھت بمرم تۆ سەرو غەمزەكەى جەلابم
بلى پىم گولەكەى بەھارى ، لە تۆ تابەكەى جودابم
وەرەو بەشەرتى جاران ، رۆژى سەد جار فیدا بم

نۆتەكەى :

Be zulf u ruxsar

A ry ay be zul fu ru xsa r se ne mi chi n meh ta
8
bm de me keu xen de keu ni ga h t n me ku me zey i
15
she ra bm music bm

سكىلەكەى:

گەر سەبرى ئەو گۆرانىيە بەكەين ئەبىنن ، كە ئاوازەكە لە سەرپلەئى شەشەمى پەيژەى
سۆلى گەورەى رۆژ ھەلاتى كە پەيژەى راستى پى ئەلەن و ئەم پەيژە يەش تاكە پەيژەى كە
ھەردوو ھىماى فا كار دىز و سى كار بىمۆل ئەگرىتە خۆى (بنىات نراوہ ، كە ئەكاتە پەيژەى
بچوك (لە رۆژ ھەلاتى ناوہ راست بەياتى پى ئەلەن ، لەبەرئەوہ لە سەرپلەى شەشەمى سۆلى
گەورە (راست) بنىات نراوہ ، بەواتاى ميانەكانى ئاوازەكە لەپلە دەنگى يەكەمى پەيژەكەوہ دەست
پى ئەكا كە پلە دەنگى (مى) يە و بەرزبونەوہى تىدادىە تا پلەى كۆتايى (پىنجەمى) پەيژە
مۆسىقاكە ، لەكۆتايىدا بەپلەى بىكە (مى) كۆتايى بە ئاوازەكە دىت ، نازناوى ئەم پەيژەىەش لە
رۆژ ھەلاتى ناوہراستدا ناوى بەياتى نەھاوہند يان بەياتى نەوا يان بەياتى كورد يان كىزاز و لە
ھەندى شوپىندا بەياتى عەجەم يان شاوړگ ديسان بە بەياتى چوارگا يان عەرزبار بەناوبانگە ، كە
ھەر ھەمويان ھەمان ميانەى مۆسىقاىان ھەيە . جۆرى ئەو پەيژە مۆسىقاىەش بەپىي زانستى
مۆسىقا بەم جۆرەيە .

نمونەى پەيژە مۆسىقاكەى :

Mi ... Beyat.....
Sol ... Rast.....

رېتمەكەى:

Percussion

۷- گۆرانی (سترانی) (ئاهانگی) (ئاوازی) راوچی یان راوه :

نمونهی تیکستهکهی : هؤنراوهی سلیمان شاوله .

راو له دهشتی لاجانسی
تانجی یان بهرنه سهر لانی
له بهر مالی مهشکانی

راوچی یان راوه ئهی چی راوه
ئهسپان زین کهن ئهی لگاوه
سهفی سواران چهند جوانه

نۆتهکهی :

Rawchiyan Rawe

Raw chi yan ra we ay ch ra we ra w le de sh ty la
ja ney se fe y swa ran che n jw a ne le be r m a ly
me sh ka n y

سکینهکهی:

گهر سهیری میانه دهنگی یهکانی ئەم ئاوازه بکهیین ئەبیین که پیک دیت له ئاوازیکی پینچ میانه دهنگی که بهم جوړهیه ((لا ، سی بيمۆل ، دۇ# ، ری ، می)) ئەم میانه دهنگیانهش له سهریله دهنگی پینچ ههمی پهیژهی گهوره (عهجه م) بنیات ئهئری ، نازناوی حیجاز عهجه م یان زنجران له خوئهگرئ، بهلام گهر له پله بهرزهکانیدا پلهی شهشه می که پله دهنگی فا# ه ، نیو پله دهنگی نزم بکریت ئەوا ناوی پهیژهکه ئهگورئ به پهیژهی حیجاز نههاوند یان زمزمه .

نمونهی سکینهکهی :

Hijaz ajem --Znjran
Re - major (Ajem) Hijaz nhawend -- Zmzme

نمونهی ریتمهکهی :

Percussion

۸- گۆرانى (سترانى) يادى به خيئر :

نمونەى تېكىستەكەى :

ئەو گۈلى مەشھورى گىشت عالم بوو كوا يادى به خيئر
 مەيلى وى دەرمانى دەردى من بوو كوا يادى به خيئر
 چۆن دەبى فېكىرت نەبى تيرت لە جەرگم كارى يە
 ئەو دەمەى بوومە نیشانەى تيرى تۆ يادى به خيئر
 باى شەمال بېدا بە دەس ئەو دولبەرە ھـــــــــــــــــاوارم
 مەلھەمىكم بۆ بىئىرى بۆ دلەكەى زامـــــــــــــــــدارم

نۆتەكەى :

Yadi bexyr

aw gu ley mesh hu ri der di mn bu ku a ya di y be xyr chon de by
 6
 fyk rt ne by — ti r t le jer g m ka ri ye aew de me y bu me ni sha
 11
 ney ti ri to — ya di — be xyr ba y sh e mal bi d a be de st aw du l be re e
 16
 ha wa r — m mel he my km bo b ny y ry bo dle ke y i bi i ma a rm

سكىلەكەى:

گەر سەيرى ئاو ئاوازە بکەيىن ، ئەبىننن كە مەوداى پلە دەنگىە كانى لە نىوان پلە دەنگى
 فا كاردىز بەرەو سەرەوہ تا پلە دەنگى مى يە ، بە واتاى لە پلە دەنگى ((فا كار دىز ، سۆل ، لا
 ، سى بىمۆل ، دۆ# ، رى ، مى) ، بۆيە بى شك ئەزاننن كە ئەم ئاوازە لە سەرپلەى سى يەمى
 پەيژەى دووہمى رۆژھەلاتى (رى) ي راست ((پەيژەى راست)) كە پلە دەنگى فاكاردىزە بنىات نىات
 نراوہ ، جا ئەو ميانە دەنگيانە لە رۆژھەلات ناز ناوى ھوزام يان راحة الارواح يان سۆزناك يان
 عەنبر ئەفشان لە خۆ دەگرن كە ميانە دەنگىيەكانى بەم جۆرەيە :

نمونەى پەيژە (سكىل) كەى :

Huzam

رېتمەكەى :

۹- گۆرانی (سترانی) نایلونه :

نمونهی تیکستهکهی :

دهلین لیو ئال لیم زیزه به کهس ئاشت نابیتهوه
 کهژال چۆته سهفهری دوعام بو بکهن بیتهوه
 له خودای دهکهم تهلهبی دهگهلم ئاشت بیتهوه
 دهی دهی (براهه م) نایلونه

نۆتهکهی :

Nailone

de leyn lew a al lem zi ze be kes asht na by te
 8 we le xwdai de ke m te le by de ge lm a sht by te
 16 we na i lo ne br kem na i lo ne

سکینهکهی:

گهر سهیری ئهو ئاوازه بکهیین ئههینین که میانهی پله دهنگی یهکانی (سۆل ، لا ، سی ،
 دۆ) یه ، بریتی یه له یهک چوارینه ، که له چوارینهی یهکهمی پهیژهی گهورهی یهکهمی
 رۆژههلاتیدایه ، جاله بهر ئهوهی پلهی بنیات نهری ئهم پهیژهیه پله دهنگی سۆل ه ، بویه ئهبی ئهم
 پهیژه موسیقا پهیژهی سۆلی گهوره بیت ، بهم شیوازه :
 نمونهی پهیژه موسیقا که :

Sol Major - Ajem

نمونهی ریتمهکهی :

Naylone - Rytm

Percussion

۱۰- گۆرانی (سترانی) با بچینه نیو شلیران :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ده‌ترسم بمرم گیانه داخ له دلم بی ، داخ له دلم بی
 خاکی غه‌ریبی گیانه به نسیم بی ، به نسیم بی
 وەرە وەرە بابچینه نیو شلیران
 وەرە وەرە بو لای منی مال ویران

نۆته‌کە‌ی :

Ba bçine naw shlêran

De__tr sim bim rim giya ne dax le di__ lim__ bê__ dax le di__ lim__ bê
 7 xa__ki ge ri bi__giya ne__ be ni__si__ bi m bê__ be ni si__ bim bê we re we re__
 14 ba bçi__ ne naw__ slê__ ran we re we re__ bo lai__ m ni__ ma ll wê ran

سکێله‌کە‌ی :

گەر سه‌یری ئەو ئاوازه بکه‌یین ، که میانه‌ی پله ده‌نگیه‌کانی چه‌وت پله ده‌نگی یه ، به‌لام به هه‌ست کردنی گوێ ده‌رئه‌که‌وئ که ئەو په‌یژه مۆسیقایه له سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی په‌یژه‌ی رۆژه‌لاتی بنیات نراوه به‌واتای له سه‌رپله ده‌نگی لا که پله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی راسته ، به‌لام له به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی پینجه‌م و شه‌شه‌می په‌یژه (بچوک) به‌یاته‌که چاره‌که پله‌ده‌نگیه‌ک بلنډ کراون ئەبێ ئەم په‌یژه مۆسیقایه ناز ناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی راست یان به‌یاتی موچه‌یه‌ر یان به‌یاتی حسه‌ینی یان به‌یاتی سیگا یان عه‌شاقی تورکی وهربگرئ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی (په‌یژه‌کە‌ی) :

Do Rast - La Beyat

نمونه‌ی ریتمه‌کە‌ی :

۱۱- گۆرانی (سترانی) (ئاھەنگی) (ئاوازی) زینەبى :
 تىكىستی گۆرانىيەكە :

تەمىك ئەمنى داگرتووۋە ۋەك تەمى قور قولاغى
 كراسىكى بۇ دەكېم لەسەر مۇدى سابلاغى
 شەرتە بىمە باغەۋان جار جار بىتە ناۋ باغى
 زىنەبى ھەي زىنەبى زىنەب دوو ددانى زىرە
 ئۆمەتى موحەمەد جا لەدىنم ۋەرمەگىرە

نۆتەكەي :

Zyneby

te m ê k em ni da _ gr tu we _ wek te mi _ qwr qw la _ xy kra sy ki bo
 6
 de _ k r _ m le ser mo dey sab la _ xy sher te b b me ba _ xe wa n jar jar by _ te
 12
 nyw ba _ xi zy ne by hey zy _ ne by _ zy neb du da _ ni zy _ re
 17
 zy ne by hey _ zy _ ne by _ zy neb du da _ ni zy _ re o me te _ m he m e d _ m
 23
 ja le di nm wer me gy re o me te _ m he m e d _ m ja le di nm _ wer me gy _ re

سكىلەكەي:

گەر سەيرى ئەو ئاۋازە بکەين ئەبىنن كە ميانە دەنگىيەکانى بېك دېن لە پلە دەنگى
 يەکانى (لا ، سى كار بيمۆل ، دۆ ، رى ، مى ناتورال) دەرکەوتوشە كە پەيژەمۇسقىاى ئەم
 ئاۋازە لە سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دووھى رۆژھەلاتى (دۆ ى راست) كە بەياتى
 سەرپلەدەنگى لا ئەكا ، ۋ پلەى پېنجهمىشى چارەكە دەنگىك بلىند كراۋە ، بۆيە بەدلىيايىيەۋە ئەلىم كە
 ناز ناۋى پەيژە مۇسقىاى ئەم گۆرانىيە ، بەياتى نەھاۋەند يان بەياتى نەوا يان بەياتى كورد يان
 كىزازە كە ھەر ھەمويان ھەمان ميانەى پلە دەنگىيان ھەيە .
 نمونەى پەيژەكە :

beyaty newa

La beyaty newa.....

تېبىنى : ھەمان رېتمى ئاۋازى پېشۋى ھەيە كە برېتییە لە رېتمى 6/8 .

۱۲- گۆرانی (سترانی) (ئاھەنگی) (ئاوازی) ھەر دەرواوا بەجیم دىلى :
نمونەى تىكىستەكەى :

وھك بولبولان فەسلى بەھار
شەو و روژ لەيل و نەھار
دەنالینم بووھسلى یار
ھەردەرواوا بەجیم دىلى

نۆتەكەى :

Her derwaw bejeym dyly

w e k b u l b u l a n f e s l i b e h a r s h e u _ r o j l e l u n e _ h a r

9
d e n a l y n m b o _ w e s l y a r h e r d e r w a w b e j e y m d y l y d e n a l y n m

19
b o _ w e s l y a r h e r d e r w a w b e d y l y _ _ _ _

سكىلەكەى:

گەر سەيرى ئەو ئاوازە بکەين ئەبىنن كە ميانە دەنگىيەکانى پىك دىن لە پلە دەنگى يەکانى (لا ، سى کار بيمۆل ، دۆ ، رى ، مى ناتورال) پەيژەمۆسلىقاي ئەم ئاوازە لە سەرىلە دەنگى شەشەمى پەيژەمى دووھمى روژھەلاتى (دۆى راست) كە بەياتى سەرىلەدەنگى لا ئەكا ، و پلەى پىنچەمىشى چارەكە دەنگىك بىند كراوھ ، ھەرچەندە ئاوازەكە لە پلەى شەشەمى پەيژە مۆسلىقاكەوھ كە پلە دەنگى مى ناتورالە دەست پى ئەكات دەرکەوتوشە كە بۆيە بەدلىبايىھوھ ئەلیم كە ناز ناوى پەيژە مۆسلىقاي ئەم گۆرانىيە ، بەياتى نەھاوھند يان بەياتى نەوا يان بەياتى كورد يان كىنازە كە ھەر ھەمويان ھەمان ميانەى پلە دەنگىيان ھەيە .

نمونەى پەيژەكە :

beyaty newa

La beyaty newa.....

نمونەى رىتمەكەى :

۱۳- گۆرانی (سترانی) بارانی تازه :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

خودا داکهی بارانی
 بی دا له خالی له یلام

شهو کزه‌ی شه‌مال بی به شه‌و
 به‌لکو راپه‌ری له خه‌و

نۆته‌کهی :

Barani taze

xu da da key ba ra ny aw k zey sh mal

by be shew bi da le xa li ley lam be l ku ra pe

ry le xew

سکیله‌کهی :

گەر سه‌یری ئه‌و ئاوازه بکه‌یین ئه‌بیین که رابه‌ری په‌یژه‌کهی خاوه‌نی سی هیمای نزم که‌روهیه که پیک دین له هیماکانی (سی بيمۆل ، می بيمۆل ، لا بيمۆل) . به‌یاساکانی دۆزینه‌وه‌ی په‌یژه‌ی مۆسیقا ، بۆمان ده‌رئه‌که‌وئ که په‌یژه‌ی می بيمۆلی گه‌وره‌یه (عه‌جه‌م) به‌لام وه‌کو کۆتایی پیهاتن و تام و چیژ ده‌رئه‌که‌وئ له سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ گه‌وره‌که‌ دروست کرابی ، واتا په‌یژه‌ی دۆی بچووک (مینۆر) ی هارمۆنی ، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که پله‌ی حه‌وته‌می نیوپله‌ ده‌نگی له‌سه‌رکه‌وتن و هاتنه‌ خواره‌وه‌دا بلند ئه‌کریت که له رۆژه‌ه‌لات پیی ئه‌لین نه‌هاوه‌ند ، که‌واته‌ ناوی ئه‌م په‌یژه‌یه : نه‌هاوه‌ندی دۆی هارمۆنی به (په‌یژه‌ی دۆی بچووکي هارمۆنی) که نازناوه‌کهی له رۆژه‌ه‌لات نه‌هاوه‌ندی گه‌وره‌ یان نه‌هاوه‌ند نگریز یان سولتانی یه‌ک گای پی ئه‌لین .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

Eb Major.....

C minor harmoni.....

نمونه‌ی ریتمه‌کهی :

۱۴- گۆرانى (سترانى) دەنگى قولنگان دى :

نمونهى تىكستهكەى :

عیشق بى چاره کردوم سوتاوم لهوید دا
 زولفت بادەیشەكینی بهکویستان و بهوید دا
 دەنگى بولبول و قومرى دى دە نیوہش دا
 دل به لیو ئالى بهندە بۆیە شیت بووہ دەوید دا
 کاغەز دەنوسم بۆلە یلا بهدلیکی پرله خوین دا
 دەنگى قولنگان دى له هەواى دەلین کویستانین دینەوہ

نۆتەكەى :

Dengi Qulngan

ey sh q by ch a re k r du_ m su ta m le wy y da _____ zu l ft

10
 ba de y she k y_ be s ta n u b_ w y da (music .....) ka gez

18
 d e n u u u sm bo le y la _____ be dly ki p r le xe_ m e we_ den gi

26
 quln gan dyn le h e wai de lyn kuys ta nin d y n e we (music.....)

سکینهكەى:

گەر سهیری ئەو ئاوازه بکهین ئەبیین که میانه دەنگییهکانی پیک دین له پله دەنگی یهکانی (لا ، سی کار بيمۆل ، دۆ ، رى ، مى ناتورال) پهیژه مۆسیقای ئەم ئاوازه له سهریله دەنگی شهشه می پهیژهی دووهمی رۆژههلاتی (دۆ ی راست) که بهیاتی سهریله دەنگی لا ئەکا ، و پلهی پینجه میشی چاره که دەنگیک بلند کراوه ، دەرکه وتوشه که بۆیه بهدلیاییهوه ئەلیم که ناز ناوی پهیژه مۆسیقای ئەم گۆرانیه ، بهیاتی نههاوند یان بهیاتی نهوا یان بهیاتی کورد یان کنزازه که هەر هەمویان هەمان میانهی پله دەنگیان ههیه .

نمونهى پهیژهکه :

La beyaty newa.....

نمونهى ریتمهكەى :

۱۵- گۆرانى (سترانى) چەن جوانە :

نمونەى تىكىستەكەى :

چەند جوانە چەند جوانە گۈلى ھەلالە
رەنگ زەردە بۇ يارى دوور لە ئاۋەلە
شەۋانى شۋانى شۋانە
لە مانگە شەۋ بېروانە
شايى و ھەلپەركى سازكەن بۇ نازەننى

نۆتەكەى :

Chen jwane

che n jwa ne che n jwa ne gu ly he la le ren zer
de bo ya ri du le ha we le sh wa ni swa ni shwa ne le man
ge shew br wa ne sha yew hel per ky saz ken bo na zi ni ne

سكىلەكەى:

گەر سەيرى ئەو ئاۋزە بکەين ، ئەبىنن كە ميانە دەنگىيەكانى لە ئىۋان پلە دەنگى سۆل تا پلە دەنگى مى بەرەو ژورى دىت ، بەۋاتايەكى تر پىك دىت لە چۈارینەيەكى دەنگى و دووپلەى دەنگى . بەم جۆرە (سۆل ، لا ، سى كار بيمۆل ، دۆ ، رى ، مى) ، جا بەپىنى چۈارینەى يەكەمى كەبرىتىيە لە (سۆل ، لا ، سى كار بيمۆل ، دۆ) پەيژە مۇسقاكەى ئەبىتە پەيژەى گەورەى دووومى رۆژھەلاتى (پەيژەى سۆل ى راست) . بەھۆى چۈارینەى دووومىشەۋە جۆرى پەيژە راستەكەمان بۇدەرئەكەۋى بەلام لە بەرئەۋەى چۈارینەى دوووم تەنھا دوو پلە دەنگىيە ، و ھىچ پلە دەنگى يەكى دەسكراۋى تىاديار نىيە ، بۇيە ئەتۋانن ناۋى پەيژەى راستى سروسشى لى بەننن .

نمونەى سكىلەكەى :

Sol-Rast

نمونەى رىتمەكەى :

۱۶- گۆرانی (سترانی) كورتى ھات رابورد :

نمونه ی تیکسته که ی :

باعیسی گهرمی گیانه بازارت من بووم
 جه لای ئاوینه ی گیانه پوخسارت من بووم
 كورتی ھات رابورد کویریم نه مزانی
 خه می ئه ویشم که وته سهرشانانی

نۆته که ی :

Kurty hat rabwrđ

ba i si ge r mi gi ya nea ba za a r t mn bu m ba za r
 6 t mn bum je lai a wy e ney gi ya na rux sa r t mn bu m ba za r
 12 t mn bum ku r ty ha t ra burd kuy r bm ne m za ni
 17 xe mi a wy shm xs te se sha ni

سکینه که ی :

گهر سهیری ئه و ئاوازه بکهین ، ئه بینین کۆی پله دهنگیه کانی پیک دین له پله دهنگیه کانی))
 می کار بیمۆل ، فا ، سوۆل ، لایبیمۆل ، سی ناتورال)) . به چوارینه ی یه که می دا بو مانده رته که وچ که
 ئه م ئاوازه له سه رپله ی سی یه می په یژه ی گهره ی دووه می روژه له لاتی (راست) بنیات نراوه ، به و
 میانه دهنگانه شدا دهرته که وچ که ناز ناوی ئه م په یژه مؤسیقایه ، په یژه ی هوزام یان راحة الارواح
 یان سوۆزناک یان عه نبه ر ئه فشان بیت (ههره مویان له میانه دهنگیه کانیاندا هاوتان .

نمونه ی سکینه که ی :

Huzam- Mi b .....
 Do .. Rast.....

نمونه ی ریتمه که ی :

۱۷- گۆرانى (سترانى) غەزەل :

نمونەى تىكىستەكەى :

من دەلىم شارى دلم باغ و گولستانە دەچم
 عەقل دەلى ناقەسەبە شۆرشى مەستانە نەچى
 من دەلىم نوختەبى ئەو رەوزەنى ئىمانە دەچم
 ئەو دەلى نا رەشە جى راوگەبى شەيتانە نەچى

نۆتەكەى :

Xezel

Andante

mn de lym sha r y d lm ba xu gu l s ta n e de chm aq le ly_

6
n a_ qe be se_ sh r_3 shi me s t a_ ne ne chi

سكىلەكەى:

گەر سەيرى ئەو ئاوازە بکەيىن ئەبىننن كە ميانە دەنگىيەکانى پىك ھاتوون لە (فا# ، سۆل ، لا ، سى کار بيمۆل ، دۆ#) بە ھەست و گوڭرتن یش دەر ئەكەوئ كە ئەو گۆرانىيە لە سەر ھەمان پەيژە بنیات نراوہ كە لە سەرپلە دەنگى چوارەمى پەيژەى گەرەدرووست ئەبىت و لای ميللە تانى رۆژ ئاوا پىي ئەلەين پەيژەى سىگان ، و لای رۆژھەلاتىيەکان پىي ئەلەين پەيژەى ھەمايۆن ، بەلام جياوازييەك ھەيە ، ئەويش پلە دەنگى سىيەمى پەيژەى (سىگان) يان ھەمايۆن نيو پلە دەنگىيە ، بەلام بۆ ھەندى ئاواز لە كوردستانى خۆرھەلات ئەم پلە دەنگىيە ئەبىتە ميانەيەكى سى چارەكە دەنگى ، تا ئىستاش جگە لە ناز ناوى ھەمايۆن يان نگرىز ھىچ نازناويكى ترم بەرچاو نەكەوتووہ .

نمونەى سكىلى سىگان و ھەمايۆن و ئەم گۆرانىيەش :

D ..Major..... G . sygan.....

G. hemayon.....

6
D. major..... G .. hemayon..Kurdstany xor helat..

نمونەى رىتمەكەى :

۱۸- گۆرانى (سترانى) وەرە وەرە سورە گۆل :

نمونهى تىكىستەكەى :

برۆت وىنەى كەوانى
چەند جوان و شوخ و شەنگى
وەرە وەرە سورە گۆل
مەيلى تۆ قەد قەد نانمىم

ليوت وەكو قەيتانى
چەندە لەبەر دلانى
ئاگرت بەرداوم لەدل
تادەمىنين لە خاكوگل

نۆتەكەى :

Were were sure gul

br ot wy ney ke wa ny ly t we ku qe y ta ny

5 chan jua nu sho xu shen ge cha n de le be r d la ni

9 we re we re su re gul ag r t ber da w m le dl mey ly to qet

14 qe t na nym ta de my nyn le xa ku g l

سكىلەكەى:

گەر بنوارىنە ئەو ئاوازە ئەبىنين كە ميانە دەنگىيەكانى پىك دىن لە شەش ميانە دەنگى
(سۆل ، لا ، سى كار بيمۆل ، دۆ ، رى ، مى) و بە چوارىنەى يەكەمىدا (سۆل ، لا ، سى كار
بيمۆل ، دۆ) بۆمان دەرئەكەوئ كە پەيژەى دووھى رۆژھەلاتى (راست) ى سەرپلە دەنگى سۆل ە
نمونهى سكىلەكەى :

G - Rast

G- Rast.....

نمونهى رىتمەكەى :

۱۹- گۆرانى (سترانى) مالى بابم بى وەفا :

نمونهى تىكستهكەى :

سەبىرم نەما تاكەى جەفا	مالى بابم بى وەفا
لىم زىزە لىم زىزە چاۋ جوانم	سىنگت باغى بى سەفا
دەم قەندۈ روو ماھى تابانم	گەۋھەرى يەك دانەيە

نۆتەكەى :

Mali babm by wefa

Ma li ba bm by we fa sey rm ne ma ta key_je fa sin gt_ ba_

xi by we fa_ lym zi ze lym_ zi_ ze cha w ka_ ly_ gew he_ ri_

yek da ne ye_ dem qen du r u_ ma_ hi ta_ ba_ nm

سكىلەكەى:

گەر سەبىرى ئەو ئاۋازە بکەيىن ئەبىننن كە پلە دەنگى يەكانى لە حەوت پلەى دەنگى نىوان پلە دەنگى لا تا سۆل ژوروى خۆى تىايە و چوارىنەى يە كەمىشى پىك دىت لە ميانەكانى (لا ، سى كاربىمۆل ، دۆ ، رى) ، پلەى پىنجهمىشى پلەيەكى تەۋاۋە بۆيە بە ئاسانى دەر ئەكەۋى كە پەيژەى بەياتى سەرپلەى شەشەمى دۆى راستە و نازناۋەكەشى وەكو لەمەۋبەر باسماىكرد ھەر پەيژەى : بەياتى نەھاۋەند يان بەياتى نەھا يان بەياتى كورد يان كىزازە كە ھەر ھەمويان ھەمان ميانەى پلە دەنگىيان ھەيە .

نمونهى پەيژەكە :

beyaty newa

La beyaty newa.....

نمونهى رىتمەكەى :

Were were suregul - Rytm

Percussion

۲۰- گۆرانى (سترانى) ئەى بە عىنوانى :
 نمونەى تىكىستەكەى :

ئەى بە عىنوانى چاۋ جوان چەندە جوانى
 پېشكەشت بى دەى دەى باغى خانى

نۆتەكەى :

Be Einwani

ay be ein wa ni chaw jwa n chen de jwa ni
 5
 peysh ke sh t by de y dey ba xi xa ni

سكىلەكەى :

گەر سەيرى ئەو ئاۋازە بکەيىن ئەبىيىن كە ، ميانە دەنگىيەكانى لە نىۋان لە نىۋان
 پلە دەنگىيەكانى (مى كار بيمۆل و لا) دايە بەلام كۆتاهىنانەكەى لە سەرپلە دەنگى فا يە ، لە
 زانستى مۇسقىقاي رۆژ ھەلاتى دا گەر ، لە سەرپلە دەنگى چوارەمى پەيژەى دوۋەمى گەرەى
 رۆژ ھەلاتى (راست) بنىات بنىين ، كە پلە دەنگى فا ئەكات ، بەمەرچى پلە دەنگى پلە دەنگى
 چوارەمى (كە پلەى ھەوتەمى پەيژەى راستە) چارەكە ميانەيەك نەوى كەين كە ئەبى بە پلە دەنگى
 سى بيمۆل لەو كاتەدا ، چوارىنەى يەكەمى پەيژە بنىات نراۋەكە ئەبىتە (فا ، سۆل ، لا ، سى
 بيمۆل) پىي ئەوترى پەيژەى چوارگا ، ھەرچەندە لەم ئاۋازەدا ئەۋپلەيە بەكارىش نەھاتوۋە ،
 ماناكەشى بەخۆيەۋەيەتى كە ماناى پلەى چوارەم ئەگەيەنى .
 نمونەى پەيژەكەى (سكىلەكەى) :

C ..Rast.....
 F - Chwarga.....

نمونەى رىتمەكەى :

حەسەن زىرەك

حەسەن عەبدوللا

(۱۹۲۱-۱۹۷۲ بۆكان) و چەند ئاوازو گۆرانىيەك :

۱- ھەى نار :

نمونهى تىكىستەكەى :

دىسان شەو ھات بۆ ھالى مـن
بۆ دلەكەى پىر خەيالى مـن
عالم سوتا لە نالەى مـن
ھەى نار ، ھەى نار ، باوانم نار

نۆتەكەى :

Hey nar

di san she w hat bo ha li mn
bo d le ke pr xe ya li m n

سكىلەكەى:

گەر سەيرى ئەو ئاوازە بکەيىن ئەبىننن كە سەرانسەرى ئاوازەكە لە پىنج پلە دەنگى (دۆ ،
رئ ، مى كار بيمۆل ، فا ، سۆل) پىك ھاتووہ ، بە چوارىلرى يەكەمىدا دەرئەكەوئ كە پەيژەى
گەورەى دوہمى رۆژھەلاتى (راست) ە ، و لە سەرىلە دەنگى دۆ بنىات نراوہ .
نمونهى سكىلەكەى :

C - Rast.....

نمونهى رىتمەكەى :

۲- دەسمال حەریری دووبەر :

نمونهی تیکستهکەیی :

میردت کرد خاکم بەسەر	دەسمال حەریری دووبەر
بمشیلە ناسکە دولبەر	ئەگەر حەز دەکەیی نەمرم
ئەمجارەش بووم دەربەدەر	لەسەر بالاکەیی تۆیە من
یارەکەم بابی بی بینم	ئای لاجن زوولاچن
تا ساریژکا برینم	من نەخۆش و بریندارم

نۆتەکەیی :

Desmal heriri du ber

سکیلهکەیی:

گەر سهیری ئەو ئاوازه بکهیین ئەبیینن که ده میانه دەنگی له خۆ گرتوو ، دەست پیکردنهکەیی به پله دەنگی (سی) یه کۆتاییهکەشی به پله دەنگی (می) یه ، گەر سهیری میانهکانی بکهیین وشیتەلی بکهیین ئەبیینن که له دوو چوارینهی تەواوی پەژدە بچوکی هارمۆنی (که له رۆژ هەلات ناز ناوی - نەهاوندی گەورە یان نەهاوندی نگریز یان سولتانی یهگگای پێ ئەلین) پیک دیت .

نمونهی سکیلهکەیی :

نمونهی ریتمەکەیی :

۳- دەسمال حەرىرى سوورە :

نمونهی تیکستهکەى :

دەسمال حەرىرى سوورە ئەى ھاوار قەدى دەلئى بـلـورە
 رەحمى خواى لە دلدا نىيە ئەى ھاوار کافره لە خودا بەدوورە
 قسە دەکا بەزارى ئەى ھاوار دەلئى سازو سەنـتـورە
 ئى ھاوار یارئەمان گۆل ئەمان ئاخرى زەمـانە

نۆتەکەى :

Desmal heriri sure

des mal he ri ri su re ay ha wa__ r qe di de lyi b lu re
 4 reh mi xwai le dl da niye ay ha wa__ r kaf re lexu dai be du re q se de ka be za ri
 8 ay ha wa__ r her de lyi sa zu sen tu re ay ha wa r ya__ r a m a n e gu__ l a
 12 m a n e a x ri ze m a ne

سکێلهکەى:

گەر سهیری ئەو ئاوازه بکهین ئەبیین که له شەش پلهی دەنگی پیک دیت ، گەر سهیری چوارینهی یهکهمی بکهین ئەبیین که له پله دەنگیهکانی (سۆل . لا ، سی بيمۆل . دو پیک دیت) ، بۆیه پهیژهی موزیکى ئەم ئاوازه کوتومت پهیژهی سۆل (ماینەر) ی بچووکى هارمۆنییه و لای رۆژههلاتیهکان پهیژهی (نههاوندی گهوره یان نههاوند نگرین یان سولتانی یهگا) ی پی ئەلین .

نمونهی سکێلهکەى :

B b - Major.....
 G minor-Harmoni .....

نمونهی ریتمهکەى :

۴- ئەرى ھۆ لەيلى :

نمونه تىكستەكەي :

ئەرى ھۆ لەيلى   باوانم لەيلى
رەحمى خىرت بى   بۆچ وا بى مەيلى

نۆتەكەي :

Ary ho leyli

a ry ho le y li ba wa nm le y li (music ..)

.....) reh mi xey r t be y boch wa be y me y li (music ..)

سكىلەكەي:

گەر سەيرى ئەو ئاوازە بکەين ئەبىنن كە لە چوار پلە دەنگى (رى) ، مى كار بيمۆل ، فا ، سۆل) پىك هاتوو، ئەم چوارىنەيش لە چوارىنەي يەكەمى پەيژەي بەيات (پەيژە دروست كراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەي دووهمى گەورەي رۆژەلەتى ناوەرەست ، دروست ئەكرىت ، جا لە بەر ئەوئەي پلەي حەسانەوئەي ئەم پەيژەيە پلەي (رى) يە ، كەواتە ئەبى پەيژە گەورەكەي پەيژەي (فا) ي رەست ، بىت كە هەرسى هىماي نەوي كەرەوئەي سى بيمۆل و مى كار بيمۆل و لا كار بيمۆلى بەر ئەكەوي ، بۆيە ئەم پەيژەي (بەياتەي) سەرپلە دەنگى شەشەمى هەمان سى هىماي نەوي كەرەوئەي بەر ئەكەوي ، لە رۆژەلەت دوو بەياتى پى ئەلەين .

نمونه تىكستەكەي :

F- Rast.....

D-beyat.....

نمونه رىتمەكەي :

۵- که تانه و که تانه ه :

نمونه ی تیکسته که ی :

چند بلیم زیاتر جوانی کیژی کوردستانی

ئهی وهی که تانه ه

شوخ و میهره بانسی چهند له بهر دلانی

ئهی وهی که تانه ه

که تانه و که تانه بمرم که تانه

نۆته که ی :

Ketane u ketane

Chen b lym zya tr jwa ni ki ji kur du s ta ni

ay wey ke ta ne sho xu mi h re ba ni chen le be r d la ni

ay wey ke ta ne ke ta new ke ta ne bm rm ke ta ne

سکینه که ی :

گهر سهیری ئه و ئاوازه بکه یین ئه بینه ی که له پینج پله دهنگی (فا . سۆل . لا . سی بيمۆل .
 دۆ) پیک دیت ، پله ی حه وانه وهی ، له سه رپله دهنگی (فا) یه ، جا گهر سهیری چوارینه ی یه که م
 بکه یین ئه بینه ی که ره گزی یه که می چوارینه ی یه که می په یژه ی یه که می (عه جه م) رۆژه لاتیه و
 له سه رپله دهنگی فا بۆیه ته نها یه ک هیما ی نه وی که ره وهی سی بيمۆلی بهر ئه که وی .

نمونه ی سکینه که ی :

Fa major - fa - Ajem

نمونه ی ریتمه که ی :

٦- باران بارانه :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

باران بارانه مه‌زرای کرد په‌نگین
یار خودا حافیز به‌دلئیکی غه‌مگین
یار خودا حافیز به‌دلئیکی غه‌مگین
مردن له‌بیرمی له‌هه‌و دواوه
پالده‌دهم وه پال قایی خوداوه

نوته‌کهی :

Baran barane

ba ran ba ra ne mez rai krd ren gyn yar xu da ha fyz be dly ki xe m giyn

9 yar xu da ha fyz be dly ki xe m giyn

سکینه‌کهی :

گهر سه‌یری ئەو ئاوازه بکه‌یین ئەبیین که میانه ده‌نگیه‌کانی تهنه‌سی پله‌ی ده‌نگی
(سوئل . لا . سی) ین . تهنه‌ت چوارینه‌یه‌کیش ته‌واو ناکهن ، به‌لام به‌پیی ئەو میانانه ده‌رئه‌که‌وئ
که ئەم ئاوازه له‌سه‌ر په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (عه‌جه‌م) بنیاتنراوه .
نمونه‌ی سکینه‌کهی :

G - major.....

نمونه‌ی ریتمه‌کهی :

۷- چارۆكە سوور :

نمونهی تیکستهکەیی :

چارۆكە سوور تۆبەیی کۆلوانە سوور تۆبەیی
من ئەو یارەم خۆش ئەوی فییری تاوڵەو ھۆبەیی

نۆتەکەیی :

Charoke Suur

Cha ro ke sur to be by kol wa ne sur to be by mn aw ya rem xosh a wy
fy ri taw lew ho be by

سکیڵەکەیی:

ئەم ئاوازەش ھەر وەکوو ئاوازی پێشوو (باران بارانە) ھەمان بنەمای دارشنتیان ھەبە ،
بەواتای میانە دەنگیەکانی تەنانەت چوارینە یەکیش (تتراکۆرد) تاواو ناکات ، میانە دەنگیەکانی
بریتین لە پلە دەنگیەکانی (سۆل . لا . سی) بەلام باشترین ئەگەر بۆ دۆزینەوێ پەیتەکەیی ھەر
پەیتەکی یەکەمی رۆژھەلاتی ناوەراست (عەجەم) ە . لەسەرپلە دەنگی سۆل ، بە واتای پەیتەکی
سۆلی عەجەم ، یان پەیتەکی سۆلی یەکەمی گەورەیی رۆژھەلات .

نمونهی سکیڵەکەیی :

G - major.....

نمونهی ریتەکەیی :

۸- چارۆكە سوور ۲ :

نمونەى تىكىستەكەى :

چارۆكە سوور تۆبەبى كۆلوانە سوورگان تۆبە
 من ئەو يارەم خوش ئەوى بۆم بېتتە تاو لەو ھۆبە
 ھەى مالى بابم كالى كەزىت بەندى رەشمالى
 تۆچۆ بابت رازى كە داکت بۆ من ھىچ نالى

نۆتەكەى :

Charoke suur 2

M. 80

Cha ro ke su r to be _____ by kol wa ne sur gyan to be
 3 mn aw ya re m xosh de _____ wy bom by te ta w le w ho be

سكىلەكەى:

گەر سەيرى ئەم ئاوازە بکەين ئەبىن كە تىكىستەكەى ھەمان وشەكانى ئاوازی گۇرانىيەكەى پىشوو، بە لام رىتمەكەى لەسەرخۆتر و پەيژەكەشى گەلى جىاوازتر لە ئاوازەكەى پىشتر . ئەبىن ئەمجارەيان خاوەنى (4) پلە دەنگىيە ، بەلام بەمیانەدەنگى جىاواز ، كە پىك دىن لە : (سۆل . لا سى بىمۆل . دۆ#) . گەر سەيرى ئەم چوارىنەيە بکەين ئەبىن كە ئەم چوارىنەيە تەنھا لە سەرىلەى چوارەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى ھارمۆنى رۆژھەلاتى (عەجەم) دروست ئەبىت ، كە پىي ئەوترى پەيژەى ھومايۇن ، لای رۆژئاوايىەكان پىي ئەلین ، پەيژەى سىگان .

نمونەى سكىلەكەى :

D- Major-Harmony..... G- sygan.....
 G-Humayon.....

نمونەى رىتمەكەى :

۹- چارۆكه ههوليرى يه :

نمونهى تيكستهكهى :

له دورى تۆيه رهش پۆشم   مهست و خومارو سهرخۆشم
بهماچيكت فهرامۆشم

چارۆكهت ههوليرى يه   كۆلوانهت ههوليرى يه
ئهوا دهچمه سهه رپى مهپى   بۆخۆم دهچمه سهه رپى مهپى
يارم شهنگه بيرييه   دهلين ، ئهوپرۆ نۆبه خيى يه

نۆتهكهى :

Charoke hewlyriye

le du ri to ye resh po shm mes tu xu ma ru ser xo shm
5 be ma chy kt fe ra mo shm cha ro ket he w ly ri ye kol wa net he w
10 ly ri ye a wa dech me se r ryi me ry bo xom de chm e se r ryi me ry
15 ya rm shen ge by ri ye de lyn aw ro no be xy ri ye

سكيلهكهى:

گهر سهيرى ئهه ئاوازه بکهيين ، ئهبينين که له ميانه دهنگيهکانى (سۆل . لا . سى . دۆ . رى) پيک هاتوو ، گهر له پله دهنگى کۆتا (ئستيقرار) وه چوارينهى يهکهه وه ربگرين که ئه کاته پله دهنگيهکانى (سۆل . لا . سى . دۆ) ئهبينين که چوارينهيهكى گهورهيه ، بهلام تام و چيژهکهى وه ههردوو پهيژهى گهورهى يهکهه و دووهى رۆژهلاتى نيهه ، و گهر دريژه به پهيژهکه بدهيين ، ئهبيستيين که پلهى سى چارهکه دهنگى تيا ئهبي ، بۆيه چاکترين ئهگهر ئهوهيهه ، که بزانين ئهه پهيژهيه پهيژه درووس کراوى سههپلهى چوارهى پهيژهى دووهى گهورهى رۆژهلاتى ناوهپاس (راست) ه . که لای ئههروپيههکان نيهه و لای ميللهتانى رۆژهلات پيى ئهلين پهيژهى چوارگا .

نمونهى سکيلهكهى :

D - Rast
G - Chwarga

نمونهى رپتمهكهى :

۱۰- باوانه‌کە‌ی بابم :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

له‌دووری باڵات ره‌ش بوو هه‌ناوم
په‌ ده‌شتو باژێر بـ
هه‌ر تۆم ده‌وێ تـ

باوانه‌کە‌ی بابم هه‌ناوم
سه‌رتاپای به‌ زێر بـ
هه‌موی خه‌نده‌ لیو بـ

نۆته‌کە‌ی :

Bawanekei babm

ba__ wa ne ke y ba__ bm hi y zu he na w m le__ du ri ba__
6 la__ t re sh bu he na w m ser__ tai be pa i zy r b y
11 pr__ desh tu ba__ jy r b y pr mu i xe n de ly u b y he r tom de w y to . . .

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ده‌نگییه‌کانی ئەو ئاوازه بریتین له (ری ، می کار بيمۆل ، فا ، سۆل ، لا) .
گه‌ر سه‌یری چوارینه‌ی یه‌که‌م بکه‌یین که بریتیه‌ له (ری . می کار بيمۆل . فا ، سۆل) ئەبیین که
چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ دروست کراوی سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی (راست)
رۆژه‌لاتیه ، به‌لام له به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که‌ پله‌یه‌ک به‌رز کراوه ،
بۆیه‌ نازناوی به‌یاتی عه‌جه‌م تاهیری پێ ئەلێن .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

F rast

Beyati Ajem - Tahir

3 3 4 4 4 2 4 4 4 2 4 4 3 3

نمونه‌ی ریتمه‌کە‌ی :

۱۱- بهلهرزانه

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

ئهی وهی بهلهرزانه خانم بهلهرزانه
گیل گیلکه‌کهی تهوقی سه‌ری په‌خش و په‌ریشانه

نۆته‌کهی :

Belerzane

ay wey be ler za ne xa nm be le r za ne gyl gy le key
6 tew qi se ri pex shu pe ry sha ne pex shu pe ry sha ne

سکینه‌کهی :

ئه‌گه‌سه‌یری ئه‌و ئاوازه بکه‌یین ئه‌ببین که پیک دیت له پله ده‌نگیه‌کانی (فا کار دیز . سۆل . لا . و به‌شیه‌یه‌کی که‌میش پله ده‌نگیه‌کانی سی و دۆی سروشتی و ری ی به‌رئه‌که‌وی) ، ئاشکراشه‌ ئه‌گه‌ر ئاوازی که له‌سه‌رپله‌ده‌نگیه‌کی سی چاره‌کی بنیات بنری ، ئه‌وا ئه‌بی په‌یژه دروست کراوی سه‌رپله ده‌نگی سی یه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می پۆژه‌لاتی (راست) بیت . که پله ده‌نگی سی یه‌م و چه‌وته‌می سی چاره‌که ده‌نگین و پیی ئه‌وتری په‌یژه‌ی سی گا ، به‌لام له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی چه‌وته‌می په‌یژه راسته‌که که پله‌ده‌نگی پینج هه‌می په‌یژه سی گاکه‌ئه‌کات ، نیو چاره‌که‌ده‌نگ نه‌وی کراوه بۆیه نازناوی سی گای نه‌هاوه‌ند یان موسته‌عار یان ئه‌وج بۆسلیک یان به‌سته‌ی ئه‌سفهان وه‌رئه‌گرئ ، که هه‌مویان هه‌ر په‌یژه دروست کراوی سه‌رپله ده‌نگی سی یه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی (راست) .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

D- Rast .....
Syga i Nehawend .....Bestey asfehan.....

نمونه‌ی ریتمه‌کهی :

۱۲- کیژان دهچنه میړگولان :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

کیژان دهچنه میړگولان ئه‌ی وه‌ی میړگینه تیکړا دهچنن هه‌لآلان
 عاره‌ق له‌و هه‌نییه‌ی ده‌تکی تک تک دیتته خوار ته‌رپده‌کهن ورده‌خالان
 کیژئ بیته‌ماچت کهم دبا راتمووسم ئوبال به‌ئه‌سـتوی ده‌لآلان
 (چاوی خومار ونیړگز بۆچی نایه‌بی بینـ م)

نۆته‌کهی :

Kijan dechne meyrgulan

ki jan dech ne myr go la n ay wey mer gi ne
 4 teyk ra de ch ne he la la n are q lew ha niyei det ky tk tk
 8 dy te xwa r ter de ken wr de xa la n ki jey by ne
 12 ma ch t kem we bal be as to i de la a lan cha wi xu ma ru ney r g zi
 17 bo chi i na ye bi bi nm

سکینه‌کهی:

پله‌دنه‌نگیبه‌کانی ئه‌و ئاوازه بریتین له (ری ، می کار بیمۆل ، فا ، سۆل ، لا) . گهر
 سه‌یری چوارینه‌ی یه‌که‌م بکه‌یین که بریتیه‌ له (ری . می کار بیمۆل . فا ، سۆل) ئه‌بینین که
 چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروست کراوی سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی (راست)
 روژه‌لاییه ، به‌لام له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک به‌رز کراوه ،
 بویه نازناوی به‌یاتی نه‌هاوه‌ند یان نه‌وا یان به‌یاتی کورد یان کنزاز یان به‌یاتی عه‌جه‌م یان
 شاورگ یان به‌یاتی چوارگا یان عه‌رزباری پی ئه‌لین ، که هه‌مویان هه‌ر هه‌مان په‌یژه‌ی بچوکن
 به‌تۆزی ده‌سکاری له چوارینه‌ی دوهمیاندا .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

F - Rast.....
 D- Beyati newa.....

نمونه‌ی ریتمه‌کهی :

۱۳- وەرگه پری :
 نمونه ی تیخته کله ی :

عاشقان دین له دوور را دیارن   په نگیان زهردو لیو به بارن
 مه نعیان مه کهن ساحیب یارن   به دهردی دل گره تارن
 وەرگه پری بالات بابینم   بادهرچی گیانی شیرینم

نۆته کله ی:

Wergery

Ash qa n dy n le e du ur di ya r n (music .....) ren gya n zer

6 deu ly w be be r n (music .....) men iyan me ken sa

11 h y b ya rn (music .....) be der di d l g r f ta rn (Music..)

17 wer ge ry ba la t ba b i n m (Music .) ba de r chy

22 gya ni shi ri n m (Music. .)

سکینه کله ی:

پله ده نگیه کانی نه و ناوازه له نیوان پله کانی (ری ، می ، فا کاردیز . سؤل . لا ، سی)
 دان . چوارینه ی یه که می گورانیه که چوارینه ی په یژه ی راسته ، ناوه خنی ناوازه که گورانکاری
 په یژه ی تیایه ، پیویست به باس کردن ناکات.

نمونه ی سکینه کله ی :

D- Rast

نمونه ی ریتمه کله ی :

۱۴- بووک مریهه :

نمونهی تیکستهکهی :

پهروانهی بال شـکاوم	تهیری بی دان و ئـاوم
رهش بوو جهرگ و ههناوم	لهورپۆژهی لیت براوم گیانه
ئهتۆ گوارهی ئەمن گویم	دهردت له من بووک مریهه
کوشتهی دووچاوی لهیلیم	وهک مهجنونم لی هاتووه جوانی

نۆتهکهی :

Buk mryem

tei ri by da nu a wm per wa nei ba l sh ka wm

5

lew ro jei le t b ra wm giya ne resh bu jer gu he na wm

سکیلهکهی :

پله دهنگییهکانی ئەم پهیژهیه بریتین له (لا ، سی بيمۆل ، دۆ# ، له پله بهرزهکانیداو ، می ، فای سروشتی سۆل# ، له پله نزمهکانیدا) ئاشکرایه لهسهریلهی شهشهمی پهیژهی یهکهمی رۆژههلاتی (ماجۆر یان گهوره یان عهجهم) ی هارمۆنی که پلهی شهشهمی نیوو پله دهنگی نزم ئەکریت ، جهند جۆریک پهیژهی لاوهکی دروست ئەکریت ، یهکیک لهوانه که بیی ئەلین پهیژهی حیجاز کار یان شاناز . هههچهنده گۆرانیهکه لهپلهی شهشهمی ئەم پهیژه لاوهکیه دا کۆتایی پیدایت ، بهلام لهم فورمه موسیقاییانهدا ، مهرج نییه ئاوازه که بهپلهی بنکه دهست پی بکاو کۆتایی پی بیت . پروانه جۆری سکیلهکهی .

سکیلهکهی :

D-Major ..Harmoni.....

A - Hijazkar .....Shanaz.....

ریتمهکهی :

Percussion

۱۵- كەويىار :

نمونه تىكىستەكەي :

كەويار ئەي كەو يار كەويارى خۇمى
پېرەزى شاخان كەنيرەي چۆمى

نۆتەكەي :

Kew yar

kew yar a i ke w ya r kew ya ri xo mi
5 pe re zey sha xa n ke ny rey cho mi

سكىلەكەي:

پلە دەنگىيەكانى ئەم ئاوازە لەنىوان پلەدەنگى (سۆل . لا . سى كار بيمۆل . دۆ) دايە ئەم
چوارىنە دەنگىەش تەنها لە چوارىنەي يەكەمى پەيژەي دووهمى رۆژەھەلاتى دايە بۆيە بى شك
ئەتوانىن بلىين كە ئەم ئاوازە لە سەر پەيژەي (سۆل) ي راست دروست كراوہ . ھەرچەندە ھەمان
ئاواز بە چۆرە پەيژەيەكى تريس و تراوہ بەلام لە ناو خەلك دا زۆر باو نيبە .

سكىلەكەي :

G- Rast.....

رېتمەكەي :

G- Rast.....

۱۶ - راستەى خيابان :

نمونەى تىكىستەكەى :

ئەرى راستەى خيابان ئەى ھاوار باخچەى مىللەتى
 مەرۇ موبارەكت بى كراسى جىنى شىركەتى
 ئەرى ھەر لە تۆ جوانە خانم گيان چەند بەقىمەتى
 لای لای لای لای كەوى گەردن بەخالى
 وای وای وای وای ھەردەلىي ھەلوژەى كالى

نۆتەكەى :

Rastey xyaban

a r y ras tey xi____ ban__ ay ha war ba x che y my l e ty (Music
 5
) me ro o mu ba re__ kt__ by__ kra__ si__ ch__ ni__ shi__ ke ty la__ y la__ y
 10
 la__ y la y ke w__ ger dn__ be__ xa li__ wa__ y wa__ y wa__ y wa y
 15
 her de lyi he lu____ jey____ ka li_____

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە ((دۆ . رى . مىكاربىمۆل . فا . سۆل . لا)) .
 چوارىنەى يەكەمى برىتى يەلە ((دۆ . رى . مىكاربىمۆل . فا)) كە پراوپرى چوارىنەى يەكەمى
 پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((راست)) .

C - Rast.....

رىتمەكەى :

۱۷- ئەى بەناز :

تېكىستەكەى :

ھەلم بگرن لەنگەر لەنگەر   بىم بەن بو مالى بە نوکەر
شىنم بو بکەن شەدە بەسەر   ئاى بە ناز بەناز بە ناز
چاۋ جوان گيان مەمکوژە بەناز

نوۋتەكەى :

Ai benaz

He lm bg rn len ger len ger bm ben bo_ mal yan be_

no_ ker shi nm bo bken she de_ be_ se_ r ay_ be na z

be_ naz_ be_ na_ z chaw jwan gyn mem ku je_ be_ naz

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى ئەو ئاۋازە لە نىۋان دەنگەكانى (سۆل . لا . سى . دۆ . رى . مى) دان گەر چوارىنەى يەكەم ۋەربگرىن (سۆل . لا . سى . دۆ) ئەبىنن كە چوارىنەى يەكەمى پەيژەى يەكەمى گەۋرەى رۆژھەلاتىيە ۋ لە سەرپلە دەنگى سۆل بىنات نراۋە ، ئەم پەيژەيەش تەنھا بلند كەرى فا# ى تىادەبى ۋ لە رۆژھەلات پىي ئەلن پەيژەى (عەجەم) وشەى عەجەم ماناى ئەو كەس ۋ كۆمەلانەى كە عەرەب نىن ئەگەيەنى .

سكىلەكەى :

G - major.....

رېتمەكەى :

۱۸ - نام دوینی بۆچیم نادوینی :

نمونه تیگسته کەمی :

بۆچ لیم زیز بویت نام دوینی
سەر ئەدەم لە مزگیننی

نام دوینی بۆچ نام دوینی
ئەگەر بی و بم دوینی

نۆتە کەمی :

Nam duyni

سکینە کەمی :

پله دەنگی یەکانی ئەو ئاوازه پیک دین لە (ری . می . فا . سۆل . لا . سی . دۆ ناتورال) ، چوارینە یەکەمی ئەم گۆرانییە تەواوی چوارینە یەکەمی گەورە پۆژەلاتی یە ، کە پیک دیت لە (میانە یەک - میانە یەک - نیومیانە - میانە یەک) کە لیرەدا بریتین لە (ری . 1 . می . 1 . ف# . 1/2 . سۆل) ، بە لام گەر بچینە چوارینە دووهم ئەبیین کە پلهی حەوتەمی ئەم پەیزە یە نیوپله نزم کراوە کە دەنگی (دۆ) ی سروشتی ئەکات بۆیە ئەو پەیزە یە پێ ئەلین پەیزە یە گەورە نەهاوەند ، یان بەتایبەتی پەیزە یە گەورە دلداری پێ ئەلین ، کە هەردەم پلهی حەوتەمی نیو پله دەنگی نزم ترە لە پەیزە یە گەورە ئاسایی (سروشتی) ، زیاتر ئەم پەیزە یە لە کوردستان باوە .

سکینە کەمی :

پیتە کەمی :

۱۹- وامهکه :

نمونه تیگستهکھی :

وامهکه و وامهکه و وامهکه .. دایکم دیارهو ئابروم چوو
دهوره دهره تیگهلبین بۆ تو ئاورم تی بهر بـوو
رهحمی خیرت بی لیو ئال ئەو دلەم بۆ تو بووه عهدال
قەدت له بۆ کهمەرە ، باسکت جوانن بۆ خرخال

نۆتهکھی :

Wameke

Wa me keu wa me keu wa me ke day k m diya re w a b rw m chu
de we re de we re ty ke l bi n bo to o aw r m ty ber bu
re h mi xy rt b y ly w a l aw d lem bo b u b e z u xal
q e d t l e bo k e m e re bas k t jwa n n b o x r xal

سکێلهکھی:

پله دەنگییهکانی بریتین له (می ، فای سروشتی ، سۆل # ، لا ، سی) ، بۆیه بهوپه یژه
لاوهکییه ئەچی که له سه رپله ی پینجه می په یژه ی یه که می گه وره (عه جه م) ی رۆژه لات ی بنیات
ئهنری ، به لام له بهر ئەوه ی چوارینه ی دووه می تهنه ا یه که پله دەنگی یه بۆیه ئەتوانری ئەگه ری
چه ند جوړیک له و په یژه یه که له رۆژه لات به کار ئەبرری ناوی لی بنیتین به لام ئە بۆکاتی گه شه دان
به ئاوزه که یه . بۆ نمونه :

۱- گهر ههردوو چوارینه که بهم جوړه بی ((می . فای سروشتی . سۆل # . لا * سی . دۆی سروشتی . ری . می)) ئەوا به ناوی په یژه ی حیجاز نه هاوهند یان حیجاز زمزمه ناو ئەبریت .

ب- گهر ههردوو چوارینه که ی بهم جوړه بیت ((می . فای سروشتی . سۆل # . لا * سی . دۆی # . ری . می)) ئەوا به ناوی په یژه ی حیجاز عه جه م یان زنجران ناو ئەبریت .

سکێلهکھی : (۱)

A-Major -Harmoni
Hijaz - nehawend-zmzme
Hijaz.Ajem- znjran

- ۲- ۱- گەر ھەردوو چوارینە کە بەم جۆرەبە (می . فای سروشتی . سۆل# . لا* سی بيمۆل . دو# . ری . می) ئەوا بەناوی پەيژەي دووھيچاز ناو ئەبريیت .
- ب- گەر ھەردووچوارینە کەي بەم جۆرە بيت (می . فای سروشتی . سۆل# . لا* سی . دوی . سروشتی . ری# . می) ئەوا بە ناوی پەيژەي ھيچاز کار يان شاناز ناوئەبريیت .
- سکيلەکەي : (۲)

ريتمەکەي :

تەيبيني :

حەسەن زيرەک لەبەر بليمەتي خۆي و ئەو زۆر گيراني ئاھەنگ و شايي و داوھتانی کە کردويەتي پيويستی بەو بوو کە ھەردەم ئاوازي نوئ و لە بار بۆ جۆري ئەو ئاھەنگە ھەلبژيرئ ، بۆيە ئەوھي مں پەچاوم کردوو لەم ھونەرمەندە ستران بيژە نەمرەدا ئەوھيە کە زۆر جار يەک جۆر ئاوازي بەچەند پەيژەيەکی مۆسيقايي جۆر بەجۆر وتوو ، بۆنموونە ئەو کۆنسيرتانەي لە راديۆي بەغداد بەشي کوردی کردويەتي بەھۆي ئەوھي کە مۆسيقا ژەنەکان زۆرەيان کورد نەبوون ، ئەو مەجبوو بوو بەپي خواست ئەوان ھەلسو کەوت لەگەل ئاوازەکەدا بکات ، ھەرچەندە چەندين ئاواز کە لە راديۆي کرماشان کردويەتي زۆرجياوازترە لە راديۆي بەغداد ، ئەويش لە بەر ئەوھي لەو ساتانەي کە کۆنسيرت يان تۆماری ستراني لە راديۆي کرماشان کردوو ، زۆر لەمۆسيقاژەنە بليمەتەکانی کورد بۆنموونە کەمانچەژەني بليمەتي کورد (موشتەباي ميرزادە) پۆليکی گرنگيان لە سەر جۆري دەربريني دەنگي زيرەک ھەبوو ، ديسان ئەو داوھت و شايانەي کە لە شاري سلیماني لە گەل زوورناژەني بليمەت حەسەني حاجي قاسم (حەسەني سەيد زادە) کە وەکوو ئەلئين بەرچەلەک کوردی ناوچەي ئازەربايجان بوو لە بەر ئەوھي دەربرينەکەي ئەو زورناو بالەبان ژەنە زۆر کوردییانە بوو بۆيە زيرەکيش جي پەنجەي ئەوي ھەلگرتووو بە ئاستي ئەو ئاوازەکەي کوردیانە چرپو ، بليمەتيەکی تري زيرەک ئەوھبوو ، ئەوھندە بەمۆرکی کوردەواری ئاشنا بوو کە توانيويەتي چەندين ئاوازي بياني يان دراوسئ بەجۆري بچري و مۆرکی کوردییان بەبەردا بکات ، جگە لەھەندیکەسي شارەزاي بوارەکە ، کەسي تر نەيزانيو کە ئەوئاوازە کوردی نيە .

۲۰- ئامینی سوورە گۆل :

نمونهی تیکستهکەیی :

ئامینیم سوورە گۆل تۆ بە لەنجە و لاری
بەرەنگ بەگ زادەیی دەشتی هەوشاری
عالم دەیزانی لە گولەیی خەساری

نۆتەکەیی :

Aminym suregul

A mi nym su re gu__l to be le jew la__ri__ be reng beg za__de__y
 7 de__shti hew sha ri__ a lem dey za__n y le__guley xe sa__ri a lem dey
 14 za__n y le__guley xe sa__ri

سکێلەکەیی:

پلە دەنگییەکانی ئەو ئاوازە پێک دێت لە (ری . می کاربیمۆل . فا . سۆل) کە تەنھا لە نیوان یەک چوارینەیی مۆسیقایادیە ، بۆیە بێ شک ئەتوانین بڵین کە پەژمەدروست کراوی سەرپلەیی شەشەمی پەژمە دووومی گەورەیی رۆژەلاتییە . کە ناز ناوی بەیات لە خۆتەگرێ ، جا بۆیە ناتوانین بچینە وردەکارییەکانی ، لەبەر ئەوەی مەودای ئاوازەکە هەر یەک چوارینەییە ، بەلام گەر مۆسیقا زانی بیهویت گەشەیی پێ بکات ئەوا بەپێ بۆچوون و لیژانینی خۆی ئەتوانی کاری لەسەر بکاو بەپێ ویستی خۆی جۆریک لە جۆرەکانی چوارینەیی دووومی بۆ هەلبژێری لەو ساتەدا و بەپێی ئەو کارکردنە ناوی پەژمە جۆرەکەیی ئاشکراتر ئەبێت . بەم جۆرانە :

۱- پەژمە دووبەیات یان حەسەینی حوشەیران (بەبێ هیچ دەسکاری کردنی پلە دەنگییەکانی هەردوو چوارینەکە) .

سکێلەکەیی :

D- Du beyat
 F - Rast.....

۲- پەژمە بەیاتی راست یان بەیاتی موخەییەر یان حەسەینی یان بەیاتی سیگا یان عوشاقی تورکی : میانەیی هەردووچوارینەکە وەکویەک بن ، بەواتای پلەیی یەکەم و دووومی چوارینەیی دوووم چارەکە پلەیک بڵند بکریت .

سکێلەکەیی:

F - Rast.....
 D- Beyaty muheiyer ...yan Hseyni

۳- په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌هاو‌ند یان به‌یاتی نه‌وا ، یان به‌یاتی کورد یان کنزاز دیسان به‌یاتی عه‌جه‌م یان شاورگ ، یان به‌یاتی چوارگا یان عه‌رزبار ، پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووم چاره‌که پله‌یه‌ک بل‌ند بکری‌ت .
سکینه‌که‌ی :

۴- په‌یژه‌ی به‌یاتی عه‌جه‌م یان تاهیر ، یان به‌یاتی نه‌هاو‌ند یان وجهه‌ عه‌رزبار یان نهافت . پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووم چاره‌که پله‌یه‌ک بل‌ند بکری‌ت و پله‌ی دووم‌ی چوارینه‌ی دووم نیووپله بل‌ند بکری‌ت .
سکینه‌که‌ی :

۵- به‌یاتی کورد یان کوردانییه ، پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووم نیووپله ده‌نگی نه‌وی بکری‌ت .
سکینه‌که‌ی :

۶- په‌یژه‌ی به‌یاتی حیجاز یان شوری یان به‌یاتی شوری یان قارچغار یان به‌یاتی نگریز یان دل‌ ئاور : پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووم چاره‌که پله‌یه‌ک نه‌وی بکری‌ت و پله‌ی دووم‌ی چوارینه‌ی دووم نیووپله بل‌ند بکری‌ت :
سکینه‌که‌ی :

۷- په‌یژه‌ی به‌یاتی نگریز یان زیرفه‌که‌ند یان زفره‌تین یان سبه‌ر ؛ پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووم چاره‌که پله‌یه‌ک بل‌ند بکری‌ت و پله‌ی سییه‌می چوارینه‌ی دووم نیووپله بل‌ند بکری‌ت .
سکینه‌که‌ی :

۸- په‌یژه‌ی به‌یاتی سه‌با یان شه‌وقی تهره‌بی دووم : تنه‌ها پله‌ی سینه‌می چوارینه‌ی دووم نیو پله ده‌نگی بلند بکریت .
سکینه‌که‌ی :

۹- په‌یژه‌ی حجاز غه‌ریب یان مسحیین ؛ پله‌ی دووم‌می چوارینه‌ی دووم نیو پله بلند بکریت :
سکینه‌که‌ی :

۱۰- په‌یژه‌ی به‌یاتی عه‌جه‌م یان دلدار ؛ پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووم چاره‌که پله‌یه‌ک بلند بکریت و پله‌کانی دووم و سی‌یه‌می چوارینه‌ی دووم هه‌ریه‌که‌و نیو پله بلند بکرین ؛
سکینه‌که‌ی :

ریتمه‌که‌ی :

تیبینی :

من لی‌ره‌دا زۆربه‌ی جۆره‌کانی په‌یژه‌ی به‌یاتم نوسیوه ((هه‌رچه‌نده زۆرو بۆریه)) تنه‌ها له‌به‌ره‌وه‌ی خوینەر زیاتر ناشنابیت به‌جۆره‌کانی په‌یژه‌ی به‌یات.

۲۱- دەچمە سەر ئالەشكىنە :

نمونهی تیکستهکەى :

دەچمە سەر ئالەشكىنە
يارى من ھەر نەجىبە
بەرامبەر بە بۆكـانى
بارىكەو نەشمىلانـى

نۆتەكەى :

Naleshkyne

dech me ser na le sh ky ne be ra m be r be
mi la ny ya ri mn her ne ji be ba ri keu nesh
mi la ny

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى ئەوئاوازه پىك دىت لە ميانەيەكى سيانى گەورە (سۆل . لا . سى) ئەم
ميانهيش لە چوارينهى يەكەمى پەيزەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى (عەجەم) دا بەدى ئەكرى :

سكىلەكەى :

G - major.....

رېتمەكەى :

Rytm 6-4

Percussion

۲۲- ئەرئ ناز :

نمونهی تیکستهکھی :

ئەوشەو شەو زستانە شەو زستانە
بەفران لە کۆلانە لە کۆلانە
یارى من زۆر جوانە ، زۆر زۆر جوانە
ئەرئ ناز وہى ناز خانم نازمە
ئەرئ بگرە سیۆهکەت ھاوار بانگەوازمە

نۆتەکھی :

Ary naz

Tenor

aw shew she w z s ta ne she w z s t a ne be f ra n

le k o l a n e l e k o l a n e ya ri m n zo or zo r jw a n e zo r zo r

jw a n e a ry n a z wey naz a ry x a n m n a z me a ry

b g r e sy we ket ha war ba n ge e wa z me ke

سکینهکھی:

میانەکانی ئەو ئاوازە لە نیوان پلە دەنگییەکانی (سۆل . لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری) دان ، بەلام ھەست ئەکریت کە ئەم ئاوازە لەسەرپلەدەنگی شەشەمی پەژەوی دوومی گەرەوی پۆژەلاتی (راست) بنیات نرابێ، کە پەژەوی بەیات ی پێ ئەلێن واتا چوارینە ی بەکەمی بریتییە لە (لا . سی کار بیمۆل . دۆ . ری) لەبەر ئەوەی چوارینە ی دوومی دیاری نەکراوە ئیمە تەنھا وەک پەژەوی بچوکی سەرپلە ی شەشەمی پەژەوی دوومی گەرەوی پۆژەلاتی ھەژماری ئەکەیین .

سکینهکھی :

La - beyat.....

Do - Rast.....

ریتیمەکھی :

Percussion

۲۳- بهرهلبینه :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

بهرهلبینه‌کهی شینه خوی شیرین وهک هه‌نگوینه
 بوئن گولی باغی ژینه
 ده‌نا لیی ده بهرهلبینه وهره لیی ده بهرهلبینه

نۆته‌کهی :

Berhelbyne

ber hel by ne key shi ne xoi shi ri n wek he ng geu ne bo mn gu
 6
 li ba xi ji ne de na ly i de ber hel by ne we re ly i de ber hel by ne

سکیله‌کهی:

پله ده‌نگیه‌کانی ئەم ئاوازه بریتین له ؛ (سۆل . لا . سی . دۆ . ری . می بيمۆل) .
 چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه له جواریله‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی یه‌که‌می رۆژه‌لاتی (عه‌جه‌م)
 به‌لام په‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووم نیوو پله ده‌نگی نزم کراوته‌وه ، که به‌ته‌واوی په‌یژه‌ی یه‌که‌می
 گه‌وره‌ی هارمۆنییه . له رۆژه‌لات په‌یژه‌ی عه‌جه‌م حیجاز یان شه‌وقی ئەفزا ی پی ئەلین .
 نمونه‌ی سکیله‌کهی :

G- major -harmoni

ریتمه‌کهی :

ASO

۲۴- جوانی جوانی :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی : جوانی جوانی ، جوانی جوانی.. زۆر جوانی

ئاسکی شاخ و کارمامزی کویستانی
عاشقان دین له‌دوور دیارن ، له‌ دوور دیارن
په‌نگیان زه‌ردو لیو به‌بارن ، لیو به‌بارن
مه‌نعیان مه‌که‌ن ساحیب یارن ساحیب یارن
به‌ده‌ردی دل گرفتارن.....گرفتارن

نۆته‌کە‌ی :

jwani jwani

jwa ni—jwa ni— jwa ni—jwa ni— zo— r jwa ni— as ki—sha xu
6
kar ma— mzi— kuy s ta— ni ((music ..))

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ ده‌نگییه‌کانی بریتین له‌ (دۆ . ری . می کار بيمۆل . فا . سوۆل) به‌لام کۆتایی ئاوازه‌که‌ له‌ سه‌رپله‌ ده‌نگی ری یه‌ ، هه‌رچه‌نده‌ ئەمه‌ مه‌رجیش نییه‌ ، به‌لام سوۆزی ئاوازه‌که‌ وانه‌گه‌یه‌نی که‌ ئاوازه‌که‌ له‌ سه‌رپله‌ ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پوژشه‌لاتی (راست) بنیات نرابی ، به‌ واتای گه‌ر په‌یژه‌ بچووکه‌که‌ (ماینه‌ر یان به‌یاته‌که‌) له‌ سه‌رپله‌ ده‌نگی ری بنیات نرابی ئەوا په‌یژه‌گه‌وره‌کە‌ی ئەکاته‌ په‌یژه‌ی (فا) ی گه‌وره‌ی راست .
تیبینی : بۆ گۆرانی ژماره‌ (20) ((لاپه‌ره‌ 118)) ئامینی سوره‌ گۆل شیکردنه‌وه‌یه‌کی دورودریژم کردوه‌ بۆیه‌ پێویست ناکا دووباره‌ باسی بکه‌مه‌وه‌ ته‌نها سکێله‌کە‌ی ئەنوسم .
په‌یژه‌ی دووبه‌یات یان حسه‌ینی عوشه‌یران (به‌بی هیج ده‌سکاری کردنی پله‌ ده‌نگییه‌کانی هه‌ردوو چوارینه‌که‌) .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

D- Du beyat
F - Rast.....

ریتمه‌کە‌ی :

۲۵- نووری پوخسارت :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

نووری پوخسارت وه‌ده‌رخه‌ده‌ردی بی‌ده‌رمانه‌شهو
 زولمه‌تی زولفت له‌سه‌ر پوو تاله‌پوژ میوانه‌شهو
 دوی شوکر مه‌ردانه‌من رییم برده‌ناو زولفی سیسات
 تابزانن نه‌هلی مولکی دل‌قه‌لای میردانه‌شهو
 هه‌ر له‌مه‌غریب‌تابه‌یانی بی‌وچان‌دییم و ده‌چم
 هه‌ر له‌دووی خورشیدی‌خاوه‌ر ویل و سه‌ر‌گه‌ردانه‌شهو

نوته‌کهی :

Nuri ruxsart

سکینه‌کهی :

پله‌ده‌نگییه‌کانی بریتین له (فا . سوّل ، لا ، سی بيمۆل . دو . ری) ، چوارینه‌ی یه‌که‌می (فا ، سوّل . لا ، سی بيمۆل) چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پوژه‌ه‌لاتی (عه‌جه‌م) ه .

ریتمه‌کهی :

۲۶- ئامین و ئامین :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئامین و ئامین ئای دەرەم تاو تاو
شەو لە نالە‌ی من ئای سیروان بی ئاوه
ئەوا مان گ هەلەهات ئای دای لە ناو هۆبه
ماچ کردن خۆشه ئای نۆبه به نۆبه

نۆته‌کە‌ی :

Aminy u amin

A mi nyu a mi n ai der dm taw ta w e
shew le na ley mn ai sir wan by a w e

سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگی یه‌کانی ئاوازه‌که بریتیه له (می کار بيمۆل . فا . سۆل . لا سی بيمۆل) ، به واتای تهنه‌ها چوارینه‌یه‌ک و یه‌ک پله دەنگی یه ، که ئەشی پهیژه دروستکراوی سه‌رپله‌ی سی یه‌می پهیژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی بی . که پێی ئەلین سی‌گا . بابزانین گهر رۆژی له رۆژان مۆسیقا دانهریک ویستی گه‌شه به‌م ئاوازه بدات چهند ئەگری به‌دهسته‌وه‌یه گهر بیهوی تهنه‌ها له‌م پهیژه‌یه‌دا بمی‌نیته‌وه .

۱- پهیژه‌ی سی‌گا یان یان سی‌گا مایه یان فهرحناک یان ئەوشار .

C - Rast.....
E- Syga --- AwSar

۲- سی‌گای نه‌هاوند .

له‌به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می پێده‌چی چاره‌که پله‌یه‌ک نه‌وی کرابی بۆیه له‌م جووره پهیژه‌وه نزیکتره تا ئەوه‌ی پێشوو .

C - Rast.....
E- Syga i Nehawend

۲۷- لۆركى و لۆركى :

نمونه تىكىستىكەي :

لۆركى و لۆركى و لۆركى و لۆركى خاتونەي لۆركى
خۇ ناوېرم ماچى بىكەم دەست نوپۇم ئەشكى
گۆزەي ھەلگرت بۇ گوپى روبر خاتونىم لۆركى
ئەمنى كوشت شۇخى مەزەدار خاتونىم لۆركى

نۆتەكەي :

Lorky u Lorky

Music. . . . .

Lor ky u lor ky u

I or ky u I or ky xa tu ne m lor ky xo n a wy r m m a ch i b kem

de t nu y j m desh ky

سكىلەكەي:

پلە دەنگىكەنى بەشى گۆرانى ئەم ئاوازە برىتتە تەنھا لە (لا . سى كار بيمۆل . دۆ كار دىز)
كە مەبەستى ئىمەيە . كە لە زۆر بەى شوپن پلەى چوارەمى (دۆ#) نە ك دۆ كار دىز . بەلام
خوانندەكەنى كوردستانى خۆرھەلات ، بە دۆكاردىز ئەىچىن . بەگشت ئاوازەكە دا بۆمان دەر
ئەكەوئى كە پەيژەى ئەم ئاوازە پەيژەى دووھى گەورەى رۆژھەلاتى (راست) ، لە بەر ئەوھى پلەى
دووھەمى چوارىنەى دووھى نىو پلەى دەنگى نزم ئەكرىت و لە سەرکەوتنىشدا پلەى سىتھەمى
چارەكە پلەيەك نەوى ئەكرىت ، بۆيە نازناوى پەيژەى راست حىجاز يان سۆزناك وەرئەگرى .

سكىلەكەي :

Rast hicaz - Soznak

رېتەمەكەي :

Suari

۲۸- لیم زیز بووه :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

به‌کراسی کریشسه	کوشتمی خستنیه کیشسه
کراسیکی له به‌ردایسه	ته‌نکه وه‌ک په‌ری میشسه
لیم زیز بووه چاو که‌ژالم	زولف شو‌رو گه‌ردن به‌ خالم
کابرا به‌حه‌یرانت بی	بریندارم بریندار

نوته‌کهی :

Lym ziz buwe

7
13

be kra si_ k ry_ she kusht mi xs t me k y she kra sy ki le da__ ye
te nk wek pe my__ shy lym ziz bu we__ ke l m__ zulf sho ru__ dn be xa ly__
kab ra be hey__ nt by__ bryn da r m br yn dar

سکینه‌کهی:

پله ده‌نگیه‌کانی ئەم ئاوازه بریتین له (ری . می کار بيمۆل ، فا ، سوۆل ، لا ، سی بيمۆل ، دو ، ری) به واتای یه‌ک په‌یژه‌ی ته‌واو ، چوارینه‌ی یه‌که‌می ، په‌یژه‌ی به‌یاتی دروست کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی فا یه ، بۆیه به‌ئاسانی ئەتوانین بلێین که په‌یژه‌ی به‌یاتی عه‌جه‌م یان تاهیر له سه‌رپله‌ده‌نگی (ری) .

سکینه‌کهی :

F rast

Beyati Ajem - Tahir

3 3 4 4 4 2 4 4 4 2 4 4 3 3

ریتمه‌کهی :

Rytm 6-8

۲۹- ئامینی گیان :
نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئامینی گیان گواره‌کانت مه‌له‌رزینه
سوک برۆ که‌وشه‌کانت مه‌چه‌سپینه
دهم بزوینی دت بزوینی م
نهرم له‌و به‌نده‌ت ده‌ردینی م

نۆته‌کە‌ی :

Aminy gyan

Ami ny gya n gua re ka n t me le r zy ne suk b ro — keu she ka
n t me ches py ne dem bz wy ni — de t b — zwy nm dem bz
wy ni — de t b — zwy nm nem r m — lew be n de t de r — dy nm

سکینه‌کە‌ی:

پله‌ ده‌نگیه‌کانی ئەو ئاوازه‌ بریتین له (فا . سوڵ . لا . سی بيمۆل . دو) . چوارینه‌ی یه‌که‌می که‌ بریتیه‌ له (سوڵ . لا . سی بيمۆل . دو) ، چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ی نه‌هاوه‌ندی په‌یژه‌ دروست کراوی سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی (عه‌جه‌م) و که‌ له‌سه‌رپله‌ ده‌نگی سی بيمۆل بنیات نرابی ، ئەم په‌یژه‌یه‌ش له‌ رۆژه‌ه‌لات پێی ئەوتری (نه‌هاوه‌ند کورد یان نه‌هاوه‌ندی تورک یان فه‌رح فه‌زا) له‌ به‌ر ئەوه‌ی په‌یژه‌ی ماینه‌ری سروشتیه‌و هه‌یج ده‌سکاری پله‌ ده‌نگیه‌کانی نه‌کراوه .

سکینه‌کە‌ی :

Bb Major.....
G-Minor - Nehwend kurd - Ferehfeza

ریتمه‌کە‌ی :

Rytm 6-8

۳۰- عەمرەكەم وەى چاوەكەم :

نمۆنەى تىكستەكەى :

ئەرى ئىوارە تەگبىر ئەى ھاوار سىبەىنى سەفەر
ھاوار خۆ من نەخۆشم بەوئەللا بۆتۆ رەش ئەسمەر
عەمرەكەم وەى چاوەكەم تەگبىرەو بۆتۆى ئەكەم
ئەگەر بۆخۆت رازى بىت لەو بەندەت رزگار ئەكەم

نۆتەكەى :

Amrekem wey chawekem

A ry ey wa re te g ay he wa r s b hei ny e s e fe r
9 ha war xo m n na x o m be we ll a bo to re sh a s mer
17 am re kem wey cha we kem te g bi rew bo to i
24 de kem a ger bo xo t ra z i bi t le w be n de t rz ga r e kem

سكىلەكەى:

پلە دەنگى يە كانى ئەم ئاوازە برىتى يە لە (لا ، سى بىمۆل ، دۆ# ، رى) بەواتاى
چوارىنەيەكە ، ئەم چوارىنەيەش لە سەرپلەى پىنچەمى پەيژەى گەورەى ھارمۆنى (عەجەم) دروست
ئەبى . كە لای رۆژھەلاتىيەكان پىي ئەوترى پەيژەى حىجاز عەجەم .

سكىلەكەى :

Hijaz acem- Zncran

1/2 1,1/2 1/2 1 1 1/2 1

رېتمەكەى :

Rytm 3-8

۳۱ - له سیله ی قهبران :

نمونه ی تیکسته که ی :

له سیله ی قهبران هاواره

حاکم بمدا له سیله داره

من نانیم مه یلی ئه و یاره

نۆته که ی :

Le siley qebran

Violin

le si_ le_ i qe_ b ra_ n ha_ wa_ re_ (Music)

9

ha km by m da_ la_ sy_ da_ re_ (Music) mn na_

18

ny_ m mey_ li_ aw_ ya_ ra_ (Music)

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی ئه و ئاوازه بریتیه له (سۆل . لا . سی کار بيمۆل . دۆ . ری) جواريله ی
یه که می بریتیه له ، سۆل . لا . سی کار بيمۆل . دۆ . ئه م چوارینه یه مان له په یژه ی دووه می
گه وره ی پۆژه لاتی (راست) ده ست ئه که وئ ، که ئیستا له سه رپله دهنگی سۆل بنیات نراوه . بۆیه
په یژه ی ئه م ئاوازه ، ده شی بلین په یژه ی راستی سۆل ه .

سکینه که ی :

G - Rast

G- Rast.....

ریتمه که ی :

Percussion

۳۲- جه میله :

نمونه تیخته کھی :

جه میله ی عه شقی سه فەر منم منم
دهر ددار له تو به دهر منم منم
چاو بازی ئه برۆ که وان
بو تو نه مام بی ئی مان

نۆته کھی :

Jemile

Violin

je mi ley ash qi se fer mn m mn m der de dar le to be der

6
mn m mn m chaw ba zi a b ro ke wan bo to ne ma m by i man chaw ba zi

12
a b ro ke wan bo to ne ma m by i man

سکیله کھی :

پله دهنگییه کانی ئەم ئاوازه پیک دین له (سوۆل . لا . سی کار بيمۆل . دو . ری) .
چوارینه یه که می ، په یژه ی راست ه ، که له سه رپله دهنگی سوۆل ، بنیات نراوه . هەر چه نده ئەم
ئاوازه وه کوو ههست و چیژ وهرگرتن ، واده زانری له سه رپله دهنگی سی یه می په یژه ی راست (سیگا
(بنیات نرابی .

سکیله کھی :

B- Syga.....

G- Rast.....

ریتمه کھی :

Rytm 6-8

۳۳- خۆم بمه قوربان :

نمونهی تیکستهکهی :

خۆم بمه قوربان سوخمهی کۆلی
وهک میخهک بهن دهروا بۆنی
هاتووم بزانم تۆ چۆنی
تۆ وهنهوشهی ئهوهل بههاری

نۆتهکهی :

Suxmey Koli

Violin

Xom bme qu r ba n su x ko li
 3 we k my xe k be n a ry de r wa bo n ha tu m b za
 6 n m to ch o ni to we ne w she y a we l be ha ri
 9 xom bme qu r ba n sux mey ko li we my xe k ben
 12 de r wa b o ni ha tu m b za n m to ch o ni
 15 we k my xe k be n a ry de r wa b o ni

سکینهکهی:

پله دهنگیهکانیبریتین له (لا . سی کار بيمۆل . دۆ . ری . می) . چوارینهی یهکهمی
چوارینهی بهیاته ، واتا لهسههرپلهی شهشهمی راست . بابزانین کام بهیات . که پلهیچوارهم بۆ
پینجهمی پلهیهکی تهواو بیت .

سکینهکهی :

C - Rast.....
A - Beyati Newa

ریتمهکهی :

Rytm 6-4

Percussion

ناسرى رەزازى ۱۹۵۵ - سەنە رۆژھەلاتى كوردستان

جەند ئاوازو گۆرانىيەك :

۱- نازەنن :

نمونهى تىكستەكەى :

توخوا پىم بلى نازەنن توخوا چىت لە من دىو
 لە بەر چى ئەرۆى خوین شىرىن بوچى دلت گۆرپو
 لە سەر چى لە سەر چى لە سەر چى تـوـراوى
 لە سەر چى لە سەر چى گيانە بوچى گـوـراوى

نۆتەكەى :

Nazenin

Tux wa pyn b ly na_ ze nin tu xua chi t le mn di_ we le ber chi a
 roi xuy n shi rin bo chi d l t go ri_ we le ser chi le se r chi le ser chi
 le se r chi giya ne bo chi to ra_ wi giya ne bo chi go ra_ wi

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى ئەو ئاوازە پىك دىت لە ((سۆل . لا كارىمۆل . سى بىمۆل . دۆ) بەواتاى
 بەتەواوى چوارىنەى پەيژەى بچووكى (بەيات) دروستكراوى سەرپلەى شەشەمى پەيژەى پەيژەى
 دووهمى گەرەى رۆژھەلاتى (راست) ، چوارىنەى دووهم دەستنىشانى جوړى بەياتەكە ئەكات .

سكىلەكەى :

Bb Rast G Beyat

رېتمەكەى :

۲- خان باجی .

نمونه‌ی تیکسته‌که :

قه‌سه‌م به‌وه‌ی یاری جوانه خان باجی
 له‌نیو جه‌حیلان سولتانه‌خان باجی
 خان باجی وه‌ی وه‌ی خان باجی مه‌رؤ گول باجی
 هانی خه‌نجره‌گه‌رده‌مکوژی خان باجی

نۆته‌که‌ی :

Xan baci

Violin

Qe se m be we y ya ri cwa ne Xan ba ci le ne w
 ce .he la su ll ta na xan ba ci xan ba ci wey wey gull ba
 ci me ro xan ba ci ha ne xen cer ger dem ku ji
 xan ba ci ha ne xen cer ger dem ku ji xan ba ci

سکینه‌که‌ی:

پله‌ده‌نگییه‌کانی بریتین له : فا# . سۆل . لا . سی بيمۆل . دۆ . به‌لام پله‌ی حه‌وانه‌وه‌ی له
 سه‌رپله‌ده‌نگی سۆل ه . چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه له (سۆل . لا . سی بيمۆل . دۆ) که چوارینه‌ی
 یه‌که‌می په‌یژه‌ی بچووکى درووست کراوی سه‌رپله‌ی شه‌شه‌م (نه‌هاوند) ی په‌یژه‌ی یه‌که‌می
 گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (عه‌جه‌م) ه . له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ده‌نگی حه‌وته‌می (فا#) نیوو پله‌ده‌نگی
 به‌رزکراوته‌وه‌ بۆیه په‌یژه‌ بچووکه‌که په‌یژه‌ی هارمۆنییه . له رۆژه‌لات پی ئه‌لین (نه‌هاوندی
 گه‌وره یان نه‌هاوندی حیجاز یان سولتانی یه‌ک گا) .

سکینه‌که‌ی :

Bb Major.....
 G-Minor- Nehawnd.i gewre. (Sulltaniyekga) .....

ریتمه‌که‌ی :

۳- ئامینی و لهیلی :

نمونه تیخته کەمی :

ئامینی و لهیلی شەریانە لە سەر چەپکی رەیحانە
دە ی بابرۆیین مەلای بێنین بزانی خەتای کامیانە

نۆتە کەمی :

Aminê u leylê

5

A mi nêu ley lê shr ya ne e wey le ser çep kê ê re y 'ha ne
Dey ba a b royn me la__ bê ni n bza ni n xe tay ka a mi ya ne

سکێله کەمی :

پله دەنگیەکانی ئەم ئاوازە بریتین لە (سی بيمۆل . دۆ . رێ .) بۆ هەندێ
جوانکاری پله دەنگی (فا) ی تیا دایه . بەپێی جۆری ئاوازە کەو گۆی گرتن لێی دەرئە کەوئ کە ئەم
ئاوازە لە خانە ی پە یژە ی بە کەمی گەورە ی رۆژە لاتی (عە جە م) دابیت .

سکێله کەمی :

Bb-Major .....Ajem

ریتە کەمی :

۴- لانکۆلهکەیی :

نمۆنەیی تیکستەکەیی :

لانکۆلهکەیی لە هاناره وەرە وەرە لانکی
 کەتانکەکەیی لە تەژمارە دولبەرەیی دایکی
 بەرخیی من زۆر مەزەدارە وەرە وەرە لانکی
 لانکۆلهکەیی دار هاناره دار هاناره دارهاناره
 وەرە وەرە لانکی

نۆتەکەیی :

Lankolekey

Violin

Lan ko le ke y le he na re du l be re da i ky ber xi mn zo r
 me ze re du l be re y da i ky ber xi mn zo r me ze da re
 re du l be re da i ky lan ko le key dar he na re dar he na re dar he na re
 we re we re la n ky Lan ko le ke y le he na re du l be re da i ky

سکێلهکەیی:

پله دەنگییەکانی ئەم ئاوازه پیک دین لە : (لا کار بيمۆل . سی بيمۆل . دۆ . ری) ، بەلام
 پلهی حەوانەوهکەیی پله دەنگی سی بيمۆل ، ه ، بەپێ هەستکردن و گوێ گرتن دەرئەکەوێ ئەم
 پەيژەيه پەيژە دروستکراوی سەرپلهی چوارەمی پەيژەیی دووهمی پۆژەهەلاتی (راست) بیت . کەپێی
 ئەوتری (چوارگا) .

سکێلهکەیی :

F - Rast.....
 Bb - Chwarga.....

ریتەکەیی :

Rytm 6-8

ه-جار جاره :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

هه‌رچهن‌د ئه‌که‌م خه‌یاله ئه‌ودله په‌سته‌م ناسره‌وئ
گروئ گرتووه وه‌ک منداله هه‌ر ده‌لی یارم ده‌وئ
شه‌وئ تاروژئ لیئ دن له‌هه‌رکوی بی ده‌یه‌وئ
جار جاره دیدم زارا به‌م ئیواره شه‌ده‌ی لاره‌گورهی ، ، لی گرتووم زارا
ده‌لی له‌گه‌لت نایه‌م بۆم نه‌ک‌ریت گۆل وگـواره

نۆته‌کهی :

Jar jare

Her chen de kem xe ya le aw d le pe s tem na s re wy — g rui gr tue

6 we k mn da le he r ly ya m de wy she wy ta ro jy ly i den

11 le her kuy by de ye wy she wy ta ro jy ly i den le her kuy by

16 de ye wy jar ja re di dem za ra bem ey wa re she dey la re g roi ly g r

22 tum z a ra de ly le ge l t na ye m bom nek ri gu lu gua re

سکینه‌کهی:

ئهم په‌یژه‌یه له‌سه‌رپله‌ده‌نگی پینجه‌می په‌یژه‌ی به‌که‌می گه‌وره (لا ماجۆره‌رمۆنی) که‌ پینی
ئهلین حیجاز نه‌هاوه‌ند بنیاد نراوه .

سکینه‌کهی :

A. Major (Ajem)

E. Hijaz -Nehawend

ریتمه‌کهی :

۶- یالا مسافیر یالا :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

یالا مسافیر یالا ماشین ده‌چیہ کہ لپہ‌رئ
 له قاقای شہنگہ بیڑی ده‌چین بو بانہو مہ‌رئ
 یارم له نیو ماشینہ حہتمہن له دوم ده‌گہ‌رئ
 دؤ‌عای خیرکهن خودایہ ماشین مان وەر نہ‌گہ‌رئ
 شادییہ زہماوہ‌ندہ شایی کوردان ده‌گہ‌رئ
 مالم ویران بی مردم له بو سہ‌فہ‌رئ کردم
 مالی ئہو کچہ چہند دوور بوو بہ‌خیر ہاتی نہ‌کردم
 بیلا نہ‌بوو بہ یارم تا ریشی سپی نہ‌کردم

نۆتہ‌کہی :

Yala msafir yala

ya la ms a fr ya la ma shin dech ye kel pe ry le qa qai shen ge b y r i
 — de chin bo ba neu me ry ya rm le nyu ma shy ne het men le dum de ge ry
 shaiye u ze ma wen — sha — kur da de ge — shai ye u ze ma wen de —
 w sha yi kur da de ge ry ma lm wy ran by mr dm — le bo se fe ry kr dm ma li aw
 kche chen dur bw — be xyr ha ti nekr dm bil la ne bu b e ya r — m ta ri shispi ne — kr dm

سکیلہ‌کہی:

پلہ دہنگیہ‌کانی بریتین له (سۆل . لاکاربیمۆل . سی بیمۆل . دۆ . ری) . چوارینہی
 یہ‌کہمی چوارینہی بہیاتی سہ‌رپلہی شہ‌شہمی پھیژہی (راست) . له بہ‌رئہوہی پلہی یہ‌کہمی
 چوارینہی دووہمی چارہ‌کہ پلہیہک بلند کراوہ نازناہی پھیژہی بہیاتی نہوا وەر ئہ‌گرئ.

نۆتہ‌کہی:

Bb- Rast.....
 G - Beyat. Nawa

ریتہ‌کہی :

2-4

۷- ئەى وهى وهى چیت لى کردم :

نمونهى تیکستهکەى :

قەسەم بە خالى نەخشىنت
بەزولفى جوان و پرچىنت
نەخۆش بویت هاتمه سەرىنت
ئەى وهى وهى چیت لى کردم
بە جوانیهکەت پىرت کردم

نۆتەکەى :

Ay wey chyt lykrdm

qe sem be xa li ne x shi nt be zul fi jwa nu pr__ chi nt
5 ne xosh bui hat me se r i nt ay__ wey wey chi__ t ly
9 kr dm be j wa nie ket pi__ r t kr dm

سكىئەكەى:

پله دەنگىيەكانى برىتتىن له (سىبىمۆل . دۆ . رى . مىبىمۆل) ، بەلام پلهى حەوانەوهى پلهدەنگى دۆيه ، بۆيه لەم ئاوازەدا بەتەنھا يەك چوارىنەشمان دەست ناکەوئ ، بەلام بەپىنى گۆئگرتن له ئاوازەكە ، دەرتەكەوئ كە ، ئەم فۆرمە مۇسقىايە لەسەر پەيژەى يەكەمى گەورەى پۆژەلاتى ((سى عەجەم نەھاوئند - دلدارىشى پى ئەلئىن)) . بنىات نراوہ هەرچەندە له سەرپلهى دوهمى پەيژەكە كۆتايى دىت .

سكىئەكەى :

Bb Ajem - Major

رىتمەكەى :

Rytm 6-8

۸- گەردوون من چی بکەم :

نمونهی تیکستهکەیی :

نەشمیل کێژە کورد ئەی بەوەفـا یار
چاوکال خوین شیرین نازک و نازدار
گەردوون من چی بکەم چیم دەسەلاتـە
بەدەست خۆم نییە ئەی وهی دلم لەلاتـە

نۆتەکەیی :

Gerdwn mn chi bkem

nesh mi l ki je_ ku_ rd a y be_ we fa_ da_ r

chaw ka l xuy n shi ri_ n na_ z_ ku na z da_ r ger du_ n

mn chi b ke_ m chi m de_ se_ la_ te_ be de st xom ni_ ye_

_ d_ l_ m le la te ay_ wey d_ l_ m le_ la_ te_

سکیلهکەیی:

پله دەنگییەکانی ئەم ئاوازه بریتییه له (سی بيمۆل . دو . ری . می بيمۆل . فا) . چوارینهی یهکەمی ، چوارینهی یهکەمی په‌یژه‌ی یهکەمی گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (عه‌جه‌م) . ه .

سکیلهکەیی :

Bb- Major --Ajem.....

ریتمهکەیی :

۹- دولبەرى چاومەست .

نمونهى تىكىستەكەى :

ئەرى سى جار بەومانگەى وا رەنگى زەردە
 گيانە دوورى تۆ بۆ من ھەر ئاڭ و دەردە
 چاۋ رەشەى كارمامزىم من لە عىشقى تۆ كزىم
 ئاڭ بول بولى سەرمەست
 بىنە كۆلمت ھەلمزىم من لە دورى تۆ دژىم
 ئاڭ دولبەرى چاومەست

نۆتەكەى :

Dulberi chaw mest

Violin

A ry sy ri to bo mn her a zer de gy ne dw
 ri to bo mn her a hu der de chaw re shi kar ma m zm
 m mn le ish qi to de ji m a x bul bu li ser me st by ne kul m hel m jm
 mn le dw ri to k z m a x dul be ri cha w me st

سكىلەكەى:

پلە دەنگى يەكانى ئەم ئاوازە برىتىن لە (لا . سى كارىمۆل . دۆ . رى . مى سروشتى)
 چوارىنەى يەكەمى برىتىە لە (لا . سى كارىمۆل . دۆ . رى) كەچوارىنەى يەكەمى پەيژەى بچووكى
 سەرپلەى شەشەمى پەيژەى دووہمى گەورەى رۆژھەلاتى (راست) . ە . پلەى يەكەمى چوارىنەى دووہم
 مى ناتورالە بۆيەپەيژەكەى يىيى ئەلېن (بەيەتى نەوا ..ھەندى ناوى ترىش لەمەوبەر باسما
 كردوون) .

نمونهى سكىلەكەى :

C - Rast.....

A - Beyati Newa

رىتمەكەى :

Rytm 6-8

۱۰- ئەبرۆ جوان :

نمونهی تیکستهکەیی :

ئەبرۆ جوان هیلالییە گۆلەکەم
رۆژی قیامەت جۆابت چییە گۆلەکەم
هەیی هەیی هەیی لە بەر نازی تۆ
کۆشتمی دووچاوی بازی تۆ

نۆتەکەیی :

Abrot jwane hilaliye

iolin

A bro jwa ne hi la li ye gu le kem A bro jwa ne hi la li ye gu lekem

A gat le ha li mn ni ye a gat le ha li mn ni ye

ro jiq ya met jwa bt chi ye gu le kem ro jiq ya met jwa bt chi ye gu lekem

hey hey hey le ber na zi to hey hey hey le ber na zi to

سکێلەکەیی:

پلە دەنگییەکانی ئەم ئاوازه بریتییه له (دۆ . ری . می . هەندە جارێک پلە دەنگی سوۆلی بەرئەکەوئ . ئەم ئاوازه دەنگەسەرەکییەکانی چوارینەیهک تەواو ناکەن . بەلام تام و چیژی ئاوازهکە دەری ئەخاکە ئەم ئاوازه لەسەر پەییژی یەکەمی گەورەیی رۆژ هەلاتی ناوهراست (عەجەم) بنیات نرابی .

نمونهی سکێلەکەیی :

C Major ....Ajem.....

ریتەکەیی :

۱۱- وەكوبول بول :
 نمونەى تىكىستەكەى :

شەوو پۇژو لەيل و نەهار   وەكو بول بول فەسلى بەهار
 ھەر ئەرواوا بەجىم دىلى   دەنالىنم بۆۋەسلى يىار

نۆتەكەى :

Weku Bulbul

Violin

we ku__ bu l bul   fe s li__ b e har   sh w__ ro j ley__ lu__ ne har

9
 de na__ l y n m__ b o fe__ sl i yar   her a__ r wa w be__ j ym dy   ly__

17
 de na__ l y n m__ b o fe__ sl i yar   her a__ r wa w be__ j ym dy__

سكىلەكەى:

پلە دەنگى يەكانى ئەم ئاوازە برىتىن لە (لا . سىكارىمۆل . دۆ . رى . مى
 سروشتى) چوارىنەى يەكەمى برىتىە لە (لا . سىكارىمۆل . دۆ . رى) كەچوارىنەى يەكەمى پەيژەى
 بچووكى سەرپلەى شەشەمى پەيژەى دووھى گەورەى رۇژھەلاتى (پاست) ە . پلەى يەكەمى
 چوارىنەى دووھ مى ناتورالە بۆيەپەيژەكەى پى ئەلین (بەيەتى نەوا ..ھەندى ناوى تىرىش
 لەمەوبەر باسماں كىر دوون) .

نمونەى سكىلەكەى :

C - Rast.....

A - Beyati Nawa

رىتمەكەى :

۱۲- سەلتەنە :

نمونهی تیکستهکەیی :

ئەری مالمان مال ئاوسى مال ئاوسى ئەرى دیوارمان بەینە گیانەکەم دیوارمان بەینە
ئەری کەسمان تىناگا تىناگا ئەرى بەم کەین و بەینە ئەى هوار بەم کەین و بەینە
عەمرەکەم وهى چاوهکەم ئاخ دیدەکەم عەزیزەکەم سەلتەنە ئاخ چاوهکەم سەلتەنە
ئای موبارەکت بى ئەى موبارەک بى گول و گوارەو ژیرچەنە ئاخ گول و گوارە و ژیر چەنە

نۆتەکەیی:

Seltene

سکيلەكەیی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە (سۆل # . لا . سی . دۆناتئرال . ری # . می) . چوارینەیی
یەكەمی كە پلەیی حەوانەوهی لەسەرە ، بریتی یە لە (سی . دۆناتئرال . ری # . می) . ئەمەش ئەوه
ئەگەینەئى كە چوارینەیی یەكەمی ئەو پەيژەییەكە لە سەرپلەیی پینچ هەمی پەيژەیی یەكەمی
پۆژەلاتی (عەجەم) هارمۆنی بنیات ئەنریت .

نمونهی سکيلەكەیی :

ریتەكەیی :

۱۳- سەفەر :

نمونەى تىكىستەكەى :

چوون لە سەفەر بووى لەمن ببوى قات
ئەوا ھاتەوھ جوانى گيان يارى دوور ولات

نۆتەكەى :

Sefer

chun le se fer bu__y t le mn b bui qa__ t a wa ha te

11 we__jwa ny gia n ya ri__ dur w__ la_____ r a wa ha te we__jwa ny gia n

21 ya ri_____ dur w_____ la t

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى ئەم ئاوازە برىتىن لە ((سۆل ، لاكاربىمۆل . سىبىمۆل . دۆ ، رىكاربىمۆل . چوارىنەى يەكەمى)) . چوارىنەى يەكەمى برىتىيە لە ((سۆل ، لاكاربىمۆل . سىبىمۆل . دۆ)) . كە چوارىنەى يەكەمى پەيژە درووست كراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووھمى گەورە (راست) ى رۆژھەلاتى كە بەياتى پى ئەلېن . بە ھۆى ئەوھى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنەى دووھمى وەك خۆى دەستكارى نەكراوھ (بە واتاى سى چارەكە دەنگە) كەواتە ئەتوانىن بلىنن ناوى ئەم پەيژەى پەيژەى دوو بەياتى پى ئەلېن .

نمونەى سكىلەكەى :

Bb- Rast.....

G - Beyat.....

رېتمەكەى :

۱۴- ئاخ له دوور :

نمونه تیخته کھی :

خۆم به خۆم کرد ئه ی هاوار بهرد بارانم کهن
 ویل و ئاواره ی نه شمیل گیان نیو شارانم کهن
 ئاخ له دوور گیان له دوور له دووره دئ یه
 مه مکیکت هه نار نه شمیل گیان یه کیکی بی یه

نۆته کھی :

Ax ledwr

سکیله کھی :

پله دهنگییه کانی بریتین له (فا . سۆل # . لا . سی . دو . ری) به پیتی پله ی هه وانه وه ی
 چوارینه ی یه که می بریتییه له (لا . سی . دو . ری) . ئەم چوارینه یه ش پله دهنگییه کانی په یژه
 دروست کراوی سه رپله ی شه شه می په یژه ی یه که می رۆژه لاتی (عه جه م) ه ، به لام له بهر ئه وه ی که
 پله دهنگی سۆل # ی بهر ئه که وه ی ئه وا ئه بیته په یژه ی بچوکی هارمونی . که له رۆژه لات پی پی ئه لاین
 : نه هاوه ند حیجاز یان نه هاوه ند ی گه وره یان نه هاوه ند نگریز یان سولتانی یه کگا .

نمونه ی سکیله کھی :

ریتمه کھی :

۱۵- کراس رەشى :
نمونەى تىكىستەكەى :

خالىك ھاۋەبان پەنجەى پاتەۋە
ھىچ فايدەى نابا دل ۋەلاتەۋە
ئەى ۋەى ۋەى ئەى ۋەى ۋەى
كراس رەشى بەلەنجە مەرۋ
ئەى ۋەى كراس رەشى بەلەنجە مەرۋ
دەى دا لە گۆنات گەرمای نىۋەرۋ

نۆتەكەى :

Kras reshy

Xa lyk ha__ we ban pen jey pa__ te we lich fay
de__ na ba__ dl__ we la__ te we ay__ wey__ aey__ wey__
kr a s re shy be__ len je__ me ro ay wey kra__ resh be__ len
je__ me ro dey da le go__ nat__ ger__ mai ni__ we ro

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى ئەم ئاۋازە برىتتىيە لە (لا . سى . دۆناتورال . رى#) . ئەم چوارىنەى ،
چوارىنەى يەكەمى پەيژە دروست كراۋى سەرپلەى چوارەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى (عەجەم)
ھارمۇنى رۆژھەلاتىيە ، كە لە رۆژ ئاۋا پىئى ئەلئىن (پەيژەى سىگان - رەۋەند) ، لە رۆژ ھەلاتىش
پىئى ئەلئىن ھەمايۇن .
نمونەى سكىلەكەى :

E -major harmoni .....

A- Sygan .....Rewend .....hemayon

رىتمەكەى :

Rytm 6-8

۱۶- سینگت باغی شنۆیه :

نمونهی تیکستهکهی :

سینگت باغی شنۆیه کولمت گولی لیمۆیه
خه لکی شیئی جهریانن ئەو دلەیی من شیئی تۆیه
وه ره ئاویژانت بم ئەو دلەیی من شیئی تۆیه

نۆتهکهی :

Ew dlley min şêti toye

sin gt ba xi__ sh no ye kul mt ba xi__ li mo__ ye xel ki shy
ti je r ya nn aw dle mn shy ti to__ ye we re a wy za nt b m aw d le mn sh y
ti to_____ ye

سکینهکهی:

پله دهنگییهکانی بریتین له : لا . سی . دو کاردیژ . ری . می . فا ناتورال (چوارینهی یهکهمی بریتی یه له (لا . سی . دو کاردیژ . ری) که چوارینهی یهکهمی پهیژهی دووهمی گهورهی رۆژهلاتی (راست) ه . له بهر ئەوهی دووهمی چوارینهی دووهمی نیو پله دهنگی نزم کراوهتهوه ، بۆیه له رۆژهلات پیی ئەلین ، پهیژهی راستحیجاز یان سۆزناک یان دلکشایان شهرف نما .

سکینهکهی :

A- Rast .....Rast hijaz ,,,soznak

ریتمهکهی :

Rytm 6-8

۱۷- ھەم نارنجەو ھەم لیمۆ :

نمونهی تیکستەکەى :

قۆكالى لىو ئەلمەرۆ	ھەم نارنجەو ھەم لىمۆ
تاسەم بشكىنى مەرۆ	كىمنەت ماچ كەم گۆنای ئالت
جووت مەمكى وینەى بىیە	نارنج لەگەل ھەرمى یە
ئەى ھاوار كەیفى لىیە	ئەو دلە شىتەم چى لى بکەم

نۆتەكەى :

Hem narnjew hem lymo

Hem na rn je w he m li mo qj ka li ly w al me ro kym net mach ke m
 go nay a l t ta sem bsh ky ny me ro

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە (سۆل . لا . سى كاربىمۆل . دۆ . پى . مى) . چوارىنەى
 يەكەمى برىتتىيە لە (سۆل . لا . سى كاربىمۆل . دۆ) ، ئەم چوارىنەى چوارىنەى يەكەمى پەيژەى
 دووھى گەرەى پۆژھەلاتى (راست) و لە سەرپلە دەنگى سۆل بنیات نراوہ .
 نمونهى سكىلەكەى :

G - Rast.....

پىتمەكەى :

۱۸- لاده :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

تی‌کرا نوستین به چارشییوی	خۆزگه‌م به‌دۆینی پارشیوی
میوانی من بی یاره‌بی میوانی من بی	لیکیان کردین مالیان شیوی
جوانه هەر له‌تۆجوانه ئەو گۆل وگواره‌و غه‌زیمه	لا‌ده توخوا لاده بۆمالی ئیمه

نۆته‌کهی :

Lade

xoz gem be duy ny par shy wy tyk ra nws tyn be char shy wy lyk yan
 10
 kr dy n m a lyan shy wy mi wa ni m n by ya re bi mi wa ni m n by ____
 21
 la_ de tw xwa la_ de bo ma li ey_ me_____ jwa ne her le to_ jwa ne
 32
 aw gu lu gu rew xe zy_____ me_____

سکیله‌کهی:

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له (لا . سی‌بیمۆل . دۆ . ری ، می‌بیمۆل . فا) به‌پیی حه‌وانه‌وه‌ی
 پله ده‌نگی کۆتایی ، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتییه له (سی‌بیمۆل . دۆ . ری ، می‌بیمۆل) . که
 چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی یه‌که‌می رۆژه‌ه‌لاتی (عه‌جه‌م) ه .

سکیله‌کهی :

Bb. Major - Ajem.....

پیتمه‌کهی :

۱۹- پیم دهلی وامهکه :

نمونه تیختهکھی :

پیم دهلی وامهکه وامهکه دایکم دیاره و ئابرووم دهچی
سویندهخوم هیچ ئابروت ناچی نازیلی بو تنها ماچی

نۆتهکھی :

Pym aly wa meke

Violin

pym de ly wa me ke wa me ke dai km diya rew a
brwn de chy suy nde xom hich a brw t n a chy na zi ly bo te n
ha ma chy

سکینهکھی:

پلهدهنگییهکانی بریتین له (لا . سی کاربیمۆل . دو . ری . می .) و ههندی جاریش پله دهنگی
سۆل یشی بهرئهکھوی . چوارینهی یهکهمی بریتییه له (لا . سی کاربیمۆل . دو . ری) که چوارینهی
یهکهمی پهیژه دروستکراوی سهریلهی شهشهمی پهیژهی دووهمی گهورهی رۆژههلاتی (راست) ه ، که
پهیژهی بهیاتی پی ئه لێن ، له بهرئهوهی پلهی یهکهمی چوارینهی دووهمی چارهکه پلهدهنگییهک بلند
کراوه بۆیه نازناوی : بهیاتی نهوا یان ههندی ناوی تر که لهمهوبهر باسمان کردوون وهرئهگرئ .

نمونه تیختهکھی

C - Rast.....

A - Beyati Newa

ریتمهکھی :

۲۰- دیوانه خۆم :

نموونهی تیکسته کهی :

له دنیا دا دیوانه خۆم وهیلانی ئەو کێوانه خۆم
 له خزم خویش بیگانه خۆم ، دیوانه خۆم دیوانه خۆم
 له خزم و خویش بیگانه خۆم دیوانه خۆم دیوانه خۆم
 کهس نازانی به دەردی من به ناله و ئاهی سەردی من
 دەوای نەرەنگی زەردی من دیوانه خۆم دیوانه خۆم
 له خزم و خویش بیگانه خۆم دیوانه خۆم دیوانه خۆم

نۆته کهی :

Dywane xom

le dn ya da_ dy wa ne_ xom wey la ni aw ky_ wa_ ne_ xom

5 le xz mu xwysh_ by_ ga_ ne_ xom_ dy wa xo_ m dy_ wa_ ne_ xo_

9 m le xz mu xw ysh by_ ga_ ne_ xo m dy wa ne xo_ m dy wa_ ne xom

13 kes na za ny_ be de_ r di mn be na lew a_ hi ser_ r di mn

17 de wai ne re n gi ze r di mn dy wa ne xo m dy wa_ ne xo m

21 de wai ne re n gi ze r di m n dy wa ne xo m dy wa_ ne_ xo_

25 m dy wa ne xo m dy wa_ ne xom_ le xz mu xwy sh by ga ne xom

سکیله کهی :

پله دەنگییه کانی بریتین له هەوتینە (نۆکتاف) یه کی ته‌واو ، چوارینهی یه کهمی بریتییه له . (ری . می کاربیمۆل . فا . سوڵ) که چوارینهی یه کهمی په‌یژه‌درووست کراوی سەرپلهی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی (راست) رۆژه‌ه‌لاتییه ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه کهم و دووهمی چوارینه‌ی دووهمی هه‌ریه‌که‌یان چاره‌که پله‌یه‌ک ب‌ل‌ندکراون ، بۆیه نازناوی به‌یاتی موچه‌ییه‌ر یان به‌یاتی راست یان حسه‌ینی یان عوشاقی تورکی وه‌رئه‌گرێ .

نموونه‌ی سکیله کهی :

F - Rast

D- Beyaty muheiyer ...yan Hseyani

۲۱- نه جيبه :

نمونہ تيکستہکھی :

ئەرى لەولاتی غەریب ئەى ھاوار غەریب دیارە ئەرى نه جـبـه
 ئەرى جیگهئى غەریبان ئەى ھاوار گوڤشەو که نارە ئەرى نه جـبـه
 نه جـبـه م زۆر نه جـبـی بۆدەردى ته بیبی ئەرى نه جـبـه
 توخوا به جیم مه هیله بانەرم له غەریبی ئەرى نه جـبـه

نۆتەکھی :

Nejibe

A ry le wla ti ge ryb ay ha wa r ge ry b di ya re a ry
 5 ne ji be a ry jy gai ge ri ban ay ha wa r go shew ke na re a ry
 10 ne ji be

سکیلهکھی :

پله دەنگییهکانی بریتین له (پئ . می کاربیمۆل . فا . سوۆل . لا) . چوارینهئى یهکه می بریتیه
 له : پئ . می کاربیمۆل . فا . سوۆل . که چوارینهئى یهکه می په یژهدرووست کراوى سه رپلهئى شه شه می
 په یژهئى دووه می گه ورهئى رۆژه لاتی (راست) ه ، پلهئى یهکه می چوارینهئى دووه می چاره که پله یه که
 بلند کراوه بۆیه نازناوى به یاتی نه هاوهند یان به یاتی نه وا یان هه ندی ناوى تر که له مه و به ر
 باسما ن کردوون ئەگریتته خۆی .

نمونہ تيکستہکھی :

F - Rast.....
 D- Beyati newa.....

ریتمهکھی :

5-8

۲۲- کۆلوانه :

نمونەى تىكىستەكەى :

چاوى باز ئەبرۆي كەوانە كۆلوانە ، كۆلوانەى لى جوانە
 وەختە بۆى بىم بە دىوانە كۆلوانە ، كۆلوانەى لى جوانە
 چونكى زۆلەى كالبانە كۆلوانە ، كۆلوانەى لى جوانە
 ئەرى وەى كۆلوانە كۆلوانە كۆلوانە كۆلوانەى لى جوانە
 يارم ئەسلى بانەيىە گۆشەى چاوى جوانه
 شوخە بىللا وینەى نىيە گۆلى نىو باخانە

نۆتەكەى :

Kolwane

Cha wi ba z a b roi ke wa__ ne__ ko l wa__ ne__ ko l wa ney
 ly__jwa ne wex te bo y b m be dy wa__ ne__ ko l wa__ ne__ ko l wa__ ney__
 ly__jwa ne chun ky zo__ le y ka le ba__ ne__ ko l wa__ ne__ ko l wa__ ney__
 ly__jwa ne a ry wey kol__ wa ne__ kol__ wa ne__ kol__ wa ne ko l wa__ ney__
 ly__jwa ne ya rm as__ li__ ba ne yi__ ye__ go__ shey cha wi__jwa ne

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى برىتىن لە (دۇ . پى بىمۆل . مى) ھەر چەندە چوارىنەيەك تەواو ناكەن ،
 بەلام چىژى ئاوازەكە وائەگەيەنى كە پەيژەكەى : پەيژەدرووست كراوى سەرپلەى چوارەمى پەيژەى
 يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ھارمۆنى (عەجەم) بىت . لە بەر ئەوەى چوارىنەى دووہمى ئاشكرا نىيە
 ھەر ناز ناوى پەيژەى ((پەوہند)) كە زياتر لە پەيژەى سىگانى ئەوروپايىەوہ نىكە ، وەر ئەگرى .
 نمونەى سكىلەكەى :

F Major - Ajem   Bb Sigeuner - Hemayon

پىتمەكەى :

۲۳- هاته وه بابیته وه :

نمونه ی تیکسته که ی :

هاته وه بابیته وه یار له سه فەر هاته وه
بلین به یاری عه زیز یاره بی به خیر بیته وه

نۆته که ی :

Hatewe ba bytewe

Violin

Ha te we ba b y te we yar le se fer ha___ te we b lyn be ya

6

ri_____ a zi z ya re bi be xyr by_____ te we

سکیله که ی :

پله دهنگی یهکانی بریتین له : لاکاریمۆل . سیبیمۆل . دۆ . ری . میبیمۆل . چوارینه ی
یهکه می بریتیه له لاکاریمۆل . سیبیمۆل . دۆ . ری . که چوارینه ی یهکه می په یژهدروست کراوی
سه رپله ی سی یه می په یژهدی دووه می گه وره ی پۆژه لاتی (راست) ی سه رپله دهنگی فا یه ، پله ی
یهکه می چوارینه ی دووه می چاره که پله یه که نزم کراوه ته وه بۆیه نازناوی (سیگای نه هاوه ند یان
به سته ی ئه سفه هان) وه ر ئه گری .

نمونه ی سکیله که ی :

F.Major .Rast

A.Syga . nehawend .....Bestey Asfehan

ریتمه که ی :

۲۴- ھەر ئەرۋاۋ بەجىم دىلى :

نمونه تىكستەكەي :

جەرگم لەت لەت كەن بە سىرە قۆل بەستم كەن بە زنجىرە
دەچمە دىدەنى دەست گىران ھەر ئەرۋاۋ بەجىم دىلى
وەكۆ بول بول فەسلى بەھار شەو و پۆژ و لەيل ونەھار
دەنالىنم بۆۋە سلى يار ھەر ئەرۋاۋ بەجىم دىلى

نۆتەكەي :

Her arwaw bejym dily

Jer g m let let ken be sy re qol be s t m ke
 4 n be zn jir de ch me di de ni des gi ran her a r wa w be
 8 jym dy ly de ch me di de ni des gi ran her a r wa w be
 12 jym dy ly

سكىلەكەي :

پلە دەنگىيە كانىبرىتىن لە : رى . مى كاربىمۆل ، فا . سۆل . لا ناتورال ، سىبىمۆل . دۆ .
 چوارىنە يەكەمى برىتتىيە لە : رى . مى كاربىمۆل ، فا . سۆل . كە چوارىنە يەكەمى پەيژەدروست
 كراۋى سەرپلە شەشەمى پەيژەدوۋەمى گەۋرە (راست) ى پۆژھەلاتىيە . لە بەر ئەۋەدى پلە
 يەكەمى چوارىنە دۋەمى چارەكەپلەيەك بلىندكراۋە بۆيە نازناۋى (بەياتى نەۋا يان بەياتى
 نەھاۋەند) ۋەرئەگرى .

سكىلەكەي :

F - Rast.....
 D- Beyati newa.....

رىتمەكەي :

5-8

۲۵- ئەرئ ھۆكالى :

نمونەنى تىكىستەكەنى :

ئەرئ ھۆكالى چاۋ جوان تاقە گولەكەم
ھىزى دلانى گيان فىنكى دلەكەم
بى بالاي جوانت گيان كەنى من ھەل ئەكەم

نۆتەكەنى :

Ary ho kaly

A ry ho ka ley chaw jwan ta qe gu le e kem . . hey zi d le a ni gi a n
fey ki d le a kem . . by b a le ai jw a n t gi a n key mn he l a ke m .

سكىلەكەنى :

گەر سەيرى ئەو ئاۋازە بکەيىن ، ئەبىنىن كە پلە دەنگىيەكانى برىتىن لە سى پلەنى دەنگى (مى بىمۆل . فا سۆل) بەۋاتاي جۋاريلە دەنگىيەكىش تەۋاۋ ناكەن . بەلام بە پى چىزى ئاۋازەكە ئەتۋانرى بۇ بە پەيزەكردنى نىزىكترىن پەيزە لىۋەنى پەيزەنى گەرەنى يەكەمى رۇژھەلاتىيە (عەجەم) نى بۇ بەكار بېنىن كە سى ميانەنى يەكەمى برىتىن لە ھەمان ميانەنى ئەم ئاۋازەنى لەسەر بنىات نرابى لە سەرپلە دەنگى مى بىمۆل بى .

نمونەنى نۆتەنى سكىلەكەنى :

E b Major- E b Ajem

رىتمەكەنى :

۲۶- هەر من بی کهسم :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

هەر من بیکه‌سم هەر من بی کهسم
 هەر من بی چاره‌و بی فریا ره‌سم
 له باخی به‌ختم وا رائه‌بی‌نم
 بچمه سه‌ر سیروان هیچ ئاو نابینم .

نوته‌کە‌ی :

Her mn bey kesm

her mn . bey . . . ke . . . . sm her mn . bey . . . ke . . . .
 sm her mn . bey . . . cha . . . re w . bey f r ya . . w re . . . sm
 her mn . bey . . . cha . . . re w . bey f r ya . . w re . . . sm l ba x
 i . be . . x tm wa ra a . . bi . . . nm bch me . ser . . .
 si . . r wa . n hich a w na . . bi . . . nm bch me . ser . . . si . . r
 wa . n hich a w na . . bi . . . nm

سکینه‌کە‌ی :

گەر سه‌یری ئەو ئاوازه بکه‌یین ئەه‌ب‌ن‌یین که پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له (سۆل . لا
 کار بيمۆل . سی بيمۆل . دۆ . ری) که پله ده‌نگیه‌کانی په‌یژه‌ی بچووکی (به‌یات) سه‌رپله ده‌نگی
 شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی (راست) رۆژه‌ه‌لاتیه له به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی
 دووه‌می چاره‌که‌پله‌یه‌ک بلن‌دکراوه بۆیه نازناوی (به‌یاتی نه‌وا یان به‌یاتی نه‌هاوند) وه‌رئه‌گرێ .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

Rast on Bb.....Beyati newa on Sol.....

ریتمه‌کە‌ی :

۲۷- سویله بالابەرز

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

هەر کوێوێ دەچم هەر دیمۆ ئێیرە
یان یاری خۆمی یان زهینم کوێرە
سویله بالابەرز ههسته و به‌یانه
دەم له ناوی دەم دەسته و له‌ملانه

نۆته‌کە‌ی

:

Sueyle balaberz

her ku y ye de ch m her d y mo ey re . yan ya . ri xo mi . yan ze y nm kuy
re . suey le . ba la be rz hes te w be ya ne . dem le na wi dem de te w le mla ne

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ دەنگییه‌کانی بریتین له (سی کار بيمۆل - دۆ - پێ - می - فای ناتور) گەر چوارینه‌ی
یه‌که‌می وەرگریین ئەبیینن که میانه‌کانی په‌یژه‌دروستکراوی سه‌رپله‌ی سی یه‌می (سیگا) په‌یژه‌ی
دووهمی گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (راست) ه . به‌لام له‌بەر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووهمی
چاره‌که‌ پله‌یه‌ک نه‌وی کراوه ، بۆیه نازناوی په‌یژه‌ی سی‌گای کورد یان خوزام جدید وەرئه‌گرێ
میانه‌ی پله‌دەنگییه‌کانی به‌مجۆره‌یه . ۴ ۲ ۴ ۳

سکێله‌کە‌ی :

Seyga Si

Rast on Sol. 3 4 2 4 4 4 3

پیتمه‌کە‌ی :

Sueyle balaberz

۲۸- ئای له مینا :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

ئای له میناخان مینا گیان شه‌رده‌کا چاوی
رومه‌ت به وینه‌ی مینا گیان هه‌رمی گو‌لاوی

نۆته‌کە‌ی :

Ai le mina

Ai le mi na xa n mi na gi a n sher de ka cha

wi (music .....) ru met be wey ney mi na giya n her my gu la

wi (Music .....)

سکینه‌کە‌ی:

پله‌ ده‌نگییه‌ کانی بریتین له (سۆل . لایمۆل . سی . دۆ . ری) . گەر وه‌کوو ئه‌و نمونه‌ نۆته‌یه‌ی سه‌ره‌وه‌ سه‌یری بکه‌یین ئه‌بینین که له سه‌رپله‌ی پینچ هه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی روژه‌لاتی (عجه‌م) دروست بووه‌ و له روژه‌لاتی ناوه‌راست پیی ئه‌وتری حیج‌از میانه‌ ده‌نگییه‌کانی بریتین له $1 - \frac{1}{2} - 1 - 1 - \frac{1}{2} - 1. \frac{1}{2} - \frac{1}{2}$.

سکینه‌کە‌ی :

G - Major Hijaz.....

C= Major harmoni.....

هه‌روه‌هائه‌توانری له سه‌رپله‌ی پینچ هه‌می په‌یژه‌ی بچوکیش بنیات بنریت، چوارینه‌ی یه‌که‌میان وه‌ک و یه‌که‌ و ته‌نها جیاوازیان له چوارینه‌ی دووه‌م دا هه‌یه‌ به‌م جو‌ره‌ی لای خواره‌وه‌ .

Ai le mina

Ai le mi na xa n mi na gi a n sher de ka cha

wi (music .....) ru met be wey ney mi na giya

n her my gu la wi (Music .....)

سكىله كەي :

پله دەنگىيە كانى برىتتين له (سۆل . لاييمۆل . سى . دۆ . رى) . كه پراو پرى پەيژەي بچووكى
 ھارمۆنىيە و له پۆژھەلاتى ناوھراست نازناوى پەيژەكانى : حىجاز نەھاوھند ((زمزمە)) ى
 پىئەلئىن . پله دەنگىيە كانى برىتتين له
 $1 - 1 - \frac{1}{2} - 1 - \frac{1}{2} - 1. \frac{1}{2} - \frac{1}{2}$.

((بۆ..... رونکردنەوھ))

بەراي من ئەم جۆرەي دووھم ھەلەيە . من تەنھا له سەر بىروراي ھەندى كەس نوسىومە
 بەلام گەر لەپلەي پىنجەمي دۆ ماينەرھوھ دەستپىكەين ئەوا كاريكى ناشايستە ئەكەين لەبەر ئەوھي
 پەيژەي ماينەر ((بچوك)) خۆي پەيژەدروستكراوي سەرپلەي شەشەمي پەيژەي گەرەيە كەواتە ئەو
 جۆرە نوسينە ، لەوھ دەچى لە سەرپلەي سىھەمي مي بيمۆل ميجەر بنىاتمان نابى كە ئەكاتە
 پەيژەي فريجي ((كورد)) . كەواتە له سەر پەيژەي سۆل فريجي بنىاتمان ناوھ نەك له سەرپلەي
 پىنجەمي پەيژەي دۆ مانۆر .

بۆيە ئەبى ھۆشياربيين لە بەكار ھىنانى ئەم پەيژە مۆسقىايە ، لەكاتى بەكارھىنانى دا بزانيں كامە
 پەيژەيە ، بۆ ئەوھي توشى ھەلەكانى ئاواز دانان و بەھاوھنگى كردن نەبيين .

نموونەي سكىله كەي :

G - Minor Hijaz.....

C - Minor harmoni.....

پىتمەكەي :

۲۹- من دەلیم :

نمونهی تیکستهکەیی :

من دەلیم شاری دەلی باغ و گۆلستانە کەچی
 عەقل ئەلی نا پەسەنە شۆرشی مەستانە نەچی
 من دەلیم نوختەیی ئەو رەوزەنی ئیمانە دەچم
 ئەو دەلی نارەشە جی پراوگەیی شەیتانە نەچی

نۆتەکەیی :

Mn deleym

mn de leym sha ri de ley ba xu gu l s ta ne ne chi aql a le y
 na pe se ne sho r shi me s ta ne ne chi

سکیلهکەیی :

پله دەنگیەکانی ئەم ئاوازە بریتیین لە (فا# - سۆل - لا - سی بيمۆل - دۆ# - ری) ،
 پلهی کۆتایی هینانەکەیی پله دەنگی سۆلە . گەر چوارینەیی یەکەمی کە بریتییە لە (سۆل - لا - سی
 بيمۆل - دۆ#) سەیرکەین ، ئەبیین کە پراوپری پەیزە دروست کراوی سەریلە دەنگی چوار هەمی
 پەیزەیی یەکەمی (گورە) و ناز ناوی پەیزەیی : رەوند (سیگان) (هۆمایۆن) وەرئەگرێ

نمونهی سکیلهکەیی :

D-Major Ajem.....
 A - Rewend ... Ngriz

ریتەکەیی :

تییینی :

هۆنراوەی ئەم ئاوازە لە هۆنراوەکانی (سەید کامیلی ئیمامی) یە ، وەکوو لە گۆقاری پۆزی
 کوردستان ژمارە ۳۳ سالی ۱۹۷۵ بەغداد لاپەرەیی ۵۱ بەم جۆرە نوسراوە :
 من دەلیم : شاری دلم باغ و گۆلستانە دەچم
 عەقل ئەلی : نا قەسەبە شۆرشی مەستانە نەچی
 هەلبەتە هۆنەر بۆ مەبەستیکی تایبەت و تویەتی من بۆیە بەپێویستم زانی راستیەکەیی بخەمە پیش
 جاو .

۳۰- چاوبازی لیو بهخنده :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

چاوبازی لیو بهخنده سهرکولمت عهینی قهنده
 دنیا بهبی چاوی تو زیندان و کوٓت و بهنده
 ده وهره گولم نیوی دلم تا هیزم مـــــاوه
 باسکت بکه بهسهرینم ئهی نازهنیـــــنم
 قولت بکه بهسهرینم مهرگت نهییـــــنم

نوٓته‌کهی :

Chaw bazi leyw bexende

chaw ba zi leyw be xe n de ser kul mt ay ni qe n de dn ya be by
 11
 cha wy to zyn da nu ko chu be n de de we re gu lm ney wi d lm ta hey
 22
 zm ma we ba skt b ke be se ry nm ay na ze ni nm
 33
 qo lt b ke be se ry nm mer gt ne by nm

سکینه‌کهی :

میانہ دہنگیہ‌کانی بریتین له پله دہنگیہ‌کانی (فا - سوٓل - لا - سی بيموٓل - دو - ری بيموٓل) ، ئه‌بینین که پله دہنگیہ‌کانی پراو پری په‌یژہی یه‌که‌می گه‌وره‌ی روٓژہ‌لاتی (عه‌جه‌م) هارمونی بیت که پله دہنگی شہ‌شہ‌می نیوو پله‌ی دہنگی نه‌وی ئه‌کریت و له روٓژہ‌لات ناز ناوی (عه‌جه‌م حیجاز یان شہ‌وق ئه‌فزا) وهرئہ‌گری .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

F Major Harmoni .....
 Ajem hijaz - Shewq afza .....

ریتمه‌کهی :

۳۱- ئای شل وەى شل .

نمونهى تىكىستەكەى :

قوربانىت بىم شىل مالى وەرە
 ئەو كاغەزەم لە بۆبەرە
 بېدە بە دەست ئەو دول بەرە
 دەلەين هات رابوورد گەردن بە خال
 دىناى روونى لىم كىدو تىل
 ئەرى ئاى شل وای شل ئەرى باوانم شل
 بۆتۆ نە مام هاوار شوخى جاو بەكل
 بۆتۆ سوتام هاوار خانى جاو بەكل

نۆتەكەى :

Ai shl wai shl

5 qur ba__ nt bm she__ mal__ we__ re__

10 aw ka__ ge zem le__ bo__ be__ re__ be de__ be

15 des aw__ du__ l be__ re de leyn hat__ ra__

23 burd__ ger__ d__ n be xal dn__ yai ru__ ni__

31 ley__ m__ k__ r dwe tal a ry a__ y shl__ way__ shl a ry

39 ba__ wa__ nm shl bo__ to__ ne__ mam ha war

47 sho__ xi__ chaw__ be__ kl bo__ to__ su__ tan ha war

xan__ mi__ cha__ w be__ kl

سكىلەكەى :

پلەدەنگىيەكانى برىتىن لە (لا . سى كارىمۇل . دۆ . رى . مى .) چوارىنەى يەكەمى برىتىيە لە (لا . سى كارىمۇل . دۆ . رى) كە چوارىنەى يەكەمى پەيژەدروسىكراوى سەرپلەى شەشەمى پەيژەى دووومى گەورەى رۆژھەلاتى (راست) ، كە پەيژەى بەياتى پى ئەلەين ، لە بەرئەوومى پلەى يەكەمى چوارىنەى دووومى چارەكە پلەدەنگىيەك بىلند كراوہ بۆيە نازناوى : بەياتى نەوا يان ھەندى ناوى تر كە لەمەوبەر باسماں كىدوون وەرئەگرى . بەلام چاكتىر واىە ئىمە لە لاى خۇمانەوہ ھەول

بدهيڻ كه كه مٿرين ناو به كار بڻين ، بڙ ٺهوهي چيتر ٺهه ٺاڙييه له مڙسيقا كه مان به دهر
 خهين . گهر بتوانرڇ له دهر فته تيكي نزيڪدا ناوي گونجاوتر و كوردي تر به كار بهيڻين ، ٺهوه
 ٺهبيته مايه ي زياتر به جيهاني كردني مڙسيقا و ٺاوازه كانمان ، كه هيوادارم هونه رمه ندان و
 بهر پرسیاراني هونه ر ٺهه م كاره گرنگه چيتر دوانه خه .

نمونه ي سڪيله كه ي :

رېتمه كه ي :

ٺهه ٺاوازه دووچار رېتم گڙيني تيا دايه . دهست پي كردنه كه ي به كيشي 4/4 دهست پي
 ٺهڪات كه جوريكي تايه تي رهوته كوردييه كانه و ٺوته كه ي بهم شيويه ٺه نوسر يته وه .
 ٺوته كه ي .

۱- رېتم ي 4/4 .

۲- رېتم ي 4/2 .

۳۲- هەر من مامهوه

نموونهی تیکستهکهی :

هەر من مامهوه ههرمن مامهوه
هەر من کهس نهبو شهو له دیارم بی گویی له هاواری دلهی زارم بی

نۆتهکهی :

Her mn mamewe

her mn ma me we her mn ma me we her mn ma me
we her mn ma me we her mn kes ne bw by be
la me we her mn kes ne bw by be la me we
her mn kes ne bw shew le diya rm by her mn kes ne
bw shew le diya rm by gweyi le ha wa ri d ley za rm by
gweyi le ha wa ri d ley za rm by

سکیلهکهی:

چوارینهی یهکهمی پهیژه موسیقای ئهم ئاوازه ، بریتیه له (سی کار بيمۆل . دۆ . ری . می) چوارینهی دوهمیشی ههردوو پله دهنگی (فا کار دیز و سوۆل) بهر ئهکهوۆی . به پیی چوارینهی یهکهمی ، پهیژه درووست کراوی سههرپلهی سییهمی پهیژهی دووهمی گهوهی رۆژههلاتی (راست) سههرپله دهنگی (سوۆل) ه ، که پیی ئهئین (سیگا) ، و به پیی ههردوو پلهی چوارینهی دوهمیشی که هیچ دهسکارییان نهکراوه ، ئهم نازناوانه له خو ئهگرۆی ، که ههموویان ناوی کوردیین و له کتیبی پیشوومدا روونم کردۆتهوه : پهیژهی سیگا یان سیگا بهیات یان سیگا مایه یان فرهحناک یان ئهوشار .

نموونهی سکیلهکهی :

Rast on Sol
Awshar on Bb

ریتمهکهی :

۳۳- بهر هه لیبینه ؛

نمونه ی تیکسته که ی :

بهر هه لیبینه که ی کراوه هه ریره و بای نه داوه
 قه رارم کرد به دووماچ راوه ستاو بۆم گری داوه
 ئه ری لی ده بهر هه لیبینه دنا لی ده بهر هه لیبینه

نۆته که ی :

Ber helbyne

ber hel by ne key kra___ we he ri w___ bai___ ne da___ we ber hel by

6 ne key kra___ we he ri w___ bai___ ne da___ we qe ra rm kr d be dw___ mach ra we staw

12 bom gry da___ we a ry ly i de ber hel by ne de na ly i de ber hel by ne

سکیله که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له (لا . سی . دۆ# . ری . می . فا . سۆل ناتوور) . چوارینه ی
 یه که می بریتیه له (لا . سی . دۆ# . ری) که پراوپری پله دهنگیه کانی چوارینه ی یه که می په یژه ی
 یه که می گهوره ی رۆژه لاتی (ماجۆر - عه جه م) ه ، به لام له بهر ئه وه ی پله ی سی یه می چوارینه ی
 دووه می نیوو پله ی دهنگی نه وی کراوه . بۆیه له رۆژه لاتی ناوه راست به گشتی لای کوردیش
 به تایبه تی نازناوی په یژه ی عه جه م نه هاوهند یان (دلدار) ی پی ئه لین .

نمونه ی سکیله که ی :

Dldar Scale ...- Ajem Nehawend.....

ریتمه که ی :

۳۴ - ساقی :
 نمونەى تیکستەكەى :

ساقى بۆم تىكە شەرابى حەوت ســـــــــــــــــالە
 بىخۆم بەسلا مەتى ئەوتاقە خالـــــــــــــــــە
 نازدار گيان نەكەى لەكويى شوشەى دلەكەم شكاوہ
 بى تۆ زامدارو عەودالم ئەو شـــــــــــــــــەو
 بى تۆ بىمار و بى حالم ئەو شـــــــــــــــــەو

نۆتەكەى :

Saqi

5 Sa qi bom ty ke sh ra bi
 9 he t sa le bi xom bes la me ti au
 14 ta qe xa le naz dar gyan lkuyi le kuyi
 17 shu shey dle kem sh ka we by to
 zam da ru au da lm au shew

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((دو ناتور ، رى دىز ، مى ، فا ناتورال ، سوۆ دىز . لا . سى)) . پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە پەيژەدەنگىەكانى پەيژەدروستكراوى سەرپلەى پىنچەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۇژھەلاتى ((لا ماژۇر)) . كە پەيژەى حىجاز كار ((شاناز)) ى بى ئەلەين .
 نمونەى سكىلەكەى :

A Major - harmoni   E Hijaz kar - Shanaz

ھەر وہ ھا لە ھەندى شوپنى ئەم كوردستانەدا بە ھەمان ميانەكانى پەيژەى ئەسفەھان ئەژەنرى (3-5-2-4-3-3-4) بەم جۆرەى خواروہ .
 نمونەى سكىلەكەى :

G Rast.....
 E - Asfahan .....

ھەر ئەو ئاوازە لە لای ھەندى گۆرانى بىژ بە تەنھا رېتىمى 4/4 ئەوترى و بە لام ھەست ئەکرىڭ كە ھەندى دريژکردنەوھى ووشەى تيا بەدى ئەکرىڭ ، بۆيە ئەو ئاوازە بەو جۆرە چرپىنەى بۆتە مۆركى تايبەتى ئەو كەسانە . ھەر جەندە ئەمەيان باوترو ناسراوترە بەتايبەتى لە كوردستانى باشوور ، ھەر بە ھەمان پەيژەى مۇسقىقا ئەژەنرى .
نموونەى نۆتەى مۇسقىقاكەى :

Saqi

Sa qi bom ty ke she ra__ bi__ he wt sa__ le__ bi xom
 6 be sla me ti__ aw te__ qe__ xa__ le naz dar__ giyan__
 10 le kwyi le__ kwyi__ shw shei dle__ kem sh__ ka__ we__ by to
 14 zam da rw aw da__ lm__ aw__ shew__ by to bi ma rw
 19 by__ ha__ lm__ aw__

رېتمەكەى :

ئەبىنن ئەم ئاوازە چەند جۆرىك رېتىمى جياوازى تيايە كە رېتىمى يەكەم بە رەوتى كىشى 4/4 دەست پى ئە كات و تەنھا خانەيەك (بارىك) بەردەوام ئەبىت ، پاشان ئەبىتە رەوتى كىشى 3/4 و ئەویش ھەر يەك بار بەردەوام ئەبىت ، پاشان ئەروا تە كىشى 2/4 و سى بار بەردەوام ئەبىت ، و ئەگەر پىتەوھ بۆ كىشى 4/4 ، و بەو جۆرە . بەلام ھەر ئەو ئاوازە لە سلیمانى و لای ھەندى گۆرانى بىژ بە تەنھا رېتىمى 4/4 ئەوترى و بە لام ھەست ئەکرىڭ كە ھەندى دريژکردنەوھى ووشەى تيا بەدى ئەکرىڭ .

Saqi Rytm

۳۵ - نه جيبه :

نمونہی تیکستہکھی :

ئەری لە ولاتی غەریب ئەی ھاوار غەریب دیارە ئەمان نه جيبه
گیانە جیگەهی غەریبان نازەنین گوڤشەو کەنارە ئەمان نه جيبه
نه جيبه م زۆر نه جيبي بۆ دەردی من تەبیبی ئەمان نه جيبه
توخوا به جیم مه هیله با نه مرم له غەریبی ئەمان نه جيبه

نۆتەکھی :

Nejibe

A ry le wla ti ge ri b ay ha wa r ge ri b di ya re a man
ne ji be giya ne jy gai ge ri ba n na ze ni n go she w ke na re a ma n
ne ji be

سکیلهکھی :

پله دەنگییهکانی بریتین له (سوۆل . لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری . می) . به لام به پیی
چه سپاوی و کو تایی ئاوازه که ، چوارینهی یه که می بریتیه له (لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری) که
چوارینهی یه که می په یژه درووستکراوی سه رپله دەنگی شه شه می په یژهی دووه می پۆژه لاتی
(راست) ه . له بهر ئه وهی پله ی یه که می چوارینهی دووه می چاره که پله یه ک بلند کراوه ، په یژهی ئەم
ئاوازه نازناوی : به یاتی نه وایان هندی ناوی تر که له مه و بهر باسمان کردوون وهر ته گری .
نمونہی سکیلهکھی :

C - Rast.....
A - Beyati Newa

ریتمهکھی :

۳۶- ئای به ناز به ناز :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

له‌دوور دیاره پەرچهمی خاوت
دیوانه‌ت کردم به گۆشه‌ی چاوت
ئای به ناز به ناز ناوت چهند خۆشه
عاره‌قت گۆله‌و بۆنت وه‌نه‌وشه

نۆته‌کهی :

Ai Benaz

le dwr di ya re pe__ r che mi xa__ wt le dwr di ya re
 7 pe__ r che mi xa__ wt dy__ wa net k__ r dw m be__ go shey cha__ wt dy__ wa net
 14 k__ r dw m be__ go shey cha__ wt

سکیله‌کهی :

پله‌دهنگیه‌کانی بریتیین له (لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . پۆ . می) . به‌لام به‌پیی چه‌سپاوی
و کۆتایی ئاوازه‌که ، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتییه له (لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری) که چوارینه‌ی
یه‌که‌می په‌یژه‌درووستکراوی سه‌رپله‌دهنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می رۆژه‌ه‌لاتی (راست) ه . له‌به‌ر
ئوه‌وی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که‌پله‌یه‌ک بلن‌د کراوه ، په‌یژه‌ی ئەم ئاوازه‌نازناوی :
به‌یاتی نه‌وا یان هه‌ندی ناوی تر که له‌مه‌وبه‌ر باسمان کردوون وه‌رئه‌گرئ .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

C - Rast.....
A - Beyati Newa

پیتمه‌کهی :

۳۷- لیمو های لیمو :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

لیمو های لیمو شـــــــیرازی
سهر په‌نجهت سوور که لیمو گیان بو شهو ده‌سبازی

نۆته‌کهی :

Limo

li mo hai li___ mo   li m o shi___ ra___ zi   li mo hai li___ mo
 li m o shi___ ra___ zi   ser pen___ jet___ sw r ke___ li mo   giyan bo shew des___ ba___ zi___
 ser pen jet___ sw r ke___ li mo   giyan bo shew des___ ba___ zi

سکینه‌کهی:

چوارینه‌ی یه‌کهمی په‌یژه موسیقای ئەم ئاوازه ، بریتییه له (سی کار بيمۆل . دۆ . ری . می) چوارینه‌ی دوهمیشی پله‌ دهنگی (سۆل) تیا به‌کار هینراوه . به پێی چوارینه‌ی یه‌کهمی ، په‌یژه درووست کراوی سه‌ریله‌ی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (راست) سه‌ریله‌ دهنگی (سۆل) ه ، که پێی ئەلێن (سیگا) ، و به پێی هه‌ردوو پله‌ی چوارینه‌ی دووه‌میشی که هیچ ده‌سکارییان نه‌کراوه ، ئەم نازناوانه له خو ئەگرێ ، که هه‌موویان ناوی کوردیین و له کتییی پیشوومدا روونم کردۆته‌وه : په‌یژه‌ی سیگا یان سیگا به‌یات یان سیگا مایه یان فه‌رحناک یان ئەوشار .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

Rast on Sol.....
 Awshar on Bb.....

ریتمه‌کهی :

۳۸- ئاي چەندم خۆش ئەوئ :

نمونه تىكىستەكەي :

ئاي چەندم خۆشەوئ ..... واي چەندم خۆشەوئ
 خۆتۆ بەرزى نەخشىنى وەك سۆنەو كۆترو كەوئ
 ئاي چەندم خۆشەوئ ..... واي چەندم خۆشەوئ
 دەرونم پىرە لە ژان..... فرمىسك ئەپرژئ لە چاوان
 پىشتم شەق بوو جەماوہ ھەر وەكو چەمەي گۆچان
 ئاي چەندم خۆشەوئ ..... واي چەندم خۆشەوئ
 يۈرە بى ياخو لەوئ دڵەكەم ھەر لەيلاي ئەوئ

نۆتەكەي :

Ai chendm xoshewy

سكىلەكەي :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە (سى . دۆ . رى . مى) بەلام پلەي ھەوانەوئى ئاوازەكە لەسەرپلە دەنگى (دۆ) يە كە گەر بىكەينە سەرەتاي پلەدەنگى پەيژە مۇسقىاھەكەي ئەوا سى پلە دەنگى (دۆ . رى . مى) كە چوارىنەي يەكەمىشى تەواو ناكەن ، بەلام چىژى ئاوازەكە نزيكى ئەوسى پلەدەنگى يە تەنھا لە پەيژەي يەكەمى گەورەي رۆژھەلاتى (عەجەم) پەيدا ئەبئ .

نمونه تىكىستەكەي :

رېتمەكەي :

۳۹ - كەتان كەتانه :

نمونهی تیکستهکەیی :

ئەگەر نایزانی گیانەکەم من بو تو چۆنم
 بو کزەیی کەباب باوانم دئ لە دەروم کەتانه
 عەمرم کەتانه .....
 دەم کول دەم بیئە ئەی ھاوار دەم بچکۆلانە
 بیئە ماچت کەم باوانم تو ئەو قورئانە کەتانه
 خال دانە دانە .....
 نۆتەکەیی :

Ketan ketane

سکێلەکەیی :

پلە دەنگییەکانی ئەم ئاوازه بریتییه له (سی . دو . ری . می بيمۆل . فا#) . به پێی پلەیی کۆتاو ههوانهوهی ئەم ئاوازه چوارینهی یهکەمی په‌یژه مۆسیقا‌ه‌کەیی بریتییه له (دو . ری . می بيمۆل . فا#) که پراو پری په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله‌ی چواره‌می په‌یژه‌ی یه‌کەمی گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی هارمۆنی (ماژور - عه‌جه‌م) ه .
 لای ئه‌وروپییەکان به په‌یژه‌ی سیگان به ناوبانگه‌و منیش ئه‌لیم بابلین په‌یژه‌ی ((ره‌وه‌ند)) له رۆژه‌لاتیش به په‌یژه‌ی نگریز یان هه‌مایۆن به‌ناوبانگه .

نمونهی سکێلەکەیی :

پیتمه‌کەیی :

۴۰- ئەرئى لەمال ھاتەدەر :

نمونهى تىكىستەكەى :

لەبەر ئەو كچە رەشتالە قەدى دەلئى شمشالە ئاورى لەمن بەرداۋە ناسكى داىكى مندالە
بىۋەژنە يان كچە ھەردەلئى شەكى كالە..... ئاورى لە من بەرداۋە مەمكى ۋەك پرتەقالە

ئەرئى لە مال ھاتەدەر ھاتەدەر ھاتەدەر بابىتە دەر قەد بارىكەى سەنەوبەر

لەسەر بالائى كەژال ديسان دەبم دەربەدەر

عاشقان ۋاھەمووچوت بۇن ئەمنوتۇمان خاك بەسەر

ئىمەش بەگولان دەگەيىن پەنا بە سەيدى سەرۋەر

نۆتەكەى :

Ary le mal hate der

le ber aw kche re sh ta le qe di de leyi shm sha le aw ri
 6 le mn ber da we qe di de lyi shm sha le by we j ne ya n k che her a leyi she
 12 ki ka le aw ri le mn ber da we me m ki wek pr te qa le a ry le mal
 18 ha te der ha te der ha te der ba by te de r qed ba ri ke y sn ew er
 24 le ser ba lai ke ja l di san de bm der be der ash qan wa hemw jw t bwn
 30 a mnw to man xak de ser ey mesh be mw rad a ge yn pe na be sey di ser wer

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە (لا . سىكاربىمۆل . دۆ . رى . مى ناتور) . بەلام بە پىي
 چەسپاۋى و كۆتايى ئاۋازەكە ، چۈارينەى يەكەمى برىتتىيە لە (لا . سىكاربىمۆل . دۆ . رى)كە
 چۈارينەى يەكەمى پەيژە دروستكراۋى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دوۋەمى رۆژھەلاتى (راست
) . لەبەر ئەۋەدى پلەى يەكەمى چۈارينەى دوۋەمى چارەكە پلەيەك بىلند كراۋە ، پەيژەى ئەم
 ئاۋازە نازناۋى : بەياتى نەۋا يان ھەندى ناۋى تر كە لەمەۋبەر باسما ن كىرۋون ۋەرئەگرى .

نمونهى سكىلەكەى :

C - Rast.....
 A - Beyati Newa

رېتمەكەى :

۴۱- ھۆلەيل و لەيل :

نمونهی تیکستهکەى :

دەھۆل زورنایە چەپلەرێزانە
 بەزى شادىە و دەى دەى چۆپى کێشانە
 ھۆلەيل و لەيل ھۆ لەيلانە
 شایىە گىراوہ ھەى ھەى بەرىز لەو بانە

نۆتەکەى :

Ho leyl w leyl

de ho lw zwr na ye chep le ry za ne de ho lw zwr na ye
 7 chep le ry za ne be zmi sha di ye wey wey cho pi ky sha ne
 13 be zmi sha di ye wey wey cho pi ky sha ne ho ley lw le yl
 19 ho ley la ne ho ley lw le yl ho ley la ne shai ye gi
 26 ra we hey hey be riz le w ba ne shai ye gi ra we hey hey be riz le w
 32 ba ne

سکێلەکەى : پلە دەنگیەکانى ئەو ئاوازە پیک دیت لە (لا . سى کاربیمۆل . دۆ . ری) کە تەنها لە نێوان یەک چوارینەى مۇسیقاىداىە ، بۆیە بى شک ئەتوانین بلین کە پەيژەدروست کراوى سەرپلەى شەشەمى پەيژەى دووہمى گەورەى رۆژھەلاتیە . کە ناز ناوى بەیات لە خۆئەگرى ، جا بۆیە ناتوانین بچینە وردەکارییەکانى ، لەبەر ئەوہمى مەوداى ئاوازەکە ھەر یەک چوارینەى ، بەلام گەر مۇسیقا زانى بیەویت گەشەى پى بکات ئەوا بەپى بۆچوون و لیزانىنى خۆى ئەتوانى کارى لەسەر بکاو بەپى ویستى خۆى جۆرىک لە جۆرەکانى چوارینەى دووہمى بۆ ھەلبژیرى لەو ساتەدا وبەپى ئەو کارکردنە ناوى پەيژەو جۆرەکەى ئاشکراتر ئەبیت ، وەکوو لە لاپەرەى 117 دا بە فراوانى باسما لى کردووه و چیتىر پیویست ناکا باسى بکەینەوہ .

سکێلەکەى :

C - Rast.....
 A - Beyati Newa

ریتەمەکەى :

۴۲- لانک لانک لانکۆلی :

نمونەى تیکستەکەى : لانک لانک لانکۆلی لانک لە دارهەنارى

وہستابى لە تارانى لانکى درووست کا بۆ چاوجوانى

دەلى لە لانکى دا نانوم دەبا بۆم سازکا جۆلانى

هەى پۆلە سەردل خړبى باوک مردووبى

شەو درەنگە بۆ جیى ژوانى

ئەوہ رۆژى روناکە هەموو عالەم دەيزانى

نۆتەکەى :

Lank lank lankoly

La nk la n k la__ ko__ ly la nk le dar__ he__ na__ ry wes ta by

6 le__ ta__ ra__ ny lan__ ky drws ka bo__ chaw__ jwa__ ny de ly le__ lan

10 kyi__ da__ nan__ wm de ba__ boy saz__ keyn jo__ la__ ny hey ro le ser dl xr__ bi__

15 bawk mr dw bi__ shew dren ge__ bo jeyi__ jwa__ ny a we ro ji__ rw__ na__ ke__

20 he mw a le m de__ za__ ny

سکيلەکەى :

پلە دەنگیەکانى بریتین لە (دۆ . پى . مى کاربیمۆل . فا . سۆل . لا) . جواریلەى یەکەمى بریتییە لە (دۆ . پى . مى کاربیمۆل . فا) کە پراوپرى چوارینەى یەکەمى پەيژەى دووہمى گەورەى رۆژئاواى (راست) ه . بۆیە ناز ناوى پەيژەى راست وەرئەگرى .

نمونەى سکيلەکەى :

Rast on C.....

ریتەکەى :

۴۳- دلەكەم دەر بېنن :

نمونه ی تیكستهكهی :

دلهكەم دەر بېنن دلهكەم دەر بېنن

قهدری نه ماوه لیمی بستینن

بیبهن بهجاری پیشه ی دەر بېنن

نۆتهكهی :

Dlekem der beynn

dle kem der bey nn dle kem der bey nn dle kem der bey nn
 dle kem der bey nn qed ry ne ma we ley mi bs tey nn
 bi ben be ja ry ri shey der bey nn

سكیلهكهی :

له بهر ئهوه ی پله دهنگییهکانی بریتین له (سی کاربیمۆل . دۆ . ری . می . بیمۆل .
 و چوارینه ی یهكهی بریتیه له (سی کاربیمۆل . دۆ . ری . می . بیمۆل) ، ئاشکرایه كه
 پهیژه مۆسیقای ئەم ئاوازه پهیژه درووستکراوی سه رپله ی سی یه می (سی کار بیمۆل) ی پهیژه ی
 دووه می گه وره ی سه رپله دهنگی (سۆل) ی رۆژه لاتیه . له بهر ئهوه ی پله دهنگی چواره می
 چوارینه ی یهكهی نیو پله دهنگی نزم کراوه ته وه و پله دهنگی یهكهی چوارینه ی دووه می چاره كه پله
 دهنگییهك بلن دکراوه ، بۆیه نازناوی پهیژه ی ((هوزام)) وهرئه گری .

نمونه ی سکیلهكهی :

G - Rast
 B - Huzam.....

ریتمهكهی :

۴۴- دە بېنە بېنە :

نمونهی تیکستهکەى :

ههسته لهخهوى ئازيزى بزانه چيم دهوى
لهگەردنى زەردت نازەنين دوو ماچم ئەوى
دە بېنە بېنە ئازيزى دەمەكەت بېنە
دلدارى خوڤشە نازەنين دلّم مەشكىنە

نۆتەكەى :

De byne byne

hes te le xe wy a zi z m bza ne chi m de wy le ger dni zer dt na ze ni n
dw ma ch m a wy de by ne by ne a zi z m de me ke t by ne dl da ri xo
she na ze ni n d lm me sh ky ne

سكىلهكەى :

به پىي چىژى ئاوازەكە پله دەنگىيەكانى برىتئين له تەنھا چوارىنەى يەكەمى
پەيژەدرووست كراوى سەرپلەى سىيەمى ((سىگا)) پەيژەى دوومى گەورەى پۆژھەلاتى راستى
سەرپلەدەنگى سۆل ھەرجهندە چوارىنەيەكيش تەواو ناكەن (سىكارىبىمۆل . دۆ . پى) ، بەلام پله
دەنگىيەكانى پىك دىن له (لا . سىكارىبىمۆل . دۆ . پى) ، بۆيە تەنھا نازناوى سىگا وەر ئەگرى .
بەلام گەر مۇسىقا زانى بىهوى گەشە بەم ئاوازە بکات ئەبى رەچاوى خالە كانى گەشەکردنى ئەم
پەيژەيەكە له لاپەرەى ((62 - 65)) ئەم نوسىنەمدا پروونم کردۆتەوہ .

نمونهی سكىلهكەى :

G Rast B - Syga

سكىلهكەى :

۴۵ - سەى زادە :

نمونهى تىكىستەكەى :

من دوورو تۆدوور سەى زادە هەردووکمان دوورین
ئەى ھاوار هەردووکمان دوورین
خودا دەى زانى سەى زادە بۆیەك مەجبوورین
ئەى ھاوار بۆیەك مەجبوورین
هەروەك بازووبەن سەى زادە بىتکەم بەبالم ئەى ھاوار بىتکەم بەبالم
ئىستا لىم دوورى سەى زادە ھاوار بەبالم ئەى ھاوار ھاوار بەبالم

نۆتەكەى :

Sey zade

mn dw _____ rw to _____ dwr sey__ za__ de__

her dw__ k man dw__ ryn ay__ ha__ war her dw__ k man dw__ ryn

xw da__ dey za__ ny sey za__ de__ bo ye__ k mej bw__ ryn ay__ ha wa r

bo ye__ k mej bw__ ryn her wek ba zw ben sey__ za__ de__

bt ke__ m be ba__ lm sey za__ de__ bt ke__ m be ba__ lm

eys ta__ leym dw__ ri sey za__ de__ ha wa__ r be ma__ lm ay__ ha__ war__

ha wa__ r be ma__ lm

سكىلەكەى : پلەدەنگىيەكانى برىتتيە لە (دوْكارديز . رى . مى . فا# . سۆل) . بە پىي حەوانەوہى ،
بنەرەتى ئەم ئاوازە چوارىنەى يەكەمى پىك دىت لە (رى . مى . فا# . سۆل) ، كە پىراوپىرى
چوارىنەى يەكەمى پەيژە درووستكراوى سەرپلەى چوارەمى پەيژەى دووہمى رۆژھەلاتى (راست) ،
كە نازناوى چوارگا وەر ئەگرى .

سكىلەكەى :

A - Rast   D - Chwarga

رىتمەكەى :

۴۶- نازیلی :

نمونه‌ی تیکسته‌کھی :

ئەری جا چۆن شیت نەبم ئەهی وهی نازەنین نە دەم بە سەردا
 ئەری حەیفە بوۆمن و توۆ دەی دەی گیان و گیان دەسمان لیک بەردا
 نازیلی گروۆم لی مەگرە نازمەکەو سیوہکەو بگـــــــــــــــــرە

نۆتە‌کھی :

Nazily

A ry ja chon shy t ne bm ay wey na ze nin na dem — be — ser
 8 da — A ry ja chon shy t ne bm ay wey na ze nin na dem — be — ser
 16 da — a ry hey fe bo — mmu to dey dey giya nu gyan des man — le k ber
 24 da na zi ly g rom py — me g re naz me ke sy we ke w b g re

سکیله‌کھی :

پله دەنگییه‌کانی بریتین له ((سۆل . لا . سی کاربیمۆل . دۆ . پۆ . می ناتوور)) .
 به پێی حەوانەوهو سەقامگیر بوونی ئاوازەکە ، چوارینە یەکەمی بریتیه له ((لا . سی کاربیمۆل .
 دۆ . پۆ)) که چوارینە یەکەمی پەژە درووستکراوی سەرپله‌ی شەشەم (بهیات) ی پەژە ی دووهمی
 گەورە ی پۆژەلاتی ((راست)) ه ، له بەر ئەوهی پله دەنگی چوارینە ی دووهمی چارەکە پله
 دەنییه‌ک بلند کراوه بۆیه نازناوی بهیاتی نهوا وەر ئەگرێ .

نمونه‌ی سکیله‌کھی :

C - Rast.....
 A - Beyati Nawa

پیتمه‌کھی :

۴۷- سهوزه هه‌ی لیمۆ ؛

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی :

که‌وته مابه‌ینمان چه‌وت کێوو چه‌وت کۆ هه‌ی رۆ چه‌وت کێوو چه‌وت کۆ
 مه‌گه‌ر با‌ی ره‌حه‌مه‌ت ئازیز گیان من بی‌نی بو‌تۆ هه‌ی رۆ من بی‌نی بو‌تۆ
 سه‌وزه هه‌ی لیمۆ چاو جوان مه‌رگی تۆ من که‌م شه‌رتم یان ئە‌تۆ
 من ده‌بم ئای به‌حه‌یرانی تۆ .....

نۆته‌که‌ی :

Sewze hai lymo

سکێله‌که‌ی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له (لا . سی . دۆ# . رۆ . می) . چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه
 له (لا . سی . دۆ . رۆ) ، که پراو پری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه گه‌وره‌ی یه‌که‌می رۆژ هه‌لاتی (عه‌جه‌م) ه ، و له سه‌ریله ده‌نگی (لا) بنیات نراوه .
 نمونه‌ی سکێله‌که‌ی :

ریتمه‌که‌ی :

۴۸- بارانه نم و تاو تاو :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

بارانه نم و تاو تاو بارانه نم و تاو تاو
ئەدا لە گۆناو لە ئەگریجەیی خـــــــا

نۆته‌کهی :

Barane

ba ra ne n m n mw ta w ta w ba ra
ne n m n mw ta w ta w a da le go naw le ag
ri gey xaw a da le go naw le ag ri gey xaw

سکیله‌کهی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتیین له (دۆ . ری . می‌بیمۆل) ، که چوارینه‌یه‌کیش ته‌واو ناکهن ،
به‌لام به پیی چیژی ئاوازه‌که په‌یژه‌ی ئەم ئاوازه بریتییه له په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله‌ی
شه‌شه‌می (دۆ مینۆر - بچووک) په‌یژه‌ی یه‌که‌می پۆژه‌ه‌لاتی (می بیمۆل ماژۆر - عه‌جه‌م) .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

Eb Major C Minor

ریتمه‌کهی :

۴۹- ئای شیرنی جوانی :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئای شیرنی جوانی تۆی مەریوانی
 دانێ رانە‌کە‌ت سەر بئیمە بانسی
 ئەو ریزە مالە‌ی بە‌مالی توو
 هەمووم خۆش دەوی بە‌بۆنە‌ی توو

نۆتە‌کە‌ی :

Ai shirny jwany

Ai shir ny jwa___ ny___ toi me ri wa___ ni dai ny ra ne___ ke t
 ser bny me ba___ ni Ai shir ny jwa___ ny___ toi me ri wa___ ni dai ny ra ne___ ke t
 ser bny me ba___ ni aw ri ze ma___ le___ i be ma li___ to___ we___
 aw ri ze ma___ le___ i be ma li___ to___ we___ he mwm xo she___ wy___
 be bo ney to___ we

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ دەنگیە‌کانی بریتیین له (سی‌کاربیمۆل . دو . ری . می . فا) . ئەم میانە
 دەنگیانه‌ تەنها له میانە‌کانی پە‌یژە‌ دروست کراوی سەرپله‌ دەنگی چوارە‌می پە‌یژە‌ی دووە‌می
 گەرە‌ی پۆ‌ژە‌لاتی (راست) بە‌دەست دیت کە‌ پێ‌ ئە‌لین پە‌یژە‌ی چوارگا .
 نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

G Rast .....
 C chwarga.....

ریتە‌کە‌ی :

۵۰- دەبارئ :

نمونهى تىكستهكهى : دەبارئ ههى دەبارئ دەبارئ كړيوهى دهكا
 لهسهه سنگى كهژالى خاله و بانگى خال دهكا
 كه توړوحت نهماوه دل دهسوتى وهك قساوه
 كافرئ بئ دين و ئيمان بوچ منت وادانساوه
 چهن ساله يارى خوځم بويت بوچى نه تكره مال ناوا

نوټهكهى :

Debary

de ba ry bly de ba ry de ba ry kry wey de ka
 le ser sn gi ke ja ly xa le w ba n gi xal de ka so to rw h mt
 ne ma we dl de sw ty we k qa we ka fri by di
 nw i ma n boch m nt wa da na we che sa le ya
 ri xo bwi t bo chi net krd mal a wa de ba ry bly
 de ba ry de ba ry kry wey de ka le ser sn gi
 ke ja ly xa le w ba n gi xal de ka

سكىلهكهى :

پله دهنگيهكانى برىتئين له (سىكارىمۆل . دو . پئ . مى . فا) . ئەم ميانه
 دهنگيانه تهنها له ميانهكانى پهيزه درووست كراوى سههپله دهنگى چوارهمى پهيزهى دووهمى
 گهورهى رۆژهلاتى (راست) بهدهست ديت كه پئ ئەلئىن پهيزهى چوارگا .

نمونهى سكىلهكهى :

G Rast
 C chwarga

رېتمهكهى :

سەید عەلی ئەسغەری کوردستانی :

(۱۸۸۲ز - ۱۹۳۷ز)

(سەی ئەسکەر)

۱ ئای لە لەنجەولار :

نمونهی تیکستەکەیی :

هەیی داد هەیی بی داد دەردم تاو تاو ، دەردم تاو تاو
ساتی لەرزم هەس ، ساتیکم یاو ، ساتیکم یاو
ئای لە لەنجەولار وای لە لەنجەییە
کەیفم لەکراسی کریشەییە

نۆتەکەیی:

نمونهی نۆتەکەیی بە پەژەیی (فا مینۆر) :

Ai le lenjew lar 1

Hey dad hey by da d da r dm taw ta we da r dm taw ta we
sa ty ler z m he s sa ty km pi we sa ty km pi we
ai le len jew lar wa i le le je ye key fm le kra si k ry she ye

سکیلهکەیی :

پله دەنگیەکانی بریتیین له (می بيمۆل . فا . سۆل . لایبیمۆل . سی بيمۆل . دو) ،
به پێی ئەو بەدواچوونەدا بۆزانینی تەواوی پەژەیی ئەم ئاوازه ، دوو لیکدانەوه هەیه :
۱- هەندێ بۆچوون هەیه که ئەلێن چوارینەیی یەکەمی ئەم ئاوازه بریتییە له (فا . سۆل . لایبیمۆل .
سی بيمۆل) ، لەم ساتەدا ئەتوانرێ وەکوو پەژەیی بچووی سەرپلەیی شەشەمی پەژەیی گەورەیی
پۆژەلاتی (مینۆر - نەهاوهند) واتا (فا مینۆر) پەپەرەو بکریت هەلبەتەش ئەمە ریگا
راستەکەیه .
سکیلهکەیی:

Ab Major   f minor   nehawend

۲- هەندێ بۆچوونیش هەیه که ئەلێن چوارینەیی یەکەمی ئەم ئاوازه بریتییە له (سۆل . لایبیمۆل .
سی بيمۆل . دو) ، لەم ساتەدا ئەتوانرێ وەکوو پەژە درووست کراوی سەرپلە دەنگی سی یەمی

په‌یژه‌ی گهوره‌ی پۆژه‌لاتی (په‌یژه‌ی فریجی - په‌یژه‌ی کورد) مامه‌له‌ی له‌گه‌ل‌دابکریت ، به‌لام له‌م ساته‌دا پله‌ی حه‌وانه‌وه‌ی ئاوازه‌که‌ له‌پله‌ی حه‌وته‌می ئاوازه‌که‌دا ئه‌مینیته‌وه ، له‌په‌یره‌وکردنی سیستمی په‌یژه‌ی مۆسیقادا ئه‌مه‌کاریکی ده‌گمه‌نه .

نموونه‌ی نۆته‌که‌ی به‌ په‌یژه‌ی (سوڵ کورد - سوڵ فریجی) :

Ai le lenjew lar

Hey dad hey by da d da r dm taw ta we da r dm taw ta we
sa ty ler z m he s sa ty km pi we sa ty km pi we
ai le len jew la r wa i le je ye key fm le kra si k ry she ye

سکینه‌که‌ی :

Eb Major G frygi - kurd

ریتمه‌که‌ی :

تیبینی :

به‌ریز کاک حه‌مه‌ی حه‌مه‌باقی له‌کتیبه‌که‌یدا به‌ناوی ((سه‌ید عه‌لی ئه‌سفهری کوردستانی)) له‌لایه‌ره‌ی ۱۲۰ بڕگه‌ی ۱۱ ، باسی له‌م گۆرانییه‌ کردووه‌ به‌ ((به‌یاتی ئه‌سفهان)) ، که‌ گوايا به‌یاتی ئه‌سفهان پاشکۆیه‌کی ده‌سگای هۆمایۆنه . من پیم باش بوو ، به‌ریزی بینوسیایه‌ که‌ ئه‌م زانیارییه‌ی له‌کئ وهرگرتوو ، بۆئه‌وه‌ی زیاتر رووی ده‌مم بکردایه‌ته‌ ئه‌و که‌سه‌ به‌ریزه .

۳- ھەي نايى نايى :

نمۇنەي تېكىستەكەي : تېيىنى : دوو كۆپلەم لە تېكىستەكە نوسىوۋ بەلام مىلۇدىيەكە ھەمان مىلۇدىيە بۆيە بەگرنىم نەزانى مىلۇدىيەكە دووبارە بكەمەوۋ .

لەبىرت مەبۇ دەخىل ، شەوۋەكەي سەرجۇ ھەر شەوۋەكەي سەرجۇ
 عەزىيەت كەردەن من ، كەسم مەكە و لاوۋى تۇ ئاخ مەكەو لاوۋى تۇ
 ھەي نايى نايى ھەر چاۋ جوان وانابى
 بەم دەم و دەستە وللا يار پەيدا نايى ئەسەف يار پەيدا نايى

نۆتەكەي :

Hey naby naby

le bi rt me yw de xi l she we key ser jo
 her she we key ser jo a zie tt ker den mn ke sm
 ke la wey to ax me ke la wey to

سكىلەكەي :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە (مىكاربىمۆل . فا . سۆل .) بەلام چىژى ئاۋازەكە وای
 دەر ئەخا كە ئەم ئاۋازە لە سەرپلە دەنگى سىيەمى ((سى گا)) پەيژەي دوۋەمى گەورەي پۆژھەلاتى
 راست) بنىات نرابى ، كە نازناۋى پەيژە پەيژەي (ئەۋشار) دەگرىتە خۇي لە بەر ئەۋەي پلە
 دەنگىيەكانى گۇرانكارى تىانييە .
 نمۇنەي سكىلەكەي :

C Rast Eb Awshar

رېتەكەي :

مەزھەرى خالقى (۱۹۳۸ ز سنە - كوردستان)

جەند ئاواز و گۆرانىيەك

۱- يار لىم نەتورى :

نمونهى تىكىستەكەى : ھۇنراوھى : پىرەمىرد .

وام زانى كە من دلم دابەتـــــــــــــــــو
 دللى توش بو من ئەبى بە مــــــــــــــــەكو
 چى بكم دللى شىت تووشى توى كردم
 بە سەوداي بى سوود لە ناوى بردم
 ھەر مالى گىسكى خوم تەنيا گـــــــــوړى
 نەزرى ئەللا بى ، يار لىم نەتـــــــــورى

نۆتەكەى :

Yar lym netory

wam za ni ke m n d lm da be to
 d li to sh bo m n a by be me ko chi bkem d li shy t
 tw shi toi ker dm be sew dai by sw d le na wi br dm
 her ma li gys xom ten ya go ry nez ri al a by yar lym ne to ry

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتئين لە (سوۆل . لا . سىكارىبىمۆل . دۆ . رى . مى بىمۆل) ، بەلام
 بەپى چىژى ئاوازەكە چوارىنەى يەكەمى برىتئىيە لە (سىكارىبىمۆل . دۆ . رى . مى بىمۆل) ، كە
 پراوپرى چوارىنەى يەكەمى پەيژەى (ھوزامى) (درووستكراوى سەرپلەى سىپەمى پەيژەى دووھى
 گەورەى پۆژھەلاتى (راست) .

نمونهى سكىلەكەى :

G - Rast
 B - Huzam.....

رېتمەكەى :

C

۲- بی لهنگینه :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

بروان گۆزه‌ی سه‌رشانی یارم هات بو سه‌رکــانی
به چارۆکه دای پۆشی له ره له‌ری مه‌مــانی
جار جاره دیدهم زاره به‌م ئیواره بی له‌نگینه له‌نگان ئه‌وهاده‌بی
له‌به‌ر ئه‌و گۆزه‌ی دهمرم له‌سه‌ر شانی به‌ن ده‌بــانی

نۆته‌کهی :

Bilengeyne

Br_van go zey ser sha ni ya_rm hat bo se r ka_ni be cha ro
 6 ke dai po_shi le re le ri me m ka_ni be cha ro ke dai po_shi le re le
 12 ri me m ka_ni jar ja re di dem za_ra bem ey_wa_re bi len_gy_ne
 17 len ga n aw ha_de by le ber aw go ze i de m rm le ser sha ni be n de
 23 by le ber aw go ze i de m rm le ser sha_ni be n de

سکیله‌کهی :

پله ده‌نگی یه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌بیمۆل . دو# . ری . می . فای سروشتی . سۆل))
 . چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتییه له (لا . سی‌بیمۆل . دو# . ری) ، که پراوپری چوارینه‌ی یه‌که‌می
 په‌یژه‌ده‌رووست کراوی سه‌رپله‌ی پینجه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی (ماژۆر هارمۆنی -
 عه‌جه‌م هارمۆنی) یه . نازناوی په‌یژه‌ی ((حیجاز نه‌هاوه‌ند یان زمزمه)) وه‌رته‌گریت ، " بنواره
 لاپه‌ره‌ی 50 پرگه‌ی ب " .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

D major harmoni - Ajem harmoni
 A Hijaz nehawend - Zmzme.....

ریتمه‌کهی :

۳- گەرد و گەرد :

تیکستە کەس : ھۆنراوەی : عابیدی سەراجە دینی .

کۆبرا دەچی لەنجەولار مەکە جاحیل بەگۆشەیی چاۋ زامدار مەکە
ئەری وای گەردو گەردو گەردانە یارم شەمەو خۆم پەروانە
کۆشتمی ئەو جووتە چاوانە

نۆتە کەس :

Gerdw gerd

Lute

ko bra de chi len jew lar me ke
5 ja hel be go shey chaw zam dar me ke a ry
9 wai ger dw ger dw ger da ne
13 ya rm shem aw xo m per wa ne
17 kwsh tmi bew jw te cha wa ne

سکیلە کەس :

پلە دەنگییەکانی بریتین لە (سی ، دوکار دیز . ری . می) ، کە پراوپری چوارینەیی
یەکەمی پەیزەیی درووستکراوی سەربەلە شەشەمی پەیزەگەورەیی دووەمی پۆژەلانی (راست) ، کە
پەیزەیی بەیات یان دوو بەیات ی پێئەلین .
نمۆنەیی سکیلە کەس :

D Rast ..... B Dwbeyat

ریتە کەس :

۴- مهستوره :

نمونه‌ی تیگسته‌کهی :

ئهی مانگ من و تو هردوو هاودردیین مهستوره ئامان مهستوره‌گیان
 هردوگرفتار یهک ئاهی سهردیین مهستوره ئامان .... مهستوره‌گیان
 مهستوره‌ی مهستور سیوی ناودهستان مهستوره‌ی مهستان چاو مهست گیان
 بدهری ماچی بوخاتر قوورئان بو خاتر قورئان ئهی هـــاوار

نوته‌کهی :

Mesture

Ey mang m nu to her du haw der di____ n
 mes tu rey a ma____ n mes tu rê_gian ((Muziek __)) her du g rf tar
 yek ahî hi ser di____ n mes tu rey ama n mes tu rê_gian ((Muziek ____))
 me tu rey mes tu__ r sê wi naw des ta____ n mes tu rey mes tan çaw mes gi ya n
 mb de rê ma çê____ bo xat ri qur a____ n bo xat ri qur a...n ey ha wa r

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتیین له ((سۆل . لا کاربیمۆل . سی‌بیمۆل . دو . ری بیمۆل . می بیمۆل
 ، فا ، سۆل)) ، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتییە له (سۆل . لا کاربیمۆل . سی‌بیمۆل . دو) ، که پراو
 پری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروست کراوی سه‌ریله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی
 پۆژه‌لاتی ((راست)) که پێی ئەلێن (به‌یات) ، به‌لام له
 به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی دووه‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که‌پله‌یه‌کی ده‌نگی نه‌وی کراوه ، بۆیه نازناوی ((
 به‌یاتی کورد یان کوردانیه)) وهرته‌گری .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

Bb- Rast.....
 G - Beyat. Nawa

ریتمه‌کهی :

۵- مریه می سابلاخی :

تیگسته که ی :

شه ده لاره که ی چاو خومارم عیشو دارم مریه می سابلاخی
 تاقه گوله که ی نیو گولزارم ته نیایارم مریه می لیم یاخی
 با شه و من له لات بم باله لای بم مریه می سابلاخی
 با ئاو یزانی بم میوانی بم حهیرانی بم مریه می لیم یاخی

نو ته که ی :

Mryemy sablaxi

She de la re ke ri chaw xw ma r m
 ish we da r m mr ye my sa bla xi ta qe gw
 le ke ri nyw gw l za r m ten ya ya r m
 mr ye mey lym ya xi ba shew mn le la t bm
 ba le la i bm mr ye my sa bla xi ba a wy za
 ni bm mi wa ni bm hey ra ni b m
 mr ye my lym ya xi

سکینه که ی :

پله دهنگییه کانی بریتین له ((لا . سی . دو . ری . # . می . فا .)) .

دووچور بۆچوون ههیه :

۱- چوارینه ی یه که می بریتی بی له ((لا . سی . دو . ری . #)) که پراو پری چوارینه ی یه که می
 په یژده درووست کراوی سه رپله ی چواره می په یژده ی یه که می گه وره ی پۆژه لاتی ((عه جه م)) بیت ،
 که په یژده ی سیگان ، یان ((ره وند . نگریز یان هه مایۆن)) ئەگریته خو ی ، ئەمه به پینی چیژی
 ئاوازه که .

نموونه ی سکینه که ی :

E Malor harmoni A..Sygan (Rewend .....)

۲- چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتی‌بی له ((سی . دو . ری . می)) ، که پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله‌ی پینج‌ه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((عه‌جه‌م)) ه . که ناز ناوی ((عه‌جه‌م حیجاز یان زنجران)) وهرده‌گریت .
 نمونه‌ی سکینه‌که‌ی :

ریتمه‌که‌ی :

له بهر ئه‌وه‌ی ئه‌م ئاوازه چهندجاریک ریتمه‌که‌ی ئه‌گۆری بۆیه به‌باشی ئه‌زانم که پراویری ریتمی ئاوازه‌که بنوسمه‌وه :
 نمونه‌ی ریتمه‌که‌ی :

Mryem sablaxi Rytm

۶- شاییه زهماونده :

نمونه‌ی تیکسته‌کھی : هۆنراوه‌ی : عابیدی سه‌راجه‌دینی .
 مایین به ره‌ختاو بیت کچ به‌له‌رزانه
 ژن سه‌روین له‌سه‌ر بی کور به‌جامانه
 جوانه قژکاله له‌رزانه له‌چک و فه‌قیانه
 شادییه زهماونده خه‌نه‌به‌نانه
 ره‌شبه‌له‌ک گیراوه سی چین له‌و بانه
 نۆته‌کھی :

Shaie zemawnde

ma yn bere xtaw byt kch be ler za ne jn ser wyn le
 ser byt kwr be ja ma ne jwa ne qz ka le ler za ne
 lecj kw feq ya ne shai ye ze ma wen de xe ne ben na a ne
 resh be lek gi ra we sy chin lew ba a ne

سکیله‌کھی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له ((دۆ . ری . می‌بیمۆل " هه‌ندی جار می ناتوور " . فا # " هه‌ندی جار فا ناتوور ")) ، که ته‌نها یه‌ک چوارینه‌یه ، پراوپری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله ده‌نگی چواره‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((ماجۆر هارمۆنی - عه‌جه‌م هارمۆنی)) یه ، که نازناوی په‌یژه‌ی ره‌وه‌ند - سیگان و یان نگریز وه‌رته‌گری .

نمونه‌ی سکیله‌کھی :

G major harmoni (Ajem harmoni)
 C Rewend - Sygan - Ngrыз

ریتمه‌کھی :

۷- شل و مل :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

نازدارو نازهنینی رومهت گول و شیرینی نازدارو نازهنینی رومهت گول و شیرینی
 وهنه‌وشه‌ی ناو په‌رژینی شادی دل‌ی غه‌مگینی
 نازمه‌که نازمه‌که گیانه نازت به‌چه‌ندی لیو قه‌یتانی فره‌نگی هه‌ر وه‌ک تاوسی ده‌له‌نگی
 شل و ملی خال له ملی چاو به‌کلی به‌چه‌ندی شل و ملی خال له ملی چاو به‌کلی به‌چه‌ندی
 گیانه نازت به‌چه‌ندی
 کچی به‌ حوکی جووتی شاهید نه‌شه‌ده‌و شوخ و شه‌نگی ئای نه‌شه‌ده‌و شوخ و شه‌نگی
 نوته‌کهی :

Shl w ml

naz da rw na ze ni__ ni__ rw met gw lw__ shi ri__ ni
 9
 we new__ shey naw__ per ji__ ni__ sha di__ de dly__ xem gi__
 16
 ni__ naz me ke__ naz__ me ke__ gia ne__ na zt__ be chen__ di
 25
 lyw qei ta ni fe ren__ gi__ her wek taw sy__ de len__ gi__
 33
 shl ml i__ xal__ le mli__ chaw__ be kli__
 39
 be chen__ di giya ne__ na zt__ be chen__ di__ kchy be hwk mi jw
 47
 ty sha__ ye t__ ash he dw sho__ xw she__ ngi__ wai ash__ he
 54
 dw sho__ xw she__ ngi__

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له ((سی‌بیمول . دو . ری " هه‌ندی جار پری‌بیمول . می
 بیمول " هه‌ندی جار می‌ناتور . فا . سول)) ، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه‌له ((سی‌بیمول . دو .
 پری‌بیمول . می بیمول)) که پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌دروست کراوی سه‌ریله‌ی چواره‌می
 په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی روزه‌له‌اتی ((ماژور هارمونی - عه‌جه‌م هارمونی)) ه ، نازناوی په‌یژه‌ی
 ره‌وند - سیگان یان نگریز وهرئه‌گری ، به‌لام هه‌ندی جار ناوازه‌که گورانکاری ناوه‌ندی ((لاهکی ')

لە کتییی پێشوومدا ، پۆلین کردنی پەیزەکانی مۆسیقای رۆژھەلاتی ناوھراست - بەشی پینجەم -
 لاپەری ۲۵۸ ، بەوردی باسی لئ کرۆه)) تئ ئەکەوی کە نابیتە ھۆی گۆرانکاری لە رابەری پەیزە (سکێلەکەدا) ، ئەویش بە گۆرانکاری لە نیوان پەیزە پەوھند و پەیزە سەرەکییەکە کە تەنھا
 پەیزە فای گەورەییە و گۆرانکارییەکە تەنھا ئەوھییە پەیزەکە لە دۆخی ھارمۆنی یەوہ ئەچیتەوہ
 دۆخی میلۆدی تەنھا جیاوازییەکانیان ئەوھییە لە پەیزە گەورەییە میلۆدی دا ، پلە شەشەم و
 ھوتەمی نیوو پلە دەنگی نزم ئەکریت بەلام تەنھا لە بالآ چوون دا ، بەلام پەیزە ھارمۆنی پلە
 دەنگی شەشەمی ھەردەم نیوو پلە دەنگی نەوی یە لە چاوپەیزە سەرووشتی دا . ئەم گۆرانکاریانەش
 لاوھکین و نابنە ھۆی گۆرانکاری لە نیو پەیزە سەرەکییەکەدا .

نمۆنە سکیلەکە ی :

F Major milodi

F Major harmoni

B Rewend - Sygan

پیتەمەکە ی :

۸- ئامینی :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئامینی بە‌هەردوومان سە‌رینی
 واوەرە ئامین
 بی‌وفا نام دوین

ئامینی ئە‌من دینی تۆ‌دینی
 ئە‌ی هاوار ئە‌ی هاوار
 عە‌شقی بالای ئامینم

نۆ‌تە‌کە‌ی :

Aminy

A mi ny a m n di ny to di ny A mi ny
 5 be her dwk man se ri ny ay ha wa r ay ha wa r wa we re
 10 a mi ny ash qi ba la i a mi n m by we fa nam dwy ny

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ دە‌نگییه‌کانی بریتین له‌ ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . پۆ)) که‌ پراوپری چوارینه‌ی
 یه‌که‌می په‌یژه‌ درووست کراوی سە‌رپله‌ دە‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((راست
 ی سە‌رپله‌ دە‌نگی دۆیه‌ و به‌واتای ئە‌وه‌ی ئە‌م په‌یژه‌یه‌ . نازناوی به‌یاتی سە‌رپله‌ دە‌نگی (لا) ی
 هه‌یه‌ ، بۆیه‌ ته‌نها پێی ئە‌لین به‌یات له‌ به‌ر ئە‌وه‌ی چوارینه‌ی دووه‌می تیا به‌کار نه‌هاتوه‌ ، گەر
 هاتوو گه‌شه‌ی پێ کرا ئە‌وا ئە‌و ساته‌ ئە‌توانی به‌جۆریک له‌ جۆره‌کانی به‌یاتی ناو بنیین ((بنواره
 لاپه‌ره‌ی 54 - 61)) .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast .....
 A Beyat.....

ریتمه‌کە‌ی :

۱۰ - هاته خوار :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

زۆری لی پارامه‌ئاوریکی لی دامه‌وه
یار هاته سه‌رینم چاوی کهوت به‌برینم
هاته خاور دیته خوار زه‌مونه‌ی چاو خومار
ئه‌ری ساکی هه‌لگرتووئه‌چی بۆشاری بانه

به‌یه‌کجار که‌وتم و تیکیه‌وه بی‌چامه‌وه
گیان گه‌یبوه به‌رینم یه‌خه‌ی لادا بی‌بینم
خانمی چاوکه‌ژال خودایه‌ چه‌نده‌ جوانه
شارله‌دوای بالای‌ئه‌وچۆل‌ئه‌بی‌وه‌ک ویرانه

نۆته‌کهی :

Hate xwar

zor leyi pa ra me we___ aw ry ki ly___ da me we be yek jar___

6 kew t mw___ tyk ya no py___ cha me we yer ha te se r i n___ m cha wi kewt be___

12 b ri nm a___ i yar ha te se r i n___ m cha wi kewt be___ b ri nm

17 gian gey bwe___ ber bi nm___ ye xei la da___ bi bi nm ha te xwa r

22 by te xwa r ze mo ne i chaw xw ma___ r xa n mi chaw ke jal

27 xw___ da___ ye chen de jwa ne a ry za ki___ hel gr tw___ a chy bo sha

32 ri ba ne shar le dwai___ ba lai aw___ cho le by we k wy ra ne

سکینه‌کهی :

پله‌دهنگی یه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری . می ناتور ، فا)) .
چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه له ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری)) ، که پراو پری چوارینه‌ی یه‌که‌می
په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله‌دهنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (راست) ه ، که
ناز ناوی به‌یاتی هه‌یه . له‌به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌دهنگی یه‌که‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می چاره‌که پله‌یه‌ک ب‌ل‌ند
کراوه‌ بۆیه به‌جۆری به‌یاته‌کهی ئه‌لین به‌یاتی نه‌وا یان هه‌ندی نازناوی تر که بیویست ناکا زۆر
خۆمانی پیوه‌ خه‌ریک بکه‌یین .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

C - Rast.....

A - Beyati Newa

ناوچەى ئەردەلان و چەند ئاوازىكى فۆلكلورى :

كاتى كە كىتىبى ((ھەلبۇزاردەيەك لە گۆرانى فۆلكلورى ناوچەى ئەردەلان)) م بىنى ، كە لە لايەن ئىنستىتوتى كە لە پورى كورد لە سلەيمانى لە چاپخانەى شقان بەچاپ گەيەنراوہ ، پيا چوونەوہيەكم كرد ، بۆيە داوى دەسنووسەكەى ((ح ، موسەنن)) م لى كردن ، بەلام بەداخەوہ چنگم نەكەوت و ھۆكارى دەستەكەوتنەكەشىم نەزانى ، بۆيە بۆ كەلك وەرگرتن لە ھەندى لەو ئاوازانە پەنام بىرە بەر گوى گرتن لە رپى كاسىت و سى دى يەوہ ، لىرەدا ھەندىكىان ئەخەمەپىش چاۋ .

۱- سەوزە :

نموونەى تىكستەكەى : سەوزە مەرپۆ سەوزەگيان سەوزەكەى مالم

نەخۆش نەكەوى سەوزە گيان نەشكىنى بالم

نۆتەكەى :

Sewze

Sew ze me ro___ sew ze giya n sew ze key___ ma___ lm___

5
ne xosh ne ke___ wi sew ze giya n nesh ky ni___ ba___ lm sew ze me ro

10
sew ze giya n sew ze ke yi___ ma___ lm ne xosh ne ke___ wi sew ze giya n

15
nesh ky ni___ ba___ lm

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە ((لا . سى كاربىمۆل . دۆ . رپى)) ، كە پراوپرى چوارىنەى يەكەمى پەيژەدروسىكراوى سەرىلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووہمى گەورەى پۆژھەلاتى ((پاست)) . لەبەرئەوہى تەنھا چوارىنەيەكە ، بۆيە نازناوى ((بەيات)) وەرئەگرئ ، بەلام لەگەشەپى داندا جۆرى بەياتەكە دەستنىشان ئەكرئ .

نموونەى سكىلەكەى :

C Rast .....

A Beyat.....

رپتمەكەى :

۲- گولنیشان :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

گولنیشان گولنیشان ئەسمەر حالم پەریشان
 ھەرچەند کەوتمە غەریبی ناشکینم عەھدو پەیمان

نۆتەکەهی :

Gulnishaan

gw l ni shan gw l n i shan as mer ha lm pe__ ry sha____
 5
 n gw l ni shan gw l n i shan as mer ha lm pe__ ry sha____
 9
 __ her chen kew tme ge ri__ bi_____ na sh ky nm ah dw__ pey man (music__
 13
 __ her chen kew tme ge ri__ bi_____ na sh ky nm ah dw__ pey__ man (music

سکیله‌کەهی :

پله دەنگییه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . پۆ . می ، فا سۆل)) ، چوارینه‌ی
 یه‌که‌می بریتییه له ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ پۆ)) که پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌دروستکراوی
 سه‌رپله‌دەنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((راست)) ه . له‌به‌رئەوه‌ی پله‌دەنگی
 یه‌که‌می چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که پله‌یه‌ک بڵند کراوه ، به‌جۆری به‌یاته‌کەهی ئەلێین به‌یاتی نه‌وا
 یان هەندێ نازناوی تر که پێویست ناکا زۆر خۆمانی پێوه‌ خه‌ریک بکه‌یین .

نمونه‌ی سکیله‌کەهی :

C - Rast.....
 A - Beyati Nawa

ریتمه‌کەهی :

۳- بارانه باران :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

بارانه باران تهرمی کرد
عیشوهی ئەوکچه ئەی هاوار له‌دین دهرمی کرد
بارانه باران تهرمی کرد
ئەو کچه ئەو مندالە چوارده‌ساله له‌دین دهرمی کرد

نوته‌کهی :

Barane Baran

ba ra ne ba ra n nm nm ter mi
krd i sh wey aw k che ay ha wa r le dyn
derv mi krd ba ra ne ba ra ne ba ra n
n m nm ter mi k rd aw k che aw mn da le chwar de sa le le dyn
der mi krd

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له ((پی . می . فا کاردیز . سوڵ . لا . سی . دو)) . به
پنی چیژی ئاوازه‌که . چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه له ((سوڵ . لا ، سی ، دو)) که پراو پری
چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله ده‌نگی چواره‌می په‌یژه‌ی دوه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی
((راست)) ، نازناوی په‌یژه‌ی چوارگا وهرئه‌گریت .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

D Rast
G chwarga

ریتمه‌کهی :

۴- ھەي بىي :

نمونهي تيکستهکەي :

ھەي بىي دەبلىي بىي خانمي ديدەو گيانم بىي
بۇ خاتر قورعان ئەمشەو خانم ۋەميوانم بىي

نۆتەکەي :

Hey by

Hey bey _____ de bly bey _____ xa nmi di dew_ giya_____ nm bey

bo xatr qwr an am shew_____ xa nm we mi_ wa_____ nm bey

سكىلەكەي :

پلە دەنگىيەكانى برىتئين لە ((پى . مىكارىمۆل . فا . سۆل . لا)) ، بەلام بەپىي پلەي
حەوانەۋەي ئاۋازەكە چۈرەيەلەي يەكەمي برىتئىيە لە ((فا . سۆل . لا . گەر پلەي چۈرەمي
تبادابوايە ئەبىي پلە دەنگى سىبىمۆل بىت)) ، بۆيە بەپەيژەدرووست كراۋى سەرپلەي چۈرەمي
پەيژەي دوۋەمي گەرەي رۆژھەلاتى (راست) ناۋ ئەبرىي و نازناۋى پەيژەي ((چۈرگە))
ئەگرىتە خۆي .

نمونهي سكىلەكەي :

C Rast

F Chwarga

رېتمەكەي :

۵- جهيران چاوهكهم :

نمونه‌ی تيکسته‌کە‌ی :

وهفیدای بالآت بام ، وهفیدای بالآت بام ،
 ئای له دویر دیاره ئای جهيران چاوهكهم
 چمان گول خونچه‌ی ، چمان گول خونچه‌ی ،
 ئه‌وه‌ل به‌هاره ، ئای جهيران چاوهكهم
 خالی له لیو ژیری ، خوه‌م کردیه‌سه ئه‌سیری
 په‌لکه‌یه‌ل ره‌شه‌و شو‌ره ، ئه‌رای حال‌م ناجوره
 ئای جهيران چاوهكهم ، ئای جهيران چاوهكهم .

نوته‌کە‌ی :

Jeyran chawekem

Wefi da i ba lat bam Wefi da i ba lat ba ai___ le dwyir___ di ya re a
 i jey ran___ cha we kem ch ma n gwl xwn chey ch ma n gwl xwn chey a
 i a wel___ be ha re a i jey ran___ cha we kem xa ly le ly wi jy ri
 xom krd ye se a si ri pel keyl re she w sho re a rai ha lm na jo re a i jey ran___
 cha we kem a i jey ran___ cha we kem

سکینه‌کە‌ی :

پله دهنگییه‌کانی بریتین له ((ری . می . فا کاردیز . سوئل . لا . سی بيمۆل .
 دو#)) ، به‌پیی چیژی ئاوازه‌که ، چوارینه‌یه‌که‌می بریتیه له (فاکاردیز . سوئل . لا . سی بيمۆل)
 ، که پراوپری جواریلە‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله دهنگی سی‌یه‌می ((سیگا)) په‌یژه‌ی
 دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((راست)) ه ، له‌به‌ریه‌وه‌ی پله دهنگی چواره‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می
 چاره‌که‌پله‌یه‌ک نزم کراوه و پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که‌پله‌یه‌ک ب‌لند کراوه ، بۆیه
 نازناوی ((هوزام)) و هه‌ندێ نازناوی تر ، وه‌رئه‌گرێ ، که پیویست نا‌کا باسیان بکه‌یین .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

D Rast
 F Huzam

پریمه‌کە‌ی :

عەباسی کەمەندی :

ئاوازی : گۆل گۆلە .

نموونەى تیکستەکەى :

گۆل گۆلە وەختى سەيرانە گۆل گۆلە وەختى دل دانە
بى بچينە سەيرى باخان سەيرى بەرزە دەماخان ئەها ها ئەها ها
چاوەشى چاوە سەيرە زووکە دەسا بدیرە
بە دەم بادى بەيانەو بە بۆنى خۆشت بنیرە ئەها ها ئەها ها

نۆتەکەى :

Gwl gwle

Gwl gw le wex ti sey ra ne Gwl gw le wex ti dl da ne by b chi ne sey
6 ri ba xan sey ri ber ze dema xan a he ha a he ha a he ha
14 a he ha ((Music))
21 chaw re shi chaw as ty re zw ke de sa b dy re be dem ba di be ya ne we
27 bo ni xo sh t b ny re bo ni xo sht b ny re a ha ha a ha ha
34 a he ha a he ha

سکێلەکەى :

پلە دەنگیەکانى ، بریتین لە (لا ، سى ، دۆ ، پى ، مى) ، چوارینەى یەکەمى
بریتییە لە (لا ، سى ، دۆ ، پى) ، کە پراوپرى چوارینەى یەکەمى پەيژە درووست کراوى
سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى یەکەمى گەورەى پۆژەهەلاتى (ماژۆر - عەجەم) ، و ناز ناوى
نەهاوێند ، یان بچووک - مینۆر وەرئەگریت .

نموونەى سکێلەکەى :

C major - Ajem
A minor - Nehawend

ریتەمەکەى

ناوچەى مەريوان و ھەندى ئاوازو ستران :

۱- ئاخ ھەريە : ھەلپەركىي سى پاى ھەريە .
(عومەر كارىزى - مەرزى ھەللاوا) .

نمونهى تىكستەكەى :
ئەترسم بمرم لەم دوور ولاتە
دل پر لە خۆزگەو ئۆف و ئاواتە
ئاخ ھەريە ئاگر دەبارى
پيشەى دلەكەم گروپەتى بەجارى

نۆتەكەى :

Ax Herire

Violin

de tr sm bm rm lem dwr w la te dl pr le xoz
6 gew o fw a wa te ax he ri re a gr de
12 ba ry ri shey d le kem gr ew ye ti be ja ry

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتئين لە ((سۆل . لاكاربىمۆل . سى بىمۆل . دۆ)) بە پىي چىژى
ئاوازەكە چوارىنەى يەكەمى تەنھا ھەردووپلە دەنگى ((سى بىمۆل و دۆ)) ى بەرئەكەوئ . زۆر
ئاشكرايە كە پەيژەى ((چوارگا)) سەرپلەى چوارەمى پەيژەى دووھمى گەورە (فا) ى پۆژھەلاتى
راست)) .

نمونهى سكىلەكەى :

F Rast Bb Chwarga

رېتمەكەى :

۲ - يەزن يەزن - بۇ سەمەي فەتاح پاشايى : (عومەر كارىزى - مەرزى ھەللاوا) .
 نمونەي تىكىستەكەي :

بلى ئەومالەي ھەمە ۋەي نەزرى ئەلابى
 ۋەي باغەوان بمرى باوانم ئاخ باخ بەرەللابى
 ئەرى يەزن يەزن سىنەكەت باخچەرىزن
 ئەمرەكەي مامۇستايە ماچت ھەللا ھەللا بۇمن

نۆتەكەي :

Yezn Yezn

B ly aw ma ley he me we nez ri ala b y wey baxe wan
 bm ry ba wa nm ax bax be re la by a ry e z n
 ye zn ye zn si ne ket ba x ch e r y z n am re key ma m mo s t a ye
 ma cht he la le bo mn

سكىلەكەي :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە ((سىكارىبىمۆل . دۆ . رى)) ، كە چوارىنەيەكى دەنگى تەۋاۋ
 ناكات ، بەلام بەپىي چىزى ئاۋازەكە ، بە پەيزە درۋوست كراۋى سەرپلەدەنگى ((سىكارىبىمۆل))
 سىگاي سەرپلەدەنگى سىيەمى پەيزەگەۋرەي دوۋەمى رۆژھەلاتى ((راست)) ئەبژىرئ . بەلام جۆرى
 سىگاكەي دەست نىشان ناكرى ، ناكاتى گەشەپىدانى ، .....

نمونەي سكىلەكەي :

G Rast B - Syga

رىتمەكەي :

۳- نازدار گیان :

نمونه‌ی تیکسته‌کھی :

ئای ته نیاداریک بووم ئای توخوا نازدار گیان ئای به‌سهر یال‌وه
جا ده‌ستت دام به‌ده‌ست ئای توخوا نازدار گیان ئای بای شه‌مال‌وه

نۆته‌کھی :

Nazdar gyan

Violin

Ai te ni ya da ry bwm tw xwa na zaar gyan
 3 Ai be ser ya le a we o
 5 ja de sm da be des tw xwa na zaar gyan
 7 ai bai she ma le a we o

سکپله‌کھی :

ئاوازیکی زۆرکۆنی ناوچه شاخاوییه‌کانی مه‌ریوانه به‌زورجۆر چپراوه ، پله
ده‌نگییه‌کانی بریتین له : ((سی‌بیمۆل . دۆ . ری‌بیمۆل)) که ته‌نها چوارینه‌یه‌کیش ته‌واو ناکهن ،
به‌لام به‌پیی چپژی ئاوازه‌که ، په‌یژه‌ی ئەم ئاوازه‌ به‌ په‌یژه‌ درووست کراوی سه‌رپله‌ ده‌نگی چواره‌می
په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی یه‌که‌می پۆژه‌ه‌لاتی (ماژۆر - عه‌جه‌م) ، که نازناوی په‌یژه‌ی په‌وه‌ند (سیگان -
نگریز) وه‌رئه‌گرئ .

نمونه‌ی سکپله‌کھی :

F major harmoni   Bb Rewend

ریتمه‌کھی :

۴- ئاوازی قېرە پیرئژن :

دوو جۆری ھەبە :

ئاخ یاران :

۱- ئەم جۆرە بەوشیۆدەبەبە کە ((تاراجاف)) وتویەتی .

نمۆنەى تیکستەکەى :

ئاخ یاران یاران یاران دراکەن

بەفرئ باربۆە رینگا دەرناکەن

نۆتەکەى :

Ax yaran

سکێلەکەى :

پلە دەنگیەکانى بریتین لە ((سۆل . لا . سىبیمۆل . دۆ .)) بە پێى چێژى ئاوازەکە : چوارینەى یەکەمى بریتییە لە ((سۆل . لا . سىبیمۆل . دۆ)) بەلام ئاشکرایە کە میانەى نیوان ئەو سى پلە دەنگیە لە چوارینەى یەکەمى پەبۆە درووست کراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەبۆەى یەکەمى گەورەى پۆژەھەلاتى ((عەجەم)) . ە

نمۆنەى سکێلەکەى :

ئاخ یاران :

۲- ئەم جۆرە بەوشیۆدەبەبە کە ((شیخ عومەر کاربۆى)) لە مەریوان وتویەتی .

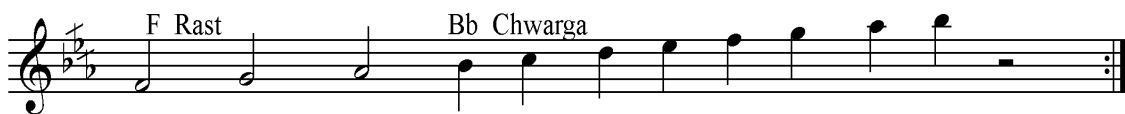
نۆتەکەى :

Ax yaran

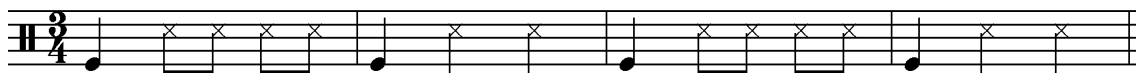
سکێلەکەى :

پلە دەنگیەکانى بریتین لە ((لاکاربیمۆل . سىبیمۆل . دۆ . پى .)) بە پێى چێژى ئاوازەکە چوارینەى یەکەمى بریتییە لە ((سىبیمۆل . دۆ . پى .)) پلە دەنگى چوارەمى چوارینەى یەکەمى تیا

نییه)) به لام ئاشکرایه که میانه نیوان ئه و سی پله دهنگیه له چوارینه یه که می په یژه دروست
 کراوی سه رپله چواره می په یژه دووه می په یژه گوره ی رۆژه لاتی ((راست)) ه .
 نمونه ی سکینه که ی :

ریتمه که ی :

ب - قره پیریژن :

نمونه ی تیکسته که ی :

هەر کئوی بهرزه بیکهینۆ بهمال تیا یا دانیشین بی خه م بی خه یال
 ئابی وام بهم کوستانۆ کالی گیان شه مال لیم ئه _____ ه
 ده بی شه مال به خیر بیت نازهنین سه بوریم ئه _____ ه

نۆته که ی :

Qre piryjn

Her key wy ber ze bi keyi no be mal tiya ya da ni shiyn by
 4 xem by xe yal A by wam be _____ m kwey s ta no
 7 ka ly giyan she ma _____ l ley me da de by she ma _____ l be _____ xiyr beyt
 11 na ze niyn se bw _____ riy m eda

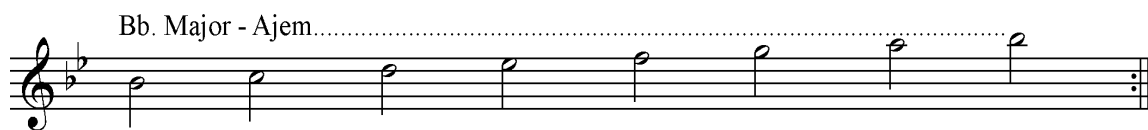
سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((لا . سی بيمۆل . دۆ . ری و له پله نزمه کانیدا پله
 دهنگی فا ی تیا دایه)) به پی چیرۆ ئاوازه که : چوارینه یه که می بریتیه له ((سی بيمۆل . دۆ .
 ری . پله دهنگی چواره می چوارینه یه که می تیا نییه)) به لام ئاشکرایه که میانه نیوان ئه و سی
 پله دهنگیه له چوارینه یه که می په یژه گوره ی رۆژه لاتی ((عه جه م)) وه نزیك تره .
 هه رچه نده ئه توانی بکریته چوارینه یه که می په یژه دروست کراوی سه رپله دهنگی چواره می

پەيزەى گەورەى يەكەمى رۆژھەلاتى ، بەلام ئەم ھەلسەنگاندنە دورترو نەگونجاوترە لە بۆچونى يەكەم .

نمونەى سكىئەكەى :

رېتمەكەى :

رېتمى ئەم ئاوازە دوو جۆرە : سەرەتاكەى بە بارېكى ((خانەيەكى)) تاكە كرۆش دەست پى ئەكات و بە رېتمى 6/4 و پاشادەبېتە رېتمى 4/5 . بەم جۆرەى خوارەوہ .

تېبى مۇسىقاي سلەيمانى

۵- ھۆ ەلەكە

نمونهی تیکستهکەى :

ھۆ ەلەكە و ەلەكە خاوەنى گیل گیلەكە
 تماشای گۆشەى چاوى كە ئەلێى چەرخ و فەلەكە
 بێرۆ بابرویین باوانم بۆ كوێ ئەلێى دێم
 بەلام بەوشەرتهى باوانم تانە نەیهى لیم

نۆتەكەى :

Ho Aleke

Ho a__le__kew a le ke xa__we ni__gyl gy le ke tma shai go__shey
 6 cha wi ke a__lyi__cher xw fe le ke by ro ba b royin ba wa nm bo__kwy a__leyi
 12 dym be__lam bew sher tey ba wa nm ta__ne ne dey lym be__lam__bew__sher
 18 tey ba wa nm ta__ne ne dey lym

سكێلهكەى :

پله دەنگییهکانی بریتین له ((سی بيمۆل . دۆ . رێ)) به پێى چيژى ئاوازهكە : چوارينهى يهكەمى بریتيه له ((سی بيمۆل . دۆ . رێ . پله دەنگى چوارەمى چوارينهى يهكەمى تيا نييه)) بهلام ئاشکرايه كه ميانەى نيوان ئەو سێ پله دەنگیيه له چوارينهى يهكەمى په‌یژەى يهكەمى گەورەى رۆژه‌لاتى ((عه‌جەم)) وه نزيك تره . هەرچەندە ئەتوانرێ بکریته چوارينهى يهكەمى په‌یژه درووست کراوى سەرپله دەنگى چوارەمى په‌یژهى گەورەى يهكەمى رۆژه‌لاتى ، بهلام ئەم هەلسەنگاندنە هەر وه‌کوو ئاوازی پيشوو دورترو نه‌گونجاوتره له بۆچونى يهكەم .

نمونهی سکێلهکەى :

Bb. Major - Ajem.....

ریتمهکەى :

۶- فەيم .

نمونهى تىكىستەكەى :

سەردەشتى سانان فەيم بۇ بنەرانى بلى بۇ بنەرانى
 باتۆز نەنىشى وەى لە كەوشەكانى
 باتۆز نەنىشى وەى لە كەوشەكانى

نۆتەكەى :

Feym

ser desh ti sa nan fe ym bo b ne ra a ni bl y bo b ne ra a ni
 7
 ba__ toz ne ni i shy wey le__ kew she ka a ni

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتىن لە ((سى بيمۆل . دۆ . رى)) بە پىنى چىژى ئاوازەكە : چوارىنەى يەكەمى برىتىيە لە ((سى بيمۆل . دۆ . رى . پلە دەنگى چوارەمى چوارىنەى يەكەمى تيا نىيە)) بەلام ئاشكرايە كە ميانەى نيوان ئەو سى پلە دەنگىيە لە چوارىنەى يەكەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((عەجەم)) وە نزيك ترە . ھەرچەندە ئەتوانرى بکرىتە چوارىنەى يەكەمى پەيژە درووست كراوى سەرپلە دەنگى چوارەمى پەيژەى گەورەى يەكەمى رۆژھەلاتى ، بەلام ئەم ھەلسەنگاندنە ھەر وەكۆ ئاوازی پىشوو دورترو نەگونجاوترە لە بۇچونى يەكەم .

نمونهى سكىلەكەى :

C Major ((Ajem))

رىتمەكەى :

۷-لەیلی . ((بۆ سەمای رۆینە ی ناوچە ی مەریوان)) .

((شیخ عومەر نیی)) .

نمونه ی تیکستەکە ی :

توخوا لەیلی ئامان لەیلی لەیلم لە ریۆ

وەک بەفری کوێستان زەردە ی خۆر پیۆ

نۆتەکە ی :

Leyli

twxwa ley li aman ley li le lm le ry we
 wek be fri kwy sta n zer dey xor py we

سکێلەکە ی :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((سۆل . لا کاربیمۆل . سی بیمۆل)) که پله دەنگیەکی کەمترە لە چوارینەیهکی موسیقای ، بەلام بەپێی چیژی ئاوازەکه ، پەژەدرووست کراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەژەدی دووهمی گەورە ی رۆژەهلاتی ((راست)) ه ، که نازناوی بەیاتی هەیه ، لە بەر ئەوەی پەژەیهکی حەوت پله دەنگی نییه ، بۆیه ناتوانرێ جۆری بەیاتەکە ی دەست نیشان بکریت .

نمونه ی سکێلەکە ی :

Bb Rast G Beyatibeyati

ریتەکە ی :

۸- ههلام ههلامه .

نمونه ی تیکسته که ی :

ههلام ههلامه شیرینی و کالی
خهتای من نییه دل بو ت نه نالی

نۆته که ی :

Helam helame

He la m he _ la a me shi ri _ new _ ka a ly xe ta i m n ni i ya

7
dl b o t e na a ly dl b o t e na a ly

سکینه که ی :

پله دهنگییه کانی بریتین له ((سی بيمۆل . دۆ . رۆ)) به پیی چیژی ئاوازه که : چوارینه ی
یه که می بریتییه له ((سی بيمۆل . دۆ . رۆ . پله دهنگی چواره می چوارینه ی یه که می تیا نییه))
به لام ئاشکرایه که میانه ی نیوان ئه و سئ پله دهنگییه له چوارینه ی یه که می په یژه ی یه که می گه وره ی
رۆژه لاتی ((عه جه م)) وه نزیک تره . هه رچه نده ئه توانرئ بکریته چوارینه ی یه که می په یژه
درووست کراوی سه رپله دهنگی چواره می په یژه ی گه وره ی یه که می رۆژه لاتی ، به لام ئه م
هه لسه نگانده هه ر وه کوو ئاوازی پیشوو دورترو نه گونجاوتره له بو چونی یه که م .

نمونه ی سکینه که ی :

C Major ((Ajem))

ریتمه که ی :

۹- لهنگەر به لهنگەر .

نمونهی تیکستهکهی :

ئاخ لهنگەر به لهنگەر جوانی گیان به لهنگەر
ئای من غه می تو مه بی غه مم بی نه دهر

نۆتهکهی :

Lenger be lenger

Ax len ger be len ge r jwa ny gian be le ge r ai mn xe mi to
me _____ by xe mm _ by ne de r

سکینهکهی :

پله دهنگیهکانی بریتین له ((سی بيمۆل . دو . پئ)) به پئی چيژی ئاوازهکە :
چوارینهی یهکه می بریتیه له ((سی بيمۆل . دو . پئ . پله دهنگی چواره می چوارینهی یهکه می تیا
نییه)) به لام ئاشکرایه که میانهی نیوان ئه و سی پله دهنگیه له چوارینهی یهکه می په یژهی یهکه می
گه وره ی رۆژه لاتى ((عه جه م)) وه نزيك تره . هه رچه نده ئه توانرئ بکريته چوارینهی یهکه می
په یژه درووست کراوی سه رپله دهنگی چواره می په یژه ی گه وره ی یهکه می رۆژه لاتى
نمونهی سکینهکهی :

C Major ((Ajem))

ریتمهکهی :

A rhythmic pattern in 3/8 time, consisting of six measures of eighth notes.

۱۰-سەوزە .

نمونهی تیکستهکەیی :

جاکیۆی بەرزە سەوزە بیکەینۆ بە مال
باتایادانیشین لەیلا بی خەم بی خەمال

نۆتەکەیی :

Sewze

Ja key wy _____ be _____ rze sew _____ ze bi _____
 _____ key no _____ be _____ mal ba tya ya da _____ ni _____
 _____ shyin ley _____ la by _____ xem by _____ xe _____ yal

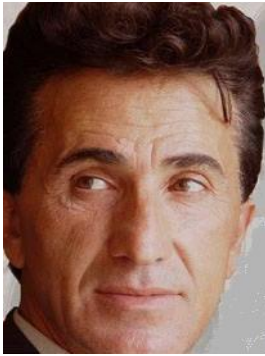
سکێلەکەیی :

پله دەنگی یهکانی بریتیین له ((سیبیمۆل . دۆ . ری . میبیمۆل و له پله
نزمهکانیشدا پله دەنگی سوۆلی بهر ئەکهوئ ... ئەم میانیه مۆرکی ئەو ناوچهیهو ناوچهی
کهلهورییه)) چوارینهی یهکهمی بریتیه له : سیبیمۆل . دۆ . ری . می بيمۆل ، که چوارینهی
یهکهمی پهیزه یهکهمی گهوره ی رۆژههلاتی ((عهجهم)) ه.

نمونهی سکێلەکەیی :

C Major ((Ajem))

ریتمهکەیی :

نيسماعيلي سابوري : ((کرماشان - ۱۹۵۴ - ۲۰۱۹))

۱- سهوزه سهوزه .

نمونه‌ی تيکسته‌کهي :

ئه‌ی وينه‌ی بيگهرد سهوزه سهوزه سهوزه ليمو له باخه‌ل
سهروي بالابه‌رز جواني جواني جواني بووکی ناوجه‌نگه‌ل

نوته‌کهي :

Sewze sewze

Ay wy ney by gerd sew ze sew ze
sew ze li mo le ba xel ser wi ba la berz
jwa ni jwa ni jwa ni bw ki na w je n gel

سکيله‌کهي :

پله ده‌نگيه‌کاني بریتين له ((لا ، سي‌کاربيمول . دو# . ري . مي ناتور)) .
چوارينه‌ی يه‌کهي بریتيه‌له ((لا ، سي‌کاربيمول . دو# . ري)) که پراوپری چوارينه‌ی
ئه‌وپه‌یژه‌يه‌یه‌که له‌سه‌رپلرده‌نگي شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((راست)) بنیات
ئه‌نری و گۆرانکاری له چوارينه‌ی يه‌کهي دا کراو . بۆنموونه پله‌ی سي يه‌می ئه‌وچوارينه‌یه
نيووپله‌ی ده‌نگي به‌رزکراوته‌وه .

نمونه‌ی سکيله‌کهي :

C Rast A beyati asfehan
A beyati Nawa

ریتمه‌کهي :

3

۲- گيان گيان .

نمونه‌ی تيکسته‌کهي :

ته‌نياداري بووم کاني له پام بوو   ته‌نياداري بووم کاني له پام بوو
 گهل گهل نازداران دايم له لام بوو   گهل گهل نازداران دايم له سام بوو
 گيان گيان و گيان گيان گيانه‌کهم   سه‌د گياني شيرين به‌قوربانت کهم
 ئارامي گيانه‌کهم شيرين زووانه‌کهم

نوته‌کهي:

Gyan gyanu

Te niya da ry bwm ka ni le pam bw
 3 gel ge l naz da ran da ym le pa m bwn gel gel na z da ran da ym
 6 le sa m bwn gya n gy nw gya n gy nw gya n gy a n a
 10 kem sed gy ni shi ryn be qwr ba n t kem a ra mi
 14 gy a n e kem shi ri n zw wa ne kem

سکيله‌کهي : پله ده‌نگيه‌کاني بریتين له ((سول ، لا ، سي‌کاربیمۆل ، دۆ ، پڤ ، مي‌کاربیمۆل ، فا ، به‌پڤي چيژي ئاوازه‌که چوارينه‌ی يه‌که‌می بریتيه له ((لا ، سي‌کاربیمۆل ، دۆ ، پڤ)) ، که پراوپري چوارينه‌ی يه‌که‌می په‌يژه درووست کراوی سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌يژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پوژه‌لاتي ((راست)) ه ، که په‌يژه‌ی به‌يات يان دووبه‌ياتي پڤ ئه‌لين ، له به‌رئه‌وه‌ی چوارينه‌ی دووه‌می هيچ ده‌ستکاریه‌ک نه‌کراوه .

نمونه‌ی سکيله‌کهي :

C Rast .....
 A Beyat.....

ریتمه‌کهي:

۳- شوعلهی مانگه شهو .

نمونهی تیکسته کهی :

خودا رۆ له دهست ئای شوعلهی مانگه شهو گیانه ئای شوعلهی مانگه شهو
 تاکهی بنیشم ئای چاو بچوده خهو گیانه ئای چاو بچوده خهو
 تیهی باو ئی تیهی ناو خۆش هاتی بانی چاو گیانه خۆش هاتی بانی چاو
 خودا رۆ له دهست ئای چاو رهش چاوه شه خۆیشگو خۆش لهنجی ئای شیرین مانگه شهو
 تیهی باو ئی تیهی ناو خۆش هاتی بانی چاو گیانه خۆش هاتی بانی چاو

نۆته کهی

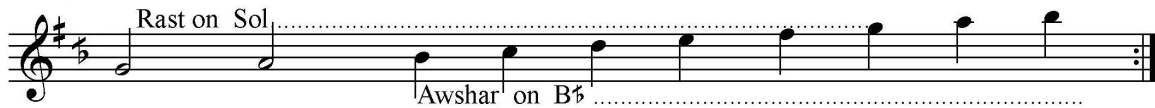
Shwley mange shew

7 Xw da Xw da rw le de st
 14 ai shw le y ma n ge shew giya ne a i shw ly i ma n ge
 21 shew ta key ta key b ny sh m
 28 a i chew b chw de xew giya ne a i chew b chw de
 35 xew ti yei baw ti yei baw ny tiye na w
 42 xo sh ha ti ba ni chaw giya ne xo sh ha ti ba ni
 49 chaw xw da rw le de s a i chaw re sh
 57 cha w re she xwsh go xo sh len j y a i shi ri n
 64 ma n ge shew ti yei baw ti yei baw ny tiye
 71 na w xo sh ha ti ba ni chaw giya ne xo sh ha ti
 ba ni chaw

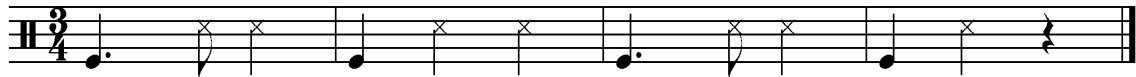
سكىڻه كەي :

پلە دەنگىيە كانى برىتتىن لە ((لا . سى كارىبىمۆل . دۆ . رى . مى ناتور . فا)) . بەپى
 چىژى ئاوازەكە چوارىنەي يەكەمى برىتتىيە لە ((سى كارىبىمۆل . دۆ . رى . مى)) ، كە پراوپرى
 چوارىنەي يەكەمى پەيژە دروست كراوى ، سەرپلەي سى يەمى پەيژەي دووهمى گەورەي رۆژھەلاتى
 ((راست)) كە لەسەرپلە دەنگى سۆل بنىات نرابى ، بۆيە پىي ئەللىن پەيژەي سىگا ، لە بەرئەوھى
 پلە دەنگى يەكانى دەسكارى نەكراون كراوھ بۆيە پىي ئەللىن پەيژەي : سىگا بەيات يان سىگا مايە
 يان فەرەحناك يان ئەوشار .

نمونهي سكىڻه كەي :

پىتمەكەي :

۴- بهو بهو .

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

مه‌نزل وده‌نزل	که‌فتومه شونت ئەزیزم مه‌نزل وده‌نزل
تۆوه‌شه‌وقی دل	من وه شه‌وقی تۆ ئەزیزم تۆوه‌شه‌وقی دل
	باو باو بهو بهو کار وه‌پی دیـرم
که‌فتیه‌سه ویرم	قسه‌ی پیره شه‌و ئەزیزم که‌فتیه‌سه ویرم

نۆته‌کهی :

Bew bew

Kef tw me shw nt a zi zm _____ men zl be _____ men z _____ l

men zl be _____ men zl mn we shew qy tw a zi zm _____ to we shw _____

qy d _____ l to we shw _____ qy dl baw ba w bew bew

kar we pi _____ di _____ rm q sey pi ry shew a zi z _____ m kef tiye se _____

bi r _____ m kef tiye se _____ wi rm

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سۆل . لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری . می‌کاربیمۆل . فانتور)) . به‌پی چیژی ئاوازه‌که چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه له ((سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری . می‌کاربیمۆل)) ، که پراوپری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه درووست کراوی ، سه‌رپله‌ی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((راست)) که له‌سه‌رپله‌ ده‌نگی سۆل بنیات نرابی ، بۆیه پینی ئەلین په‌یژه‌ی سی‌گای به‌یات یان عیراق ئه‌وج یان ره‌ونه‌ق نما ، له‌ به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک وپله‌ی چواره‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می چاره‌که پله‌یه‌ک نه‌وی کراون .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

G Rast   Bb syga beyat

ریتمه‌کهی :

عەلى زەندى: محەمەد عەلى زەندى ((لەدايك بووى شارى سنە ۱۹۵۶زاینى)) ، دانیشتنىكى تىرو تەسەلم لە ۱۱-۱۲-۲۰۰۴ زاینى لە تەكدا كرىو زۆر سەرنجى بەكەلكم لى وەرگرت . وتى :

خویندى پینچ سالى دەبیرستانی لە شارى سنە لە گەل كاك ناسرى رەزازی تەواو كرىوو هەر لەمنداڵیەوه خولیاى ئاوازو موسیقا بووه و بەشیوەیهكى سەرەكى نزیكەى 20 سال ئەبیت خەریكى موسیقا و گۆرانى بووه ، ئەف وىبای موسیقای ((نت خوینی و نت نوسین)) و كارى سۆلفیجى لای مامۆستا حەسەنى كامگار خویندوووه . لەناوچەى لەیلاخ فۆرمىك هەیه بەناوى لاواندەوهى بالووره ناوى ئەبەن ، هەمان فۆرم لەناوچەكانى خوارو تابەرەو رۆژ ئاواى كوردستانی رۆژەلات و ناوچەكانى كەلھور برۆا ، هەمان فۆرم پىی ئەلین ھۆرە ، كە لەزاراوهى ئاھورامەزداوه وەرگىراوه ، گۆرانىیەكە بى كەلامە وشەى لەگەل نییە ((لەوئەچى مەبەستى لە ھۆنراوه بىت)) . بارى سەرنجى من ئەوھوو لەھەمووگەشتەكاندا بەدەگمەن كاسانى وەكو ئەم ھونەرماندە بەئەزمونەم پىش جاوكەوت ، بەپاستى بۆم دەرکەوت چەن كەسىكى بەسەلیقەو خەمخۆرى ھونەرى مێللەتەكەیتى

بالورە :

نموونەى تىكستەكەى :

برا دلەكەى وەبايە وەى برا وەى وەى برا يەى برايەى دلەكەى وەبايە

نۆتەكەى :

Balwre

تیبىنى :

وتنى ئەم ئاوازە يان بالورەيه وەكو ئاوازیكى رىتم سەربەستە بىژەر بەبۆچونى خۆى درىژى ئەكات ، ميانە دەنگیەكانىشى لەنێوان دوو تاسى پلە دەنگى دان هەرچەندە هەندى جار فراوانتر ئەبیت ، بەلام دوو تايبەتمەندى هەیه ئەویش رىتم سەربەستەو وشەكانىشى خاوەن كىش نین ، بەواتای بەدەگمەن ھۆنراوه بەكارديت . گەر بەكارىش هات ئەوا هەندى زاراوهى ترى ئەچیتە پال بەپى بۆچونى بىژەرەكە درىژو كورت ئەكرين وشەكانى دەربرىنى ئاوازەكەيه ، بەزى شادى و دلدارى و ماتەم و پەستىشى هەيه ، بەلام تەنها وشەكان جۆرى دەربرىنەكە دەست نیشان ئەكەن . بەپى چىژى ئاوازەكە و ئەو مەودا دەنگیانەى مېلۆدىيەكەى لەسەر پەيژەى مینۆر (بچوك) سەرپلەى شەشەمى پەيژەى گەورە بەكارديت ، لای ژنان و پیاوانىش هەمان دەربرىن هەيه شادى يان ماتەم بىت ، وتى ئەم جۆرە پىی ئەلین حەيرانى كەلھورى ، لەزمانى مامۆستا عەلى نەزەر بىستومە و لەم جۆردا زۆر بەتوانا بوو ، جا گەر بەرەو لای كەلھورىەكان برۆين ئەواجۆرەكەى ئەگۆرئ هەريەكەيان ناوى تايبەتى خۆيان هەيه لەوانە . حەيران ، بانگەواز ، ھۆخستران ، دورەدياران ، لاوين ، دەشتى ، نالە ، ماتەم .

حهیرانی ناوچهی لیلاخ و کهلهوری :

نمونهی تیکستهکھی :

ئای یای یا یای ئهئای ئهئای ، ئهئای باوانهکهم ، ئا ئا ئا ئا یای ، ئهئای یای
یای یا یای یا یای دیهم یا یام هاواریا یار ئهئای ئازیزهکهم ، توخوا ئا ئا ئا ئا .

نۆتهکھی :

Heyrani kelhwri

تیبینی :

ئاوازیکی تر نایبته به له یلاخ ههیه پێئهلین فۆرمی هۆخشران ، له زمانی کوردستانی
عیراق پێئهلین عهجهم ، لای فارسهکان پێئهلین دهسگای ماهوور . بهرای من ئهم جوړه ههر
ئاوازی فۆرمی ئهوه له سهحه رهکھی مامه سیوهیه له کاتی خۆیدا باسی لئ دهکهم ، بۆیه به پێویستم
نه زانی لێرهدا نۆتهکھی بنوسمهوه .

ههروهها ووتی ههواي ((ناله)) له ناوچهی له یلاخ په یوه سته به چیرۆکی شوانیکه وه که
ئاوینداری کچیک ئه بی و پاشان شیت دهبی و به شاخ و بهردهکانی ناوچهی که لهو و له یلاخه وه ئه
چیرۆکه له سههری باس دهکا .

شیرین ها شیرین :

نمونهی تیکستهکھی :

شیرین ها شیرین دهی شای شیرین شـــــــــــــــــیوه
شیوهی نازداران گیان گیان و گیان دنیا تال پێوه
ئانی ههچ نه بوو وارهشی بـــــــــــــــــه ردهن
مه ر بادهت له جام ئاهه ن لئ بـــــــــــــــــه ردهن

نۆتهکھی :

Shirin ha

سكىلەكەي :

پلەدەنگىيەكانى برىتتىن لە ((دۆ . رى . مى كارىمۆل . فا)) كە پراوپرى چوارىنەي يەكەمى پەيژەي دوومى رۆژھەلاتى ((راست)) ە ، چوارىنەي دوومى تىانيە ، بۆيە بەتەنھا نازناوى راست وەرئەگرئ گەر ھاتوو چوارىنەي دوومى بۇدرووست كرا ، ئەوا بەگويەي ئەوچوارىنەيە نازناوى جۆرىكى تر لە جۆرەكانى پەيژەي راست وەرئەگرئ .

تېبىنى :

نمونەي سكىلەكەيمان لەمەوبەر پروونكر دۆتەوہ .

ھەرودھا ووتى ؛ گۆرانىيەكى تریان ھەيە لەلای كەلھووڤ و زازۆ كاندا بەناو بانگە ، كەئەوہ دەكىشرىتەوہ بۆناوچەي ئەلھەقىەكانى ((كاكەيىيەكانى)) كرىنو دالاهو و شائابادى رۆژئاواو سەرىپلى زەھاو ، ئەم گۆرانىيە بەئامىرى تەنبورەوہ ئەژەنرى كە لەوناوچەيەدا بەو ئامىرە مۇسقىايە ئەلئىن ((تەمىرە)) ، لە شكارگاي تاق بوستانى خەسرەو شىرىن ((شىرىن و فەرھاد)) وىنەي ئەوتىپەمۇسقىايە ھەلكەنراوہ لەو وىنەي شكارەدا سى ئامىرى مۇسقىاي وئامىرژەنەكانىان ديارە كە ھەرسى ئامىرى چەنگ ((ھارپ)) و تەمىرە و دايەرە ((دەف - زەرب)) تىاديارى كراوہ ، ئەوگۆرانىە لاي كرىدەكان پىي ئەلئىن ھەيرانى كرىدى .

نمونەي تىكستەكەي :

ئىشەو لەدورىت فرەھولمە شىرىن گيان شىرىن گشت كەسم
عیشق تو داسە تىشە و دەسەم

نۆتەكەي :

Shirienew shirien

I she w le dw riet f re ho__ l__ me__ shi rien giyan shi
rien gsht ke__ sm__ ash qi__ to da__ se__ ti she be__ de__ sm ash qi__
to da__ se__ ti she be__ de__ sm

سكىلەكەي :

پلەدەنگىيەكانى برىتتىن لە ((سى . دۇكارديز . رى . مى بيمۆل)) . ئەم چوارپلەدەنگىيە ، چوارپلەدەنگىيەكى كەمە ((دىمىنىشت)) ە ، تەنھا لەو چوارىنەيەدا ئەيىبنىن كە پەيژە درووستكراوى سەرىپلەي شەشەمى پەيژەي دوومى گەورەي رۆژھەلاتى ((راست)) كە پەيژەي بەيات يەكا ، بەلام پلەي چوارمى چوارىنەي يەكەم و دوومىشى نىوو پلەي دەنگى نزم ئەكرىنەوہ ، ئەم جۆرە پەيژەيەش پىي ئەلئىن پەيژەي سەبا .

نمونەي سكىلەكەي :

D Rast B Seba B beyat

ھەررودھا ووتى : لەناوچەى بىجارو ديواندەرە جەماعەتى ھەبوون كوردبوون كوردى جۆلەكەبوون ، كەھاتوون لەوناوچەيەژيان و لەگەل لەيلاخ و كەلھور ژن و ژن خوازيبان كردوو ، گۆرانى تايبەتى خۆيان ھەبوو ، ئەگىر نەوہ كابر ايەكى جوتيار ھەبوو لەكاتى زەوى كىلانيدا كە كچۆلەيەكى جوانى لەگەل بوو ، لەوساتەدا ريتوارىك بەلاياندا تىئەپەرى داواى نان يان لى ئەكا ، جوتيارەكەش بانگ ئەكاتە كچەكەى و ئەلى : كاولى ... كاولى ((كاولى لەلاى ليلاخ و دەوروبەرى بەماناى جوان دىت)) برۆنان بۆ ئەورپوتيارە بەئىنە ، ريتوارەكەش كەگۆرانى بىژئەبى كەچاوى بەكىژۆلەكە ئەكەوى عاشقى ئەبى و ھەرلەويدا ئەو ھونراوى بەسەردا ئەھۆنئەتەو بەمجۆرە :

نمونهى تىكستەكەى :

كاولى بادىنان ھاوار وەى ھىلان بەھىلان
قولكى ژىرگەردن ھاوار وەى ھەوزى جاھىلان

نۆتەكەى :

kawli

Ka a_w li ba di_nan ha_war wey hey lan be hey l a n

qw w_l gi jeyr ge_r dn ha_war wey he zi ja hey_la_n

سكىلەكەى :

پلەدەنگىيەكانى برىتتین لە ((سى . دۆ . پى . ...)) چوارىنەيەكى مۇسقىاى تەواوناكات . بەلام بەپى چىژى ئاوازەكە ئەو سىپلەدەنگىيەو ميانەكانى تەنھا لە چوارىنەيەكەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((عەجەم)) بەدەست دىت .

نمونهى سكىلەكەى :

C Major - Ajem

رېتمەكەى :

TAMBOURINE

ئاۋازى شيرين دامهچۆ ((عهتاۋلاى سەى مەنسور - ليلاخى)) .
نمونەى تىكىستەكەى :

هەستەبېرەوۈەك جارى جاران
رولەبەيانان سوبج وئىۋاران
شيرين دامهچۆ تولەتەر مەچۆ
عەرەر دامهچۆ نەونەمام مەچۆ

نۆتەكەى :

Shirien damecho

Hes te bey re we w wek ja ri ja ra n
3
rw le be yan yan swb hw ey wa ra n
5
shi rien da me cho tw le ter me cho ar ar da me cho
8
tw le te r me cho

سكىلەكەى :

پلەدەنگىيەكانى برىتتىن لە ((لا . سى . دۆ . پى)) ، بەلام بەپىي چىژى ئاۋازەكە
چوارىنەى يەكەمى لەپلەدەنگى دۆ ۋە دەست پىئەكات ، واتە چوارىنەى يەكەمى تەنھا دوۋىلەدەنگى))
دۆ ۋ پى)) ئەگرىتە خۆى ، بۆيە بە ئاۋازىكى خاۋەن پەيژەى گەۋرە ((عەجەم)) ئەناسرى .

نمونەى سكىلەكەى :

C Major - Ajem

پىتمەكەى :

7

ئاوازی تهراتیلی ئەلههقیهکان

۱- ئەلی ئەلی هو

نموونهی تیکستهکەیی :

ئەلی ئەلی هو هو هو مهولا مهلی هو هو هو
 دەسم وەدامان یارەب شاھی دالە هو هو هو
 دەردی کردمه نیه دەرمانی
 نهوی وەنسیب هیچ موسلمانی

نۆتەکەیی :

Ali ali hw

A li a li ho o o mew la me li ho ho ho ho
 5 de sm we da ma n ya reb sha hi da le ho der dy gr d
 10 me ni ye der ma ni ne wy we ne si b
 15 hich mw swl ma ni

سکیلهکەیی :

گەرسەیری پلەدەنگییهکانی بکهیین ئەبیین کهمیانه دەنگییهکانی لهگەڵ یاسای هیچ کام لهپه‌یژه مۆسیقایهکانی رۆژه‌لاتی ناگونجی ، له‌به‌رئەوهی میانهکانی بریتین له ((لا 6 - دۆی سروشتی 2 - دۆ # 2 - رۆ 4 - می)) ، لای ئەوروپییەکان په‌یژه‌یهکی مۆسیقا هه‌یه که‌پیی ئەلین په‌یژهی مۆسیقای بلووز ئەویش په‌یژه‌یهکی تایبه‌ته و له‌یاسای په‌یژه‌مۆسیقاکانی تر به‌ده‌ره ، بۆیه من وای بۆئه‌چم که‌ئەم په‌یژه‌یه‌ش به‌وجۆره‌بی .

سکیلی په‌یژه‌ی مۆسیقای بلووزی ئەوروپی :

D major
 A bluz

سکیلی په‌یژه‌ی مۆسیقای بلووزی په‌یژه‌ی کوردی :

D major -Ajem
 A Blues met Kurdische afstanden

۲- بهی بهی .

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

راحت جهسته‌ی مهینه‌ت باره‌کهم
تہسکینی دلہی پر جه‌خارہ‌کهم
بہی بہی بہی بہی بہی — بارہ‌وہ
من ئہوینی دل لہ — پیرارہ‌وہ

نوٚتہ‌کاهی :

Bey Bey

Ra he— ti — jes tey mey net ba— re kem tes ki— ni — d ley pr je— xa—
re kem bey bey bey bey bey be da— re we mn a wi ni dl le py— ra— ra we

سکینہ‌کاهی :

پلہ‌دہ‌نگیہ‌کانی بریتین لہ ((دؤ . ری . می‌بیمۆل . لہ‌پلہ‌نزمہ‌کانیشدا پلہ‌دہ‌نگی سوٚلی

بہ‌رئہ‌کەوئ .

بہ‌پیی چیژی ئاوازہ‌کە چوارینہ‌ی یە‌کە‌می بریتییہ‌لہ ((دؤ . ری . می‌بیمۆل . پلہ‌دہ‌نگی چوارہ‌می تیا
نیہ)) بہ‌لام بہ‌و سئ پلہ‌یہ دہ‌رئہ‌کەوئ کہ پە‌یژہ دروستکراوی سہ‌ریلہ‌دہ‌نگی شہ‌شہ‌می پە‌یژہ‌ی
یە‌کە‌می گہ‌ورہ‌ی رۆژہ‌لآتی ((عہ‌جہ‌م)) . ه .

نمونه‌ی :

Eb major ..... C minor

ریتمہ‌کاهی :

۳- شەمال ئامانە .

نمونهی تیکستهکەیی :

بینە بەخاترپیری مەیحانی یه
 بەسۆزی سینەیی قوتبی زەمانی یه
 بەنەسیمەکەیی مەسیحاشیو وئ
 ئەحیاکردەوی مەهجوری لیو وئ
 شەمال ئامانە شەمال ئامانە وئ
 دلەکەم دورەلیم دلەکەووی لانە وئ

نۆتەکەیی :

Shemal amane

Bi ne be xa tr pi ri mey xa ne ye be so zi si
 ne yi qw tbi ze ma ne ye be ne si me key
 me si ha shy we ye ah ya kr de wey ye meh jw ri a
 ma ney she mal a ma ney ya she mal a ma ney ya dle kem dw re
 ley m dle ke wey la new ey

سکێلەکەیی :

پلەدەنگیەکانی بریتیین لە ((لا . سی . کاریمۆل . دۆ . ری)) ، کە پراوپری چوارینەیی
 یەکەمی پەیزە دروست کراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی پەیزەیی دوومی رۆژەلاتی ((راست)) ، کە
 پەیزەیی بەیاتی پێ ئەلین ، لەبەر ئەوەی چوارینەیی دوومی تیانییە جۆری بەیاتەکەیی دەست نیشان
 ناکرێ .

نمونهی سکێلەکەیی :

C Rast .....
 A Beyat.....

ریتەکەیی :

۴- گەردون ئامان .

نمونهی تیکستهکەیی :

عەشقی سەرەڕێی گەردوون ئامان ئای ئیوارەیی کانی
بەر ئەدا لەدڵ گەردوون ئامان ئای کلپەیی گۆرانسی

نۆتەکەیی :

Gerdwn aman

Ash qi se re ry i ger dwn a ma n
 3 ai pey go ra ni ber a da le dl
 5 ger dwn a ma n ai kl pey go ra ni

سکێڵەکەیی:

پلەدەنگیەکانی بریتین لە ((لا . سی کاربیمۆل . دو . چوارینەیهکی دەنگی تەواو ناکات))
 ، بەلام ئەو سی پلەیه که پراوپری چوارینەیی یەکەمی پەژدە درووست کراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی
 پەژدەیی دوومی پۆژشەلاتی ((راست)) ، که پەژدەیی بەیاتی پێ ئەلین ، لەبەر ئەوەی چوارینەیی
 دوومی تیانییه جۆری بەیەتەکەیی دەست نیشان ناکرێ .

نمونهی سکێڵەکە

C Rast .....
 A Beyat.....

ریتەکەیی :

۵- بارمەكە.

نمونهی تیکستهکەیی :

قیبلەم تۆم لەدل قیبلەم تۆم لەدل
 قیبلەم تۆم لەدل قیبلەم تۆم لەدل
 قیبلەم تۆم لەدل قیبلەم تۆم لەدل
 قیبلەم تۆم لەدل قیبلەم تۆم لەدل

نۆتەکەیی :

Barmeke

Qib lem tom le dl qiblem _____ to om le _____ dl

5 ta roj qi ya met her _____ to me _____ le _____ dl fi dai shey we t

10 bm je bin shey wey _____ gwI dl je ta se y to da i me dw _____

16 chl _____ hey hey bar me _____ ke a _____ ziz bar

21 me _____ ke hey pe ja rew mey ne _____ t le _____ dlm bar me _____ ke hey pe ja rew

27 mey ne _____ t le _____ dlm bar me _____ ke

سکێلەکەیی :

پله دەنگییهکانی بریتین له ((سۆل . لا . سی کاریمیۆل . دۆ . ری . می بيمۆل)) ،
 بهیئیی چیژی ئاوازهکه ، چوارینهی یهکهمی بریتییه له ((سی کاریمیۆل . دۆ . ری . می بيمۆل)) که
 پراو پری چوارینهی یهکهمی پهیژهدرووست کراوی سههرپلهدهنگی سییهمی پهیژهی دووهمی گهوهی
 پۆژههلاتی ((راست)) ه ، که له سههرپلهدهنگی سۆل بنیات نراوه پێی ئەلێن پهیژهی سی گا ، له بهر
 ئەوهی پله دهنگی چوارمی چوارینهی یهکهمی چارهکه پلهیهک نزم کراوته وه بۆیه ئەتوانین بلێین
 پهیژهی هوزام .

نمونهی سکێلەکەیی :

G Rast Bb huzam.....

ریتمهکەیی :

باشووری کوردستان ((کوردستانی عیراق))

ئەبووایە پیش ئەوەی بچوماپەتە سەر باس کردنی کەلتووری هونەری ئەم ناوچەییە ، لەپیشا باسیکی ناوچەیی لورستانی کوردستانی ئێرانم بکردایە ، بەلام هەرچەندە من درێغیم لێ نەکردوون و زۆربەیی زۆری کەلتووورەکەیانم نوسیوە بەلام بەباشم زانی بۆگرنی دانی هەردوو ناوچەیی لورستانی کوردستانی ئێران و ناوچەیی خانەقین ، زۆر بەپێویستی ئەزانم کە لەم بەشەیی کوردستان لە بەشی خواروی پۆژەهەلاتی ئەم پارچەییە کە بە ناوچەیی خانەقین بەناوبانگە دەست پێ بکەم لە بەر ئەوگرنگیەیی کە ئەم ناوچەییە پەيوەستی یان گرنی دەری هەردوو بەشەکەیی کوردستانی خۆرەهەلات ((کوردستانی ئێران)) و کوردستانی باشوور ((کوردستانی عیراق)) ، هەرودەها گرنی دەرو هاوکەلتووری هەردوو دیالکتیکی لوپی کوردستانی ئێران و گەرمیانی کوردستانی عیراق و سنووریک و زمانیک و کەلتووریکیی هاوبەش یان هەییە . هەرچەندە لە دێر زەمانە حکومەتە جیاجیاکانی عیراق بەتایبەتی بەجۆریک دەسەلاتی بەسەر ئەم ناوچەییەدا هەبوو تاواي لە زۆربەیی دانیشتوانی کردبوو کە بەزمانی دایک ((کوردی)) نەدوین و زۆربەیی زۆری دانیشتوانی خەلکی ئەم دەقەر کە فەیلی بوون پەوانەیی ئێرانی کردن ، لە بەر ئەوەی ئەمانە هەلگری پەگەزنامەیی عیراقی نین و ئەوەشی کە لەویدامایەو زۆربەییان کەسانی تیکۆشەرو ناوداریان لیدەرچوو لە بەر ئەوەی قبوولی بەعەرەب بونیان نەکرد و ناچار هەولیاندا بەشداری لە هەموو بزوتنەوکانی نوێخواری و شوپۆرشیی چەکداری گەلەکەماندا بکەن . بۆچونە ناو باسەکەمەو ، پروم کردە ناوچەیی خانەقین و لەو سەفەرەشەدا برای نازیزو نوسەر کاک ((عەباس عەبدولپزاق)) م لە گەل بوو ، ئاشکرایە ئەم ناوچەیی سەرەپای هاوبەشی زەوی و زمان و کەلتوریان لە گەل کوردستانی ئێران دا هاوبەشەن ، ئەم ناوچەییە هەرودەک و بەشە هاو سنوورەکەیی کوردستانی ئێران زۆربەیی زۆری دانیشتوانی هەلگری ناینی ((کاکەیی - ئەهلی حەق و عەلەوی - ئەلیفی .)) بەشیکی زۆریشیان لەهەردو بەشەکەیی دینی ئیسلام سونەو شیعیەن . هەرچەندە لە سەرەتادا تیگەیشتم لێ یان تۆزئ ستم بوو بەلام کەسانیکی زۆر هەولیان دا کە هاریکاریم بکەن تا کارەکەم بەئەنجام بگەینەم .

لەم گەشتەدا بەهۆی هەندئ لە هونەرمەندان و هەواداران هونەر ، پیم کەوتە مائی کاک ((سەید فوئاد - فوئاد کریم عبدالرحمان)) ، کە خۆی خاوەنی ئەزموونیکیی چرە لە فۆرم و ئاوازه جیاجیاکانی ئەم دەقەرە ، لەبەر ئەوەی ئەم دەقەرە نەک وەک ناوچەکانی تری کوردستان خاوەنی بەستەیی گۆرانی و ئاوازی کوردین بەلکوو چەند فۆرمیکیی زۆر بەناو بانگی کوردی وەک : قەتار و ئەللاوہیسی و خاوەر و خورشیدی و ئای ئای و بگرە فۆرمی هۆرە کە لەناو مۆرکی هونەری مۆسیقای کوردی دا جئ یەکی پەسەن و دیاری هەییە ئەم دەقەرەش لئیی بئ بەش نییە گەر سەرچاوەکەشی نەبیت ..... کاک سەید فوئاد ووتی : خانەقین کەلتووریکیی تیکەلای ناوچەیی گەرمیان و لوپستانی کوردستانی ئێرانە ، پانتاییەکی زۆری هەییە هەمو ناوچەکانی بەری خۆرەهەلاتی روبراری سیروان لە خۆ ئەگریت تا ئەگاتە زنجیرە چیاکانی هەورامان . لەبەر ئەوەی کەلتوری ئاواز و مۆسیقاەکمان بنەچەیی کەلتوری دینی زەرەدوشتی یە و هەمو فۆرم و سرووتە ناینیەکانمان لەوانەو بەماوەتەو . لە بەرئەوەی ئەو فۆرمە مۆسیقایانەیی کەباسی لئوکردن پەيوەستیەکی گرنگیان بەناوچەیی گەرمیانی کوردستانی باشوورەو هەییە ، بۆیە لە ساتیکیی تاییبەتدا باسیان لئ ئەکەم بەلام بەکەلک وەرگرتن لە کەلتووری ئەم ناوچەییەش . بالێرەدا بیئە سەر باسی ئەو ئاواز و فۆرمە مۆسیقایانەیی کە لەم ناوچەییەدا بەناوبانگن ، ئاشکرایە ئەم ناوچەییە زۆر دەولەمەندە و من ئەگەر بمەوئ سەرانسەری ئەو ئاوازانە کەلک لئ وەر بگرم ئەوا سات و دەرفەتیکیی زۆرم ئەوئ تا بەوکارە هەلبسم بەلام لێرەدا من بەپێویستی ئەزانم تەنها کەلک لەو نمونە بەنرخانە وەربرگم کە دەبنە سەرچاوەییەکی گرنگ بۆ کارەکەیی من . کاک سەید فوئاد لە سەر گفتوگۆ کەیی خۆی بەردەوام بوو و وتی : ئێمە فۆلکلۆرەکەمان دەولەمەندە ، گەر لە سەر هەریەکی لەو فۆرمانەیی کە باسمانکرد برۆیین ، هەریەکەیان خاوەنی دەیان بەستەیی خۆیەتی ، بۆ نمونە فۆرمی

ئەللاۋەيسى دەيان بەستەى لەسەر وتراۋە كە ھەريەكەيان خاۋەنى ميژۋويەكى دىرىنە ، بەو جۆرەى كە ئەتوانىچ دەست نىشانى دانەرەكەى بكرىت ، بەلام سىنگاۋ سىنگ و نەۋە دوى نەۋە ماۋەتەۋە و لەۋانەيە چەندىن گۇرپانكارىيان بەسەرداھاتىچ ، بەلام لە بەر ئەۋەى ئىمە خاۋەنى رۇشنىبىرىيەكى ئەۋتۇ نەبويىن كە بتوانىين بيان پارىزىن ، بەۋاتايەكى تر ئىمەى كورد خاۋەنى دەسەلاتى خۇمان نەبوۋىن تا بتوانىين بيان پارىزىن ، بەلام ئىستاش نەچۋە و بچى گەر لىرەشەۋە دەست پىچ بىكەيىن ئەۋا زەرەر لەنيۋەى بگەرپتەۋە چاترە ، ھىوادارم بەھۆچ خەم خۇران و پسپۇراني ھونەرەۋە بتوانىن ھەۋل بدەين كۇيان بىكەينەۋە ، ديارە كارەكەى من كۆكردنەۋەى ئەۋ سامانە گەرەيە نيىە بە قەدەر ئەۋەى كە ھەۋلى سەرەتايىمە بۇ پىناسەكردن و پۇلەين كردنى پەيژەۋ فۇرمە مۇسقاايىەكان ، پاش ئەۋە دىمە سەر ئەۋ كارە گرنگە گەر خوا تەمەن بدا . دواى ئەۋ دانىشتانەم لەگەل ئەۋ كەسە ھونەرەمەند و ھەۋادارانى ھونەر لەۋدەقەرەدا من كەۋتمە گومانىكى گەرەۋە ، لە بەرئەۋەى ئەۋانەى ئەۋان باسيان لى ئەكرد ، من بەتەمابووم لە ناۋچەيەكى تر دەستم بىكەۋىچ ، بۇيە بەگرنگم زانى پىش ئەۋەى لە سەر ھونەرى ئەم دەقەرە بنووسم ، رووبكەمە لاي چەند كەسانىكى خاۋەن ئەزموۋنى زياتر و لەبارتر بۇ نوسىنەكەى من ، لە سەروى ھەموۋيانەۋە براى نازىزم كاك نازاد خانەقىنى كە دانىشتىكى چرو پرم لە گەلكرد و زۇر لە بارى سەرنجەكانىم بە راست زانى ، بۇيە بىرپارمدا ، لەۋىچ ۋە دەست بەنوسىن لە سەر كەلتوۋرى ئەم دەقەرە بىكەم و كەلك لەۋانى پىشوش ۋەربىگرم .

نازاد ۋەھاب عەبدول پەھمان ((نازاد خانەقىنى)) . ۱۹۵۸-۲۰۰۶ خانەقىن .

زۇر بەداخم بەماۋەيەكى كورت پاش ئەنجام دانى ئەم لىكۇلەينەۋەيەم لەگەلدا كۇچى دوايى كرد ، بەلام ھەرچابوو ئەۋ زانىيارىەگەرەيەى لەسنگەفراۋانەكەى ئەۋداھەبوو بوۋەمايەى كەلك لى ۋەرگرتىكى زۇر .

خوا لىخۇشبوو ۋوتى : ناۋچەى خانەقىين برىتتەيەلە : ئاۋى سىروان تا سنوۋرى ئىران ، ھەردوۋ ناھىيەى مەيدان و قۇرەتوۋ لەخۇ ئەگرىچ ، عەشىرەتەكانى باجەلان ، جموۋىر ، تالەبان ، تاشەيى ، دىھاتەكانى ئەم ناۋچەيە ھەموى بەشيوەى جافى يان گەرميانى گىفتوگۇ ئەكەن . بەلام دىھاتەكانى نزيكى قۇرەتوۋ خانەقىن ، تا ناۋ شارى خانەقىين ، كەھەردوۋ عەشرەتى باجەلان و جموۋىر لەخۇ ئەگرىچ ، بە شيوەى ھەۋرامى ((زمانى ماچۇ)) گىفتوگۇ ئەكەن ، ھەروەھا عەشرەتى كاكەيىش ھەر بەزمانى ماچۇ ئەدوۋىن . بەلام ناۋشارى خانەقىين و دەرو بەرى خوارو پۇژھەلاتى بە زمانى ((كەلھورى)) يان زمانى ((بەۋ بەۋ)) ئەدوۋىن ، كەلتورى ناۋچەفراۋانەكەى لوپستانى كوردستانى ئىرانىيان ھەيە ، بۇنموۋنە عەشىرەتى ئەركەۋازى نىشتەجىبى ناۋچەى خورەم ئابادىن بەلام ۋەچەيان لە ساتەكانى جەنگى جىھانى كۇچيان كرىۋتە ناۋچەى خانەقىين ھەروەھا عەشىرەتەكانى ، خالى و سورەمەلى كە ھاۋكەلتورى ھەردوۋ ناۋچەكەن ، بۇيە ئەتوانىين بلەين جگە لە ھۆرە ، كە پەيوەندى ئەم ناۋچەيە ، ئاۋازو سترانەكانىيان ھاۋبەشن . نمونەش بۇ ئەۋ ئاۋازانە . ئاۋازى ھەى جان ، بەۋ بەۋ . كۆتەل كۇ - كە تايبەتە بە بەسەركردنەۋەى ناشتن و دانىشتن لەۋ چەند پۇژھەى ئەۋ بەسەركردنەۋەيە . ھەروەھا ناۋچەى كەلھور برىتتە لە ناۋچەكانى كرماشان ، قەسىرىشېرىن ، ئىلام ، خانەقىين . مەندەلى ، ئاۋازەكانىيان زياترى لە تەراتىلە ئاينىيەكانى ئاينى كاكەيى ((ئەھلى حەق)) ۋەرگىراۋە ، ستران بىژە بەناۋ بانگەكانىيان برىتتىن لە ((حىشمەتوللاى لورنەژاد ، ئىسماعىلى سابوۋرى . مەسقىتى ، پىرخدرى ، يەدوللاى پەھمانى ، محەممەدى ياۋەرى ، حىسەين البورزى .)) بەلام پىش ئەمانە ستران بىژە بەناۋبانگەكانىيان برىتتىن لەۋ كەسانەى كە ھۆرەيان وتوۋە . بەلام لوپ دانىشتوى ناۋچەكانى پىشتكو و پىشكو . لە ناۋچەكانى خورەم ئاباد . زمانەكەيان بەتەۋاۋى زمانى نوسىن و خويندەۋەى بابەتاھىرى ھەمەدانى يە . لە سترانبىژە بەناۋبەنگەكانىيان ((پەزى سەقايى و فەرەجى لوپى)) . بەلام ئەۋكەسانەى كە لەخانەقىين سترانى وتىچ تەنھا خوداداد عەلى كە بەزمانى ((لەھجەى)) باجەلانى فۇرمى ئەلۋەن ى وتوۋە بەلام شەھرامى نازرى زۇربەى ئاۋازو فۇرمەكانى تەراتىلەكانى ئاينى كاكەيى بەزمانى فارسى وتوۋە . بۇيە ئەتوانىين بلەين ناۋچەى خانەقىين جگە لەئاۋاز و فۇرمەكانى ناۋچەى گەرميانى

كوردستانى باشور و ناوچەى كەلھورى ((كرماشان)) ى كوردستانى رۆژھەلات ، ھىچ ئاوازىكى تايبەتى نىيە . جگە لە فۆرمى ھۆرە كە لەھەموو دانىشتىكىدا ئەوترى كە تايبەتیشە بەم ناوچەىە ، لەو ھۆرە بىژە بەناوبانگانە : عەلى نەزەر . و مراسل . سەيد قول . كە لەم ناوچەىەدا بەناوبانگن . وەكو لەمەوبەر باسما كرد ئەوانەى لەكوردستانى ئىران بەم شىوہ زمانە گۆرانىيان وتووە ، واتە كەلھورى ، زۆريان نەماون و ھەندىكيان ماون و پىربوون ، بەلام ئەوانەى كەديارن بەرە بەرە باسيان لى دەكەيين .

۱- مەسقەتى ((ئىسماعىلى مەسقەتى)) .

لە ساڵەكانى ۱۹۵۰ ز . گۆرانى وتووە تائىستاش بەردەوامە .

ئاوازی فۆلكلورى زۆر وتووە ، لە ھەرەگۆرانىيە ديارەكانى .

ئاوازی ((جان قەرار بگرى باوانم)) ،

نمونهى تىكستەكەى :

جان قەرار بگرى باوانم ھەر ئەم شەو مياوانم

ئەى سەرۋەن جىيەگەى شۆرەژن شان مەدەى لەشانم

نۆتەكەى :

Jan qerar bgri

Jan qe_rar b gri ba_wa nm her em shew mi wa nm Jan qe_rar b

6 gri ba_wa nm her em shew_m i wa nm ay ser wen jiye_g ey shw re_jn

11 shan me dey le sha nm ay ser wen jiye_g ey shw_re_jn shan me dey_le sha nm

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتئين لە ((رى . سۆل . لا . سى بيمۆل . دۆ# . رى)) . بەپىي چىژى ئاوازەكە ، چوارىنەى يەكەمى برىتئىيەلە ، ((لا . سى بيمۆل . دۆ# . رى)) كە پراو پرى چوارىنەى يەكەمى ، پەيژەدرووست كراوى سەرپلەى پىنجەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((عەجەم - ماجۆر)) ھارمۆنىيە ، لەبەر ئەوہى تەنھا چوارىنەى يەكەمى ، ئاشكرايە بۆيە تەنھا نازناوى پەيژەى ((حىجاز يان زنجران)) ى بۆ بەكار ئەھىنئىين ، ھەرچەندە گەر چوارىنەى دووہمى ئاشكرايە چەند نازناوىكى ترى وەكو ((حىجازى نەھاوئەند زمزمە يان پەيژەى دووھىچاز يان پەيژەى حىجازكار شاناز بەپىي ميانەكانى چوارىنەى دووہمى)) . بەخۆيەوہ ئەبىنى . ((لەمەوبەر باسما كردووە)) .

نمونهى سكىلەكەى :

Hijaz znjran

Rhythmic notation for Hijaz znjran in 2/4 time, starting with a treble clef and a key signature of one sharp (F#).

رېتمەكەى :

Rhythmic notation for Hijaz znjran in 2/4 time, starting with a bass clef and a key signature of one sharp (F#).

۲- لوور نه ژاد ((حشمه توللا لوورنه ژاد - ۱۹۵۴-۲۰۰۱))

له دایک بووی شاری کرماشان . گووانی بیژی که لهووریه . له گووانیه سه رکه وتوه کانی :

گوول وه نه وشه ی باخانمی .

نموونه ی تیکسته که ی :

گوول وه نه وشه ی باخانمی شه وچه رای دیوه خانمی

شهرت بوو له داخت بچم گه یای که م

عه ساهه لگرم که شکول په یادا که م

گوول وه نه وشه ی باخانمی شه وچه رای دیوه خانمی

نووته که ی :

Gul wene shay baxanmi

gwl we ne w shay baw — u xa nm i shew ch ra i di weu —
 u xa nm i shert bw le da xt b chm ge yai kem a sa hel g r m
 keshkolpe yakem gwl wene w shay baw — u xa nm i shewch ra i di weu — u xa nm i

سکینه که ی :

پله ده نگیه کانی بریتین له ((می ناتور . فا# . سۆل . لا . سی کاربیمۆل . دو)) .
 به پیی چیژی ئاوازه که پله ده نگیه کانی چوارینه ی به که می بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دو) ،
 به لام پله ده نگی چواره می تیانیه)) ، به لام له بهر ئه وه ی هه ردوویله ده نگی می ناتور و فادیزی
 تبابه دی ئه کړی ، ئه توانیین بلئین ئه مه په یژه ی به یاتی عه جه م یان تاهیره ، هه ندی نازناوی
 تریشی هه یه .

نموونه ی سکینه که ی :

Beyatijem

ریتمه که ی :

10/16

۴- یه دوللای رحمانی :

خه لکی ناوچهی سه ریپیلی زه هاوه ، عازف عودیکی باشه . سودی له تهراتیله کانی ناینی کاکه بی ((ئه هلی حه ق)) وهرگرتووه . له گۆرانیه فۆلکلورییه به ناوبانگه کانی : مهرزییه :

نمونهی تیکسته کهی :

مهرزییه ههی نازهنیین ههی چاو خومارم
سه وزه گیان له دویری تویه سه بیمارم
وهک وینهی دوریش حه ق هاوار کهم یا هو
شوکرانه م وه یه زدان و وهشای داله هو

نۆته کهی :

Merziye

Mer zi ye hey na ze nyn hey chaw xv ma_ rm mer zi ye hey na
ze nyn hey chaw_ xy ma_ rm sew ze giyan le dwy ri to ye se bi ma rm sew
ze giyan le dwy ri to ye se bi ma_ rm

سکینه کهی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((می . فا ناتوور . سوئل # . لا . سی . دؤناتوور . ری)) . به پیتی چیژی ئاوازه که ، چوارینهی یه که می و بگره سینله دهنگیش له چوارینهی دوه میشی پراوپری په یژه درووست کراوی سه رپلهی پینجه می په یژه ی یه که می گه وره ی رۆژه لاتی ((عه جه م - ما ژور)) ، که له رۆژه لات پینی ئه لین ، په یژه ی حیجاز نه هاوهند یان زمزمه .

نمونهی سکینه کهی :

A, Ajem - Major E, hijaz nehawend - zmzme

ریتمه کهی :

۵- محهمه دی یاوه ری :

خه لکی کرماشانه . له گورانیه به ناوبانگه کانی :

له ملان و له ملان .

نمونه ی تیکسته که ی :

له ملان و له ملان تو برامی له ملانم کوهسه ی
که یفه که ی هه لگرد وه ی وه ی جی رامه درهسه ی
واران واریه و وه ی وه ی زولفی شیویاگه
ئر درو نه ویشم تو برامی ماچی کریاگه

نۆته که ی :

Lemlan u le mlan

Lem la nu lem lan to bra mi lem la nm kw sey
key fe key hel grd wey i wey Chi ra med re sey

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((ری . سوّل . لا . سی)) . به پی چیتزی ناوازه که ،
چوارینه ی یه که می بریتیه له ((پله دهنگی . سوّل . لا . سی - پله دهنگی چواره می تیا دا نییه)) ،
به لام به پی میانه کانی ئەم پله دهنگیانه ، پراوپری چوارینه ی یه که می په یژده ی گهوره ی یه که می
پوژه لاتى ((عهجه م - ماژور)) . ۵ .

نمونه ی سکینه که ی :

G. Major - Ajem

ریتمه که ی :

ریتمی ئەم ناوازه بریتیه له ریتمیکی تیکه لاو له سی جور ((4/4 + 2/4 + 3/4)) . بۆ
هه موو کوپله یه کی ئەم ناوازه ئەبیت هه رسی جوره ریتمه که به کار بهیتریت .

۶- شەھابی جەزائیری .

لە گۆرانییە بەناوبانگەکانی :

مەریەمەیی نوور مامەیی .

نمۆنەیی تیکستەکەیی :

ئەگەر من مردم مریەم مریەم بەینا مەیلت بوو
سەد کورەیی ئاگر مەریەم مەریەم گرەیی دلت بوو
ئەیی مریەمەیی نویرمامەیی
ئەوڵ خوداو دومامەیی
بەو بچیم ئەرای شەمامەیی

نۆتەکەیی :

Meryemey nwr mamey

A ger mn mr — dm mr yem mr — yem bey na mey l — t bw
5 sed kw rey a — gr mr yem mr — yem g rey d — l — t bw ay mr ye mey
10 nwr ma mey a wel xw da w dw ma mey bew b chin a ra i she ma mey

سکیڵەکەیی :

پلە دەنگییەکانی بریتیین لە ((فا# . سۆل . لا . سیبیمۆل .)) ، بەپێی چێژی
ئاوازهکە پلە دەنگییەکانی چوارینەیی یەکەمی بریتیین لە ((سۆل . لا . سیبیمۆل .)) پلەیی چوارەمی
بەکار نەهێنراوه ، جۆری ئەو چوارینە موسیقاھ ، لە چوارینەیی یەکەمی پەژە درووست کراوی
سەرپلەیی چوارەمی پەژەیی یەکەمی گەرەیی رۆژەلاتی ((ماژۆر - عەجەم)) بەدەست دیت ، کە لای
ئەوروپییەکان بەپەژەیی ((سیگان - رەوند)) ناو ئەبریت و لەرۆژەلات بە پەژەیی هەمایۆن یان
نەگریز ناوئەبریت .

نمۆنەیی سکیڵەکەیی :

D. Major harmoni
G Rewend

ریتەمەکەیی :

۷-حسەين ئەلبورزی :

لە گۆرانی بێژە سەرکەوتووکانی کرماشانە ، لەو ئاوازە فۆلکلۆریانە

کە چریوەتی :

لیمۆ ھەی لیمۆ :

نموونەى تیکستەکەى :

لیمۆ ھەى لیمۆ ، لیمۆ شیرینە
 فەرھاد کوکەن ئەزیزم یاری شیرینە
 ئەرای دوریەگەد فەرەھۆل مە
 چەنە بیستون خەم لە کۆل مە

نۆتەکەى :

Limo hey limo

Li mo hey li _____ mo li mo shi ri _____ ne fer ha di _____
 ko ke n a zi zm ya ri shi ri _____ ne _____ fer ha di ko ke n a zi zm ya ri shi ri _____ ne

سکێلەکەى :

پلە دەنگییەکانی بریتین لە ((می کاربیمۆل . فا . سۆل . لا . سی کاربیمۆل . دۆ)) .
 بەپێی چێژی ئاوازەکە چوارینەى یەکەمى بریتییه لە ((می کاربیمۆل . فا . سۆل . لا .)) ، کە
 پراوپری چوارینەى یەکەمى پەيژەدرووستکراوى سەرپلەدەنگى سییەمى پەيژەدى دووهمى گەورەى
 رۆژھەلاتى (راست) ، لەبەرئەوھى پەگۆیڤرەى دووپلەدەنگى یەکەمى چوارینەى دوومى کە دەسکاری
 نەکراون پەيژە مۆسیقاھە نازناوى ((سىگا مایە یان فەرھەحناک یان ئەوشار)) وەرئەگرێ ، بەلام
 لای ھەندى لە ھۆزو نیشتەجیکانى ئەم دەقەرە پلە دەنگى یەکەمى چوارینەى دووهمى چارەکەپلەیک
 نزم ئەکریت ، بەواتای ئەبیتە سىبیمۆل ، بۆیە نازناوى پەيژەسییگای نەھاوہند یان موستەعار یان
 ئەوج بۆسلیک یان بەستەى ئەسفەھان وەرئەگرێ .

نموونەى سکێلەکەى :

C . Rast Eb Awshar
 Eb . Bestey asfahan

ریتەمەکەى :

۸- جه لالی نه سیری .

ئاوازی ((یا علی مهدهد))

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

ئەر ناله‌که‌م هەر زارییه مه‌نم نه‌که‌ین مه‌نا نیـــــــــــــــــیه
 وه‌دوس خواردومه پشت پا شکانیه ئاینه‌ی ســـــــــــــــــه‌فا
 وه‌هه‌رکس و وتم یا علی مه‌دهد مه‌هبه‌تمان کردوه شه‌دهد
 وتیشه‌دا له‌ریشه‌مان به‌دبه‌ختی کرده تویشـــــــــــــــــمان

نۆته‌کهی :

Ya Ali meded

Ar na__ le kem her za__ ri ye me__ nm__ ne__ key n me na__
 8 ni ye we__ dws__ xwar__ dw__ me psh t pa sh ka__ ni ye__ ai ney__
 16 se fa we her kes w tm ya a li me ded me he__ bet man kr de__ she ded
 25 we her kes w t m ya a li me ded me he__ bet man kr de__ she ded we ti
 34 she da__ lr ri__ she man bed bex ti k r de twi__ sh man

سکیله‌کهی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((ری . می‌کاریمۆل . فا . سوۆل . لای سروشتی . دۆ))
 چوارینه‌ی یه‌که‌می به‌یاته له سه‌رپله‌ده‌نگی ری ، که دروست کراوی په‌یژه‌ی راستی سه‌رپله‌ده‌نگی فا
 یه ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ده‌نگی یه‌که‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بۆیه کراوه بۆیه نازناوی
 به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گریت .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

F . Rast.....
 D . beyati newa

ریتمه‌کهی :

تیبینی :

له دواى ساله كانى 1980 تا ئه مړو چهندين گوراني بيژ سهران هه لداوه لهوانه :

۱- شههرامى نازرى : زورسوودى له ته راتيلى ئاينى كاكه يى وهرگرتوو و به زمانى فارسى ئه يان لايته وه ، چهندين گوراني فولكلورى كوردى ناوچه يى كرماشانى وتوو لهوانه :
ئاوازي : ئامان هه ي ئامان :

نمونه ي تيكسته كه ي :

ئامان هه ي ئامان ئه مان هه ي ئامان

ئه مان هه ي ئامان

چه رخ چه وه يند چه رخ چه وه يند

سه ر له ليم شيوان ئه ي وه ي

سه ر له ليم شيوان

نوته كه ي :

Aman hey aman

A man hey a man A man hey a man ama hey a
ma n cher xi cha wai nt cher xi cha wai nt ser le lim shiw
yan ay wey ser le lim shiw yan

سكيله كه ي :

پله دهنگيه كانى بریتین له ((فا# . سوئل . لا . سی بيمۆل . دو . ری)) ، به پینی چيژی ئاوازه كه . چوارینه ی یه كه می بریتییه له ((سوئل . لا . سی بيمۆل . دو)) . كه پراوپری چوارینه ی یه كه می په یژه درووست كراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه ی یه كه می گه وه ی پوژه لاتی ((گه وه - عه جه م - ماجور)) ، كه پینی ئه لاین په یژه ی بچووك یان مینور ، به لام له بهر ئه وه ی پله ی سییه می چوارینه ی دووه می نیوپله ی دهنگی بلندكراوه بویه پیی ئه لاین په یژه ی بچووكی هارمونی یان یان په یژه ی نه هاوه ندی گه وه و هه ندی نای تریشی هه یه كه شایانی باس نین .

نمونه ی سكيله كه ي :

Bb - Major
G-Minor Harmoni....Nehawendi gewre

ریتمه كه ي :

تیبینی : له گۆرانی بیژه کانی ئەم ناوچه یه ی ((خانەقین)) کوردستانی عیراق :
 ۱- خه لیل موراد وهندی : له دایک بوی شاری خانەقینه ، له گۆرانیه ناسرا ده کانی :
 به و به و .

نموونه ی تیکسته که ی :

به و به و به و با و به و با و خانمه خاسه که م
 پا بنی وه بان دیده ی راسته که م

نوته که ی :

Bew bew

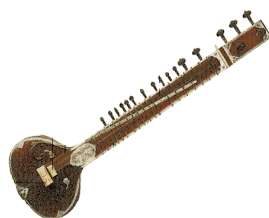
Bew bew bew ba w bew ba w xan me xa se kem
 pa b ny we ba n di d e ra s te kem

سکیله که ی :

پله دهنگییه کانی بریتیین له ((ری . می . فاکاردیز . سوڵ . لا)) ، به پیتی چیتزی
 ئاوازه که چوارینه ی یه که می بریتیه له ((فاکار دیز . سوڵ . لا . پله ی چوارمی به رناکه وی)) ،
 به و جوره ش ئه چیته خانه ی په یژه درووست کراوی سه رپله ی سی یه می په یژه ی دووه می گه وره ی
 پوژه لاتی ((راست)) و نازناوی سی گای پی ئه به خشری ، به لام له به ر ئه وه ی چوارینه ی دووه می
 تیانیه جو ری سی گاکه ی ده ست نیشان نا کرئ ، به لام به هه رحال له به ر ئه وه ی پله دهنگییه کانی
 گۆرانکارییان تیا نه کراوه ، ئه توانرئ نازناوی ئه و شاری پی بلتین .
 نموونه ی سکیله که ی :

D- Rast F - Syga

ریتمه که ی :

۲- خوداداد عه‌لسی : ۱۹۱۲-۱۹۸۶ کاریز

خه‌لکی خانه‌قینه و به‌زاراوه‌ی باجه‌لانی ((ماچۆی هه‌ورامانی)) گۆرانی
وتوووه .

ئاوازی : ئه‌لوه‌ن .

نموونه‌ی تیکسته‌که‌ی :

ئه‌لوه‌ن هه‌ی ئه‌لوه‌ن هه‌ی ئه‌لوه‌ن

ئه‌لوه‌ن شیتهده‌ی سه‌رمه‌ستی سالان

ئه‌ری نه‌یلی سه‌ر بییه‌م وه‌لامن بییه‌م له‌قه‌وم و کاران

نۆته‌که‌ی :

Alwen

Al wen ___ hey al wen ___ hey al wen ___ al. wen ___ shi tede y ser _ me s
ti sa lan a ev nev li _ mn bi yem we la mn bi yem le qe u mw ka ran

سکیله‌که‌ی :

ئه‌وه‌ی شایانی باسه‌ ئه‌م په‌یژه‌ موسیقایه‌ له‌ کوردوستان وکو په‌یژه‌ موسیقای به‌یاتی
موحه‌بییه‌ری سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((راست)) هه‌لس و که‌وتی
له‌گه‌ل ئه‌که‌ن که‌ به‌و شیوه‌یه‌ی لای سه‌ره‌وه‌ نیشان دراوه‌ که‌ نموونه‌ی سکیله‌که‌ی به‌وجۆره‌ی
خواره‌وه‌یه .

نموونه‌ی سکیله‌که‌ی :

ریتمه‌که‌ی :

۳- ئازاد خانەقینی ((۱۹۵۸-۲۰۰۶)) .
نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

بانو هە‌ی بانو بانوگیان بانوی کامیاران
هاکو میله‌گە‌د وە‌ی وە‌ی جوی جاری جاران

نۆ‌ته‌کە‌ی :

Banw

Ba nw hey ba nw gian gian ba nwi kam ya ran
ha kw mey le ged wey — wey jwi jar — ja ra n

سکیله‌کە‌ی :

پله‌ده‌نگییه‌کانی بریتین له ((سۆ‌ل . لا . سی)) که چوارینه‌یه‌کی ده‌نگ ته‌واوناکات،
به‌لام به‌پێ‌ی چیژی ئاوازه‌که‌ بریتیه‌له‌ چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((
ماجۆ‌ر - عه‌جه‌م)) .
نمونه‌ی سکیله‌کە‌ی :

G - Major - Ajem

ریتمه‌کە‌ی :

Banw

ZITHERS

۴- حەسەن ھەياس .

۱- ئاۋازى ((ئامۇزا))

نمونهى تىكىستەكەى :

كانیەكەى بەرمال زیخ دانەدانە ئامۇزا گیان
یارم دانیشتووہ زولف ئەکا شانە ئامۇزاگیان
ئامۇزا تۆ بالابەرزى ئامۇزا تۆ بۆ من فەرزى

نۆتەكەى :

Amoza

Kan ye key ber mal zix da ne da ne a mo za giyan ya rm da nish twe
 5 zylf a ka sha ne a mo za giyan a mo za to ba la ber zi
 9 a mo za to bo mn fer zi

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە ((مى . فا كاردىز . سۆل . لا . سى سروشتى)) ، بە
پىي چىژى ئاۋازەكە چۈرىنەى يەكەمى برىتتىيە لە ((مى . فا كاردىز . سۆل . لا)) كە پراۋ پىرى
چۈرىنەى يەكەمى پەيژە درووست كراۋى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دوۋەمى گەورەى
پۆژھەلاتى ((راست ى سەرپلە دەنگى سۆل)) ە و لە سەرپلە دەنگى مى پەيژەى بەياتى درووست
كردوۋە و لە بەر ئەۋەى پلە دەنگى چۈرىنەى دوۋەمى چارەكە پلەيەك بلند كراۋە و چۈرىنەى
دوۋەمى تەنھا ئەم پلەدەنگىيەى بەر ئەكەۋى بۆيە نازناۋى بەياتى نەۋا ۋە ئەگرى ، بەلام گەر
پلەدەنگىيەكانى تىرى چۈرىنەى دوۋەمى دەستنىشان بكرايە ھەلبەتە لەۋە ئەچوۋ نازناۋىكى تر
بەخۆيەۋە ببىنى ((بەۋردى باسكرون)) .

نمونهى سكىلەكەى :

G Rast E beyati newa

رېتمەكەى :

10/16

ب - له بله له بیوه .

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

له بله له بیوه سیودو سووار هات له ریوه
ئەری چەرمەلە دلت هاوکی وه نەرمەلە دلت هاوکی وه

نۆتە‌کهی :

Le ble ble

Le b le b le b le by w e
siu du si war ha t le ry we a ry
cher me le dlt h a we ky we
ner me le dlt h a we ky we

سکیله‌کهی :

پله دەنگیەکانی بریتین له (فا ، سۆل ، لا کاربیمۆل . سی‌بیمۆل . دۆ) . به‌پێی چێژی
ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆسیقا‌کهی بریتیه‌له . په‌یژه‌درووست کراوی سه‌ریله دەنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
دووهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((سی‌بیمۆل راست)) . که په‌یژه‌ی ((سۆلی به‌یات)) ی پێ ئەلین . له
به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی چوارینه‌ی دوومی چاره‌که پله‌یه‌ک بلند کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وای
سه‌ریله‌دەنگی سۆلی پێ ئەلین .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

Bb Rast G beyati newa

پیتمه‌کهی :

10/16

10/16

ج - تهنه نه .

نمونه ی تیکسته که ی :

ئه زیم ئه زیم تهنه نه دیری تهنه نه و نیمته نه دیری
 وه مه ولا وه مه ولا ئه درونه شیم هه ر ئیری مه یل گه مه دیری
 ئه زیم ئیواره دیمه ت چاوه که م که شکا نه یامه ت
 ئه زیم نیشانم دایده چاوه که م گوشه ی قیامه ت

نوته که ی :

Tentene

A zi zm a zi zm ten te ne di
 ri ten te new niym te ne di ri we mew la
 we mew la ar d rw ney shm her eir ye meyl ge me di
 ri a zi zm i ware di met chawe kem kash kane ya meta zi zm ni sha nm dai
 te cha we ke m go shey qi ya met cha we ke m go shey qi ya met

سکینه که ی :

پله دهنگییه کانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری بيمۆل یان ری ناتوور)) به پیی
 چیژی ئاوازه که چوارینه ی یه که می بریتیه له هه مان چوارپله ی دهنگی ، که پراویری چوارینه ی
 یه که می په یژه دروست کراوی سه رپله ی شه شه می په یژه ی دووه می رۆژه له تی ((پاست)) که په یژه ی
 به یاتی پی ئه لین . هه ندی جار پله دهنگی چواره می نیوپله ی دهنگی نزم ئه کریت ، ئه مه
 گۆرانکارییه کی لاوه کییه به لام له رۆژه له تی پی ئه وتری په یژه ی ((سه با)) ، به رای من ئه مه جگه
 له گۆرانکاری لاوه کی هیچ کاریکی راسته وخۆ ناکاته سه ر گۆران له په یژه و رابه ری په یژه دا .

نمونه ی سکینه که ی :

C Rast A Sebba
 A Beyati newa

ریمه که ی :

ھۆرەبېژ : ۱۹۳۹ - ھەزرىتى نەزىرى

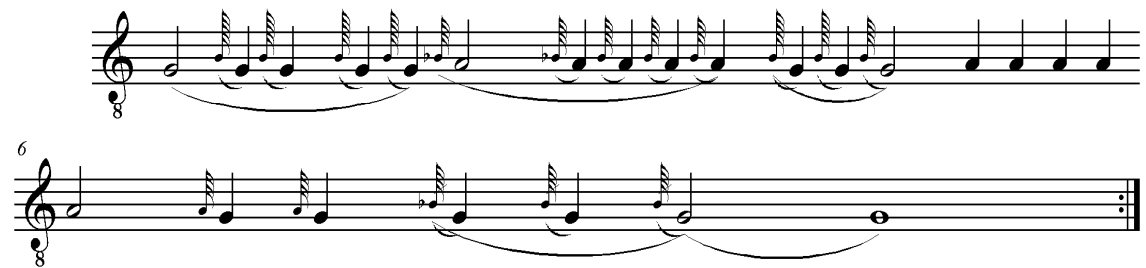
لەساتى گەشتەكەمدا بۇ ناوچەى خانەقىن و دەروپىشتى و سۆراخىم
 لە بارەى ئاوازو گۆرانى فۆلكلورى ، لەگىرنگىەكانى ئەم ناوچەىە ، زۆرى جۆرى كەلتورەكەيان
 لەھەمويان گىرنگىرولە ھەموكەس باشتر ھۆرە چىر لەم ناوچەىە دەستىم كەوت ، ھەرچەندە چاوم
 بەزۆركەس كەوت كە ھۆرەيان ئەزانى ، لەھەمويان لىزان تر كاك ۋەلى ھەزىلى بو . ۋتى ھۆرە
 وشەىەكى كوردى كۆنە بەماناى پارانەۋە يان داواكردن دىت و وشەكانى سەربەستىن ، بەۋاتى
 ھۆنراۋەىەكى ئامادەكراۋى نىيە ، ھۆرەچىر لە ساتى ھۆرەچىرىن دا وشەكان ھەلدەبەستى بەپىنى
 ئەۋساتەى ھۆرەكە ئەچىرى بۆنمۈنە گەر ساتى درۋىنەبوۋ ئەۋا بەۋجۆرە ھۆرەكەى ئەچىرى . گەر
 ھەۋەسى لە ئەۋىن و عىشق بازى بى ھۆرەى ئەۋىندارى ئەچىرى ، بەۋجۆرە وشەكانى ھەلدەبەستى ،
 لەكاتى بىركردنەۋەلەيەزدان ئەۋا بەھۆرە زىكرى خوا ئەكا ، ھەرۋەھا ھۆرە جۆرى زۆرە لەۋانە
 ھۆرەى كەلھورى ، ھۆرەى ھەيۋانى ، قەلخانى ، ئەركەۋازى چىر ، سىنجاۋى ، كارگاچىر ،
 ھۆرەى كەلھورى :

Hore

ھۆرەى ئەيۋانى چىر ((ئەيۋان ناۋى دىيەكى ئەۋ ناوچەىە)) :

Horey heywani chr

تېيىنى :

لەۋە ئەچى ئەۋەى كاك ۋەلى ئەيزانى تەنھا ئەم جۆرەبوۋ كە وشەكانى ئەگۆرى بەۋاتى
 جۆرىكى تر لە ھۆرە ، بەلام ھەر ھەمان شىۋە بوۋ . لە ۋە ئەچۈۋ ھەرچى ھۆرەىەك بلى ھەر لە
 مەۋداى تەنھا سى پلەى دەنگى تى پەر نەكات و ھەر لەسەر پەيژەى بچۈكى سەرىپلەدەنگى
 شەشەمى پەيژەى يەكەمى گەۋرەى رۆژھەلاتى ((ماجۆر)) بىت . بۆيە لىرەۋە درىژەم بە گەشتەكەم
 دا تە بەبەرى رۆژھەلاتى رۋباى سىراۋان تا گەيشتمە ناوچەى ھەلەبجەۋ دەروپىشتى ، چاوم بەزۆر
 گۆرانى بىژان كەوت كە زۆرەيان خاۋەنى ئەزمونىكى باش بوۋن لە بوارى ئاوازچىرىندا بەلام

مەریوان سەفائەدین ۱۹۷۲ ھەلەبجە .

((ناوچەى سىروان و ھەلەبجە)) .

ھەندىخ لەو ئاوازەنەى ئەو ناوچەى

۱- ئاوازی : ھەى یاران یاران :

ھەى یاران یاران دوس یاران بەى دى

جا یەنەو نازاران نیشانم دەى دى

یەنەو نازاران نیشانم دەى دى

نۆتەکەى :

Hey yaran yaran

سکێلەکەى :

پلە دەنگیەکانى بریتین لە ((سى بيمۆل . سى سروشتى ، دۆى سروشتى . رى#)) ، بەپى چىژى ئاوازەکە ، چوارینەى یەکەمى لە پلەدەنگى سى ناتورەو دەست پى ئەکا کە بریتىيە لە ((سى ناتور . دۆ ناتور . رى دیز ، چوارینەى دەنگى تەواو ناکات)) ، ئەم میانەدەنگیانە تەنها لە سەرپلەى پىنج ھەمى پەيژەى یەکەمى رۆژھەلاتى ((عەجەم)) بەدەست دین کە ناوى حىجاز کار یان شانازە .

نمۆنەى سکێلەکەى :

ریتەکەى :

۲- سهيله .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

هه‌ی سهيله وه سهيله وه سهيله وه سهيله باوانم
جا داینی رانه‌که و باوانم سه‌ر بخمه بانی

نۆته‌کە‌ی :

Seyle

He yi sey le we se _____ le we se _____ le we _____ He yi sey

6 le we se _____ le we se _____ le we _____ se y ley ba wa _____ n

11 m ja³ dai ny _____ ra ne _____ ke w ba _____ wa nm se r bny

17 me _____ ba _____ ni

سکینه‌کە‌ی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له ((سی ، دو# ، ری# .. له پله نزمه‌کانیسا پله ده‌نگی
فا# ی به‌ر ئه‌که‌وئ . به‌پێی چیژی ئاوازه‌که پله چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه له ((سی . دو# . ری#
.. پله‌ی چواره‌می به‌رناکه‌وئ)) به‌لام هه‌ر به‌و سی پله‌یه بۆمان ده‌رئه‌که‌وئ که ، چوارینه‌ی یه‌که‌می
په‌یزه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((عه‌جه‌م)) ه .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

B Major - Ajem

ریتمه‌کە‌ی :

۳- ئاوازی ((باوه)) . ئەم ئاوازه له ساتی گوێزاندنەوهی بوکدا وتراوه .
 نمونەى تیکستەکەى :

ئەسپى بوکمان رەقە ناڵە   دایکى بوک بمرى چەن منالە
 هەى باوه باوه باوه   شایىه و موبارەک باوه

نۆتەکەى :

Bawe

As pi bwk man re qe w na_ le dai ki_ bwk bm ry che n m na le
 he y ba_ we w ba w we w ba_ we_ sha i ye w mw ba re k ba we

سکێلەکەى :

پله دەنگیەکانى بریتین له ((لا . سی کاریمۆل . دۆ . رى)) .. بەپى چىژى
 ئاوازه که هەر چوارینەى یەکەمى تى . که پراو پرى چوارینەى یەکەمى پەژەدرووست کراوى
 سەرپله دەنگى شەشەمى پەژەى گەورەى دوهمى پۆژەلاتى ((راست)) ، ونازناوى بەياتى هەیه ،
 بەلام جۆرى بەياتەکەى دەست نیشان ناکرێ له بەر ئەوهى چوارینەى دوهمى تیانیه .

نمونهى سکێلەکەى :

C Rast.....
 A Beyat.....

تیبىنى :

بەلام لەهەندى شوینى هەمان ناوچه وهکو ئاوازیكى سەرپله دەنگى سی هەمى پەژەى
 یەکەمى گەورەى پۆژەلاتى (فا ماجۆر) کارى لهگەل ئەکەن، که ناز ناوى پەژەى (لا فریجى -
 کورد) ی هەیه .

نۆتەکەى :

Bawe

As pi bwk man re qe w na_ le dai ki_ bwk bm ry che n m na le
 he y ba_ we w ba w we w ba_ we_ sha i ye w mw ba re k ba we

ریتەکەى :

۴- ئەى خاۋەر .

نمۇنەى تىكىستەكەى :

ئەى خاۋەر خاۋەر خاۋەر شەكرەو لەپىنى سەماۋەر
پىشكەشى بالاي تۇيىت شوشمى و نەوسو و دزاۋەر
ئەرى ئەو مالەى ھەمە ئامان نەزرى ئەللا بى
ئەرى بەلكو كۆچەكت روو لە قەلا بى

نۆتەكەى :

Ay xawer

Ay xa wer xa we r xa we shek rew le pyi
se ma wer peysh ke shi ba lai to bey sho sh mey w new swe
d za wer a ry a w ma le yi he me a ma n nez ri
all a by a ry be kw ko che ket a ma rw le
qe la by

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە ((سىكارىبىمۆل . دۆ . رى . . . . لە پلە نزمەكانىشدا پلە دەنگى سۆلى بەرئەكەۋى . بەپى چىژى ئاۋازەكە چۈرۈنەى يەكەمى برىتتىيە لە ((سىكارىبىمۆل . دۆ . رى . پلەى چۈرەمى تىيانىيە .)) بەلام بەۋجۇرەش ئەۋچۈرۈنە دەنگىيە چۈزۈنەى يەكەمى پەيژەدرووست كراۋى سەرپلەى سىيەمى پەيژەى دوۋەمى رۆژھەلاتى ((راست)) ە ولە سەرپلەدەنگى سۆل بنىات نزاۋە ، كە پلەى سىيەمى پلەدەنگى سىكارىبىمۆلە ونازناۋى سىگاي ھەيە ، لەبەر ئەۋەى چۈرۈنەى دوۋەمى نىيە دەستنىشانى جۆرى سىگاكەى ناكرى .

نمۇنەى سكىلەكەى :

G - Rast Bb Seyga

رىتمەكەى :

۵- ئەمان لەیل و لەیل .

نمونهی تیکستەکەى :

ئەمان لەیل و لەیل لەیلا گیان لەیل هاته باوان
 بەزمانی شیرین لەیلا گیان کۆرپەى ئـهـلاوان
 وەبەرزى بالات لەیلا گیان گۆلم کردوہ تـۆـو
 جەژنم لى شىويا لە لەیلا گیان لەدوور بالاکەو

نۆتەکەى :

Aman leyl w leyl

Ama_____ n leyl_____ lw leyl_____ l leyl_____ la giya_____ n
 4 le y_____ l ha_____ te ba wa_____ n be_____ z_____ ma n i shi ri_____ n
 9 leyl_____ la giya_____ n ko_____ r pe y a la wa_____ n we be r zi_____ ba
 14 la_____ t leyl_____ la giya_____ n gw_____ lm_____ kr dwe_____ two w
 jej_____ n m ly_____ shyw ya_____ leyl_____ la giya_____ n
 le_____ dw r ba_____ la_____ ke_____ w

سکێلەکەى :

پله دەنگى يەکانى بریتیین لە ((لا ، سى کاربیمۆل . دۆ .)) چوارینەیهکی دەنگى
 تەواوناکات ، بەلام بەپێى چێژى ئاوازەکە ، پەيژەدرووست کراوى سەرپله دەنگى شەشەمى پەيژەى
 دووهمى پۆژھەلاتى ((راست)) ە ، کە نازناوى بەياتى ھىيە ، لەبەرئەوھى چوارینەى دووهمى
 تیانىيە جۆرى چوارینەکەى دەستنىشان ناکرئ .

نمونهی سکێلەکەى :

C rast A beyat

پیتەکەى :

٦- ئای له من .

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی :

ئای له من وای له من ئەوگۆله وهتیر دای له من رانه‌که‌م رای دا رۆی بن‌دار وه‌بن دار له من
 ئەری تاکه‌ی دانیشم گیان ده‌ی ده‌ی گیان ده‌ی ده‌ی گیان ده‌ی ده‌ی ئەری له‌سای ده‌ریبی
 ئەری تاکه‌ی بکیشم گیان ده‌ی ده‌ی گیان ده‌ی ده‌ی گیان ده‌ی ده‌ی ئەری ده‌ردی غه‌ریبی
 ئەری تاکه‌ی بکیشم گیان ده‌ی ده‌ی ئەری ده‌ردی غه‌ریبی

نوته‌که‌ی :

Ai lemn

Ai le mn wai___ le mn Ai le mn___ wai___ le mn aw gw le we tier
 6 dai___ le mn ra ne_kem rai___ da_ roi bn dar be bn___ da___ r le mn
 11 bn dar___ be bn___ da___ r le mn a ry ta key da___ ni sh m giyan___ dey dey
 16 giyan___ dey dey___ giyan dey dey ary le saji de___ ri bi a ry ta key b___ key sh m
 22 giyan___ dey dey giyan___ dey dey giyan___ dey dey ary der di___ ge___ ri bi
 27 a ry ta key key shm giyan___ dey dey ary der di___ ge___ ri bi
 32 ai le___ mn wai___ le mn ai le___ mn___ wai___ le mn aw gw le be tier
 37 dai___ le mn ra ne_kem rai___ da roi bn dar we bn___ dar___ le mn

سکینه‌که‌ی : پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا. سی‌بیمۆل. دو# . ری - له پله نزمه‌کانیشدا
 پله‌ده‌نگی فانتوری به‌رئه‌که‌وی .)) هه‌رخۆی چوارینه‌یه‌کی ده‌نگیه و له چوارینه‌ی یه‌که‌می
 په‌یژه‌دروست کراوی سه‌ر پلی پینجه‌می ماژوره‌رمۆنی به‌ده‌ست دیت که نازناوی شاناز یان
 حجازکار وه‌رئه‌گریت

D major A - Shanaz - hijazkar

ریتمه‌که‌ی :

۷- سهوزه .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئای سهوزه سهوزه ئامان سهوزه‌کە‌ی مالم
 نه‌خۆش نه‌کە‌وی ئامان سهوزه نه‌شکینی دە‌ی وه‌ی وه‌ی بالم
 یاعه‌بابه‌یلی ئامان سهوزه مال وه‌به‌رزوه
 یارم نه‌کوژی ئامان سهوزه به‌ده‌م له‌رزوه

نۆته‌کە‌ی :

Sewze

سکینه‌کە‌ی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (سی . دو# . ری# . له پله‌نزمه‌کانیشدا پله‌ده‌نگی فا# ی به‌رئه‌که‌وی ، به‌پیی چیژی ئاوازه‌که‌ چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتین له هه‌مان پله‌ده‌نگی ، سی . دو# . ری# . که پراویپی چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لانی ((ماژۆر - عه‌جه‌م)) ه . له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دووه‌می تیانیه‌ جه‌وری عه‌جه‌مه‌کە‌ی ده‌ستنیشان نا‌کری .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

ریتمه‌کە‌ی :

۸- نازیلی .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

نازیلی و باله‌به‌رزه چمکی کراسی له عه‌رزه
 ناویرم تیرسه‌یری کهم دلم دینیتته لسه‌رزه
 ئه‌ری ئه‌وه‌نده جوانی له‌ناو یارانا دیاری
 ئه‌ری هه‌ل که که‌واکه‌و چه‌نی ناسک ونازدار

نۆته‌کە‌ی :

Nazily

Na zi lyw ___ ba ___ la ___ ber ze chm ___ ki ___ kra ___ si ___ le ___ ar ze
 5
 na zi lyw ___ ba ___ la ___ ber ze chm ___ ki ___ kra ___ si ___ le ___ ar ze
 9
 na wy rm ___ tyr ___ sey ___ ri kem dlm ___ dy ___ ny ___ te ___ ler ze ar y a wen
 14
 de jwa ni ___ le ___ na w ya ___ ra ___ na ___ diya ri a ry hel ___ ke ___ wa ___ ke w
 19
 che ___ ny ___ nas ___ kw ___ naz ___ da ri na zi leyw ___ ba ___ la ___ ber ze
 23
 chm ___ ki ___ kra ___ si ___ le ___ ar ze na wy rm ___ tyr ___ sey ___ ri kem
 27
 dlm ___ dy ___ ny ___ ler ze

سکێله‌کە‌ی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له ((لا . سی . دو . ری . می)) به‌پێی چیژی ئاوازه‌که
 چوارینه‌ی به‌که‌می بریتیه‌له ((دو . ری . می . پله‌ده‌نگی چواره‌می تیا نیه .)) ئەم چوارینه‌یه له‌پیک
 هاته‌ی چوارینه‌ی به‌که‌می په‌یژه گه‌وره‌ی به‌که‌می رۆژه‌ه‌لاتی ((ماژور - عه‌جه‌م)) ه . له
 سه‌رپله‌ده‌نگی دو بنیات نرابی .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C major ...Ajem

ریتمه‌کە‌ی :

2/4

دەقەرى ھەورامان :

لەسەرەتاي گەشتەكەمدا بۇ ناوچەى ھەورامان چاوم بەزۆركەس كەوت زۆر كەسانى لىزانم چىنگ كەوت ، بەلام لەبەر ئەومى زۆرم لەبارەى ئاوازو گۆرانى ئەم دەقەرەومە بېستېبوو ، زۆر كەسى بەئەزمون و خاوەن دەنگى بەسۆزى وەك عوسمان كېمەنىي و براو كۆرەكانىم ئەناسىن بەلام لەسەرەتادا وام بەچاك زانى كە گفتوگۆ لەگەل كەسىكدايكەم كە تارادەيكە رۆشنىرى مۇسقىقاي ھەبى بۆيە ھەر لەشارى سلەيمانى چاوم بە گۆرانىبىژى ئەو دەقەرە كاك دارا محەمەد عوسمان كەوت بەم جۆرە بۆم دوا :

ئاوازی بەرزەچرى سىياچەمانە مىراتگرى زەرەتوشتەكەنە و لە بەر ئەومى مىللەتى كورد مېژوى خۆى بەدەستى خۆى نەنوسىوئەتەو بە بۆيە ئاوازی گاتاكان بە وشەى فۆلكلورى ئەچرىن . ئەو ئاوازانەش پىك دىن لەم بەشانە .

تېيىنى :

سىياچەمانە بىژان جىاوازيەكەن لەگەل ھەمووگۆرانى بىژانى دەقەرەكانى تر ھەيە كە بۆتە تايبەتمەندىيەكى ئەم ئاوازە ((سىياچەمانە)) . ئەويش بەبەكارھىتەنى قورگ بۆ لەرىنەوئەيەكى زۆر تايبەت بەخۆيان و لىوئەكانىان لە سەر ھەمان پلەى دەنگى بۆنومونە گەر سىياچەمانەبىژ لەسەرپلەدەنگى ((لا)) سىياچەمانە بىژى بەجىاوازی كوردنەوئە داخستىن و خىركردى لىوئەيان وەك و ئۆپىرايىتىك ((لە پرۆقەكردى دەنگى ئۆپىراى دا ئەم رايھىتەنە زۆر بەئاشكرايى ئەبىنرىن و ئەبىستىرىن)) يارى پى ئەكەن بۆنومونە ووشەى ((ئاي)) بەدەم كوردنەوئە ووشەى ((و)) بەلىو خىركردن و پىتى ((ئ)) بەپانكردنەوئە دەم و لىوئەيان وا لەمرۆف دەكەن كە ھەست بكات كە ئاوازيكى تۆن ((پلە)) جىاواز ئەچرىن ، بەلام لە راستىدا ھەمان تۆنە و لەھەمان پلەدەنگى دايەو بەوجۆرە ھەلسوكەوتى لەگەل ئەكەن ئەو دياردەيەش تەنھا بەگوى لىگرتن ھەستى پى ئەكرى تائىستا لاي ئىمە ھىچ ھىمايەكى بۆدەستنىشان نەكراوئە تەكەسانەى رايھىتەنى لەسەرئەكەن ھەمويان بەھەمان شىوئە بىچرىن ، بەراى من ئەم دياردەيەپىوئەستى بە لىكۆلىنەوئەيەكى زۆرھەيە تا ھىماو ئامپازى ئەوتۆيان بۆدەستنىشان بىكرىت بۆئەوئەى ئەوئەكەسانەى پرۆقەلەسەر ئەم جۆرە ئاوازو فۆرمانە ئەكەن ھەمويان بەھەمان شىوئە بىچرىن ، تائىستاش خۆراھىتەن لەسەر ئەم ئەم جۆرە وتنانە تەنھا بەگوى لىگرتەنەو ھىچى تر ، ھەرەھا نەبونى ئەولىكۆلىنەوانە بو جۆرى چرىنى ئەو ئاوازانە بۆتە ھۆى ئەومى كە زۆردەگمەن لەم ناوچىدە ئامپىرى مۇسقىقاي بەكار بھىنن و واش باوئە كە گۆرانى يان ئاوازی ھەورامى ئامپىرى مۇسقىقاي لەگەل ناگونجى ئەو ئامپىرە مۇسقىقايانەى كە تائىستا بونەتە ھاوتاي ئاوازەكانى ئەم دەقەرە زۆر بەنەگونجاوى بونەتەھاوئەلىان . بۆيە بەراى من ئەم دەقەرە پىوئەستى بە لىكۆلىنەوئەيەكى تايبەتى ئاوازو مۇسقىقاكەيەتى و گەر نەكرىت ئەوا ھەر بەوشىوئەيەى خۆى ئەمىنئەتەوئە ، من لەلاى خۆمەوئە دەستىم كوردوئە بەو كارە بەلام لەبەر ئەومى كارەكەى ئىستام كە پۆلىنكردى پەيژەمۇسقىقاكەنە بەم نزيكانە رىم پى نادا كەئەوكارە راستەوخۆ بەئەنجام بگەيەنم چونكە بەراى من ئەم كارەى ئىستام گرنگىيەكى ترەو بەپىوئەستى سەرشانى خۆمى ئەزانم كە بەزوترىن كات بەئەنجامى بگەيەنم ، بەلام پاش ئەومى كەتوانىم ناسنامەيەك بەدەمە پەيژە مۇسقىقايە كوردىەكان ، ھەر لەوروانگەيەوئە ئەتوانم زىاتر بەرەو وردكارى و تايبەتمەندىتى دەقەرە نەوچەكان بۆم چونە زۆر لام ئاشكرايە ئەم تەوئەرى ئىستام گرفتىكى سەرانسەرى نەك ھەموو كوردستانى گەورەيە بەلكو گرفتى ھەموو ناوچەى رۆژھەلاتە ، گەر ئەم تەوئەرم بەباشى بۆيىتە ئەنجام ئەوا دواى ئەوئە ھەموو دەقەرىك زىاتر پىوئەستى بەپىسپۆرى و لىكۆلىنەوئە وردكارى ھەيە ، منىش بەھىواى بەئەنجام گەياندىنەنم گەر تەمەن رىم پى بدا .

تېيىنى :

لەزۇر رۆژنامە و گۆقارو چاويىكەوتنە جۆربەجۆرەكانى مېدياكاندا واپاوه كە ووشەى سياوچەمانە چەن بۆچونىكى جياواز لەسەرى ھەيە ، لەھەموويان ناشيرين تر كە بەرگويم كەوتىبى و زۆر لە مېژوو نوسان و بېر پۇشنەكانى ئەم دەقەرە لىي ووس بوون ئەوھيە گوايا ئەم ووشەيە لە چىرۇكى سياو چەمانەكەى خاتو كلاوزەپى خىزنانى سان ئەحمەدخانى سەرخىلى ئەم دەقەرەوھاتووو چونكە خاتوو كلاو زەر زۆر بەناوبانگ بوو بەچاوجوانى و لە كۆشكەكەيدا خزمەتكارىكيان ھەبوو بەناوى ((يوسۇئاسكە)) ، گوايا لەگەل خاتووكلاوزەر دەستى تىكەلاوكرىووو ئەم ئاوازەى بۆ خاتووكلاوزەر ووتووو كە سان پىنى ئەزانى ، بانگى ئەكا بۆئەوھى جارىكى تر ئەم ئاوازە بەو جۆرە نەچرى بەلام يوسۇئاسكە بەگوپى ناكات بۆيە سان فەرمان ئەدا كە چالىكى گەورەى بۆھەلكەنن وتىي خەن لەوكاتەدا كە خزمەتكارەكە ئەخرىتە ناو ئەوچالەوھ سان ھاوارى لى ئەكا كە پەشىمان بېيتەوھ ، ئەويش پەشىمان نابىتەوھ ، بۆيە فەرمان ئەدا كە چالەكە بەسەريدا پرىكەن لە قسلاو ، گوايا ئەوخزمەتكارە بەو شىوھيە لە ناوچووھ وەكوو ئەشلىن تاكوئىستاش ئاسەوارەكەى ماوھ . ھەرەھا بىركرىدەنەوھيەكى ترىش ھەيە گوايە كەسانى ھەورامى ووشەى سياو چەمانە بەسىيەرى ئىوارنى پاش خۆرئاووبوون لىوارى چەم و دۆلەكانبەواتاى ((سايەى چەم)) ناو ئەبەن و ھەردەم لە چەم و دۆلەكاندا ئەم ئاوازەيان چرىوھ .

پاش لىكۆلىنەوھيەكى زۆرم بۆ ئەم بابەتە گەيشتمە ئەو ئامانجەى كە ووشەى ((سياوچەمانە)) ماناى چاوجوان ناگەيەنى بەلكو راستە ووشەى سيا ماناى رەش ئەگەيەنى بەلام جەمانە بەماناى بەژن و بالاو ئەو جل و بەرگانە دىت كەمرۆف ئەى پۇشى ، بۆيە بەماناى جىل بەرگ رەش دىت ، گوايا لەسەردەمانىكدا موغەكان سەرودامان سپى بوون و ئەم ئاوازەيان ھەربەوبەرگانەوھ لە ئاتەشگاكاندا خويندووھ بەلام كە دىنى زەردووشتى بەھۆى داگىركەران بەرەو كزبوون چووھ و ھىرشەكانى ئەسكەندەرى مەقدونى كە گەراون بەدواى ئەو جل سپيانەدا بۆيە ھەلگرانى دىنى زەردووشتى و يان رەواترە بلىين ئايىنە پاشكۆكانى دواى تىشكانى دىنى زەردووشتى ، لەوانە ئايىنى ئەھلى حەق ((كاكەيى)) ھەوليان داوھ بەجامانەى رەش يان بە بەرگى رەشەوھ سكالاکانى خۆيان بۆلاى ئاھورامەزدا بەرن ((لەسەرەتادا باسما لى كر دووھ)) .

جۆرهكانى سياوچهمانه : به پیتی بۆچونهكهی ((دارامحه ممهد عوسمان))

۱- ئای ئای .

ئای ئای ورمزكان پما ئاتران كهژان وشهم شاردهوه گهورهه گهورهكان
زۆركارى ئه رهب كه م دهنى كارهو گنايى پالوو ههتا شاره زور ئای ئای

نۆتهكهی :

فۆرميكي ريتم سه ربه سته و سياچه مانه بيژ و هكو له مه و بهر باسم كرد به هۆی

به كارهيئاننى ليوى له يهك پلهی دهنكى دا هه لئس و كهوت به پله دهنكيه كان ئه كا

، زۆربهی ئه و پله دهنكيانهی كه به كارى ئه هيئى له سى پلهی دهنكى تپه رناكات ، له زۆربهی زۆرى
ناوچه كانى ئه م ده قه ردا له سه ر په يژه ی فریژی ((كورد)) ئه بيژرى ، له هه ندی ساتدا ولاى هه ندی
له هۆزه كان هه مان په يژه ئه كرئته په يژه ی بهيات ، به لام زۆر باو نييه . به و جۆره ش به رده وام ئه بيئ
تا هه مو سكالاکانى خۆی ئه درکيئى .

نمونهی نۆتهكهی :

Ai ai Siyachemane

ئهمه و دريژ كرده وهی وشه كان به بۆچوون و ده ربړينى بيژه ره كه يه ، چۆن لای خۆش بوو
ئاوا يارى به ده مو وليوى ئه كات ، به و جۆره ی بيه وئ و خواستى ئاوازه كه ش ((وشه كان))
ره چاوه ئه كرئت ، بۆيه به هه مان ريگه سياچه مانه بيژ جۆره سه ربه ستيه ك كه له ريتمى ئاوازه كه دا هه يه
، ئه و سه ربه ستيه ئه كه ويته ده ست بيژه ره كه ی به مه رجى بنه ماكانى سياچه مانه وون نه كرئت
كه ئه وانيش وه كوو باسما نكردن به كارهيئاننى دم وليو بۆده ربړينى پله دهنكيه كان ، ديسان
به كارهيئاننى قورگ بۆ له رينه وهی پله دهنكيه كان كه ئه ميش بنه مايه كى سه ره كى ئه م جۆره ئاوازه يه .

۱- پيچ پيچا .

دليه پيچ پيچان های راوه و ئيزاو وړانى گيان گيان و لهيل و لهيل

دما گه له بينيو گيان ئای ماوه ئيزا و سانى گيان گيان لهيل و لهيل

ياخوا عه ترو بۆن گيان گيان تووى يه چو بيشو گيان گيان لهيل لهيل

ته شريف و خه يلى گيان ئای وهرى عه يبه رى يه بۆن گيان گيان لهيل و لهيل

نمونهی نۆتهكهی :

Pich picha

ههروهاووتی بهشی دووهمی ئاوازهکانی دهقهری ههورامان بریتین له ئاوازی خاو که بریتین لهم بهشانه .

أ — دهرهیی : ئەم ئاوازه پیتی ((لهی)) تی ناکهوی بهواتای ئەوهی سهربهندهکانی وهکوو ئهری یان هوی تیا زور بهکاردهبریت .

ئاوازی : ئهری هۆ نۆنمام .

نموونهی تیکستهکهی :

ئهری هۆ نهو نمام شای تهلار نشیین

بهگزادهی لهۆن کوردهوار نشیین

نۆتهکهی :

Ary ho

A ry ho new ne ma m sha i te la r n
 shi y n be g za dey l ho n ku r de wa r n
 shi y n a ry

سکینهکهی :

پلهدهنگیهکانی بریتین له ((لا . سی . دو)) چوارینهیهکی تهواو نییه . بهلام بهپتی چیژی ئاوازهکه هه مان پلهدهنگی له پهیژهدروست کراوی سهربهندهنگی شهشهمی پهیژهی یهکهمی گهوهی رۆژهلاتی ((عهجهم - ماژور)) دروست کراوه لیژهدا له سهربهندهنگی ((لا ی سهربهندهنگی شهشهمی پهیژهی دو ماژور بنیات نراوه که پیتی ئه لاین پهیژهی مینور یان بچوک یان نههاوند .

نموونهی سکینهکهی :

C major - Ajem
 A minor - Nehawend

ریتمهکهی :

ب - شیخانه

لاوه لاوهکه .

نمونه تیختهکھی :

لاوهلاوهکه یاپیر لاوهکه بهروی مهرهما بابهگیان روبهم لاوهکه

نۆتهکھی :

Lawe laweke

La we la we ke w ya pir la we ke w
be rwi me r he ma ba be giyan rw bem la we we ke

سکینهکھی :

پلهدهنگیهکانی بریتین له ((لا . سی . دو)) چوارینهیهکی تهواو نییه . بهلام بهپی چیژی
ئاوازهکه هه مان پلهدهنگی له پهیژهدروست کراوی سهپرلهدهنگی شهشه می پهیژهی یهکه می گه وره ی
پۆژهلاتی ((عهجه م - ماژۆر)) دروست کراوه لیژدها له سهپرلهدهنگی ((لا ی سهپرلهدهنگی
شهشه می پهیژهی دو ماژۆر بنیات نراوه که پیی ئه لاین پهیژهی مینۆر یان بچووک یان نه هاوهند .

سکینهکھی :

C major - Ajem
A minor - Nehawend

تیبینی :

ئهم جوړه ئاوازانه هیچ ئامیریکی ریتم یان له گه ل به کارنا بریت ، دانیش توانی ئهم ده قهره
ته نها چه پله کوتین ئامیری ریتم گرتنی ئهم ئاوازانن .

ریتمهکھی :

ج- ئاوازی گیلای :

وهكو ئەلئى چوار جوړه و به ئاوازی زه ماوهند يان هه لپه رکی چیه یان دیلانئ یان هه لپه رکی گیلایی ناو ئەبرین ، یه کئ لهو ئاوازه به ناوبانگانه له مه و بهر به ناوی ((ئەی یاران یاران)) نوسیومه ته مه وه هه رچه نده من ره چاوی ئەوه م کردووه له م ده قه رده دا زۆر به ده گمه ن پله ی سی چاره که دهنگی تیا یه و زۆر به ی پله دهنگییه کانی له شتیوه ی نیوو پله یان پله ی دهنگی ته واوبه کار ده به ن ، به لام له به شی ئیران هه ر ئەم ئاوازه هه ندئ که س له سه ر په یژه ی راست ئەچرن .

۱- ئەی یاران یاران :

نمونه ی تیکسته که ی :

ئە ی یاران یاران یاوه رین تامۆ

قۆ له که ی پر بازن شه و سه رین تامۆ

نۆ ته که ی :

Ay yaran yaran

Ay ya ran ya a ra n ya we ryn ta mo
5 qo le key pr ba zn shew se ryn ta mo

سکینه که ی :

پله دهنگییه کانی بریتین له ((لا . سی بیمۆل . دو . هه ندئ جاریش پله دهنگی سۆلی نزمی تی ئە که وئ . به پیی چیژی ئاوازه که په یژه درووست کراوی سه ر پله دهنگی پله ی سی یه می په یژه ی یه که می پۆژه لاتئ ((ماجۆر - عه جه م)) ه که ناز ناوی په یژه ی کورد و لای پۆژئاوا بیه کان په یژه ی فریجی پی ئە لین .

نمونه ی سکینه که ی :

F major - Ajem A Kurd

ریتمه که ی :

۲-زەنگیانە :

نمونهی تیکستهکەیی :

زەنگیانە و چەروانە زولفان جەنگیانە
ملوانەکی گیان پەرۆگەردەنیت
موبارەکی بێ دوربێ مردەنیت

نۆتەکەیی :

Zenyane

Zen_ ya_ new y cher wa_ ne zwl fan sher ya_ new y m_ l wa_

8
ne k gyan be rw_ ger d nt mw ba re k bw gyan dwr bw mr n t

سکیلهکەیی :

پلەدەنگیەکانی بریتیین لە ((لا .سی بيمۆل . دو .هەندێ جاریش پلەدەنگی سوۆلی
نزمی تی ئەکەوی .بەپێی چێژی ئاوازەکە پەژەدرووست کراوی سەرپلەدەنگی پلەیی سێ یەمی پەژەیی
یەکەمی پۆژەهەلاتی ((ماجوور - عەجەم)) ه کە نازناوی پەژەیی کورد و لای پۆژئاواییەکان پەژەیی
فریجی پێ ئەلین .

نمونهی سکیلهکەیی :

F major - Ajem A Kurd

ریتەمەکەیی :

۳- چاوردەشەکالی ؛

نمونهی تیکستهکەیی :

چاوردەشەکالی ئای ئای بەگیان و قەسەمی ی
زامی کەمەری سوۆن خەم و ویم کەمەن ئازیز

نۆتەکەیی :

Chaw reshe kaly

Chaw_ re_ she_ ka_ ly_ ay_ ay_ be_ gya_ nw_ qc_ se_ mi_ i_ za_ my_ ke_ mc_ ri

6
so_ o_ n_ xe_ mw_ wym_ ke_ men_ a_ ziz

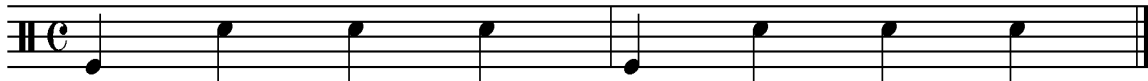

سكىله كەي:

پله دەنگىيەكانى برىتتىن له (0 لا . سى بيمۆل . دۆ - چوارىنەيهكى دەنگى تەواو ناكات بهلام به پىي چىژى ئاوازەكە ، ئەبىننىن وكوو هەمان پەيژەكانى پىشووو كه برىتتىه له پەيژەي فرىژى ((كورد)) ي سەرپله دەنگى سىيەمى پەيژەي يەكەمى گەورەي رۆژهه لاتی ((عەجەم - ماژۆر)) بهلام ئەمەيان لەسەر بلە دەنگى سىيەمى پەيژەي فا ماژۆر كه پله دەنگى لا ئەكات بنیات نراوه .
نمونه ي سكىله كەي :

رېتەمە كەي :

تىپى مۇسىقاي پىرەمىرد

۴- پۆشین لار :

نمونەى تىكىستەكەى :

چاۋەكەمى گيانەكەم پۆشین لار گيان بابى ۋە ۋە مال
چاۋەرچى مەكەرۋ من خەيالانى تۆ

نۆتەكەى :

Poshin lar

Cha we ke mi giya ne ke m po shin lar gyan ba by
 6 wy o mal ja wer chi ne ke ro o
 10 mn xe ya la ni i to o

سكىلەكەى :

پلەدەنگىيەكانى برىتتىن له ((لابیمول . سىبىمول . دو . رىبىمول)) بەپىي چىزى
 ئاۋازكە پلەدەنگىيەكانى له چۈرىنەى يەكەمى پەيژەدرووست كراۋى سەرپلەى شەشەمى پەيژەى
 يەكەمى گەرەى رۆژەلاتى ((ماژور - عەجەم)) كەلەسەرپلەدەنگى ((رىبىمول)) بنىات نرابى ،
 كە پەيژەى بچوۋكى سەرپلەدەنگى ((سىبىمول)) ئەكات . بەۋاتى سىبىمول نەھاۋەند يان مینۆر .
 نمونەى سكىلەكەى :

Db major Bb minor - Nehawend

رېتمەكەى :

6
 10

د - ئاوازی چەمەری :

چەن ئاوازیکی ریتەم هیواشە لەبەر ئەوخواوییهی بۆ دەستکردن بەکارێکی
 هیواش یان خاویان جوړیک لە لاواندەوه یان شیوەن بە کاردیت .
 گلکۆی تازەیی لەیل ((هۆزانی : ئەحمەد بەگی کۆماسی)) .
 نموونەیی تیکستەکەیی :

گلکۆی تازەیی لەیل گلکۆی تازەیی لەیل
 ناروشیمی وەسەر گلکۆی تازەیی لەیل
 نەپایەیی مەزار ئەو لەیلی پڕ مەیل
 نەدیدەم واران ئەسرینان چۆن سەیل

نۆتەکەیی :

Glkoi tazey leyl

Gwl koi ta zey le yl gwl koi ta zey leyl a ro shi mi we
 6 se r gwl koi ta zey leyl ne pa yei me za ar aw ley li pr
 12 me yl ne di dem wa ra n as ri nan chwn seyl

سکێلەکەیی :

پلەدەنگیەکانی بریتین لە ((لا . سی بيمۆل . دۆ . ری)) بەپێی چیژی ئاوازهکە
 پلەدەنگیەکانی پیکدین لە چوارینەیی یەکەمی پەیزەدرووست کراوی سەرپلەیی سینیەمی پەیزەیی
 یەکەمی گەورەیی پۆژەهلاتی ((فا ماژۆر - عەجەم)) کەپەیزەیی ((لا - فریجی - کورد)) ئەکات .

نموونەیی سکێلەکەیی :

F major - Ajem A Kurd

ریتەمەکەیی :

ه – ئاوازە رېتم خىراكان: ((ئاوازی ھەلپەرىن بوک گويزاندنەوہ ئاوازی چەپلەشیان پى ئەلین)).

۱- بەرزى كاله بەرزى :

نمونهى تىكستەكەى:

بەرزى كاله بەرزى شەمامەى دەمى تەرزى

دەستم برد بۆدەستى وەك كاله بەى ئەلەرزى

نۆتەكەى:

Berzi kale berzi

Be zi ka le ber zi she ma mey de mi ter zi she ma mey de mi ter_ zi
des m brd bo de_ si wek ka le bey a ler zi wek ka le bey a ler_ zi

سكىلەكەى :

پلەدەنگىيەكانى برىتتىن لە ((سى . دۆ . # . رى # .. لە پلە نزمەكانىشا پلە دەنگى لا
ى سروشتى بەرئەكەوى)) . بەپى چىژى ئاوازەكە چوارىنەى يەكەمى برىتتىيە لە ((سى . دۆ . # .
رى # . پلەى چوارەمى تىانييە)) لە بەر ئەوہى پلەى سىيەمى چوارىنەى دووہەمى نيوو پلەى دەنگى
نەوى كراوہ بۆيە نازناوى پەيژەى گەورە ى دلدار وەر ئەگرى.

نمونهى سكىلەكەى :

B Ajem-Major (Dldar)

رېتمەكەى :

۲- وہی وہی بالابہرز :

نموونہی تیکستہکھی :

وہی وہی بالابہرز گیانی شیرینم
پای تو نہمانہن رہنگ لہ جہبینم

نۆتہکھی :

Wey wey bala berz

Wey wey ba la a berz gya ni shi ri i nm pai to ne ma a nen
7
reng le je bi i nm

سکيلہکھی :

پلہدہنگیہکانی بریتین لہ ((لا . سی . دو . ری)) ، بہپیی چیژی ئاوازہکھ ،
چوارینہی یہکھی بریتہ لہ ((سی . دو . ری . پلہی چوارہمی تیانیہ و پیک دیت لہ چوارینہی
یہکھی پھیژہدرووست کراوی سہرپلہی سییہمی پھیژہی یہکھی گہورہی رۆژہہلاتی)) ماژور -
عہجہم)) ، لہسہرپلہدہنگی سؤل و ئہم پھیژہہش پھیژہی ((سی فریژی - کورد)) . ہ

نموونہی سکيلہکھی :

G major - Ajem B frygi - Kurd

ریتہکھی :

۳ - سهوزهی کاله بهی :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

سهوزهی کاله‌بهی گیان سهوزهی ماله‌که‌م
سرکه‌یی له‌کۆل ئۆی وه‌فاداره‌که‌م

نۆته‌کهی :

Sewzey kale bey

Sew ze yi ka le bey_ gya n sew zey ma_ kem m
sr ke_ yi le kol_ oyi_ we fa da re kem_ m

سکینه‌کهی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاربیمۆل و هه‌ندی‌جار سی ناتوور . دۆ .
پله‌ی رپی‌بیمۆل به‌جوانکاری به‌ر ئه‌که‌وئ)) به‌پیی چیژی ئاوازه‌که هه‌مان پله‌ده‌نگی چوارینه‌ی یه‌که‌می
په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((راست)) ن . که
نازناوی به‌یاتی سه‌با ی هه‌یه ، من له لای خۆمه‌وه ئه‌م دیارده‌یه بۆیه‌که‌م جار ه له‌م ده‌قه‌رده‌ا
ئه‌ببینم ، به‌لام له‌ده‌قه‌ری موکوریان ((کوردوستانی رۆژه‌لات)) به‌تایبه‌تی ناوچه‌ی لیلاخ که
له‌سه‌ر زاری هونه‌رمه‌ندی گۆرانی بیژی به‌توانا کاک عه‌لی زه‌ندی بیستوومه .
نمونه‌ی سکینه‌کهی :

C Rast A Sebba
A Beyati newa

ریتمه‌کهی :

۴- دیسان دووباره :

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

دیسان دووباره شان مه‌ده له شانم
توخوا قژ زهرد گیان جه‌رگه‌ک‌ه‌ت سوتانم

نۆته‌ک‌ه‌ی:

Dysan dwbare

Di san dw ba ro _ we shan me dew le sha nm tw xwa qj zerd gya _ n jer
6
ge kew _ sw ta nm _

سکینه‌ک‌ه‌ی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتیین له ((دؤ . ری . له پله نزمه‌کانیشدا پله ده‌نگی لای
به‌رئه‌ک‌ه‌وی)) چوارینه‌یه‌کی ده‌نگی ته‌واو ناکات به‌لام به‌پیی چیژی ئاوازه‌که په‌یژه‌ک‌ه‌ی بریتیه له
پله‌ده‌نگیه‌کانی په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((ماژۆر - عه‌جه‌م)) .

نمونه‌ی سکینه‌ک‌ه‌ی :

C major ...Ajem

ریتمه‌ک‌ه‌ی :

۵- ھۆگول ؛

ھۆگول ھۆگول ھۆگول ھۆگول ھۆگول باخی سانان
تۆپەرودەدى ھەججى ياخو كەشى كوسالان

نۆتەكەى:

Ho gwl

Ho gwl ho gwl ho gw li ho gw le key ba_ xi sa nan
tw per wer dey he ji ji ya xw kew shi kw sa lan

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە ((لا . سى . دۆ . رى)) . بەپىي چىژى ئاوازەكە
چوارىنەى يەكەمى برىتتە لە ((سى ، دۆ ، رى . پلە دەنگى چوارەمى تىانييە .)) كە پراوپرى
چوارىنەى يەكەمى پەيژە درووست كراوى سەرپلەى سىيەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى پۆژەلاتى ((
ماژۆر - عەجەم)) ە كە نازناوى پەيژەى فرىجى - كوردى ھەيە . ئەوھى شايانى باسە زۆربەى
زۆرى ئاوازەكانى ئەم دەقەرە لە سەر ئەم پەيژەيە بىنات ئەنرىن .
نمۇنەى سكىلەكەى:

G major - Ajem B frygi - Kurd

رېتمەكەى:

٦- هه‌ی داد هه‌ی بیداد :

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی :

هه‌ی داد هه‌ی بیداد که‌نیله ئۆ تاکه‌ی له‌لات بم
جه‌خوام گه‌رکه باوانم ئۆوه‌بالات شاد بم

نۆته‌که‌ی:

Hey dad

Hey dad hey by dad ke ni le o ta key le lat bm je xwam ge re ke ba wa nm
o we ba lat shad bm

سکینه‌که‌ی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سی . دو# . ری . پله‌ده‌نگی می به‌پله‌ی جوانکاری
به‌رئه‌که‌وئ)) میانه‌ده‌نگیه‌کانی ئەم چوارینه‌یه‌مان ته‌ن‌ها له‌چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌درووست
کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((ماژۆر - عه‌جه‌م)) به‌ده‌ست
دیت که‌پێی ئەلین په‌یژه‌ی ((مینۆر - نه‌هاوه‌ند - یان بچووک‌ی سروشتی)) .

نمونه‌ی سکینه‌که‌ی :

D Major B Minor - Nehawend

ریتمه‌که‌ی :

۸- ئای پەرى :

نمونهى تىكستەكەى :

ئای پەرى پەرى گۆل پەرى زادە
رەحمە لەو دایكەى تەمىی تۆى داە

نۆتەكەى:

Ay peri

Ay pe ri pe ri gwl pe ri za ye
re h met le w dai ke i te mey toi da ye

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە ((لا . سى . دۆ . رى)) چوارىنەيەكى دەنگىيە ،
مىانەكانى ئەم چوارىنەيەمان تەنھا لە سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى
((ماژۆر - عەجەم)) بەدەست دىت . كە پىي ئەلئىن پەيژەى بچوكى سروسىتى - نەھاوەند يان مینۆر .

نمونهى سكىلەكەى :

C major - Ajem
A minor - Nehawend

پىتمەكەى :

۹- رازیانه رازیانه :

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

رازیانه رازیانه وگوله به‌ریحانه
یار بۆ دهنگی نایه له‌و دهورو هه‌یوانه

نۆته‌کاهی:

Razyane

Ra z ya ne ra z ya ne — ho gw le be re y ha ne ya r bo den gi —
na ye — le w dew rw he y wa ne

سکینه‌کاهی :

پله دهنگییه‌کانی بریتین له ((لایمۆل . سی‌بیمۆل . دۆ . ری‌بیمۆل)) به پێی چیژی
ئاوازه‌که ، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه له ((سی‌بیمۆل . دۆ . ری‌بیمۆل ، پله دهنگی چواره‌می تیا
نییه)) ئەم میان‌دهنگیانه‌مان ته‌ن‌ها له سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((
ری‌بیمۆل ماژۆر - عه‌جه‌م)) وه‌چنگ ده‌که‌وی که پێی ئەلین په‌یژه‌ی ((سی‌بیمۆل مینۆر - نه‌هاوه‌ند
یان بچووک)) .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

Db major Bb minor - Nehawend

ریتمه‌کاهی :

۱۰- ئای به ناز به ناز :

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئای به ناز به ناز به ناز پـه‌روه‌ده
بابارو شه‌مال وه‌ی تووه له‌و وه‌ده

نۆته‌کە‌ی:

Ay benaz

Ay be_naz be_na_z be na_z pe r we r de ba ba_rw o_ shew ma_l wey tw o_l ew_wer_de

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ ده‌نگییه‌کانی بریتین له‌ ((لا . سی . دو . ری)) . به‌پێی چێژی ئاوازه‌که‌ چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه‌ له‌ ((سی ، دو ، ری . پله‌ ده‌نگی چواره‌می تیانیه‌ .)) که‌ پراوپرێ چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ درووست کراوی سه‌رپله‌ی سه‌یه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((ماژور - عه‌جه‌م)) ه‌ که‌ نازناوی په‌یژه‌ی فریجی - کوردی هه‌یه‌ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

G major - Ajem B frygi - Kurd

ریتمه‌کە‌ی :

تیبینی :

له‌ به‌ر گرنگی ئەم ده‌قه‌ره‌ و ئەو سه‌ره‌به‌خۆیی و تاییه‌تمه‌ندیه‌ گرنگی ئەم ده‌قه‌ره‌ له‌ وانه‌ :
۱- به‌کاره‌ینانی لیوو قورگیان به‌شیوه‌یه‌که‌ که‌ ته‌نها له‌م ده‌قه‌رده‌ به‌وجۆره‌ ئە‌ی بینی که‌ به‌شیوه‌ی چرینی گۆرانی بیژیکی ئۆپرالی ئه‌وره‌وبییه‌کان چۆن قورگ ولێوی بۆ چرین به‌کار ده‌هینن بوته‌ هۆی چرینی ئاوازه‌کانیان به‌جۆریکی تاییه‌ت که‌ زۆر جیاوازه‌ له‌ گه‌ل ده‌قه‌ره‌کانی تردا ((هه‌رچه‌نده‌ هه‌ر ده‌قه‌ره‌و تاییه‌تمه‌ندیتی خۆی هه‌یه‌)) .

۲- به‌کار نه‌هینانی یان زۆر به‌ده‌گمه‌ن به‌کاره‌ینانی پله‌ی سه‌ی چاره‌که‌ ده‌نگی ، که‌ له‌ ده‌قه‌ره‌کانی تردا به‌ شیوه‌یه‌کی زۆر ئاشکرا به‌ کار ده‌هینریت ، لای ئەمان به‌ پینچه‌وانه‌وه‌ گه‌ر ئاوازیکی ئەو جۆره‌ پله‌ ده‌نگییه‌ی تیا به‌کار هات ئە‌بێ زۆر به‌وردی بۆی بگه‌رێت و له‌ کۆتاییدا ده‌رئه‌که‌وێت که‌ ئەو ئاوازه‌ ئاوازیکی تیخنراوه‌ له‌م ده‌قه‌رده‌دا .

۳- له‌ هه‌ره‌ تاییه‌تمه‌ندیه‌کانی ئەم ده‌قه‌ره‌ به‌کاره‌ینانی یان گۆرانکاری زۆری ریتمی ناو یه‌ک ئاواز و جۆر به‌جۆر به‌کاره‌ینانی ریتمی جیاواز که‌ بوته‌ هۆی ئەوه‌ی ته‌نانه‌ت هه‌له‌په‌رکی کانیشیان جۆریکی تر بێت له‌ هه‌له‌په‌رکی ده‌قه‌ره‌کانی تر .

۴- بەكار نەھىئەت ئامىرى مۇسقى ، بەتايىبەت ئامىرى رېتىمى ، چۈنكى لەجىياتى ئامىرى رېتىمى وەك تەپل و دەھۆل و جۆرەكانى تى ئامىرى رېتىمى ، ئاواز چىر و دەوروبەرەكەى بە چەپلە لىدان لە جىيى ئەو ئامىرە رېتىمانە چەپلە ئەكوتىن . دووبارە بەكار نەھىئەت تەنانت ئامىرە مۇسقىيەكانى تى پلەى دەنگى راگرى وەك ئامىرە كوردىە كانى وەك بالەبان و زۇرپا و جۆرەكانى تر و پابەند بوون بەكۆمەكى ئادەمىزادى ھاوئىيان بۇ پشوو وەرگرتن لە كاتى گۆرانى چىرىندا . بۇنمونه زۆر بەدەگمەن يەك كەس گۆرانىيەك ئەچرى ، دەبى ھەردەم گۆرانى چىر كە سانى يارمەتى دەريان ھەبى بۇ پشوو وەرگرتن .

۵- بەكارھىئەت چەند پەيژەيەكى مۇسقى كە تائىستاش لاي دانىشتوانى دەورو بەريان نەم دىوہ ، بەتايىبەت و بە درىژاي تەمەنم ئەو جۆرە پەيژەيەم لاي ھىچ نەتەوہەيەكى تىرىش نە بىنىوہ ، بۇنمونه بىنات نانى پەيژەى مۇسقى لە سەرپلەى چوارەمى پەيژەى يەكەمى گەرەى رۆژھەلاتى سىروشتى ((بەوردى باسەم لى كر دوہ)) و نەك ھارمۆنى كە نازناوہكەى لە رۆژ ھەلات پەيژەى ((سىخاۋنە تۆن لادەر - يان پەيژەى ھەمايۆن يان نگرىز)) ، تائىستاش ناو و شىۋازى ئەم جۆرە پەيژەيەم لە ھىچ شىۋىنىك نەبىستوہ ، ئەمەو چەندىن پەيژەى تر كە لەم دەقەرەدا بەكاردەبرىن ومن ھەول ئەدەم بەوردى تىشكىيان بخەمەسەر بۇ ئەوہى زىاتر ئاشنايان بە دەوروبەرەكەمان بەكەم .

بۆيە ھەولم دا كە لە گەل چەند كە سىكى تى ئاواز چىرى بەناوبانگى ئەم دەقەرەدا ، بەتايىبەت ئەوانە خاۋەنى ئەزمونىكى چىر پىر ئاوازچىرىنى ئەم دەقەرەن ، لىكۆلئىنەوہكەم برەو پى بەدەم ، بۇئەوہى زىاتر لە راستىەكان و تايىبەتەندىەكانى ئەم ناۋچەيە نىك بىمەوہ ، بەھىۋاى ئەوہى لە پاشەرۆژدا پىسپۆرىيەكى تەواوم لە ئاوازو مۇسقى ئەم دەقەرەدا بە دەست كەوچ .

بۆيە روم كىرە لاي كەسانىكى بەھەرەمەند و خاۋەن ئەزمونىكى زۆرى وەكو ھونەرەندى گۆرانى بىژى بەناوبانگى ئەم دەقەرە كە نەك تەنھا خۆى بگرە سەرچەمى خىزانەكەى لە باوكى و برا كانى و دايكى و نەوہكانى ھەمويان لەو ئەزمون و شارەزايىە گەرەيەى ئاوازو مۇسقى ئەم دەقەرە بى بەش نىن ، بگرە ئەوہندە تىاقول بونەتەوہ كە بەھەموو جۆرىك مرۆف كەلكيان لى وەرئەگرى ، ئەوہى ئەوان ئەتوانن لە سەر ھونەرى ئاواز و مۇسقى ئەم دەقەرە بدوین ، ئەتوانرى بگرىتە بىنەمايەكى دەولەمەند تا لە پاشەرۆژدا نەوہكانمان كەلكيان لى وەر بگرن و زىاتر ئاشنايبىن بە ھونەرى ئاوازو مۇسقى ئەم دەقەرە . ئەویش خىزانى گۆرانى بىژ عوسمان كىمەنى بوون ، كە بەداخەوہ بەپىزى لەو تەمەنەى ئىستادا ناتوانرى وەك گۆرانى بىژىك مامەلەى لە تەكدا بگرىت ، بەلام وەك و پىسپۆرىك و بەھاوكارى لە گەل يەكى لە كورە بەھەرەمەندەكانى كە ئەویش گۆرانى بىژ ((دلسۆز عوسمان كىمەنى)) يە ، چەند جار پىكەوہ دانىشتىن و لە سەر فەرمايشتەكانى باوكى بەپىزى من چەندىن پىسپۆرىم ئاراستە كر دوو بەپىزىشى كەم تەرخەمى نەكرد و بەو جۆرە پىكەوہ دوايىن .

دلسۆز عوسمان كىمەنى : ۱۹۷۷ - ھەلەبجە .

ھەمووكەس و كارەكەى باوكى عوسمان كىمەنى مامەكانى ھەمەھسەين

كىمەنى و شەفىع كىمەنى ، جەمىل نەوسوى ، زۆرى تر لە خىزانەكەى وەكو نەكى ((مریەم رەھىم - ئىستا لە مەريوان دائەنىشى ئىستا تەمەنى لە [۱۰۰ سال] زىاترە)) . وتى :

ئىمە بەبىنەمالە ھەمومان لەدېرەمانەوہ خەرىكى چىرىنى ئاواز و گۆرانى دەقەرى ھەورامانىن . بەتايىبەت ئاۋازى سىچەمانە ، كە ھەمومان شارەزايىەكى باشمان لەوبوارەدا ھەيە ، وەكوتەم نەنك تائىستاش بەو تەمەنەوہ زۆر بەچاكى سىچەمانە ئەچرى . بۇچوونى ئىمە بۇ ووشەى سىچەمانە ھەر ئەو سەرگوزشتەيەكە كە سىاۋ چەمانە ماناى چاۋ رەش ئەگەيەنى ((سەرگوزشتەكەى خاتوكلاۋ زەر و يوسۇئاسكە)) .

وتى سىياوچەمانە جۆرى زۆرە ، زۆربەى ناوەكانى بەناوى ئاواز چىرەكەيەوۈ يان ناوچەكەى
يان مەبەستى چىرەكەى ناوى لى ئراوا ، بۆيە ھەردەم وتويانە بەزىمى ..... ئەو ناوۋى
مەبەستىيان بىت .

سىياوچەمانەى پىچا پىچا :

ناوچەيەكى گوزارىيە ئەكەويىتە ھەورامانى ئىرانەوۈ بەم ناوچەيە كەلە
كۆمەلىك باخ و دارستان پىك دىت ، پىي ئەلەين ((ھەزارانى)) .

نمۇنەى تىكىستەكەى :

بەريە پىچا پىچا ئاى توخوا گيان ئاى راوۋو
ئى ھەزارانى ۋ توخوا گيان لەيل و لەيل و
ئى دى گيانەكەم سەرۋەزەنەن ھەوش و ئى ئاى بارامى

نۆتەكەى :

Pych Pycha

سكىلەكەى :

پلەدەنگىيەكانى برىتتىن لە (0 سۆل . لا . سىبىمۆل) . بەپىي ئەو سى پلە دەنگىيە
پەيژەى مۇسقاكەى ، پەيژەدرووست كراوى سەرىلەى شەشەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى پۇژھەلاتى
((ماژۇر-عەجەم)) ە كە پەيژەى بچووك - مینۆر يان نەھاۋەندى پى ئەلەين . ئەۋەى
شايانى باسە من ھەمان سىياوچەمانەى پىچا پىچا بە دەنگى دارا محەمەد عوسمان بە پەيژەى ((
فرىژى - كورد)) گۆل لى بوۋە ، لەمەوبەرىش نۆتەكەىم نوسىۋەتەۋە .

نمۇنەى سكىلەكەى :

تېيىنى :

ۋەكو لە مەۋبەر وتمان جۆرەكانى سىياوچەمانە جۆرە ئاۋازىكى رىتم سەربەستىن ، گۆرانى
بىژ بە بۇچونى خۇى وشەكان درىژو كورت ئەكات و ھەلس و كەوت لە گەل درىژى و كەم خايەنى
پىتەكان بەپىي لەرىنەۋەكانى قورگى و ھەلسورانى لىۋەكانى و درىژى ھەناسەكەى ئەو وشەو پىتانە
درىژ و كورت ئەكات .

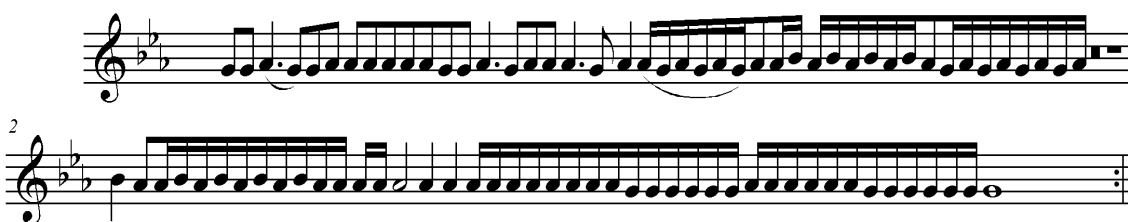
سىياوچەمانەى ميناۋەى :

نمۇنەى تىكىستەكەى :

دل رەبای دلېەر ھۆ ئاى مينا سەرەكەۋى گيان دل ھاو ئازىزەكەم گيانم لەيل
ھەمىشە ۋدايم گيان مينا سەرەكەۋى گيان شەو پاو ئازىزەكەم گيانم لەيل

نۆتەكەى :

Mina wey

سكىڭله كەي :

پله دەنگىيەكانى برىتتىن له ((سۆل . لايىمۆل . سىبىمۆل)) بەپىي ئەو پله دەنگىيانە پەيژەدرووست كراوى سەرپلەدەنگى سىبەمى پەيژەي يەكەمى گەورەي رۆژەهەلاتى ((مىبىمۆل ماژۆر - عەجەم)) كە پەيژەي ((سۆل فرىجى - كورد)) ئەكات .

تەيىنى :

سىياچەمانە بىژ ((دلسۆز عوسمان كىمەيى وتى : يەكئ له تايبەتمەندىيەكانى سىياچەمانە ئەوويە هيچ سىياچەمانە بىژىك كە له پلەيەكى دەنگى يەو دەستى پى كرد ناتوانئ له كۆتايىدا له سەر هەمان پلەي دەنگى كۆتايى پى بهيئى ، هەردەم له ساتى سىياچەمانە چرپىن دا پلە دەنگىيەكان بەرز ئەبنەو ، ئەو بەرزبۆنەوويەش بە پلەي دەنگى يان نيو پلە نىيە بەلكو بەكۆما بەرە بەرە بلىند ئەبن ئەو بلىند بۆنەش له يەككەو بەيەككەو تر ئەگۆرئ ، بەتايبەتى كە دووكەس بەيەكەو سىياچەمانە ئەچرپن له كۆتايىكەياندا بە ئاشكرا هەستى پى ئەكرئ و دەرئەكەوي كە جۆرە ميانەيەك دوورن لەيەك .

نمونهي سكىڭله كەي :

تەيىنى :

وەكو دلسۆز وتى : سىاو چەمانە جۆرى زۆرە هەر سىاوچەمانە بىژىك بە بۆچونى خۆي

ئەچرئ .

چالاکى قوتابخانەکان - پەروردەي سلەيمانى

۲- كەنىشكە كالهەكەم .

نمونهى تىكستەكەى :

كەنىشكە كالهەكەم ھەنارى وەر مالەكەم
 من رجات لى دەكەم ھەلسە بىرۆ مالەكەم ھەلسە بىرۆ مالەكەم
 تۆبۆرى يانەكەم كى ساحىب يانەن
 دەى خەتاو من چىشەن ئىنە بە ھانەن
 دەى خەتاو من چىشەن وەى ئىنە بە ھانەن

نۆتەكەى :

Kenishke kalekem

Ke nish ke ka le kem Ke nish ke ka le kem he nari be r ma le kem
 — mn r jat ly a kem hel se by ro — ma le kem hel se by ro — ma le kem to bow
 riya ne ke m ri ki sa hy b ya nen de xe ta mn chi she n a hi ne — be wa nen
 — dey xe ta — mn chi shen ein ja wi ne — be wa nen ein ja wi ne — be wa nen

سكىلەكەى :

پلەدەنگىيەكانى برىتىن ((سۆل . لابیمول . سىبىمول ... لە پلە نزمەكانىشدا
 پلەدەنگى مىبىمولى بەرئەكەوى)) ئەوپلەدەنگىانە لە پلەدەنگىەكانى پەيژەى ((سۆلى فرىجى -
 كورد)) سەرپلەدەنگى سىيەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((عەجەم - ماژور)) بەدەست
 دىت .

نمونهى سكىلەكەى :

رىتمەكەى :

۳- گەردوون گیانی گەردوون .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

گەردوون گیانی گەردوون گەردوون گیانی گەردوون
سەرچلە‌ی ریحان بریان بە بەیبوون بریان بە بەیبوون

نۆتە‌کە‌ی :

Ger dwn gyn

سکیله‌کە‌ی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((فا# . سۆل# . لا . له پله نزمه‌کانیشدا پله ده‌نگی دو# ی به‌رئه‌که‌وی)) به‌پیی چیژی ئاوازه‌که که له‌سەرپله ده‌نگی سۆل# کۆتایی دیت ، په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی له چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌درووست کراوی سه‌ریله‌ده‌نگی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی ((می ماژۆر - یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی)) که په‌یژه‌ی ((سۆل# کورد - فریجی)) یه . ئەم ده‌قه‌ره زۆر به‌ناوبانگن له به‌کاره‌ینانی ئەم جۆره په‌یژه‌یه .

نمونه‌ی سکیله‌کە‌ی :

ریتمه‌کە‌ی :

۴- قه لای سنگ بارانی خه م .

نمونه ی تیکسته که ی :

قه لای سنگ بارانی خه م پالم دان پیوه

قه لاکه م رمیا نازیز پال دم به کوئ وه

نوته که ی :

Qelai sengbaran

Qe lai seng ba_ ra ni xem Qe lai seng ba_ ra nixem pa lm da py_ we w y
7 qe la_ kem rw_ xa_ a_ ziz pal bem be kwy we wy y qe la_ kem_ rw_
12 xa_ a_ ziz pal bem_ be kwy_ we wy_ y

سکینه که ی :

پله دهنگییه کانی بریتین له ((سۆل . لایمۆل . سی بيمۆل)) به پیی چێزی ئاوازه که
و ئه و سی میانه یه ی که ئاوازه که دروستی کردوه ، په یژه که ی پیکدیته له پله دهنگییه کانی په یژه
دروست کراوی سه رپله ی سی یه می په یژه ی ((می بيمۆل ماژوری - گه وره ی یه که می رۆژه له لاتی)) ، که
ئه کاته په یژه ی سۆلی فریجی - کورد .

نمونه ی سکینه که ی :

E Major - Ajem G Frygi - Kurd

ریتمه که ی :

۵- کرمان کرمانه .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

کرمان کرمانه به‌زمه‌کە‌ی نایۆنه
ئەمه‌حالی منه جه‌لسه‌کە‌ی تۆ چونه

نۆته‌کە‌ی :

Krman krmane

Kr man kr ma ney bez me key nai lo ne — Kr man kr ma ney bez
me key nai lo ne — ame ha li m ne bez me key to cho ne —
ame ha li m ne bez me key to cho ne —

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ دهنگی یه‌کانی بریتین له ((می . سۆل# . لا . سی)) ، به‌پێی چێژی ئاوازه‌که
، به‌یژه‌ مۆسیقا‌کە‌ی پیک دیت له‌ په‌یژه‌ درووست کراوی سه‌رپله‌ دهنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می
گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((دۆ ماژۆر - گه‌وره)) که‌ پێی ئەلێن په‌یژه‌ی لای بچووکی هارمۆنی له‌ به‌ر
ئەوه‌ی پله‌ دهنگی چه‌وته‌می نیو پله‌ی دهنگی بێند کراوه .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C. Major .....Ajem.....
A minor ....Nehawend i gewre-Sulltaniyekga

ریتمه‌کە‌ی :

٦- خرەى لەرزانه .

نموونوی تیکستەکەى :

هۆ خرەى لەرزانه هۆ خرەى لەرزانه
لەرزانه کانت یەک یەک تەواوە
یە کجار من بۆتۆ ئامان لەرزانه رۆحم نەماوە

نۆتەکەى :

Xrey lerzane

Ho xre y ler *tr* za a ne Ho xre y ler *tr* za a ne ler za ne ka
6 a nt yek yek te wa a we yek jar *tr* mn bo o to a man ler za
12 a ne ro hm ne ma a we

سکیله کەى :

پله دەنگییه کانی بریتین له ((فا . سۆل . لابیموۆل به پله جوانکارییه کان . سی بيموۆل . له پله نزمه کانییدا پله دەنگى دۆى به رته کەوۆى . به پى چىژى ئاوازە کە و ئەو میانانەى کە ئاوازە کەى دروست کردوو ، په یژه کەى پیکدیت له پله دەنگییه کانی په یژه دروست کراوى سه رپلهى سى یه مى په یژهى ((مى بيموۆل ماژورى - گه وره ی یه کە مى رۆژه لاتی)) ، که ئەکاته په یژهى سۆلى فریجى - کورد .

نموونهى سکیله کەى :

E Major - Ajem G Frygi - Kurd

پیتمه کەى :

۷- لامل زەرد .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

خواکە‌ی بان‌ی سەر کردن‌ش کارئ
 بالات مە‌بینو مەر سالی جاری
 ئە‌م یالە‌و وە‌و کە‌و یالە‌ چا‌ورە‌ شە‌کە‌م لە‌مالە‌
 ئە‌گەر پوژئ نە‌ت بینم ژیانم هەر بە‌تالە‌

نو‌تە‌کە‌ی :

Laml zerd

Twxwa key ba_ni ser ker d nsh ka_ry ba lat me_bi_nu
 mer_sa_ly_ja ry ba lat me_wi_nu mer_sa_ly_ja ry
 am_ya le wew kew_ya le chaw_re she_kem_le_ma le
 dey le_male a ger ro_jy net_by_nm ji ya nm_her be_ta_le

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌بیمۆل . دۆ . ری . له پله‌ نزمه‌کانیشدا ، پله‌ ده‌نگی فای به‌رئه‌که‌وئ ، به‌پیی چێژی ئا‌وازه‌که‌ په‌یژه‌ مۆسیقا‌ه‌کە‌ی بریتیه‌ له په‌یژه‌ دروست کراوی سه‌رپله‌ی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی یه‌که‌می پوژه‌ه‌لاتی ((فا ماژور - عه‌جەم)) که په‌یژه‌ی ((فریجی - کوردی سه‌رپله‌ ده‌نگی لای پئ ئە‌لین .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

F Major - Ajem   A Frygi - Kurd

ریتمه‌کە‌ی :

۸- کەل مل باوانم .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

کەل مل باوانم کەل مل باوانم باوانی باشم
تۆبوی بەحاکم ئەرھۆ باوانیم مەبرە معاشم

نۆتە‌کە‌ی :

Kelml bawanm

Kel ml_ ba_ wa_ ny_ m e Kel ml_ ba_ wa_ ny_ m
e ba wa ni_ ba_ shi m e to bwi be_ ha_ k_ m e ar ho ba_ wa_ ny_ m
e me bre_ m_ a_ sh_ m

سکێله‌کە‌ی :

پله دهنگیه‌کانی بریتیین له ((سۆل . لا . پله دهنگی سی‌بیمۆلی به‌جوانکاری
به‌رئه‌که‌وئ و له پله نزمه‌کانیشدا پله دهنگی ڕی ی به‌ر ئه‌که‌وئ .)) به پێی چێژی ئاوازه‌که
په‌یژه‌کە‌ی بریتیه‌ له په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله دهنگی سی‌یه‌می سه‌ر په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی
پۆژه‌لاتی ((فا ماژۆر - عه‌جه‌م)) . که پێی ئه‌لین په‌یژه‌ی ((لای فریجی - کورد)) .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

F Major - Ajem A Frygi - Kurd

ریتمه‌کە‌ی :

۹- که تانه و که تانه .

نمونه ی تیکسته که ی .

که تانه و که تانه خانمه که ی گو لم

ئه گریجه و وه بان په ره که ی دلم

نو ته که ی :

Ketane w ketane

Ke ta new ke ta ne xan me key gw lm Ke ta new ke ta ne
xan me key gw lm ag ri jew we ba ne pe re key d lm ag ri jew we
ba ne pe re key d lm

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((سو ل . لا . سی بیمو ل . له پله نزمه کانی شدا پله دهنگی پئی ی بهر ئه که وئی)) به پئی چیژی ئاوازه که په یژه که ی بریتیه له په یژه دروست کراوی سه رپله ی شه شه می په یژه ی یه که می گه وری پوژه لاتی ((سی بیمو ل ماژور - عه جه م)) که پئی ئه لئین په یژه ی سو لی بچووک یان مینور یان نه ها وند .

نمونه ی سکینه که ی :

Bb Major - Ajem G Minor - Nehawend

ریتمه که ی :

۱۰- له نجه وهى به له نجه .

نمونهى تيکسته کهى .

له نجه وهى به له نجه ئۆخهى ئۆخهى به له نجه
دهوره باماجت کهم کچ به گزارهى هه له بجه

نوته کهى :

Lenje wey be lenje

Len je gyan be len je o xey o xey be len je de we re ba
ma cht kem kch beg za dey he leb je

سکيله کهى :

پله دهنگيه کانى بریتين له ((سۆل . لا . سى بيمۆل و له پله نزمه کانى شدا پله
دهنگى رى بهر ئه که وى .)) به پى چى ئاواز که په یژه کهى بریتيه له په یژه دروست کراوى
سه رپله دهنگى سى په مى سه ر په یژه یه که مى گه وره ی رۆژه لاتی ((فا ما ژور - عه جهم)) . که
پى ئه لىن په یژه ی ((لای فریجى - کورد)) .

نمونهى سکيله کهى :

F Major - Ajem A Frygi - Kurd

ریتمه کهى :

۱۱- شیرینه خانم .
نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی .

شیرینه‌و خانم شیرینه‌و خانم که‌ژال تو وانابی که‌ژال تو وانابی
بەم بەلە بەلە یار پەیا نابی یار پەیا نابی

نۆتە‌کە‌ی :

Shiryne w xanm

Shi ri ne xa w nm Shi ri ne xa w nm ke ja to wa
na by ke ja to wa na by bem pe le pe le yar pey da a
na w by yar pey da a na w by

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ ده‌نگییه‌کانی بریتیین له ((سۆل . لایبمۆل . سی‌بیمۆل . له پله‌ نزمه‌کانیشدا پله‌ ده‌نگی ری به‌رئه‌که‌وی . به‌پیی چیژی ئاوازه‌که‌ و ئه‌و میانانه‌ی که‌ ئاوازه‌کە‌ی دروست کردوه ، په‌یژه‌کە‌ی بیکدیته‌ له پله‌ ده‌نگییه‌کانی په‌یژه‌ دروست کراوی سه‌ریله‌ی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی ((می‌بیمۆل ماژۆری - گه‌وره‌ی یه‌که‌می رۆژه‌لاتی)) ، که‌ ئه‌کاته‌ په‌یژه‌ی سۆلی فریجی - کورد .
نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

E Major - Ajem   G Frygi - Kurd

ریتمه‌کە‌ی :

۱۲- له کۆلانی تەنگ .

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی :

له کۆلانی تەنگ شان مه‌ده له شانم
کافری لامل زه‌رد جه‌رگه‌که‌ت سوتانم

نوته‌که‌ی :

Le kolani teng

Le ko la ni teng shan me de le sha nm ka fri la ml zerd
jer ge ket sw ta nm

سکینه‌که‌ی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سوڵ # . لا . سی . له پله نزمه‌کانیشدا پله ده‌نگی
می به‌رئه‌که‌وی)) . به‌پیی چیژی ئاوازه‌که‌ی په‌یژه‌که‌ی بریتیه له په‌یژه دروست کراوی سه‌ریله
ده‌نگی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پوژه‌ه‌لاتی ((می ماژور - عه‌جه‌م)) که پیی ئه‌لین په‌یژه‌ی
سوڵ # ی فریژی - کورد .
نمونه‌ی سکینه‌که‌ی :

E Major - Ajem G# Frygi - Kurd

ریتمه‌که‌ی:

۱۳- به له نجه گیان .

نمونه ی تیکسته که ی :

ئاخ به له نجه گیان دو گوڵ و واپیوه
بی به شمان نه که ی ئۆ به له نجه گیان له و دهمو لیوه

نۆته که ی :

Ax belenge

Ax be len_ je gya_ ne_ dw glw wa_ py we_ ye_

by besh man ne ke_ ye_ o be len je gya_ ne_ lew de_ mw ly we_ wye

سکیله که ی :

پله دهنگییه کانی بریتین له ((سۆل . لایبمۆل . سیبیمۆل . له پله نزمه کانی شدا پله
دهنگی ری ی بهرئه که وی . به پیی چیژی ئاوازه که و ئه و میانانیه که ئاوازه که ی دروست کردوه ،
په یژه که ی بیکدیته له پله دهنگییه کانی په یژه دروست کراوی سه رپله ی سی یه می په یژه ی ((می بیمۆل
ماژوری - گه وره ی یه که می رۆژه لاتی)) ، که ئه کاته په یژه ی سۆلی فریجی - کورد .

نمونه ی سکیله که ی :

E Major - Ajem   G Frygi - Kurd

ریتمه که ی :

۱۴- ئامە گيان .

نمونهى تىكستەكەى :

ئامە ھۆ ئامە گيان ئامەى مالەكەم
بۆچى بارت كرد ھاوسىيى مالەكەم

نۆتەكەى :

Ame ho ame

me ho a me gyan a me y ma le ke m
bo chi ka lo bwi oy haw syi ma le ke m

سكىلەكەى :

پلە دەنگىيەكانى برىتئين له ((سۆل . لابیمول . سىبىمول . بهجوانكارى پلە دەنگى
دۆشى بەر ئەكەوئ . بهپىي چىژى ئاوازەكە و ئەو میانانەى كە ئاوازەكەى درووست كردووہ ،
پەيژەكەى پىكدىت له پلە دەنگىيەكانى پەيژە دروست كراوى سەرپلەى سىيەمى پەيژەى ((مىبىمول
ماژورى - گەورەى يەكەمى رۆژەهەلاتى)) ، كە ئەكاتە پەيژەى سۆلى فرىجى - كورد .
نمونهى سكىلەكەى :

رېتمەكەى :

۱۵- ھۆشیرین گیان سەوزە .

نمونهی تیکستەکەى :

ھۆشیرین گیان سەوزە دانەى ھەنارى
جادهسپرەکەى دەستت بۆيادگارى

نۆتەکەى :

Ho Shiryn gyan

Ho shi ryn gyan se w ze da ney he na ri
ja des re key de s t bo ya d ga ri

سکيلەکەى :

پلەدەنگیەکانى بریتین له ((سۆل . لایمۆل . سى بيمۆل . له پله نزمه کانیشتا پله دەنگى رى بيمۆلى بەرئەکەوى ، ھەندى جار ئەوپله نزمه پله دەنگیەک بەرزتر یان نزم تر بەکار دیت بەپى توانای ئاواز چرەکە)) . پەيژەکەى بریتىیه له پەيژەى یەکەمى گەورەى رۆژھەلاتى سرووشتى ((لا بيمۆل ماژۆر - عەجەم)) .

نمونهی سکيلەکەى :

Ab Major - Ajem

ریتەکەى :

ناوچەي سەلیمانی و دەورو بەری :

شاری سەلیمانی یەکیکە لە شارە پێشکەوتووکانی کوردستان وەکو زانیان و پۆشنبیران ئەلێن مەلەبەندی زانست و وێژە و پۆشنبیریە . لەم ناوچەدا گۆرانی بیژی بەناوبانگی تیاھەلکەوتوو . زۆر ئاوازی بەسۆز لەم ناوچەدا ئەبیستری ، تەنانەت لەناو هونەرمەندان و بگرە گوێگرانییدا باوە کە ئەم ناوچە یە هەندێ فۆلکلۆری تایبەتی خۆی هەیە ، کە کە پێی ئەلێن ((سەلیمانیان)) ، بەدەگمەن لە ناوچەکانی کە ی کوردستاندا ئەبیسترین . زۆریە ئێواناوازە فۆلکلۆریانە ئێم ناوچە یە تایبەتمەندی هەموو ناوچە کە یە ، لەبەر ئەوەی شارێ سەلیمانی شارێکی نوێ یە و نزیکە ی ۲۰۰ سالیک ئەبیت دامەزراوە و کراوەتە پایتەختی بابانیەکان ((ھۆزیکێ مەزنی کوردن)) ، بۆیە ئێواناوازە فۆلکلۆریانە ی کە لەم ناوچەدا گوێ بیستی ئەبین مۆلکی هەموو ناوچە بەرینە کە یەتی . هەست ئەکە یین فۆلکلۆری ئەم ناوچە یە جیاوازییەکی بەرچاوی لەگەڵ ئاوازهکانی ناوچەکانی تردا هەیە ، بەتایبەتی ناوچە ی هەورامان و بگرە بادینان و ناوچەکانی کرمانجیەکان ((جۆرە دیالکتیکی زمانی کوردییە)) ، لەبەر ئەوەی ئەم ناوچە یە سەرەپریگای ھاتوچۆ بوو و ناوچە یەکی بەرینە ، کەسانی زۆر ھاتوچۆیان کردوو و بەمانایەکی کورت تر جیگای گۆرینەوێ زانستی و بازرگانی و هونەریشە . بۆیە هەندێ تایبەتمەندی ئاوازه فۆلکلۆریو دانراوەکانی دەوروپشتی تیا رەنگی داوەتەو . دانیشتوانی ئەم شارە ھەردەم ئامادەباشیان تیا یە بۆ وەرگرتنی کارو هونەرو زانستی نوێ .

لەم ناوچە یەدا زۆر هونەرمەندی بەتوانا لەدایک بوو . و گۆرێکی نوێیان بە هونەری ئاواز و مۆسیقای ئەم ناوچە یە بەتایبەتی و هونەری رەسەنی کوردی داو ، لەبەر گرنگی ئەم ناوچە یە دەسلاتی رژیتمەکانی یەک لەدوای عیراق با یەخیکێ سانسۆری گرنگیان بەم شارە داو و ھەردەم هونەرمەندان و بەھرەوێران لەژێر سانسۆریکی بەھێژدا بوون ، ھەرکاتێ ھەستیان بەکراوێ کە ئاستی هونەری ئەم ناوچە یە ئەبیتە مایە ترسیک بۆیان ئەوا ھەولیان ئەدا سنۆری ئەوپێشکەوتنە رابگرن بەو جۆرە ی کە خۆیان ئەیان ویست ، ھەرچەندە زۆریە ی هونەرمەندان ئەم ناوچە یە لەگەڵ ئەوەی کەسانیکێ بەھرمەندو لەخۆبوردو بوون ئەوسانسۆرە قایمە ی دەسلالات کاری گەری زۆھری نەئەکرده سەر رەوتی ئەوپێشکەوتنە ، ھەرچەندە زۆر جار هونەرمەندان توشی گرتن و بگرە بەرەو پەتی سیدارەش براون بەلەم بەر بەھیزی پروایان بەھیچ جۆریک کاری نەکردۆتە سەر یان .

و ھەکو و تم ناوچە ی سەلیمانی ناوچە یەکی بەرینە ، گەر بەھوێ سەرئای گۆرانی و ئاوازه فۆلکلۆریەکانی بنووسمەو ، ئەوا کاتیکێ زۆر قەبارە ی تیانوسیکێ زۆر گەورەم پی ویست ئەبی ، بەلام لە بەر ئەوەی من لەم باسەم دا تەنھا لایەنی شیکردنەوێ جۆری پە یژە مۆسیقایەکانی کوردستانی گەورەم لە ئەستۆ گرتوو ، لێرەدا ھەول ئەدەم لایەنی کەم باشترین و بەناوبانگترین ئاواز و ئاواز چری ئاوازی فۆلکلۆری ئەم ناوچە یە بخەمە دوتوویی لیکۆلینەوێ کەم بەمەبەستی ناسینی ناسنامە ی پە یژە مۆسیقای لای کورد و ئاشناکردنی بۆ ھەموو جیھان ، و ھەکو و وتم لەبەر ئەوەی ھەولیکێ پێشتر لەم بابەتە لای کورد نییە ، ھەر چەندە ھەندێ کەس و بگرە لایەنیس ھەولیان داو کە دەست بەکەن بەکوێرەوێ ئاواز و مۆسیقای فۆلکلۆری کوردی بەلام جیی داخە بەھوێ نەشارەزاییان کارەکان زۆر لاواز و بگرە ھەندیکیشیان تەنانەت لە پرووی نوسینەوێ دەقی نۆتەکان و ئاوازهکە ی پرووی مەجلیسیان نییە . بۆیە کارەکە ی من زۆر تەنگ و چەلەمە ی کەوتە پێش ، بەلام ھەولم دا بەسەر زۆریە یەندا زال بم ، بۆ ئەوە ی بەئەنجامی خۆم بگەم .

لێرەدا بە پێویستم زانی ئەو پروون بەکەمەوێ کە ئەم ھەولە ی من ، کوێرەوێ سەرانسەری ئاوازوگۆرانییە رەسەنەکانی کورد نیین ، بەقەدەر ئەوەی من لەگەڵ کوێرەوێ ئەو مشتە لەو خەرمانە گەورە یە ی فۆلکلۆری کۆردی ، ئەمجارە تەنھا بەنیازی پێناسەکردنی پە یژە مۆسیقایە بەکار ھێنراوەکانی ئەم ئاوازانەم ، بۆیە ئەشێ لەم ھەولە ی من دا زۆر کەسانی بەتوانا و خاوەن ئەزموون ناویان نەھاتبی ، ئەمەئەو ناگە یەنی کە ئەوانە هونەرمەندی ئەم میللەتە

نېن و بگره گەر کارهكەى من برىتى بوایه له كۆكردنەوہى سامانى نەتەوہى گۆرانى و ئاوازی
مۆسىقاي كوردى ئەوا لەوانەبوو ئەوكەسانە لەپېشى پېشەوہى باسەكەم دا بوناىه ، ھەرچەندە من
لېرەدا ھەول ئەدەم بەپېتى توانا و بۆلوان و گونجاندى زەمىنەكان ، ھەول بەدەم كارەكەم بەئەنجام
بگەيەنم . ئاواش ھەل ئەدەم پەچاوى ھەموو جۆرو توخمە پەيژەمۆسىقاىە كوردىەكان بكەم بۆئەوہى
بەتەواوى بتوانم زۆربەى زۆرى بگره ھەموو ئەوپەيژەمۆسىقاىانەى كە گەلى كورد لەھونەرى
مۆسىقا وگۆرانى دا بەكارى ئەھيىنن بەئاسانى بيگەيەنمە خۆمان و بگره بيانىەكانىش بۆ زياتر
ناسىنى مۆركى پەسەنى كوردى و زياتر ئاشنابونى ميللەتانى جىھان بە ئاوازو مۆسىقاي كوردى .
وام بەباش زانى سەر دىپى كوردنەوہى ھونەرى ئاوازو مۆسىقاي كوردى ئەم
ناوچەيە بە ھونەرمەندىكى گۆرانىبېژى ناودارى ئەم ناوچەيە دەست پى بكەم . لەبەر ئەوہى بەپىزى
شارەزايىەكى زۆرى لە فۆلكلۆرى ئەم ناوچەيەدا ھەيە .

که ریم کابان: - سله یمانی ۱۹۲۷ .

عەبدول کەریم جەلال مەحمود کابان ... شوین : سلە یمانی
ستۆدیۆی خاک ((رادیۆی دەنگی خاک)) بە هاوکاری برای بەرپز کاک
بەرزانى قالى خەلۆز . پینج شەممە ۸-۷-۲۰۰۴ .

ووتی :

لە شارى سلیمانی هەندى ئاوازی ریتە سەربەست ((ئەو ئەلێ مەقام))
هەیه کە تاییەت مەندن بە ناوچەى سلیمانی لە وانە ((هیجرانی))
لەشارى سلیمانی بە سەفەر بە ناوبانگە , بەم جۆرەیه :

۱- سەفەر - هیجرانی :

نموونهى نۆتەكەى :

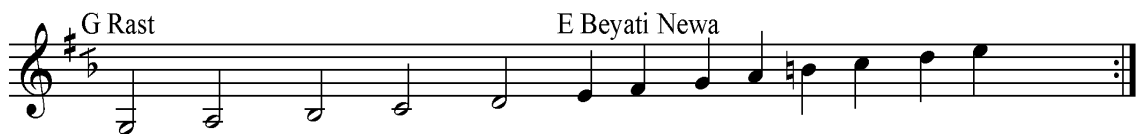
Sefer

سكیلهكەى :

پله دەنگییهکانی بریتین لە ((مى . فاکاردیز . سۆل . لا . سی)) ، ئەم ئاوازه ریتە
سەربەستە ئاشکرایە یەکیکە لە جۆرەکانی بەیات ، کە لە سەرپله دەنگی شەشەمى پەیزهێ دووهمى
گەورەى پۆژەلاتى ((راست)) بنیات ئەنرێ . لێردا لە سەرپله دەنگی مى کە شەشەمین پله دەنگی
سۆلى راستە بنیات نراوه ، وەکوو ئاشکرایە گەر بەیاتی بێ پله دەنگی دەسکاری کرابێ ئەوه
پەیزهێ دوو بەیاتی بێ ئەلێن بەلام لێردا پلهى یەكەمى چوارینهى دووهمى چارهكەپلهیهك بڵند
کراوه بۆیه پێى ئەلێن بەیاتی نهوا . کەواتە لە ناوچەى سلیمانی بە و فۆرمە یان ئاوازه ریتە
سەربەستەى لەسەر پەیزهێ بەیاتی نهوا بنیات بنرێ ئەلێن بەیاتی سەفەر یان هیجرانی بەلام وەکو
پەیزهێ هەر پەیزهێ بەیاتی نهوايه .

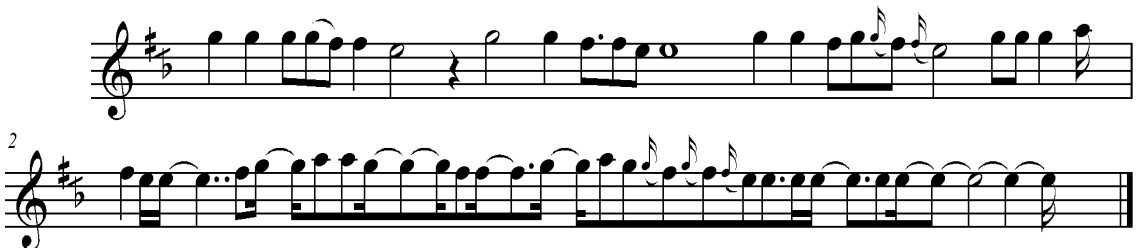
نموونهى سکیلهكەى :

۲- ئای ئای :

نموونهى نۆتەكەى :

Ai ai

سكیلهكەى :

پله دەنگییهکانی بریتین لە ((مى . فاکاردیز . سۆل . لا)) ، ئەم ئاوازه ریتە
سەربەستە ئاشکرایە یەکیکە لە جۆرەکانی بەیات ، کە لە سلە یمانی بەیات ئای ئای بێ ئەوتری .

له سەرپله دەنگى شەشەمى پەيژەى دووھى گەورەى رۆژھەلاتى ((راست)) بنیات ئەنرئ . لیرەدا
 له سەرپله دەنگى مى که شەشەمین پله دەنگى سۆلى راستە بنیات نراوہ ، وەکوو ئاشکرایە گەر
 بەیاتی بئ پله دەنگى دەسکاری کرابئ ئەوہ پەيژەى دوو بەیاتی پئ ئەلئین . بەلام لیرەدا لەبەر
 ئەوہى پلەدەنگیەکانى چوارینەى دووۆمى دیارى نییە ئەوا ھەر وەکوو پەيژەى دووبەیات ناوی
 ئەبەین بەواتای بەیاتیکی دەسکاری نەکراو .

۳- عەجەم .

نموونەى نۆتەکەى :

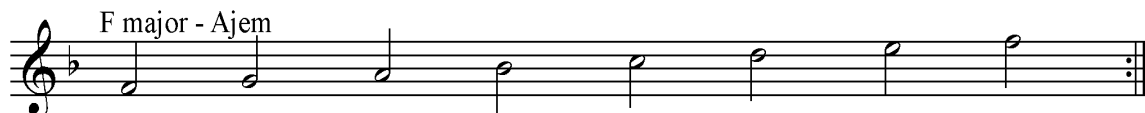
Ajem

سکێلەکەى :

پله دەنگیەکانى بریتین لە ((فا . سۆل . لا . سى بيمۆل)) . ئەم چوارینەى
 پراوپرى چوارینەى یەکەمى پەيژەگەورەى یەکەمى رۆژھەلاتیئەو ھەر بەو ناوہشەوہ ناونراوہ .

نموونەى سکێلەکەى :

کاک کەریم فەرمووی :

ئەم سى ((مەقامە)) ((من پروام وایە مەبەستى لە فۆرمى ریتەم سەربەستە)) لە
 شارى سلەیمانى زۆر بەناوبانگ بووہ ، زۆر لە گۆراننبیژان و ئاواز چران لە کۆرپو کۆبونەوہو
 ئاھەنگەکانا وتویانہ ، ھەرودھا وتى ... لەمەوبەر ھەردەم واباو بوو ، کہ ئەبوايە پیش ھەموو
 بەستەيەک ((مەبەست لە ئاوازی خاوہن ریتمیكە و ریتەمەکەى سەربەست نییە و پابەندى جۆریک
 کئیشى ریتمی یە)) ئاوازیکی ریتەم سەربەست بوترایە ، کہ ھەردەم پئیان وتوہ مەقام .

۱- ئەرى ھۆلەیلی :

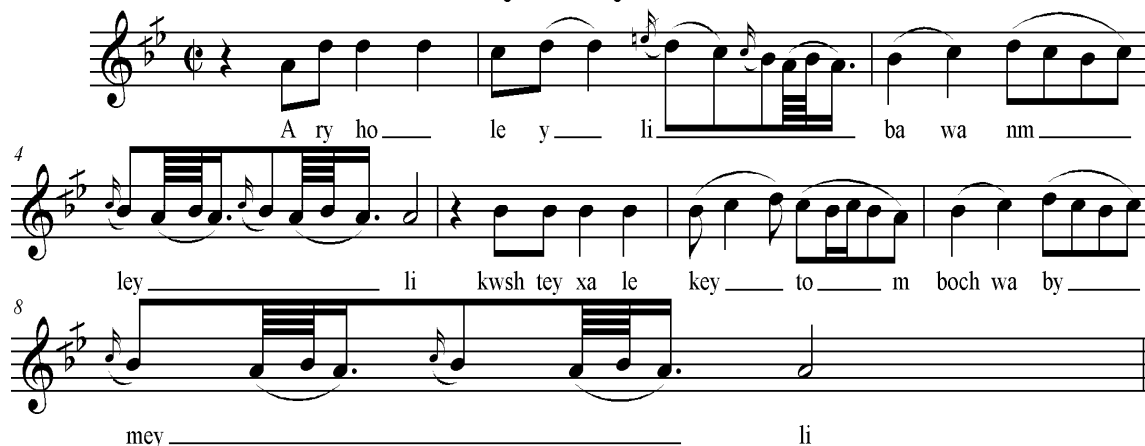
نموونەى تیکستەکەى :

ئەرى ھۆلەیلی باوانم لەیلی

کۆشتەى خالەکەى تۆم بۆچ وا بئ مەیلی

نۆتەکەى :

Ary ho leyli

سکيله کهي :

پله دهنگيه کاني بریتين له ((لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری)) . پله دهنگی می سروشتیشی به جوانکاری بهرته کهوئ ، ئەم پینج پله دهنگیه پراو پری پله دهنگیه کانی په یژه درووست کراوی سهر پله دهنگی شه شه می په یژه دی دووه می گه وری رۆژه لاتی ((دۆ ی راست)) . ه . که به یاتی نهوای سهر پله دهنگی لای پی ئەلین .

نموونه ی سکيله کهي :

ریتمه کهي :

٢- ئەم بهر و بهره .

نموونه ی تیکسته کهي :

ئەم بهر و بهره ناسکه دولبهره
له سهه ماچیکي شه په خه نجهره

نوته کهي :

Am berew bere

سکيله کهي :

پله دهنگيه کاني بریتين له ((می . فاي ناتور . سوۆل # . لا . سی . دۆی ناتور . ری)) . پله دهنگيه کاني ئەم ئاوازه له پله دهنگيه کاني په یژه درووست کراوی سهر پله ی پینجه می په یژه ی که می گه وری رۆژه لاتی ((لا ماژۆر - عه جه م)) به دهست دیت ، به لام پله ی هوانه وه و کۆتایی له سهه رپله ی شه شه می بچووکی په یژه سهه ر کیه که کۆتایی دیت ، ئەمه کاریکی ئەوتۆ نییه که گۆرانکاری له په یژه که دا په یدا ببیت ، نازناوی ئەم په یژه یه ش په یژه ی (0 حیجاز نه هاوهند یان حیجاز زمزمه یه .

نموونه ی سکيله کهي :

تېيىنى :

لاي ميللەتانى رۇژئاوا ھەر پەيزەيەكى مۇسقىي ميانەي يەكەمى بەميانەيەكى دەنگى ((2/1.1)) دەستى پىن كىرد ئەوا ئەو پەيزە مۇسقىيە بە پەيزە مۇسقىي ((بلوز)) ى دا ئەنئىن . ئەم پەيزەيە بەتايبەتە لەنئو ميللەتانى ئەمىرىكاي لاتىنى دا زۆر بەكار دەبرىت . بەلام لاي ئىمە بەكار ناھىترىت . گەر بمانەوي ئەو ئاوازە بەوجۆرە ناو بەرىن ئەبى بەم شىوہەيە بىنوسىن .
نۆتەكەي :

Am berew bere ((Bluz))

3 Am be rev be re nas ke dwl be re
6 am be rew be re nas ke dwl be re le ser ma chy ki i
she re xen je re le ser ma chy ki i she re xen je re

۳- ئەرى ھۆ بالا بەرز .

نمونەي تىكىستەكەي :

ئەرى ھۆ بالا بەرز گيانە گەردن شىلانە
يارم بەگزا دەي رەشت وگىلانە

نۆتەكەي :

Ary ho bala berz

A ry ho ba la berz gya ne ger dn shy la ne ya rm be g
6 za de y resh tw gy la ne

سكىلەكەي :

پلە دەنگىيەكانى برىتپىن لە ((لا . سىبىمۆل . دو#)) ، لە پلە نزمەكانىشدا پلە دەنگى فاي ناتوورى بەر ئەكەوي ((، بەپى چىژى ئاوازەكە پەيزە مۇسقىيەكەي برىتپە لە پەيزە دروست كراوى سەرپلەدەنگى پىنچەمى پەيزەي يەكەمى گەورەي رۇژھەلاتى ((رى ماژور - عەجەم)) ، نازناوى ئەم پەيزەيەش ھەر وەكو پەيزەي پىشوو پەيزەي حىجازى نەھاوہند يان زمزمە يە .

نمونەي سكىلەكەي :

D Major - Ajem A hijaz Nehawend - Zmzme

رېتمەكەي :

♩ = 75

۴- نازدارونازدار .

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

نازدارو نازدار نازدارت کردم
مندالی دوینیم تو پیرت کردم

نۆته‌کاهی :

Nazdarw nazdar

Naz da rw naz__da____ r naz da rt k r dm naz da rw naz__da__ r

7 naz da rt k r dm m__na li dwy ny ym to__pi__ kr____ dm m__na li

14 dwy____ ny ym to__pi__ kr____ dm

سکینه‌کاهی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له ((ری . می کار بیمۆل . فا . سوۆل . لای ناتور ... پله ده‌نگی
دۆشی بهر ئه‌که‌وئ)) به‌پیی ئه‌م پله ده‌نگیانه په‌یژه مۆسیقا‌کاهی بریتیه له په‌یژه دروست کراوی
سه‌رپله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((فا راست)) ، که په‌یژه‌ی ((ری ی
به‌یاتی پی ئه‌لین .. له به‌رئه‌وه‌ی پله یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌د کراوه ،
نازناوی به‌یاتی نه‌وا وهر ئه‌گرئ .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

F Rast D beyati newa

ریتمه‌کاهی

هـ - وهى وهى بارانه

نمونهى تیکستهکەى :

وهى وهى بارانه ئای ریزه به ریزه
دایمه چاویکم ئای له ریی کاریزه

نۆتهکەى :

Wey wey barane

wey wey ba ra ne ai ry ze be
ry ze dai me cha wy km ai le ryi
ka ry ze

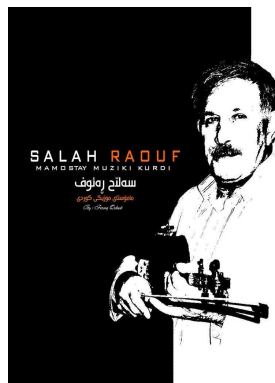
سکیلهکەى :

پله دهنگییهکانی بریتیین له ((می . فاکاردیز . سوڵ . لا . سی ناتوور)) ئاشکرایه
ئهم په یژه ، په یژه دروست کراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه دی دووهمی گه وهی رۆژه لاتی ((
سوڵ راست)) ه . پی ئه لاین په یژه دی ((می بهیات)) له بهرئوهی پلهی یه که می چوارینهی دووهمی
چاره که پله یه ک بلند کراوه نازناوی بهیاتی نهوا وهر ته گری .

نمونهى سکیلهکەى :

G Rast E Beyati Nawa

ریتمهکەى :

٦- باران بارانه .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

باران بارانه نم نم ته‌رمی کرد
له‌نجهو لاره‌کە‌ی له‌دین ده‌رمی کرد
له‌نجهو لاره‌کە‌ی له‌دین ده‌رمی کرد

نۆته‌کە‌ی :

Baran barane

ba ran ba ra ne nm nm ter mi krd ba ran ba ra ne nm nm ter mi krd
len jew la re key le dyn der mi krd len jew la re key le dyn der mi krd

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((فا# . سوڵ . لا)) ، په‌یژه‌ی ئەم پله‌ ده‌نگیانه‌ ته‌نها له سه‌رپله‌ی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((ری ماژۆر - عه‌جه‌م)) به‌ده‌ست دیت ، که پێی ئەلێن په‌یژه‌ی ((فا# فریجی - کورد)) .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

D Major - Ajem F# Frygi - Kurd

ریتمه‌کە‌ی :

مامۆستا که‌م (ولیه‌م یۆحه‌ننا)

۷- بهری به یانه .

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

بهری به یانه زرهی فنجانه
بای نه‌سیم و نه‌گریجهت
جار جار شه‌پیانسه

نۆته‌کهی :

Beri beyane

Be ri be__ ya__ ne__ z rey fn__ ja__ ne__ bay ne si__
6 mw__ ag ri je__ t jar jar sher__ ya__ ne__

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگییه‌کانی بریتین له ((می . فاکاردیز . سوّل . لا)) ئاشکرایه ئەم په‌یژه ، په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((سوّل راست)) . ه . پی‌ئێ نه‌لین په‌یژه‌ی ((می به‌یات)) له به‌رئه‌وه‌ی هیچ پله‌ده‌نگیه‌کی چوارینه‌ی دووه‌می به‌رناکه‌وی بۆیه ته‌نها به‌نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاته‌که‌وه ناوی ئەبه‌ین و چ کاتی گه‌شه‌ی پیدرا ئەوا گه‌شه‌پیدەر ئەتوانی جوړیک له جوړه‌کانی به‌یاتی بۆه‌لبژیرئ .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

G Rast E Beyat

ریتمه‌کهی :

۸- سهیری خاله‌کاهی :

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

سهیری خاله‌کاهی سهر رومه‌تی که
جه‌رگی دهره‌ینام بردی له‌تی کا

نۆته‌کاهی :

Seyri xalekey

Sey ri xa le key ser rw me ti ke Sey ri
10 xa le key ser rw me ti ke jer gi der hy na
20 m b r di le ti ka jer gi der hy na m b r di
30 le ti ka

سکینه‌کاهی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((می . فاکاردیز . سوۆل . لا . سی‌کاربیمۆل .
به‌جوانکاری پله‌ده‌نگی دۆشی به‌رئه‌که‌وی .)) ئاشکرایه که پله ده‌نگیه‌کانی ئەم ئاوازه له سه‌رپله‌ی
شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((سوۆل ماژۆر - عه‌جه‌م)) به‌ده‌ست دیت ، که ناوی
په‌یژه‌ی به‌یاته له به‌ر ئه‌وه‌ی یاشکرایه که ده‌سکاری پله ده‌نگیه‌کانی چوارینه‌ی دووه‌میش نه‌کراوه ،
بۆیه نازناوی په‌یژه‌ی ((دووبه‌یات)) ی هه‌یه .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی

G Rast E du Beyat

ریتمه‌کاهی :

۹- گولاله سورە .

نمونه تیکسته کهی :

گولاله سورەى سەر کولمى یارم
واگەشایه وه بو حالى زارم

نۆته کهی :

Gwlale swre

Gw la la sw rey ser kwl mi ya rm
wa ge sha ye we bo ha li za rm

سکینه کهی :

پله دەنگیەکانی بریتین له ((فاکاردیز . سوۆ . لا . سی . دۆى ناتوور و هەندى جاریش
وهكو خۆى لى دیتەوه ، پله دەنگیەکانى ئەم ئاوازه له سەرپله دەنگى سى یەمى پەژەى دووهمى
گەورەى پۆژەهەلاتى ((رى راست)) به دەست دیت كه ناز ناوى سیگای هەیه ، له بەر ئەوهى پله ی
یەكەمى چوارینەى دووهمى چاره كه پله یەك نهوى كراوه بۆیه نازناوى سىگای نههاوند یان
بەستەى ئەسفهانى هەیه .

نمونه تیکسته کهی :

D Rast F# sygai nehawend

ریتمه کهی :

۱۰- خانم گيان .

نمونه‌ی تيکسته‌کەي :

نيوه‌شه‌و رابوورد تاکەي لەلات بـم
لە خوام تەلەبه خانم گيان بەبالات شادبم

نۆتە‌کەي :

Xanm gyan

Ni we shew ra__ bw w rd ta__key le lat__ b__ m le x wam
te le__ be xa nm gyan be ba lat sha d b m le x wam te le__ be xa nm gyan
be ba lat sha d b m

سکێله‌کەي :

پله دەنگیه‌کانی بریتیین له ((فاکاردیز . سوڵ . لا . سی . دۆی ناتوور و هه‌ندئ جاریش وه‌کو خۆی لی دیته‌وه ، پله دەنگیه‌کانی ئەم ئاوازه له سه‌رپله دەنگی سی یه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((ری راست)) به‌ ده‌ست دیت که ناز ناوی سیگای هه‌یه ، له به‌ر ئەوه‌ی پله ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک نه‌وی کراوه بۆیه نازناوی سیگای نه‌هاوه‌ند یان به‌سته‌ی ئەسفه‌هانی هه‌یه .

نمونه‌ی سکێله‌کەي :

D Rast F# sygai nehawend

پیتمه‌کەي :

۱۱- نەشمیل .

نمونەى تىكىستەكەى :

نەشمیل نەشمیل نەشمیلانە دەم بچكۆلەى رومەت پانە
چومە مالىيان بە ميوانى پەنجەم گوشى لە گەل رانى
دايكي عەيار زوو پيى زانى دايكي عەيار زوو پيى زانى

نۆتەكەى :

Neshmil

Nesh mi l ne shmil nesh mi la ne dem b ch
ko ley rw me t pa ne chw me mal yan be mi wa ni
des tm gw shi le gel ra ni dai ki a yar zw py i za ni

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((فا# . سۆل . لا . سى . دو)) . بەپيى چيژى ئاوازەكە
پلە دەنگىەكانى راستەوخۇ پلە دەنگى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((سۆل ماژۇر - عەجەم)) .

نمونەى سكىلەكەى :

G Major - Ajem

رېتمەكەى :

۱۲- ھەي بەلارو بەلار .

نمونهي تيکستهکەي :

ھەي بەلارو بەلارو بەلارو

توسەري باوکت وەرە مالهەو

نۆتەکەي :

Hey belar

hey be la rw be la ra we
tw se ry ba w k t we re ma le we

سکيلەکەي :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((فاکاردیز . سوۆل . لا . سی . دۆی ناتوور و ھەندی جاریش وەکو خۆی لی دیتەو ، پلە دەنگیەکانی ئەم ئاوازە لە سەرپلە دەنگی سی یەمی پەيژەي دووہمی گەورەي پۆژھەلاتی ((ری راست)) بە دەست دیت کە ناز ناوی سیگای ھەيە ، لە بەر ئەوہي پلە پراویری پلە دەنگیەکانی بەژەي سیگایە ناز ناوی سی گا یان ئەوشاری ھەيە .
نمونهي سکيلەکەي :

D- Rast F -Syga

ریتەکەي :

۱۳- یار ئەمان ئەمان .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

بەسمان لێ بگرە گیانە سەراسوویی بانێ
 لەمن مالی زۆر گیانە لەتۆ جوانیی
 یار ئەمان ئەمان ئەمان
 لێوی ئالەو چاوی جـوان
 چاوەگەلێ مەستیان خواردومـیان
 خالە وردە ریز کوشتومـیان

نۆتە‌کە‌ی :

Yar aman

Bes man ly b gre gya ne se ra so i ba ni le mn
 ma li zor gya ne le to jw wa ni yar a man a man a man
 ly wi a lew cha wi jwan chaw ge li mes tyan xwar dw m yan
 xa le w r da ry z kw sh tw m yan

سکیله‌کە‌ی :

پله دەنگییه‌کانی بریتیین له ((فاکاردیز . سۆل . لا . سی .. له پله نزمه‌کانیشدا
 پله دەنگی رێ ی به‌رئەکه‌وی)) ، په‌یژه مۆسیقای ئەم ئاوازه له سه‌رپله دەنگی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی
 گه‌وره‌ی دووه‌می پۆژه‌لاتی ((رێ راست)) به‌ده‌ست دێ ، که په‌یژه‌ی سی‌گای پێ ئه‌لێن ، له‌ به‌ر
 ئەوه‌ی پله دەنگییه‌کانی چوارینه‌ی دووه‌می ئاشکرا نیه ، هه‌ر به‌و ناوه وه ئەمینتته‌وه و جۆری سی‌گا
 که‌ی ده‌ست نیشان ناکرێ .

نمونه‌ی سکیله‌کە‌ی :

D Rast F# Syga

ریتمه‌کە‌ی :

۱۵- ئامینی .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئامینیم تاقانە‌ی دایە
عایشە گولە و فاتمە و رە‌عنا‌یە
لە و سیا‌نە یە‌ک لی‌رە بوایە

نۆتە‌کە‌ی :

Aminy

A mi nym ta qa ne y da ye ai she gwlew fat mew rea
na ye lew sya ne yek ly re bwa ye

سکێله‌کە‌ی :

پله دەنگیە‌کانی بریتین لە ((می . فاکار دیز . سوڵ . لا)) . ئەم چوارینە پله دەنگیە لە چوارینە‌ی یە‌کە‌می پە‌یژە درووست کراوی سەرپله دەنگی شە‌شە‌می پە‌یژە‌ی دوو‌ەمی گە‌ورە‌ی پۆ‌ژە‌لاتی ((سوڵ ماژۆر - عە‌جە‌م)) بە‌دە‌ست دیت کە نازناوی بە‌یاتی هە‌یە ، بە‌لام جۆری بە‌یاتە‌کە‌ی ئاشکرانییە لە‌بەرئە‌وە‌ی پله دەنگیە‌کانی چوارینە‌ی دوو‌ەمی تیانیە بۆ‌یە هەر بە‌ناوی پە‌یژە‌ی بە‌یاتە‌وە ئە‌مینیتە‌وه ، ئە‌شتوانی وە‌کو پە‌یژە‌یە‌کی پله دەسکاری نە‌کراو بە پە‌یژە‌ی ((دوو‌بە‌یات)) ناو ببری‌ت .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

G Rast E du Beyat

پیتە‌کە‌ی :

۱۶- ئامین و ئامین .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئامین و ئامین هەرتۆی دنیاو دینم
قۆلە‌کە‌ت بێ‌نە‌ بیکە‌ بە‌سەرینم
ئامین ئاقانە‌ قە‌ت مەرگت نە‌بیینم

نۆ‌تە‌کە‌ی :

Amin w amin

A mi nyw a mi n her toi dn ya w di n m qo le ket
6 by ne bi kem be se ri nm a mi ta qa ne qet mer gt ne
12 bi n m a mi ta qa ne qet mer gt ne bi n m

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ دە‌نگیە‌کانی بریتین له‌ ((می‌کاربیمۆل . فا . سۆل . لا)) ئە‌م چوارینە‌ پله‌ دە‌نگیە‌ له‌ چوارینە‌ی یە‌کە‌می پە‌یژە‌درۆوست کراوی سەرپله‌ی سێ‌یه‌می پە‌یژە‌ی دوو‌هە‌می گە‌ورە‌ی رۆژ‌هە‌لاتی ((دۆ‌راست)) بە‌دە‌ست دیت ، کە‌ ناوی پە‌یژە‌ی ((می‌کاربیمۆلی سێ‌گیە‌)) ، له‌ بە‌ر ئە‌وه‌ی پله‌ دە‌نگیە‌کانی چوارینە‌ی دوو‌هە‌می ئاشکرا نییە‌ ئە‌وا هەر بە‌ناوی پە‌یژە‌ی سێ‌گیە‌کە‌یە‌وه‌ ئە‌م‌ینیتە‌وه‌ ، یان وه‌کو پە‌یژە‌ی سێ‌گی‌ دە‌سکاری نە‌کراو کە‌ نازناوی ((ئە‌وشار)) ی هە‌یه‌ مامە‌له‌ی له‌ گە‌‌لدا ئە‌کریت .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast E Syga - Awshar

ریتمه‌کە‌ی :

۱۷- ئامینیم نازەنینی .

نمونهی تیکستەکهی :

ئامینیم نازەنینی وهی وهی له زیرهی پۆتینی
 بالام به بالای ئەو کچه گرت سی په نجه کورتی دینی

نۆته کهی :

Aminym nazeniny

A mi nym na__ze ni ny__ we y wey le zi__ re y po ti ny
 5
 ba lam be ba la i awc kche g__ rt s y pen je kw__ r ti__ dy ny

سکینه کهی :

پله دەنگیەکانی بریتین له ((فا . سۆل . لاکار بيمۆل . سی بيمۆل . دۆ . ری)) . ئەم
 پله دەنگیەانە له په یژەهی دووهمی گهوره ی پۆژەه لاتی ((فا راست)) بهدی دیت .
 نمونهی سکینه کهی :

F Rast

پینمه کهی :

18/8

۱۸- کزهی جهرگانم .

نمونهی تیکستهکهی :

کزهی جهرگانم باوانم ویرانم
جیگام بؤراخه ئەمشه و میوانم
ئەری وای گەردو گەردو گەردانه
یارم شه معه و خۆم پهروانم
مه مۆلهت وادهی دهست لی دانه

نۆتهکهی :

Kzey jerganm

K_ zey jer ga n_ m ba wa_ n wy ra_ nm jy_ gam
6
bo ra xe_ am she_ w mi_ wa_ nm a ry wa_ i ge_ r
10
d w ger_ dw_ ger_ da_ ne ya_ rm_
14
she m aw a ry xo_ m per_ wa_ ne me m
17
ko_ le_ t we_ dey a ry de_ s ly_ da_ ne

سکیلهکهی :

پله دهنگیهکانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری)) ، ئەم چوارینه پله دهنگیه له سه ر په یژهی دووه می گه وره ی پۆژه له لاتی ((دۆ راست)) به دهست دیت ، پیی ئەلین په یژهی بهیات ، له بهر ئەوهی پله دهنگیهکانی چوارینهی دووه می ئاشکرانیه بۆیه هه ر به نازناوی په یژهی ((دووبه یات)) وهکو په یژهیهکی پله دهنگی دهسکاری نه کراو کاری پێ ئەکری .
نمونهی سکیلهکهی :

C Rast A du beyat

ریتمهکهی :

۱۹- كیژی مەرۆ .

نمونهی تیکستهکەیی :

له بی مهیلیهکت هه ی وه ی بووم په ره وازه ده ی
به قات پی ناکه م هه ی وه ی کچ بی مه جازه ده ی
کیژی مەرۆ جوانی سیوی سه ر دوکانسی
ئەمشه و دیم به میوانی وه ی له باخی مه جید خانی

نۆتهکەیی :

Kijey mero

Le by mey liye key hey wey bwm pe re__ wa ze____ dey

5
be qat py na ke m__ hey we y kch by me ja__ ze____ dey

9
ki jy me__ ro__ jwa____ ni sy wi ser__ dw__ ka____ ni

13
am shew dym be__ mi__ wa__ ni we y le ba xi me ji d xa____ ni

سکیلهکەیی :

پله دەنگیهکانی بریتین له ((می کاربیمۆل . فا . سۆل)) ئەم سی پله دەنگیه ، له پله دەنگیهکانی په یژهی درووست کراوی سه رپلهی سییه می په یژهی دووه می گه وره ی رۆژه لاتی)) (دۆ راست)) به دەست دیت ، که پیی ئەلین په یژهی سیگا . له بهر ئەوهی پله دەنگیهکانی تری ئاشکرا نیه بۆیه هه ر به نازناوی سیگاوه ئەمینیته وه و جووری سیگاکی دهرناکه وی ، تا دوا ی ئەوهی گه شه ی پی نه کریت ((پله دەنگیهکانی زیاد نه کرین)) .

نمونهی سکیلهکەیی :

C Rast E♭ Syga

ریتمهکەیی :

C

۲۰- وەك قومرى سەر باالم شىنە .

نمونهى تىكىستەكەى :

وہ قومرى سەربالم شىنە   کار و پيشەم ھەر گرینە
ئەسمەران خوتىنيان شيرینە   ئەى وەى وەى وەى بارانە

نۆتەكەى :

Wek qwm ri

Wek qwm ri se r ba lm shi ne dech ri ky nm be m ha wi ne
as me ra n xwy n ya n shi ri ne ay wey we y wey ba ra ne

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى بریتین لە ((دۆ . ری . مى کار بيمۆل . فا . سۆل بيمۆل)) ،
چوارینەى يەكەمى ، چوارینەى يەكەمى پەيژەى ((دۆ)) ى پەيژەى راست . پلە دەنگى سۆل بيمۆل
كە پلەى پینجەمیەتى بە گۆرانکاری يەكى لاوەكى نیو پلەى دەنگى نزم کراوەتەوہ بۆیە نازداوى ((
سەبا راست)) وەرئەگرئ .

نمونهى سكىلەكەى :

C Seba Rast

ریتەكەى :

۲۱ - شەمامەو خال خال .

نمونهی تیکسته‌کەیی :

ئەری بەرتیلیان ئەدا دەی ئەپارنەو
ناردوومە بۆمال ساردە فینە کی

ئەری بەبانانەو گیانە بەبانانەو
شەمامەو خال خال شەمام شەکی

نۆتە‌کەیی :

Shemamew xal xal

a ry be ba na ne we gya ne be ba na ne we a ry ber til

6 yan a da wey wey a pa ra ne we she ma mew xal xal she mam sh l ki

12 nar dw me bo ma le sar dew fy n ki

سکیله‌کەیی :

پەیزەیی ئەم ئاوازە مشتومپی زۆر لە سەرە ، ئەو دەیی من گەیشتمە ئاکام تیایدا ئەو دەییە
پەیزەیی ئەم ئاوازە پەیزەیی یەکەمی گەورەیی پۆژەلاتی ((فا ماژۆر - گەورەیی)) ، هەرچەندە نە
دەست پیکردنی و نەکۆتایی هاتنی بە پە دەنگی سەرەکی کە پە دەنگی ((فا)) یە ، بەلام بەپیی ئە
و ئاوازە ریتەم سەر بەستانەیی کە دەبنەپیشەکی ئەم ئاوازە ریتەم دارە ، ئەو ئەسەلمینن کە پەیزەیی ((
فا ماژۆر - عەجەم)) .

نمونهی سکیله‌کەیی :

F Major - Ajem

تیبینی :

بیرو رایەک هەییە کە ئەم پەیزەییە پەیزە درووست کراوی سەرپە دەنگی شەشەمی پەیزەیی
یەکەمی گەورەیی پۆژەلاتی ((سی بیمول ماژۆر - عەجەم)) ه کە پەیزەیی ((مینۆر - نەهاوئەند)) ی
سروشتی پی ئەلین .

نۆتە‌کەیی :

Shemamew xal xal

a ry be ba na ne we gya ne be ba na ne we a ry ber til

6 yan a da wey wey a pa ra ne we she ma mew xal xal she mam sh l ki

12 nar dw me bo ma le sar dew fy n ki

نمونه‌ی سکیل‌کاهی :

ریت‌کاهی :

حسین گهر میانی و تیمی موسیقایی سلیمان‌ی

۲۲- ئەى خانم خانم .

نمونهى تىكىستەكەى :

ئەى خانم خانم خانمۆلى
لەخرىت ماچ كەم يالە دوۆلى
كوۆت بگرم سەرى مەمكۆلى

نۆتەكەى :

Ay xanm xanm

Ay xa nm xa nm xa nm o_____ ly le xryt mach kem
5
ya le_____ do_____ ly kwyt b g rm se ri me_____ m
9
ko_____ ly kwyt b g rm se ri me_____ m ko_____ ly

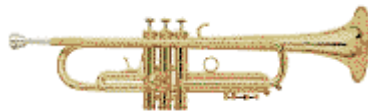
سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى ئەم ئاوازە پىك دىت لە ((مىكاربىمۆل . فا . سۆل . لاكاربىمۆل)) .
پەيژەى ئام ئاوازە لە سەرپلە دەنگى سىيەمى پەيژەى دووهمى گەورەى پۆژھەلاتى ((راست)) بەدى
دىت ، كە پىي ئەلەن پەيژەى سىگا ، لە بەر ئەوہى پلەى چوارەمى پەيژەى سىگاگە ((پلە دەنگى لا
((چارەكە پلەيەك نەوى كراوہ بۆيە نازناوى پەيژەى)) (سىگا سىگا يان سىگا غەرىب))
وہرئەگرئ .

نمونهى سكىلەكەى :

C Rast Eb syga syga

پىتمەكەى :

۲۳- له سيله‌ی قهبران .

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

له سيله‌ی قهبران هاواره

حاکم بم دا له سيّداره

قهت نانیم من مه‌یلی ئه‌و یاره

نۆته‌کهی :

Le siley qebran

Le si le yi qe b ra n ha wa re
5 ha km by yw bm da le sy da re mn na ny m
10 mey li aw ya re

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((ری . می . فا . کاردیز . سوّل . لا)) . . به‌پیی چیژی

ئاوازه‌که په‌یژه‌ی ئه‌م ئاوازه بریتیه‌له په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((ری راست)) .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

D Rast

ریتمه‌کهی :

۲۴ - كەتان كەتانه .

نمونهی تیکستهکەهی :

كە تان كەتانه باوانم عەمرم كەتانه
دەم كۆل دەم بێنە باوانم دەم بچكۆلانه
خال دانە دانە

نۆتەكەهی :

Ketan ketane

Ke tan ke ta ne ba wa nm am rm ke ta ne
5 dem kwl dem by ne ba wa nm dem bch ko
8 la ne xa l da ne da ne

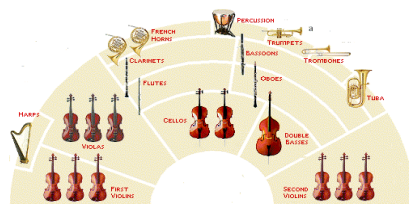
سكێلهكەهی :

پله دەنگیهکانی بریتیه له ((می . فا . سۆل . لابیمۆل . سی)) ، په‌یژه مۆسیقای ئەم ئاوازه پیک دیت له په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله دەنگی چواره‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی روژه‌لاتی ((دۆ ماژۆر - عه‌جه‌م)) هارمۆنی ، که پله‌ی شه‌شه‌می نیو پله‌ی دەنگی نه‌وی کراوه . پینی ئەلین په‌یژه‌ی ((فا سیگان - هه‌مایۆن یان نگریز)) .

نمونهی سکێلهکەهی :

C Major - Ajem harmoni F Sygan - Hemayon

پیتمه‌کەهی :

۲۵- بۆنى ھەلەلان دى .

نمونه تىكىستەكەي :

بۆنى ھەلەلان دى سەدای چاوكالان دى
لەگەورەمالان دى توخوا پىيى بلىن بابى
بەكراسى كەتان بى

نۆتەكەي :

Boni helalan dy

Bo ni he la la n dy se dai chaw ka ka lan dy le gew re ma
la dy tex wa pyi blyn ba by bek ra si ke ta n byt

سكىلەكەي :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((مى كاربىمۆل . فا . سۆل . لا)) ئەم پلە دەنگىانە ، لە پلە دەنگىەكانى پەيژەدى درووست كراوى سەرىلەى سىيەمى پەيژەدى دووهمى گەورەى پۆژەلەتى ((دوۋراست)) بەدەست دىن ، كە پىيى ئەللىن پەيژەدى سىگا . لە بەر ئەوھى پلە دەنگىەكانى ترى ئاشكرا نىە بۆيە ھەر بەنازناوى ((سىگا)) وە ئەمىننىتەوھ و جۆرى سىگاگەى دەرناكەوى ، تا دواى ئەوھى ((پلە دەنگىەكانى زياد نەكرىن)) گەشەى پى نەكرىت .

نمونه تىكىستەكەي :

C Rast Eb Syga

رىتمەكەي :

۲۶- ئامۇزا گيان .

نمونهی تیکستهکەى :

هەر كۆچ كۆچت بو كۆچ نەبىرايهوه ئامۇزا گيان
 كۆچ بوو بە ئاگر نەكوژايهوه ئامۇزاگيان
 ئامۇزا تۆبالا بەرزى ئامۇزا هەر بۆمن فەرزى
 ئامۇزا تەنيا گولەكەم ئامۇزا نوخشەى دلەكەم

نۆتەكەى :

Amoza gyan

سكىلەكەى :

پله دەنگىيەكانى برىتیین له ((مى . فاكاردیز . سۆل . لا)) ئاشكرايه ئەم پەيژە ، پەيژە
 درووست كراوى سەرپله دەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژەلەلاتى ((سۆل راست)) . ه .
 پىي ئەلین پەيژەى ((مى بەيات)) له بەرئەوهى پله دەنگى يەكەمى چوارینەى دووهمى چارەكە پله
 يەك بۆند كراوه ، بۆيه نازناوى بەياتى ئەوا وەر ئەگرى .

نمونهی سكىلەكەى :

رېتمەكەى :

۲۷- ئاگر بارانه .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

هەر چەند ئە‌کە‌م دڵ پیر نابـــــــئ
 دەستم لە‌یه‌خە‌ی گیر نابـــــــئ
 یار مندالە‌و بۆ‌م ژیر نابـــــــئ
 ئای خودا لە‌م ئاگر بارانه بارانه بارانه
 یار بە‌بێ‌ تو مالم ویرانه ویرانه چاو جوانه

نۆ‌تە‌کە‌ی :

Agr barane

Her chen de ke m dl pir na by des tm le ye
 xey gir na by yar mn da le w bom jir na by
 hey xw da lem a gr ba ra ne ba ra ne ba ra ne yar be by to ma
 lm w y ra ne w y ra ne cha w jwa a ne

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ دە‌نگیە‌کانی بریتین لە (می . فا کاردیز . سوۆ . لا . سی ناتوور . دۆ .
 بە‌جوانکاریش پله‌ دە‌نگی ری ی بە‌رئە‌کە‌وئ) ، بە‌پێ‌ی چێژێ‌ ئاوازە‌کە‌ ، پله‌ دە‌نگیە‌کانی ئە‌م
 ئاوازە‌مان لە‌ سەرپله‌ دە‌نگیە‌کانی پە‌یژە‌درووست کراوی سەرپله‌ دە‌نگی شە‌شە‌می پە‌یژە‌ی دووە‌می
 گە‌ورە‌ی پۆ‌ژە‌لاتی (سوۆ راست) بە‌ دە‌ست دیت . کە‌ پێ‌ی ئە‌لین پە‌یژە‌ی بە‌یات ، لە‌ بە‌ر ئە‌وە‌ی
 پله‌ دە‌نگی یە‌کە‌می چوارینە‌ی دووە‌می چارە‌کە‌پله‌یە‌ک بۆ‌ند کراوه ، جوۆری بە‌یاتە‌کە‌ی نازناوی
 پە‌یژە‌ی (بە‌یاتی نه‌وا) وەرئە‌گرئ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

G Rast E Beyati Nawa

ریتە‌کە‌ی :

۲۸- كاكه له جه مۆبى .

نمونه تيكسته كهى :

كاكه له چه مۆبى هو برا له داراو بى
پاويل شو ريبا بى خال گه لى كوت ريبا بى
يار به له نجهى دوينى قهولى به من دابى
يار له من توراب بى

نۆته كهى :

Ho bra

Ka ke le che mo__ by we b ra le da__ re w by pa w pl sho
6 ra ya by xa l ge li kwt ra w by yer be le n jey dw y ny
11 qe w li be mn__ da w by yar__ le mn tor__ ya w by

سكىله كهى :

پله دهنگيه كانى بریتین له ((فا . سۆل . لا)) ، چوارینه يهك تهواو ناکا ، به لام به پیتی چیتى
ئاوازه كه پله دهنگيه كانى په یژهى يه كه مى گه وره ی پۆژه لاتی ((فا ماژور - عه جه م)) ه .
نمونه تيكسته كهى :

F Major - Ajem

ریتمه كهى :

۲۹- لۆ لۆ لۆ لۆ .

نمونهی تیکستهکهی :

من دورو تو دورو هاوار لۆ لۆ لۆ بهینی بهستین بمرم لۆ لۆ لۆ
بهفرمیسکی چاو هاوار لۆ لۆ لۆ جوگه ههلبهستین بمرم لۆ لۆ لۆ

نۆتهکهی :

Lo lo ly ly

Mn dw rw to dwr ha war lo o lo o lo lo
4 bey ny b bes tyn bm rm ly y ly y ly be fr
8 mys ki cha w ha war lo o lo o lo o lo
11 jo ge he l be s tyn bm rm ly y ly y ly

سکینهکهی :

پله دهنگیهکانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دۆ . پۆ . می ناتوور)) ، پله
دهنگیهکانی ئەم ئاوازه له سه رپله دهنگی شهشه می په یژهی دووه می گهره ی پۆژه له لاتی ((دۆ راست))
به دهست دیت ، که پیتی ئەلین بهیات ، له بهر ئەوهی پله دهنگی چوارینهی دووه می چاره که پله یهک
ببند کراوه نازناوی بهیاتی ((نهوا)) وهر ئەگرئ .

نمونهی سکینهکهی :

C Rast A Beyati Nawa

ریتمهکهی :

۳۰- ھەي نار .

نمونهي تيکستهکەي :

ھەي نار ھەي نار باوانم يار
ھات و پويشت بە لەنجەولار

نۆتەکەي :

Hey nar

5

He y nar he y nar ba wa nm ya r ha
tw ro y y sht ya r ba len je w la r

سکيلەکەي :

پلە دەنگيەکانی بریتين لە ((دۆ . پى . مى . کاربیمۆل . فا . سوۆ)) ، پەيژەي ئەم
ئاوازه ، پیک دیت لە پلە دەنگيەکانی پەيژەي دووھمی گەورەي پۆژھەلاتی ((دۆ راست)) .
نمونهي سکيلەکەي :

C Rast

پیتمەکەي :

۳۱- گيان گيان .

نمونه‌ی تيکسته‌کەي :

گيان گيان و گيان گيان گيان نازيزه‌کەم
نيوه‌شه‌و رابوورد ئەي هاوار ئينتيزاره‌کەم

نۆته‌کەي :

Gyan gyan

Gya n gy— nw— gy a n gya— n gyan a— zi— ze—
4 ke a— m ni— we— she w ra— bw— rd ay ha war
7 in— ti— za— re— ke— m

سکيله‌کەي :

پله دهنگيه‌کانی بریتین له ((دۆ . ری . می‌کاربیمۆل . فا . سوۆل . له پله
نزمه‌کانیشا پله دهنگی سی‌کاربیمۆلی بهر ئەکه‌وئ)) . په‌یژه‌ موسیقای ئەم ئاوازه بریتیه له په‌یژه
درووست کراوی سه‌رپله دهنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((فا راست)) . که
نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌رئه‌وه‌ی پله دهنگی دووه‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلنډ
کراوه و گه‌ر پێویستیش به به‌کاره‌ینان بکات ئەوا ئەبێ پله دهنگی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌میشی نیو
پله‌ی دهنگی بلنډ بکه‌ین ، بۆیه نازناوی ((به‌یاتی موچه‌یه‌ر یان حسه‌ینی)) و لای تورکه‌کان پێی
ئەلێن عوشاقی تورکی .

نمونه‌ی سکيله‌کەي :

F Rast D beyati Muheiyer

ریتمه‌کەي :

۳۲ - كەم شەرت .

نمونهی تیکستهکەیی :

كەم شەرت وہی پۆ پۆ
بئ شەرت مەرگی تۆ
من بئ شەرتم یان ئە تۆ
من بئم بە قوربانی تۆ

نۆتەکەیی :

Kem shert

Kem sher t we y ro ro by sher t mer gi to
mn kem sher tm ya xwt to mn b bm be qwr ba ni to

سکێلەکەیی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((ری . می . فا . سۆل . لا)) ، پەیزە موسیقایی ئەم
ئاوازه بریتیه لە پەیزەیی یەکەمی گەورەیی پۆژەهەلاتی ((پئ ماژۆر - عەجەم)) .
نمونهی سکێلەکەیی :

D Major - Ajem

پیتەمەکەیی :

۳۳ - كەويار .

نمونهى تيكسته كەي :

كەويارم كەويار كەويارم جوانى
پيشكەشى تۆى ئەكەم من شارى سلەيمانى

نۆتە كەي :

Kew yar

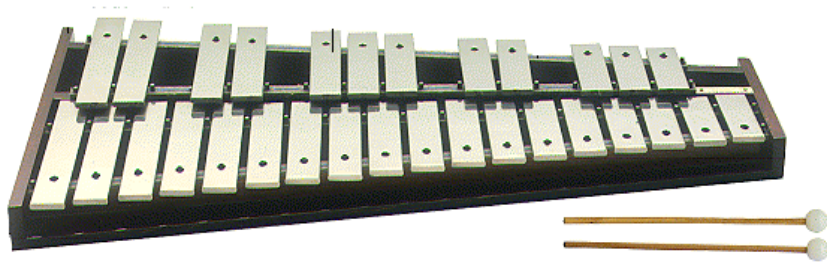
Kew ya r m kew ya r kew ya r m jwa ni
pysh ke shi toi a ke m mn sha ri Sley ma ni

سكىله كەي :

پله دەنگىه كانى برىتئين له ((رى . مى . فاكاردىز . سوّل . لا)) . . به پى چىزى
ئاوازەكە پەيژەى ئەم ئاوازە برىتئەله پەيژەى دووهمى گەرەى پۆژەه لاتی ((پى راست)) .
نمونهى سكىله كەي :

D Rast

رېتمە كەي :

۳۴- راسته‌ی خیابان .

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

ئەری راسته‌ی خیابان گیانه‌که‌م باخی میلیه‌تی
 ئەری موباره‌کت بی گیانه‌که‌م چیتی شرکه‌تی
 لای لای لای لای لای که‌وی گەردن به‌خالی
 گیان گیان گیان که‌وی کوشتومی باو‌هش و منالی
 ئۆف ئۆف ئۆف ئۆف تو منالی چوارده‌ سالی
 ماشه‌للا پر خه‌ت و خالی

نۆته‌کاهی :

Rastey xyaban

A r y ras tey xi ya ban gy ne ke m ba xi mil le ti
 a r y mw ba re k t by gy ne ke m chi ti mi l le ti lay
 la i la i la i la i ke wi ger d n be xa li gya n gya n
 gya n gy n kwsh tw mi ba we shw w m n da li o f o f
 o f o f to mn a li chwar de sa li ma she la pr xe tw xa li

سکینه‌کاهی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((دۆ . ری . می‌کاربیمۆل . فا . سۆل . لا)) .
 په‌یژه‌مۆسیقا‌ه‌کاهی بریتیه‌له‌ په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دۆ راست)) .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

C Rast

ریتمه‌کاهی :

۳۵- ههوری لار .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

هه‌سته بابیکه‌ین هه‌وری لار قه‌ولی دوو به‌دوو
نه‌من ژن بی‌نم هه‌وری لار نه‌تۆبکه‌ی ش—وو
ئای کولنجه‌ پئی رئی یه‌ وه‌ی ده‌سمال قاقانسی
به‌ینی من و تۆ هه‌وری لار عاله‌م پی‌ی زانسی

نۆته‌کە‌ی :

Hewri lar

Hes te ba__ bi__ keyn hew__ ri lar qew li__ dw be__ dw__ w
ne mn jn__ by__ nm hew__ ri lar ne to__ b ke y shw__ w ay kw len
je ro__ ro__ ye wey des mal__ qa qa__ ni__ i bey ni m__ nw__
to hew__ ri lar a le m pyi za__ ni__ i

سکینه‌کە‌ی :

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((می‌کاربیمۆل . فا . سۆل . لا)) ، به‌پی‌ی چیژه ئاوازه‌که
په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه له په‌یژه‌ درووست کراوی سه‌رپله‌ ده‌نگی چواره‌می په‌یژه‌ی دووه‌می یه‌که‌می
پۆژه‌لاتی ((دۆ ماجۆر)) ی هارمۆنی که پله‌ ده‌نگی شه‌شه‌می نیوو پله‌ی ده‌نگی نه‌وی ئه‌کریت ،
په‌یژه‌ی ره‌وه‌ندی پی‌ئه‌لین .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

C Major - Ajem harmoni F Sygan - Hemayon

پیتمه‌کە‌ی :

۳۶ - گهوههري .

نمونهي تيکستهکهي :

گهوههري وهي گهوههري وهي گهوههريم کانيسکاني
ئهري خو من شيتي تو م گيانه ناشي نه ي زاني

نۆتهکهي :

Gewhery

Gew he ry wey ge w he ry gew he rym ka nys
ka ni i a ry xo mn shy ti to m gy ne na shy ney za ni

سکيلهکهي :

پله دهنگيهکاني بریتين له ((لا . سي کاربیمۆل . دۆ . ری . می ناتورال)) . پهیژه
مۆسیقایهکهي بریتیهله پهیژه درووست کراوی سه رپله دهنگي شه شه می پهیژهی دووه می گه وهی
پۆژه لاتی ((دۆ راست)) ، که پهیژهی بهیاتی پی ئه لین ، له بهر ئه وهی پله دهنگي یه که می
چوارینهی دووه می چاره که پله یه کی دهنگي بلند کراوه ، نازناوی پهیژهی بهیاتی ((نهوا)) ی هه یه .
نمونهي سکيلهکهي :

C Rast A Beyati Nawa

ریتمهکهي :

۳۷- ئامین و ئامین .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

ئامین و ئامین ھەر تۆی دنیاو دینم
 قۆلە‌کە‌ت بێ‌نە‌ بیکە‌ بە‌سە‌رینم
 ئامین تا‌قانه‌ وە‌ی مەرگت نە‌بی‌نم

نۆ‌تە‌کە‌ی :

Amin w Amin

A mi nw a mi n her toi dn yaw di n m

9
 qo le ket by ne bi ke be se ri n m

17
 A min ta qa ne wey mer g ne bi n m

سکیله‌کە‌ی :

پله‌ دە‌نگیە‌کانی بریتین له‌ ((می کاربیمۆل . فا . سۆل . لا)) ئە‌م پله‌ دە‌نگیانه‌ ، له‌ پله‌ دە‌نگیە‌کانی په‌یژە‌ی درووست کراوی سە‌رپله‌ی سی‌یه‌می په‌یژە‌ی دوو‌هە‌می گە‌وره‌ی پۆ‌ژ‌ه‌ه‌لاتی)) (دۆ‌راست)) بە‌دە‌ست دین ، که‌ پێ‌ی ئە‌لین په‌یژە‌ی سی‌گا . له‌ بە‌ر ئە‌وه‌ی پله‌ دە‌نگیە‌کانی تری ئاشکرا نیه‌ بۆ‌یه‌ ھەر بە‌نازناوی ((سی‌گا)) وە‌ ئە‌م‌ینیتە‌وه‌ و جۆ‌ری سی‌گاکە‌ی دە‌رناکە‌وێ‌ یان وە‌کو په‌یژە‌ی ئە‌وشار کاری له‌گە‌ڵدا ئە‌کریت ، تا دوا‌ی ئە‌وه‌ی ((پله‌ دە‌نگیە‌کانی زیاد ئە‌کرین)) گە‌شە‌ی پێ‌ ئە‌کریت .

نمونه‌ی سکیله‌کە‌ی :

C Rast E Syga - Awshar

ریتمه‌کە‌ی :

۳۸- شۆرە ژن .

نمونهی تیکستهکەیی :

گەرمیانی یا کویتسانی لال بۆ چاوی جوانی
 هەکچێ بیئە ماچت کەم ئەرێ شۆرە ژن وەلا ڕوو بەخالی
 بەسەد لیرە هەرزانی بەسەد لیرە هەرزانی

نۆتەکەیی :

Shore jn

Ger miya ni ya kwys ta ni lal bm bo cha
 wi jwa ni he kchy by ne ma cht kem a ry sho re jn we la
 rw be xa l be sed li r e he r za ni

سکیلهکەیی :

پله دەنگیەکانی بریتین له ((ری . می بيمۆل . فا . سۆل . لا بيمۆل . سی بيمۆل . دۆ .
 پێ بيمۆل)) ، به پێی چيژێ ئاوازه که چوارینهی یه که می بریتیه له ((می بيمۆل . فا . سۆل .
 لا بيمۆل)) ، که چوارینهی یه که می په یژه گه وره ی یه که می رۆژه لاتێ ((می بيمۆل ماژۆر - عه جه م))
 ه ، له بهر ئه وه ی پله ی سی یه می چوارینه ی دووه می نیو پله ی دهنگی نزم کراوه ، ده شی په یژه ی
 گه وره ی میلۆدی بیت .

نمونهی سکیلهکەیی :

Eb major ..... Ajem Nehawend -Dldar

پیتمهکەیی :

۳۹- سهوزه مهړۆ .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

سهوزه مهړۆ سهوزه گیان سهوزه‌کە‌ی مالم
 نه‌خۆش نه‌کە‌وی سهوزه نه‌شکینی بالم
 ئە‌وا تۆ ئە‌پۆ‌ی سهوزه به‌خوام سپاردی
 خۆم پیم نه‌کرایم سهوزه دلە‌کە‌م بۆ‌ناردی

نۆ‌ته‌کە‌ی :

Sewze

sew ze me ro__ sew ze gya n sew ze key y i ma__ lm ne xosh ne ke__

6
 wi sew ze__ nesh ky ni__ i ba__ lm a wa to a ro i sew ze__ bex wam s__

12
 pa__ r di xom pym nek ra__ bym sew ze__ dle kem bo__ na__ r di

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری)) ، ئە‌م چوارینه‌پله
 ده‌نگیه‌ له‌ سه‌ر په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دۆ راست)) به‌ده‌ست دیت ، پێ‌ی ئە‌لین
 په‌یژه‌ی به‌یات ، له‌ به‌ر ئە‌وه‌ی پله‌ ده‌نگیه‌کانی چوارینه‌ی دووهمی ئاشکرانیه‌ بۆ‌یه‌ هه‌ر به‌ نازناوی
 په‌یژه‌ی ((دووبه‌یات)) وه‌کو په‌یژه‌یه‌کی پله‌ ده‌نگی ده‌سکاری نه‌کراو کاری پێ‌ ئە‌کری .
 نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast A du beyat

ریتمه‌کە‌ی :

۴۰- لیمۆ هەی لیمۆ .

نمۆنەى تىكستەكەى :

لیمۆ هەى لیمۆ لیمۆ شـ یرازى
سەرپەنجەت رەنگ كە لیمۆ گیان بۆ پەنجە بازى

نۆتەكەى :

Limo hey limo

Li mo he y li mo li mo shi ra zi
ser pen je t sw r li mo gyan bo pen je ba zi
ser pen je t sw r li mo gyan bo pen je ba zi

سكىلەكەى :

پلە دەنگیەکانى بریتین لە ((مى کاربیمۆل . فا . سۆل . لا)) ئەم پلە دەنگیانە ، لە پلە دەنگیەکانى پەيژەى درووست کراوى سەرپلەى سى یەمى پەيژەى دووهمى گەورەى پۆژەهەلاتى ((دۆ راست)) بە دەست دین ، كە پى ئەلین پەيژەى سى گا . لە بەر ئەوەى پلە دەنگیەکانى تری ئاشکرا نیه بۆیە هەر بە نازناوى ((سى گا)) وە ئەمىنیتەو و جۆرى سى گاکەى دەرناکەوى یان وەکو پەيژەى ئەوشار کارى لە گەلدا ئەکریت ، تا دواى ئەوەى ((پلە دەنگیەکانى زیاد ئەکرین)) گەشەى پى ئەکریت .

نمۆنەى سكىلەكەى :

پیتەكەى :

۴۱- خانم تۆ خانمى .

نمونەى تېكىستەكەى :

خانم تۆخانمى خانمى خانمانمى
ئەودەردەى گرتومە ھەرتۆ دەرمانمى
ئارامى گيانمى

نۆتەكەى :

Xanm to xanmi

Xa nm to xa ____ nm ^{mi} xan mi xan ma ____ nm ⁱ aw der dey

6
gr ____ tw ____ me her to der ma ____ nm i a ra mi gya ____ nm ⁱ

سكىئەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((مى كارىبىمۆل . فا . سۆل . لا)) ئەم پلە دەنگىانە ، لە پلە دەنگىەكانى پەيژەى درووست كراوى سەرپلەى سىيەمى پەيژەى دووهمى گەورەى پۆژھەلاتى)) (دۆ راست)) بەدەست دىن ، كە پىي ئەلېن پەيژەى سىگا . لە بەر ئەوہى پلە دەنگىەكانى ترى ئاشكرا نىيە بۆيە ھەر بەنازناوى ((سىگا)) وە ئەمىنىتەوہ و جۆرى سىگاگەى دەرناكەوچى يان وەكو پەيژەى ئەوشار كارى لەگەلدا ئەكرىت ، تا دواى ئەوہى ((پلە دەنگىەكانى زياد ئەكرىن)) گەشەى پى ئەكرىت .

نمونەى سكىئەكەى :

C Rast E Syga - Awshar

رىتمەكەى :

۴۲- هه‌ی خانم خانم .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

هه‌ی خانم خانم خانم

سوک سوک وەرە بە‌ده‌نگمه‌وه

زۆر‌نه‌خۆشم بـم به‌ره‌وه

نۆته‌کە‌ی :

Hey xanm xanm

Hey xa nm xa nm xa n ma we swk swk we re

5 be la me we zor ne xo shm bm be re we

10 zor ne xo shm bm be re we

سکینه‌کە‌ی :

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتیه‌له ((می‌کاربیمۆل . فا . سوۆل . لابیمۆل . سی‌بیمۆل))
 ، په‌یژه‌مۆسیقا‌ه‌کە‌ی بریتیه‌ له په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی
 رۆژه‌ه‌لاتی ((دۆراست)) که په‌یژه‌ی ((می‌کاربیمۆلی سی‌گا)) ی پێ‌ئه‌لین . له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ ده‌نگی
 چواره‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می نیوو پله‌ی ده‌نگی نزم کراوه‌ته‌وه‌و پله‌ده‌نگی یه‌که‌می چوارینه‌ی
 دووه‌میشی چاره‌که‌پله‌یه‌ک نزم کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی سی‌گای کورد یان خوزامی نوێ وەرئه‌گرێ .
 نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

C Rast Eb Syga i Kurd

ریتمه‌کە‌ی :

۴۳- بووک مریه م .

نمونه ی تیکسته که ی :

ئۆخه ی ئۆخه ی بووک مریه م
 ئەتۆ گواره ی ئەمنیش گویم
 وهک مهجنونم لی هاتوو ه جوانی
 کوشته ی چاوه که ی له یلیم

نۆته که ی :

Bwk mryem

O xey o xey bwk m r ye m a to gwa re y
 a mni sh gwym wek mej nw nm ly ha twe jwa ny kwsh tey
 cha we key ley lym

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((می بيمۆل . فا# . سۆل . لابيمۆل . سی ناتوور)) ، به پێی
 چێژی ئاوازه که په یژه که ی بریتیه له په یژه درووست کراوی سه رپله دهنگی پینجه می په یژه ی یه که می
 گه وره ی پۆژه لاتی ((دۆ ماژۆر - عه جه م)) . که په یژه ی ((حجازکار - شاناز)) ی پێ ئەلین .
 به لام گهر گوێ بدینه هه وانه وه ی پله دهنگی کۆتایی ئەوا ئەبێ وه کو په یژه ی بلووز کاری له گه لدا
 بکه یین میانه دهنگیه کانی به م شیوه یه ئەبێ : 1/2 - 1 - 1.1/2 - 1/2 - 1/2 - 1.1/2 .
 نمونه ی سکینه که ی :

C Major - Ajem G Hijazkar - Shanaz

نمونه ی سکینه ی بلووز 2 :

Bluz 2

ریتمه که ی :

3/4

۴۴- شیرینی سهوزه .

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

شیرینی سهوزه دانه‌ی هه‌ناری
 کیژه جوانه‌یکه‌ی ناو کورده‌واری
 توخواله‌سه‌رچی لیمان بی‌زاری

نۆته‌کاهی :

Shryny w sewze

Shi ri nyw se__ a ze da ney he na__ ri ki je jwa ne__ key

7
 naw kwr de wa__ ri twx wa le se__ r chi ly man by za__ ri sh ri nyw

14
 sew ze shi ri nyw sew ze Shi ri nyw se__ a ze da ney he na__ ri

سکینه‌کاهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((دۆ . ری . می‌بیمۆل . فا# . سوۆل . لا)) ، به‌پیی چیژی
 ئاوازه‌که ، په‌یژه‌مۆسیقا‌کاهی بریتیه له په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله ده‌نگی پینجه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می
 گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((سوۆل ماژۆر - عه‌جه‌م)) ، که په‌یژه‌ی میکسۆلیدی ((حیجاز)) ناوئه‌بریت ،
 زۆرجاریش به په‌یژه‌ی حیجاز عه‌جه‌م یان زنجران ناوی ئه‌به‌ن .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

G Major Ajem   D Hijaz ajem - Znjran

ریتمه‌کاهی :

تیپینی :

ئهم ئاوازه له ساله‌کانی ((1980)) تیپینی مۆسیقای سه‌له‌یمانی له گه‌ل ئاوازی مریه‌می
 ئاماده‌کردوهو به‌ده‌نگی هونه‌رمه‌ندی خوالیخۆشبوو ((عوسمان عه‌لی)) تۆمار کراوه .

۴۵- مریه می .

نمونه ی تیکسته که ی :

ئای مریه می مریه می دهوهره بامن بتگه می
ئاوریکم لی بهرهوه دلی خۆمت ئەدەم
له ریگات راوهستاوم وهره بینایی چاوم
خۆمن یاره که ی خۆتم بۆچیم لی ده که ی شه رمی

نۆته که ی :

Mrymey

Ai mr ye my mr ye my de we re ba mn b ge my
aw ry km ly be re we d li xo m t a de my le ry gat
ra wes ta wm we re bi na y i cha wm le ry gat ra wes ta wm we re bi
na y i cha m xo mn ya re ke y xo tm bo chi ly m de key sherb my

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((دو . ری . می بيمۆل . فا# . سۆل . لا . سی بيمۆل)) ، به پیتی
چیژی ئاوازه که ، په یژه مۆسیقا که ی بریتیه له په یژه درووست کراوی سه رپله دهنگی پینجه می په یژه ی
یه که می گهره ی رۆژه لاتی ((سۆل ماژۆر - عه جه م)) ، له بهر ئەوه ی پله دهنگی دووه می چوارینه ی دووه می
نیوو پله دهنگی نزم کراو ، به په یژه نه هاوهند حیجاز یان زمزه ناو ئەبریت .

نمونه ی سکینه که ی :

G Major - Ajem D Hijaz Nehawend ((Zmzme))

ریتمه که ی :

۴۶- له وکله دهنگی ساز دئی .

نمونه ی تیخته کھی :

له که له دهنگی ساز دئی هه لاله و زه مزه مه
 دهنگی خانم ناز دئی ماچ که م ئه و ده مه
 زولفت چین چینه چین له سه ر چینه لال بم ئاگری کرده وه
 شه و له سه ر سینه و مه مکی روژمان کرده وه

نوته کھی :

Lew kele dengy saz dy

سکینه کھی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((سۆل# . لا . سی . دۆ . ری .)) . په یژه موسیقا ده کھی
 بریتیه له په یژه درووست کراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه ی یه که می گه وه ی روژه لاتی ((دۆ
 ماژور - عه جه م)) که په یژه ی ((لا مینور هارمونی - نه هاوند)) ی پی ئه لین .
 نمونه ی سکینه کھی :

ریتمه کھی :

۴۷- چاوپرەشى .

نمونهى تىكىستەكەى :

تاكەى دانىشم لەسای دارى بى
 تاكەى بکیشم من دەردى غەرىبى
 چاوپرەشىم واوهره بۆن خوشىم واوهره
 رۆحى شىرىنم رەبى مەرگت نەبىنم

نۆتەكەى :

Chew reshy

Ta key da ny_ shm le sa i da ri_ bi ta key b ky shm m_ n
 7 de r di ge ri_ bi chaw re shym wa we re bon xo shym wa we re
 13 ro hi_ sh ri_ nm re bi me r gt ne bi_ nm

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((فا# . سۆل# . لا . سى . دۆ# . رى . مى)) ،
 پەيزەمۆسىقاەكەى برىتىلە پەيزەى يەكەمى گەورەى پۆژەلەتى ((لا ماژۆر - عەجەم)) .
 نمونهى سكىلەكەى :

A Major ..... Ajem

پىتمەكەى :

۴۸ - هه ی بینن بینن .

نمونه ی تیکسته که ی :

هه ی بینن بینن که ژاوه بینن

ئه و کچه مناله دله که ی مه شکینن

نۆته که ی :

Hey bynn bynn

Hey b y nn by y nn ke ja we by y nn

aw k che mn a a le w dle ke y mesh ky y nn

aw kch a mn da a lew dle ke y mesh ky y nn

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((سۆل # . لا . سی بی مۆل . دۆ # .)) . په یژه
مؤسیقاه که ی بریتیه له په یژه درووست کراوی سه رپله دهنگی پینجه می په یژه یه که می گه وره ی
پۆژه لاتی ((ری ماژور - عه جه م)) . که نازناوی په یژه ی ((حجازکار - شاناز)) ی هه یه .

نمونه ی سکینه که ی :

D Major - Ajem   A Hijazkar - Shanaz

ریتمه که ی :

۴۹- ئەرئى ھۆرىبوار .

نمونهى تىكىستەكەى :

ئەرئى ھۆرىبوار ئەمنىش رىبوارم
ئەمنىش وەكۆو تۆ دال برىندارم
رانەكەم رۆيى بن دارە و بن دار
ھۆچلى داويەتى لەگۆناى نازدار

نۆتەكەى :

Ary ho rybwar

Ary ho _____ ry bwa a r a mnysh ry _____ bwa rm a mnysh we

6
_ kw to _____ dl b ri__ n da__ rm ra ne ke m ro _____ y i

11
bn dar be _____ bn dar ho chly da w ye ti _____ le__ na__ i naz dar

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((لا . سى كارىمۆل . دۆ . رى . مى ناتورال)) . پەيژە
مۇسىقاىەكەى برىتتىەلە پەيژەدرووست كراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دووہمى گەورەى
رۆژەلەتى ((دۆ راست)) ، كە پەيژەى بەياتى پىئەلەن ، لە بەر ئەوہى پلە دەنگى يەكەمى
چوارىنەى دووہمى چارەكەپلەيەكى دەنگى بلندكراوہ ، نازناوى پەيژەى بەياتى ((نەوا)) ى ھەيە .
نمونهى سكىلەكەى:

C Rast A Beyati Nawa

رىتمەكەى :

۵۰- ھۆگۈل .

نمونەنى تېكىستەكەي :

ھۆگۈل ھۆگۈل ھۆ گۈل ھۆ گۈل كىژى ھەردووچاوم
لەنجەولارى پىي كانى سەركانى ئاگرى تى بــــەرداوم

نۆتەكەي :

Ho gw l

سكىئەكەي :

پلە دەنگىەكانى برىتتەلە ((مىكاربىمۆل . فا . سۆل . لابىمۆل . سىبىمۆل))
 ، پەيژەمۇسقاھكەي برىتتەلە پەيژەدرووست كراوى سەرپلەدەنگى سىيەمى پەيژەدى دووھمى گەورەدى
 رۆژھەلاتى ((دۇراست)) كە پەيژەدى ((مىكاربىمۆلى سىگا)) ى پىئەلەين . لە بەر ئەوھى پلە دەنگى
 چوارەمى چوارىنەى يەكەمى نىوو پلەى دەنگى نزم كراوھتەوھو پلەدەنگى يەكەمى چوارىنەى
 دووھمىشى ئاشكرانىيە ئاشكرا نىيە ، جاگەر چارەكەپلەيەك نزم كراوھ ، نازناوى پەيژەدى سىگاي
 كورد يان خوزامى نوئ وەرئەگرئ . بەلام گەر چارەكە پلەيەك بلىند كرايەوھ ئەوھ نازناوى پەيژەدى ((
 ھوزام)) وەرئەگرئ .

نمونەنى سكىئەكەي ((سىگاي كورد)) :

نمونەنى سكىئەكەي ((ھوزام)) :

پىتمەكەي :

۵۱- ئامە كۆلى .

نمونهی تیکستهکەى :

ئامە كۆلى وەى گيان و گيان وەى گيان و گيان گيان دارت خوۆش بى
سى مانگەى زستان خواگىر سى مانگەى زستان خواگىر شوەكەت نەخوۆش بى

نۆتەكەى :

Ame kwly

a me kw ly wey gy nw gy n a me kw ly wey gy nw n
5 gya n da r xo sh by sy ma n ge y z s tan xwa gy r
9 sy ma n ge y z s tan xwa gy r shwe ke t ne xo sh by t
13 shwe ke t ne xo sh by t

سكىلەكەى :

پلەدەنگىەكانى برىتتىن لە ((لا . سى كارىبىمۆل . دۆ . رى بىمۆل . مى ناتوور)) ،
پەيزەمۆسىقاەكەى پىكدىت لە پەيزەدرووست كراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيزەى دووومى گەورەى
رۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيزەى بەياتە ، بەلام لەبەر ئەوەى پلە دەنگى چوارەمى چوارىنەى
يەكەمى نيووپلەى دەنگى نزم كراو نازناوى ((بەياتى سەبا)) وەرئەگرى .

نمونهی سكىلەكەى :

C Rast A Beyati Seba

رېتمەكەى :

ئىبراهيم خەيات

(ئىبراهيم محمد موستەفا) ۱۹۳۱ - ۲۰۰۵ .

لە گۆرانىيە فۆلكلورىيەكانى:

۱- ئاگر بارانە

نمونهى تىكستەكەى:

ئەوا تۆدەرپۇى من جىگەم كۆى بىـــــــئ
كۆى بگرم بەيار شىۋەى لەتۆبـــــــئ
ئىى خودا لەم ئاگر بارانە بارانە بارانە
يار بەبىى تۆ مالم وىرانە وىرانە چاوجوانە

نۆتەكەى:

Agr barane

E wa to de ro i mn cê gem kuê bê (MUSIC)

kê big rim be ya r shê wei le to bê (MUSIC) ey xu ua lem a

gir ba ra ne ba ra ne ba ra na yar be bê to ma

lm wê ra ne wê ra ne wê ra na

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە ((مى . فا كاردىز . سۆل . لا . سى سروسىتى)) ، بە پىيى
چىژى ئاوازەكە چوارىنەى يەكەمى برىتتىيە لە ((مى . فا كاردىز . سۆل . لا)) كە پراو پىرى
چوارىنەى يەكەمى پەيژە درووست كراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەرەى
رۆژھەلاتى ((راستى سەرپلە دەنگى سۆل)) ە و لە سەرپلە دەنگى مى پەيژەى بەياتى درووست
كردوو و لە بەر ئەوھى پلە دەنگى چوارىنەى دووهمى چارەكە پلەيەك بلىند كراو و چوارىنەى
دووهمى تەنھا ئەم پلەدەنگىيەى بەر ئەكەوئ بۆيە نازناوى بەياتى ئەوا وە ئەگرئ ، بەلام گەر
پلەدەنگىيەكانى تىرى چوارىنەى دووهمى دەستنىشان بىرايە ھەلبەتە لەو ئەچوو نازناوىكى تر
بەخۆيەو بىيئى ((بەوردى باسكراون)) .

نمونهى سكىلەكەى:

G Rast

E beyati newa

رېتئەكەى:

۲- ئاخ لەیل و داخ لەیل

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

ئاخ لەیل و داخ لەیل
ئەری لەیلی باوانم
یاخوابە خێر بێی سەر چاوەکانم

نۆتە‌کە‌ی:

Ax leyl

Ax key lu dax leyl a ry lê li ba wa nm yax wa be xê bê i
ser ça we ka nm yax wa be xê bê i ser ça we ka nm

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتیین له ((ری . سۆل . لا . سی ، دۆ ، ری)) . به‌ پێی چێژی ئاوازه‌که ، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه‌ له ((پله‌ده‌نگی . سۆل . لا . سی - دۆ)) ، به‌ پێی میانه‌کانی چوارینه‌ی یه‌که‌می ئەم ئاوازه ، پراویپی چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی یه‌که‌می رۆژه‌لاتی ((عه‌جه‌م - ماژۆر)) ه ، که‌ په‌یژه‌ی (سۆل ماژۆر - عه‌جه‌م) ی پێ ئە‌لێین .
نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

G. Major - Ajem

ریتمه‌کە‌ی:

تێبینی:

ئەمجۆره‌ ووتنه‌ تايبه‌ته‌ به‌ خوالیخۆشبو بېراھیم خه‌یات ، له‌ هه‌ندێ شویڤ و ناوچه‌ی تر به‌ تايبه‌تی ناوچه‌ی خانه‌قین و ده‌ورو به‌ری یان سه‌رانسه‌ری ناوچه‌ی لوړستان به‌ شیوه‌یه‌کی تر ئە‌یچرڻ که‌ تۆزیک جیاوازی له‌ گه‌ل ئەم جۆره‌ چرینه‌دا هه‌یه‌.

۳- ئەرئى بەبانانەۋە

نمۇنەنى تىكىستەكەي:

ئەرئى بەبانانەۋە گىانە بەبانانەۋە
 ئەرئى بەرتىليان ئەدا ۋەللا ئەپارانەۋە
 ئەرئى شەمامە ۋە خال خال شەمام شىكى
 ناردومە لەۋ مال ساردەۋ فېنىكى

نۆتەكەي:

Bebananewe

E rê be ba na ne we gya ne be ba na ne we
 E rê be ba na ne we gya ne be ba na ne we E rê ber tîl ya ne da
 wel la e pa ra ne we e rê she ma_ meu xal_ xal_ she mam sh l ki_
 na r du me leu_ mal_ sar deu fê ni ki_ she ma_ meu xal_ xal_ she
 mam sh l ki_ na r du me leu_ mal_ sar deu fê ni ki_

سكىئەكەي:

پلەدەنگىيەكانى برىتتىن لە ((پى . مى ، فا ، سۆل . لا . سى ، دۆ ، رى بە جوانكارى)) .
 ھەرچەندە دەستپىك ۋكۆتايى ئاۋازەكە بە پلەى بىنكەى پەيژەكە نىيە ، بەلام بە پىي چىژى ئاۋازەكە ،
 چوارىنەى يەكەمى برىتتىيە لە ((پلەدەنگى . سۆل . لا . سى - دۆ)) ، بەپىي ميانەكانى
 چوارىنەى يەكەمى ئەم ئاۋازە ، پراۋپرى چوارىنەى يەكەمى پەيژەى گەۋرەى يەكەمى رۆژھەلاتى ((
 عەجەم - ماژور)) ، كە پەيژەى (سۆل ماژور - عەجەم) ى پى ئەلئىن .

نمۇنەنى سكىئەكەي :

G. Major - Ajem

رېتمەكەي:

۴- به خه یالی ئەو

نمونه ی تیکسته که ی:

خۆ من به بی تو وەک مردوو م ———— مردوو م 2
 هەر وام لە خه یال سالی راب ———— وردوو م 2
 به خه یالی ئەو به چاوانی ئەو واره نگم سووره
 دل م پێی شاده هەر چه ند لی ———— م دووره

نۆته که ی:

Be xeyali eu

Xo mn_ be_ bê_ to wek mr_ du_

mr_ dum Xo mn_ be_ bê_ to wek mr_ du_

mr_ dum her wam le xe_ yal sa_ li_ ra_ bu_ r dum

her wam le xe_ yal sa_ li_ ra_ bu_ r dum

be xe ya li ew_ be ça wa ni ew_ wa_ ren_ g_ m su_ re

d lm pêi sha_ de her_ çen_ lê_ m du_ re

d lm pêi sha_ de her_ çen_ lê_ m du_ re

سکێله که ی:

پله ده نگیه کانی بریتین له (فاکار دیز، سۆل، لا، سی کار بيمۆل، دۆ) چوارینه ی یه که می
 بریتیه له (سۆل، لا، سی کار بيمۆل، دۆ)، که پراوپری چوارینه ی یه که می په یژه ی دووه می گه وره ی
 رۆژه لات ی (سۆل راست) ه.
 نمونه ی سکێله که ی:

G Rast

۵- كزهى جهرگانم
نمونهى تيکستهکەى:

كزهى جهرگانم مالى ويرانم
جيگهه بۆراخات ئەمشهه و ميوانم
ئەري ئاي گهر دوگهر دو گهر دانه
يارم شه معهه ئەري خۆم په روانه
شيلهى وادهى ئەري دهست ليدانه

نۆتهکەى:

Kzey cerganm

Ki ze y ce r ga ni m ma li
wê ra nm cê ga m bo ra xa t em shew
mi wa nm e rê a i ge r du ger du ge r
da ne ya rm shem eu e rê xo m pe r wa ne
shi le wa dey e rê de s lê da ne

سکيلهکەى:

پله دهنگيهکانى بریتين له (سۆل . لاكاربیمۆل . سى بیمۆل . دۆ . رى) . چوارينهى
يهکەمى چوارينهى بهياتى سه رپلهى شه شه مى په يژهى (راست) . له بهرئوهى يهک چوارينهيه
جوړى بهياتهکەى روون نييه .
نمونهى سکيلهکەى:

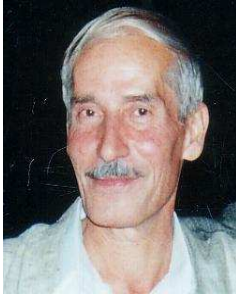
Bb- Rast.....
G - Beyat.....

پيتمهکەى:

عوسمان عەلى

۱- ئاي لەھارەي گۆبەرۆك

نمونهي تيکستهکەي:

ئاي لە ھارەي گۆبەرۆك
وہی لەخرنگەي لەرزانە
ئامان کەمەرەبەسـسـتن
ھەر لە کيژی کورد جوانە

نۆتەکەي:

Ai leharey goberok

Ai le ha re y go be___rok wey le grn ne y ler za___ne Ai le ha re y
go be___rok wey le grn ne y ler za___ne a man kem me__ re bes___tn her le ki ji__
kurd cwa___ne a man kem me re bes___tn her le ki ji__ kurd cwa___ne

سکيلەکەي:

پلەدەنگيەکانی بریتين له، (سۆل ، لا ، سی کار بيمۆل ، دۆ ، رى)، به پيی چيژی ئاوازەکە،

پەيژە مۆسیقاکەي بریتيه

له پەيژە دروستکراوی سەر پلە دەنگی چوارەمی پەيژەي دووہمی گەورەي پۆژھەلاتی (سۆل راست)،
کە تاکە پەيژەي ھەردو ھێمای سی چارەکە نيز و سی چارەکە بيمۆلی بەيەکەوہ لە رابەری پەيژەدا بەرئەکەوي بۆيە پيی
ئەوتری پەيژەي ساز، کە پەيژەي (دۆ چوارگە) ئەکات.

نمونهي سکيلەکەي:

G Rast C Chwarga

ریتمەکەي:

۲- ھۆلەیل

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

چاوری‌شێ بە‌ناز بە‌رکە بە‌م لاوہ
 وەک مانگ لە گوێشێ ئازیزە‌وری سیاوہ
 ھۆلەیل و لەیل ھۆلەیلانہ
 برژانگت تیرەو ئەرۆت کەوانہ

نۆتە‌کە‌ی:

Ho ley lu leyl

Çaw re sh ê__ be__ na z br ke be m__ la__ we__
 Çaw re sh ê__ be__ na z br ke be m__ la__ we__ wek gman le__ go shey__ a ziz
 hew ri si__ ya__ we wek gman le__ go shey__ a ziz__ hew ri si__ ya__ we
 ho__ ley__ lu leyl ho__ ley__ la__ w ne ho__ ley__ lu leyl ho__ ley__ la__ w ne
 rb ja ne t ti reu__ hawa r ab rou ke__ wa__ ne rb ja ne t ti reu__ ha wa r ab rou ke__ wa__ ne

سکێلە‌کە‌ی:

پلە‌دە‌نگیە‌کانی بریتین لە (سۆل، لا، سیمۆل، دۆ#)، چوارینە‌ی یە‌کە‌می بریتیه‌ لە لا، سیمۆل، دۆ#، پلە‌ دە‌نگی چوارە‌می تیا نییە، بە‌ پێی چیژی ئاوازە‌کە‌ پە‌یژە‌مۆسیقا‌کە‌ی پە‌یژە‌ دروستکراوی سەر پلە‌ دە‌نگی پینجە‌می پە‌یژە‌ی یە‌کە‌می گەرە‌ی رۆژە‌لاتی (پێ‌ ماژۆر)، کە‌ پە‌یژە‌ی (لا حیا‌زە‌جە‌م، یان زنجرا‌ن) ی بیئە‌لین.

نمونه‌ی سکێلە‌کە‌ی:

D Major- Ajem   A hijaz ajem - znjran

پیتە‌کە‌ی:

۳- شیرینه و سهوز
نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

شیرینه و سهوزە دانە‌ی هەناری
کیژە جوانە‌کە‌ی نیۆ کوردە‌واری
پیم بلێ لە‌سه‌ر چی لە‌ من بی‌زاری
شیرینه و سهوزە شیرینه و سهوزە
شیرینه و سهوزە شیرینه و سهوزە
شیرینه و سهوزە دانە‌ی هەناری
کیژە جوانە‌کە‌ی نیۆ کوردە‌واری
پیم بلێ لە‌سه‌ر چی لە‌ من بی‌زاری

نۆتە‌کە‌ی:

Shirinew sewze

Shi ri nêu se u ze da ney hen na___ri ki je cwa ne__key nêu kur de wa___ri

Shi ri nêu se u ze da ney hen na___ri ki je cwa ne__key nêu kur de wa___ri

Pêm blê lr se r çi le min bê za___ri Pêm blê lr se r çi le min bê za___ri

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کە‌ی بریتیه‌له (فا، سوڵ، لا بيمۆل)، چوارينه‌ی يه‌که‌می ته‌نها دووپله‌ده‌نگی سوڵ و لایبیمۆله، به‌لام به‌پیی چێژی ئاوازه‌که، په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌له په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌ر پله‌ده‌نگی پینجه‌می په‌یژه‌ی يه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (دۆ ماجۆر)، که په‌یژه‌ی سوڵی حیجازعه‌جه‌م یان زنجرا‌نی بیئه‌لین.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

C Ajem Mjor G Hijaz ajem - znjran

ریتمه‌کە‌ی:

۴- ئاي مريه مې

نمونه تېكىستەكەي:

ئاي مريه مې مريه مې
مەرۇ با من بتگە مې
ئاورېكم لى بەرەو
دلى خۇمت ئەدە مې

نۆتەكەي:

Ai mirymê

Ai mir ye m ê mir ye m ê me ro ba mi n bt ge m ê Ai mir ye m ê
mir ye m ê me ro ba mi n bt ge m ê aw rê km l ê be re we di li xo mi t
e de m ê aw rê km l ê be re we di li xo mi t e de m ê

سكىلەكەي:

پلەدەنگىەكەي برىتيەلە (فا، سۆل، لا بيمۆل)، چوارىنەي يەكەمى تەنھا دووپلەدەنگى
سۆل و لا بيمۆلە، بەلام بەپىي چىژى ئاوازەكە، پەيژەمۆسقاكەي برىتيەلە پەيژە درووستكراوى
سەر پلەدەنگى پىنجه مې پەيژەي يەكەمى گەرەي رۆژھەلاتى (دو ماجور)، كە پەيژەي سۆلى
حىجازەجەم يان زنجرانى پىئەلەين.

نمونه تېكىستەكەي:

C Ajem Mjor G Hijaz ajem - znjran

پرىتمەكەي:

۵- غەزالى

نمونهى تىكىستەكەي:

غەزالى بلى غەزالى
 كابانى گەورەمالى
 وەلا لەخوام داوايە
 بوخۆم بيمە سەرمالى

نۆتەكەي:

Gezalê

ge za lê__ blê ge za__ lê ka ba__ ni__ gew re ma__ lê
 we la le xwam da__ wa ye bo xo m bê m e ser ma lê
 e we le xwam__ da__ wa__ ye bo xo m bê m e ser__ ma__ lê

سكىئەكەي:

پلەدەنگىەكانى برىتېين لە، (سۆل ، لا ، سىكار بيمۆل ، دۆ ، رى)، بە پىئى چىئى ئاوازەكە،

پەيژە مۇسىقاكەي برىتېيە

لە پەيژە دروستكراوى سەر پلە دەنگى چوارەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى (سۆل راست)،
 كە تاكە پەيژەىە ھەردو ھىماى سىچارەكە نىز و سىچارەكە بيمۆلى بەيەكەوہ لە رابەرى پەيژەدا بەرئەكەويچ بۆيە پىئى
 ئەوترىچ پەيژەى شاز، كە پەيژەى (دۆچارگا) ئەكات.

نمونهى سكىئەكەي:

G Rast C Chwarga

رېتمەكەي:

ناوچەى گەرميان : ((كەركوك و دەوروبەرى))

بريتيه له ((ناوچەكانى : جەبارى . قادر كەرەم . زەنگەنە ، داودە . شەيخان . بەشەيك لە باجەلان)) . لە مەقام بێژە بەناوبانگەكانى ئەم ناوچەى ((عەلى مەردان . ئەحمەد گاهەر . پەحمەتوللا شەلتاخ . عەباس عەلى چۆلاخ . صلاح داودە . حسەين عەلى . شوکور خەيات . شوكر خەيات)) (١٩٤٠ قەلخان لوو) .

لە وتەو باسەكانماندا هاتىنە سەر ئەوهى كە ناوچەى گەرميان پيش ئەوهى چەند بەستەىهكى گۆرانى بەناوبانگى هەبى ، ناسراوئيشە بەچەند فۆرمىكى رېتم سەربەستى وەكو ((خۆرشيدى و قەتارو خاوكەر و ئەللا وەيسى و ئاى ئاى)) ، كە زۆربەى زۆرى گۆرانى بێژانى ئەم ناوچەى بەشەيوەيهكى باش ئەچپن ، لەوانەئيشە هەندىكيان تەنها خولياى وتنى ئەم ئاوازە رېتم سەربەستانەبن و كەمتر ئاوازي بەستەىي بلين ، يەكەم فۆرم كە لىيى دواين . فۆرمى ((خورشيدى)) .
نۆتەكەى :

Xwrshidi

سكىلەكەى :

پله دەنگىەكانى بریتين له ((لا . سى زاتوور . دۆ . رى بيمۆل . مى . بەجوانكاريش پله دەنگى فاى بەر ئەكەوى)) . بەپىي چىژى ئاوازەكە پەيژەمۆسىقاەكەى بریتيه له پەيژە درووست كراوى سەرپله دەنگى پىنجەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى هارمۆنى ((فا ماژۆر - عەجەم)) . كە ناز ناوى پەيژەى ((حىجازكار يان شاناز)) ى هەيه و فۆرمەكەى فۆرمى ((خورشيدى)) پى ئەلین . كە لەو ناوچەىدا بە مەقامى خورشيدى بەناوبانگە ، وەكوو كاك حەسەن گەرميانى وتى ئەم فۆرمە زۆر وەختى لاى ئىواران يان خۆرئاوابوون ئەوترى .
نمونهى سكىلەكەى :

فۆرمى ((قەتار)) .

نۆتەكەى :

Qatar

تېيىنى :

نوسىنەۋەى نۆتەى ئەم فۆرمانە لەبەر ئەۋەى ھەر لەنئىۋان ئەۋىلە دەنگىانەداۋ بەۋئەندازە دەنگىانە بەرزو نزم ئەكات ، پئويستە بۇ ھەر گۆرانى بېژىك بەجۆرە ئەندازەيەك بېنوسىنەۋە ، بۆيە من لىرەدا تەنھابايەخم بە ئەندازە دەنگىەكەۋ بەرزو نزمى پلە دەنگىەكانى داۋە نەك كوت و مت شىۋەى وتەكەى . ھەرۋەھا لەناۋ كوردەۋارىدا ۋاباۋ كە فۆرمى قەتارۋ خاۋكەر يان قەتارۋ بەرزەقەتار بەيەكەۋە ئەوترىن ، بەلام ئەۋەى ئاشكرايە دوو فۆرمى جىۋازن و دووسكىلى جىۋازىش . ۋەكو كاك ھەسەن گەرميانى وتى : ئەم فۆرمە لە داۋانىشتنەكانى شەۋدا ئەوترى و پاشان خاۋكەر ئەچرەن و ھەرىەكە ئەرواتە شوپىنى نوستىنى خۆى .

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((دۆ . پى . مى كار بېمۆل . فا . لە پلە نزمەكانىشدا پلە دەنگى سى ناتوورى بەرئەكەۋى)) ، بەلام بەپى چىژى فۆرمەكە پەيژە مۇسقىاەكەى برىتتە لە پەيژەدرووست كراۋى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دوۋەمى گەۋرەى پۇژەھەلاتى ((فا راست)) . كەپەيژەى بەياتى پى ئەلېن . لەبەر ئەۋەى پلەدەنگى سى ناتوورى بەرئەكەۋى نازناۋى بەياتى عەجەم يان تاھىر ۋەر ئەگرى .

نمۋونەى سكىلەكەى :

فۆرمى خاوكەر ((بەرزە قەتار)) .

نۆتەكەى :

Xawker

تېيىنى :

وەككو ئەلەين فۆرمى ((خاوكەر)) بەرزە قەتار . دوابەدوای فۆرمى قەتار دىت . بەلام ئەوھى ئاشكرايە كەئەودووفۆرمە وەكو پەيژەى مۇسقىقاي زۆر دورن لەيەك ، ھىچ ياسايەكى گۆرانكارى زانستى پەيژەى مۇسقىقاي نايان گرىتەوھ ، بۆيە ھەردەم ناتوانرىچ كە فۆرمى قەتار وترا ، پاشان فۆرمى خاوكەر ھات ، بگەرىيىتەوھ بۆ فۆرمى قەتار ، كە بەداخەوھ من زۆرم ھەولدا كە ئەراستىەزانستىە لەگەل زۆربەى ئەو دوو فۆرم بىژانەدا پەيرەو بگەم ' نەم توانى و ھىچ كام لەوفۆرم بىژانە نەيان توانى ئەو داواكارىە زانستىە بەيئەندەى . بۆيە من لەلاى خۆمەوھ واى بەباش ئەزانم وەك دووفۆرمى جىاواز كارىان لەگەلدابكرىت . ((لەكۆتايى ليكۆلئىنەوھەكەمدا لەدوای يەكھاتنى ياسايى پەيژەمۇسقىقايەكانى رۆژھەلاتى لەسەر بنەمازانستىە رۆژئاوايىەكە ئەخەمەپىش .

چا و . سكىلەكەى :

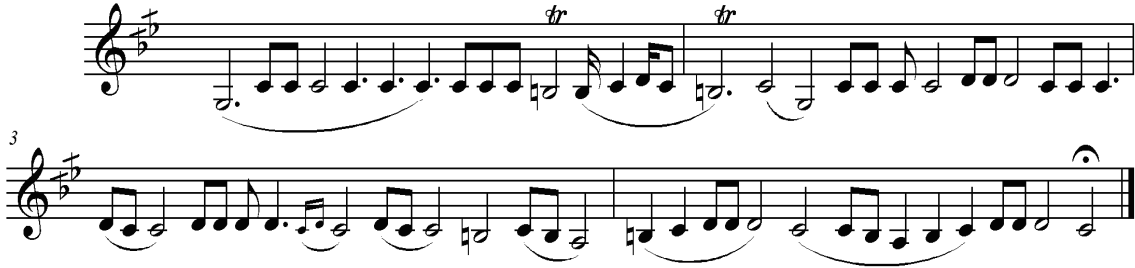

فۆرمى ((ئەللاوھىسى)) .

پەردەى يەكەم :

نۆتەكەى :

Alla weysi (1)

سكىئەكەى :

پلەدەنگىەكانى برىتتىن لە ((سۆل . لا . سى ناتوور . دۆ . رى)) . بەپىيى چىژى
فۆرمەكە پەيژە مۇسىقاەكەى برىتتە لەپەيژەى دووھى گەورەى رۆژھەلاتى ((دۇراست)) بەلام لەبەر
ئەوھى پلە دەنگى سى ناتوور ((كەپلەى حەوتەمى پەيژەكەىە)) بەرئەكەوئ جۆرى راستەكەى
پەيژەى راستى ((ماھوور)) .
نمۇنەى سكىئەكەى :

پەردەى دووھم .

نۆتەكەى :

Alla weysi 2

سكىئەكەى :

ھەمان سكىئى پىشووھ .

پەردەى سىيەم .

نۆتەكەى :

Alla weysi 3

سكىئەكەى :

بەپىي پلەدەنگىەكانى كە پلەى ەوتەمى لە چىنە بلىدەكانا چارەكە پلەىەك نەوى
ئەكرى و ئەبىتە سىبىمۆل جىاوازى لەگەل پەىژەى پىشوو دا ەەر ئەوگۆرانكارىيە لاوەكىيەىە كە
پەىژەى ماھوور لە چىنە نزمەكاندا پلەى ەوتەمى چارەكەپلەىەك بلىد ئەكرى و لەچىنە بلىدەكانا
چارەكەپلەىەك نەوى دەكرى .

نموونەى سكىئەكەى :

حەسەن عەبدوڵلا محەمەد ئاغا

((حەسەن گەرمیانی)) ۱۹۴۵ - گەرمیان . قادەرکەرەم .

فۆرمی خورشیدی .

وہ کولہ مہو بہر باسما نکرد لہ ناوچہ ی گەرمیان و دەوروبەری چەند فۆرمیکی ریتە سەر بەست ھەن کە پە یوہستەن بەم ناوچە یەوہو مۆرکی رەسەنی ئەم ناوچە یەوہ تاییە تەمەندی تێ کوردەواری ئەم ناوچە یە ی لەخۆی گرتووە، یەکی لەو فۆرمە بەناوبانگانە ناوچە ی گەرمیان فۆرمی خورشیدی یە کە لەلایەن زۆر لە گۆرانی چرانی رەسەنی ئەم دەقەرە وەکو گۆرانی بیژی نەمر عەلی مەردان و حەمەدریژ و دەیانێ تریش و تراوہو تا ئیستاش ئەوتریتەوہ، ھەرچەندە چرینی ئەم فۆرمە لە گۆرانی بیژیکەوہ بۆ گۆرانی بیژیکی تر ئەگۆری، بەپێی توانا و بۆجونی گۆرانی بیژەکە، ئەبێ ئەوہشمان لەبیر نەچێ کە ئەم فۆرمە لە دەیان سەدە لەمەوہرەوہ جگە لە ناوی فۆرمی خورشیدی نازناوی فۆرمی (شاناز) یشی ھەبوہ کە ناویکی رەسەنی کوردییە.

نۆتە کە ی

Xwrshidi

سکیڵە کە ی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((لا . سی بيمۆل . دۆ . ری . می . بەجوانکاریش پلە دەنگی فا دیزی بەر ئەکەوئ)) . بەپێی چێژی ئاوازەکە پە یژە مۆسیقا کە ی بریتییە لە پە یژە درووست کراوی سەرپلە دەنگی پینجەمی پە یژە ی یە کە می گەورە ی ھارمۆنی ((ری ماژۆر - عەجەم)) . کە ناز ناوی پە یژە ی ((حیزازکار یان شاناز)) ی ھە یە و فۆرمە کە ی فۆرمی ((خورشیدی)) ی ئەلین . کە لەو ناوچە یەدا بە مەقامی خورشیدی بەناوبانگە ، وەکوو کاک حەسەن گەرمیانی وتی ئەم فۆرمە زۆر وەختی لای ئیواران یان خۆرئاوایوون ئەوترئ .

نمۆنە ی سکیڵە کە ی :

يان به شيوه موسيكاكهي به مجوره:

Xurshidi

بهسته كهي :

ئوخه ي ئوخه ي :

ئەمان ئەمان ئوخەي بارگەي ھاوین لیرەبخەي دەبلین ئوخەي
 ئوخەي ئوخەي ئوخەي ئوخەي خواچاکی کەي خوا ریکی خەي
 دەبلین ئوخەي ئوخەي ئوخەي ئوخەي ئوخەي

نۆته كهي :

Oxey oxey

A man a man a man o xey bar gey ha wi n
 ley re b xey de b ly n o xey o xey o xey o xey o xey xwa cha k i ke y
 xwa — ry — ki — xe y de b lyn o xey o xey o xey o xey o xey

نمونه ي سكيلاهه كهي :

هه مان سكيلاهه پيشووه .

۲- ئەللاوھىسى .

نۆتەكەى :

Alla weysi

2 part

tr tr tr

tr

3part

tr

tr

tr

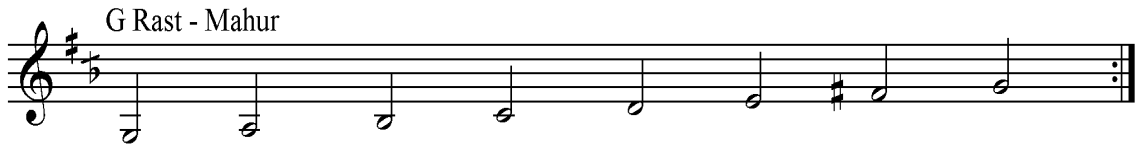
tr

1.

سکيله کهي :

پله دنگيه کاني بریتين له ((ری . می . فا . سؤل . لا . سی کار بيمؤل { هه ندي جار
سی بيمؤلې بهرته کوي } . دؤ . ری . می)) ، به پي چيژی فورمه که په يژه موسيقاه کهي بریتيه له
په يژه دوو می گهوره ی روزه لاتی ((سؤل راست)) به لام له نزم بونه ودا ، له باتی فاکارديز ،
ده بيته فا . # . وه کوله مه و بهر باسما ن کرد نازناوی ((راستی ماهور)) وهر نه گري .
نمونه ی سکيله کهي :

به سته کهي .

های گريان گريان .

نمونه ی تيکسته کهي :

جامردن خو شتره له ئاخ هه لکيشان	مال له بهر ئيره دل له درويشان
های گريان گريان گرانه	های گريان گريان گرانه
جاوه ناز مه م کوژه زينم زیندانه	مه گري بهر خوله م مال م ويترانه

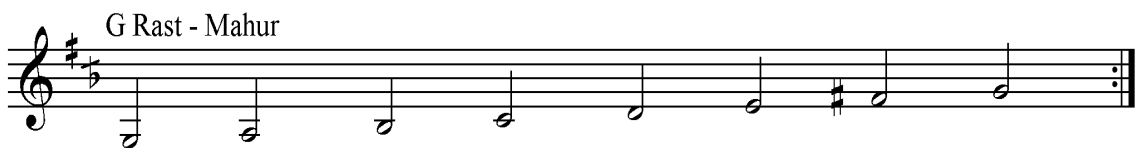
نوته کهي :

Hey gryan

سکيله کهي :

هه مان سکيلې ((راست)) ماهوره .

ريتمه کهي :

۳- ئای ئای .
نۆتەكەى :

Ai ai

سكىلەكەى :

پله دەنگىەكانى برىتتىن له ((لا . سىكارىمۆل . دۆ . پى)) ، به پى چىژى ئاوازەكە په يژه
مۆسىقاي دروستكراوى سهرپله دەنگى شەشەمى په يژهى دووهمى گهورەى رۆژەهلاتى ((دۆ راست)) ه
كە نازناوى به ياتى هەيه ، كاك حەسەن گەرمىانى ووتى په يژهى به ياتى كوردە ، به لام په يژهى
به ياتى كورد ((كوردانىه)) ئەبى پلەى يەكەمى چوارىنەى دووهمى چارەكە پلەيهك نەوى بكرى تا
ببىتە مى بيمۆل ، به لام به گوى گرتنم له گۆرانى بيژهكانى تر بۆم دەرکەوت كە به ياتى نەوايه له بەر
ئەوہى پلەى يەكەمى چوارىنەى دووهمى چارەكە پلەيهك بلىند ئەكرى نەك نەوى .

نموونەى سكىلەكەى :

بهسته که ی .

کزهی جهرگانم .

نمونه ی تیکسته که ی :

هه ی کزه ی جهرگانم مالی ویرانم
له دووری بالای زۆر پهریشانم
ئهری های گهر دو گهر دانه
یارم شه معو خوا خۆم په روانه
ئاسکی سرکی هاوار ههرده ی گهر میانه

نۆته که ی :

Kzey jerganm

Hey k zey jergan mali wiranm
4 nm le dwiriba lat zor peryshanm
8 nm aryha i gergergerger da
12 na yarm shem aw xwaye xom perwane

سکینه که ی :

وه کو باسم کرد سکینه که ی سکینه به یاتی نه وایه ، به م گۆرانیه دا به ته وای ئاشکرا ئه بی که
فۆرمی ئای ئای ، به ته وای له سه ر سکینه به یاتی نه وای بنیات ئه نریت ((نۆته که ی له مه و به ر پیشان
دراوه)) .

پیتمه که ی :

۴- فۆرمى قەتار و بەرزە قەتار (خاوكەر) .
نۆتەكەى :

Qetar w Xawker

تېيىنى :

پلەدەنگىەكانى بەشى يەكەمى فۆرمەكە ((قەتار)) وەكوو ئاشكرايە پلەدەنگىەكانى پەيژەى ((مى بەيات)) ى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى پۆژەلەتى ((سۆل راست)) ، لەبەشى دووهمى فۆرمەكەدا كە فۆرمى خاوكەرە پەيژەكە بە گۆرانكارىيەكى راستەوخۆ ((مېاشر)) ئەگۆرپتە پەيژە درووست كراوى سەرپلە دەنگى پىنچەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى پۆژەلەتى ((لا ماژۆر - عەجەم)) كە بەيژەى ((حىجاز عەجەم - زنجران)) ئەكات . كە ھەردو پەيژەكە پلەى ھەوانەوەدىان پلەدەنگى ((مى)) يە . ((لەم باسەمدا بنەما زانستىەكانى مۆسىقاي پۆژ ئاواىى لەگۆرانكارىە زانستىەكانى ناو پەيژەمۆسىقايەكانى پۆژەلەت ، خراوتە پېش چاو)) .

سكىلەكەى :

بەستە بەناوبانگەکانی ناوچەى گەرميان .

۱- لەرزەن ھۆ لەرزەن .

نمۆنەى تىكستەكەى :

لەرزەن ھۆ لەرزەن ئەرى لەرزەنە ھەى رۆ

شەى بەلا بەرزەن تەنكە گيانى تۆ

نۆتەكەى :

Lerzan ho lerzan

Ler zan ho ler zan a ry le r z a ne_ hey_ ro_

5 shai ba la ber_ za_ n te n k e gy a ni_ to

سكىلەكەى :

پلەدەنگەکانى بریتىن لە ((مى . فاناتور . سۆل# . لا . سى)) . بەپى چىژى ئاوازەكە پەيزەمۆسىقاكەى بریتىنە لە پەيزەدرووست كراوى سەرپلە دەنگى پىنجەمى پەيزەى يەكەمى گەورەى ھارمۆنى رۆژەلەتى كە نازناوى پەيزەى ((حىجازەجەم - زنجران)) ى ھەيە . ئەم پەيزەى لە ناوچەكانى گەرميان ئاوازيكى رىتم سەربەستى لەسەر ئەچرى كە چەندىن ناوى ھەيە لەھەمويان ئاشناتر فۆرمى ((خاوكەر)) ە كە كاك ھەسەن گەرميانى ووتى ئەم فۆرمە لەكاتى درەنگەساتىكى شەودا ئەوترى كە لەوساتانەدا دانىشتوان ھەموو خەويان دىت و ئەم فۆرمەش بەرپى كەردىيانە بۆ خەو ، ديسان وشەى نيوەشەوى پى ئەوترى چونكە زياتر لەنيوەشەودا ئەچرى .

نمۆنەى سكىلەكەى :

A Major - Ajem E Hijaz Ajem - Znjran

رېتمەكەى :

۲- كەمەرەشل .

نمونهی تیکستهکەى :

هاپەى كەمەرەكەت كەمەرەشل دەنگى دایەووە
 كاراون لە رینگا مال ویران بۆى گەپرایەووە
 كەمەرە شل كەمەرە شل كەمەرەم بۆ هینای
 باهاپەى تیکەل بى لەگەل تارو نای

نۆتەكەى :

Kemereshl

Ha re y ke me re e ke t ke me re shl l de ngi da ye we
 6 ka r wa n le ry ga ma l wy ra n bo y ge
 10 ra ye we ke me re shl ke me re shl ke me re m bo
 14 hy nai ba ha re y ty ke l by le ge l ta rw na i

سكێلهكەى :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((ری . می . کاربیمۆل . فا . سوۆل . لای سروشتی)) .
 بەپێی چێژی ئاوازەكە پەيژەمۆسیقایەكەى بریتیه لە : پەيژە درووست كراوى سەرپلەى شەشەمى
 پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژەهەلاتى ((فا راست)) ، كە نازناوى بەياتى هەیه . لەبەر ئەوەى
 پله دەنگى یەكەمى چوارینەى دووهمى چارەكەپلەیهك بلند كراوه ، بۆیه نازناوى بەياتى نەوا وەر
 ئەگرئ .

نمونهی سكێلهكەى :

F Rast D beyati newa

ریتمهكەى :

۳- هه‌ی نه‌خشانم .

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی :

هه‌ی نه‌خشانم دۆست نه‌خشانم
 هه‌ی نه‌خشانم دۆست نه‌خشانم
 جوانی مه‌رۆ من میوانم
 به‌کراسی ره‌ش جه‌رگت سوتانم
 به‌چاوی ره‌ش جه‌رگت سوتانم

نۆته‌که‌ی :

Hey nexshanm

Hey nex sha nm dost nex sha nm Hey nex sha nm
 dost nex sha nm jwa ny ma ro mn_ mi wa nm be kra
 si resh jer gt sw ta nm be cha wi resh jer gt sw ta nm

سکیله‌که‌ی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((دۆ . ری . می‌بیمۆل . فا)) . به‌پیی چێژی ئاوازه‌که ،
 په‌یژه‌مۆسیقا‌که‌ی بریتیه له په‌یژه‌دروست کراوی سه‌ریله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی
 رۆژه‌لاتی ((می‌بیمۆل ماژۆر)) که په‌یژه‌ی دۆ مینۆر ئه‌کات ، له رۆژه‌لات نازناوی په‌یژه‌ی ((دۆ
 نه‌هاوه‌ند)) ی هه‌یه .

نمونه‌ی سکیله‌که‌ی :

Eb Major C Minor - Nehawend

ریتمه‌که‌ی :

۴- سالدانه .

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

سالدانه سالدانه‌ی یـارم
 گول بهاره‌ی نازداره‌ی مالـم
 قهد به که‌مه‌ره‌ی زنجیر زه‌ره‌وه
 هه‌ی له‌به‌ر هاره‌ی که‌مه‌ره‌ت مرم

نۆته‌کاهی :

Saldane

Sal da ne sa l da ney ya rm gul be ha
 6 rey na z da rey ma lm qed be ke me rey zn jir ze
 12 re we hey le ber ha rey ke me re t m rm

سکینه‌کاهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((می . فا# . سۆل#)) چوارینه‌یه‌کی ده‌نگی ته‌واو ناکات . به‌لام به‌پیی چیژی ئاوازه‌که ، په‌یژه‌مۆسیقا‌ه‌که‌ی بریتیه له په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((ماژۆر - عه‌جه‌م)) .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

E major - Ajem

ریتمه‌کاهی:

۵- لانكى .

نمونهى تيکستهکەى :

لانک دەر هاوہلامهوه لانكى کچى لانک دەر هاوہلامهوه لانكى
دلخوشى دەردي دامهوه لانكى کچى دلخوشى دەردي دامهوه لانكى

نۆتهکەى :

Lanky

La nk dar hat we la me we la n ky kchy La nk dar hat
5 we la me we la n ky dl xo shi der di da me we
9 la n ky kchy dl xo shi der di da me we la n ky

سکيلهکەى :

پله دەنگیەکانى بریتین له ((مى . فا . سۆل #)) چوارینهیەکی دەنگى تەواو ناکات . بەلام
بەپێی چێژی ئاوازهکە ، پەيزه مۆسیقاەکەى بریتیه له پەيزه ی یەکەمى گەورەى رۆژەهەلاتى ((ماژۆر
- عەجەم)) .

نمونهى سکيلهکەى :

E major - Ajem

ریتمهکەى :

۶- مه یله نگینه .

نمونه ی تیکسته که ی :

مه یله نگینه کچی مه یله نگینه
 هر به جارئ مه م شیوینه
 دلئ عاشقان مه ره نجینه
 دانیشتوو به رام به رم
 تیره هوائ له جگه رم
 خو منی کوشتوو بی خه به رم

نۆته که ی :

Meylengyne

Mey len__ gy__ ne k chy me y len__ gy__ ne her bew__ ja__ ry__
 me m shy__ wy__ ne d l i ash__ qan__ ma__ re n jy__ ne
 da nish tw we be ram be rm ti re ha wy le j
 ge rm xo mni__ kwsh__ twe__ by__ xe__ be__ rm

سکیله که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((می . فا# . سؤل# . لا)) چوارینه یه کی دهنگی ته واوه .
 به پی چیژی ئاوازه که ، په یژه موسیقا که ی بریتیه له په یژه یه که می گه وره ی رۆژه لاتئ ((می
 ماژۆر - عه جه م)) .

نمونه ی سکیله که ی :

E major - Ajem

ریتمه که ی :

۷- تاقه گولەكەى لىۋ چەم .

نمونهى تىكستەكەى :

خۆم شەكەتى رىگام بانەختى سەيربالات كەم
 ونىگات مەستم كە جا تاقەگولەكەى لىۋ چەم
 قومى ئاوم دەرى بانەختى قورم تەر كەم
 كەى مانوئىتىم بشكى جا دووقسەت لەيلا ئەكەم

نۆتەكەى :

Taqe gwlekey lyw chem

Xom she ke ti ry ga ba nex ty seyr ba la t kem

5 we ni gat mes t m ke ja ta qe gw le key ly w chem

9 qw my a wm de ry ba nex ty qwr m te r kem

13 key ma nwy tym b sh ky ja dw qse ly la a kem

سكىلەكەى :

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە ((رى . مى كار بىمۆل . فا . سۆل)) . بەپىي چىژى
 ئاوازەكە پەيژەمۆسىقاەكەى برىتىە لە پەيژەدرووست كراوى سەرپلەدەنگى سى ھەمى پەيژەى
 دووھمى گەورەى رۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى سىگاى پى ئەلین ، لەبەر ئەوھى
 پلەدەنگىەكانى چوارىنەى دووھمى دىارى نەكراوھ جۆرى سىگا كەى دىارى ناكرى .

نمونهى سكىلەكەى :

C Rast Eb syga

رىتمەكەى :

۸- لەناورەزان .

نموونهی تیکستهکەهی :

بۆن میخەک تی هی کامتانه
 ناسیمهوه هی چاوجوانه
 داخ هاوار لەناو رەزان
 ئەهی هاوار لەناو رەزان

نۆتەکەهی :

Lenaw rezan

Bon my xek ty hi kam ta ne na si
 me we hi chaw jwa ne dax ha wa__ r le na w re zan ay ha
 wa__ r le na w re zan dax ha wa__ r le na w re zan

سکێلهکەهی :

پله دەنگیەکانی بریتین له ((می کاربیمۆل . فا . سۆل . لا کاربیمۆل . سی بیمۆل ...
 له پله نزمەکانیشدا پله دەنگی دۆی بەر ئەکەوئ)) ، بەپێی چیژی ئاوازهکە پەڕه مۆسیقا کەهی
 بریتیه له پەڕه درووست کراوی سەرپله دەنگی سییه می پەڕه ی دووه می گه و ره ی رۆژه لاتی ((دۆ
 راست)) . که نازناوی سێگا وەر ئەگرئ و له بەر ئەوه ی پله دەنگی چواره می چوارینه ی یه که می و
 پله دەنگی یه که می چوارینه ی دووه می چاره که پله یه که نه وی کراون ، بۆیه نازناوی پەڕه ی سێگا
 بهیات وەر ئەگرئ .

نموونهی سکێلهکەهی :

C Rast Eb Syga beyat

ریتمهکەهی :

۹- ھەي بەلار .

نمونەي تېكىستەكەي :

ھەي بەلارو بەلارو بەلارو بەلارو
توسەري باوكت بېرەمالەو

نۆتەكەي :

Hey belar

Hey be la rw be la rw be la_ ra_ we tw se ri_ ba aw k_ t we re ma le_ we

سكىئەكەي :

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە ((مى كار بيمۆل . فا . سوۆل . لا)) . بەپىي چىژى
ئاوازەكە پەيژەمۆسىقاەكەي برىتىە لە پەيژەدرووست كراوى سەرپلەدەنگى سى ھەمى پەيژەي
دووەمى گەورەي رۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەي سى گا ي پى ئەلین ، لەبەر ئەوہي
پلەدەنگىەكانى چوارىنەي دووەمى ديارى نەكراوہ جوړى سى گا كەي ديارى ناكړى .

نمونەي سكىئەكەي :

رىتمەكەي :

۱۰- سهوزەلی و خانم .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

سهوزەلی و خانم سهوزەلی و دلّم
ساتوخوا بمرگه‌ری و مه‌یه‌له بمرم

نۆته‌کە‌ی :

Sewzely xanm

Sew ze lyw xa nm sew ze lyw d lm
sa tw xwa bm ge ry w me ye le w bm rm

سکینه‌کە‌ی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((می . فاکار# . سوّل . لا . سیناتور)) . به‌پیی چێژی
ئاوازه‌که په‌یژه مۆسیقا‌ه‌کە‌ی بریتیه له په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
دووهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((سوّل راست)) ، که په‌یژه‌ی به‌یاتی پی ئه‌لین ، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی
پله‌ده‌نگی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌دکراوه نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌ر
ئه‌گرئ .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

G Rast E beyati newa

ریتمه‌کە‌ی :

۱۱- لەم لاوه كچى لەم لاوه .

نمونهى تىكستهكهى :

لەم لاوه كچى لەم لاوه ژىكه لى بهر كه بهم لاوه
خۆم ياره كهى خۆتم هەى بۆچى زهينت شىواوه

نۆتهكهى :

Lem lawe kchy

lem la we k chy lem la we ji ke ly ber ke w bem la we
5
xo mn ya re key xo tm hey bo chi zey n t shy wa we
9
xo mn ya re ke y xo tm hey bo chi mey l t ne ma we

سكىلهكهى :

پله دهنگيه كانى برىتين له ((سوئل . لا . سى بيمۆل . دو . رى)) . به پى چى
ئاوازه كه په يژه مۆسقا كهى برىتیه له په يژه درووست كراوى سه رپلهى شه شه مى په يژهى يه كه مى
گه ورهى رۆژه لاتی ((سى بيمۆل ماژۆر - عه جه م)) كه په يژهى مینۆر يان نه هاوهندى پى نه لىن .
نمونهى سكىلهكهى :

Bb Major - Ajem G Minor - Nehawend

رېتمهكهى :

عەلی مەردان ۱۹۰۴ - ۱۹۸۱ کەرکوک.

گۆرانی بیژیکی ناواری میلیهتی کوردەو لەدایک بوی دەقەری
گەرمیانی کوردستانی عیراقە و لەبواری ئاوازو مۆسیقای کوردی
دا پۆلیکی بەرچاوی هەیه . لەگۆرانییە بەرچاوەکانی :
۱- کراس کوردەری .

نمونهی تیکستەکە ی :

کراس کوردەری ئاوریشم بابەس داخت بۆهە لکیش
کچی بەخواسویندت دەدەم ساتی وەرە لات دانیش
چاو جوان بەخودا سویندت دەدەم ساتی وەرە لات دانیش
وەرە وەرە لە بەرامبەرم ساتی دانیش
رۆژی دووجار بۆچ ئەتۆری کردوتە بە پیش
رۆژی سی جار لیم ئەتۆری کردویە بەپیش

نۆتەکە ی :

Kras kwderi awryshm

K ra s kw de___ ri a___ w ri sh m ba bes da x t
 4 he ___ l ky sh m K ra s kw de___ swy n d t de de m sa t y we re ___
 8 lat da___ ny sh m chaw jwa n be xw a swyn d___ tde de m sa t y we re ___
 12 lat da___ nv sh m we re we re le be ra m be rm sa tv da ni
 16 sha ro ji dw ja r lym a to ry i kr dw te be py___ she
 21 ro ji sy ja r lym a to ry___ kr dw te be py___ she

سکێلهکە ی :

پله دەنگیەکانی بریتین له ((ری . می کار بيمۆل . فا . سۆل . لا ناتوور)) پەيژه
مۆسیقاەکە ی بریتیه له پەيژه درووست کراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەيژه ی دووهمی گەورە ی
رۆژەهلاتی ((فا راست)) که پەيژه ی بەیاتی پێ ئەلین . له بەر ئەوہ ی پله دەنگی یەکەمی چوارینە ی
دووہمی چارەکە پلە یەک بۆند کراوہ ، بۆیە نازناوی پەيژه ی بەیاتی نہوا وەرئەگرێ .

نمونه‌ی سکیل‌کاهی :

ریتمه‌کاهی :

تیپ‌ی مؤسیقای سله‌یمانی 1989

۲- یارده پروا .

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

بول بول ئه خوینی دایم له ناوگول و گولزارا
تاریفی جوانی ده‌کهن به‌زولفی مشـ کل دارا
یارده پروا خوئی ئه نوینی به‌له‌نجه دم سوتینی
بی رحمه بوچ نام دوینی زالمه و نامان دوینی

نوته‌کاهی :

Yar derwa

Bu ul bu l a xw ny da y m Bu ul bu l a
xw ny da y m le na w g w lw gwl za ra
te ry fi jwa ni de ke n be zw i fi
mwsh kvl da ra va r de r wa w xoi an wv nv
be le n je de m sw ty n y by re h ma
bi ch na m dw n y z a l m w na ma n dw ny

سکینه‌کاهی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاریمیۆل . دو . ری . می ناتوور . فاکار # .
سوۆ)) . به‌پیی چیژی ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆسیقا‌کاهی ، په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می
په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دۆراست)) . ه . نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌ردوو
پله‌ده‌نگی یه‌که‌م و دووه‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌د کراون نازناوی ((به‌یاتی
موحه‌بیهر یان حسه‌ینی یان عوشاقی تورکی)) وه‌رئه‌گری .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

C Rast A beyati mwheiyer

ریتمه‌کاهی :

۳- ئەپۋى ئۇغرى .

نمونهى تىكىستەكەى :

ئەپۋى ئۇغرى ئەپۋى ئۇغرى
 ئەپۋى ئۇغرى ئەپۋى ئۇغرى
 ئەپۋى ئۇغرى ئەپۋى ئۇغرى
 ئەپۋى ئۇغرى ئەپۋى ئۇغرى

نۆتەكەى :

Aroi ogr

A ro i o gr a ro i o g r a ro i o gr a ro i o g r

r ne ze r n a ke i a ro i o gr he yam aq l

m d lw di n m he ya m aq lw w d lw di n

m he zer na kei a ro i o g r k la w lar bw

ki ke w ref ta r ne ze r na ke i a ro i o gr

le ti ri a hi na k a mi

he zer na kei a ro i o g r

سكىئەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن له ((فا . سۆل . لاكاربىمۆل . سى بىمۆل . دۆ . رى بىمۆلى
 لاوهكى . مى بىمۆل . فا . سۆل . لا كار بىمۆل)) . پلە دەنگىەكانى له پتر له ئۆكتاڧىك
 (هوتىنەيەك) پىكىدىن . بەپى چىڭزى ئاوازەكە ، پەيژە مۇسىقاەكەى پىكىدىت له پەيژە درووست
 كراوى سەرپلە دەنگى سىيەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى ((فا راست)) كە پەيژەى ھوزام
 يان سۆزناك يان راحە الارواح يا عەنبەر ئەفشانى پى ئەلئىن .
 نمونهى سكىئەكەى :

F Rast A♭ Hwzam

رېتمەكەى :

19

۴- ھۆ ھۆ كاكەى شوان .

نمونهى تىكىستەكەى :

ھۆ ھۆ كاكەى شوان گويم لى يە لەو بن دارە
ئەوھى ئەلئىت نايئىتەوھ دووبارە
بەو ئاوازەت مى گەلەكەت سەر خۆشن
سەرمەست ئەپۆن ئەلەوھپن بەجۆشن

نۆتەكەى :

Ho Ho Kakey Shwan

Ho — ho — ka — key — shwan gwym — ly ye lew — bn — da — re
 a wey ay lyit nai — lyi — te — we dw ba re a wey ay lyit nai — lyi — te — we dw ba re
 Ho — ho — ka — key — shwan gwym ly ye lew bn — da — re le w bn da — re
 be w awa zet my ge le ket ser xo — shn ((Music —)) bew a wa zet my ge le ket
 ser — xo — shn ((Music —)) ser mest a ron a — le — we rn be jo shn
 ser mest a ron a — le — we rn be jo shn Ho — ho — ka — key — shwan
 gwym — ly ve lew — bn — da — re le w bn — da — re

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((رى . مى كاربىمۆل . فا . سۆل . لا)) بەپىنى چىژى ئاوازەكە
پەيژە مۇسىقاەكەى برىتىە لە پەيژە درووست كراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دووھى
گەورەى پۆژ ھەلاتى ((فا راست)) كە پەيژەى ((رى بەيات)) ى پى ئەلئىن . لە بەر ئەوھى پلە
دەنگى يەكەمى چوارىنەى دووھى چارەكە پلەيەك بلند كراوھ بۆيە پەيژەى ((رى بەياتى نەوا)) ى
پى ئەلئىن .

نمونهى سكىلەكەى :

F Rast D beyati newa

Ho ho kakey shwan

The musical score consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef, a common time signature (C), and a key signature of one flat (Bb). The melody is written in eighth notes. The second staff starts with a measure rest labeled '5', followed by a change to a 2/4 time signature. The third staff starts with a measure rest labeled '11' and continues with the melody. The fourth staff starts with a measure rest labeled '20' and concludes with a double bar line. The score includes various time signatures: common time, 2/4, and 3/4.

هه‌له‌بجه ١٩٩٢

۵- راسته‌ی خیابان .

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

ئەری راسته‌ی خیابان نه‌شمیل گیان باخچه‌ی میله‌ته
 وه‌للا کراسه‌کهی به‌رت چاوجوان چیتی شرکه‌ته
 لای لای لای لای کەوی گەردن به‌خالی
 گیان گیان گیان کوشتمی په‌رچه‌می خاوی
 بۆچ بۆچ بۆچ بۆچ به‌ناوتۆچواردە سالی
 شیت بووم بۆ خەت و خالی

نۆته‌کهی :

Rastey xyaban

A r y ras tey xe ya__ ban nesh mil gya n bax che y mi l e__ te
 5 we l a kra se__ key__ be__ rt cha w jwa n chi ti__ shi r ke__ te
 9 la____ i la____ i la____ i la____ i ke wi ger d n
 12 be__ xa__ li gya____ n gya____ n gya____ n gya____ n
 15 kwsh tw mi per che mi__ xa__ wi bo____ ch bo__ ch bo ch bo____
 19 ch be naw to chwar de sa____ li shyt bw m bo xe__ tw xa__ li

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((ری . می . فاکاردیز . سۆل . لا . سی)) . . به‌پیی چیتزی
 ئاوازه‌که په‌یژه‌ی ئەم ئاوازه بریتیه‌له په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((ری راست)) .
 نمونه‌ی سکینه‌کهی :

D Rast

ریتمه‌کهی :

۶- فاتیمه .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

فاتیمه دووچاوی مه‌ستت پر ته‌لیسمی جوانی یه
 پر شه‌رابی خوشه‌ویستی ئاره‌قی یه‌زدانی یه
 فاتیمه دووچاوی مه‌ستت شیتی کردم فاتیمه
 به‌ژن و بالاکه‌ت نمونه‌ی هه‌یکه‌لی یۆنانی یه
 لارو له‌نجه‌ت موسیقایه به‌سته‌یه گۆرانی یه
 فاتیمه دووچاوی مه‌ستت شیتی کردم فاتیمه

نۆته‌کە‌ی :

Fatime

Fa ti ma dw cha wi me s t t pr te lys mi_ jwa_____ niye
 pr she ra bi xo she wis ti__ a re qi ye z da_____ niye da ni ye__
 fa ti me__dw cha wi mes tt shy ti kr_dw m fa__ ti me bej nw ba la
 _ ket n mw__ ney_____ hey ke li__ wy na_____ niye yw na__ ni ye (music
) la rw len jet__ mo si qa_ ye_____ bes te ye_ go_ ra__ ni ye go_
 ra__ ni ye (music) la rw len je t mo si qa_ ye_ bes te ye_ go_
 ra ni ye_____ fa ti me__dw cha wi mes__ tt shy ti kr_dw m fa__ ti me

سکینه‌کە‌ی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((کۆپله‌ی یه‌که‌می: سۆل ، لایبمۆل ، سی ، دۆ ، ری ، می بيمۆل .))
 که په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله‌ی پینجه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می پۆژه‌لاتی ((دۆ ماژۆر - عه‌جه‌م)) ه
 ، که ناز ناوی په‌یژه‌ی حیجاز نه‌هاوه‌ند ، یان زمزمه‌ی پی ئه‌لین . په‌شان له کۆپله‌ی دووه‌مدا که
 به‌ریگایه‌کی زانستیانه ئه‌گوێزیته‌وه بۆ سه‌رپله‌ده‌نگی په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((دۆ

پاست)) . که پله دهنگیهکانی بریتین له ((دۆ . ری ، می کار بیمۆل ، فا ، سۆل)) بهلام پهیوهستی نیوان هەردوو پهیژەکه هە ر دەمینێ و ئاوازەکه هەرسێ پله دەنگی ((سۆل ، لا بیمۆل . سی ناتوور)) بهخۆیهوه ئەهیلێ که پهیژە سۆزناک یان پاست حیجاز یان دلکشا یان شەرەف نما یان پاست نەواسر یان زاویل یشی پێ ئەلین ، بۆ گەرانەوه بۆ پهیژە سەرەکی که پهیژە درووست کراوی سەرپلهی پینجەمی پهیژە یەکهمی پۆژەهلاتی ((دۆ ماژۆر - عەجەم)) ه ، که ناز ناوی پهیژە حیجاز نەهاوەند ، یان زمزمە ی پێ ئەلین . له موسیقای پۆژەهلاتی دا بهم گۆراناکییه گۆراناکی پاستهوخۆ ی پێ ئەوتری .

نمونهی سکیلهکهی :

ریتمهکهی :

ریتمهکهی بهدوو شیوه گویم لی بووه .

—۱

—۲

۷- تۆبە

نمونهی تیکستهکەیی :

تەڕکی مەستی و بادە کـــەیی	تۆبە پیربوی تۆبەکەیی
تا بالایی دیارە لەچـــام	ئەیی نۆشم هەتا کومام
پیم ئەلین تەڕکی بادە کـــەیی	ئەلین پیر بوی تۆبەکە
نەشمیل گیان تۆ شک ئەبەم بەس	تۆبە من تۆبەم کردو بەس
دە یاری من بە هەتا ســـەر	جا ئیتر بەسە دەردی سەر
پیم ئەلین تەڕکی بادە کـــەیی	ئەلین پیر بوی تۆبەکە

نۆتەکەیی :

Tobe

To be py r bo i to be ke ter ky me s ty w ba de ke ay no sh m

6 he ta kw ma wm ta ba la i diya re le cha wm ay no sh m

10 he ta kw ma wm ta ba la i diya re le cha wm a lyn pir bw y to be ke

15 pym a lyn te r ky ba dc ke to be mn to be m kr dw bes nesh myl gyan

20 to shk a bem bes to be mn to be m kr dw bes nesh myl gyan

24 to shk a bem ser ja i tr be se der di ser de ya ri

28 be se der di ser ja i tr be se der di ser de ya ri

32 mn be he ta se r a lyn py r bw to be ke py me lyn ter ky ba de ke

سکێلهکەیی :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((فا ، سۆل ، لا کاربیمۆل . سیبیمۆل . دۆ . پڕئ ناتوور)) بەپێی چێژی ئاوازهکە پەژمۆسیقاھەکەیی بریتیه لە . پەژمۆسیقاھە کراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەژمۆسیقاھە دووھەمی گەورەیی پۆژھەلاتی ((سیبیمۆل راست)) . کە پەژمۆسیقاھە ((سۆلی بەیات)) ی پێ ئەلین . لە بەر ئەوھەمی پلەیی یەکەمی چوارینەیی دوومی چارەکە پلەبەک بۆند کراوہ ، نازناوی پەژمۆسیقاھە بەیاتی نەوا ی سەرپله دەنگی سۆلی پێ ئەلین .

۸- ئەسمەر .

نمونهی تیکستهکەیی :

ئەسمەر جوانیکە بێ پەحمەو بێ وەفا	ئەسمەر یاریکە بێ پەحمەو بێ وەفا
واھات وەک تۆبەکردن نەک بە ھاورپیی درۆزن	خۆی لەسەیرانەو من لەدەردووجەفا
خۆی لەسەیرانەو من لەدەردووجەفا	ئەسمەر جوانیکە بێ پەحمەو بێ وەفا

نۆتەکەیی :

Asmer

As mer ya ry ke by reh mew by we fa as mer jwa ny ke by reh mew by we fa xoy le sey ra

8
new mn le der dw je fa — xoy le sey ra new mn le der dw je fa — wa hat wek to —

14
be kr d n wa hat wek to — be kr d n nek be ha w reyi d ro zn —

19
nek be ha w reyi d ro zn — As mer ya ry ke by reh mew by we fa — as mer jwa ny

25
ke by reh mew by we fa — xoy le sey ra new mn le der dw je fa —

سکێلەکەیی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((سی کار بيمۆل . دۆ . ری . می بيمۆل . فا ناتوور)) .
 بەپێی چێژی ئاوازەکە پەيژە مۆسیقاھەکی بریتییە لە پەيژە درووست کراوی سەرپلە دەنگی سێیەمی
 پەيژە دووھەمی گەورە پۆژھەلاتی ((سۆل راست)) کە پەيژە (سی کار بيمۆل سێ گا) ی پێئەلین
 . لە بەر ئەوھەمی پلە دەنگی چوارەمی چوارینەمی یەكەمی نیو پلە دەنگی نەوی کراو و پلە دەنگی
 یەكەمی چوارینەمی دووھەمی چارەکە پلە یەك نەوی کراو ، بۆیە نازناوی پەيژە (سی گای کورد
 یان خوزامی نوچ) وەر ئەگرئ .

نمونهی سکێلەکەیی :

G Rast   Bb Syga i Kurd   ((xwzam i nwy))

ریتیمەکەیی :

۹- ئەو پەرچەم و ئەگرىجە .

نمونهی تیکستەكەى :

ئەم پەرچەم و ئەگرىجە ھەمووی دوژمنى دینە
 ئەو پەرچەم و ئەگرىجە ھەمووی دوژمنى دینە
 ئەو زولف و روخت ئافەتى سەر پویى زەمینە
 نازیلی لیرەو لەوئى باریكى خاسە كەوئى
 ھەر ئیستا ماچم ئەوئى ناخەمە نیوہشەوئى
 بەشێخەكەى كانی كەوئى

نۆتەكەى :

Aw perchem u agrije

Am per che mw ag ri je he mwi dwj_ m ni di_ ne aw per che

mw ag ri je he mwi dwj_ m ni di_ ne am zwl fw rw xet a_ fe

se r_ rw i ze mi_ ne am zwl fw rw xet a_ fe se r_ rw i

ze mi_ ne na_ zi ly ly rew le wy ba_ ri ky xa se ke wy na

zi ly y rew le wy ba_ ri ky xa se ke wy her_ ye_ ky_ ma_ chm

de wy nai_ xe_ me_ ni we she wy_ be shy xe key ka ni ke wy nai_

xe_ me_ ni we she wy_ be shy xe key_ ka ni ke wy

سكێلهكەى :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ . ری . می .. بۆ جوانکاریش ھەندى جار پله دەنگى سۆلى بەرئەكەوئى . بەپێى چێژى ئاوازەكە پەيژەمۆسیقاھەكەى بریتىھ لە پەيژەدرووست كراوى سەرپله دەنگى سى يەمى پەيژەى دووھمى گەورەى رۆژھەلاتى كە پەيژەى سى گای پى ئەلین . لە بەر ئەوھى ھىچ گۆرپانكاریبەك لە پلەدەنگیەكانا نابینرئى ، بەلام بەپى لىكۆلینەوى پەيژەكەى دەرئەكەوئى كە پلە دەنگى یەكەمى چوارینەى دووھمى چارەكەپلەبەك نەوى بكريت ، بۆیە نازناوى پەيژەى ((سى گای نەھاوئەند یان بەستەى ئەسفەھان)) وەر ئەگرئى . بەلام گەر ئەوگۆرپانكاریبە روونەدات ئەوا نازناوى پەيژەى سى گای ئەوشار یان سى گا بەیات یان سى گا مایە یان فەرھناك وەرئەگرئى . ھەرچەندە ئەم ناوانە ھەمویان زیادن و پىویست بە ناوھێنانیان ناكات .

۱۰- به یادم که .

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

به یادم که فریادت کهم	به یادم که فریادت کهم
ئای برینه‌کهم ساریژده‌کا	هەرچه‌ند جارئی تۆنازه‌کهی
ئای برینه‌کهم ئەکولیتەو	هەرچه‌ند جارئی تۆنازبکه‌ی

نۆته‌کهی :

Beyadm ke

be_ ya_ dm ke ____ fr_ ya ____ dt_ ke_ m be_ ya_ dm ke ____

7
fr_ ya ____ dt_ ke_ m her chen ja ry ____ to_ na ____ ze_ key ____

13
a_ y bry ne kem ____ sa_ ry ____ je ka her chen_ ja ry ____

19
to_ na ____ ze_ key ____ a_ y bry ne kem ____ sa_ ry ____ je ka

سکێله‌کهی :

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((می . فا کاردیژ . سوڵ . لا)) به پێی چیژه ئاوازه‌که په‌یژه‌ موسیقا‌ه‌کهی بریتیه له په‌یژه‌ درووست کراوی سه‌رپله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((سوڵ راست)) که په‌یژه‌ی ((می به‌یات)) ی پێ ئەلین ، له به‌ر ئەوه‌ی هیچ کام له پله ده‌نگیه‌کانی چوارینه‌ی دووه‌می ئاشکرا نین و هیچ گۆرانکارییه‌ک به سه‌رپله ده‌نگیه‌کانی چوارینه‌ی یه‌که‌میشدا نه‌هاتوه ، بۆیه نازناوه‌کهی هەر به په‌یژه‌ی ((می به‌یات)) ئەمینیت‌ه‌وه .

نمونه‌ی سکێله‌کهی :

ریتمه‌کهی :

۱۱- پهچهکته لاده .

نمونه ی تیکسته که ی :

به دوو تاوئلیم سهلت و ساواده کوآن به کوآن جاده به جاده
 نه شمیله ی چاو جوان پهچهکته لاده پهچهت لاده
 ئەگریجهت له سهر کولمهکته لاده جیی هزار نازو سودو موراده
 بم کوژه به شهرت پیجهکته لاده پهچهت لاده

نوته که ی :

Pecheket lade

سکینه که ی :

پله دهنګیہ کانی بریتین له ((لا ، سی ، دو ، ری ، می ، فا ، سول ، لایمۆل ههروهه لا ناتوور)) به پئی چیژی ئاوازه که ، په یژه مؤسیقا که ی بریتیه له پله دهنګیہ کانی په یژه ی یه که می گه وره ی رۆژه لاتی سرووشتی ((دو ماژور - عهجه م)) . به لام کاتی پله دهنګی ((لا)) ئەبیته پله دهنګی ((لا بیمۆل)) ئەوه نیشانه ی گۆرانکارییه کی لوه کی یه له په یژه ی دو ی گه وره ی سرووشتی یه وه بو په یژه ی دو ی گه وره ی هارمونی ((که پله ی شه شه می له سه رکه وتن و هاتنه خواره ودا نیوو پله ی دهنګی نه وی ئە کری .

نمونه ی سکینه که ی :

C Major harmoni - Ajem hijaz - shewq afza

C Major - Ajem

ریتمه که ی :

۱۲- چەن جارم ووت .

نمونهی تیکستهکەیی :

ژەهریش بە دەس تۆبێ ئەی خۆم
 ئەی نازەنین شیرین کەلام
 بە قەسەیی خۆش دڵ بێنە جۆش
 چەن جارم ووت قەسەم ئەخۆم
 چەن خۆشە ویستی تۆ لەلام
 بە قەسەیی خۆش دڵ بێنە جۆش

نۆتەکەیی :

Chen jarm wt

Chen ja rm w.....t qe sem a x.....o m jeh rysh be de _____ s
 4 to ___ by ___ ay ___ xom chen xo she wy s ty ___ to le lam
 7 ay na ze ny _____ n shi ___ ryn ke ___ lam be q sey xosh dl by ne
 10 josh bm ke ser xo.....sh che n ja ___ rm ___ wt

سکیلهکەیی :

پله دەنگیەکانی بریتین لە (می . فا . سۆل . لایمۆل . سی . دۆ) . بە پێی چیژی ئاوازهکە ، پەيژە مۆسیقاەکەیی بریتیه له پەيژەدرووست کراوی سەرپله دەنگی چوارەمی پەيژە یەکەمی گەورە پۆژەهلاتی (دۆ ماژۆر - عەجەم) . کە لای ئەوروپییەکان نازناوی پەيژە سیگان یان قەرەج ی هەیه ، لای پۆژەهلاتیەکان نازناوی پەيژە هەمایۆن یان نگریزی هەیه ، دەتوانین ئیتمەش هەمان نازناوی ئەوروپییەکان ، پەيژەیی : سیگان - پەوهند یان قەرەج بەکاربێنین .

نمونهی سکیلهکەیی :

C Major - Ajem F Sygan - Hemayon

ریتمهکەیی :

۱۳- میولہ و دی لیژہ .

نمونہی تیکستہکھی :

ئەری خالی لە مابەین وەدی وەدی خالی لە مابەین گیانە دوو ئەبرۆ و بانە

نەشمیل دووئەبرۆ و بانە

ئەری یەکجار ئەوخالە گیانە یەکجار ئەوخالە بەخودا ریشەیی دل کەنە

نەشمیل ریشەیی دل کەنە

نۆتەکھی :

Mywlew dy lyje

سکیلەکھی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((سی کار بيمۆل . دو ، ری . می ، فاکاردیز . سوۆل . لا)) بەبێی چێژی ئاوازەکە پەژە مۆسیقاەکھی بریتیه لە پەژەدرووست کراوی سەرپلەدەنگی سی یەمی پەژەدی دووهمی گەورەیی رۆژەهەلاتی ((سی کاربیمۆل سیگا)) ، لە بەر ئەوەی لە برگەیی یەکەمیدا هیچ گۆرانکاری یەک لە پلە دەنگیەکانیا نییه ، بۆ یە نازناوی پەژەدی ئەوشار یان سیگا مایا یان فەرەحناک وەرئەگرئ ، بەلام لە برگەیی دووهمدا ، پلەدەنگی چوارەمی چوارینەیی یەکەمی نیووپلەیی دەنگی نەوی ئەکرئ و پلەدەنگی یەکەمی چوارینەیی دووهمی چارەکە پلەیهک نەوی ئەکرئ ، ئەبیتە پەژەدی سیگای کورد یان خوزامی نوۆ .

نمونەیی سکیلەکھی :

۱-پەژەدی ئەوشار ((فەرەحناک - سیگا مایه)) .

۲-په‌یژه‌ی سی‌گای کورد ((خوزامی نوئی)) .

ریتمه‌کە‌ی :

میهره‌جانی زانکۆ کانی عێراق شاری به‌سره

۱۴- خۆم و عودەكەم .

نمونهی تیکستهکەمی :

خۆم و عودەكەم لەیلی شەو هەتا بەیان
من سۆزەكەم و بۆ لەیلا ئەویش بەگریان
ئای...ئای...ئای...ئای... دڵ ئەکا بریان
من سۆزەكەم و بۆ لەیلا ئەویش بەگریان

خۆم و عودەكەم شەو هەتا بەیان
من سۆزەكەم و بۆ لەیلا ئەویش بەگریان
یار یار یار یار..... بەلەرەمی دەنگی
من سۆزەكەم و بۆ لەیلا ئەویش بەگریان

نۆتەکەمی :

Xom w udekem

Xo mw u de_ kem shew he ta be_ yan xo mw u de_ kem ley ly
 shew he ta be_ yan mn so ze ke mw bo ley la_ a wysh be gr_ yan
 mn so ze ke mw bo ley la_ a wysh be gr_ yan ya r ya r ya r ya r
 be le_ re_ den_ gy_ be le re den gy be le re den_ gy
 ai_ i_ i_ i_ dl_ a ka br_ yan dl a ka br_ yan
 dl a ka br_ yan mn so ze ke mw bo ley la_ a wysh be gr_ yan
 mn so ze ke mw bo ley la_ a wysh be gr_ yan

سکێلهکەمی :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((سۆل ، لا کاربیمۆل . سیبیمۆل . دۆ . پێ ناتوور)) . بەپێی
چێژی ئاوازەکە پەژمۆسقیقەکەمی بریتیه لە . پەژمۆسقیقە کراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەژمۆ
دووهمی گەرەمی پۆژمۆلاتی ((سیبیمۆل راست)) . کە پەژمۆی ((سۆلی بەیات)) ی پێ ئەلین . لە
بەر ئەوەی پلهی یەکەمی چوارینەمی دوومی چارەکە پلهیەک بۆند کراوە ، نازناوی پەژمۆی بەیاتی
نەوای سەرپله دەنگی سۆلی پێ ئەلین .

نمونهی سکێلهکەمی :

Bb Rast G beyati newa

پیتەکەمی :

۱۵- شەكرە سىۋو .
نمونهى تىكىستەكەى :

شەكرە سىۋو شەكرە سىۋوئەودەمولىۋە شەكرە سىۋو
جوان و شىرىنە شىرىن گولى ئەوكىۋە نەسرین
لىۋى ئالت دانەى خالت لىمۋى كالت شەكرە سىۋو
ھەرمى و سىۋو و لىمۋقەستەم بەھەردوۋچاۋى تۋ دوۋچاۋى تۋ
كەسم خۇش ناۋى غەيرى تۋرۇژم لەلاشەۋە بى تۋشەۋە بى تۋ
بەلەنجەى جوان بىرە ھەيوان بابت بىنم بووم بەبريان شەكرەسىۋو

نۆتەكەى :

Shekre syw

Shek re syw we shek re syw aw de mw ly we shek re syw

5 jwa nw shy ry ne shy ryn gw ly aw ky we nes ryn ly wi a

10 lt da ney xa lt ly moy ka lt shek re syw her my w sy w li mo

15 qe sem be her dw cha wi to dw cha wi to ke sm xosh na

19 wy gey ri to ro jm le la she we by to she we by to be len jey

24 jwan by re hey wan ba bt bi nm bwm be br yan shek re syw

سكىئەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((دۋ . رى . مىبىمۆل . فا # .)) . بەپىيى چىژى ئاۋازەكە
پەيژە مۇسىقاھەكى برىتىە لە پەيژە درووست كراۋى سەرىلە دەنگى چۈارەمى پەيژەى يەكەمى
گەورەى پۇژھەلاتى ((سۆل ماژور ھارمۆنى - عەجەم)) كەلای پۇژ ئاۋايىەكان نازناۋى پەيژەى
سىگان - رەۋەندى ھەيەۋ لای پۇژھەلاتىەكانىش پەيژەى ((دۋ ھەمايۇن)) ى پى ئەلین . لە بەر
ئەۋەى پلە دەنگىەكانى چۈارىنەى دوۋەمى دەستنىشان نەكراۋە تەنھا بەۋ نازناۋەۋە ئەمىنئىتەۋە .
نمونهى سكىئەكەى :

G Major harmoni - Ajem C - Sygan - Ngryz - Homayon

۱۶- پهجهکەت لادە . (جۆری دووهمی تۆمارکردن)

نمونهی تیکستەکهی :

به دوو تاوئیلیم سهلت و ساواده کۆلان به کۆلان جاده به جاده
 نهشميلهی چاو جوان پیچهکەت لادە ... پهچەت لادە
 نهشمیل چاو کهژال پیچهکەت لادە ... پهچەت لادە
 پهرچهمی لولت خستوه به لادا لهنجهو لارهکەت وهک پهری زاده
 شهرمی بی ناوی پیچهکەت لادە ... پهچەت لادە

نۆتهکهی :

Pecheket lade

Be dw__ te wy__ lm sel tw sa__ wa__ de ko lan be ko__ lan ja de be__
 ja__de nesh mi ley chaw jwan py che ket__ la__de pe chet la__de
 nesh mil chaw ke__ jal py che ket__ la__de pe chet__ la__de per che mi lw__
 lt__ xs twe be__ la__da len jew__ la re__ ket wek pe ri__ za__de
 per che mi lw__ lt__ xs twe be__ la__da len jew__ la re__
 ket wek pe ri__ za__de sher mi py na__ wy py che ket__ la__de pe chet
 la__de sher mi py na__ wy py che ket__ la__de pe chet la__de

سکێلهکهی :

پله دهنگیهکانی بریتین له (سی بيمۆل . دو . ری . می بيمۆل . فا . سوۆل ی ناتوور و ههندی جار ئهبيتته لایمۆل .) . به پێی چێژی ئاوازه که په یژه مۆسیقا کهی بریتیه له په یژه ی یه که می گه وره ی پۆژه لاتی (سی بيمۆل ماژور - عهجه م) (که پله دهنگی دووهمی چوارینه ی دووهمی نیووپله ی دهنگی نزم ئه کریت په یژه مۆسیقا کهی ئه بیتته په یژه ی (سی بيمۆل ی گه وره ی هارمۆنی - که له پۆژه لات په یژه ی شهوق ئه فزا ی پێ ئه لێن) .

نمونهی سکێلهکهی :

Bb Major harmoni - Ajem hijaz - Shewq afza

Bb Major - Ajem Ajem - Ajem i gewre

۱۷- گەردن بلوور .

نمونهی تیکستهکەیی :

شەو و رۆژ لە خەیاڵ و لە بەر چاوی
گەردن بلوور دیارە لە دوور
لە هەردەو باسکی شارەزوور
لە کەوتوم و پشتم چەما

نۆتەکەیی :

Gerdn blur

سکێلهکەیی :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((لا . سی . دۆکار دیز . ری . می . فا#، فاناتور . سوڵ ناتوور)) . بەپێی چێژی ئاوازەکە پەڕەمۆسیقاوەکە بریتیه لە پەڕەمی گەورەیی رۆژەهەلاتی ((لا راست)) . لەبەرئەوەی پله دەنگی دووهمی چوارینهی دووهمی نیوپلهی دەنگی نزم کراوەتەو و پلهی سێهەمی چارەکەپلهیەک نەوی کراوە بۆیە جووری پەڕەراستهکەیی نازناوی پەڕەیی راستی

میلۆدی وەرئەگرئ و لەرۆژھەلات نازناوی پەیزەدی راستی کورد یان شورگ و لەئێرانیش بە پەیزەدی ئەسفەهان بەناوبانگە .
 نمونەیی سکێلەکەیی :

ریتەمەکەیی :

۱۸- گولہ باخ .

نمونہ تیگستہ کھی :

گولہ باخ گولہ باغ گولی باغی   بی کھیف و بوچ بی دماغی
 چی بوہ توری ہی میسان   گولیکہ سورہی نیسان
 دہ پیم بلی لہ سرچی   مات و مہ لولی بوچی
 کی وای لی کردوی کی   پیم بلی دلت دا بہ کی
 گولہ باغ گولہ باغ گولی باغی

نوٹہ کھی :

Gulebax

Gu le bax gu le bax gu li ba xi by key fu bo ch byde ma xi
 5 chi bwe to rai he mi sa n gu lil ke su re y ni sa n
 9 de pym b ly le ser chi ma tu me lu li bo chi ky wai ly k r
 14 di ky pym bly d lt da be ky ky wai ly kr di ky
 19 pym bly d lt da be ky gu le bax gu le bax gu li ba xi

سکیٹہ کھی :

پلہ دہنگیہ کانی بریتین لہ ((لا . سی . دو . ری . می)) بہ پئی چیژی ناوازہ کھ ،
 پہیژہ موسیقہ کھی پہیژہ یی کھی گورہی پوژہ لاتی ((دو ماژور - عہ جہ م)) ہ . ہرچہ ندہ
 ہندی گورانکاری لاوکی تیایہ کہ نابنہ ہوی گورانی پہیژہ سرہ کیہ کھ ، ئہوی گورانکاری لہ
 دو ماژورہ وہ بو لا مینور ((نہاوند)) .

نمونہ تیگستہ کھی :

C Mjor - Ajem
 A Minor - Nehawend

ریتہ کھی :

۱۹- له بهر نازی چاوبازان .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

له بهر نازی چاوبازان قوربان
خواردن و خه‌وم زوخاوه
به تیری تیر ئەندانان
چی بکه‌م جه‌رگم بپراوه
چی بکه‌م عه‌قلم شیواوه

نۆته‌کە‌ی :

Leber nazi chaw bazan

Le ber na zi — chaw ba — zan qwr — ban xwar dnu xe w — m

4 zu xa — we be ti ri ti — r an da — za — n

7 chib ke m jer — g — m b — ra — we —

9 chib ke m aq — l — m shy — wa — we

سکێله‌کە‌ی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له (می ، فاناتور ، سوڵ# ، لا ، سی‌بیمۆل) به‌پێی
چێژی ئاوازه‌که‌ په‌یژه‌مۆسیقا‌ه‌کە‌ی بریتیه‌ له په‌یژه‌ درووست کراوی سه‌رپله ده‌نگی پینجه‌می په‌یژه‌ی
یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (پێ ما‌جۆر هارمۆنی) که‌ په‌یژه‌ی (می دوو‌حیجاز) ی پێ ئە‌لین .
نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

A Major harmoni

E Du Hijaz

ریتمه‌کە‌ی :

دەقەرى ھەولێر و دەوروبەری :

پاش ئەوەی لە ناوچەى گەرمیان ((پارێزگای کەرکوک و دەوروبەری)) بوومەو ، پرۆم کردە ناوچەىەکی گرنگی تری کوردستانی باشوور ، ئەویش دەقەرى ھەولێر ، کە بە ناوچەى دەشتی ھەولێر یان لانکەى حەیران بیژان ناسراوە . کەسانی شایستەو بەئەزموونم دەناسی کە ھەندیکیان کۆچی دواپیان کردووە و کەسانیکی تری بەئەزموون کە ھەزارسال تەمەنیان بیت ، لەژیاپانا ماون . سەیرم کرد کاری من کۆکردنەوێ ئەو سامانەگەورەییە بەھاوتای ئەوێ من سەرقالی لیکۆلینەوێەکم بۆ پیناسەکردنی فۆرم و پەییژە مۆسیقاەکانی ھەمووکوردستان ، بۆیە بەپیتی پیویست و تائەورادەییە کە کەلکی تەواوی وەربرگرم بۆمەبەستی لیکۆلینەوێەکەى خۆم ، ھەولم دا زیاتر رۆبەرۆ لەگەل کەسانی زۆرشایستە بەکارەکم کاربکەم ، بۆیە ھەولیکى بتەوم دا بۆئەوێ کارەکم دووربیت لە کەم و کورپی و بەشیوێەییەکی گونجاو دەولەمەندی بکەم ، بەئەزمونی ئەوێکەسە شایستەنەى کە ئیستا لە گۆرەپانی ھونەرى کوردی دا ناوو دەنگیان ھەییە و گەر پیویستیش بوو کەلک لە ئەزموونی ھونەرمەندە کۆچکردووێکانیش وەربرگرم ، بەراستی ئەم دەقەرە کەسانی بەئەزموون و شایستەى وەکو تایەر تۆفیق و مەلا ئەسەدو سیوێ و زۆر کەسانی تریش کە کەسانی دانسقەى ناو ھونەرى پەسەنى میللەتەکەمانن کە کەم پروام بەوێ ھونەرى ھەریەکی لەمانە جگە لە خۆیان کەم کەس ئەتوانی لاساییان بکاتەوێ لەبەر ئەوێ زۆر تاییەتەندییەکی تاییەتی تاکەکەسى خۆیان پیوێ دیارەو پاشان بونەتە سونبولیکى درەوشاوە لە ئاسمانی ھونەرى کوردی پەسەن دا . کەسانیکی زۆر لەم گەشتەم دا ھاریکاری یان کردم ، سامانیکی گونجاوم کەوتە ژێر دەست کە بەبیری خۆم بەتەواوی کەلکیان لى وەر ئەگرم .

عەرەب عوسمان جەرچیس (1952) ھەولێر – تەیراوا .
 حەیرانی دەشتی ھەولێر :
 1- نۆتەکەى :

Heyrani deshti hewlyr 1

The image shows a musical score for a piece titled 'Heyrani deshti hewlyr 1'. The score is written in a single system on a grand staff (treble clef). It begins with a key signature of two flats (B-flat and E-flat) and a 2/4 time signature. The melody starts with a quarter note G4, followed by a half note F4, and then a series of eighth and sixteenth notes. The score includes measure numbers 6, 9, 12, 15, and 18. At the end of the piece, there are triplets of eighth notes. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

سکینه کھی :

پلہ دہنگیہ کانی بریتین له ((ری . می . کار . بيمۆل . فا . سوۆل . لا . ناتوور . سی . بيمۆل))
به پيی چيژی ئاواز که په یژده مۆسیقا که ی بریتییه له په یژده درووست کراوی سه رپله دهنگی شه شه می
په یژده دوو می گهره ی رۆژه لاتی ((فا راست))
که په یژده به یاتی پی ئه لین ، له بهر ئه وه ی پله دهنگی یه که می چوارینه ی دوو می چاره که پله یه ک
بلند کراوه بویه نازناوی په یژده به یاتی نه وای پی ئه لین .
نموونه ی سکینه کھی :

۲- نۆته کھی :

سکینه کھی :

Heyrani deshti hewlyr 2

هه مان سکینی پیشووه ((واتا سکینی به یاتی نه و)) .

چەند نموونەيەك لە ئاوازە فۆلكلۆريەكانى ئەو دەقەرە :
 ۱- نازدار و نازدار .

نموونەى تىكستەكەى :

نازدارو نازدار وەى وەى نازدارت كردم
 بى سوود بى تاوان بى مرادت كردم
 بەقسەى بەدكاران ئەورۆ لە گەلت كردم

نوتەكەى :

Nazdar u nazdar

Na__ z da__ rw__ na__ z dar wey wey__ na__ z da__ r__
 4 k__ r dm by__ sw ch b y ta__ wa yan__ by__ mra d t
 8 k__ r dm be__ qsey bed__ ran aw ro__ le__ ge__ l t
 12 kr__ d m

سكىلەكەى :

پلە دەنگیەكانى بریتین لە ((سوۆل . لاكار بيمۆل . سى بيمۆل . دۆ)) تەنها
 چوارینەيەكى دەنگى مۆسیقاى بەپى چىژى ئاوازەكە بریتیه لە پەيژە مۆسیقاى درووست كراوى
 سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژەلەتەى ((سى بيمۆل راست)) كە پەيژەى
 بەياتى پى ئەلین ، لەبەر ئەوهمى چوارینەى دووهمى دەست نیشان نەكراوه ، نازناوەكەى ھەر بە
 پەيژەى بەيات يان دوو بەيات ئەمىنیتەوہ .

نموونەى سكىلەكەى :

Bb Rast G beyat - du beyat

ریتەكەى :

۲- چا ورهش

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

چا ورهشی لیو به‌خنده مه‌مکۆله‌ت عه‌ینی قه‌نده
 دنیا به‌بی جوانی تو زیندانه و کۆت و به‌نده
 ئەوژیا نه به‌بی تو با بروخی به‌سه‌ر مندا

نوته‌کهی :

Chaw resh

Chaw re shi__ ly w be xen de mem ko let ay ni qen de Chaw re shi__

6
 ly w be xen__ de__ mem ko let ay ni qen de dn ya be by__ jwa ni to zin da new

12
 ko tw ben de aw ji ya ne__ be by to__ ba brw xy be sr mn da

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سۆل . لاکار بيمۆل . سی بيمۆل)) ته‌نها له سی پله‌ده‌نگی
 مۆسیقا پیکدیت . به‌پیی چیژی ئاوازه‌که بریتیه له په‌یژه مۆسیقای دروست کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی
 شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((سی بيمۆل راست)) که په‌یژه‌ی به‌یاتی پی ئەلین ،
 له‌به‌ر ئەوه‌ی چوارینه‌ی دووه‌می ده‌ست نیشان نه‌کراوه ، نازناوه‌کهی هه‌ر به په‌یژه‌ی به‌یاتی یان
 دوو به‌یاتی ئەمینیتته‌وه .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

Bb Rast G beyat - du beyat

ریتمه‌کهی :

۳- شەدە .

نمونهی تیکستەکەى :

شەدەى بەستووە برىانى کارۆکەى کەمىک تىلە
باسکى شوشەو بارىکى جوانە بۆ ئەنگوستىلە
لەسەرچى لە من زىزى زىزى بۆت بى دەلىلە

نوتەکەى :

Shede

She dey best wew br ya ni cha ro gei ke myk ti le She dey best wew
6
br ya ni cha ro gei ke myk ti le ba_ski shw shw ba ri ki_jwa_ne bo a ng
12
s ti le le_ser chi_le mn zi zi zi z bw n t by de li_le_
17
le ser chi le mn zi zi_ziz bw_ni by_de li le

سکىلەکەى :

پلە دەنگىەکانى برىتین لە ((سۆل . لاکار بيمۆل . سى بيمۆل .)) تەنها لە سى
پلەدەنگى مۆسىقا پىکدیت . بەپى چىژى ئاوازەکە برىتیه لە پەيژە مۆسىقاي دروست کراوى
سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژەهەلاتى ((سى بيمۆل راست)) کە پەيژەى
بەياتى پى ئەلین ، لەبەر ئەوەى چوارىنەى دووهمى دەست نیشان نەکراوه ، نازناوەکەى هەر بە
پەيژەى بەيات يان دوو بەيات ئەمىنیتەوه .

نمونهى سکىلەکەى :

Bb Rast G beyat - du beyat

رىتمەکەى :

هەمان رىتمى پيشووه .

۴- دوهوره وهره .

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

دوهوره وهره ئاجه‌ری سینت حه‌وزی که‌وسه‌ری
بابچین سوره‌گولان بچنین له‌به‌ر باخی قه‌مته‌ری
ده‌خوا له‌سه‌ر بالای تو چی په‌ندیکم به‌سه‌ری
ده‌خوا له‌سه‌ر بالای تو هه‌ی چی په‌ندیکم به‌سه‌ری

نوته‌کهی :

De were were

De we re we re — a — je ry si — nem hew zi kew se ri De we re we re —
 6 a — je ry si — nem hew zi kew se ri ba b chin su re gu lan bch ni — n
 11 le be r ba — gi qem te ri da xwa le se r ba lai to — ch pen dy km
 16 be se ri da xwa le se r ba lai to hey ch pen dy km be se ri

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سوۆ . لاکار بيمۆۆ . سی بيمۆۆ . دو . ری ناتور)) .
 په‌یژه مۆسیقا‌کهی بریتیه له په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می
 که‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((سی‌بیمۆۆ راست)) ، که په‌یژه‌ی به‌یاتی بیئه‌لین ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله ده‌نگی
 په‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌دکراوه ، بۆیه نازناوی به‌یاتی نه‌وا وهر ئه‌گرئ ،
 به‌واتای ((سوۆ به‌یاتی نه‌وا)) .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

Bb Rast   G beyati newa

ریتمه‌کهی :

۵- بانگی شیوان .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

بانگی شیوان بانگی شیوان بانگی شیوان هاتـــه‌وه
یاخودا له‌ویاره‌ی هه‌مه‌ دانیشتوه ده‌لیی کـــه‌وه
هه‌نیه‌ت مانگی یه‌ک شه‌وه قاسپه‌ی دیت ده‌لیی که‌وه
هانئ خه‌نجر بمکوژه یانا له‌گه‌لم کـــه‌وه

نوته‌کە‌ی :

Bangi shywan

Ban gi shy wan ban gi shy wa n ban gi shy wa n ha te we Ban gi shy wan

ban gi shy wa n ban gi shy wa n ha te we de xw da lew ya rei he me

da ni sh twe de lyi ke we hen yet man gi yek she we qas pei dy de

lyi ke we ha ni xen jer bm kw je ya ne le ge lm ke we

سکینه‌کە‌ی :

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له‌ ((سۆل . لا . سی . دۆ . ری)) په‌یژه‌ مۆسیقادە‌کە‌ی
بریتیه‌ له‌ په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((سۆل ماژۆر - عه‌جه‌م)) . له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌یچ
گۆرانکارییه‌ک له‌ پله‌ده‌نگیه‌کانی چوارینه‌ی دووه‌میدا نابینرئ بۆیه‌ هه‌ر به‌نازناوی په‌یژه‌ی گه‌وره‌
ئه‌مینه‌یه‌وه .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

G Major - Ajem

ریتمه‌کە‌ی :

۶- لەبەر زەریە بانم ران .

نمونهی تیکستهکەیی :

ئەری وە لەبەر زەریە بانم ران
 هەیی لئ لئ هەیی لئ لئ هەیی لئ لئ لئ لئ لئ لئ لئ لئ لئ لئ
 ئای لەبەر زەریە بانم ران هەیی لئ لئ هەیی لئ لئ هەیی لئ لئ لئ لئ لئ لئ
 شل شل دەپۆن بۆ لایەپان
 خەمی خۆم نیە خەمی تۆمە غەمباریی رەنجەرۆمە عاشق بەکولینجەیی تۆمە
 دەلی کورە تیم خەم مەخۆ خەونم دیو و هی تۆمە سویلە جوانی لئ لئ

نوتەکەیی :

Le ber serye banm ran

سکیلهکەیی :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((می . فاکاردیز . سوۆل . لا . سی ناتوور)) . بەپێی چێژی ئاوازەکە ، پەیزە مۆسیقاەکەیی بریتیه لە پەیزە دروستکراوی سەرپله دەنگی پلهی شەشەمی پەیزەیی دووهمی گەورەیی پۆژەهەلاتی ((سوۆل راست)) کە پەیزەیی ((می بەیات)) ی پێ ئەلین . لە بەر ئەوەی پلهی یەکەمی چوارینەیی دووهمی چارەکە پلهیەک بلند کراوە بۆیە نازناوی پەیزەیی بەیاتی ئەوا وەر ئەگری .

نمونهی سکیلهکەیی :

ریتەمەکەیی :

۷- یار دهنوی .

نمونەى تیکستەکەى :

هەى دهنوی دهنوی دهنوی یار دهنوی خەوى نایە
چەن جارین دەچمە کنى نەخۆشەو لە جى دایە ..
دەلیى گەرى یار با بنوی

نوتەکەى :

Hey denwy

سکيلەکەى :

بەپيى گوى گرتنم لەم ئاوازه . بەدووچۆر هاتە گويم :

۱- وەکوو گۆرانبيیژ ((تەنيا عارەب)) چرى ، پەيژە مۆسیقاەکەى بریتى بوو لە پەيژەى یەکەمى گەورەى پۆژەهەلاتى ((لا ماجۆر - عەجەم)) .

نمونەى سکيلەکەى :

A Major - Ajem

۲- جۆرى دووهمى هەمان ئاواز بە چرىنى گۆرانبيیژىکى ترى ناوچەى پشدر ، پلە دەنگیەکانى بریتین لە ((لا . سى . دوکاردیز)) ، تەنها سى پلەى دەنگى یە . بەپيى چيژى ئاوازهکە پەيژە مۆسیقاەکەى بریتى یە لە پەيژەى دووهمى گەورەى پۆژەهەلاتى ((لا راست)) .

Hey denwy

نمونەى سکيلەکەى :

A - Rast

ریتەکەى :

حهیرانی دهشتی لاجان و خوشناوهتی .

حهسهن شوان .

نۆتهکهی :

Heyrani deshti lajan w xoshnaweti

The image shows a musical score for a piece titled 'Heyrani deshti lajan w xoshnaweti'. The score is written in a single system with eight staves, numbered 1 through 8. The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 4/4. The music is primarily composed of eighth and sixteenth notes, with some rests and ties. The notation includes various musical symbols such as beams, slurs, and dynamic markings.

سکیلهکهی :

پله دهنگیهکانی بریتین له ((ری . می کاریمۆل . فا . سوۆل . لا ناتوور . به پیی چیژی ئاوازه که په یژه مۆسیقا کهی بریتیه له په یژه درووست کراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه دووه می گه وره ی رۆژه لاتی ((فا راست)) . که په یژه به یاتی بی ئه لێن . له بهرئه وه ی پله ی یه که می چوارینه ی دووه می چاره که پله یه ک بۆند کراوه نازناوی به یاتی نه وا وهرئه گری .

نمونه ی سکیله کهی :

The image shows a musical score for a piece titled 'F Rast D Beyati Newa'. The score is written in a single system with one staff. The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 4/4. The music is primarily composed of quarter and eighth notes, with some rests and ties. The notation includes various musical symbols such as beams, slurs, and dynamic markings.

جہلال سہ عید

جہلال سہ عید رہمہ زان - ۱۹۵۳ مہاباد ... ٹیستا نیشتہ جی ہی ہولیرہ .

۱- ہدروونہ .

نمونہ ہی ٹیکستہ کہی :

ہدروونہ دروونہ دروونہ وہی وہی
دہشی دہسم بہروونہ
ہدروونہ دروونہ دروونہ وہی وہی
دہشی دہسم بہروونہ
ہہی ہہی ہدروونہ دروونہ دروونہ
وہی وہی دہشی دہسم بہروونہ

نوٹہ کہی :

Hedrwne

He drw ne drw ne drw ne wey wey de shy
 6 des t m be rw ne hey hey he d rw ne drw ne drw
 12 ne wey wey de shy de s m be rw ne

سکیٹلہ کہی :

پلہ دہنگیہ کانی بریتین لہ ((پی . می کاربیمؤل . فا . سؤل . لا ناتوور . بہ پنی
 چیژی ئاوازہ کہ پہیژہ مؤسیقا کہی لہ پہیژہ درووست کراوی سہرپلہ دہنگی شہ شہمی پہیژہ ہی
 دووہمی گہورہی رۆژہ لاتی ((فا راست)) . کہ پہیژہ ہی بہیاتی پی ئہ لین . لہ بہرئہ وہی پلہ ہی
 یہ کہمی چوارینہ ہی دووہمی چارہ کہ پلہ یہ کہ بلند کراوہ نازناوی بہیاتی نہوا وەرئہ گری .

نمونہ ہی سکیٹلہ کہی :

F Rast D Beyati Newa

ریتہ کہی :

۲- چاوپرەش .

نمونهی تیکستهکەى :

یەك لەمالان هاتەدەر چاوپرەش ناسکە بیڤری یە
 یەك لەمالان هاتەدەر چاوپرەش ناسکە بیڤری یە
 بەدەستی ئیشار دەدات کەسمان لەمالی نی یە
 بەدەستی ئیشار دەدات کۆرە کەسمان لەمالی نی یە
 بابم چۆیتە هەولیرى کاکم لەکن مەری یە
 بابم چۆیتە هەولیرى کاکم لەکن مەری یە
 ئەوان لەمالی نەبن دایکیشم بی قەیدی یە
 ئەوان لەمالی نەبن دەنا دایکیشم بی قەیدی یە

نوتەکەى :

Chaw resh

سکێلهکەى :

پله دەنگیەکانی بریتین لە (می . فاکار # . سۆل . لا . سی ناتور) . بە پێی چێژی ئاوازهکە
 پەیزە مۆسیقا کەى بریتیه له پەیزە درووست کراوى سەر پله دەنگى شه شه مى پەیزەى دوو مى گەرەى
 پۆژه لاتی ((سۆل راست)) ، که پەیزەى بهیاتی پی ئەلین ، لەبەر ئەوەى پله دەنگى یە کە مى
 چوارینهى دوو مى چاره کە پله یەك بلن د کراوه نازناوى پەیزەى بهیاتی نهوا وەر ئەگرى .

نمونهی سکێلهکەى :

ریتمهکەى :

۳- سەبرى .

نمونهى سكيته كەي :

سەبرى بەخوداۋ بە پىڭمەبەر
بەمىحرابى چاۋى دولبەر
كەوتومە گىژى ئەسكەندەر
نەجات نابم تاكو مەحشەر
ئاي لى لىم ھەي سەبرى يە

سكيته كەي :

Sebri

se b ri be xw da w be py ge m be r be mi h
 6 ra bi cha wi dwl be r kew tw me gy
 11 ji as ken de r ne jat na b m ta kw
 16 meh she r a i ly ly m he y se bri ye

سكيته كەي :

پلەدەنگىەكانى بریتین لە ((مى . فاكار # . سۆل . لا . سى ناتوور . دوکار # . رى)) . بەپىيى
 چىژى ئاۋازەكە ، پەيژە مۇسقاكەي بریتىەلە : پەيژە دروستكراۋى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەي
 دوۋەمى گەۋرەي پۇژھەلاتى ((سۆل راست)) . كە پەيژەي بەياتى پى ئەلین ، لەبەر ئەۋەي پلە
 دەنگى يەكەم و دوۋەمى چوارىنەي دوۋەمى پەيژەكە ھەريەكەيان چارەكەپلەيەكى دەنگى بلىد كراون
 بۇيە نازناۋى پەيژەي ((بەياتى موحەييەر يان بەياتى حسەينى يان بەياتى سىگا يان عوشاقى
 توركى)) ۋەرئەگرى . بەبىروپراي من پاش گرتنى كۆنگرەيەكى نەتەۋەيى مۇسقاى كوردى ئەتوانرى
 ناۋىكى لەبار بۇ ئەم جۆرە پەيژەيە دابنرى .

نمونهى سكيته كەي :

G Rast E Beyati muheiyer

رېتەمەكەي :

۴- مەشكە .

نمونهی تیکسته‌کەى :

بیری مەشكەى دەژینى لیم كەوتوى تاكو كۆلینى
كوا هەستى ئاوى بىنى مەشكەم زۆرى دەردینى

نوتەكەى :

Meshke

By ri — mesh key de jy — ny lym k w twi te kw ly — ny

5
by ri — mesh key de jy — ny lym k w twi te kw ly — ny

9
kwa hes ti a wy by ny — w mesh kem zo ri der — dy ny

13
kwa hes ti a wy by n y — w mesh kem zo ri der — dy ny

سكێله‌كەى :

پله دەنگیه‌كانى بریتین له ((فا# . سوڵ . لایمۆل . سى .)) . به‌پێى چێژى ئاوازەكە په‌یژه
مۆسیقا‌كەى بریتیه‌له : په‌یژه‌درووست كراوى سه‌رپله‌ى پینجه‌مى په‌یژه‌ى یه‌كه‌مى گه‌وره‌ى
پۆژه‌لاتى (دو ماژۆر - هارمۆنى) كه‌ په‌یژه‌ى (سوڵ حیجازكار - شاناز) ی پێ ئەلین .
نمونه‌ى سكێله‌كەى :

C Major - Harmoni G Hijazkar - Shanaz

پیتمه‌كەى :

۵- لانکۆله .

نمونهی تیکستهکهی :

لانکۆلهکهی دار هه ناره ههی وهره لانکی
پای دهژی نی بوکه زارا دولبه ره ی دایکی

نوتهکهی :

Lankolekey

Lan ko le key dar he na_re hey we re_lan ky ray de jy ny bu ke za_ra
dul be_rey dai ky ray de jy ny bu ke za_ra dul_be_rey_dai ky

سکیلهکهی :

پله دهنگیهکانی بریتین له ((سۆل # . لا . سی . دو #)) به پیی چیژی ئاوازهکەو
دهست پئ کردن و کۆتایی هاتنی ئاوازهکە ، په یژه موسیقا هکهی بریتیه له په یژه یه که می گه و ره ی
پۆژه لاتی ((لاماژور - عه جه م)) له بهر ئه وه ی چوارینه ی یه که می پله دهنگیه کی که مه و
چوارینه یه کیش ته واو ناکات ، بۆیه ههر به هه مان نازناو ئه مینیته وه .

نمونهی سکیلهکهی :

A major - Ajem

ریتمهکهی :

تایەر تۆفیق : ۱۹۲۲-۱۹۸۷ کویە

۱- چارۆگی .

نمونەى تیکستەکەى :

يارم دەروا دیتن دەنا دل دەباتە جیتن
 يارم دەروا دیتن دەنا دل دەباتە جیتن
 سوخمەى گەلى سوورن دەنا لە مەمکۆلەى دیتن
 سوخمەى گەلى سوورە دەنا لە مەمکۆلەى دیتن
 چارۆگی و چارۆگی بابى خودانى چارۆگی
 چارۆگی و چارۆگی شل کە گریى لە دەسرۆکی

نوتەکەى :

Charoky

Ya rn der wa w dy _____ tn de na dl de ba te _____ jy _____ tn (Music
 5) sux mey ge _____ ly k su _____ rn de na le mem ko le y dy _____ tn (music
 9) cha ro kyu cha _____ ro _____ ky b a by xuda ni cha _____ ro _____ ky (music
 13) cha ro kyu cha _____ ro _____ ky shi l ke gry le _____ de s ro _____ ky _____

سکینلەکەى :

پلە دەنگیەکانى بریتین لە ((سى بيمۆل ، دۆ ، رچ ، ھەروەھا پلە دەنگى فا))
 بەپىی چىژى ئاوازەکەو ئەوسى پلە دەنگیەى کە پارچە ئاوازەکەى لى پىک ھاتووە لە پەيژە مۇسقىاى
 یەکەمى گەرەى پۆژھەلاتى ((سى بيمۆل ماژۆر)) پىک ھاتووە .
 نمونەى سکینلەکەى :

Bb Majo - Ajem

ریتەکەى :

تېبىنى :

لە ھەندى كەسم بىستوو ۋە ئىن كە : ئەم ئاوازە ((چارۆكى و چارۆكى)) پەيژەى ((ماژور – عەجەم نىيە)) و پەيژەى چوارگای سەرپلە دەنگى چوارەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى ((راست)) . ە . منىش بۆ بەدوچونى ئەم بابەتە و دوور كەوتنەو ە لە ھەلەى زانستى مۇسقىى بۆيە ھەمان نۆتەى ئاوازەكەم لە سەرپلەدەنگى چوارەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى ((فا راست)) ، نوسىيەو ە ، كە ئەكاتە پەيژەى سى بىمۆل چوارگا . وەكو سەيرم كرد لە ئەندازى نۆتەنوسىنەكە ھىچ جىاوازييەك نىە جگە لەو ەى ئەرمەتۇرا ((رابەرى پەيژەكە)) جىاوازە ، ھەرچەندە ئەمە بۆ داھاتوو كارىكى زۆر گرنگە . گەر ھاتوو كەسىك وىستى گەشە بەم ئاوازە بدا ، ھەر كام لەو پەيژانە ((سى بىمۆل ماژور يان سى بىمۆل چوارگا)) ئەوا ئەبى بەشىو ەيەكى تايبەتى مامەلەى گەشەكردن و بەھارمۆنى كردنتى لە تەكدا بكات .

نمۇنەى نوتەكەى لە سەر پەيژەى Bb چوارگا : Charoky

Ya rm der wa w dy tn de na dl de ba te jy tn (Music)
) sux mey ge ly k su rn de na le mem ko le y dy tn (music)
) cha ro kyu cha ro ky b a by xuda ni cha ro ky (music)
) cha ro kyu cha ro ky shi l ke gry le de s ro ky

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((سى بىمۆل ، دۆ ، رى ، ھەرودھا پلە دەنگى فا)) بەپىي چىژى ئاوازەكەو ئەوسى پلەدەنگىەى كە پارچەئاوازەكەى لى پىك ھاتوو ە لە پەيژە مۇسقىى سەرپلەدەنگى چوارەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى ((فا راست)) پىك ھاتوو ە .
 نمۇنەى سكىلەكەى :

F Rast Bb Chwarga

۲- یاره‌کە‌ی شوخ و شە‌نگم .

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

له‌ هە‌س‌رە‌ت ه‌یج‌رانی تۆ‌م وا له‌نگە‌ زمانم
تە‌مام له‌ ژێ‌ر باری خە‌ما چە‌ش‌نی کە‌وانم
ه‌یچ جیا‌وازییە‌کی نیە‌ وە‌ی مان و نە‌مانم
یارە‌کە‌ی شوخ و شە‌نگم گیانە‌کە‌م فاتم

نوتە‌کە‌ی :

Yarekey shox w shengm

Le hes ret hij ra ni tom wa len ge z ma n m te mam le jyr
6
ba ri xe ma chesh ni ke wa n m hich jiya wa ziye ki ni ye wey ma nu ne
12
ma n m ya re key sho xu shen g m gya ne ke m fa tm
17
ya re key sho xu shen g m gya ne ke m fa tm

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ دە‌نگیە‌کانی بریتین له‌ ((سوڵ ، لا کاربیمۆڵ ، سی‌بیمۆڵ ، دۆ ، رێ‌ ناتوور))
میە‌نە‌ دە‌نگیە‌کانی ئە‌وه‌ ئە‌سه‌لمینن کە‌ پە‌یژە‌ مۆ‌سیقا‌کە‌ی بریتیه‌ له‌ پە‌یژە‌ دروست کراوی سەر‌پله‌
دە‌نگی شە‌شە‌می پە‌یژە‌ی دوو‌می گە‌ورە‌ی پۆ‌ژە‌ه‌لاتی ((سی‌بیمۆڵ راست)) کە‌ پە‌یژە‌ی ((سوڵ بە‌یات
) ی پێ‌ ئە‌لین . له‌ بە‌ر ئە‌وه‌ی پله‌ی یە‌کە‌می چوارینە‌ی دوو‌می چاره‌کە‌ پله‌یە‌ک بڵند کراوه‌ ،
نازناوی پە‌یژە‌ی بە‌یاتی نه‌وا وەر‌ئە‌گرێ‌ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

Bb Rast G beyati newa

ریتمه‌کە‌ی :

۳- ئەى گۆل لەسەرچالانت .

نمونهى تىكستەكەى :

ئەى گۆل لە سەر چالانت لەسەر چالانت
 بوين بەپاسەوانت بوين بەپاسەوانت
 لە ترسى بولبولانت بولبولانت
 بۆتۆ ئەى بولبولى سوهرەى
 لەتۆدورم من مەلوول
 لەتۆ دورم من مەلوول

نوتەكەى :

Hey gul Leser chlant

Hey gu l le se r ch la__ nt le se r ch__ la n__ t bu__ y n be pa__
 5 se__ wa n__ t bu__ y n be pa__ se__ wa n__ t le tr si bul__
 9 bu la__ nt bu__ bu__ l__ .. t bo to__ ay bul__ bul__ suh re__ y
 13 le to__ du r m mn__ me lu__ l le to__ du r m mn me lul__

سكىئەكەى :

پلەدەنگىەكانى پىك دىن لە ((سۆل ، لایمۆل ، سى ، دۆ ، پى)) بەپى چىژى
 ئاوازەكەو چوارىنەى يەكەمى پەيژە مۇسقىاەكەى برىتیه لە پەيژە درووست كراوى سەرپلەى
 پىنجهمى پەيژەى يەكەمى گەرەى پۆژەهەلاتى ((دۆ ماژۆر هارمۆنى)) كە پەيژەى ((حىجازى سۆل))
 ى پى ئەوترى ، لەبەر ئەوەى هىچ پلە دەنگىەكى ديارنیه دەستكارى كرابى بۆیه نازناوى پەيژەى
 حىجاز عەجەم ((زنجران)) وەر ئەگرى .

نمونهى سكىئەكەى :

C Major harmoni - Ajem harmoni   G Hijaz ajem ((znjran))

رىتمەكەى :

۴- ليمۆ هەي ليمۆ .

نمونهی تیکستهکەي :

ليمۆ هەي ليمۆ ليمۆ شيرازي ليمۆ هەي ليمۆ ليمۆ شيرازي
سەرپه‌نجەت نەرمە حەياتم بۆ شەو دەسبازي
سەرپه‌نجەت نەرمە ليمۆ گيان بۆ شەو دەسبازي

نوتهکەي :

Limo hey limo

Li mo he y li_____mo o   Li mo he y li_____mo o

5
Li mo he y li_____mo o   li mo shi___ ra_____zi i

9
ser pen jet___ ner me he ya___ tm bo shew des___ ba_____zi i

13
ser pen jet___ ner me li mo___ gyan bo shew des___ ba_____zi i

سکيلەکەي :

پله‌ده‌نگيه‌کانی بریتين له ((لاكاربیمۆل ، سی‌بیمۆل . دۆ ، پئ)) . به‌پئ چێژي
ئاوازه‌که‌وه‌ئە‌و‌چوارپله‌ده‌نگيه‌ی که ئاوازه‌کەي لی بیگ هاتوو . په‌یژه‌مۆسیقا‌ه‌کەي بریتیه له
په‌یژه‌درووست کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی سییه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((فا راست)) که
په‌یژه‌ی ((سی گا)) ی پئ ئە‌وترئ ، له به‌ر ئە‌وه‌ی گۆرانکاری له پله ده‌نگيه‌کانیا نییه و
چوارینه‌ی دووه‌میشی دیار نیه جوړی سی‌گاکه‌ی هەر وه‌کو خۆی ئە‌مینیته‌وه به‌ناوی په‌یژه‌ی ((
سی‌گا یان ئە‌وشار)) ه وه ئە‌مینیته‌وه .

نمونهی سکيلەکەي :

F Rast   Ab Syga ((Awshar))

ریتمه‌کەي :

۵- کراس زەردى .

نمونهى تىكىستەكەى :

كراس زەردى كراس زەردى كراس زەردىم لى ئالوۋە و
كراس زەردى دەكەمە بووك دەى بەم بۆ باغى شەقلاۋە

نوتەكەى :

Kras zerdy

K ra zer dy k ra ze r d y k ra ze r dy m ly y a la we

5 K ra zer dy k ra ze r d y k ra ze r dy m ly y a la we k ra zer dym

10 de ke m be bw k dey bem bo ba xi sheq la we k ra zer dym

14 de ke m be bw k dey bem bo ba xi sheq la we

سكىئەكەى :

پلەدەنگىەكانى پىك دىن لە ((سۆل ، لابىمۆل ، سى ، دۆ ، رى)) بەپىي جىئى
ئاوازەكەو چوارىنەى يەكەمى پەيژە مۇسىقاەكەى برىتتە لە پەيژە درووست كراوى سەرپلەى
پىنجهمى پەيژەى يەكەمى گەرەى پۆژەهەلاتى ((دۆ ماژۆر هارمۆنى)) كە پەيژەى ((حىجازى سۆل))
ى پى ئوتتۇرى ، لەبەر ئەوەى هىچ پلە دەنگىەكى ديارنىە دەستكارى كرابى بۆيە نازناوى پەيژەى
حىجاز عەجەم ((زنجران)) وەر ئەگرى .

نمونهى سكىئەكەى :

C Major harmoni - Ajem harmoni G Hijaz ajem ((znjran))

رىتمەكەى :

٦- تۆى نازەننم .

نمونهى تىكستهكەى :

تۆى نازەننم گيانى شيرينم
 قينۆسى گەشى ئاسمانى ژينم
 سروەى شەمالى چلەى ھاوينم
 جوانى شەبەقى ئاسوى خويننم
 تۆى تەنيا ھەر تۆى ئەى نازەننم

نوتەكەى :

Toy nazeninm

سكىئەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((لا ، سى ، دۆكاردىز ، رى . مى . فا# . سۆل كاردىز .
 لا)) پەيژە مۇسىقاي ئەم ئاوازە ، پەيژەى راستى ((لا)) ، بەلام كۆتايى ئاوازەكە لەسەرپلەى
 شەشەمى پەيژەكە كەپلەدەنگى ((فا#)) ، ە ، كۆتايى دىت ، بۆيە نازناوى پەيژەى ((بەيات)) یش
 لەسەرپلە دەنگى ((فا#)) ۋەر ئەگرى لە بەر ئەۋەى ھىچ پلە دەنگىەكى دەسكارى نەكراۋە بۆيە ھەر
 بە پەيژەى بەيات ((دووبەيات)) ئەمىنئتەۋە . دووبارە رەۋاترە ھەر نازناوى پەيژەى ((لا راست)) ى
 ھەبى چاترە .

نمونهى سكىئەكەى :

رىتمەكەى :

۷- شیرین .

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

به‌س پوژی رونم رهش که رونم رهش که
ژینم پر ئیش وخهش که ئیش و خهش که
شیرینم توی ژینم شیرینم
شیرین گیانی شیرینم شکوفه‌ی شادی و ژینم
شیرینم توی ژینم شیرینم

نوته‌کاهی :

Shirin

Bes ro ji rw nmre sh ke rw nmre sh ke ji nm pr ey shw xesh ke ey
 6 shw xesh ke Bes ro ji rw nm re sh ke rw nm re sh ke ji nm pr ey
 11 shw xesh ke ey shw xesh ke shi ri__nm toi ji__nm shi ri__nm shi rin gy ni
 17 shi ri__nm sh ko fey sha di w ji__nm shi rin gy ni shi ri__nm sh ko fey sha di
 23 w ji__nm shi ri__nm toi ji__nm shi ri__nm shi ri__nm toi ji__nm
 29 shi ri__ nm (Music _____)

سکینه‌کاهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا ، سی کار بيمۆل . دۆ . ری . می بيمۆل . فا#))
 په‌یژه مۆسیقادکاهی بریتیه له په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می
 گه‌وره‌ی پوآ هه‌لاتی ((دۆ راست)) که په‌یژه‌ی ((لا به‌یات)) ئەکات له‌به‌ر ئەوه‌می پله ده‌نگی یه‌که‌می
 چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک نه‌وی کراوه و پله‌ده‌نگی دووه‌می نیوو پله‌ده‌نگی بلن‌دکراوه ، بۆ یه
 نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی حیجاز ((شوری)) وهر ئەگرئ .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

C Rast A Byati hijaz-beyati shuri

ریتمه‌کاهی :

۸- سہیران مانگی نیسانہ .

نمونہ کی ٹیکستہ کی :

سہیران مانگی نیسانہ وہ لالا چونکہ وہ عدہی گولانہ
 سہیران مانگی نیسانہ گیانہ چونکہ وہ عدہی گولانہ
 نازی گول و گول خونچہ شو پئی چریکہی بولبولانہ
 نازی گول و گول خونچہ وہ لالا چریکہی بولبولانہ

نوٹہ کی :

Seyran mangi nisane

Sey ran man gi ni sa_ ne we la chwn ke we_ dey_ gu la
 ne_ Music sey ran man gi ni sa_ ne we_ la chwn ke we_ dey_ gu la
 ne_ Music na zi gu lu gul xun chey sho ry (M) ch ri key bul (M) bu_ la_
 ne_ na zi ne_ sey ran

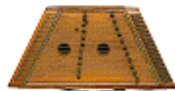
سکیٹلہ کی :

پلہ دہنگیہ کانی بریتین لہ ((سو ل ، لا کاربیمول ، سی بیمول ، دو ، پئی ناتوور))
 میہ نہ دہنگیہ کانی ٹہوہ ٹہ سہ لمین کہ پہیڑہ مؤسیقاہ کی بریتہ لہ پہیڑہ دروست کراوی سہرپلہ
 دہنگی شہ شہ می پہیڑہ دووہ می گہورہی پوڑہ لاتی ((سی بیمول راست)) کہ پہیڑہی ((سو ل بہیات
 )) ی پئی ٹہ لین . لہ بہر ٹہوہی پلہی یہ کہ می چوارینہی دووہ می چارہ کہ پلہ یہ ک بلند کراوہ ،
 نازناوی پہیڑہی بہیاتی نہوا و ہر ٹہ گری .

نمونہ کی سکیٹلہ کی :

Bb Rast G beyati newa

ریتہ کی :

۹- ساقی درویشان

نمونه‌ی تیکسته‌کھی :

ساقی درویشان جامی شہراب بابی
پرکہ پیالہ ماچ لہ گوشہ‌ی چاوبی
ئەو کچە نازدارە بوچ لەمن تۆریابی
ئەمان ئەمان لەبەندی چارۆگە
یەکە یەکە وای لی کہ دەورە تەماشای کہ

نوٹەکھی :

Saqi derwyschan

Sa qi der wy sha n ja my she rab ba by pr ke pi
ya le mach le go shey chaw by aw kche naz da re
bo ch le mn tor yaw by a man a man le ben di cha ro ke y ye ke
ye ke wai ly ke de we re te ma shai ke a man ke

سکینلہ کھی :

پلہ دەنگیەکانی بریتین لہ ((سۆل ، لا کاربیمۆل ، سیبیمۆل ، دۆ ، پی ناتوور))
میانه دەنگیەکانی ئەوہ ئەسەلمینن کہ پەیزە موسیقادی بریتیه لہ پەیزە درووست کراوی سەرپلہ
دەنگی شەشەمی پەیزە دوومی گەورە پۆژەلاتی ((سیبیمۆل راست)) کہ پەیزەمی ((سۆل بەیات
((پی ئەلین . لہ بەر ئەوہی پلہی یەکەمی چوارینەمی دوومی چارەکە پلہیەک بلند کراوہ ،
نازناوی پەیزەمی بەیاتی نہوا وەرئەگری .

نمونه‌ی سکینلہ کھی :

Bb Rast G beyati newa

ریتەکھی :

۱۰- لەملان و لەملانم که .

نمونهی تیکستهکەیی :

لەولان و لەملانم که سوکەلی دەس لەملانم که
 لەملان و لەولانم که سوکەلی دەس لەملانم که
 خۆم یەخسیری تۆمە گیان حەوالەیی شیخانم که
 خۆم یەخسیری تۆمە گیان حەوالەیی شیخانم که

نوتەکەیی :

Lemlan w lemlanmke

lew lan w lem__ la__ nm ke su ke ly w lem__ la__ nm ke
 5
 lem lan w lew__ la__ nm ke su ke ly des lem__ la__ nm ke
 9
 xo mn yex si__ ri__ to me gyn__ he wa ley shy__ xa__ nm ke
 13
 xo mn yex si__ ri__ to me gyn__ he wa ley shy__ xa__ nm ke

سکێلهکەیی :

پله دەنگیەکانی بریتین له ((سوۆل . لاکار بيمۆل . سی بيمۆل . دو)) تەنها چوارینەیهکی دەنگی مۆسیقا بەپێی چێژی ئاوازەکه بریتیه له پەيژە مۆسیقای درووست کراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەيژە دووهمی گەورەیی رۆژەهەلاتی ((سی بيمۆل راست)) که پەيژەیی بەیاتی پێ ئەلێن ، لەبەر ئەوەی چوارینەیی دووهمی دەست نیشان نەکراوه ، نازناوەکەیی هەر بە پەيژەیی بەیاتی یان دوو بەیاتی ئەمینیتهوه .

نمونهی سکێلهکەیی :

Bb Rast   G beyat - du beyat

ریتمهکەیی :

10/16

۱۱- شلیره .

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

شلیره وای شلیره شلیره گیان شلیره
 بۆن خۆشه وهک کنیره بۆن خۆشه وهک کنیره
 شلیرم چهنده جوانه شلیرم چهنده جوانه
 له‌به‌گزاده‌ی هه‌ولیره له‌به‌گزاده‌ی هه‌ولیره

نوته‌کهی :

Sleyre wai shleyre

Sh ly re wai sh ly re — sh ly re gyan sh ly re —
 5 bo n xo — she n we k k ny re — bo n xo — she n we k k ny — re
 9 sh ly rm che de jwa ne — sh ly rm che de jwa ne — le — beg za — de y
 14 hew ly re — le — beg — za — de y hew ly — re

سکیله‌کهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سۆل ، لا کاربیمۆل ، سی‌بیمۆل ، دۆ ، ری ناتوور))
 میانه ده‌نگیه‌کانی ئەوه ئەسه‌لمینن که په‌یژه مۆسیقا‌کهی بریتیه له په‌یژه درووست کراوی سه‌رپله
 ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوو‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((سی‌بیمۆل راست)) که په‌یژه‌ی ((سۆل به‌یات
 )) ی پی ئەلین . له به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دوو‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌د کراوه ،
 نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گری .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

Bb Rast G beyati newa

ریتمه‌کهی :

۱۲- شلى يار .

نمونەى تىكىستەكەى :

سەبارەت بە تۆ من لىرە بەندىم
ئەوچاۋەرەشەت شلى يار عەقلى لى سەندىم

نوتەكەى :

Shly yar

Se ba ret be_ to_ m n ly re ben dm aw cha we re_

6 shet sh ly ya_ r a q li ly se n dm_ aw cha we re_

10 shet sh ly ya_ r a q li ly se n dm_

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((سۆل . لا . سى بىمۆل ، دۆ ، رى)) بەپىيى چىزى
ئاۋازەكەو ئەو پلە دەنگىانەى كە پارچەئاۋازەكەى لى بىك ھاتوۋە ؛ لە پەيژە مۇسىقاي يەكەمى
گەرەى رۆژھەلاتى ((سى بىمۆل ماژۆر - عەجەم)) بىك ھاتوۋە .

نمونەى سكىلەكەى :

Bb Majo - Ajem

پىتمەكەى :

19/16

KORA

۱۳- زولفت .

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

زولفت سی به قهدت دا که پهریشان و بلاوه
ئهمرو له منی شیفته ئالۆزو به داوه

نوته‌کاهی :

Zwlft

Zul ft sy be qe dt da ke pe ry sha
nu b la we aw ro le mn y shi
f te a lo zu be ta we

سکینه‌کاهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆڵ . دو . ری)) ، به‌پیی چێژی ئاوازه‌که
په‌یژه‌مۆسیقای دروستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دو راست
)) . ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک
ب‌ل‌ند کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گرێ .

نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

C Rast A Beyati Newa

ریتمه‌کاهی :

سىۋو ۱۸۹۰-۱۹۶۳ كۆيە.

گۆرانىيېژىكى بەناوبانگى ناوچەى كۆيەيە ، ھەرچەندە بەرھەمى كەمە ، بەلام ھەندى كارى ھونەرى كر دوو كە لە ئاسمانى ھونەرى كوردىدا ھەردەم ئەدروشىنەوہ . لەو ئاوازە رېتم سەربەستانەى ئاوازى :

۱- ئەول سەحەرە :

نوتەكەى :

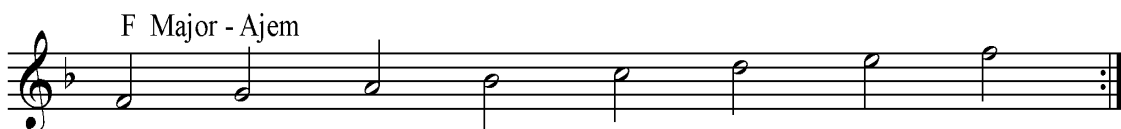
Awel sehere

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((فا ، سۆل ، لا ، سىبىمۆل . دۆ ، رى)) . چوارىنەى يەكەمى برىتتە لە ((فا ، سۆل ، لا ، سىبىمۆل)) كە پراوپرى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((فا ماژۆر)) ، وەكوو لە ھەندى كەسم بىستووہ كە رۆژھەلاتى ئاسا لەم فۆرمە ئەكۆلنەوہو واباسى ئەكەن كە گوايا ئەم فۆرمە لەسەرەتادا بە پەيژەى ((سىبىمۆل ماژۆر)) دەست پى ئەكات و پاشان خۆى لە پەيژەى سۆل مینۆر دا ئەبىنئىتەوہ و پاشان دەچىتە پەيژەى فا ماژۆر . بەبىرو راي من ئەمە شىتەل كرنىكى ھەلەيە و جگە لەوہى كە ئەم پەيژەيە لە سەر پەيژەى ((فا ماژۆر)) بنىات نرابى ھىچ گۆرانكارىيەكى ترى بەسەردا نەھاتووہ ، لە بەر ئەوہى گەر بەجۆرى دووہم باسى لى بكەين ھەلەكان بەم جۆرە ئاشكرا ئەبن . ديارە گەر پەيژەكە لە سەرەتادا بەپەيژەى ((سىبىمۆل ماژۆر)) دەست پىبكات ، ئاشكرايە كە گۆرانكارىيەكى رەوايە بەلام گۆرانكارى لە پەيژەى سۆل مینۆرەوہ بۆپەيژەى فاماژۆر ھىچ ياسايەكى ھونەرى مۇسقىاي رى پى نادات . بۆيە پەيژەى ئەم فۆرمە جگەلەوہى كە پەيژەى فا ماژۆر ، ھىچ پەيژەيەكى تر نىوہ و زىرەكى و بلىمەتى ئاواز دانەرەكە وى كر دووہ كە سەرەتاي دەست پىكردى ئاوازەكە بەپلەى چوارەمى ئاوازەكە بىت و پاشان لە سەرپلە دەنگى دووہمى پەيژەكە دەھوئىتەوہ و تا كۆتايى بەئاوازەكە لە سەرپلە دەنگى فا دىت .

نموانەى سكىلەكەى :

۲-ئەرى گولسى .

ئاوازيكى رېتم سەربەستە .

نوتەكەي :

Ary guly

سكىئەكەي :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((رى . مى بىمۆل ، فا# ، سۆل ، لا ، سى بىمۆل . دۆ..
 ھەندى جار دۆ#)) . لە وبەشەيدا كە بەشى سەرەتايەتى پلە دەنگى دۆ# بەكار دەھىننىت ، بەوجۆرە
 پلە دەنگىەكانى پەيژەمۆسىقاكەي برىتتىە لەپەيژە درووست كراوى سەرپلە دەنگى پىنچەمى پەيژەي
 يەكەمى گەورەي رۆژھەلاتى ((سۆل ماژور ھارمۆنى)) كە پەيژەي مىكسۆلىدى ((رى حىجازكار -
 شاناز)) . بەلام لە بەشى دووھى دا كە پلە دەنگى دۆى ناتوور بەكار دەھىننىت ئەبىتتە پەيژەي
 ((رى حىجاز نەھاوئەند - زمزمە)) .

نموونەي سكىئەكەي :

صادق حەریری ((صادق سەعید ئەحمەد .. ١٩٤٧ خەڵکان - رەواندۆز)) .
 ١- هەرمی .

نمۆنە ی تیکستە کە ی :

هەرمی وە ی وە ی هەرمی
 دەرت لە مالم نەرمی
 دووسە مامە ی سەر سینەت
 ناوێرم دەستیان بەرمی
 عالیەم زۆر لی دیارە
 بۆ یە لی ی دەکەم شەرمی

نۆتە کە ی :

Hermy

He r my — wey wey he r my der dt le — ma l — m ne r m y
 5
 jw t she ma mey se — r si net na wy rm des ya — n be r m y a le mm zor
 10
 ly — dya re bo ye — lyi de ke — m she r m y

سکیڵە کە ی :

پلە دەنگیە کانی بریتین لە ((می . فاکار # . سوڵ . لا . سیناتور)) . بە پێی چێژی
 ئاوازە کە پە یژە مۆسیقا کە ی بریتیه لە پە یژە درووست کراوی سەر پلە دەنگی شە شە می پە یژە ی
 دوو می گە وەرە ی پۆژە هە لاتی ((سوڵ راست)) ، کە پە یژە ی بە یاتی پێ ئە لێن ، لە بەر ئە وە ی
 پلە دەنگی یە کە می چوارینە ی دوو می چارە کە پلە یە ک بڵند کراو ه نازناوی پە یژە ی بە یاتی ئە وەر
 ئە گری .

نمۆنە ی سکیڵە کە ی :

G Rast E beyati newa

ریتە کە ی :

۱-گوتم ئەى كچ .

نمونهى تيكستهكهى :

گوتم ئەى كچ له گهشتى
شارستانی يادهشتى
واجوان و پاك رهوشتى
مهسيحيت يازدهشتى

نوتهكهى :

Wtm ey kch

W tm ey kch le gesh ti sha rs ta ni ya desh ti
wa jwa nu pak re wsh ti me si hi yan zar desh ti

سكىلهكهى:

پله دهنگيهكانى بریتین له (سىبیمۆل، دۆ، رچ)، كه تهنه سى پله دهنگین، بهلم
بهپى چىژى ئاوازهكه پهیژهكهى بریتیه له پهیژه دروستكراوى سهه پله دهنگى شهشه مى پهیژه
مىبیمۆل ماژور، كه پهیژه دۆ مینۆر ئەكات.

نمونهى سكىلهكهى :

Eb Major C minor

ریتمهكهى :

۳- لهه ديلته يي نه حزانا .

نمونه ي تيكسته كه ي :

لهه ديلته يي نه حزانا عه شقى صه نه ميكم بوو
لهه چوّل و بيابانه باغى ئيره ميكم بوو
ئاخر فه لهكى به دكار دوو چارى غه مى كردم
جارى له خهوا وه سلى له بجامى جه ميكم بوو

نوته كه ي :

Lem dylteyi ahzana

Lem del te yi ah za na ash qyi se ne my km bu

3
lem cho lu biya ba na a ba xi i re my ku bu

5
a xr fe le ki bed kar dw cha ri xe mi kr dm

7
ja ry le wa wes li le b ja mi je my ku bu

سكيله كه ي :

پله دهنگيه كانى بریتین له ((سوّل . لابیموّل . سى . دو . ری . مى بیموّل . فا . سوّل)) .
نهو پله دهنگیانه پراو پری په یژه موسیقای درووست کراوی سه رپله دهنگی پینجه می په یژه ی په که می
که وره ی روزه لاتى دو ماژور هارمونی یه . که په یژه ی سوّلى حیجاز نه هاوهند ((زمزمه)) ی پی
نه لین .

نمونه ي سکيله كه ي :

C Ajem harmoni   G Hijaz nehawend ((zzmme))

ریتمه كه ي :

۴- بۆچی نەگرىم .

نمونهى تىكستهكەى :

بۆچی نەگرىم سەدكە رەتم دىل دەشكىنى
مەى بۆ نارژى شوشە لەسەدلا شكاوہ

نۆتەكەى :

Bochi negrym

Bo chi ne g rye m se d ke re t m dl
de sh ky ni me y bo na r jy shu
she le se d jy ga sh ka we

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((سۆل ، لا كارىبىمۆل ، سىبىمۆل ، دۆ ، پى ناتوور)) ميانە دەنگىەكانى ئەوہ ئەسەلمىنن كە پەيژە مۆسىقاەكەى برىتتە لە پەيژە درووست كراوى سەرىلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دووہمى گەورەى پۆژەلەتى ((سىبىمۆل راست)) كە پەيژەى ((سۆل بەيات)) ى پى ئەلین . لە بەر ئەوہى پلەى يەكەمى چوارىنەى دووہمى چارەكە پلەيەك بلىند كراوہ ، نازناوى پەيژەى بەياتى نەوا وەرئەگرئ .

نمونهى سكىلەكەى :

Bb Rast G beyati newa

پىتمەكەى :

۵- كەتان كەتانه .

نمونهی تیکستهکەیی :

هەیی داد هەیی بی داد ئەیی هاوار خۆ من نەماوم
تانهی بەدکاران جاو جوان گیان لەسەریان داوم
کەتانه عەمرم کەتانه

نۆتەکەیی :

Ketane

Hey dad hey by dad ay ha war xo mn ne ma w m
5 ta ney bed ka ran chaw jwan gyan le ser yan da w m
9 ke ta ne am rm ke ta ne

سکێلهکەیی :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((لا . سی . دۆناتوور . پێ دیز)) . بریتیه له چوارینهیەکی مۆسیقای ، که پراوپری چوارینهی یەکهمی په‌یژه‌درووست کراوی سه‌ر پلرده‌نگی چاره‌می په‌یژه‌ی یەکهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((می ماژۆر هارمۆنیە که له لای میله‌تانی پۆژ ئاوا په‌یژه‌ی سیگان یان ره‌وه‌ندی پێ ئەلین . لای میله‌تانی پۆژه‌لاتیش په‌یژه‌ی هه‌مایۆن یان ((نگرین)) ی پێ ئەلین که ئەکاته په‌یژه‌ی لای هه‌مایۆن . له به‌ر ئەوه‌ی تهنه‌ا چوارینه‌ی یەکهمی ئەه‌بیرئێ جۆری په‌یژه‌ی ره‌وه‌نده‌کەیی دیاری نادات و هه‌ر به‌هه‌مان ناوه‌وه ئەمینیته‌وه .

نمونهی سکێلهکەیی :

E Major harmoni A Sygan ((Rewend - hemayon))

پیتمه‌کەیی :

هەيرانى ((چىايى)) خۆشناوەتى خدر بلويز .
نۆتەكەى :

Heyrani xoshnaweti ((chiyayi))

The musical score consists of seven staves of music in a single system. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The melody is written in a treble clef and features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. There are several measures with rests, particularly in the third and fourth staves. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

سكىلەكەى :

پله دەنگیەکانى بریتین له ((رى . مى . کاربیمۆل . فا . سۆل . لا ناتوور . به پىپى
چىژى ئاوازەكە پەيژە مۆسیقاكەى بریتیه له پەيژە دروست كراوى سەرپله دەنگى شەشەمى پەيژەى
دووهمى گەورەى پۆژەهەلاتى ((فا راست)) . كە پەيژەى بهياتى پى ئەلین . له بەرئەوهى پلهى
یهكەمى چوارینهى دووهمى چارهكە پلهیهك بۆند كراوه نازناوى بهياتى ئەوا وەرئەگرئ .
نموونهى سكىلەكەى :

The musical score shows two examples of scales. The first is labeled 'F Rast' and is written in a treble clef with a key signature of two flats. It consists of a sequence of notes: F, G, A, B-flat, C, D, E-flat, F. The second is labeled 'D Beyati Nawa' and is written in a treble clef with a key signature of one flat. It consists of a sequence of notes: D, E, F, G, A, B, C, D. Both examples end with a double bar line and repeat dots.

شیروان شهیدا . (هوليير) .

۱- كى بو كى .

نمونهى تيكستهكهى :

كى بو كى كى بو كى   كى بو كى كى بو كى
 كى بو كى چونه بنارى   مهريان رادا لو ئاقارى
 پويان وهرگيپا بنارى   پويان وهرگيپا بنارى
 چهند خوش دى دنكى شمشارى
 چهند خوش دى دنكى شمشارى

نۆتهكهى :

Ky bu ky

سكىلهكهى :

پله دهنگيهكانى بریتين له (لا . سى كاربيمول . دو . پى) ، بهپي چيژى ئاوازهكه پهيژه دروستكراوى سهريپلهدهنگى شهشه مى پهيژهى دووه مى گهورهى پوژهه لاتی (دو راست) ه . كه نازناوى بهياتى ههيه ، له بهر ئهوهى پلهى يهكه مى چوارينهى دووه مى چارهكه پلهيهك بلند كراوه ، نازناوى پهيژهى بهياتى نهوا وهرئهگرى .

نمونهى سكىلهكهى :

رېتمهكهى :

۲- لۆشفانان .

نمونهی تیکستهکهی :

لۆشفانان مه‌رلی خوری بیکاران بی‌ره بی‌ره
 کیژه مه‌نجه‌ره‌ی هه‌رگرت کورپه‌ی دایگرت سه‌ر بی‌ره
 کاکه شه‌مار ده‌بزیوی هورپی له‌گه‌ردانییه
 کورپه‌ی له‌ماران دینه‌ده‌ری تا‌قمه‌ی ناسکه‌ی بی‌رییه
 به‌خودای له‌دورم زانی یارم له‌گه‌ردا نییه
 هه‌ورییه‌کی سو‌ر له‌سه‌ری سه‌روکه‌ی له‌عه‌ردییه

نۆته‌کهی :

Loşvanan

Losh va__ nan__ mēr lē__ xu__ re__ by ka__ ran__ by rī__ be__ rē

5 Ki__ je__ mēn__ je__ rey her__ g__ rd ku__ rē__ dai__ rd__ ser by rē

9 ka kē she__ me r deb zy wi__ hu rey lē__ ge r da__ ni ya ku re__

13 le ma ran__ dey ne de rē__ taq mey nas__ ke__ bē__ ri__ ye

17 bexu dai__ du__ rm za__ ni__ ya__ rm__ le__ ger da__ ni ye

21 hew riye__ ki__ swr le__ se__ ri__ se__ ru__ key__ lē__ ar__ di ye

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاریمۆل . دو . ری . می ناتور)) ، به‌پیتی
 چیژی ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆسیقای دروستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی
 رۆژه‌لاتی ((دو راست)) . ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی
 دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌د کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گرێ .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

C Rast A Beyati Nawa

۳- کاکه برۆنه شه ماری .

نمونه ی تیکسته که ی :

کاکه برۆنه شه ماری دمه ک دی و دمه ک نایی
 دهیدا له گورنکی تۆری گوارهی دینته سه مایی
 یاری من کارمامزه له بنه ی ئەشکه و سه فایی
 یاری من کارمامزه له بنه ی ئەشکه و سه فایی
 ئەری دچمه سای قاره چۆپی ره شماریک هه درایه
 دووکیژی گواره زین له ده رکه ی راوه ستایه
 جیی رازو مه خسودان هه وشه ی سولتان عه ولایه
 چی بکه م لۆ که ن دیناوه ی کوره نه هاتی روی تیدایه

نۆته که ی :

Kake brone

Ka ke bro ne _ she ma ry _ de me k dy u de _ me k na y dey da legu r n
 gi to _ ry _ gua rey dyn te _ se _ ma y ya ry mn kar ma _ mze _
 11 le b ne y ash keu se fa y ya ry mn kar _ ma _ mze _ le b ne y ash _ keu _ se fa y a ry
 17 dech me sai qe re cho qi _ resh ma ryk her dra _ ye du ki ji _ gwa re zy _ m _
 23 le de r ke y ra _ wes ta _ ye jyi m ra zu _ mex su _ dan _ hew she y sul tan
 28 au _ la ye chib kem lo ke n di na _ we y ku re ne _ ha _ ti _ rui ty _ da ye

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((لا . سی کاریمیۆل . دۆ . ری ، می ناتور)) ، به پینی چیژی
 ئاوازه که په یژه مۆسیقای دروستکراوی سه ره پله دهنگی شه شه می په یژه ی دووه می گه وره ی رۆژه لاتی ((
 دۆ راست)) ه . که نازناوی به یاتی هه یه ، له بهر ئەوه ی پله ی یه که می چوارینه ی دووه می چاره که
 پله یه ک بلند کراوه ، نازناوی په یژه ی به یاتی نه وا وهرئه گری .

نمونه ی سکینه که ی :

C Rast A Beyati Newa

۴- بايه شه مار .

نمونه ی تیکسته که ی :

يائه لالا هرکه ی بايه شه مار	به يه شه مار بايه شه مار
يائه لالا هرکه ی بايه شه مار	له که ندان دئ به نار نار
يائه لالا هرکه ی بايه شه مار	بايه شه مار به هاوینئ
يائه لالا هرکه ی بايه شه مار	دهیداله پنده ی جوخینئ
يائه لالا هرکه ی بايه شه مار	خه خو شه له گهر هه مینئ
يائه لالا هرکه ی بايه شه مار	خه خو شه له گهر هه مینئ

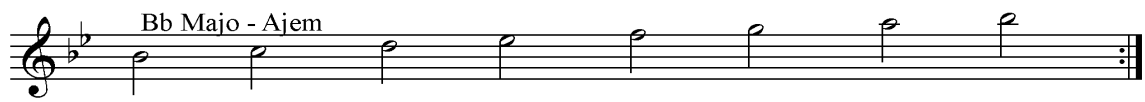
نۆته که ی :

Baye shemar

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((سۆل . لا . سی بيمۆل ، دۆ ، رڤ)) به پڤی چڤی ئاوازه که و ئه و پله دهنگیانه ی که پارچه ئاوازه که ی لی پیک هاتوو ؛ له په یژه مۆسیقای یه که می گه وره ی رۆژه لاتی ((سی بيمۆل ماژور - عه جه م)) پیک هاتوو .

نمونه‌ی سکیل‌کاهی :

ریتم‌کاهی :

۵- مەندۆ .

نمونهی تیکستهکەیی :

مەندۆ مەندۆ مەندۆ وەرە وەرە مەندۆ مەندۆ وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ مە
 ئەری مەندۆی لاری وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ مە مەندۆی لاری وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ مە
 ئەری وەکی دەچیە شارێ وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ مە
 وەکی دەچیە شارێ وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ مەهای چی دەینی بەدیاری وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ مەچی
 دەینی بەدیاری وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ کورە خەنەو کەشک و یاری وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ مە
 خەنەو کەشک و یاری وەرە وەرە وەرە وەرە لاوکێ مە

نۆتەکەیی :

Mendo

Men do men do men do we re we re we re men de me law kê me a ry
 men doi la ri la we re we re we re law ky me men doi la ri
 la ri we re we re we re law kê me a ry we ki dech ya sha ri we re
 we re we re law ky me we ki dech ye sha ri we re we re we re
 law ky me a i ch dey ri be diya ri we re we re we re
 law ky me ch dey ni be diya ri we re we re we re
 lew ky me ku re xe new kesh ku ya ri we re we re we re
 law ky me xe new kesh ku ya ri we re we re we re lew ky me

سکێلەکەیی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((سۆل . لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری . می ناتور)) ، بەپێی
 چیژی ئاوازەکە پەژمۆسیقای دروستکراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی پەژمۆسیقای دووهمی گەورەیی

پۆژھەلاتی ((دۆ راست)) ه . ه . که نازناوی بەیاتی ھەییە ، لە بەر ئەوەی پلەمی یەكەمی چوارینەیی دووھمی چارەكە پلەییەك بۆند كراوە ، نازناوی پەییژەیی بەیاتی نەوا وەرئەگرتی .
نمۆنەیی سکیئەكەیی :

ریتەكەیی :

دەقەرى بادىنان

ئاشكرايە كە ناوچەى دەشتى ھەولير ، ناوچەيەكى ستراتيجى گرنگە و ئەتوانين بليين ھۆكارى گريدانى كەلتورى ھونەرى ھەموو ناوچەكانى ترى كوردستانە پيگەوہ .لەھەوليرو دەوروبەرى فۆرمى حەيران بەناوبانگە ، ھەروەك ناوچەى موكوريان كە خاوەنى حەيران و حەيرانۆك بەيت و بالورەيە . لە ناوچەى دەشتى ھەولير ئاسايە كە فۆرمى لاوك كە فۆرميكي ناوچەى بادىنان و كوردتانی باكورە بچپرئ لە بەرئەوہى ديالىكتى زمانەكە زۆر نزيكن ، گەر گۆرانبيژيكي ناوچەى ھەولير لاوكيک بچپرئ ئەوا ھەروەك لاوك بيژەكانى دەقەرى بادىنان و بۆتان .....ھتد گوئيان لئ ئەگيرئ .بەلام جياوازيەكە ئەوہيە حەيران مۆركى ناوچەى ھەوليرو موكوريانە . بەلام لاوك مۆركى ناوچەى بادىنان و بەرەو باكورى كوردستانە . لە بەرئەوہ ئەشئى كەدەستمان كرده باس و خواس و ئەناليزى كارەھونەريەكانى مۆسيقا و گۆرانى دەقەرى بادىنان و بەرەو ژور ئەبئ لەپيئش ھەموو شتيكە وە دەست بكەين بە باس و خواس و ئەناليزكردنى لاوك . من ليرەدا باس لەميژوى سەرھەلدان و پەرەسەندنى فۆرمى لاوك ناكەم ، بەھيئدى ئەوہى باس لە فۆرمى لاوك و پەيژە مۆسيقايەكانى ئەكەم . ئاشكرايە كە فۆرمى لاوك مۆركى ناوچەكانى بادىنان و ناوچە كرمانجىەكانى ژورو ((پۆژئاوا و باكورى كوردستان)) نە . فۆرميگە لاوك بيژ زۆربەى ساتەكانى لئ داپران و ئەشكەنجەو بەيەك نەگەپيشتن و روداوہ دلئەزىنەكانى تر بەرجەستەئەكات بۆيە بە فۆرميكي تراجيدى بەناوبانگە ، ئەم فۆرمە ھەر لەناوچەى ئاكرئ نزيك بەدەشتى ھەولير و سەر بە ناوچەى بادىنان سەرھەلئەدا ، بۆيە پيچم باش بوو كە لەسەرەتاي دەستكردنم بەليكوئلينەوہ لە پەيژەو فۆرمەكانى ناوچەى ((دەقەرى)) بادىنان ، بەيەكى لە لاوكەكانى ھونەرمەندى لاوك بيژ ((عيسا بەروارى)) دەست پيگەم .

لاوکی باشوور ۱ (عیسا بهرواری) .

نۆتهکهی :

Lawki bashur

Isa Berwari

پهیژه مؤسیقاکهی :

گەر سهیری پلهدهنگیهکانی بکهین به تیکپایی ، ئەبینین که بریتین له پلهدهنگیهکانی ((لا ، سی کار بیمۆل ، دۆ ، رئ ، می ناتوور ، فا کاردیژ . سوۆل . لا)) که هه مو پله دهنگیهکانی پهیژه درووسنکراوی سه رپله دهنگی شه شه می پهیژهی دوه می گه وره ((دۆ راست)) که بهیاتی پی ئەلین تیا به . له بهر ئەوهی پله دهنگیهکانی یه که م و دوه می چوارینهی دوه می هه ریه که یان چاره که پله یه ک بلند کراون . جوۆری بهیاته که ی پی ئەلین بهیاتی راست ، بهیاتی موچه یه ر یان حسهینی یان بهیاتی سیگا یان عوشاقی تورکی .

نۆتهکهی :

Beyatimuheyar (Huseyni)

لاوکی باشور ۳ ((سه عید ئاغا)) .
نۆتە کە ی :

Lawki Bashur 3

Seid Axa

سکینلە کە ی :

گەر سهیری پله دەنگیه کانی بکهین ئەبیین که پیکدین له پله دەنگیه کانی ((ری . می بيمۆل . فا دیز . سۆل . لا . سی . دۆ . ری)) که پله دەنگیه کانی پراوپری په یژه دروستکراوی سه رپله دەنگی پینجه می په یژه یه کە می گه وره ی پوژشه لاتی ((سۆل میجر)) ه ، له بهر ئەوه ی پله دەنگیه کانی بریتن له میانه کانی ((S . TK . S . T . T . S . T)) ، بۆیه نازناوی حیجاز عه جه م ((زنجران)) وهرده گری .

نموونه ی سکینلە کە ی :

كەرىم خان عەبدوﻻ مەسىھ ((ئاكرى ۱۹۷۵)) .

۱- دىنا :

تىكستەكەي :

ھۆى دىنا دىنا سۆركۆكيا دىنا

مالىك ژ سۆران عىكژى بادىنا

نۆتەكەي :

Hoi dina

ho i di na di na so r kok ya
di na ho i di na di na so r kok ya
di na ma lek je so ra n ey yk jy ba
di na ma lek je so ra n ey yk jy ba di na

سكىلەكەي :

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((لا . سى كار بىمۆل . دۆ)) ئەو سى پلە دەنگىە پراو
پرى سى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنەى يەكەمى پەيژە دروستكراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى
دوھمى گەورەى رۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى بەياتى بى ئەلین . لە بەرئەوھى چوارىنەى
دوھمى تىانىە ، بۆيە جۆرى بەياتەكەى ديار نىە .

نمونهى سكىلەكەي :

C Rast A Beyat

رېتمەكەي :

۲- ۆی رەزۆ

نمونهی تیکستهکەیی :

ۆی رەزۆ رەزۆیۆ   عەمری من رەزۆیۆ
 ۆی رەزۆ رەزۆیۆ   عەمری من رەزۆیۆ
 من رەزیک دانایە   ھەر یەکەو یەکە یە
 من باغک دانایە   دەی دەی دەی   ھەریەکەو یەکە یە

نۆتەکەیی :

Rezo

Moderato (♩ = c.86)

Wey re zo re zo yo am ry mn re zo yo
 Wey re zo re zo yo am ry mn re zo yo
 mn re zyk da na ye her ye keu ye ke ye
 mn ba xyk da na dey dey dey her ye keu ye ke ye

سکێلەکەیی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((سۆل . لا . سی بيمۆل . دۆدیز . ری)) بەپێی گۆی گرتن لە ئاوازهکە پلەیی حەوانەو دەی پلە دەنگی لا یە کە لەو پلە دەنگیەو چوارینە یەکی دەنگی دروست ئەکات کە بریتییە لە پلە دەنگیەکانی ((لا ، سی بيمۆل . دۆ# ری)) . کە بریتییە لە پەژە دروستکراوی سەرپلە پینجەمی پەژە یە کەمی گەورە ی رۆژە لاتی ((ری ماجۆر)) کە پەژە ی لا حیجاز ((میکسۆلیدی)) پێ ئەلێن ، لەبەر ئەوەی چوارینە ی دەمی دیاری نییە ، بۆیە جۆری حیجازە کە ی نازانری ، یان ئەتوانین بڵێین لەکاتی بەکارهێنانی ئەم پەژە موسیقایە کۆمپۆزەرە کە ی ئەتوانی بەبەکارهێنانی چوارینە ی دەمی جۆری ، جۆری پەژە ی حیجازە کە دیاری بکات .

نمونهی سکێلەکەیی :

D Major Harmoni   A Mixolidi - Hijaz

ریتەمەکەیی :

۳- ھۆی مروان

نمونهی تیکستهکەیی :

خەل و قورتاس و مروان 2	ھۆی مروان مروان مروان
ھەیی مروان مروان مروان	سبیرانەو خەنجەر دەبان
خەل و قورتاس و مروان	سبیرانەو خەنجەر دەبان
ھۆی مروان مروان مروان	ھەل بن گوژیی بۆ لیکدان
خەل و قورتاس و مروان	ھەل بن گوژیی بۆ لیکدان

نۆتەکەیی :

Hoi mrwan

Hoi mr__ wan mr__ wan mr wa n xel lu__ qur ta__ su mr wa n
 Hoi mr__ wan__ mr__ wan mr__ wa n xel lu__ qur__ ta__ su mr__ wa n sb ra__ new xen
 jer de__ ba n Hoi mr__ wan__ mr__ wan mr__ wa n sb ra__ new__ xen__ jer de__ ba n
 xel lu__ qur__ ta__ su mr__ wa n hel bn__ gui__ zy__ bo lyk da n Hoi mr__ wan__ mr__
 wan mr__ wa n sb ra__ new__ xen__ jer de__ ba n xel lu__ qur__ ta__ su mr__ wa n

سکێلەکەیی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((سۆل . لا کار بيمۆل . سی بيمۆل . دۆ .)) بەپێی چێژی ئاوازەکە پەيژە موسیقاکی بریتیه لە پەيژە دروستکراوی سەرپلە دەنگی چوارەمی پەيژە دوەمی گەورە پۆژھەلاتی ((فا راست)) کە نازناوی پەيژە ((سی بيمۆل)) چوارگا وەر ئەگرێ . ئەوەی شایانی باسە پەيژە ((چوارگا)) سی جۆری ھەیه کە لە مەوبەر باسمان کردووە بەلام لەبەر ئەوەی چوارینەکانی بەتایبەتی چوارینە یەکەمی تەواو نیە بۆیە جۆری چوارگاکی دەستنیشان ناکرێ .

نمونهی سکێلەکەیی :

F Rast   Bb Chwarga

ریتەمەکەیی :

ه - هۆی نیرگز

نمونهی تیکستهکهی :

هۆی نیرگز نیرگز نیرگز نیرگزی نار جوانی
هۆی نیرگز نیرگز نیرگز سور گولی بیژی قانی

نۆتهکهی :

Hoi Nergz

Hoi ner gz ner gz ne_ gz ner gzc_ na_ rj_ wa ny

hoi ner_ gz ner_ gz ner_ gz su r gul ly by_ ri_ va_ ny

سکیلهکهی :

پله دهنگیهکانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دو . ری ، می)) ، به پێی چیژی ئاوازهکه په یژه مۆسیقای دروستکراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه می دووه می گه وره ی پۆژه لاتی ((دو راست)) . ه . که نازناوی به یاتی هه یه ، له بهر ئه وه ی پله ی یه که می چوارینه ی دووه می چاره که پله یه ک بلند کراوه ، نازناوی په یژه می به یاتی نه وا وه رئه گری .

نمونهی سکیلهکهی :

C Rast A Beyati Newa

ریتمهکهی :

۶- سەيرانە

نمونهی تیکستەکەى :

سەيرانە سەيران چیمە دەلى لۆى لۆى دەلى لۆى لۆى
 سەيرانە سەيران چیمە عەمرى من جانى تە
 ئەز کورکى فى گوندىمە دەلى لۆى لۆى دەلى لۆى لۆى
 ئەز کورکى فى گوندىمە عەمرى من جانى تە

نۆتەکەى :

Seyrane

Sei ra na sei__ ran chi me de ly loi__ loi loi__ de ly loi__ lo__ sey ra__ na__

sei ran chi me am__ ry__ m n ja__ ny te az kur ky vy__ gun di__ me de ly loi__ loi loi__

de ly loi__ lo__ az__ kur ky__ vy__ gun di__ me am__ ry__ m n ja__ ny te

سکینهکەى :

پله دەنگیەکانى بریتین له ((لا . سى کاربیمۆل . دو . ری . می)) ، به پێى چێژى ئاوازەکە
 په یژه مۆسیقای دروستکراوى سەرپله دەنگى شه شه مى په یژهى دووه مى گه وره ی پۆژه لاتى ((دو راست
 )) . ه . که نازناوى به یاتى هه یه ، له بهر ئەوهى پله ی یه که مى چوارینه ی دووه مى چاره که پله یه ک
 بڵند کراوه ، نازناوى په یژه ی به یاتى نه وا وەرئەگرئ .

نمونهی سکینهکەى :

C Rast A Beyati Nawa

ریتمهکەى :

۷- ئاخ لى گوللى

نمونه تىكىستەكەي :

ئاخ لى گوللى لى گوللى ئەسمەرى نازى گوللى 2
 بلندى شل ولى ھەر لى گوللى لى گوللى
 چاڭ رەشى چاڭ بەكلى ئاخ لى گوللى لى گوللى
 چاڭ رەشى چاڭ بەكلى ئەسمەرى نازى گوللى

نۆتەكەي :

Ax ly guly

Ax ly gul ly — ly gu ly — as me ry — na zy — gu ly Ax ly gul — ly —
 ly gu ly — as me ry — na zy — gu ly bl en di — sh — lu m ly — her ly — gu ly
 ly — gu ly chaw — re shi chaw be — k ly — ax ly — guly — ly — gu ly
 chaw re shy — chaw be k ly — as mery — na zy — gu ly

سكىلەكەي :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((لا . سىكارىبىمۆل . دۆ . پى ، مى)) ، بەپى چىژى ئاوازەكە
 پەيژەمۇسقى دىرۇستىراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژە دىرۇمى گەورە پۆژھەلاتى ((دۆ راست
 )) . ە . كە نازناوى بەياتى ھەيە ، لە بەر ئەو دىرۇمى پلە يەكەمى چوارىنە دىرۇمى چارەكە پلە يەك
 بلىند كراوہ ، نازناوى پەيژە بەياتى نەوا وەرئەگرى .

نمونه تىكىستەكەي :

C Rast A Beyati Nawa

رىتمەكەي :

۸- قومریکی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

قومریکی ئەز رومیمە بە‌لی دە‌لالی ئەز رومیمە 2
پرسورو ئەفەندیمە بە‌لی پرسورو ئەفەندیمە
خولان چاقی رەش‌بە‌لە‌ک عاشقا کچکی گونیمە
دە‌یار یار یار دە‌یار یار یار دە‌یار یار یار دە‌یار یار یار
دە‌یار یار یار دە‌یار یار بی تە‌سە‌یرا من نایە

نۆ‌تە‌کە‌ی :

Qumriki

Qum ri__ ki az ru mi me be lê de la__ lê az ru mi__ me
5 Qum ri__ ki az ru mi__ me__ be ly de la__ ly__ az__ ru__ mi me
9 preh su__ ru a fen di me bê ly preh su__ ru a fen di__ me
13 xu la an cha wi resh be__ le k a sh qa n kch__ ka gun di me
17 de yar__ yar__ yar de yar__ yar__ yar de yar__ yar__ yar de yar__ yar r
21 de yar__ ya r ya r de yar__ ya r be te__ seb__ ra__ man na ye

سکێله‌کە‌ی :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((سۆل . لا . سی بيمۆل . دۆدیز . ری)) بە‌پێی گۆی گرتن لە ئاوازه‌کە پله‌ی حەوانە‌وه‌ی پله‌دەنگی لا یە کە لە‌وه پله دەنگیە‌وه چوارینە‌یه‌کی دەنگی دروست ئەکات کە بریتیه‌ی له پله دەنگیە‌کانی ((لا ، سی بيمۆل . دۆ# . ری . می)) . کە بریتیه‌ی له پله‌ی دروست‌کراوی سەرپله‌ی پینجەمی پله‌ی‌هە‌ی یە‌کە‌می گە‌وره‌ی رۆژ‌ه‌لاتی ((ری ماجۆر)) کە پله‌ی‌هە‌ی لا حیجاز ((میکسۆ‌لیدی)) پێ ئە‌لێن .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

D Major Harmoni A Mixolidi - Hijaz

پیتمه‌کە‌ی :

۹- ئەز خەلفم

نمونهی تیکستهکەیی :

ئەز خەلفم خەلفم ھاوارە میر ھاوارە میر ھاوارە میر
 ئەز خەلفم خەلفم یەزدین شیربەگی بۆتانم
 خویە شیرئ سەدەفم ھاوارە میر ھاوارە میر ھاوارە میر
 خویە شیرئ سەدەفم و یەزدین شیربەگی بۆتانم

نۆتەکەیی :

Az Xelefm

Az xe le fm xe le fm ha wa re mir ha wa re mir ha wa re mir az xe le fm
 le le fm yez din shyr be gi bo ta nm gu ye shi ry se de fm ha wa re mir ha
 wa re mir ha wa re mir m ye shi ry se de fm ey zdin shyr be gy bo ta nm

سکێلەکەیی :

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((سۆل . لاکاربیمۆل . سی بیمۆل . دۆ . ری ناتور .
 هەندئ جار پلە دەنگی فای بەر ئەکەوئ)) . بەپێی چێژی ئاوازەکە پەژمۆسقاکەیی بریتیه لە پەژمۆ
 دروستکراوی سەرپلەیی شەشەمی پەژمۆی دوومی گەورەیی پۆژەهەلاتی ((سی بیمۆل راست)) ، کە
 پەژمۆی بەیاتی سۆلی پێ ئوتترئ لەبەر ئەوەی پلەدەنگی یەکەمی چوارینەیی دوومی چارەکە پلەیهک
 بلند کراوە نازناوی پەژمۆبەیاتەکەیی دەبێتە پەژمۆی سۆلی بەیاتی نەوا .

نمونهی سکێلەکەیی :

Bb Rast G beyati newa

ریتمەکەیی :

نمونہی تیکستہکھی :

ھوی نہرمی نہرمی نہرمی نہر مینئ نہرمئ نہرمہلہ
 ھوی نہرمی نہرمی نہرمی سہر زیرئ لگوندئ فہلہیہ
 مژ بابئ نہرمی شہرمہ دەلیلی نہرمئ نہرمہلہ
 مژ بابئ نہرمی شہرمہ سہر زیرا لگوندئ فولہیہ

نۆتہکھی :

Hui Nermy

Hui ner mi ne r mi ner mi ne r mi ny ner my ner me le Hui ner mi ne r
 mi ner mi se r zy ry _ lgun dy _ fe le ye mj ba by ner _ mi she r de l li ly ner my
 ner me le mj ba by ner _ mi sher me se r zy ra lghun dy ful le ye

سکئلہکھی :

پلہ دەنگیہکانی بریتین لہ ((سۆل . لاکار بيمۆل . سی بيمۆل . دۆ))، چوارینہیہکی
 مؤسیقایہ کہ پراوپری چوارینہی یەکەمی پەيژەدروستکراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی پەيژەدی دوھەمی
 گەورەدی رۆژھەلاتی ((سی بيمۆل راست)) کہ پەيژەدی سۆلی بەیاتی پئ ئەلین ، لەبەر ئەوہی
 چوارینہی دوھمی لەم ئاوازەدا ئاشکرا نییە ، بۆیە جۆری بەیاتەکھی ئاشکرا نییە .

نمونہی سکئلہکھی :

Bb Rast G beyat

ریتمەکھی :

۱۱- زەينى

نمونهى تىكستەكەى :

لە گوندى مە داوتە زەينى زەينى و زەينەبا من
 كىفو شاھيا مىللەتە زەينى زەينى و زەينەبا من
 بگرن گۆقەندودىلان زەينى زەينى و زەينەبا من
 بىك بن قەدرو قىمەتا زەينى زەينى و زەينەبا من

نۆتەكەى :

Zeyny

Le _ gu _ dy _ me da _ we _ te _ ze ny _ zey _ ny _ zey ne _ ba mn

Le _ gu _ dy _ me da _ we _ te _ ze ny _ zey _ ny _ zey ne _ ba mn

ky _ fu _ shah _ ye mil le _ te _ zey ny _ zey _ ny _ zey ne _ ba mn

bg _ r n gu _ ven du di _ lan _ zey ny _ zey _ ny _ zey ne _ ba mn

byk _ b n qed _ ru qi _ me _ ta _ zey ny _ zey _ ny _ zey ne _ ba mn

سكىئەكەى :

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە ((لا ، سى كار بىمۆل . دۆ . رى)) چوارىنەيەكى
 مۇسىقاىە كە پراوپرى چوارىنەى يەكەمى پەيژەدروسىكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دوهەمى
 گەورەى پۆژەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى لا بەياتى پى ئەلین ، لەبەر ئەوەى چوارىنەى دوهەمى
 لەم ئاوازەدا ئاشكرا نىيە ، بۆيە جۆرى بەياتەكەى ئاشكرا نىيە
 نمونهى سكىئەكەى :

C Rast   A Beyat

رىتمەكەى :

۱۲- من جولى

نمونه تیکستهکەى :

من جولى منجولیه دەلالی و منجولى
 من جولى منجولیه هه قالی و منجولى
 من گرتولناڤ ره قییه دەلالی من جولى
 سنگه که لىن که قییه دەلالی من جولى

نوتهکەى :

Mn juli

Mn ju li u mn ju li ye de la ly u mn ju li Mn ju li u
 mn ju li ye he va ly u mn ju li mn gr tu v l nav— re viye de la ly u
 mn ju li sn ge ke t lbn ke vi ye de la ly u mn ju li

سکێلهکەى :

پله دەنگیه کانی بریتین له ((لا ، سی کار بيمۆل . دۆ . ری)) چوارینه یه کی موسیقایه که
 پراوپری چوارینه یه که می په یژه دروستکراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه ی دوهمی گه وره ی
 رۆژه لاتى ((دۆ راست)) که په یژه ی لا به یاتى پى ئەلین ، له بهر ئەوه ی چوارینه ی دوهمی له م
 ناوازه دا ئاشکرا نییه ، بۆیه جوړی به یاته که ی ئاشکرا نییه
 نمونه ی سکێلهکەى :

C Rast A Beyat

ریتمهکەى :

۱۳- ھاد بيلم

نمونه تېكىستەكەي :

ھاد بيلم بيلم بيلم
ھاد بيلم بيلم زالم
كەچكى دىنى جەھىلى لى بيلم
جەرگى دىنى جەھىلى لى زالم
راموسانا ناھىلم لۆ لى لى
راموسانا ناھىلم لۆ زالم

نۆتەكەي :

Had bylm

Had by lm by lm by l_m by_lm had by lm by lm by l_m za_lm
kech ky di ny jy h ly l y by lm jer gy dy ny je hy ly ly_ za lm
ra mu sa na na hy lm lo_ by lm ra mu sa na na hy lm lo_ za lm

سكىلەكەي :

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە ((سى بيمۆل . دۆ . رى)) بەلام بەپى چىژى ئاوازەكە پەيژە مۇسقىفەكە برىتىە لە پەيژە دروستكراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژە دوهى گەورە رۆژەلاتى سى بيمۆلى راست كە پەيژە ((سۆلى بەيات)) پى ئەلین ، جا لە بەرئەوهى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنە دوهى چارەكە يە بلند كراوہ بۆيە پەيژە بەياتەكە بە پەيژە نەوا ناو ئەبرىت ، ھەرچەندە لە ژەنىنى ئەم ئاوازەدا پلە چارەكە دەنگىەكان دەر ناكەون بەلام بەدرىژە دان بەژەندىنى پەيژە ئەم ئاوازە دەر ئەكەوچ كە پەيژە بەياتى نەوايە و ھەرچارەى لەسەرپلەيەكى دەنگى كۆتايى پى دىت . لای ھەندى كەس وايە كە ئەم پەيژە مۇسقىفە چارەكە دەنگى تى ناكەوچ لەبەر ئەوهى بەپەيژە دۆ بچوكى ئەزانن . من لىردە بەپىويستەم زانى كە ھەمان ئاواز بە پەيژە دۆى بچوك بنوسمەوہ

نمونه تېكىستەكەي :

پلە دەنگىەكانى ئەم پەيژەيە برىتىن لە ((سۆل . لاكار بيمۆل . سى بيمۆل . دۆ . رى . مى بيمۆل . فا . سۆل)) ، پەيژە دروستكراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژە دوهى گەورە رۆژەلاتى ((سى بيمۆل راست)) كە پەيژە سۆلى بەياتى پى ئەلین ، لەبەر ئەوهى چوارىنە دوهى لەم ئاوازەدا ئاشكرا نىيە ، بۆيە جۆرى بەياتەكە ئاشكرا نىيە .

نمونه تېكىستەكەي :

Bb Rast G beyat

نۆتەكەى به پەيژەى دۆى بچووك :

Had bylm

Had by lm by lm by l__ m by__ lm had by lm by lm by l__ m

6
za__ lm kech ky di ny jy h ly l y by lm jer gy dy ny je hy ly ly__ za lm

13
ra mu sa na na hy lm lo__ by lm ra mu sa na na hy lm lo__ za lm

نمونەى سكىلەكەى :

Eb Major C minor

رېتمەكەى :

2/4

۱۵- مەلى

نمونهى تىكستەكەى :

ھۆى مەلى مەلى و مەلى مەلى مەلى مەلى مەلى مەلى سوارۆ مەلى
 دلئ مش تەرە حەلى مەلى مەلى مەلى مەلى جيارۆ مەلى
 مالا مەلى لوحالى مەلى مەلى مەلى مەلى سوارۆ مەلى
 تاژى بەردا غەزالئ مەلى مەلى مەلى مەلى سيارۆ مەلى

نۆتەكەى :

Meli

Hoi mel_ li mel liu mel li_____ mel li mel li_ mel li___ mel li sua
 ro me li d ly msh te re hel li_____ mel li mel li_ mel li___ mel_ li ja ro me li
 ma la_ me li lo ha ly_____ mel li mel li_ mel li___ mel_ li sua ro me li
 ta ji_ ber da gez za ly_____ mel ly mel li_ mel li_____ me_ li siya ro me li

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((لا . سىكارىمۆل . دۆ . رى ، مى)) ، بەپىي چىژى ئاوازەكە
 پەيژەمۆسىقاي دروستكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى ((دۆ راست
 )) . ە . كە نازناوى بەياتى ھەيە ، لە بەر ئەوہى پلەى يەكەمى چوارىنەى دووهمى چارەكە پلەيەك
 بلىند كراوہ ، نازناوى پەيژەى بەياتى نەوا وەرئەگرئ .

نمونهى سكىلەكەى :

C Rast A Beyati Nawa

رېتمەكەى :

۱۶- لى دىنى

نمونهى تىكستەكەى :

لى دىنى لىت لىدىنى لىدىنى
 روتكى تۆ خال فەرىنە لىدىنى
 حاجى چۈنەمەدىنى لىدىنى
 كۆتر فرىن ھىلىنى لىدىنى
 لىب لىدىنى لىب لىدىنى زالمىنى

لى دىنى لىت لىدىنى لىدىنى
 روتكى تۆ خال فەرىنە لىدىنى
 حاجى چۈنەمەدىنى لىدىنى
 كۆتر فرىن ھىلىنى لىدىنى
 لى دىنى لىب لىدىنى لىب لىدىنى

نۆتەكەى :

Ly diny

ly di ny lyt ly di ny — ly di ny ly di ny lyt ly di ny —
 — ly di ny ru ki to xal fe ri na — ly di ny ru ki to xal fe ri na
 ly di ny ha ji chu ne me di na — ly di ny he ji chu ne me di na
 ly di ny ko tr f ryn hy li ne ly di ny ko tr chu ne hy li ne — ly di ny
 ly di ny lb ly dini — lb ly diny — lb ly diny — lb ly di ny za — lm di ny

سكىلەكەى :

پلەدەنگەكانى برىتىن لە ((مى كاربىمۆل . فا . سۆل . لا بىمۆل ....پلەدەنگى
 يەكەمى چوارىنەى دوەمى كە پلەدەنگى سى كار بىمۆلە ....لەئاوازەكەدا ديارنىە . لەبەر ئەوہ ئەشنى
 چارەكە پلەدەنگىيەك بلىند كرابى بۆ ئەوہى بەتەواوى بكاتە پەيژەدروسىكراوى سەپلەدەنگى سى
 يەمى دوەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كەپەيژەى مى كاربىمۆل سىگای پى ئەلین ، لە بەر
 ئەوگۆرانكارىيە كە بەسەپلەى چوارەمى چوارىنەى يەكەمى ھاتوہ ((نىوپلەى دەنگى)) نەوى كراوہ ،
 ئەشنى پلەى يەكەمى چوارىنەى دوەمىيە چارەكە پلەيەك بلىند كرابى بۆ ئەوہى نازناوى ھوزام يان
 راحەالارواح يان سۆزناك وەربگرىت .

نمونهى سكىلەكەى :

Huzam -Rahetalarwah-Soznak-Anberafshan

۱۷-کچکا گوندا

نمونەى تىكىستەكەى :

كچكا گوندا سینه می ده لالا گوندا سینه می 2
 لالا گوندا سینه می من غەریبیان لوی دەمی
 غەریبیا لوی دەمی ئەنا سەریا لیدگە می
 سەرپریا لیدگە می ئیشەف میقانی تە می
 ئیشەف میقانی تە می سی شەم نیا چار شە می
 سی شەم نیه چار شە می چار شە مژی نە بو پینچ شە می
 چار شەم نە بو پینچ شە می رامیسنکت بدە می ئەز قوربانە گەورە و خە می
 دەلالە گوندا سینه می شەکرال بەرد لاسینه می

نۆتەكەى :

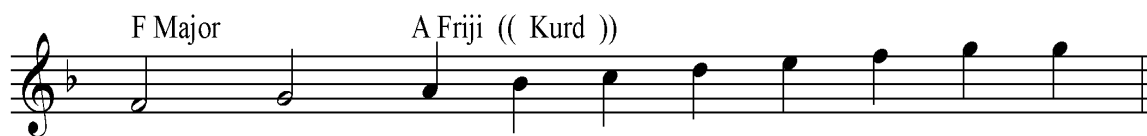
Kchka gunda

Kch ka gun da si ne my de_ la le gu da si ne my Kch ka gun da
 si ne my de_ la le gu da si ne my la le gun dan si ne my_ mn ge ribyan
 lwy de my ge rib yan lwy de my an na s ri ya lyd ge my ser ri ya
 lyd ge my_ i shew mi wa ny te mi i shew mi wa ni te mi_ sy shem ni ye
 char she my si shem ni ye char she my char shem shi ne bu pyn she my
 char shem ne bu pynj she my ra mi sen kt b de my az qur ba ne gew
 rew xe my de la le gun da si ne my shek ral ber d la si ne my

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى بریتین له ((سۆل . لا . سى بيمۆل . دۆ . پى)) چوارینەى يەكەمى بریتیه
 له چوارینەى يەكەمى پەيژەدروسىتکراوى سەرپلە دەنگى سى يەمى پەيژەدى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى
 ((فا)) ماژور كە لەرپەرى پەيژەيدا تەنھا نیشانەى سى بيمۆلى دەنگ نزم كەرەوہى تىادايە ، كە

په‌یژه‌ی ((لا کورد)) که لای ئەوروپییەکان په‌یژه‌ی ((فریجی)) پی ئەلین . له‌بەر ئەوە‌ی هیچ گۆرانکارییه‌ک له چوارینه‌ی دوه‌میدا نابینین بۆیه جۆری په‌یژه‌ کورده‌که‌ی دیار نیه .
 نمونه‌ی سکێله‌که‌ی :

ریتمه‌که‌ی :

۱۸- سىكناركەش رەزى مېرى

نمونه ي تېكىستەكەي :

سىكناركەش رەزى مېرى ئاى لى لى لى لى لى لى
 واى لى لى لى لى لى لى لى ئاى لى لى جان
 سىكناركەش رەزى مېرى كەچكى ئەز مېقانى تەمە
 دىننى چى بىكەم تۆش من دىرى ئاى لى لى لى لى لى
 واى لى لى لى لى لى لى لى ئاى لى لى جان
 بلى چى بىكەم تۆش من دىرى زەرىي ئەز مېقانى تەمە
 بلى چى بىكەم تۆش من دىرى ئاى لى لى لى لى لى
 واى لى لى لى لى لى لى لى ئاى لى لى جان
 چى بىكەم يارى تۆش من دىرى ئى وەلا ئەزمىوانى تەمە

نۆتەكەي :

Siknarke

Si ki nar kesh re zy mi ri ai ly ly ly ly ly ai ly ly ly jan si k nar kesh re zy mi ri
 kech ky az my wa ny te me b ly chip kem tosh mn di ri
 ai ly ly ly ly ly ai ly ly ly ly ly ai ly ly ly jan
 b ly chi bkem tosh mn di ri zer y az my wa ny te me b ly chip kem
 tosh mn di ri ai ly ly ly ly ly ai ly ly ly ly ly ai ly ly ly ly ly
 ai ly ly jan chi bkem ya ry tosh mn di ri zer y az my wa ny te me

سكىلەكەي :

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە ((سۆل . لايىمۆل . سى . دۆ . رى)) چوارىنەي يەكەمى
 پراوپرى چوارىنەي يەكەمى پەيژە دروستىراوى سەرپلەي پىنچەمى پەيژەي يەكەمى گەورەي
 پوژھەلاتى ((دوماژور)) عەجەمى ھارمۆنى كە پلەي شەشەمى نىوپلە نەوى ئەكرى . كە پەيژەي
 حىجاز عەجەم ((زىجران)) پى ئەوترى .

نمونه‌ی تيکسته‌کە‌ی :

زيرين زيرين زيرين زيرين زيرين زيرين
 زيرين زيرين زيرين زيرين زيرين زيرين
 رهوشا کچه‌ا کازينه زيرين زيرين زيرين
 رهوشا کچه‌ا کازينه زيرين زيرين زيرين

نوته‌کە‌ی :

Zyrin

Zy rin zy rin zy rin zy ry zy ry ny zy ri ny Zy rin zy rin zy rin zy ry zy ry ny zy ri ny

5
 rew sha kc hat ka zi no zy rin zy ri ny zy ri ny rew sh kche hat ka zi no zy rin zy ri ny zy ri ny

سکيله‌کە‌ی :

پله‌ده‌نگيه‌کانی بریتين له ((سوڵ . لا . سی بيمۆل . دۆ . پئ)) چوارينه‌ی يه‌که‌می
 بریتيه له‌چوارينه‌ی يه‌که‌می په‌یژه‌دروستکراوی سه‌رپله ده‌نگی سی يه‌می په‌یژه‌ی يه‌که‌می گه‌وره‌ی
 پۆژه‌ه‌لاتی ((فا)) ماژۆر که له‌پابه‌ری په‌یژه‌یدا ته‌نها نيشانه‌ی سی بيمۆلی ده‌نگ نزم که‌روه‌ی
 تيا‌دايه ، که په‌یژه‌ی ((لا کورد)) که لای ئە‌وروپيه‌کان په‌یژه‌ی ((فريجی)) پئ ئە‌لین . له‌به‌ر
 ئە‌وه‌ی هيج گۆرانکاریه‌ک له چوارينه‌ی دوه‌ميدا نابينين بۆيه جۆری په‌یژه‌ کورده‌کە‌ی ديار نيه .

نمونه‌ی سکيله‌کە‌ی :

F Major A Friji ((Kurd))

ریتمه‌کە‌ی :

۲۰- ئاخ لى كنى

نمونهى تىكستهكەى :

ئاخ لى كنى لى لى لى مالا منى وای وای
 ھارى كنى لى لى لى لى لى لى لى لى لى لى مالا منى وای وای
 من كەى خواستو لى لى لى نەدا منى وای وای
 من جان خواستو لى لى لى نەدا منى وای وای
 پىشارخانا لى لى لى ئەقلا دنى وای وەى
 پىشارخانا لى كنى ئەقلا دنى وای وەى

نۆتەكەى :

Ax ly kny

Ax ly kn y ly ly ly ma la m ny wai wai ha ry t ny ly ly ly ly
 ly ly ly ly ly ly— ly—ly ly ma la m ny waiwai mn kry xas tu ly ly ly
 ne ba m ny wai wai mn jan xas—tu ly ly ly ne da m ny wai wai b shar xa—ne
 ly ly ly aw la d ny wai wai b shar xa—ne ly t ny aw la d ny wai wai

سكىئەكەى :

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە ((سى بىمۆل . دۆ . رى . ھەندى جار پلە دەنگى فای بەر
 ئەكەوى)) چوارىنەى يەكەمى برىتىە لەچوارىنەى يەكەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى))
 سى بىمۆل)) ماژۆر كە لەپابەرى پەيژەيدا تەنھا نىشانەى سى بىمۆل و مى بىمۆلى دەنگ نزم
 كەرەوەى تىاداىە . لەبەر ئەوەى ھىچ گۆرانكارىبەك لە چوارىنەى دوھمىدا نابىنن بۆيە جوړى
 پەيژە ماجۆرەكەى ديار نىە .

نمونهى سكىئەكەى :

Bb major

رېتمەكەى :

نمونه ی تیگسته که ی :

ئورمیه ئورمیه لئیلئ گولئ لئیلئ گولئ لئیلئ گولئ لئیلئ گولئ لئیلئ گولئ لئ
 ئورمیه ئورمیه سنگ سهده فی پرچ خه له کی عهنگه وه ری دم بچی جوانئ
 ئورمیه ئورمیه لئیلئ گولئ لئیلئ گولئ لئیلئ گولئ لئیلئ گولئ لئ
 ئورمیه ئورمیه سنگ سهده فی پرچ خه له کی عهنگه وه ری دم بچی جوانئ

سکینه که ی :

Urmiye

Ur_ mi ye ur mi ye llyb ly gu ly_ lyb ly gu ly_ lyb ly gu_

lyb ly gu ly_ lyb ly gu ly_ ly ly ur mi ye ur_ mi_ ye_ sng se de fi_

prch xe le ki_ an ge we ri_ dem b chu ki_ je wa ny Ur_ mi ye ur mi ye

llyb_ ly gu ly_ lyb ly gu ly_ lyb ly gu_ ly ly ur mi ye ur_ mi_ ye_

sng se de fi_ prch xe le ki_ an ge we ri_ dem b chu ki_ je wa ny

سکینه که ی :

پله دهنگه کانی بریتین له ((سی بيمۆل . دۆ . ری . هه ندی جار پله دهنگی فای بهر
 ئەکه وی)) چوارینه ی یه که می بریتیه له چوارینه ی یه که می په یژه ی یه که می گه وه ری پۆژه لاتئ))
 سی بيمۆل)) ماژۆر که له رابه ری په یژه یدا ته نها نیشانه ی سی بيمۆل و می بيمۆلی دهنگ نزم
 که ره وه ی تیا دایه . له بهر ئەوه ی هیچ گۆرانکارییه ک له چوارینه ی دوهمیدا نابینن بۆیه جۆری
 په ییژه ماجۆره که ی دیار نیه .

نمونه ی سکینه که ی :

Bb major

ریتمه که ی :

نمونەى تىكىستەكەى :

ھۆى بەردە بەردە بەردە لاوڭ دەستى من بەردە
 ھۆى بەردە بەردە بەردە لۆلاوۋ دەستى من بەردە
 شىرىنى نازكى من تو گورىان سەرمنا بەردا
 شىرىن و لاوڭ من تو گورىان سەرمنا بەردا
 لىبەردا لىبەردا لاو دەستى من بەردا كوپو دەستا من بەردا
 ئەقىنىم كولدەردا لاوڭ دەستى من بەردا
 ئەقىنىم كولدەردا لۆلاوۋ دەستى من بەردا

نۆتەكەى :

Hoi berde

Hoi ber de ber de ber de la w ko des ti mn ber de
 Hoi ber de ber de ber de lo la o des ti mn ber de sh ri nu na
 z k y mn tu gur yan ser mn na ber da sh ri nu la w k y mn tu
 gur yan ser mn na ber da l be r da l be r da la w des ti mn be r da
 ku ru des ti mn ber da a viny m ku l de r da la w ko des ti
 mn ber da a vi nym ku l de r da lo la o des ti mn ber da

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((سۆل ، لا كاربىمۆل ، سىبىمۆل ، دۆ ، رى ناتوور))
 ميانە دەنگىەكانى ئەو ئەسەلمىنن كە پەيژە مۇسىقاەكەى برىتىە لە پەيژە درووست كراوى سەرپلە
 دەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى پۆژەلانى ((سىبىمۆل راست)) كە پەيژەى (سۆل بەيات)
 ى پى ئەللىن . لە بەر ئەوەى پلەى يەكەمى چوارىنەى دووهمى چارەكە پلەيەك بلىند كراوہ ، نازناوى
 پەيژەى بەياتى نەوا وەرئەگرى .

نمونەى سكىلەكەى :

Bb Rast G beyati newa

۲۵- ھۆلەیلۆ

نمونەى تىكىستەكەى :

ھۆلەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلانى
 ھۆلەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلانى
 ھۆلەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلانى
 ھۆلەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ لەیلۆ شىرىنى لەیلانى

سكىئەكەى :

Ho leylu

ny Ho leylu leylu leylu leylu leylu
 ny ho leylu leylu leylu leylu leylu leylu
 leylu leylu leylu leylu leylu leylu leylu leylu leylu

نمونەى سكىئەكەى :

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە ((لا . سى بىمۆل . دۆ . رى . ھەندى جار پلە دەنگى فای بەر ئەكەوى)) چوارىنەى يەكەمى كە پلە دەنگىەكانى كە تەنھا سى پلەدەنگى ئاشكرايە ((سى بىمۆل . دۆ . رى)) پراو پرى چوارىنەى يەكەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((سى بىمۆل)) ماژۇر كە لەرابەرى پەيژەيدا تەنھا نىشانەى سى بىمۆل و مى بىمۆلى دەنگ نزم كەرەوہى تىادايە . لەبەر ئەوہى ھىچ گۆرانكارىيەك لە چوارىنەى دوھمىدا نابىنين بۆيە جۆرى پەيژە ماجۆرەكەى ديار نىە .

نمونەى سكىئەكەى :

Bb major

رىتمەكەى :

۲۶- مش تەیرا تەیرەك دى بو

نمونهى تىكستەكەى :

مش تەیرا تەیرەك دىبو نارینى نارینى نارینا من شەكرى شیرینى بەر مالیا من
 مش تەیرا تەیرەك دىبو نارینى نارینى نارینا من شەكرى بەر مالیا من
 لى ئاسمانان خویندى بو نارینى نارینى نارینا من شیرینى شەكرى بەر مالیا من
 لى ئاسمانان خویندى بو نارینى نارینى نارینا من شەكرى شیرینى بەر مالیا من

نۆتەكەى :

Msh teyra

Msh tey — ra — tey — ryk di — bu — u — na ri ny — na ri ny — nari na — m — n

she k ri — sh ri ni — ber mal ya mn Msh tey — ra — tey — ryk di — bu — u —

na ri ny — na ri ny — nari na — m — n shi ri ni — she k ri — ber mal ya mn

le a s ma — nan — xuyñ di — bu — u — na ri ny — na ri ny — nari na — m — n

she k ri — sh ri ni — ber mal ya mn le a s ma — nan — xuyñ di — bu — u —

na ri ny — na ri ny — nari na — m — n shi ri ni — she k ri — ber mal ya mn

نمونهى سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى بریتىن لە ((لا . سى كار بيمۆل . دۆ)) ئەو سى پلە دەنگىە پراو
 پرى سى پلە دەنگى يەكەمى چوارینەى يەكەمى پەيژە دروستكراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى
 دوەمى گەورەى پۆژەلەتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى بەياتى پى ئەلین . لە بەرئەوەى چوارینەى
 دوەمى تیانیه ، بۆیە جۆرى بەياتەكەى ديار نیه .

نمونهى سكىلەكەى :

C Rast A Beyat

۲۷- کراسی تۆمهلهسه

نمونهی تیکستهکهی :

کراسی تۆمهلهسه لی هاوار لی هاوار لی هاوار لی
کراسی تۆمهلهسه جان و جان جان قوربان
کراسی تۆمهلهسه جان و جان ئەز قوربان
من دابو بەر مەقسەسا لی هاوار لی هاوار لی
من دابو بەر مەقسەسا جان و جان جان قوربان
من دابو بەر مەقسەسا جان و جان ئەز قوربان

سکیلهکهی :

Krasi te melese

K ra - si te me le se ly - ha - war - ly y - ha - war - ly y - ha - war ly
k ra - si te - me le - se - ja - nu jua n jan qwr ban k ra - si te - me le - se -
ja - nu - jua - n az - qwr ban mn da - bu ber - m qe - sa ly - ha - war - ly y -
ha - war - ly y - ha - war - ly mn da - bu ber - me qe - se - ja - nu - jua - n
ja - qwr - ban mn da - bu ber - me qe - se - ja - nu - jua - n az - qwr - ban

سکیلهکهی :

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کاریمیۆل . دۆ . ری ، می ناتور)) ، بەپێی چێژی
ئاوازهکه په‌یژه‌مۆسیقای دروستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((
دۆ راست)) ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که
پله‌یه‌ک بلن‌د کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گرئ .

نمونهی سکیلهکهی :

C Rast A Beyati Nawa

ریتمه‌کهی :

۲۸- ھۆی دەگری دە

نمونەى تىكىستەكەى :

ھۆى دەگریدە دەگریدە یارىخ خەملا خۇگریدە
ھۆى دەگریدە دە گریدە زەرىى خەملا خۇگریدە
كەتن مالا دوستیدا كچى خەملا خۇگریدە
كەتن مالایار تیدا زەرىى خەملا خۇگریدە

نۆتەكەى :

Hoi degrid

Hoi deg ry — de deg ry — de ya ry xem — la xo — gry — de

Hoi deg ry — de deg — ry — de zer ry xem — la xo — gry — de ke tm ma — la dos — ti — da

ke chi xem la xo gri de ke tm ma — la yar — ti — da zer ye xem — la xo — gri — de

سكىئەكەى :

پلە دەنگىەكانى بریتىن لە ((لا . سى كار بيمۆل . دۆ)) ئەو سى پلە دەنگىە پراو
پرى سى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنەى يەكەمى پەيژە دروستىراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى
دوهمى گەورەى رۆژەلەتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى بەياتى پى ئەلین . لە بەرئەوہى چوارىنەى
دوهمى تىانىە ، بۆيە جۆرى بەياتەكەى ديار نىە .

نمونەى سكىئەكەى :

C Rast A Beyat

پىتمەكەى :

نمونهی تیکسته‌کەیی :

مەندیلی و مەندیلی و مەندیل مەندیلی و مەندیلا من
مەندیلی و مەندیلی و مەندیل ئەسمەر کا مەندیلا من

نۆتە‌کەیی :

Mendily

Men di lyu__ men di ly u men__ dil men di lyu men di la mn

Men di lyu__ men di ly u men__ dil__ as mer__ ka__ men__ di__ la mn

سکیله‌کەیی :

پله دەنگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دو)) ئەو سی پله دەنگیه پراو
پری سی پله دەنگی یه‌که‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله دەنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
دوهمی گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((دو راست)) که په‌یژه‌ی به‌یاتی پی ئەلین . له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی
دوهمی تیانیه ، بۆیه جووری به‌یاته‌کەیی دیار نیه .

نمونه‌ی سکیله‌کەیی :

C Rast

A Beyat

پیتمه‌کەیی :

۳۱- فاتم گولا

نمونه‌ی تیکسته‌کھی :

فاتم گولا تهحتی که ده‌لالی گولا تهحتی که
 پرچ بهردا سهر مه‌میکا فاتم گولا ته‌عدی که
 پرچ بهردا سهر مه‌میکا سه‌نیانا دلی لویکه ۲
 دی وهره ئاخ دی وهره ئاخ دی وهره دی دی
 دی وهره فاتم به‌ژنا ته‌م دارا رمی تۆپرەوشا دلی نهر تینئ

نۆته‌کھی :

Fatm gula

Fa tm gu la teh ti ke de_ la ly gh le_ _ _ _ _ teh ti ke
 Fa tm_ gu la_ _ _ _ _ teh ti ke_ de_ la ly_ gh le_ _ _ _ _ teh_ ti ke
 prch ber da_ ser me mi ke fa_ t my gu le_ _ _ _ _ teh ti ke
 prch ber_ da ser_ me mi_ ka_ fa_ t my_ gu le a_ tee_ di ke
 prch ber da_ ser me mi ke sen_ ya na d ly la wi ke
 prch ber_ da ser_ me mi_ ka_ se_ ya_ na dly_ _ _ _ _ la_ wi ke
 di we re ax di we re ax di we re di di di we re fa tim y
 bej na_ tom da_ re ry_ _ _ _ _ twd rew sha_ dly_ _ _ _ _ ner_ ty_ ny

سکینه‌کھی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاریمۆل . دۆ . ری ، می ناتور)) ، به‌پیی چێژی
 ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆسیقای دروستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((
 دۆ راست)) ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می جوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که
 پله‌یه‌ک بۆند کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وهره‌گرئ .

نمونه‌ی سکینه‌کھی :

C Rast A Beyati Newa

۳۲- زراقیلی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

زراقیلی زراقیلی زراقیلی زراقیلی
 زراف زراف زراقیلی بەشەف بچین ماله بابی
 زراقیلی زراقیلی زراقیلی زراقیلی
 زراف زراف زراف زراف بەشەف بچین ماله بابی
 زراف مەشیا چوسەر ئافی زراقیلی زراقیلی
 ریباگرتن خوناییلی بەشەف بچینه ماله بابی

نۆتە‌کە‌ی :

Zravily

Zr a__vi__y zr a__vi__ly zr a__vi__ly__zr__a vy Zr a v z ra v z__ra vi__ly
 bshe__v bchyn__ma__le__ba by Zr a__vi__ly zr a__vi__ly zr a__vi__ly__zr__a vy
 Zr a v zi re hav zi re hav zi re hav b she v bchyn ma__le__ba by Zr a v mesh ya ch we ser av y
 z__re vi__li__zr__a vy ri a a g r tn xu__na bi__ly b she v bchyn__ma__le__ba by

سکیله‌کە‌ی :

پله دەنگیەکانی بریتین له ((ری . می بيمۆل . فا . سۆل)) ، هەر چەندە دەستی
 کردن و کۆتایی ئاوازەکە بە پله دەنگی سێ یەم نیه بەلام بەپێی چێژی ئاوازەکە پەيزەکە‌ی بریتیه له
 پەيزەدرووست کراوی سەرپله دەنگی سێ یەمی پەيزە‌ی یەکەمی گەورە‌ی رۆژەه‌لاتی ((سی بيمۆل
 ماژۆر)) عەجەم . کە پەيزە‌ی (ری) فریجی یان ((کورد)) ی پێ ئەلێن .
 نمونه‌ی سکیله‌کە‌ی :

Bb Major D Fryji (Kurd)

ریتە‌کە‌ی :

۳۳- لى لى رندى

نمونه تيكستته كهي :

لى لى رندى لى لى دىنى ئەز حەلاندەم قى ئەقېنى 2
 گەلەك بەداوړت مندن شتە خوشەك تىرتىنە دىنى لى 2
 ئىقى ئەزىش ژبىرەھەرېم دەشت وچيا لە تە بگەرېم
 ئەسمەرى لى يارى چاۋ رەشى لى يارى

نۆتە كهي :

Ly ly rindy

Ly ly m— dy— ly ly— d ny y— az he lan dm wy— avi ny—
 ge le be da— wr— mn— dn— shte xo shek tr ti ne— di ne y lyi
 i di az ysh j bir herym desh tw chi ya le te— bge ry m as me ry—
 ly— ya ry— chaw re shy ly— ya ry—

سكىلە كهي :

پلە دەنگىە كانى برىتىن لە ((لا . سى كارىمۆل . دۆ . رى ، مى ناتور)) ، بە پىنى چىژى
 ئاۋازەكە پەيژەمۆسىقاي دروستكراۋى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەدى دوۋەمى گەورە پۇژەھەلاتى ((
 دۆ راست)) . ە . كە نازناۋى بەياتى ھەيە ، لە بەر ئەۋەدى پلە يەكەمى چوارىنەدى دوۋەمى چارەكە
 پلە يەك بلىند كراۋە ، نازناۋى پەيژەدى بەياتى نەۋا ۋە رنەگى .
 نمونە تىكىستتە كهي :

C Rast A Beyati Newa

رېتمە كهي :

۳۴- ری دیره

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

ری دیره ئەز تە نابینم لێی لێی لێی لێی جانئ
 گول ریحانان دەچینم ئەسمەری دەلالـ
 بابۆ هەپن بخازن لێی لێی لێی لێی جانئ
 ئەسمەری بۆ من بێنن ئەسمەری دەلالـ

نۆتە‌کهی :

Ry dire

ry di res te na bi n m ly ly ly ly ja ny
 gul riha na n dechy n m as me ry de la ly
 ba bo he m b xa z n ly ly ly ly ja ny
 as me ry bo mn by n as me ry de la ly

سکێله‌کهی :

پله دەنگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاریمۆل . دۆ . ری ، می ناتور)) ، به‌پێی چێژی
 ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆسیقای دروستکراوی سه‌رپله‌دەنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((
 دۆ راست)) ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که
 پله‌یه‌ک بلند کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گرئ .

نمونه‌ی سکێله‌کهی :

C Rast A Beyati Newa

ریتمه‌کهی :

۳۵ - به ژناته

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

به ژناته دارا چیا‌ی توی ده‌لامن
گولیا سەر ملیا به‌ردایی توی ده‌لامن
خوناف له‌ریاهه‌لدایی توی ده‌لامن

به ژناته تم دارا چیا‌ی له‌یلێ له‌یلامن
گولیا سەر ملیا به‌ردایی له‌یلێ له‌یلامن
خوناف له‌ریاهه‌لدایی له‌یلێ له‌یلامن

نۆته‌کە‌ی :

Bejna te

Bej na tem da ra chi ya yi — ley ly — ley la mn Bej na tem da ra chi ya yi
toi de — l la — la mn gul ya ser ml ya ber — da — yi ley ly — ley — la mn
gul ya ser ml ya ber — da — yi tui — da — l la — la mn xun — aw le — ry ya he da yi —
ley ly — ley — la mn gun — aw le ry y ya he — da — yi tui — de — l la — la mn

سکێله‌کە‌ی :

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سی بيمۆل . دۆ . ری .)) که چوارینه‌یه‌ک ته‌وا ناکهن .
به‌لام به‌پێی چێژی ئاوازه‌که ، په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌له په‌یژه‌دروس‌تکراوی سه‌رپله ده‌نگی
شه‌شه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((می بيمۆل ماژۆر)) که په‌یژه‌ی ((دۆ مینۆر)) یان
نه‌هاوه‌ندی پێ ئەلێن ، له‌ به‌ر ئەوه‌ی چوارینه‌ی دوهمی دیار نیه‌ جو‌ری نه‌هاوه‌نده‌کە‌ی ((
مینۆره‌کە‌ی)) ئاشکرا نیه‌ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

Eb Major C minor

ریتمه‌کە‌ی :

نمونہ کی تیکستہ کہی :

سوسن سوسن سوسن سوسن سوسنا میرگا بہ لہ کا
 ئے سوسن سوسن سوسن سوسن سوسنا میرگا بہ لہ کا
 کچک ہاتنہ دیلانئ کہ مہرا پشٹی گہ لہ کا
 کچک ہاتنہ دیلانئ کہ مہرا پشٹی گہ لہ کا

نوٹہ کہی :

Susn

Su sn su_ sn su sn su sn_ a mi_ ga be le a ka
 ay su sn_ su sn_ su sn_ su sn_ myr_ ga be le_ ka
 kch k hat ne_ di la a_ ny ke_ me re ha psh_ ti ge le a ka
 k ch k ha t ne di la a_ ny ke me ra a psh ti_ ge le_ ka

سکیلہ کہی :

پلہ دہنگیہ کانی بریتین لہ ((فا ، سول ، لا کاربیموئل . سیبیموئل . دو . ری ناتور)) .
 بہ پی پی چیڑی ئاوازہ کہ پہیڑہ موسیقاہ کہی بریتہ لہ . پہیڑہ دروست کراوی سہرپلہ دہنگی شہ شہ می
 پہیڑہ دووہ می گہورہی رۆژہ لاتی ((سیبیموئل راست)) . کہ پہیڑہی ((سوئی بہیات)) ی پی
 ئے لین . لہ بہر ئوہی پلہی یہ کہ می چوارینہی دوومی چارہ کہ پلہ یہ ک بلند کراوہ ، نازناوی
 پہیڑہی بہیاتی نہوای سہرپلہ دہنگی سوئی پی ئے لین .

نمونہ کی سکیلہ کہی :

Bb Rast G beyati newa

ریتہ کہی :

۳۷- گولی

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

گولی گولی ده‌لالی گولی وه‌کو ئا‌فا زه‌لالی گولی 2
 مبه‌یرانا به‌ژناته‌گولی بیژه کولکی جاکیا گولی
 من قوربانا به‌ژناته‌گولی بیژه کولکی جاکیا گولی

نۆته‌کهی :

Gule

Gu ly gu ly de la ly gu l ly — we ku a va ze la l y
 hi l ly Gu ly gu ly de la ly gu l ly — we ku a va ze la l y hi l ly
 mb hey ra — na bej na te gu l ly — by je gul ki cha ki ya — gu l ly
 mn qwr — ba — na bej na te gu l ly — by je gul ki cha ki ya — gu l ly

سکیله‌کهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دو)) ئه‌و سی پله ده‌نگیه پراو
 پری سی پله ده‌نگی یه‌که‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
 دوه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دو پاست)) که په‌یژه‌ی به‌یاتی پی ئه‌لین . له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی
 دوه‌می تیانیه ، بۆیه جۆری به‌یاته‌کهی دیار نیه .

نمونه‌ی سکیله‌کهی :

C Rast A Beyat

ریتمه‌کهی :

نمونه ی تیکسته که ی :

هه قلامن مه گری مه لورینه   ده لالامن مه گری مه لورینه
زاڤا هیژایه خورتک شیرینه   زاڤانه کالا خورتک شیرینه

نۆته که ی :

Hewala mn

n va la mn me g r i me l lu ri ne de la la mn me g ri me l lu ri ne
za va hy ja ye xu r tek shi ri ne za va ne ka l la xu r tek shi ri ne

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له ((سۆل . لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئه و سى پله دهنگى
(لا . سی کار بيمۆل . دۆ) پراو پرى سى پله دهنگى يه که مى چوارينه يه که مى په يژه دروستکراوى
سه رپله دهنگى شه شه مى په يژه دوه مى گه وره ي پۆژه لاتى ((دۆ راست)) که په يژه به ياتى پى
ئەلین . له بهرئوه دى چوارينه دوه مى تيانیه ، بۆيه جۆرى به ياتکه ديار نيه .
نمونه ی سکینه که ی :

پینمه که ی

۳۹-جانی جانی

نمونه‌ی تیکسته‌کھی :

جانی جانی جانی وهره مه‌یدانی 2

دلی من پرخوشه بی قی دیلانی 2

نۆته‌کھی :

Jany

Ja ny ja ny ja ny we re mey da ny Ja ny ja ny ja ny
 we re mey da ny d li mn pr xo she bi wi di la ny bi wi di
 la ny d li mn pr xo she bi wi di la ny bi wi di la ny

سکینه‌کھی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سوۆل . لا . سی کار بیمۆل . دو)) ئه‌و سی پله ده‌نگی

((لا . سی کار بیمۆل . دو)) پراو پری سی پله ده‌نگی یه‌که‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروستکراوی

سه‌ریله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوه‌می گه‌وره‌ی پوژه‌ه‌لاتی ((دو راست)) که په‌یژه‌ی به‌یاتی بی

ئه‌لین . له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوه‌می تیانیه ، بۆیه جووری به‌یاته‌کھی دیار نیه .

نمونه‌ی سکینه‌کھی :

C Rast A Beyat

ریتمه‌کھی :

۴۰- خانمی لورکی

نمونه‌ی تیکسته‌کھی :

چومه مالا ئاپی عهلی خانمی لورکی 2
 لبه‌رمن دانا نان و قهلی ده‌لالا لورکی
 لبه‌رمن دانا نان و قهلی خانمی لورکی
 لورکی لورکی لورکی لورکی ده‌لالی لورکی
 که‌زیابه‌ردا‌گولیا شورکی خانمی لورکی
 کرئ بینه‌په‌نیرهورکی ده‌لالی لورکی

نۆته‌کھی :

Lurki

Chu me ma la a py a li xa n my lur__ki__ Chu me ma la
 a py__a li xa n my lur__ki__ lber mn da na na nu qe li de la li
 lur__ki__ lber mn da na na nu__qe li xa n my lur__ki__ lur ki lur ki
 lur ki_lur ki de la li lur__ki__ kez ya ber da gul ya_shur ki xa n my
 lur__ki__ ky ry bi ne pe ni r hur ki de la li lur__ki__

سکینه‌کھی :

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاریمۆل . دۆ . ری ، می ناتور)) ، به‌پیی چێژی
 ئاوازه‌که‌په‌یژه‌مۆسیقای دروستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((
 دۆ راست)) ه . که‌نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که
 پله‌یه‌ک بلن‌د کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گرئ .

نمونه‌ی سکینه‌کھی :

C Rast A Beyati Newa

ریتمه‌کھی :

۴۲-نارى

نمونەنى تىكىستەكەى

نارى نارى نارى تەولى نارى نارى
تەولى نارى لى نارى تەولى نارى نارى
چاقىن بەلەك من خارى تەولى نارى نارى 2
سبەى نيوەرۇ ئىقارنى تەولى نارى نارى 2

نۆتەكەى :

Nary

Na ry na ry na ry teu ly na ry na ry teu ly na ry ly na ry teu
ly na ry na ry ch vyn be lek mn xa ry teu ly na ry na ry
ch vyn be lek mn xa ry teu ly na ry na ry s bey niv ru e va ry te
ly na ry na ry s bey niv ru e va ry te ly na ry na ry

سكىلەكەى :

پلە دەنگىەكانى برىتىن له ((سى . دۇ . رى . مى)) بەپىى چىژى ئاوازەكە پەيژە مۇسىقاكەى
برىتىلە پەيژەى يەكەمى گەورەى رۇژەهلاتى ((دۇ ماژور)) عەجەم .
نمونەنى سكىلەكەى :

C Major_Ajem

رىتمەكەى :

۴۳- یالبنداری

نمونه‌ی تیکسته‌کهی :

یالبنداری یالبنداری کناریندا یالبنداری 2

یادته‌ژینی ریشیاچاری کناریندا یالبنداری 2

ئه‌چومه برؤژا بوهارئ کناریندا یالبنداری 2

نۆته‌کهی :

Yalbndarê

Yal bn da ry — ya l bn da ry y k na rn da — ya l bn da ry
 5 yal bn da ry — ya l bn da ry y k na rn da — ya l bn da ry yad he ji ni —
 10 rish — ya cha ri i k na rn da — ya l bn da ry yad he ji — ni — rish — ya cha ri
 15 i k na rn da — ya l bn da ry a chu my ru — ja — bu ha ry y k na rn da —
 20 ya l bn da ry a chu my ry — ja — bu ha ry k na ru da — ya l bn da ry

سکینه‌کهی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئه‌و سئ پله ده‌نگیه پراو
 پری سئ پله ده‌نگی یه‌که‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
 دوه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((دۆ راست)) که په‌یژه‌ی به‌یاتی پی ئه‌لین . له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی
 دوه‌می تیانیه ، بۆیه جۆری به‌یاته‌کهی دیار نیه .

نمونه‌ی سکینه‌کهی :

C Rast A Beyat

ریتمه‌کهی :

۴۴- کوتر کوتر

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی :

دوکوتر کوتر کوتر هه‌ری وه‌لالی
 دوکوتر کوتر کوتر دوستی و ده‌لالی
 یه‌ت فرین چونه ژورتر هه‌ری و هه‌لالی
 یه‌ت فرین چونه ژورتر دوستی و ده‌لالی
 یه‌د خه‌لکی بۆمه چیتر هه‌ری و هه‌لالی
 یه‌د خه‌لکی بۆمه چیتر دوستی و ده‌لالی

نۆته‌کاهی:

Kutr

Du ku__ tr ku__ tr ku__ tr he riu he__ la ly Du ku__ tr ku__

5 tr ku__ tr he tiu de__ la ly ye d f__ rin chu__ ne jur__ tr he riu he__ la ly

10 ye d f__ rin chu__ ne jur__ tr he riu he__ la ly ye d xel__ ki bo__ me chy__ tr he

15 riu he__ la ly ye d xel__ ki bo__ me chy__ tr he riu he__ la ly

سکینه‌کاهی

په‌یژه مۆسیقا‌کاهی بریتیه له په‌یژه‌درووستکراوی سه‌ریله ده‌نگی (چواره‌می) په‌یژه‌ی دوه‌می
 گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (دۆ-راست) که په‌یژه‌ی فا- چوارگای پینئه‌لین.
 نمونه‌ی سکینه‌کاهی :

C Rast F Chwarga

ریتمه‌کاهی:

۴۵- توخهون بوی هەمی گەفا لە (گۆرانپەکانی خوالیخۆشبو تەحسین تەها) یە.

نموونەى تیکستەکەى :

توخهون بوی هەمی گەفا
تولمن بەردان پۆنکەى چاڤا
کە لە گری کەت هینابا
نەتو بویت بیک نە ئەز زاڤا

نۆتەکەى :

To xewn bui

To xe wn bui he mi ge va a To lmn ber der run key che va a

he mi ge va a To lmn ber der run key che va a

te le g gryt ke t hy na ba ne to bui byk ne a z za wa

te le g gryt ke t hy na ba ne to bui byk ne a z za wa

سکێلەکەى :

پله دەنگیەکانی بریتین لە ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئەو سێ پله دەنگیە پراو پری سێ پله دەنگی یەکەمی چوارینەى یەکەمی پەيژە دروستکراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەيژەى دوەمی گەورەى پۆژەهەلاتى ((دۆ راست)) کە پەيژەى بەياتى پى ئەلین . لە بەرئەوہى چوارینەى دوەمی تیانیه ، بۆیە جۆرى بەياتەکەى دیار نیە .

نموونەى سکێلەکەى :

C Rast A Beyat

پیتەمەکەى :

۴۶- زیږی مه رجان

نمونه ی تیکسته که ی :

زیږی مه رجان مه رجان مه رجان زیږی مه رجان بگه ردن۲
 زیږی مه رجان ئیرو ئیرو زیږی مه رجان بگه ردن۲
 شه و بویه سه توسی روژ زیږی مه رجان بگه ردن۲
 بیکه ویندال مه بو نیقرو زیږی مه رجان بگه ردن۲

نوټه که ی :

Zeri merjan

Ze ri me r jan me r jan me r jan Ze ri me r jan na b ger de ny

Ze ri me r jan me r jan me r jan Ze ri me r jan na b ger de ny

Ze ri me r jan i ru i ru Ze ri me r jan na b ger de ny

Ze ri me r jan i ru i ru Ze ri me r jan na b ger de ny

she w bo y a se tu si ru j Ze ri me r jan na b ger de ny

bi k w n dal me bu ni w ru Ze ri me r jan na b ger de ny

سکینه که ی :

پله دهنگیه کانی بریتین له (سی . دو . ری . می) . به پیی جیژی ئاوازه که
 چوارینه ی یه که می بریتیه له پله دهنگیه کانی (دو . ری . می ... پله ی چواره می تیا نیه) ،
 په یژمه موسیقا که ی بریتیه له په یژه ی یه که می گه وره ی روژ ه لاتی (دو ماژور) .

نمونه ی سکینه که ی :

C Major_Ajem

ریتمه که ی :

۴۷- یار یامان

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی :

یامان یامان یامان یان یامان یامان یامان
 یامان یامان یامان که‌تن کێ له‌کێ یامان
 یامان یامان یامان یار یامان یامان یامان
 یار یامان یامان یامان که‌تن کێ له‌کێ یامان

نۆته‌کە‌ی :

Yaman

Y man ___ ya ma ya n yar ya man ___ ya man ya man Y man ___
 ya man ya man ke tn ki ___ le ki ya man Y man ___ ya ma ya n yar ya man ___
 ya man ya man yar Y man ___ ya ma ya n ke tn ki ___ le ki ya man

سکێله‌کە‌ی :

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له (رێ . می بيمۆل . فا . سۆل) ، که چوارینه‌یه‌که پراوپری
 چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌دروست کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی سی یه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی
 (سی بيمۆل ماژۆر) که په‌یژه‌ی فریجی یان کوردی پینئه‌لین . له‌به‌ر ئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی دیار نیه
 جوۆری په‌یژه‌ (فریجی) کورده‌کە‌ی دیار نیه .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

Bb Major D Fryji (Kurd)

ریتمه‌کە‌ی :

نمونهی تیکستهکەیی:

ئەف چەمادە چەمادە لئ لئ مەیرۆ
 ئەف چەمادە چەمادە زالم مەیرۆ
 بابئی مەیرۆ زالمه لئ لئ مەیرۆ
 مەیرۆکی نادات منا لئ لئ مەیرۆ

نۆتەکەیی:

Aw chemade

Aw che ma de chem ma de ly ly__ mey__ ro Aw che ma de
 chem ma__ de za lm mey ro ba bi mey ro za l__ m ly
 ly__ mey__ ro mey ro ki na det ma__ na ly ly mey ro

سکینلەکەیی:

پلەدەنگەکانی بریتین لە (دۆ . رۆ . می کاربیمۆل . فا) بە پێی چێژی ئاوازەکە
 پەیزەمۆسیقاکی بریتیه لە پەیزەدرووستکراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی پەیزەدی دوهمی گەورە
 پۆژەهلاتی (فا راست) کە پەیزەدی رۆ - بەیات ی پێ ئەلینلەبەرئەوادی چوارینەدی دوهمی ئاشکرانیە
 جۆری بەیاتەکەشی ئاشکرا نایه .

نمونهی سکینلەکەیی:

F Rast D Beyat

ریتەمەکەیی:

تەحسین تەھا..... ئامییدی ۱۹۴۱-۱۹۹۵.

گۆرانییژیکی بە ناوودەنگی ناوچەى ئامییدی(بادینان) ى باشورى كوردستانە، گۆرانیهكانى بەگویی خەلكانى كورد ئاشنان، خاوەنى دەنگیكى بەسۆزو تایبەتمەند بە خۆى بوو، بۆیه ئەو گۆرانى و ئاوازانهى كه ئەو چریونی نامۆ نین بەگویی هیچ كوردیک له هەر پارچهیهكى كوردستانى گەوره بیته، و بە سانایى مۆركه تایبەتییهكهى ئەناسریتەوه.

یهكى له گۆرانیه هەرە دیارهكانى

۱-تۆ خەون بوی

نمونهى تیکستهكهى:

توخەون بوی هەمی گەڤا

تولمن بەردەرپون كهى چاڤا

تەلهگريت كات هەى نەبا

نە تو بوی بووك نەئەز زافا

نۆتهكهى:

To xewn bui

Musical notation for the song "To xewn bui". The score consists of four staves of music in a 2/4 time signature with a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are written below the notes.

To xe wn bui he mi___ ge va a___ To lmn ber der run key che va a___

To xe wn bui he mi___ ge va a___ To lmn ber der run___ key___ che va a___

te le g gryt ke t hy___ na___ ba___ ne to___ bui___ byk ne a___ z za wai

te le g gryt ke t hy___ na___ ba___ ne to___ bui___ byk ne a___ z za wai

سكىلهكهى:

پله دەنگیهكانى بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ، رى.)) پله دەنگیهكانى پراو پرى پله دەنگیهكانى چوارینهى يهكهى پهیژه دروستكراوى سهریله دەنگى شهشهى پهیژهى دوهمى گهورهى رۆژههلاتى ((دۆ راست)) كه پهیژهى بهياتى پى ئەلین . له بهرئەوهى چوارینهى دوهمى تیانیه، بۆیه جۆرى بهياتكهى دیار نیه، تەنها به پهیژهى لا بهيات نازناو ئەكرى .

نمونهى سكىلهكهى :

Musical notation for the scale. It shows two parts: "C Rast" and "A Beyat". The notation is in a 2/4 time signature with a key signature of one flat.

C Rast A Beyat

خۆرئاواى كوردستان (كوردستانى سوريا).

خۆرئاواى كوردستان پيكدت له سى ناوچه (ناوچهى جزيرى ، ناوچهى كۆبان ، ناوچهى عهفرين) .

مزگين

مزگين نهجيم تاهير (لهدايك بوى باژيرى دهريسى ناوچهى جهزيره) له خۆرئاواى كوردستان .نيوان روبرارى ديجلهو فورات (ولاتى ميزوؤوتاميا).
مزگين نيشتهجى شاروچكهى (سهري كانى120كم رۆژئاواى شارى قاميشلى)ناوچهى جهزيره . مۇسقا له رۆژئاواى كوردستان به مۇسقاى رهنكاورنگ (رهنگين) بهناوبانگه،ههروهكوئاشكرايه كه سروشت و جوگرافيا كاريگهري لهسه رئاوازي ئەم ناوچهيه ههيه. بۆنمونه ئاوازهكانى ناوچهى جزيرى چيايى يه بۆيه ئاوازهكانيان بلندترو له رهدارتيره، زۆرله ناوچه دورهكانى ئەم ناوچهيه په يژه پيتنج پلهيهكان بهكاردهينن. بۆنمونه. حهيران له ناوچهى خۆراواى كوردستان ئەمه جوړيکه له جوړهكانى نۆتهكهى :

Heyran i rojava

سكىلهكهى :

گه رسهبرى پلهدنگيهكانى ئەمجۆره له حهيران بکهين كه له ناوچهكانى رۆژئاواى كوردستان ئەچررى، پلهدنگيهكانى بریتين له (لابيمۆل . سى بيمۆل . دۆ . رى بيمۆل . مى بيمۆل . فا . سۆل . لابيمۆل)، كه په يژهيهكى تهواوى گه وره يه كه مى رۆژه لاتى (عهجهم) ماژۆره. هه رچه نده له هه ندى ساتدا له پهر فهرامۆشكردى هه ندى پلهدنگى، په يژه مۇسقاكه وهكو په يژهيهكى پيناتۆنى گوئبيست ئەبى به لام له راستيدا هه ر په يژهى ماژۆره. نمونهى سكىلهكهى :

سترانی (کار)

۱- هەي پالە

نمونهي تيکستهکەي:

هەي پالە پالە پالە وەي خۆدی مالی ئاوەت

نۆتەکەي:

Hey pale

Hey pa le pa le pa le we xo di ma li a wet

سکێلهکەي:

پله‌ده‌نگيه‌کانی بریتین له دو پله‌ی ده‌نگی (دۆ. ری) ... به‌ تریلیش پله‌ده‌نگی می بيمۆلی به‌ر ئه‌که‌وئ، به‌پیی چيژی ئاوازه‌که‌ پهیژه‌مۆسیقاکەي بریتیه‌له‌ پهیژه‌درووسنکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می پهیژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (دۆمینۆر) نه‌هاوه‌ند، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ده‌نگيه‌کانی که‌من ناتوانی جۆری نه‌هاوه‌نده‌کەي دیاری بکریت.

نمونه‌ی سکێله‌کەي:

Eb Major C Minor

ریتمه‌کەي:

۲- ھەي دۆلابى

نمۇنە تېكىستەكەي:

ھەي دۆلابى دۆلابى ھەي دۆلابى دۆلابى
 ھەي دۆلابى دۆلابى نايە دەنگى دۆلابى
 شىنكى شىنكا گوستىنا سەردارى وي دۆلابى
 دۆلابا دارىزانى نايە دەنگى دۆلابى
 دۆلابا دارىزانى
 شىنكى شىنكا گوستىنا سەردارى وي دۆلابى

نۆتەكەي:

Hey dolaby

Hey do la by do la by hey do la by do la by
 hey do la by do la by na ye— de— n gi do la by shn gi shn ga gus ti na
 ser da re— wy do la by do la ba da ry za ny na ye den gy do la by
 do la ba da ry za ny shn gi shn ga gus ti na ser da re— wy do la by

سكىلەكەي:

پلەدەنگىھەكەي بىرىتىن لە (رى، مى، فا#، .....لا). بەپىي چىژى ئاوازەكە،
 پەيژەمۇسىقاكەي بىرىتە لە پەيژەگەورەي يەكەمى رۆژھەلاتى (رى ماژور).
 نمۇنەي سكىلەكەي:

D Major - Ajem

رىتەكەي:

۳- ئەم پالەنە

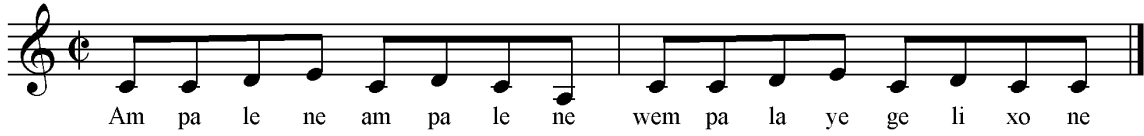
نمونهی تیکستەکەى:

ئەم پالەنە ئەم پالەنە

وہم پالاین گەللی خۆنە

نۆتەکەى:

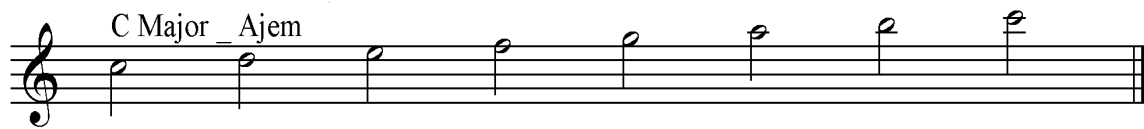
Am palene

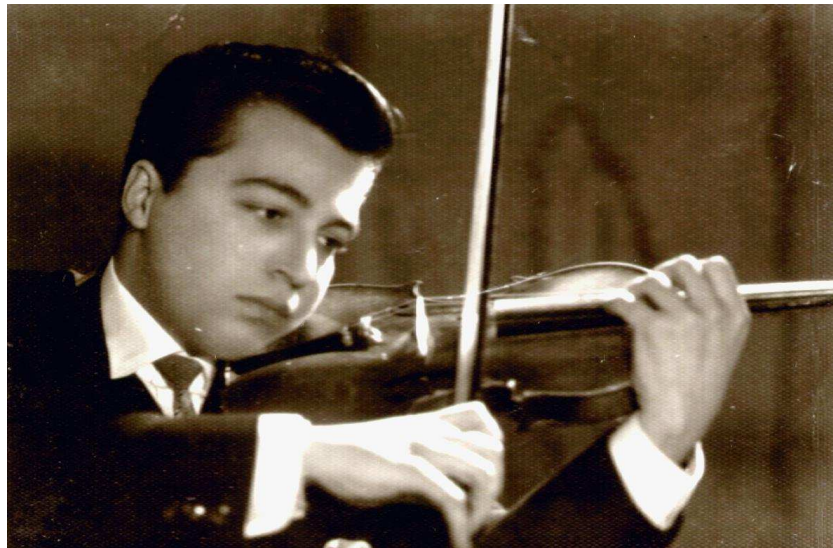
سکینلەکەى:

پلەدەنگیەکانی بریتین لە (دۆ، پۆ، می، لەپلەنزمەکانیدا پلەدەنگی لا ی بەرئەکەوئ)، بەپێی چێژی ئاوازەکە پەیزە موسیقاکەى بریتیه لە پەیزەى یەکەمى گەرەى پۆژەهەلاتى (دۆماژۆر-عەجەم).

نمونهی سکینلەکەى:

ریتەکەى:

مامۆستاکەم (ولیەم یۆحەننا)

۴- میرکوت

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

میرکوت بینه فی ئالی
ئۆشەنگ و فەندان دەنالی

نۆتە‌کە‌ی:

Mir kut

Mir kut bi ne vi a li o shen gu wen dan de na li

سکێله‌کە‌ی:

پله‌دەنگیەکانی بریتین له (لا، سی، دۆدیز، ری، می)، به‌پێی چێژی ئاوازە‌کە‌ پە‌یژە‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌له‌ پە‌یژە‌ دروسنکراوی سەرپله‌دەنگی سی هە‌می پە‌یژە‌ی دوهمی گە‌ورە‌ی پۆژە‌لاتی (لاماژۆر - عە‌جە‌م)، کە‌ پە‌یژە‌ی (کورد - فریجی) پێئە‌لێن.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

به‌لام له‌هە‌ندێ‌ شوینی تری خۆراوای کوردستان به‌ چۆریکی تر دە‌یلێن پله‌دەنگیەکانی بریتین له (لا، سی، دۆکاردیز، ری، می)، به‌پێی چێژی ئاوازە‌کە‌ پە‌یژە‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌له‌ پە‌یژە‌ دروسنکراوی سەرپله‌دەنگی سی هە‌می پە‌یژە‌ی دوهمی گە‌ورە‌ی پۆژە‌لاتی (لاراست) کە‌ پە‌یژە‌ی (دۆسیگا) ئە‌کات، له‌به‌رئە‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی دیار نیه‌، جۆری سیگا‌کە‌ی ئاشکرا نیه‌.

Mir kut

Mir kut bi ne vi a li o shen gu wen dan de na li

سکێله‌کە‌ی:

ریتمه‌کە‌ی:

۵- ھۆپرەزۆ

نمۇنە تېكىستەكەي:

ھۆپرەزۆ رەزۆ رەزۆ ھۆپرەزۆ رەزۆ رەزۆ
 ھۆپرەزۆ رەزۆ رەزۆ ھۆپرەزۆ رەزۆ رەزۆ
 تىرىكەي رەزى دارى..... ھۆپرەزۆلدارارەزا..
 تىرىكەي رەزى دارى.. ھۆپرەزۆلدارارەزا.....
 دانى پىشتاعەمبارى..... ھۆپرەزۆلدارارەزا...
 دانى پىشتاعەمبارى ھۆپرەزۆلدارارەزا.....

نۆتەكەي:

Hobrezo

Hob re zo re zo re zo hob re zo re zo re zo hob re zo
 re zo re zo we rn ko la na re za we rn ko la na re za t ri key
 re zy da ry Hob re zo l re zo re zo t ri ke y
 re zy da r y we rn ko la na re za we rn ko la na re za
 da ny psh ta am ba ry Hob re zo l da ra re za da ny p sh
 ta am ma r y we rn ko la na re za we rn ko la na re za

سكىئەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە (مىبىمۆل، فاء، سۆل، ھەندى جارىش پلە دەنگى سىبىمۆلى بەرئەكەوئى)، بەپىئى چىژى ئاوازەكە پەيژەمۆسسىقاكەي برىتىئەلە پەيژەي يەكەمى گەورەي پۆژھەلاتى (مىبىمۆل ماژۆر - عەجەم)، لەبەرئەھەي چوارىنەي دوھى ديارنىە جۆرى عەجەمەكەي ديارنىە.

نمۇنە تېكىستەكەي:

Eb Major

رېتمەكەي:

۶- خەملى

نمونهى تىكستەكى:

خەملى وەى خەملى كى دگونايە خەملى
 مە بوکا خۆ خەملان كى دگونايە خەملى
 مەھەسپاويى سەكنان كى دگونايە خەملى
 مەجىكەى ويى عەدلان كى دگونايە خەملى

خەملى وەى خەملى چمانايە خەملى
 مە بوکا خۆ خەملان چمانايە خەملى
 مەھەسپاويى سەكنان چمانايە خەملى
 مەجىكەى ويى عەدلان چمانايە خەملى

نۆتەكەى:

Xemli

Xe m li wey xe m li ch ma na ye xe mi li Xe m li wey xe m li
 ky t gu na ye xe m li me bu ka xo xe m lan ch ma na ye xe mi i me bu ka
 xo xe m lan ky d gu na ye xe m li me hes pa wy se k nan ch ma na
 ye xe mi i me hes pa wy se k nan ky d gu na ye xe m li me jy key
 wy a d lan ch ma na ye xe mi i me jy key wy a d lan ky d gu na ye xe m li

سكىئەكەى:

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((لا . سى كارىيمۆل . دۆ . رى ، مى كار بىمۆل)) ، بەپىيى چىژى
 ئاوازەكە پەيژە دروستكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووھى گەورەى پۆژھەلاتى ((دۆ راست
 )) . ە . كە نازناوى بەياتى ھەيە ، لە بەر ئەوھى پلەى يەكەمى چوارىنەى دووھى چارەكە پلەيەك
 بىند كراوہ ، نازناوى پەيژەى بەياتى نەوا وەرئەگرى .

نمونهى سكىئەكەى :

C Rast A Beyati Nawa

رىتمەكەى :

6/8

۷- ههسپانین

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

ههسپانین ههسپانین ده‌لالی ههسپانین ههسپانین غه‌زالی
 ههسپانی لحه‌وشه‌یۆ ده‌لالی ههسپانین لحه‌وشه‌یۆ هه‌قالی
 گه‌م ئافی تن ته‌یۆ ده‌لالی گه‌م ئافی تن ته‌یۆ هه‌قالی
 شه‌وتان دلکی ده‌یۆ ده‌لالی شه‌وتان دلکی ده‌یۆ هه‌قالی

نۆته‌کە‌ی:

Hespanin

Hes pa nin hes pa nin de la ly hes pa nin hes
 pa nin ge za ly Hes pa nil hew she yiu
 de la ly hes pa nil hew she yu he va ly gem a vy tn te yo
 de la ly gem a vy tn te yo he va ly shew ta n dl ky de yo
 de la ly shew ta n dl ky de yo he va ly

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((سۆل . لا . سی بيمۆل . دۆدیز . ڤی)) به‌پیی گوی گرتن له
 ئاوازه‌که‌ پله‌ی حه‌وانه‌وه‌ی پله‌ده‌نگی لا یه‌که‌ له‌وه‌ پله‌ ده‌نگیه‌وه‌ چوارینه‌یه‌کی ده‌نگی دروست ئەکات
 که‌ بریتیه‌ له‌ پله‌ ده‌نگیه‌کانی ((لا ، سی بيمۆل . دۆ# . ڤی . می)) . که‌ بریتیه‌ له‌ په‌یژه‌
 دروستکراوی سه‌ریله‌ی پینجه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی ڤۆژه‌ه‌لاتی ((ڤی ماجۆر)) که‌ په‌یژه‌ی لا
 حیجاز ((میکسۆلیدی)) پی ئەلین .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

D Major Harmoni   A Mixolidi - Hijaz

ڤیتمه‌کە‌ی :

۸- دهمه گری

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

دەمەگری مەگری مەگری دەلالی

دەمەگری مەگری مەگری هەفالی

نۆتە‌کە‌ی:

Demegri

De meg ri meg ri meg ri de la ly De meg ri meg ri meg ri de la ly

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (لا، سی، دو، ری، می، فا#)، به‌پێی چێژی ئاوازه‌که‌ په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌له‌ په‌یژه‌درووستکراوی سه‌رپله‌ی سی هه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی (سۆل‌ماجۆر)، که‌په‌یژه‌ی (سی‌فریجی) پێ‌ئوتری، په‌یژه‌ی فریجی (کورده‌هاوه‌ند). په‌یژه‌ی (کورده‌کورد) یان (حیجاز‌کارکورد) یشی پێ‌ئهلین. ئەم په‌یژه‌یه‌ به‌ته‌واوی له‌سه‌ر پله‌ ده‌نگی سی‌هه‌می په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی سه‌رووشتی بێ‌ده‌ستکاری له‌هیچ پله‌ده‌نگیه‌کی بنیات نه‌نریت. نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

G Major B friji - Hijazkarkurd (Kurdkurd - Kurd nehawend)

ریتمه‌کە‌ی:

۹- دەلال

لەخۆرئاوای کوردستان چەند جۆریکیش ئاوازی ریتەم سەر بەست ھەبە کە تاییەتەن بەم ناوچەییە، لەوانە لاوک ھەروەھا دەلال کە ئاوازیکی ریتەم سەر بەستە بەلام جیاوازی لەگەڵ لاوک دا ئەوھەییە لە ئاوازی دەلال ھەندێ جار دەبێتە چرینکی بەکۆمەڵ، بەواتای ھەرکەسێ لەشویئەدایی ئەبێ بەشداری چرینەکە بکات. نمونەیی تیکستەکەیی:

دەقی دەلالی مائی شەکری ناڤا دەسماڵی، باستیقا چەرموکی مەوژی حەبابی،
 دەلالی بەردلی مە خەپشی مە غەزالی، دەلال،
 تاریکا ئەمری مەشتەری خەیاڵو لۆ و لۆ لۆ میقانۆ و
 دەلال دەلالو حەیران، دەلال دەلالو حەیران وەزی بگافی دەبیژمە دەلال، بەدەقی
 بسانیە بسەعاتی دەبیژمە دەلال، دەلالی مائی شەکری ناڤا دەسماڵی، باستیقا
 چەرموکی مەوژی حەبابی، عەزیزی بەردلی مە خەپشی مە غەزالی، دەلال، تاریکا
 ئەمری مەشتەری خەیاڵو لۆ و لۆ لۆ میقانۆ

نۆتەکەیی:

Delal

سکیڵەکەیی:

پلە دەنگیەکانی بریتین لە (سۆل، لابیمول، سی، دۆ، ری، می بيمۆل، فا)، بەپێی چێژی ئاوازهکە، پەيژەمۆسیقاکی بریتیه لە پەيژەدروست کراوی سەرپلەدەنگی پینجەمی پەيژەیی یەکەمی گەرەیی پۆژەلاتی (دۆماجۆرھارمۆنی) کە پەيژەیی حیجاز نەھاوئەند ((زمزمە)) ی پێ ئەلین .

تېيىنى: - لەبەر ئەۋەدى ئەم ئاۋازە ئاۋازىكى رىتم سەربەستە و چەرەرى ئاۋازەكە بەدل و بۇچونى خۇى درىژوگورتكردىنى بىرگە مۇسقىيەكان ئەكا، بۇيە من وشەكانم لەژىر نۆتەكاندا (وەكوئاۋازە رىتم پەيۋەستەكان) نەنوسىۋە.

۱۰- ئانى مپيدا

نمونهى تىكستەكەى:

ئانى مپيدا دايى مپيدا 2

لاوكى شفانە جەم من سولتانه

ئانى مپيدا دايى مپيدا

لنگى سپىنە خەرچىسۇلانە

ئانى مپيدا دايى مپيدا

نۆتەكەى:

Anympeda

A ny m t y da da ye m ty da A ny m t y da
 da ye m ty da law ki sh v a ne jem mn sul ta ne
 A ny m t y da da ye m ty da ln gi s p i ne xer jy so la
 ne A ny m t y da da ye m ty da

سكىئەكەى:

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە (سىبىمۆل، دۆ، رىبىمۆل، مىبىمۆل، فا)، چوارىنەى يەكەمى پراۋپرى چوارىنەى يەكەمى پەيژەدرووستىراۋى سەربلەدەنگى شەشەمى پەيژەى يەكەمى گەرەى پۇژەلاتى (رىبىمۆل ماژۆر)، كە پەيژەى سىبىمۆل مینۆر (نەھاۋەندى) پىئەلەن.

نمونهى سكىئەكەى:

Db Major Bb minor (Nehawend)

رىتمەكەى:

۱۱- رەشكۆ لاوۆ

نمونهی تیکستهکەیی:

رەشكۆ لاوۆ تەناکەم
 بەخۆت حەرام ناکەم
 رەشكۆ دینۆ تەناکەم
 بەخۆت حەرام ناکەم
 تەلی یاقی خۆناکەم
 لۆلۆ رەشكۆ تەناکەم

نۆتەکەیی:

Reshko

Resh ko la__wo te__ na kem be xo t__ he ram__ na kem
 resh ko di__no te__ na kem be xo t__ he ram__ na kem
 te li ya__qi xo__ na kem lo lo resh__ko te__ na kem

سکێلهکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە (سی، دۆ#، ری، می)، ئەم چوارینە دەنگیە پراوپری چوارینەیی یەکەمی پەيژە دروسنکراوی سەرپله دەنگی پەيژەیی یەکەمی گەورەیی پۆژەلاتی (رێ ماژۆر- عەجەم). کە پەيژەیی نەهاوهند یان ماینەری یان پەيژەیی بچوکی پینئەلین لەبەر ئەوەی چوارینەیی دووومی ئاشکرانییە، بۆیە جۆری پەيژە بچوکەکەیی دیارنییە.

نمونهی سکێلهکەیی:

D Major-Ajem Bminor - Nehawend

ریتەکەیی:

۱۲- شهوا میرانی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

شهوا میرانی هی هی شهوا میران
 من جو کیشاندی هی هی ژبه‌حری وان
 من سه‌هه‌د پالا لی لی مه‌به‌هه‌ردانی
 هه‌ر پالاک‌ی هی هی زی‌ریک دان
 هی هی هه‌هه‌هی

نو‌ته‌کە‌ی:

Shomiran

Sho o o mi_ ra_ ni hy hy sho o o mi_ ra ny ne he he jo ky sha n di hy hy

jbe e eh ra ha wa ny ne e e se hed pa_ la ly ly me e eh be ha da ny

he e er pa_ la_ ki hy hy zy e y ry k da ny hyi he he hyi

سکینه‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (دۆ، ری، می‌بیمۆل، فا)، به‌پیی چێژی ئاوازه‌که‌ په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌له‌ په‌یژه‌ دروست‌کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی سی‌هه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (سی‌بیمۆل ماژۆر)، که‌ په‌یژه‌ی ری فریجی کورد ی پی‌ئه‌لین، هه‌رچه‌نده‌ ده‌ستیک و کۆتایی به‌پله‌ده‌نگی سه‌ره‌تای ئەم په‌یژه‌به‌ نایه‌ت به‌لام چێژی ئاوازه‌که‌ ئەم راستیه‌ ئه‌سه‌لمینی.

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی:

Bb Major D Fryji (Kurd)

ریتمه‌کە‌ی:

۱۳- دسمالی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

دسمالی دسمالی هە‌ی لۆ‌ل قی دسمالی
 دسمالی دسمالی هە‌ی لۆ‌ل قی دسمالی
 دسمالا من سورە هە‌ی لۆ‌ل قی دسمالی
 دسمالا لاو سورە لی لی رندی چاڤ غە‌زالی

نۆ‌تە‌کە‌ی:

Desmaly

Des ma ly des ma ya ly y y hey lol vy des ma ya ly
 Des ma ly des ma ya ly y y hey lol vy des ma ly Des ma la mn su u re ly ly
 hey lal vy des ma ya ly Des ma la law su u re ly ly rn dy chaw ge za ly

سکینه‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (دۆ، رۆ، می‌کاربیمۆ‌ل، فا، سۆ‌ل)، به‌پیی چێ‌زی
 ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆ‌سیقا‌کە‌ی پیکدیت له په‌یژه‌دروست‌کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می
 گه‌وره‌ی رۆ‌ژه‌لاتی (فاراست) که په‌یژه‌ی (رۆ به‌یات) ی پیننه‌لین، له‌به‌رئ‌ه‌وه‌ی چوارینه‌ی دووه‌می
 ته‌واونه‌کراوه‌(دیارنییه)، جو‌ری به‌یات‌ه‌که‌شی ئاشکرا نیه.

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی:

F Rast D Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

نمونه ی تیکسته که ی:

دەسمالا من هیندە ببو لەبەر دەری تە کەتـبو
 دەسمالا من هیندە ببو لەبەر دەری تە کەتـبو
 کەچی دینی دەسمالامن تزیوینە ئەف دلی من کول برینە
 وە دەسمالی هەرنە مالی وە دەسمالی هەرنە مالی

نۆتە که ی:

Desmala mn

Des ma la___ m___ n hyn de b___ bu___ le ber de___
 ri___ te keu t bu Des ma la___ m___ n hyn de b___
 bu___ le ber de___ ri___ te keu t bu k ch di
 ny___ des ma la m n t zu___ bi ne av d ly y m___ n kul b ri ne
 ___ we des ma___ ly___ her ne ma___ ly___ we des ma___
 ly___ her___ ne ma___ ly

سکیله که ی:

پله دەنگیە کانی بریتین لە (لا، سی کاربیمۆل، دو، ری، می، فا#، سوڵ، لا)، بە پێی
 چێژی ئاوازە کە پەیزە مۆسیقا کە ی بریتیه لە پەیزە دروستکراوی سەرپلە ی شەشە می پەیزە ی دوو می
 گەورە ی رۆژە لاتی (دۆراست)، کە پەیزە ی لا بە یاتی پێئە لێن، لە بەرئەو ی پله دەنگی یە کە می
 چوارینە ی دوو می چارە کە پله یە ک بڵندکراو و پله دەنگی دوو می شمی نیو پله ی دەنگی بڵندکراو و بۆ یە،
 نازناوی ئەم پەیزە مۆسیقا یە ، بە یاتی عەجەم یان تاهیر ، یان بە یاتی نە هاو وند یان و هجە عەرزبار
 یان (نە هافتی) پێئە لێن (هیوادارم ئیمە ی کورد بنە بری ئەم ناوە زیادانە بکە یین .

نمونه ی سکیله که ی:

Beyatiajem
 3 3 4 4 4 2 4

۱۵- هه ی له نوری

نمونه ی تیکسته که ی:

هه ی له نوری لی نوری وه ی له نوری
 هه ی له نوری لی نوری زالم نوری
 زرائی قی قسوری وه ی له نوری
 زرائی قی قسوری زالم نوری
 بس کشتی له ته نبوری وه ی له نوری
 بس کشتی له ته نبوری زالم نوری

نۆته که ی:

Hey le nury

Hey le n ry ly nu ry wey le nu ry — hey le nu ry
 ly nu ry za lm nu ry z ra vy vy q su ry wey
 le nu ry — z ra vy vy q su ry za lm nu ry bs ksh ti le
 tem bu ry we le nu ry — bs ksh ti le tem bu ry za lm nu ry

سکینه که ی:

پله دهنگیه کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دو)) ئەو سی پله دهنگیه پراو پری سی
 پله دهنگی یه که می چوارینه ی یه که می په یژه دروستکراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه ی دوهمی
 گه وره ی پۆژه له لاتی ((دو راست)) که په یژه ی به یاتی پی ئە لین . له به رته وه ی چوارینه ی دوهمی
 تیانیه ، بۆیه جۆری به یاتنه که ی دیار نیه .

نمونه ی سکینه که ی:

ریتمه که ی:

نمونهی تیکستهکەیی:

حەسەن حەسەنیم لۆ لاوۆ وەلات حەسەنە وی
 بەدلی حەسەنی لۆ لاوۆ بەدلیکی سوره وی
 بەدلی دەلالیم لۆ لاوۆ بەدلیکی سوره وی
 ئەگەر ئەز بشۆم لۆ لاوۆ دلکی من خۆشەوی
 ئەگەر ئەز نەشۆم لۆ لاوۆ دلکی من ڕەشەوی

نۆتەکەیی:

He sen

He sen he se ny m lo la o we la t he se na wi
 He sen he se ny m lo la o we la t he se na wi bed le he se
 ny m lo la o bed ly ki su re wi bed le he se ny m lo la o
 bed ly ki su re wi a ger az b shom lo la o dl ki mn xo
 she wi a ger az b shom lo la o dl ki mn xo she wi

سکێلهکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئەو سی پله دەنگیە پراو پری سی
 پله دەنگی یەکەمی چوارینە یەکەمی پەيژە دروستکراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەيژە دوهمی
 گەورە پۆژەهەلاتی ((دۆ راست)) کە پەيژە بەیاتی پێ ئەلین . له بەرئەوهی چوارینە دوهمی
 تیانیە ، بۆیە جۆری بەیاتیەکەیی دیار نیە .

نمونهی سکێلهکەیی:

C Rast A Beyat

ریتمهکەیی:

خالد زهينهل ۱۹۷۴ تر به سېي (۲۶ كم نزيكي قامشلق).

۱- وەر وەر.

نمونهي تيکسته کهي:

وهر وهر شيريني نازکي دلژېولا يــــي
وهر وهر شيريني نازکي دلژېولا يــــي
يهک رامؤسان يکماچما تلبر نايــــي
دهر ديتته سکوشتم بيته رائه سکته تمه به لايي

نۆته کهي:

Wer wer

Wer wer shi ri ny na z ky dl yj bo la y Wer wer shi ri
ny na z ky dl yj bo la y yek ra mu san yek ma ch ma t l be r na
ye der dy tes kush tm by te res kew tme be la ey

سکيلاه کهي:

پله دهنگيه کاني بریتين له ((لا . سي کار بيمؤل . دو . ري ، مي کار بيمؤل)) ، به پي چيژي ئاوازه که
په يژه دروستکراوي سه رپله دهنگي شه شه مي په يژه ي دووه مي گه وره ي رۆژه لاتي ((دو راست)) ه .
که نازناوي به ياتي هه يه ، له بهر ئه وه ي پله ي يه که مي چوارينه ي دووه مي چاره که پله يه ک بلند
کراوه ، نازناوي په يژه ي به ياتي نه وا وهر ئه گري .

نمونهي سکيلاه کهي :

C Rast A Beyati Newa

رېتمه کهي

۲- ئەى نورى.

نمونەى تىكىستەكەى:

ئەى نورى نورى نورى نورى زالم نورى
 ئەى نورى نورى نورى نورى كوبار نورى
 نورى كچا كوردەيا لى لى نورى
 ئەى نورى نورى نورى نورى كوبار نورى

نۆتەكەى:

Ai nury

Ai nu ry nu__ ry nu ry ly ly nu ry__ ai nu ry nu
 ry nu ry za lm nu ry Ai nu ry nu__ ry nu ry ly
 ly nu ry__ ai nu ry nu ry nu ry ku bar nu ry

سكىلەكەى:

پلە دەنگىەكانى ئەم پەيژەيە برىتىن لە ((پى . مى بىمۆل . فا . سۆل))، پەيژەدروسىتىراوى
 سەرىلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دوھەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((مى بىمۆل راست)) كە پەيژەى پىي
 بەياتى پى ئەلەن ، لەبەر ئەوھى چوارىنەى دوھى لەم ئاوازەدا ئاشكرا نىيە ، بۆيە جۆرى
 بەياتەكەى ئاشكرا نىيە .

نمونەى سكىلەكەى:

F Rast D Beyat

پىتمەكەى:

۳- چاقى تە

نمونهى تىكىستەكەي:

چاقى تە خەما لىنە برۆى تە قەيتا نىنە
 نەخۇشىف ئاڧ لىقنە ئاخ و وەختى من نىنە
 وەختى مەمكە تەدبىنم ھاوەينى شەرمىنە
 نىنە نىنە خەمەلىنە خەمەلىنە خەمەلىنە

نۆتەكەي:

Chawy te

Cha wy te xe ma li ne (Music) be ry te qey
 ta ni ne (Music) Cha wy te xe ma li ne (Music)
 be ry te qey ta ni ne (Music) ne xo shm naw l vi ne
 (Music) a xo wex ta mn ni ne (Music) ne xo shm naw
 l vi ne (Music) a xo wex ta mn ni ne (Music)
 wex ty mn ke ted bi nm ha wey ny shel m ni ne ni ne
 _ ni ne xe ma ly ne xe ma li ne xe ma li ne

سكىلەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتىن له ((لا . سى كار بيمۆل . دۆ)) ئەو سى پلە دەنگىە پراو پرى
 سى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنەى يەكەمى پەيژە دروستكراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى
 دوەمى گەورەى رۆژەھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى بەياتى پى ئەلەين . له بەرئەوہى چوارىنەى
 دوەمى تىانىە ، بۆيە جۆرى بەياتەكەى ديار نىە .

نمونهى سكىلەكەي:

C Rast A Beyat

پىتمەكەي

۴- عەردئ وێرانی
نموونهی تیکستەکهی:

عەردئ وێرانی نەرمە
عەردئ وێرانی نەرمە
عەردئ وێرانی نەرمە
سەرپیکە چل وچەرمە
سەرپیکە چل وچەرمە

نۆتەکهی:

Ardy

Ar dy wy ra ny ner me ar dy wy — ra ny ner me ar dy wy —
ra ny ner me ser ry ke chel lu cher me ser ry ke chel lu cher me

سکێله کهی:

پله دەنگیه کانی بریتین له (سی بيمۆل، دو، ری، می بيمۆلی بهرناکهوی... فا). به پیتی
چيژی ئاوازه که په یژەمۆسیقا کهی، په یژەدی یه که می گه ورەدی رۆژه لاتی (سی بيمۆل ماژۆر) ه .
نموونهی سکێله کهی:

Bb major

ریتمه کهی:

که رکوک ۱۹۷۲

۵- ياريه مان

نمونه ي تيکسته که ي:

ياريه مان ياريه مان يار يه مان پينجکۆ
 ئاقه جريب هينکۆ ياريه مان پينجکۆ
 خوديم رابي ته بکۆ ياريه مان پينجکۆ
 ياريه مان ياريه مان يار يه مان ياريه مان
 ئاخ و ئه مان ياريه مان ياريه مان پينجکۆ

نۆته که ي:

Yar yeman

سکيله که ي:

پله دهنگيه کاني بریتين له (سي . دۆ . پى . مى) . به پي جيژى ئاوازه که چوارينه ي
 يه که مى بریتيه له پله دهنگيه کاني (دۆ . پى . مى . . . . . پله ي چواره مى تيا نيه) ، په يژه مۆسيقا که ي
 بریتيه له په يژه ي يه که مى گوره ي رۆژه لاتى (دۆ ماژۆر) .
 نمونه ي سکيله که ي :

رېتمه که ي:

۶- کاله

نمونه تیخته کاهي:

کاله کاله کاله وهلا يا بو کاله
 کاله کاله کاله وهلا يا بو کاله
 کاله د بوچک موچک.....
 ئه ي کاله ي کاله ي کاله کاله کاله ي
 کاله بوچک موچک بوچک لوي کوچک
 ئه ي کاله ي کاله وهلا يا بو کاله

نۆته کاهي:

Kale

سکيله کاهي:

پله دهنگيه کاني بریتين له (سي . دو . پئ . مي) . به پيئي جيژي ئاوازه که چوارينه ي
 يه که مي بریتيه له پله دهنگيه کاني (دو . پئ . مي .... پله ي چواره مي تيا نيه) ، په يژه موسيکاهي
 بریتيه له په يژه ي يه که مي گوره ي رۆژه لاتي (دو ماژور) .

نمونه ي سکيله کاهي :

رېتمه کاهي:

۷- نەسرین. (سترانی محەمەد شیخۆ)

نمونهی تیکستهکەیی:

دەمی من تۆدیتی نەسرین
هەردو چاڤی تەراژدەگرین
ئەوان چاڤا دگۆتەمی
جاراکادی تۆ من نەبین
دل و جانێ من تە بخوین

نۆتەکەیی:

Nesrin

De my mn tu di ti i i nes ri n hre du cha vy
te ra j dg ri n De my mn tu di ti i i nes ri
n hre du cha vy te ra j dg ri n a we che wan d gu te m n
ja ra ke di tu m n ne bin dl lu ja ny mn te be xuyn

سکیلهکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دو . ری ، می کار بيمۆل)) ، به پێی چێژی
ئاوازه که په یژه دروستکراوی سه ره پله دەنگی شه شه می په یژه دی دووه می گه وه ی پۆژه له لاتی ((دو راست
)) . ه . که نازناوی به یاتی هه یه ، له بهر ئەوهی پلهی یه که می چوارینهی دووه می چاره که پله یه که
بێند کراوه ، نازناوی په یژه ی به یاتی نه وا وه رته گری .

نمونهی سکیلهکەیی:

C Rast A Beyati Nawa

ریتمهکەیی:

C Rast

۹- ئەي لى گولى (لە گۆرانىيەكانى محەمەد شىخۇ).

نمۇنەي تىكىستەكەي:

شېرىننى لېرە دلى منىۋى	ئەي لى گولنىت گولامنى
وھسەر گولنى تىم كوشتنى	ز گولنى نادەم مالى دنى
بل بل لەسەر تە دنالى	دەنگى تەي پىر دەلالى
بل بل لەسەر تە دنالى	پرەنگى تەي پىر دەلالى
ئەرمىنچو كە سەرا منىۋى	ز تە نەبىنم بىيى ھالى

نۆتەكەي:

Ai ly guly

a y ly g u lyt gu l a m n y sh i ri ne l d l y m n y

a y ly g u lyt gu l a m n y sh i ri ne l d l y m n y —

zgu ly na de — m ma — ly — d ny — we ser gu ly — dy — m kush t ny

zgu ly na de — m ma — ly — d ny — we ser gu ly — dy — m kush t ny

den gy te y i pr de — la — li — bl bl le se — r te de — na li

ren gy te y i pr de — la — li — bl bl le se — r te de — na li

ste ne bi nm — be by — ha — li — ar men ju ke — se ra — m ni

ste ne bi nm — be by — ha — li — ar men ju ke — se ra — m ni

سكىلەكەي:

پلە دەنگىيەكانى برىتىن لە ((لا . سى كارىبىمۆل . دۆ . رى ، مى كار بىمۆل)) ، بەيى چىژى ئاوازەكە پەيژە دروستكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژە دووھى گەورەي رۆژھەلاتى (دۆ راست) . كە نازناوى بەياتى ھەيە ، لە بەر ئەوھى پلەي يەكەمى چوارىنەي دووھى چارەكە پلەيەك بلىد كراو ، نازناوى پەيژەي بەياتى نەوا وەرئەگرى .

نمۇنەي سكىلەكەي :

C Rast   A Beyati Nawa

۱۰- تخاتونا. (جوان حەجۆ).

نمونهی تیکستهکەیی:

گورچی چیکا ههروهختی	تخاتونا لسەر تهختی
بهژن و سهیران بههشتی	تووی یارامن ههسکرد
ژییر نابی ژبییر نابی	ژییر نابی ژبییر نابی
.....	وهلا و بیلا ژبییر نابی

نۆتهکەیی:

Tu Xatuna

Tu xe tu na lser te x ti_____ gur chi chy ka her we x ti_____

Tu xe tu na lser te x ti_____ gur chi chy ka her we x ti_____ tu wi_____ ya ra

mn bes k_____ rd bej nu_____ sey ran be he sh ti_____ j bir na by_____

j bir na by_____ j bir na by_____ j bir na by_____ we llau bi la jbir na b y_____

سکیلهکەیی:

پله دەنگیهکانی بریتین له ((رێ، می کار بيمۆل، فا، سۆل، لا، سی بيمۆل، دۆ)) به پێی چێژی ئاوازه که په یژه مۆسیقا که ی بریتیه له په یژه مۆسیقای سه رپله دهنگی چواره می په یژه ی دووه می گه وره ی رۆژه لاتی ((دۆ راست)) .
نمونهی سکیلهکەیی:

C Rast   F Chwarga

ریتمهکەیی:

19/16

۱۱- کوفی گریڊا. (سه عید یوسف).

نمونه‌ی تیکسته‌کھی:

کوفی گریڊا هاته ژویڊا

لیڤا من پونه تینته ته ویڊا

نۆته‌کھی:

Kufi

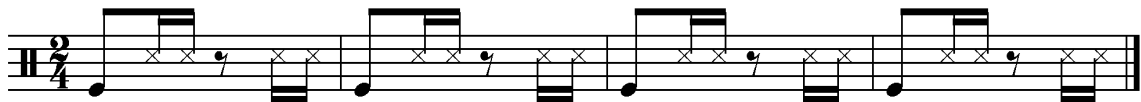
سکینه‌کھی:

پله دهنگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری ، می ناتورال)) ، به‌پیی چێژی ئاوازه‌که په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله‌دهنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دۆ راست)) . ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلند کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گرێ .

نمونه‌ی سکینه‌کھی :

ریتمه‌کھی:

۱۲- لى رهوشى. (سه عيد يوسف).

نمونه تيكسته كهى:

لى رهوشى رهوشه نى
لى رهوشى رهوشه نى
پاپوكى ليته رييه نى
خلك و عالم زهوجن
لى نهزو ته مانه ته نى

نوته كهى:

Ly rewshy

Ly rew shy rew she ny — Ly rew shy rew she ny — pa pu ky ly te
re beny — Ly rew shy rew she ny — pa pu ky ly te re beny — xel ku a le
zew j n ly azu te ma ne te ny — xel ku a le zew j n ly azu te ma ne te ny —

سكىله كهى:

پله دهنگيه كانى بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری ، می ناتورال)) ، به پى چى
ئاوزه كه په يژه دروستكراوى سه رپله دهنگى شه شه مى په يژه دى دوومى گوره ي پژه ه لاتی ((دۆ راست))
ه . كه نازناوى به ياتی هه يه ، له بهر نه وه ي پله ي يه كه مى چوارينه ي دوومى چاره كه پله يه ك بلند
كراوه ، نازناوى په يژه ي به ياتی نه وا وهرته گرى .

نمونه تيكسته كهى:

C Rast A Beyati Nawa

رېتمه كهى:

۱۴- سەبرادلا. (ئارام تگران).

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

سەبرادلا دلژی گولا دەریی فەکه خانما من
نەکه هاتە‌ی دەردو گولادەریی فەکه‌جانمان

نۆتە‌کە‌ی:

Sebra dla

Seb ra__ d la d l sh i gu le de ri we ke xa__
n ma__ mn ne ke ha tey der du gu le de ri we ke ja__ n ma mn

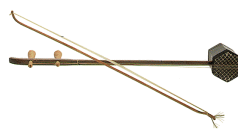
سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی‌کاریمۆل . دۆ . پێ ، می کار بيمۆل)) ، به‌پێی چێژی
ئاوازه‌که په‌یژه دروستکراوی سەرپله‌دەنگی شەشەمی په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دۆ راست
) ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئەوه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که پله‌یه‌ک
ب‌لند کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئەگرێ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast A Beyati Nawa

په‌یتمه‌کە‌ی:

۱۵- له باغی مان (ئەى دلبەرى).

نمونهى تىكستەكەى:

ئاي دلبەرى توى گولستان 2
 لەباغى مان بوزفستان
 چەند مسكولباغ وبيستان
 ئەى دلبەرى توى گولستان
 ويران ئەزم مالم تيران

نۆتەكەى:

Lbaxe

L ba xi ma _____ n bu z fsta _____ n
 ai d l be ry _____ toi gu__ lis ta__ an L ba xi ma _____ n
 bu z fsta _____ n ai d l be ry _____ toi gu__ lis ta__
 an ai d l be ry _____ toi gu__ lis ta__ an che nd mi si ku__
 l ba xu__ bis ta__ an wy ran a z__ m ma lam__ ty ra__ an

سكىلەكەى:

بەيى چىزى ئاوازەكە پەيژە مۇسقاكەى برىتتە لە پەيژە درووستكراوى سەر پلە دەنگى
 شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى (دۇراست)، كە پەيژەى بەيات ئەكات، لە بەر ئەوہى
 پلەى يەكەمى چوارىنەى دووہم چارەكە دەنگىك بەرز كراوہ و پلەى دووہمىش نيو پلەى دەنگى
 بەرزكراوہ بۇ يە نازناوى ئەم پەيژە مۇسقاىيە، بەياتى عەجەم يان تاھىر و ھەرۇھا بەياتى
 نەھاوہند يان (وہجەتەرزبار) يان نەھافتى پى دەلئىن..
 نمونە بەنۆتەى مۇسقا .

Beyatijem

3 3 4 4 4 2 4

رېتمەكەى:

۱۶- ئای دل.

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

ئای دل ئای دل ئای دل دلئ مــــن
 ئای دل وه دل ئای دل ئای دل عه‌مرئ مــــن
 ئای گولئ وای دل وای دل مالا مــــن
 ئای دل ئای دل ئای دل ئای دل سه‌برا مــــن
 شه‌ف چوو چماتنایه سه‌برا مــــن
 ته‌ئه‌ز کوشتن ته‌ئه‌زه‌لاندن چما تــــچوو
 ئای دل ئای دل ئای دل سه‌برا مــــن
 ئای دل وه دل ئای دل ئای دل عه‌مرئ م

نۆته‌کە‌ی:

Ai dl

Ai___ d l ai dl ai di dl y___ mn (music___)
 hey dl hey dl hey dl hey dl am ry___ mn (music___) ai gu ly wai dl wai dl
 ma l a mn (music___) hey dl hey dl hey dl hey dl seb ra m (music___)

سکینه‌کە‌ی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری ، می ناتورال)) ، به‌پێی چیژی
 ئاوازه‌که په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دۆ راست
 )) ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که پله‌یه‌ک
 بڵند کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گرئ .
 نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

C Rast A Beyati Nawa

ریتمه‌کە‌ی:

۱۷- وهختی زریان (ئارام تگران).

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

دهری برینامن فه‌کـرن	وهختی زریان نیشان کـرن
دهرمان چاره لی نه‌تکـرن	دهرمان چاره لی نه‌تکـرن
	وهخ ده‌لاله هی.....
جواتیکه‌والیت خه‌ریجی	چیکه‌نیکه ولتیژ قـجی
ئه‌و قی دلی خۆتزوجی	خۆزیه من لوی خورتی دیا
	وهخ ده‌لاله هی.....

نۆته‌کە‌ی:

Wex ty zryan

Wex ty zr yan ni shan kr en_____ de ry bri na mn we k rn

der man cha re ly net kr n der man cha re ly net kr n

wax de la le h (music_____) Chi ke ni ke wel tyj q ji_____

— jwa ty ke we_ lyt xe ri ji xoz ya mn lwi xur tya di ya

aw be dli y xoi ze w ji wax de la le hy (music_____)

سکینه‌کە‌ی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌کاربیمۆل . دۆ . ری ، می ناتورال)) ، به‌پیی چێژی ئاوازه‌که په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دۆ راست)) ه . که نازناوی به‌یاتی هه‌یه ، له به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بڵند کراوه ، نازناوی په‌یژه‌ی به‌یاتی نه‌وا وه‌رئه‌گرێ .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

C Rast A Beyati Nawa

ریتمه‌کە‌ی:

۲۰- لئ کچکئ.

نموونه ی تیکسته که ی:

لئ کچکئ لئ کچکئ ده خلی ئەمان لئ کچکئ 2
پۆژی ته می دنیری پۆژی برجی پی دەداری
به هر زیرین بهم بهر هر زیرین به
لئ کچکئ لئ کچکئ ده خلی ئەمان لئ کچکئ 2

نوته که ی:

Le kichike

Le kich ki__ le____ kich ki__ dex li__ ame an__ le____ kich ki__
 ro__ je tem__ ey de__ ne ri__ ro je__ br je__ py ded__ ha ri__
 ro__ je tem__ ey de__ ne ri__ ro je__ br je__ py ded__ ha ri__
 ber her ze ri n b bem ber her ze ri n b be__
 le kich ke__ le____ kich ke__ dex li__ a ma n__ le kich ke

سکینه که ی:

پله دهنگیه کانی بریتین له (دۆ، ری، می، فا، سۆل)، به پیتی چیژی ئاوازه که په یژه موسیقا که ی په یژه دروستکراوی سه ر پله دهنگی سییه می په یژه ی که می گه وره ی پۆژه لاتی (ماجۆر - عه جه م) ه، که په یژه ی فریجی (کوردین یان لامی) پی ئەلئین ئەم په یژه ی به ته واوی له سه ر پله دهنگی سییه می په یژه ی که می گه وره بنیات ئەنریت به لام پله دهنگی پینجه می نیو پله ی دهنگی نزم ئەکریت، هه رچه ند له ئاوازه که دا دیار نییه، به لام چیژی ئاوازه که ئەوه ئەسه لمینئ.

نموونه به نوته ی موسیقا .

Frygi-Kurdyn (Lami)

ریتمه که ی:

سەئید گاباری (حەمەسەئید ئیسماعیل سلیمان - ۱۹۵۶ خۆرئاوای کوردستان).

سەئید گاباری گووتی:

فۆلکلۆری باکور پیکهاتو له چەند بەشیک (شیواژیک - ستایلیک). که پیک دین له سی شیواز. لهوشیوازانە:

ستایلی بۆتان ... که بریتیه له ناوچهکانی جزیری بۆتان و شەرنهق و شاخ و حەولەر و چیاى گابار و تا ناوچهکانی سندی ناوباشوری کوردستان. له دیارترینی ئەم شیوازه حەیرانە وەکو چۆن لەناوچهی دەشتی هەولێری باشوری کوردستان فۆرمی حەیران هەیه هەر بەوجۆره له ناوچهی بۆتانی هەیران هەیه بەلام جیاوازیه که ئەوهیه حەیرانی ناوچهی بۆتان به شیوازی په‌یژهی راست و عه‌جه‌میش ئەوتری، له ناو جۆری ئەو حەیرانە چەند ستایلیک هەن وەکو جۆری (هەژار و هەفند) که داستانیکه به شیوازی په‌یژهی حیجازکار ئەوتری. هەروها (براهیم و رەندە ریحان) هەیه که به‌حەیران دەوتری، هەروها ئاوازەکانی سەریلی ناوحوجرەى فه‌قیان، وەکو ئاوازی فه‌قی:

نموونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

ئاخ لئ مەچوونە فه‌قی تیه لئ به‌ژنی به‌ژنی لئ به‌ژنو وان
لئ لئ لئ کربو ئەقی تیه لئ چاقو بروی لئ رەش قەلەم

نۆته‌که‌ی:

Feqê

Ax lê me çû le fe qe ye ti y ly
be j nê i yê bej nê lê bej no wan lê lê lê kr bû
e wi ti y ly ç a b u bru y lê resh qe dem

سکێله‌که‌ی:

پله دەنگیه‌کانی بریتین له ((می . فا کاردیز . سوڵ . لا . سی سروشتی)) ، به پێی چێژی ئاوازه‌که چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه له ((می . فا کاردیز . سوڵ . لا)) که پراو پری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه درووست کراوی سەرپله دەنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((راست ی سەرپله دەنگی سوڵ)) ه و له سەرپله دەنگی می په‌یژه‌ی به‌یاتی درووست کردوو . له به‌ر ئەوه‌ی پله دەنگیه‌کانی چوارینه‌ی دووه‌می دیار نییه . بۆیه نازناوی ناتوانری جۆری به‌یاته‌که‌ی ده‌ستنیشان بکریت ، به‌لام گەر پله‌دەنگیه‌کانی تری چوارینه‌ی دووه‌می ده‌ستنیشان بکرایه هه‌لبه‌ته له‌وه ئەچوو نازناویکی تر به‌خۆیه‌وه ببینی ((به‌وردی باسکراون)) .

نموونه‌ی سکێله‌که‌ی:

G Rast E beyat

گۆرانیبیژ سەعید گاباری

بەردەوام بوو وتی:

لەهەمان ناوچە فۆرمی لاوژ (لاڤژ)، ھەییە، بەناوی لاوژی پیری، ئەویش داستانیکی درێژە، ھەروەھا فۆرمی (گرانی) ھەییە کە شایەکی زۆر گران یان (گرانی بۆتان) لەبەردەکرێ پێی ئەلین (ناقنجی)، یان شایە ناقنجی، کەتائیستاش لەناوچە میران و مەتنی و مۆسەرەش زۆر بایەخی پێ ئەدری.

نۆتەکە ی:

Navncî

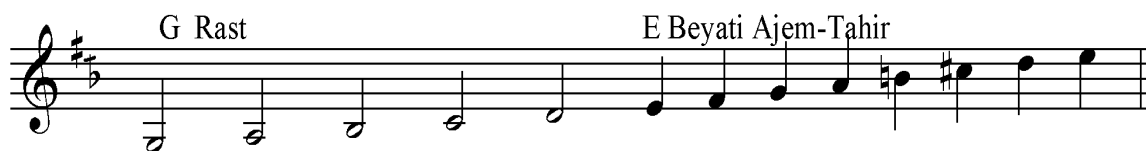
تیبینی:

نۆتە ی ئەم ئاوازە برای ھاوکارم کاکە (بەختیار ھەمەکەریم) نوسیو ھەتی لەگەڵ سوپاسدا.

سکێلەکە ی:

پلە دەنگیەکانی بریتین لە (رێ، می، فاکاردیزسۆل، لا، سی ناتور، دۆدیز، رێ)، پلە ھەوانەو ھە ی ئەم ئاوازە پلە دەنگی می یە، بۆیە پەییژەکە ی بریتیه لە پەییژەدرووستکراوی سەر پلە دەنگی شەشەمی پەییژە ی دوو ھەمی گەرە ی رۆژھەلاتی (سۆل راست)، کە پەییژە ی بەیاتی پێ ئەلین لەبەر ئەو ھە ی پلە دەنگی یەکەمی چوارینە ی دوو ھەمی چارەکە پلە یەک بۆند کراو ھ و ھەروەھا پلە ی دوو ھەمی نیو پلە دەنگی بەرزکراو ھ، بۆیە نازناوی پەییژە ی بەیاتی ھەجەم یان (تاهیر)، وەرئەگرێ.

نموونە ی سکێلەکە ی:

گۆرانیبیژ سەعید گاباری بەردەوام بوو وتی:

لە ئاوازە ناو دارەکانی شیوازی ناقنجی، ئاوازی ئەزخە لەفم کە لەلای سترانبیژانی رەو ھەندەکانی میرانی زۆر بەناوبانگە.

نۆتەكەي:

Az xlefm

سكىلەكەي: ھەمان سكىلى ئاوازي پيشووه (بەياتى عەجەم- تاهير)، جۆرىكە لە جۆرەكانى پەيژەي بەيات.

گۆرانىيژ سەعيد گابارى لەبەردەوام بوونى ووتەكانيدا و ووتى:

شيواز(ستايل)ىكى گۆرانى ئەم ناوچەيە ھەيە ئەويش شيوازى (سەرحەد)ى پىئەلەين، ناوچەيەكى فراوانى ناوچەكانى تەتوان ، بەدليس، ئاگرى داغ تا دەورويشتى ناوچەي موش، ولاتى سەرحەد ى پى ئەلەين، ستايلكى ئاوازو گۆرانى تايبەتى خويان كە پەيوەست بە باسكردن لە شەپەكانى نيوان خويان و خيل و نەتەوەكانى دەورويشتيان بووه، يەكئ لە شيوازە گرنەكانيان شيوازى (سترانى ميرانى) لاوكى سەرحەدە.

لاوكى سەرحەد

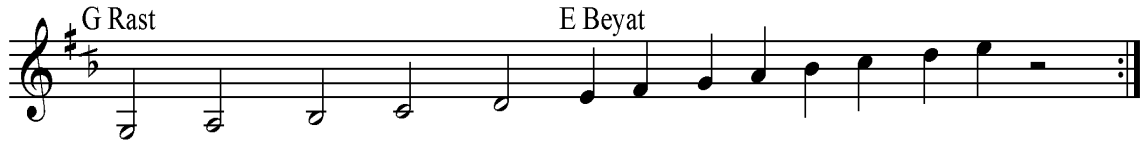
نۆتەكەي:

Lawki Serhed

سكىلەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((مى . فا كاردىز . سۆل . لا)) بە يىي چىژە ئاوازەكە پەيژە
 مۇسىقاەكەي برىتتىە لە پەيژە درووست كراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەي دووهمى گەورەي
 رۆژەهەلاتى ((سۆل راست)) كە پەيژەي ((مى بەيات)) ي پى ئەلئىن ، لە بەر ئەوہى هيج كام لە پلە
 دەنگىەكانى چوارىنەي دووهمى ئاشكرا نىن و هيج گۆرانكارىيەك بە سەرپلە دەنگىەكانى چوارىنەي
 يەكەمىشدا نەھاتووە ، بۆيە نازناوہكەي ھەر بە پەيژەي ((مى بەيات)) ئەمىنئىتەوہ .
 نمونەي سكىلەكەي :

سەعید گابارى گۆرانى بىژ ووتى:

لە ناوچەي سەرحد ئاوازە رىتمىەكانىشيان لە ناوچەكانى تر جياوازترە ، بۆنمونە:

نايلون نايلون

نۆتەكەي:

Nailon

تیبىنى :

لەبەر ناروونى ووشەكان نەتوانرا ووشەكان لەژىر نۆتەكاندا بنوسم.

سكىلەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە (مى ، فا ناتور ، سۆل# ، لا ، سى) ، چوارىنەي يەكەمى پىرواپىرى
 چوارىنەي يەكەمى پەيژە دروستكراوى سەر پلەدەنگى پىنجەمى پەيژەي يەكەمى گەورەي رۆژەهەلاتى
 (لا ماژۆر) ، كە پەيژەي (مى حىجاز عەجەم يان زنجران) ي پى ئەلئىن.
 نمونەي سكىلەكەي :

رىتمەكەي:

سەئید گاباری گۆرانى بېژ له باسەكەيدا بەردەوام بوو و ووتى:
 له ناوچەى باكورو رۆژئاواى كوردستان چەند ستايلكى تريس هەن لەوانە:

زازاكي:

كە بریتىيە لە ناوچەكانى دىرسم و بنگۆل ئاوازو گۆرانىەكانيان شىوہ دىنى وئاینەكەى
 پىوہ ديارە، ووشەكانى بریتىيە لە سوپاس و ستایشى پەروەردگار لەبەر ئەوہى زۆربەى زۆريان
 ئەلیفین (عەلەوى) – لە سەرەتادا باسما لى كردووه، نمونەيەك لە ئاوازەكانيان.

دەمى دەمى

ئاوازيكى سەماى ئاینى ئەلیقى يە لەناو كوردى (بىنگۆل و وارتۆ – وارتۆ باژىرىكى بچوكە
 نزىك بەموشە).

نمونەى تىكستەكەى:

ئەز چوبوم تونەهاتى
 ئەز چوبوم تونەهاتى
 كلودەرداداسەر خەمى
 دەمى دەمى و شىرىن دەمى

نۆتەكەى:

Demê

سكىلەكەى:

پلەدەنگىەكانى بریتىن لە (فاكاردىز، سۆل، لا، سى بىمۆل، دۆدىز)، بەجۆرى ئەو پلە
 دەنگیانەدا، پەيژە مۆسیقاكەى بریتىيە لە پەيژەدروسنكراوى سەر پلەدەنگى سى ھەمى پەيژەى
 دووہمى گەورەى رۆژھەلاتى (رئ راست)، كەپەيژەى ھوزام يان چەند نازناويكى فەرامۆشكراوى ھەيە
 لەوانە (راحە الارواح يان سۆزناك يان عەنبەرئەفشان) پى ئەلین .
 میانەى پلەدەنگىيەكانى بەم جۆرەيە .

K	T	S	TS	S	T	K
3	4	2	6	2	4	3

نمونەى سكىلەكەى:

سەئید گاباری ووتی:

ستایلی تر که له پۆژئاواو باکوری کوردستان هەبیت ستایلی (دەلال)ە، که لەناوچەکانی (ویلان شار) و دەرووبەری، بە داستانی دەرویش و عەدولح (دەرویشی عەبدی) بەناوبانگە، وەکو دەلێن پتر له ۱۵۰سالی ئەمەوبەر ئەم ئاوازه دانراوه بەم دواییه ئەگێرنهوه کابرایهک بهناوی (برۆی شەرقی) (له ساله کانی ۱۹۴۰ ئەمری خوایکردوه) کاتی که ئیبراهیم پاشای میلی کوژرا، ئەویش هەلەت و هاتبوه ناوچە شەنگال، (ناوچە ئیزدیەکان .... له بەر ئەوهی خۆی ئیزدی بوە)، بەلام خودی برایی شەرقیش نەگوتوه که ئاوازی دەرویش و عەدلی کێ ئاوازه کهی بۆ داناوه هەرچەندە زۆر ئاوازی کۆنیان له لهگەروی (برۆ) وه وەرگرتوه بەلام تائێستاش ئەو ئاوازانە هەر به گەلەری (فۆلکلۆر) بەناوبانگن.

دەلالی دەرویش.

نۆتە کهی:

Delal

سکێله کهی:

پله دەنگیه کانی بریتین له (رێ، می، فاکاردیزسۆل، لا، سی سروشتی، دۆدیز، رێ)، پلهی حهوانه وهی ئەم ئاوازه پله دەنگی می یه، بۆیه په یژه کهی بریتیه له په یژه درووستکراوی سەر پله دەنگی شەشەمی په یژهی دووهمی گه وره ی پۆژه لاتێ (سۆل راست)، که په یژهی به یاتی پێ ئەلێن له بەر ئەوهی پله دەنگی یه کهمی چوارینهی دووهمی چاره که پله یه ک بلن د کراوه و ههروه ها پلهی دووهمی نیوپله دەنگی به رزکراوه، نازناوی ئەم په یژه مۆسیقاییه، به یاتی عه جه م یان تاهیر و ههروه ها به یاتی نه هاوهند یان (وهجه عرزبار) یان نه هافتی پێ ده لێن.

نموونه ی سکێله کهی:

لەدریژەى ئاخافتنا ھونەرمەند سەعید گابارى ووتى لە رۆژئاواو باکورى کوردستان جۆرىک
لە فۆرمى حەيران ھەيە کە تايبەتن بە خۆيان و پيى ئەلین حەيرانى ناکوور يان بۆتان،
بەمجۆرەيە.

نۆتەکەى:

Heyrani bakur

سکيلەکەى:

پلەدەنگیەکانى بریتین لە (لا ، سى ، دۇ# ، رى ، مى ، فا# ، سۆل# ، لا ، سى)، کە ئۆکتافیک
و یەک پلە دەنگیە، بەپيى پلە دەنگیەکانى پەيزەمۆسیقاکەى بریتیه لە پەيزەى یەکەمى گەورەى
رۆژھەلاتى (لا ماژۆر- عەجەم)، لەبەر ئەوەى هیچ کام لە پلەدەنگیەکانى دەستکارى نەکراوه
نازناوى (عەجەمى گەورە) ی پینئەلین.

نموونەى سکيلەکەى:

وهرنئ

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

ها گهورال واوهمه‌را دئ وهرنئ وهرنئ وهرنئ
 ها گهورال واوهمه‌را وردیـلانئ وهـسمه‌ر
 چاف ره‌شا چاف گوزه‌لا دئ وهرنئ وهرنئ وهرنئ
 نازکا لغزیم زه‌را وردیـلانئ وهـسمه‌ر

نوته‌کە‌ی:

Wernê

Ha geu ral wa wes me ra dê wer ny — wer n ê we r ny ha ge ra l
 wa wes me ra w r di — la nêu es mer çav re sha çav gu ze — la — dê wer nê
 wer nê we r nê na z ka l x zê m ze ra — w r di — la nêu es mer

سکینه‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگی‌کانی بریتین له‌پله‌ده‌نگی (می‌کاربیمۆل، فای، سوڵ، لا، .. هه‌ندی جار پله‌ده‌نگی
 دۆشی به‌ر ئه‌که‌وئ)، بۆیه‌پله‌ده‌نگی‌کانی پراوپری پله‌ده‌نگی‌کانی په‌یژه‌دروستکراوی سه‌ر پله‌
 ده‌نگی چواره‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌روه‌ی رۆژه‌لاتی (دۆراست)، که‌په‌یژه‌ی (فای چوارگای پیئه‌لین).

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی:

C Rast F Chwarga

ریتمه‌کە‌ی:

حەسەن عەلى خەنجەر:

(حەسەن عەلى شىخۆ)، لەبنەمالەيەكى گۆرانى بىژ لە ساڵى 1951

كە لەهاموسارەش لەدايك بوو.

لاوكى ئەقينا (لى صەبريا)

نموونهى تىكستەكەى:

لى لى لى لى لى لى لى لى لى لى لى
 لى لى لى لى لى لى لى لى لى لى لى
 ئاخ لى لى صەبرى لى لى بەرخى لى
 دەهەرە شيرانا منى هەكاوت بمرىم
 هەقالامنى توسى هەبەبى لى لى

نۆتەكەى:

Lê Sebriye

سكىلهكەى :

پله دەنگیەکانى بریتین لە ((سۆل . لا . سى بيمۆل . دۆدیز . رى)) بەپى گوى
 گرتن لە ئاوازەكە پلهى حەوانەوهى پله دەنگى لا يە كە لەو پله دەنگیەوه چوارینهیەكى دەنگى دروست
 ئەكات كە بریتىيە لە پله دەنگیەکانى ((لا ، سى بيمۆل . دۆ# رى)) . كە بریتىيە لە پەيژە
 دروستکراوى سەرپلهى پینجەمى پەيژەى يەكەمى گەرەى رۆژەهەلاتى ((رى ماجۆر)) كە پەيژەى لا
 حىجاز ((مىكسۆلىدى)) پى ئەلین ، لەبەر ئەوهى چوارینهى دوهمى ديارى نىيە ، بۆيە جۆرى
 حىجازەكەى نازانرى ، يان ئەتوانین بلین لەكاتى بەكارهینانى ئەم پەيژە مۆسیقایە كۆمپۆزەرەكەى
 ئەتوانى بەبەكارهینانى چوارینهى دوهمى جۆرى ، جۆرى پەيژەى حىجازەكە ديارى بكات .

نموونهى سكىلهكەى :

Hijaz znjran

لاوکی شہرا
نوٹہ کہی:

Lê waî

سکیٹہ کہی:

پلہ دہنگیہ کانی بریتین له (ری، می کاربیمۆل، فا، سۆل)، به پینی چیژی ئاوازه که په یژه
مؤسیفا که ی بریتیه له په یژه دروو سترکراوی سهر پله دہنگی شہ شہمی په یژه ی دووہمی گہورہی
پۆژہ لاتی (فا راست)، که په یژه ی ری بہیاتی پیئہ لئین، لہ بہر ئہوہی چوارینہی دووہمی دیارنییہ،
بۆیہ جۆری بہیاتہ کہشی دیاری ناکری.

نموونہ ی سکیٹہ کہی:

ھۆی دەستۆ

نمونهی تیکستهکەیی:

ھۆی دەستۆ دەستۆ دەستۆ ناریننی وە ی نار
زەندە زەربازین خواستۆ سورگولا وی جان

نۆتەکەیی:

Hoi desto

Hoi des to___ de s to___ des to___ ba ri nê wi nar

zen de ze r ba___ zê n xuas to___ sur gu la wi çan

سکیلهکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە: رئی، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لا ی سروشتی. کە پراویری
چوارینەیی یەکەمی پەیزە درووستکراوی سەر پله دەنگی شەشەمی پەیزەیی دووہمی گەورەیی
پۆژھەلاتی (فا راست)، کە پەیزەیی رئی بەیاتی پئی ئەوترئ، لە بەرئەوہی پله دەنگی چوارینەیی
دووہمی چارەکە پلەیک بڵندکراوہ بۆیە بە بەیاتی ناوا ناسراوہ.

نمونهی سکیلهکەیی:

ریتەکەیی:

دهى وهرنى

نمونهى تيكستهكهى:

دى وهرنى وهرنى وهرنى
 وهرنه ديلاى وهرنى
 دى وهرنى وهرنى وهرنى
 وهرنه گوڤه ندى ئه سمەر

نۆتهكهى:

Di wernê

Di wer ni wer nê we__ r nê__ w we r ne__ di la__ nê we nê

Di wer ni wer nê we__ r nê__ w we r ne__ go ve n dêu es mer

سكىلهكهى:

پله دهنگيهكانى بریتين له: رى، مى كاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتى. كه پراوپرى چوارينهى يهكه مى په یژه درووستکراوى سه ر پله دهنگى شه شه مى په یژهى دووه مى گه وره ی پۆژه لاتى (فا راست)، كه په یژهى رى به یاتى پى ئه وترى، له بهرئه وهى پله دهنگى چوارينهى دووه مى چاره كه پله يهك بلنكراوه بۆيه به به یاتى نهوا ناسراوه.
 نمونهى سكىلهكهى:

ریتمهكهى:

مەمۇ

نمۇنە تېكىستەكەي:

ھۆى ھۆى ھۆى مەمۇ عەباسى خۆش عەباسى
ژارۆ مەمۇ عەباسى خۆش عەباسى
ھۆى ھۆى ھۆى مەمۇ داىك كۆرەبو نەنىاسى

نۆتەكەي:

Memo

Hoi hoi hoi me mo__ a ba si xo sh a ba si ja ro me mo__
a ba si xo sh a ba si hoi hoi hoi me mo__ daik ko re bu__ nen ya si

سكىئەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە: رى، مى كاربىمۆل، فا، سۆل، لاى سروشتى ھەندى جارىش
پلە دەنگى دۆ، چوارىنەى يەكەمى پراوپرى چوارىنەى يەكەمى پەيژە درووستىراوى سەر پلە دەنگى
شەشەمى پەيژەى دووھى گەورەى پۆژھەلاتى (فا راست)، كە پەيژەى رى بەياتى پى ئەوترى، لە
بەرنەوھى پلە دەنگى چوارىنەى دووھى چارەكە پلەيەك بلىندىراوھ بۆيە بە بە (ياتى نەوا) ناسراوھ.
نمۇنەى سكىئەكەي:

F Rast D Beyati Nawa

پىتمەكەي:

هه ی نار

نمونه ی تیکسته که ی:

لاویکو به نگی به نگی
هه ی نار هه ی نار هه ی نار
توبده سمالا سورورنگی
هه ی نار توده لالی

نۆته که ی:

Hey nar

La wi ko — ben gi — ben gi — he y nar — hey na r hey na r

5
tob des ma la su ru — ren gi hey nar — r tu de la li

سکینه که ی:

گەر سهیری پله دهنگیه کانی بکهین ئه بینین که پیکدین له پله دهنگیه کانی ((ری .
می بیمۆل . فا دیز . سۆل . لا . سی . دۆ . پئ)) که پله دهنگیه کانی پراوپری په یژه دروستکراوی
سه رپله دهنگی پینجه می په یژه یه که می گه وره ی پۆژه لاتی ((سۆل میجر - سۆلی گه وره)) ه ،
له بهر ئه وه ی پله دهنگیه کانی بریتن له میانه کانی ((S . TK . S . T . T . S . T)) ،
بۆیه نازناوی حیجاز عه جه م ((زنجران)) وهرده گری.

نمونه ی سکینه که ی:

G Major Harmoni D Hijaz Ajem ((Znjran))

ریتمه که ی:

10/16

زۆزان

نمونهی تیکستهکەیی:

زۆزان زۆزان زۆزان.....
لێ لێ زۆزان لێ لێ زۆزان
زۆزان زۆزان زۆزان.....
لێ لێ زۆزان لێ لێ جانێ

نۆتەکەیی:

Zozan

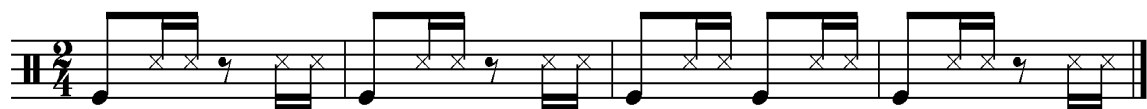

سکیڵەکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین له (رئ، می کاربیمۆل، فا، سۆل)، به پێی چیژی ئاوازه که په یژه مۆسیفاکهی بریتیه له په یژه دروووستکراوی سههر پله دەنگی شه شه می په یژه دووه می گه وره ی رۆژه لاتێ (فا راست)، که په یژه ی رێی به یاتی پێنه لێن، له بهر ئه وه ی چوارینه ی دووه می دیارنیه، بۆیه جووری به یاته که شی دیاری ناکرێ. نمونه ی سکیڵه که ی:

ریتمه که ی:

پریحان
نمونه‌ی تیکسته‌کاهی:

شیباکامه‌پریحانه‌هی‌هاوار‌مالامنه
شیباکامه‌پریحانه‌چاوی‌رەش‌حەیاتامنه

نۆته‌کاهی:

Rêhane

Shê ba ka meb rê ha ne he ha war ma la m ne
shê bu ka meb rê ha ne ça wê resh he ya ta mi ne

سکینه‌کاهی:

پله‌دهنگیه‌کانی‌بریتین‌له‌(ری، می‌کاربیمۆل، فا، سۆل)، به‌پیی‌چیزی‌ئاوازه‌که‌په‌یژه
مۆسیقا‌کاهی‌بریتیه‌له‌په‌یژه‌درووستکراوی‌سه‌ر‌پله‌دهنگی‌شه‌شه‌می‌په‌یژه‌ی‌دووه‌می‌گه‌وره‌ی
پۆژه‌لاتی‌(فا‌راست)، که‌په‌یژه‌ی‌ری‌به‌یاتی‌پینه‌لین، له‌به‌ر‌ئه‌وه‌ی‌چوارینه‌ی‌دووه‌می‌دیارنیه،
بۆیه‌جۆری‌به‌یاته‌کەشی‌دیاری‌ناکری.

نمونه‌ی سکینه‌کاهی:

F Rast D Beyat

ریتمه‌کاهی:

ئارام تیگران Aram Tigran

هونەرمندیکی ساز ژەن و گۆرانیبیژو ئاوازدا نەریکی بلیمەتی پۆژئاوای کوردستانە، لەمبەدواچونەمدا بەدوای ئاوازو گۆرانی فۆلکلۆریدا زۆرینەیی گۆرانیبیژانی باکورو پۆژئاوای کوردستان ئاوازه بەناوبانگەکانی ئەمیان ئەچری.

لەگۆراننیه بەناوبانگەکانی:

۱- شەپال و نیرگزا

نموونەیی تیکستەکەیی: لەبەر ناروونی ووشەکان نەمانتوانی تیکستەکەیی بنوسین.

نۆتەکەیی:

Çepal u nêrgza

سکێلەکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە: رێ، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لا ی سروشتی هەندێ جاریش پله دەنگی دۆ، چوارینەیی یەکەمی پراویری چوارینەیی یەکەمی پەیزە دروستکراوی سەر پله دەنگی شەشەمی پەیزەیی دووومی گەورەیی پۆژھەلاتی (فا راست)، کە پەیزەیی رێ بەیاتی پێ ئەوتری، لە بەرئەووی پله دەنگی چوارینەیی دووومی چارەکە پلەیک بڵندکراوہ بۆیە بە بە (یاتی نەوا) ناسراوہ. نموونەیی سکێلەکەیی:

۲- زۆزان

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

له‌بەر ئاروونی ووشه‌کان نه‌مانتوانی تیکسته‌که‌ی بنوسین.

نۆته‌که‌ی:

Zozan

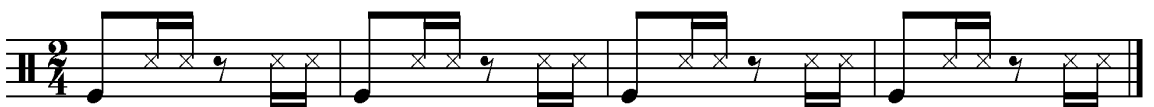
سکینه‌که‌ی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له (پ، می، فا، کاردیزسۆل، لا، سی سروشتی، دۆدیز، ری)، پله‌ی
 چه‌وانه‌وه‌ی ئەم ئاوازه پله‌ده‌نگی می یه، بۆیه په‌یژه‌که‌ی بریتیه له په‌یژه‌درووستکراوی سه‌ر
 پله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی (سۆل راست)، که په‌یژه‌ی به‌یاتی پێ ده‌لێن
 له‌بەر ئەوه‌ی پله ده‌نگی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌د کراوه و هه‌روه‌ها پله‌ی
 دووهمی نیوپله‌ده‌نگی به‌رزکراوه، نازناوی ئەم په‌یژه‌ موسیقاییه، به‌یاتی عه‌جه‌م یان تاهیر و
 هه‌روه‌ها به‌یاتی نه‌هاوند یان (وه‌جه‌ته‌ع‌رزبار) یان نه‌هافتی پێ ده‌لێن.

نمونه‌ی سکینه‌که‌ی:

ریتمه‌که‌ی:

۳- میڤلینه‌دهن

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

له‌بهر ناروونی ووشه‌کان نه‌مانتوانی تیکسته‌که‌ی بنوسین.

نۆته‌که‌ی:

Mêrlineden

سکینه‌که‌ی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له: ری، می‌بیمۆل، فا، سۆل. لا، سی‌بیمۆل، دۆ... بۆیه چوارینه‌ی یه‌که‌می پراوپی چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌دروستکراوی سه‌ر پله‌ده‌نگی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (سی‌بیمۆل ماژۆر) ه، که په‌یژه‌ی فریجی (کورده‌نه‌هاوه‌ند)، (کورده‌کورده‌) یان (حیجاز کارکورد) پی ده‌لین. ئەم په‌یژه‌یه‌ به‌ ته‌واوی له‌سه‌ر پله‌ ده‌نگی سی‌یه‌می په‌یژه‌ی گه‌وره‌ی سروشتی بنیات نه‌نریت، بیده‌ستکاری له‌ هیچ پله‌ ده‌نگیه‌کی.

نمونه‌ی سکینه‌که‌ی:

ریتمه‌که‌ی:

تېيىنى:

ھەندى كەسى تر كە ئەم ئاوازەيان وتوۋە، بەشىۋەى پەيژە مۇسقىى كورد (فرىجى) نەيان وتوۋە، بەلكو بە پەيژەى بەيات وتويانە بۇيە بە گرنگم زانى بەوجۇرەش نۆتەكەى بنوسمەو، تەنھا بۇ زانىارىيە. نۆتەكەى:

Mêrlineden

سكىلەكەى:

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە (رې، مى، فاكارديزسۆل، لا، سى سروشتى، دۇديز، رى)، پلەى حەوانەوہى ئەم ئاوازە پلەدەنگى مى يە، بۇيە پەيژەكەى برىتتىە لە پەيژەدرووستكراوى سەر پلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووہمى گەورەى رۇژھەلاتى (سۆل راست)، كە پەيژەى بەياتى پى ئەلئىن لەبەر ئەوہى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنەى دووہمى چارەكە پلەيەك بلىند كراوہ و ھەروہا پلەى دووہمى نيوپلەدەنگى بەرزكراوہ، نازناوى ئەم پەيژە مۇسقىاييە، بەياتى عەجەم يان تاهير و ھەروہا بەياتى نەھاوند يان (وہجەتەرزبار) يان نەھافتى پى دەلئىن.

نموونەى سكىلەكەى:

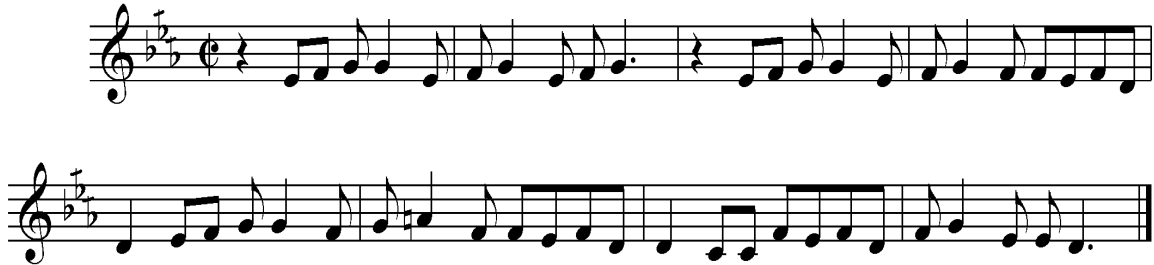
۴- ئەزکالترم

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

له‌بەر ئاروونی ووشه‌کان نه‌مانتوانی تیکسته‌که‌ی بنوسین.

نۆته‌که‌ی:

Êzkaltrîm

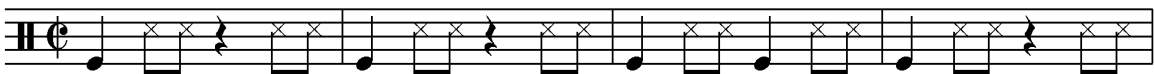
سکینه‌که‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له: ر، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لا ی سروشتی. که پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌ر پله‌ ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (فا راست)، که په‌یژه‌ی ر، به‌یاتی پێ ئه‌وتری، له‌ به‌رئه‌وه‌ی پله‌ ده‌نگی چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که‌ پله‌یه‌ک بڵندکراوه‌ بۆیه‌ به‌ به‌یاتی ناوا ناسراوه‌.

نمونه‌ی سکینه‌که‌ی:

ریتمه‌که‌ی:

کانیوار (Kaniwar)

گۆرانبیبیژیکی پوژئاوای کوردستانه. له گۆرانیه بهناوبانگهکانی:

گهوره (Gewrê)

نموونهی تیکستهکهی:

گهوری سلاف نهدامی من بویه دلدە پامی
 بوچی پشتا خودامی 2 شیرینی پرده لالی 4
 سلاف ناکیزئی بۆمه گه له ک ژیتهمه لومه 2
 وهزگرتیکه خه بومه 2 باخه ولی من نه مالی 2

نۆتهکهی:

Gewre

Gew rê si la v ne da me mn gu ye dll
 de ta mē bo çî psh ta xo da mē bo çî psh ta
 xo da mē shî ri nê pr de la lê shî ri nê pr
 de la lê si lav na ke y j bo me gel lêk ji te
 me lu me wez gr ti ki xe bu mē wez dr ti ki
 xe bo mē ba xew le mnm nê ma lê ba xew le mnm ne ma lê

سکینهکهی:

پله دهنگیهکانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دو . ری . می)) ، به پێی چێژی ئاوازه که په یژه مۆسیقای دروستکراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه می دووه می گه وره ی پوژه ه لاتی ((دو راست)) ه . که نازناوی به یاتی هه یه ، له بهر ئه وه ی پله ی یه که می چوارینه ی دووه می چاره که پله یه ک بلند کراوه ، نازناوی په یژه می به یاتی نه وا وه ئه گری .

نموونهی سکینهکهی:

C Rast A Beyati Newa

۲- نەبى ھېشم (Nabê hişm)

نمونەى تىكىستەكەى:

نەبى ھېشم نانا وەز نەسەر خۆشەم وای وای ۲
 لەسەربانا لى دنى ژخواردن نەشم وای وای ۲
 خەلكى ولا لى دنى وەز نەخۆشەم وای وای ۲
 دزانن وەز عاشقى چاقى پەشەم وای وای ۲

نۆتەكەى:

Nebê Hêshm

Ne bê__ hi__ shm na na wez ne se r xo sh m wey wey
 le ser ba__ na ly dn ê ê__ jxw ar dn ne__ shm wa i wai
 xel ki we re e ly dn ê ê__ we z ne xo__ shm wa i wai
 de za__ n n wez a sh qi ê__ ça__ wi__ re__ shi wei wei

نمونەى سىكىلەكەى:

پە دەنگىەكانى برىتىن لە ((لا . سى كار بىمۆل . دۆ)) ئەو سى پە دەنگىە پراو
 پرى سى پە دەنگى يەكەمى چوارىنەى يەكەمى پەيژە دروستكراوى سەرپە دەنگى شەشەمى پەيژەى
 دوەمى گەورەى پۆژەھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى بەياتى پى ئەلین . لە بەرئەوہى چوارىنەى
 دوەمى تىانىە ، بۆيە جۆرى بەياتەكەى ديار نىە .

نمونەى سىكىلەكەى:

C Rast A Beyat

رىتمەكەى:

۳- باله فر (Balefir)

نمونه ی تیکسته که ی:

مه زوبانا باله فریم گه له ک پندی ئە ی دل بهرئ
 دی که رهم که و هروقه ده رئ بادلخوش بـ
 بادلخوش بـ بادلخوش بـ وئ سه فه رئ
 مه زوبانا باله فریم گه له ک پندی ئە ی دل بهرئ
 دی که رهم که و هروقه ده رئ بادلخوش بـ
 بادلخوش بـ بادلخوش بـ وئ سه فه رئ

نۆته که ی:

Balefir

Ma zu ba na ba lê fr êm ge lek rin di ey dil be rê m

Ma zu ba na ba lê fr êm ge lek rin di ey dil be rê m di ke rem ke

wer vê de rê _____ ba dil xosh bin _____ ba dil xosh bin _____ ba dil xosh bin _____

we se fe r ê ma zu ba na _____ ba lê _____ frê _____ ge lek rin di _____

ey dil _____ be rê dey ke rem ke wer vê de rê ba dil xosh bin _____

ba dil xosh bin _____ ba dil xosh bin _____ we se fe r ê

سکینه که ی:

پله دهنگیه کانی بریتیین له (دۆ، ری، می بيمۆل، فا، سۆل، لایمۆل هه ندی جار لای
 سروشتی، سی بيمۆل)، که پراو پری په یژه درووستکراوی سه ر پله دهنگی شه شه می په یژه ی که می
 گه وره ی پۆژه لاتی (می بيمۆل ماژۆر)، که په یژه ی نه هاوهند یان نه هاوهند کورد یان فه رح فه زای
 پیئه لاین، له بهر ئە وه ی له سه ره تادا پله دهنگی شه شه می نیو پله ی دهنگی بلن د کراوه بۆیه نازناوی
 نه هاوهندی گه وره لای فارسه کان پیی ئە لاین نه هاوهندی بزورگ.

نمونه ی سکینه که ی:

Eb Major C minor (nehawendi kurd)

C minor nehawendi gewre - bzurğ

۴- نزانم (Nizanim)

نمونه ی تیکسته که ی:

نزانم نزانم وهز بی وی قچکی نزانم وهز بی وی قچکی نکـــــــــــــــــارم
 نزانم نزانم وهز بی وی قچکی نزانم وهز بی وی قچکی نکـــــــــــــــــارم
 ئه ری دلۆ وهرجه م منه ویستوکو پرتو تامنه وهز بی وی قچکی نزانم
 ئه ری دلۆ وهرجه م منه هه لبه ست و سترانین منه وهز بی وی قچکی نزانم
 نزانم نزانم وهز بی وی قچکی نزانم وهز بی وی قچکی نکـــــــــــــــــارم
 نزانم نزانم وهز بی وی قچکی نزانم وهز بی وی قچکی نکـــــــــــــــــارم

نوته که ی:

Nizanim

N za nm n z a nm we z bê wê qîç kê n za a nm wez
 bê wê kç kê ne ka rim N za nm n z a nm we z bê wê qîç kê
 n za a nm we z bê wê kç kê ne ka rm a rê dlo wer
 jem mne an we st to ku pr tu ta mn e wez bê wê kç kê ne ka rim
 a rê dlo wer jem mne hel bes tu st ra nê n ta mn e wez bê wê kç kê
 ne ka rim N za nm n z a nm we z bê wê qîç kê n za a nm wez
 bê wê kç kê ne ka rim N za nm n z a nm we z bê wê qîç kê
 n za a nm we z bê wê kç kê ne ka rm

سکیله که ی: -

پله دهنگیه کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لای سروشتی. که پراویری
 چوارینه ی یه که می په یژه درووستکراوی سهر پله دهنگی شه شه می په یژه ی دووهمی گه وره ی
 پۆژه لاتی (فا راست)، که په یژه ی ری به یاتی پی ئه وتری، له بهرئه وه ی پله دهنگی چوارینه ی
 دووهمی چاره که پله یه ک بلن دکراوه بۆیه به به یاتی ناوا ناسراوه.

نمونه ی سکیله که ی:

F Rast D Beyati Newa

۵- زەرییە (Zerîyê)

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

زەرییە زەرییە لێ قو‌لیل‌کان ل‌بالادییە

ژ‌زووبە‌ندیم نە‌دیە لێ عە‌شقا د‌لم کە‌تی‌یە

دە‌لالە‌و ک‌رمانجییە لێ چە‌ندسا ل‌و‌م ه‌یدی‌یە

نۆ‌تە‌کە‌ی:

Zerîyê

Ze rî _____ ze rî_ yê lê qu lil_ kal ba_ da di yê

Ze rî _____ ze rî_ yê lê qu lil_ kal ba_ da di yê ji zu ben_ din_ lê di_ yê liê

ash qa_ dl im_ ke ti yê ji zu ben_ din_ lê di_ yê liê ash qa_ dl im_

ke ti yê de la leu_ kur_ man ci_ yê liê çen sa_ le wam_ hê_ di yê

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ دە‌نگیە‌کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ ، رێ . هە‌ندێ‌جار پله‌ دە‌نگی سۆل یشی بە‌ر ئە‌کە‌وێ)) پله‌ دە‌نگیە‌کانی پ‌راو پ‌ری پله‌ دە‌نگیە‌کانی چوارینە‌ی یە‌کە‌می پە‌یژە‌ دروس‌ت‌ک‌راوی سە‌رپله‌ دە‌نگی شە‌شە‌می پە‌یژە‌ی دو‌می گە‌ورە‌ی رۆ‌ژ‌هە‌لاتی ((دۆ پ‌است)) کە‌ پە‌یژە‌ی بە‌یاتی پێ‌ ئە‌لین . له‌ بە‌رئە‌وە‌ی چوارینە‌ی دو‌می تیانیە ، بۆ‌یە جۆ‌ری بە‌یاتی‌کە‌ی دیار نیە ، تە‌نا بە‌ پە‌یژە‌ی لا بە‌یاتی نازناو ئە‌ک‌رێ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast A Beyat

ریت‌مە‌کە‌ی:

۷- خوازی یاره (Xwezî yarê)

نمونه ی تیکسته که ی:

خۆزی یاری تیا من با تۆبه رسه ری مالانه با
 هه رده م له بهر چاقامن با وه ی لاله من وه ی لا له من
 له بهر سه ری مه رانه با هه رده م له بهر چاقامن با
 وه ی لاله من وه ی لا له من

نۆته که ی:

Xwezî yarê

Xwe zî ya rê ti ya mn ba ti ber se ri ma la ne bu

xwe zî ya rê ti ya mn ba tj ber se ri ma la ne ba her dem le bêr

ça wê mn be wey la li mn wey la lê tj ber se ri ma la ne ba

her dem le bêr ça wê mn be wey la li mn wey la lê

سکیله که ی:

پله دهنگیه کانی بریتین له (لا، سی، دۆی سروشتی، ری#، می، فا#، سۆلی سروشتی)، چوارینه ی به که می پراویری چوارینه ی به که می په یژه دروستکراوی سه رپله ی پینجه می په یژه ی به که می گه وره ی رۆژه لاتی (می ماژۆر)، که په یژه ی سی حیجازی پی ئه وتری له بهر ئه وه ی پله ی دووه می چوارینه ی دووه می نیو پله دهنگی نه وی کراوه به واتای له سۆل# بۆته سۆلی سروشتی، بۆیه په یژه مؤسیقا که ی نازناوی په یژه ی حیجاز نه هاوهند یان زمزمه وه ر ئه گریت.

نمونه ی سکیله که ی:

E major

B hijaz nehawend- zmzme

ریتمه که ی:

سەئید یوسف Seïd Yûsif

کوبار Kubar

نمونەى تیکستەکەى:

خۆنەقەشیرە کوبارسەر روکەهیلینە
تۆپردەلالی جانئ رویەتەزیرینە
تۆروقرمزی وەک سیقئ خال هاتئ
توخەبەر شەکری ولیقئ تە هەنگفینە

نۆتەکەى:

بە دووجۆر باسى لی دەکەن

بۆچوونى یەکەم:

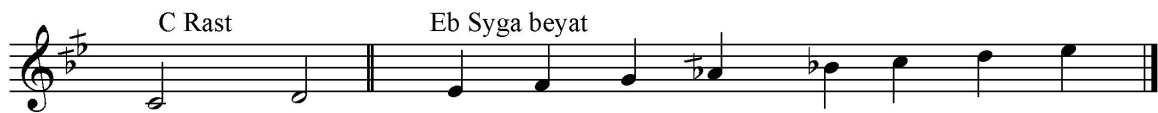
Kubar

Xo ne we shê re ku bar ser ru ke hê__ lí ne__
 tu pr de la li ca nê ru hê te zê ri ne Xo ne we shê re ku bar
 ser ru ke hê__ lí ne__ tu pr de la li ca nê ru hê te zê ri ne
 tu ru xur m zi__ wek sê wê xal ha tê tu xe ter she__ ki riu lê
 vê te hen gu vi ne tu ru xur m zi__ wek sê wê xal ha tê
 tu xe ter she__ ki riu lê vê te hen gu vi ne

سکێلەکەى:

پله دەنگیەکانى بریتین له (ری، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لاکاربیمۆل، سىبیمۆل)،
 چوارینەى یەکەمى(مى کاربیمۆل، فا، سۆل، لاکاربیمۆل)، پراو پرى چوارینەى یەکەمى پەيژە
 دروسنکراوى سەر پله دەنگى سێیەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى (دۆ راست) کە پەيژەى
 سینگای پینئەوترئ، له بەر ئەوہى پله دەنگى چوارەم و پینجەمى ھەر یەکەیان چارەکە پلەبەک نەوى
 کراوہ، بۆیە نازناوى پەيژەى سىگایبەیات یان عیراقئەوج یان رەونەقنمى ی پى
 ئەلپین . میانەى پلەدەنگیەکانى بەمجۆرەى 3،4،3،3،4،4،3 .

نمونه‌ی سکیله‌کهی:

دوچوونی دووهم:

نوته‌کهی:

Kubar

Xo ne we shê re ku bar ser ru ke hê__ lî ne__
 tu pr de la li ca nê ru hê te zê ri ne Xo ne we shê re ku bar
 ser ru ke hê__ lî ne__ tu pr de la li ca nê ru hê te zê ri ne
 tu ru xur m zi__ wek sê wê xal ha tê tu xe ter she__ ki riu lê
 vê te hen gu vi ne tu ru xur m zi__ wek sê wê xal ha tê
 tu xe ter she__ ki riu lê vê te hen gu vi ne

سکیله‌کهی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له (ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لا کاربیمۆل، سی‌بیمۆل)،
 چوارینه‌ی یه‌که‌می (ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل)، پراو پری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروست‌کراوی
 سه‌ر پله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی، (فاراست)، که په‌یژه‌ی ری به‌یاتی پی
 نه‌وتری، هه‌ر چه‌نده ده‌ستیک و کو‌تایی به‌ پله‌ی بنکه‌ (ری) نییه.
 نمونه‌ی سکیله‌کهی:

نارئ نارے

نمونہ ٹیکستہ کہی:

تہولی نارئ لی نارئ تہولی نارئ نارئ 2
چاٹی تہیبہ لہ خوارئ تہولی نارئ نارئ 2
سہرزینی کاسا قارئ تہولی نارئ نارئ 2
غولام دیتن ہہ زارئ تہولی نارئ نارئ 2
پوسور گولی بہ ہارئ تہولی نارئ نارئ 2
بہ ژنہش دارا چنارئ دہولی نارئ نارئ 2
گابام تہدی لہ تارئ تہولی نارئ نارئ
خودیش بیرام تن ئارئ تہولی نارئ نارئ
تہدل بربی یہ کجارئ تہولی نارئ نارئ

نو تہ کہی:

Narê

Teu lê na rê lê na rê teu lê na rê__ na rê teu lê na rê lê na rê teu
 lê na rê__ na rê ça ve tei be le xwa rê teu lê na rê__ na rê ça vê tei be lexwa rê teu
 lê na rê__ na rê ser sê ni ke sa wa rê teu lê na rê__ na rê ser sê ni ke sa va rê teu
 lê na rê__ na rê xu lam di tn he za rê teu lê na rê__ na rê xu lam di tn he za rê teu
 lê na rê__ na rê gul sur gu lê be ha rê teu lê na rê__ na rê gul sur gu lê be ha rê teu
 lê na rê__ na rê bej nj da ra çn na rê teu lê na rê__ na rê bej nj da ra çn na rê teu
 lê na rê__ na rê ga bam te di le ta tê teu lê na rê na rê xu dêsh bi rem t na rê teu
 lê na rê na rê ke dl pr bi yek ca rê teu lê na rê__ na rê

سکینه کە ی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە (می، فاکاردیز، سۆل، لا، سی)، بە پێی چێژی ئاوازە کە چوارینە ی یە کە می بریتیه لە پله دەنگیەکانی (سۆل، لا، سی، پله ی چوارەمی تیا نییه)، پە یژە موسیقا کە شی بریتیه لە پە یژە درووستکراوی سەر پله ی چوارەمی پە یژە ی یە کە می گەورە ی رۆژە هە لاتێ (پێ راست) کە نازناوی پە یژە ی چوارگای هە یه.

نموونه ی سکینه کە ی:

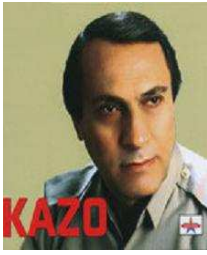

ریتمه کە ی:

باکوری کوردستان

کازۆ (Kazo) کازۆ دورسن حەمید - وان ۱۹۵۰.
لە گۆرانییژەناو دارەکانی ئەو ناوچە یە عەبدالی زەینی، لە ئاوازە
ریتیم سەر بە سەستەکانی:

۱- لاوکی عەبدال (دلێ وای)

نۆتە کە ی:

Lawki (Abdal) Dlê waî

سکیڵە کە ی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دو . ری ، می)) ، به پێی چیژی ئاوازە کە
په یژە مۆسیقای دروستکراوی سەر پله دەنگی شەشەمی په یژە ی دووهمی گه ورە ی رۆژ هە لاتی ((دو راست
)) ه . که نازناوی به یاتی هە یه ، له بهر ئەو ی پله ی یه کە می چوارینه ی دووهمی چاره کە پله یه ک
بڵند کراوه ، نازناوی په یژە ی به یاتی نه وا وەرئە گری .
نمونه ی سکیڵە کە ی :

کازۆ لە سەر باسکردنی لاوکی عەبدال بەر دەوام بوو وتی: لاوکی عەبدال
باس له کویربونی هەردو چاوی عەبدال خۆی دەکا بۆ قولنگیکی هاوێلی که قولنگە کەش بالی به هۆی
تیری نیچیرفانیکه وه له کار کهوتوه و ناتوانی بفری ، بۆیه عەبدال ئەم لاوکی وتوو.

Lawki Abdal 2

The musical score for 'Lawki Abdal 2' is presented on ten staves of treble clef notation. The key signature is two flats (B-flat and E-flat). The piece begins with a single eighth note followed by a series of eighth and sixteenth notes, creating a rhythmic pattern. The notation includes various accidentals (sharps and flats) and rests, indicating a complex melodic structure. The score is a single melodic line, typical of a 'Lawki' (a type of folk song or instrumental piece).

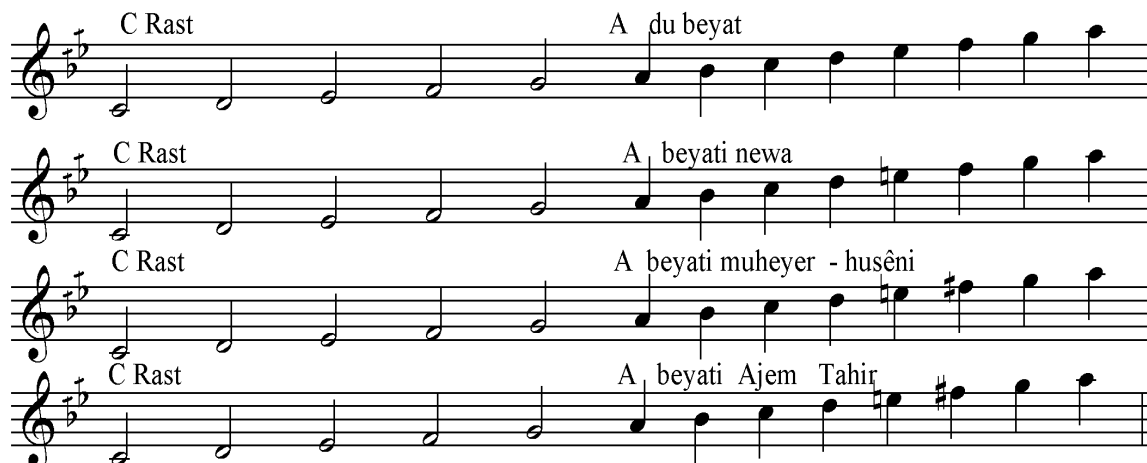

سكىلەكەي:

لەم پارچە ئاوازدا بەتەواۋى دەرتەكەۋى كە، لەئاۋازى كوردىدا، بەھۋى گۆرانكارى لەنيوان پەيژە مۇسقىيەكاندا، بوونەتەھۋى جوانكارى لە ئاوازەكاندا، ھەرچەندە ئەم گۆرانكارىيە كە لەم ئاوازەدا پۈى داۋە تەنھا گۆرانكارىيەكى سادەو لاۋەككىيە، نابىتە ھۈى گۆرانكارى لە پەيژەسەرەكى ئاوازەكە، بەلام ھەر جىيى دلخۇشىيە كەگۆرانكارى گەر لاۋەككىش بىت لە پەيژەيى ئاوازەكاندا بەدى ئەكرىت، پلە دەنگىەكانى ئەم ئاوازە برىتتىن لە (لا، سى كاربىمۆل و ھەندى جار سى بىمۆل، دۆ، رى مى كار بىمۆل و ھەندى جار مى سىروشتى و ھەندى جار مى بىمۆل، فا و ھەندى جار فا كار دىز ھەندى جار فا كار دىز، سۆل، لا، سى بىمۆل و ھەندى جار سى سىروشتى). بەپىي ئەم پلە دەنگىانە پەيژە مۇسقىكەي برىتتىيە لە پەيژە درووستكراۋى سەر پلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دوۋەمى گەورەى رۆژھەلاتى (دۆ راست) كە پەيژەى (لا بەياتى) پى ئەلئىن، بەلام بەھۋى گۆرانكارى لە پلە دەنگىەكانى، بەتايبەتى پلە دەنگىەكانى چوارىنەى دوۋەمى چەند جۆرىكى پەيژەى بەياتى لە خۆ گرتوۋە لەوانە: پەيژەى بەياتى نەوا، بەياتى موخەببەر، بەياتى عەجەم، بەجۆرەى لە نموونەى سكىلەكەيدا ئەيىبنىن.

نمۇنەى سكىلەكەي:

۳- لى لى سۆزان
نمونەى تىكىستەكەى:

پىيژى راقى خازال لى لى خازال لى لى سۆزان
پىيژى راقى خازال لى لى خازال لى لى سۆزان
پىدان چون سەر سازان لى لى سۆزان لى لى سۆزان
مسلاو خال و خارزان لى لى سۆزان كەمى جانى
پىدان چون سەر سازان لى لى سۆزان لى لى سۆزان

نۆتەكەى:

Lê lê Sozan

Re b jê ra vê qa zal lê lê qa zal lê lê so zan
 Re b jê ra vê qa zal lê lê qa zal lê lê so zan
 pr dan çun ser sa zan lê lê so zan lê lê so zan
 me s law xa lu xar zan lê lê so zan ke mê ca nê
 pr dan çun ser sa zan lê lê so zan lê lê so zan

سكىلەكەى:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە، فا دىز سۆل، لا، سىكارىمۆل، دۆ، رى. بە پىي جىژى
 ئاوازەكە، چوارىنەى يەكەمى برىتىەلە (لا، سىكارىمۆل، دۆ، رى). كە پەيژە دروستكراوى سەر پلە
 دەنگى شەشەمى پەيژەى دووہمى گەورەى پۆژھەلاتى دۆى راست، كە پەيژەى لاى بەياتى پى
 ئەلین، لە بەر ئەوہى پلە دەنگىەكانى چوارىنەى دووہمى ديار نىيە، تەنھا پلە دەنگى دووہمى كە
 نىو پلەى دەنگى بلىد كراوہ پلەى دەنگى سىئەمى، لەو ساتەدا تەنھا وەكو پەيژەى بەياتى عەجەم-
 تاهىر كارى لەگەل ئەكرى، كە پلە دەنگىەكانى بەمجۆرەيە .

نمونەى سكىلەكەى:

C Rast A Beyati Ajem - Tahir

نمونہ ہی تیکستہ کھی:

کھو بہیلیں لی لی کھو بہیلیں
 ئەمان لی زالم لی لی کھو بہیلیں
 کھو ہیلیں لی لی کھو ہیلیں
 خانم لی جانم لی مالا منی
 کھو ہیلیں ریشی نای
 خانم لی جانم لی کئی بہیلیں
 فەرمان چومہ نیاورئ وہ
 خانم لی جانم لی کئی بہیلیں

نۆتہ کھی:

Keu

Keu b hê li n lê lê keu b hê li n e man lê
 za lim lê lê kê u hê li n Kê u hê li n lê lê ke u hê li n
 xa nm lê ca nm lê ma la mi ê n Kê u hê li ni ree shi
 na ye xa nm lê ca nm lê keb hê li n fer man çu me
 nau rê we e xa nm lê ca nm lê keb hê li n

سکیتلہ کھی:

پلہ دہنگیہ کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئەو سی پلہ دہنگیہ پراو
 پری سی پلہ دہنگی یه کھی چوارینہی یه کھی پھیژہ دروستکراوی سەرپلہ دہنگی شہ شہمی پھیژہی
 دوہمی گہورہی رۆژہ لاتی ((دۆ راست)) کہ پھیژہی بہیاتی پی ئەلین . له بہرئوہی چوارینہی
 دوہمی تیانیہ ، بۆیہ جوړی بہیاتی کھی دیار نیہ .

نمونہ ہی سکیتلہ کھی:

C Rast A Beyat

۶- گولی

نمونه ی تیکسته که ی:

گولی رابی سوبی ده لالی برا بی سوبی یه
 گولی رابی سوبی ده لالی برا بی سوبی یه
 شهق شهق ده رگایه لی چاچی من بیژنا ته یه
 ترهق ترهق ده رگایه لی چاچی من بیژنا ته یه
 سهرا تو سهرامنی گولی تو ده لالا منی
 رۆژی لبه ربینا منی لی شهو توله خه وامنی

نۆته که ی:

Gulê

Gu lê ra be su be ye de la lê bra be su be ye Gu lê ra be su be ye de
 la lê bra be su be ye she qa she qa der ga ye lê ça vê mn bej na te ye
 ter qa ter qa der ga ye lê ça vê mn bej na te ye sa rê tu sa ra mi ni gu
 lê tu de la la mi ni ro jêl ber bi na mi ni lê she wê tul xew na mi ni

سکیله که ی:

پله دهنگیه کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئەو سی پله دهنگیه پراو
 پری سی پله دهنگی یه که می چوارینه ی یه که می په یژه دروستکراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه ی
 دوهمی گهوره ی رۆژه لاتی ((دۆ راست)) که په یژه ی به یاتی پی ئەلین . له بهرئوه ی چوارینه ی
 دوهمی تیانیه ، بۆیه جوړی به یاته که ی دیار نیه .

نمونه ی سکیله که ی:

C Rast A Beyat

پیتمه که ی:

۷- ته بزندان

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی:

ته بزندان و ته بزندان
ته بزندان باز نیزان
هه بزندان و هه بزندان
وئ بزندان بازن نیزان
بازنی و یاری و جوتن
هه بزندان و ته بزندان
لی سهر زهندی زهدکوتن
هه بزندان و بازن نیزان

نوته‌کاهی:

Te bzendan

Teb ze n da nu u teb ze n da.....n Teb ze n da n ba zu ní za.....n -

hob ze n da nu hob zen da...n - wê ze n da l ba z m n ê zar

ba zê lêu ya rêu cu te - had ze n da nu pr ze n da.n

lê ser ze n dê zed gu ti...n - hel zen da nu ba zu ni za...n

سکینه‌کاهی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (سۆل، لا، سی‌بیمۆل، دو#)، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه‌له لا، سی‌بیمۆل، دو#، پله‌ده‌نگی چواره‌می تیا نییه، به پئی چیژی ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆسیقا‌که‌ی په‌یژه‌ دروستکراوی سهر پله‌ده‌نگی پینجه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (پئ ماژوره، ه، که په‌یژه‌ی (لا حجازعه‌جه‌م، یان زنجران)ی بیئه‌لین.

نمونه‌ی سکینه‌کاهی:

D Major- Ajem A hijaz ajem - znjran

ریتمه‌کاهی:

۸- ئەي خانەوخانە

نمونهی تیکستهکەیی:

ئەي خانەوخانەوخانە
سەر دووم دمی دومانە
شەپری شاھی عەجەمان
وەی لەسەر خالو کوردانە
ئەي خانەوخانەوخانە
سەر دووم دمی دومانە
شەپری شاھی عەجەمان
وەی لەسەر خالو کوردانە

نۆتەکەیی:

Ay Xaneu Xaneu Xane

Ey _ xa _ neu xa neu _ xa _ ne ser _ dm _ dm î du _ ma _ ne
she _ rê _ sha _ hê _ ece _ ma _ n we le se r xa lêu kur _ da _ ne
hey _ xa _ neu xa neu _ xa _ ne ser _ dm _ dm î du _ ma _ ne
she _ rê _ sha hê ece _ ma _ n wê le se r xa _ lê u kur _ da _ ne

سکیڵەکەیی:

پلە دەنگیەکانی بریتین لە (سۆل، لا، سی بيمۆل، دۆ#)، چوارینەیی یەكەمی بریتیه له لا، سی بيمۆل، دۆ#، پلە دەنگی چوارەمی تیا نییه، بە پێی چێژی ئاوازەكە پەيژەمۆسیقاكەیی پەيژە دروستکراوی سەر پلە دەنگی پینجەمی پەيژەیی یەكەمی گەورەیی پۆژەهلاتی (رێ ماژۆر)، كە پەيژەیی (لا حیجازەجەم، یان زنجران)ی بیئەلین.
نمونهی سکیڵەکەیی:

D Major- Ajem   A hijaz ajem - znjran

ریتەمەکەیی:

۹- وی واری

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

وی واری بلۆ وی واری بلۆرۆژ مه‌چۆ بویه تارى 2
 كه‌نگى يار پامن وەرە بلۆ دەمه يارى بـگۆرى
 كه‌نگى دۆستا من بێتن بلۆ بيمه قوربانى گۆرى
 هۆيارى بيارى يارى بيارى كرد مالدا بابى من
 هۆيارى بيارى يارى ئەشقه‌كه چوكا دلۆ من
 هۆيارى بيارى يارى بيارى كرد مالدا بابى من
 هۆيارى بيارى يارى كه‌چيکه برۆحا دلۆ من

نۆته‌کە‌ی:

Wî warî

Wî wa ri bi lo Wî wa ri bi lo roj me ço bu ye ta ri Wî wa ri bi ha
 Wî wa ri bi lo roj me ço bu ye ta ri ken gê ya—ra min wa re bi lê
 bib me ya rê bin go ri ken gê do s ta mn bê tin bi lê bib me qur ba ni go ri
 ho ya ri bi ya ri ya ri bi ya ri kird mal da ba bê mn ho ya ri bi ya
 ri ya ri bi esh qe ka çu qa di lê mn ho ya ri bi ya ri ya ri bi ya
 ri kird mal da ba bê mn ho ya ri bi ya ri ya ri bi ke çi keb ro ha di lê mn

سکێله‌کە‌ی:

پله ده‌نگيه‌کانى بریتين له (سۆل، لا، سى‌بیمۆل، دۆ#)، پراوپرى چوارينه‌ی
 يه‌که‌مى په‌یژه درووستکراوى سه‌ر پله ده‌نگى چواره‌مى په‌یژه‌ی يه‌که‌مى گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتى (رى
 ماجۆره)، لای رۆژئاواييه‌کان پى ده‌لین په‌یژه‌ی سىگان، له رۆژه‌لات په‌یژه‌ی نگريز يان په‌یژه‌ی
 هه‌مايۆنى پى ئەلین.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

D Major- Ajem G Nigriz

۱۰- قال قه مەرى

نموونهى تىكىستەكەى:

قال قه مەرى و قه مەرى قالال قه مەرى و قه مەرى
 قال قه مەرى و قه مەرى گەرالبىنچەنى و تودزانى
 قال قه مەرى و ھەرتۆشى لى قال قه مەرى و قه مەرى
 زەر مەمكا نافرۆشى تە قال قه مەرى و قه مەرى
 دەفرۆشى بکەم چىمەنى قال قه مەرى و قه مەرى
 نافرۆشى ئەز رى بىمەلى قال قه مەرى و قه مەرى

نۆتەكەى:

Qal qemrê

Qal qe me rêu qem e rê qa lal qe me rêu qem e rê Qal qe me rêu
 qem e rê qa rad bn çe nêu tud za ni Qal qe me lau her to shi lê qal qe me lêu
 qem e rê zer me mi ka naf ro shi te xal qe me rêu qe me rê def ru shi bê
 kê m ç i me nê qal qe me rêu qem e rê naf ro shi az rê bi me lê qal qe me rêu xem e rê

سكىلەكەى:

پلە دەنگىەكانى برىتتىن لە ((لا . سى كار بىمۆل . دۆ، رى. ھەندىجار پلە دەنگى سۆل ىشى
 بەر ئەكەوى)) پلە دەنگىەكانى پراو پرى پلە دەنگىەكانى چوارىنەى يەكەمى پەيژە دروستكراوى
 سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دوھمى گەورەى پۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى بەياتى بى
 ئەلئىن . لە بەرئەوھى چوارىنەى دوھمى تىانىيە ، بۆيە جۆرى بەياتەكەى ديار نىيە ، تەنا بە پەيژەى
 لا بەيات نازناو ئەكرى .

نموونهى سكىلەكەى :

C Rast A Beyat

رىتمەكەى:

۱۱- ئای لی نورئ

نمونەھی تیکستەکەھی:

ئای لی نورئ و لی نورئ بلی لی نورئ
 وای لی نورئ لی نورئ ئەمان ئەمان
 ئای لی نورئ و لی نورئ بلی لی نورئ
 زراوی گولی هویری ئەمان ئەمان
 بەژن تیللا تەمبوری لی لی نورئ
 بچوکی بی قسوری ئەمان ئەمان
 های لی نورئ و لی نورئ بلی لی نورئ
 وای لی نورئ لی نورئ ئەمان ئەمان

نۆتەکەھی:

Ai lê nurê

Ai lê nu rêu lê nu rê bl yê lê nu rê blyên lê nu rê wai lê nu rêu
 lê nu rê am ma ne man Ai lê nu rêu lê nu rê bl yê lê nu rê zr a wi gul li hu rê am
 ma ne man be jn tê la tem bu rê bl lê lê nu rê bi chu kê bê qs u rê am ma ne man
 Ai lê nu rêu lê nu rê bl yê lê nu rê wai lê nu rêu lê nu rê am ma ne man

سکێلەکەھی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ، رێ. هەندێجار پله دەنگی سوڵ یشی
 بەر ئەکەوئ)) پله دەنگیەکانی پراو پری پله دەنگیەکانی چوارینەھی یەکەمی پەژە دروستکراوی
 سەرپله دەنگی شەشەمی پەژەھی دوهمی گەورەھی پۆژەهەلاتی ((دۆ راست)) کە پەژەھی بەیاتی پێ
 ئەلین . له بەرئەوھی چوارینەھی دوهمی تیانیه ، بۆیه جۆری بەیاتەکەھی دیار نیه ، تەنا به پەژەھی
 لا بەیات نازناو ئەکری .

نمونەھی سکێلەکەھی:

C Rast A Beyat

ریتەکەھی:

۱۲- عاره بۆ

نمونه ی تیکسته که ی:

عاره بۆ بهنگین بهنگین عاره بوی من
 عاره بۆ بهنگین بهنگین هاوار له من
 چارهش و قاوه پهنگین عاره بوی من
 چارهش و قاوه پهنگین هاوار له من
 عاره بانو عاره بان عاره بوی من
 عاره بانو عاره بان عاره بوی من
 عاره بانو عاره بان هاوار له من

نۆته که ی:

Arebo

سکینه که ی:

پله دهنگیه کانی بریتین له (سۆل، لابیمول، سی، دۆ)، که پراویری چوارینه ی یه که می
 په یژهدروسنگراوی سهر پله دهنگی پینجه می په یژهی یه که می گه وره ی رۆژه لاتی (دوماجۆر) که
 په یژهی (سۆل حیجاز یان حیجاز عه جه م زنجران) ی پیته لاین.

نمونه ی سکینه که ی:

ریتمه که ی:

۱۳- لى بهۆلى

نمونەنى تىكىستەكەي:

لى بهۆلى لى لى لى بهۆلى لى لى لى بهۆلى
 لى بهۆلى لى لى لى بهۆلى دەلال بوكى
 نە بهۆلم نە ھۆروانم لى لى لى بهۆلى
 ئەز قىزا تەمرخانم لى لى لى بهۆلى
 كەچ غەزالە لە چۆلى لى لى لى بهۆلى
 گەرە چىيى بنگۆلى لى لى لى بهۆلى

نۆتەكەي:

Lêbholê

Lê b ho_ lê lê lê lê b ho_ lê lê lê lê b ho lê Lê b ho lê lê lê
 lê b ho_ lê de_ la l bu kê ne b ho lm ne_ hor wa nm lê lê lê b ho lê
 a z qî za te_ mi r xa nm lê lê lê b ho lê ke ç ge za le_ lê_ ço_ lê lê lê
 lê b ho lê ge_ re çia yê_ bin_ go_ lê lê lê lê b ho lê

سكىلەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((لا . سى كار بيمۆل . دۆ)) ئەو سى پلە دەنگىە پراو
 پرى سى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنەي يەكەمى پەيژە دروستكراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەي
 دوەمى گەورەي رۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەي بەياتى پى ئەلین . لە بەرئەوەي چوارىنەي
 دوەمى تىانيە ، بۆيە جۆرى بەياتەكەي ديار نىە .
 نمونەنى سكىلەكەي :

C Rast A Beyat

رېتمەكەي:

۱۴- گیل گه زینان

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

گیل گه زینان گیل گه زینان دایکی دایکی دایکامن
 دایکی دایکی دایکا من دایکی کا برایا یا من
 نه یار که تمه هه ر چوار هیلا دایکی دایکی دایکامن
 دایکی دایکی دایکا من دایکی کا برایا یا من
 چیم هه ریکیش گوینا میران دایکی دایکی دایکامن
 دایکی دایکی دایکا من دایکی کا برایا یا من

نوته‌کە‌ی:

Gêl ge zinan

Gêl gê zi nan gêl gê zi nan dai ki dai ki dai ka mi n
 da i kî da i kî dai ka mi n da i kê ka bi ra_ ye mi...n ne yar ket me
 her çwar hî la dai ki dai ki dai ka mi n da i kî da i kî dai ka mi n
 da i kê_ ka bi ra_ ye mi...n çem he ri kîsh gui na mê ran dai ki dai ki
 dai ka mi n da i kî da i kî dai ka mi n da i kê ka bi ra_ ye mi...n

سکینه‌کە‌ی:

پله دهنگیه‌کانی بریتین له ((سۆل . لاکاربیمۆل . سی بیمۆل . دۆ . ری ناتور . به‌پیی چێژی
 ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌له په‌یژه‌ دروستکراوی سه‌رپله‌ی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
 پۆژه‌ه‌لاتی ((سی بیمۆل راست)) ، که په‌یژه‌ی به‌یاتی سۆلی پێ ئه‌وتری له‌به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ده‌نگی
 یه‌که‌می جوارینه‌ی دوهمی چاره‌که پله‌یه‌ک بۆند کراوه نازناوی په‌یژه‌به‌یاته‌کە‌ی ده‌بیته په‌یژه‌ی
 سۆلی به‌یاتی نه‌وا .

نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی:

Bb Rast G beyati newa

۱۵- گولئ رابه

نمونهی تیکستهکەیی:

گولئ رابه سوبهیه دەلالئ و رابه سوبهیه 2
 گولئ یارامنی لئ لئ چیبکەم دەنگی مەلتەیه
 گولئ توسەبرا منی لئ وەلەو دەنگی مەلتەیه
 گولئ تو گولا منی دەلالئ تو پۆما منی
 گولئ تو گولا منی دەلالئ تو مالا منی

نۆتەکەیی:

Gulê rabe

Gu lê ra be su be ye de la lê ra be su be ye Gu lê ra be
 su be ye de la lê ra be su be ye Gu lê ya ra m ni lê lê çi bkem den gê
 mel te ye Gu lê tu seb ra mi ni lê we leu den gê ml te ye Gu lê tu gu
 la mi ni de la le tu ro ma mi ni Gu lê tu gu la mi ni de la le tu ro ma mi ni

سکێلەکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین له (سۆل . لاکاربیمۆل . سی بیمۆل . دۆ . ری) . چوارینەیی
 یەکەمی چوارینەیی بەیاتی سەرپلەیی شەشەمی پەیزەیی (سی بیمۆل راست) ، ە، که پەیزەیی بەیاتی
 سۆلە ، له بەرئەوێ یەک چوارینەیی جۆری بەیاتەکەیی دەستنیشان ناکرێ .
 نمونهی سکێلەکەیی:

Bb- Rast.....
 G - Beyat.....

ریتەمەکەیی:

۱۶- گولئ هۆئ نار
نمونهئ تئكستهكهئ:

گولئ هۆئ نار هۆئ نار هۆئ نارئ
دئئئ هۆئ نار هۆئ نار هۆئ نارئ
گولئ هۆئ نار هۆئ نار هۆئ نارئ
دلئ من چاؤئ بهلائ گـارئ
دلئ ته سئنگ سئئنه ساوهرئ
گولئ لاوئئ خارئئ ساوهرئ

نۆتهكهئ:

Gulê hoi nar

Gu lê ho i na r ho i nar ho i na — rê di nê ho i na r ho i nar ho i na
 5 rê gu lî ho i na r ho i nar ho i na — rê di lê mi n ça — wê — be — lai i ga
 9 rê di lê te — sing — sí — ni ye sa — wa — rî gu lê law kê — xar — ni — sa — wa
 13 rê gu lê ho i na r ho i nar ho i ns — rê di nê ho i na r ho i nar ho i nar

سكئلهكهئ:

پله دهنگئيهكانئ برئئئ له (سؤل . لاكارئبئمؤل . سئ بئمؤل . دؤ . رئ) . چوارئئنهئ
 ئهكهئ چوارئئنهئ بهئاتئ سهرئپلهئ شهشهئمهئ پهئژهئ (سئ بئمؤل راست)، كه پهئژهئ بهئاتئ
 سؤله، له بهرئهوهئ ئهكه چوارئئنهئ بهئاتئ بهئاتئ دهسئئئشان ناكرئ .
 نمونهئ سكئلهكهئ:

Bb- Rast.....
 G - Beyat.....

رئئمهكهئ:

۱۵- شامیرانی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

شامیرانی شامیرانی شامیرانی گولآوانی
 شامیرانی شامیرانی شامیران دئ لگه‌ل گولآوانی
 سه‌د می‌ردانه‌ن به‌ردیلانی شامیرانی شامیرانی
 قیزان گرتیگه‌و دیلانی شامیرانی شامیرانی

نۆته‌کە‌ی:

Shamiranê

Sha mi ra nê sha mi ra nê Sha mi ra nê gu la wa nê
 Sha mi ra nê sha mi ra nê Sha mi ran têt gu la wa nê
 sed mêt da nen ber di la nê Sha mi ra nê gu la wa nê
 qi zan gi r ti yeu di la nê Sha mi ra nê gu la wa nê

سکیله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (سۆل، لا، سی‌بیمۆل، دۆ#)، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه‌له
 لا، سی‌بیمۆل، دۆ#، پله‌ده‌نگی چواره‌می تیا نییه، به‌پێی چیژی ئاوازه‌که‌ په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی په‌یژه
 دروستکراوی سه‌ر پله‌ده‌نگی پینجه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی (پێ ماژۆر)، که‌ په‌یژه‌ی
 (لا حیجازه‌جه‌م، یان زنجران) ی بیته‌لین.

نمونه‌ی سکیله‌کە‌ی:

D Major-Ajem A hijaz ajem - znjran

ریتمه‌کە‌ی:

Delal i xarzan

سكیلهكەى:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ، رۆ . ھەندىجار پله دەنگى سۆل یشى بەر ئەكەوئ)) پله دەنگیەکانی پراو پرى پله دەنگیەکانی چوارینەى یەكەمى پەيژە دروستکراوى سەرپله دەنگى شەشەمى پەيژەى دوهمى گەرەى رۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەى بەياتى پى ئەلین . له بەرئەوہى چوارینەى دوهمى تیانىہ ، بۆیە جۆرى بەياتەكەى ديار نىہ ، تەنا بە پەيژەى لا بەيات نازناو ئەكرۆ .

نموونەى سكیلهكەى :

۲۰- ماردینی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

ماردینی خۆش ماردینی هاوار دلۆی
 ماردینی خۆش ماردینی هاوار دلۆی
 سەری تە شەش خالینە هاوار دلۆی
 خەم و خەیاڵ مەبرابینە هاواردلۆی
 خەم‌وخەیاڵ مەبرابینە ئەمری منۆی

نۆتە‌کە‌ی:

Mêrdinê

Mêr di nê xosh mêr di nê ha war dil loi
 Mêr di nê xosh mêr di nê ha war dil loi ser ri te
 shesh xa li nê ha war dil loi xe mu xi ya li mib ra bi nê
 ha war dil loi xe mu xi ya li mib ra bi ne am rê mn o

سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئەو سی پله دەنگیە پراو پری سی
 پله دەنگی یەکەمی چوارینە یەکەمی پەیزە دروستکراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەیزە ی دوومی
 گەورە ی پۆژەه‌لاتی ((دۆ راست)) کە پەیزە ی بەیاتی پی ئەلین . له بەرئەوه‌ی چوارینە ی دوومی
 تیانیه ، بۆیه جۆری بەیاته‌کە‌ی دیار نیه .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast A Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

Delaî Mardîn

سكىئەكەى:

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە (سۆل، لا، سىبىمۆل، دۆ#، رى، مى)، چوارىنەى يەكەمى
 برىتىئەلە لا، سىبىمۆل، دۆ#، رى، بە پىئى چىئى ئاوازەكە پەيژەمۇسىقاكەى پەيژە دروستكراوى
 سەر پلە دەنگى پىنچەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى (رى ماژۆرە، كە پەيژەى لا)
 حىجازەجەم، يان زنجران)ى بىئەلەين.

نمۇنەى سكىئەكەى:

D Major- Ajem   A hijaz ajem - znjran

۲۳-های شهره

نمونه‌ی تیکسته‌کاهی:

های شهره شهره و شهواره ئه‌لیابه بیهو شهواره
تالانی بهیله بههواره ئه‌لیابه بییهو شهواره

نۆته‌کاهی:

Hai Shere

Hai she reu she reu she wa re ali ye ba bi yeu she wa
re Hai she reu she reu she wa re ali ye ba bi yeu she wa re ta
la nê bhê le bhe wa re ali ye ba bi yeu she wa re ta la nê
bhê le bhe wa re ali ye ba bi yeu she wa Hai she reu she reu
she wa re ali ye ba bi yeu she wa re Hai

سکینه‌کاهی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (لا، سی، دو)، چوارینه‌یه‌کی ته‌واو نییه، به‌لام به‌پیی
چیژی ئاوازه‌که، په‌یژه مؤسیقا‌کاهی بریتیه‌له په‌یژه دروست‌کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی پینجه‌می په‌یژه‌ی
یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی می ماجۆر که په‌یژه‌ی (سی حیجاز‌عه‌جه‌م- زنجران)ی پینئه‌لیین.
نمونه‌ی سکینه‌کاهی:

E Major B Hijaz ajem-znjran

ریتمه‌کاهی:

۲۴- ئاي شوكى

نمونه تيكستته كەي:

ئاي شوكى ھاي شوكى ئاي شوكى پۇمانى
 ئاي شوكى ھاي شوكى دەسمالا خورتانى
 ئاي شوكالمال دەرکا ئاي شوکا رۇمانى
 ئاي شوكالمال دەرکا دەسمالا خورتانى
 ئاي شوكى ھاي شوكى ئاي شوكى پۇمانى
 شيرىنى شەمامۇكى دەسمالا خورتانى

نۆتە كەي:

Aishoki

Ai sho ki ha ai sho ki ai sho ka ro ma ni Ai sho ki ha ai sho ki
 des ma la xur ta ni Ai sho ka li mal der ka ai sho ka ro ma ni
 Ai sho ki li mal der ka des ma la xur ta ni Ai sho ki ha ai sho ki
 ai sho ka ro ma ni shi ri nê she ma mu ki des ma la xur ta ni

سكىئە كەي:

پلە دەنگىھە كانى برىتىن لە ((لا . سى كار بيمۆل . دۆ)) ئەو سى پلە دەنگىھە پراو
 پرى سى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنەي يەكەمى پەيژە دروستكراوى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەي
 دوھمى گەورەي پۇژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەي بەياتى پى ئەلین . لە بەرئەوھى چوارىنەي
 دوھمى تىانىھە ، بۇيە جۆرى بەياتەكەي ديار نىھە .
 نمونەي سكىئە كەي :

C Rast A Beyat

رېتمە كەي:

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

بەندک بادا من بادا بەندک بادا من بادا
 بەندک بادا من بادا دەستم حافی گولیاندا
 بەندک بەندئ غەزالئ چاوەشئ تودەنالئ
 بەندک بەندئ عەیشانئ بەندک بادا من بادا
 چاوەشئ خال نیشانئ بەندۆ گدیۆ وەنەبی

نۆتە‌کە‌ی:

Bendik

Ben dik ba da mn ba da — ben dik ba da min ba da
 ben dik ba da mn ba da — des tm ha fê gul yan da Ben dik ben dê
 ge za lê — çaw re shê tu de na lê ben dik ben dê ay sha nê —
 ben dik ba da min ba da çaw re shê xal ni sha nê — ben do gid yo wen ne bi

سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دو)) ئەو سی پله دەنگیە پراو پری سی پله دەنگی یەکەمی چوارینە ی یەکەمی پەژە دروستکراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەژە ی دوەمی گەورە ی رۆژەهەلاتی ((دو راست)) کە پەژە ی بەیاتی یی ئەلین . له بەرئەو ی چوارینە ی دوەمی تیانیە ، بۆیە جۆری بەیاتیە کە ی دیار نیە .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast A Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

۲۷- چومە جزیری
نمونەى تیکستەکەى:

چومە جەزیرە جزیرا بۆتـان
شالور بولبولان بەهەوپا گۆتان
چومە جەزیرە جزیرا بۆتـان
شالورو بولبول بەهەوپا گۆتان
قیزکى ئامیدیان جرگى من سوتان
قیزکى دەلالیان جابەرگى من سوتان
لى لى لى لى لى لى لى لى لى
لى لى لى لى لى لى لى لى لى لى لى لى
جەرگى من سوتا جەرگى من سوتا

نۆتەکەى:

Çume cezêrê

Çu me ci zi rê ci zi ra bo tan sha lur bul bu
lan be heu ra go tan Çu me ci zi rê ci zi ra bo
tan sha lur ru bul bul be heu ra go tan qiz kê A mêt
yan cer gê min su tan qiz kê de lal yan ca ber ge m su
tan lê lê lê lêi lê i lê lêi lê i lê lêi lê i le lêi lê i le lêi
lê i lê i lê i lê i lê i lê i cer gê min su ta cer gê min su ta

سکینه کەى:

پله دەنگیەکانى بریتین له (سۆل، لا، سى کاربیمۆل، ری، می، پله دەنگى فای
بەرناکەوى، هەندى جار پله دەنگى سۆلى بەرئەکەوى، بەپى چىژى ئاوازهکە، پەيژە مۆسیقاکەى
بریتیه له پەيژە درووسترکراوى سەر پله دەنگى چوارەمى پەيژەى دووهمى گەورەى پۆژەه لاتی (سۆل
راست)، کە پەيژەى (دۆ چوارگای پیتە لیتین.

نمونەى سکینه کەى:

G Rast C Chwarga

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

همدلغانان بانینه بانیمه 2
 سسوان هاتن گوندیمه گوندیمه 2
 دانی بنیا ملامه ملامه 2
 همدلغانان بانینه بانینه
 سسوان والی ژیر تینه ژیر تینه
 همدلغانان بانینه بانینه
 دیم دلغانان بانینه بانینه

نۆته‌کە‌ی:

Hem dilwanan

Hem dil wa nan ba ni me ba ni me Hem dil wa nan ba ni me ba ni me
 sis wan ha tn gun di me gun di me sis wan ha tn gun di me gun di me da ni bn ye
 ma lê me ma la me da ni bn ye ma la me ma la me hem dil wa nan ba ni me
 ba ni me ses wan wa lê jêr tê ne jêr tê ne hem dil wa nan ba ni ne ba ni ne
 hem dil wa nan ba ni ne ba ni ne dem dil wa nan ba ni ne ba ni ne

سکێله‌کە‌ی:

پله دهنگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل .)) ئه‌و دوو پله دهنگیه پراو پری دوو پله دهنگی یه‌که‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله دهنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دو پاست)) که په‌یژه‌ی به‌یاتی پی ئه‌لین . له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی تیانیه ، بۆیه جۆری به‌یاته‌کە‌ی دیار نیه .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast A Beyat

نمونهی تیکستەکەى:

هەي بەردەو بەردەو بەردەو بنۆ
 لاوۆتوریا من بەردەبەهای
 ئادینەو کورۆ دەردەد نۆمۆ
 لاوۆ دەستى من بەردە بەهای
 ئادینەو کورۆ دەردە بنۆمۆ
 لاوۆ توریا لى بەردە بەهای

نۆتەکەى:

Hey berde

Hey be wer dew be___ r de ber___ de bno yo
 la wo o twr ya w e min ber___ deb hai ha di i
 new kue___ wr___ no de r de t no mo la___ wo o o des tê ê___
 min ber___ deb hai yai ha di i new kue___ wr___ no de r
 de t no mo la___ wo o o tur ya a a lê ber___ deb hoi

سکێلەکەى:

پلەدەنگیەکانی بریتین لە (سى، دۆکارديز، رى، مى، پلەدەنگى سۆل یشى بەرئەكەوى)، چوارینەى یەكەمى پراوپرى چوارینەى یەكەمى پەيژەدرووستکراوى سەر پلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى پۆژەهەلاتى (پى راست)، کە پەيژەى بەياتى پینئەلین، لە بەرئەكەوى چوارینەى دووهمى ئاشکرا نییە، جۆرى بەياتەكەشى ئاشکرا نییە.

نمونهی سکێلەکەى:

D Rast B Beyat

ریتەمەکەى:

۳۱- لاتەرە

نمونهی تیکستهکەیی:

لاتەرە لاتەرە لئ لئ بلی کنئ لئ لئ
سەد مال بدەفتەرە شیرین شەربەتی ئەزناخۆم
لاتەرە لاتەرە لئ لئ بلی کنئ لئ لئ
سەد مال بدەفتەرە شیرین شەربەتی ناخۆم
گوندئ شیخ ئەسکەرە لئ لئ بلی کنئ لئ لئ
گوندئ شیخە تەرە شیرین شەربەتی ناخۆم

نۆتەکەیی:

Latere

La te re la__ te__ re lê lê b lê ki nê lê__ lê sed mal b def
te__ re shi rin sher be têt na__ xom La te re la__ te__ re lê lê b lê ki nê
lê__ lê sed mal b def te__ re shi rin sher be têt na__ xom gun dê sht as__
ke__ re lê lê b lê ki nê lê__ lê gun dê ish shê qe te__ re shi rin sher be têt na__ xom

سکێلهکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ، رێ . هەندێجار پله دەنگی سوڵ یشی
بەر ئەکەوئ)) پله دەنگیەکانی پراو پری پله دەنگیەکانی چوارینەیی یەکەمی پەژە دروستکراوی
سەرپله دەنگی شەشەمی پەژەیی دوهمی گەرەیی پۆژەلاتی ((دۆ راست)) کە پەژەیی بەیاتی بی
ئەلین . له بەرئەوهی چوارینەیی دوهمی تیانیە ، بۆیە جۆری بەیاتیەکەیی دیار نیە ، تەنا بە پەژەیی
لا بەیات نازناو ئەکری .

نمونهی سکێلهکەیی :

C Rast A Beyat

ریتەکەیی:

نمونهی تیکسته‌کە‌ی:

مەم دەربەندان دەربەندان ئەها‌های‌های مەمۇ مەمۇ ناوی مەیندا
 بریندار وہی مەمۇ مەمۇ ناوی مەیندا ئەها‌های‌های مەمۇ مەمۇ ناوی مەیندا
 بریندار وہی مەمۇ مەمۇ تژ غەریبی یە ئەها‌های‌های مەمۇ بو میهوانی زەریبە
 بریندار وہی مەمۇ دایک‌کوریومەم نەنیاسی ئەها‌های‌های مەم لیدا دەربا مسریبە

نۆتە‌کە‌ی:

Memo

me m de r be n da n de r ben dan e ha i ha i ha i me m o me m mo na w i
 5 mi hen da bi ri n da wo i me m o me m mo na w i mi hen da e ha i
 9 ha i ha i me m o me m mo na w i mi hen da bi ri n da wo i me m o
 13 me m mo ti i ge ri bi ye e ha i ha i ha i me m o bu mi h wa n e
 17 ze ri ye bi ri n da wo i me m o da i ku r bu me m ne n ya si e ha i
 21 ha i ha i me m o l e da de r b a mi s ri ye e ha i ha i ha i me m o

سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ، ری.)) پله دەنگیه‌کانی پراو پری پله
 دەنگیه‌کانی چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله دەنگی شه‌شەمی په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
 رۆژه‌لاتی ((دۆ راست)) که په‌یژه‌ی به‌یاتی پێ ئەلین. له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی تیانیه، بۆیه
 جووری به‌یاته‌کە‌ی دیار نیه، تهنه‌ها به‌ په‌یژه‌ی لا به‌یات نازناو ئەکرێ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

C Rast A Beyat

۳۴- خال خانمی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

خالخانمی و خانمی خا خالخانمی و خانمی
خالخانمی و خانمی رهوشیت گۆوه‌ندان ناچمی
خالخانما من ئەوهو خا خالخانمی و خانمی
چاوان بیشو به‌ده‌واو رهوشیت گۆوه‌ندان ناچمی
خالخانما ئەرتۆشی خا خالخانمی و خانمی
هەرسیری قەرەقۆشی رهوشیت گۆوه‌ندان ناچمی

نۆته‌کە‌ی:

Xalxanmê

Xa l xa nm mêu xa nm mêu xa Xa l xa nm mêu xa nm mê Xa l xa nm mêu
xa nm mê rew shet go wen dan na çi mê Xa l xa nm ma mn e wew xa
Xa l xa nm mêu xa nm mê ça wan bi shu be de waw rew shet go wen dan na çi mê
Xa l xa nm ma er to shiu xa Xa l xa nm mêu xa nm mê her sê ri qe re qo shi rew
shet go wen dan na çi mê xal xa nm mê xa ni mê xa lal xa ni mê xa ni mê
xal xa nm mê xa ni mê rew shêl go wen dan na çi mê

سکێله‌کە‌ی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ، رێ.)) پله ده‌نگیه‌کانی پراو پری پله ده‌نگیه‌کانی چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروستکراوی سه‌ریله ده‌نگی شه‌شهمی په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌لاتی ((دۆ راست)) که په‌یژه‌ی به‌یاتی پێ ئەلین. له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی تیانیه، بۆیه جۆری به‌یاته‌کە‌ی دیار نیه، تهنه‌ها به‌ په‌یژه‌ی لا به‌یات ناو ئەبریت.

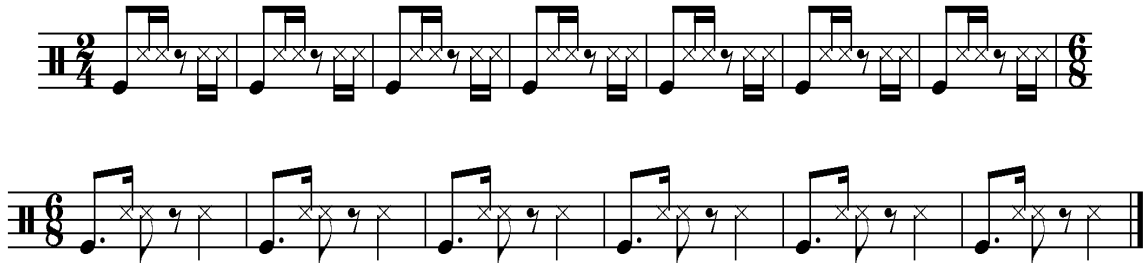
نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

C Rast A Beyat

رېتمه كەي:

ئەم ئاوازە يەككە لە وئاوازەنەي كە گۆرانى بېژبەيى بۆچونى خۆي ئەتوانى رېتمەكەي بگۆرى وەكو گۆرانىبېژ كازۆ ووتى، ئەمە گۆرانى گۆفەندە، بەواتاي ھاوتاي سەماوھە لپەركىيە، بۆيە گۆرانىبېژ ئەتوانى بە ئاسانى رېتمەكەي بگۆرى، لە نىوان رېتمەكانى 4/2 و 8/6 گۆرانكارىيان پىنكرىت.

نمونهى رېتمەكەي:

Nazê (Delal)

The musical score for 'Nazê (Delal)' is written in staff notation. It begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 2/4 time signature. The melody is characterized by a series of eighth and sixteenth notes, often beamed together, with some notes tied across bar lines. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

سكىئەكەى:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دۆ . ری ، می ناتور)) ، به پینی چیژی ئاوازه که په یژه مۆسیقای دروستکراوی سه رپله دەنگی شه شه می په یژه می دووه می گه وره می پۆژه لاتی ((دۆ راست)) ه . که نازناوی به یاتی هه یه ، له بهر ئەوه می پله می یه که می چوارینه می دووه می چاره که پله یه ک بلند کراوه ، نازناوی په یژه می به یاتی نه وا وەرئەگرئ .
نموونه می سکئیەکە می :

This block contains two short musical phrases. The first is labeled 'C Rast' and consists of a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The second is labeled 'A Beyati Nawa' and consists of a sequence of notes: A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. Both phrases end with a double bar line and repeat dots.

Lawka Serhed

سكیلهكەي:

پلەدەنگییهكانی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دۆ ، ڕی ، می سروشتی . فا# . سۆل)) .
 بهیچی چێژی ئاوازەكە پلەدەنگییهكانی چوارینەمی یەكەمی بریتین له ((لا . سی کاربیمۆل . دۆ ، ڕی)) ،
 كە لەسەر پلەدەنگی شەشەمی پەيژەمی دووهمی گەورەمی پۆژەهەلاتی دۆ راست دروست ئەبێت كە
 پەيژەمی بەیاتی سەر پلەدەنگی لا یە ، بەلام لەبەر ئەوەمی هەردووپلە دەنگی یەكەم می ناتور و
 دووهمی فادیژ كە هەردوو پلەدەنگی چوارینەمی دووهمن گۆرانکارییان پیکراوه بۆیە ، ئەتوانین بڵین
 ئەمە پەيژەمی بەیاتی عەجەم یان تاهیرە . وەكۆنەریتی ئەم پەيژە موسیقایە ، لەبەرەوخوارچوندا
 فادیژەكە ئەبێتەو بە فای سروشتی ،

نموونەمی سكیلهكەي :

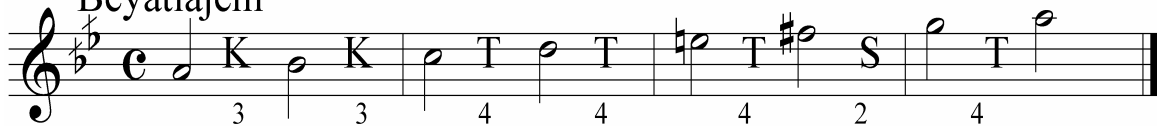
C Rast

A Beyat i Acem - Tahir

پەيژە موسیقاكەمی بەتەنها بەم جۆرە ئەنوسری.

Beyatijem

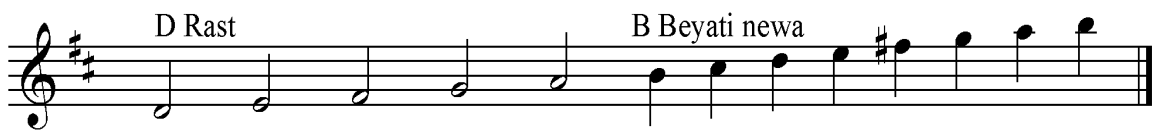
Lawkê Rohaê

سكیلهكەى:

پله دەنگیەکانی بریتین له (سى، دۆكاردیز، رى، مى، فادیز، سۆل)، چوارینەى یەكەمى بریتییه له (سى، دۆكاردیز، رى، مى)، كه پراوپرى چوارینەى یەكەمى په‌یژه دروستكراوى سەر پله‌دەنگى شەشەمى په‌یژهى دووهمى گەورەى رۆژه‌هەلاتى (رى راست) ه، كه په‌یژهى (سى به‌یاتى) پیئەلین، له بەر ئەوهى پله‌دەنگى یەكەمى چوارینەى دووهمى چاره‌كه پله‌یهك بڵندكراوه، بۆیه نازناوى په‌یژهى به‌یاتى نه‌وا وەر ئەگرئ.

نموونهى سكیلهكەى:

۲- ئاي لى نورى

نمونه تيكستكهى:

ئاي لى نورى لى لى نورى
 ئاي لى نورى لى نورى زالم نورى
 ئاي لى نورى لى لى نورى
 ئاي لى نورى لى نورى خايين نورى
 زراقى بى قسورى لى لى نورى
 زراقى بى قسورى نورى زالم نورى
 خهلكا ولاتى دورى لى لى نورى
 خهلكا ولاتى دورى زالم نورى

نۆتهكهى:

Ai lènurê

Ai lè nu rê lè nu rê lè lè nu rê Ai lè nu rê lè nu rê za
 lim nu rê Ai lè nu rê lè nu rê lè lè nu rê Ai lè nu rê lè nu rê xa
 yin nu rê zi ra we bê qus su rê lè lè nu rê zi ra wê bê qus su rê za
 lim nu rê xel ka we la tê du rê lè lè nu rê xel ka wê la tê du rê za lim nu rê

سكىلهكهى:

پلهدهنگيهكانى برىتين له (پى، مى كارىمۇل، فا، سۆل)، چوارىنهى يهكهمى پراوپرى
 چوارىنهى يهكهمى پەيژە درووستكراوى سەرپلهدهنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى پۇژەهلاتى
 (فارسى)، كه پەيژەى (پى بهيات) پىئەلئىن، لهبەر ئەوہى پله دەنگيهكانى چوارىنهى دووهمى
 دەرئەكەوتوہ بۇيە ھەر بەپەيژەى بهياتى پىئەلئىن.

نمونه تيكستكهى:

F Rast D Beyat

رېتمهكهى:

۳- ئەز خەلەفم

نمونهی تیکستهکەیی:

ئەز خەلەفم خەلەفم ھاوارەمیر ھاوارە میر ھاوارە میر
 ئەز خەلەفم خەلەفم مەز دین شێر حوکمی بۆتانە
 ھەدیاشورە سەدەفم ھاوارەمیر ھاوارە میر ھاوارە میر
 ھەدیاشورە سەدەفم مەز دین شێر حوکمی بۆتانە

نۆتەکەیی:

Ez xelefim

z xe le fim xe le fim ha wa re mir ha wa re
 mir ha wa re mir az xe le fim xe le fim maz di n shê r
 huk mê bo ta ne hed ye shu rê se de fim ha
 wa re mir ha wa re mir ha wa re mir hed ye shu rê
 se de fim maz di n shê r huk mê bo ta ne

سکێلەکەیی:

پلەدەنگیەکانی بریتین لە (لا، سی، دۆکاردیز، پێ، می، فا#، سۆل، لا)،
 چوارینەیی یەکەمی بریتیه لە (سی، دۆکاردیز، پێ، می)، کە پراویری چوارینەیی یەکەمی پەیزە
 دروستکراوی سەر پلەدەنگی شەشەمی پەیزەیی دووهمی گەورەیی پۆژەهەلاتی (پێ راست)، کە پەیزەیی
 (سی بەیات)ی پینتەلین، لەبەرئەوەی پلەیی یەکەمی چوارینەیی دووهمی چارەکە پلەیهک بۆندکراوە،
 بۆیە نازناوی پەیزەیی بەیاتی ئەوا وەرئەگرێ.

نمونهی سکێلەکەیی:

D Rast B Beyati newa

ریتەمەکەیی:

۴- ئای لی کنی (۱)

نمونه‌ی تیکسته‌کهی:

ئای لی کنی لی لی مالا منی وای وای
 ئای لی کنی لی لی ئه‌مری منی وای وای
 وه‌زنه‌کنم لی لی نه‌ دریژم وای وای
 ته‌ک ریپانه لی لی بیژدا بیژم وای وای
 ئای لی کنی لی لی مالا منی وای وای
 ئای لی کنی لی لی ئه‌مری منی وای وای

نۆته‌کهی:

Ai lê kinê

Ai_ lê ki nê lê lê lê ma la mi nê wai wai Ai_ lê ki nê lê lê lê
 em rê mi nê wai wai we z na ki ni m lê lê ne di rê jim wai wai
 te k rê ha ne lê lê lê bej da bê jm wai wai ax_ lê ki nê lê lê lê
 ma la mi nê wai wai Ai_ lê ki nê lê lê lê em rê mi nê wai wai

سکینه‌کهی:

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ، ری. هه‌ندیجار پله‌ ده‌نگی سوۆل یشی
 به‌ر ئه‌که‌وی)) پله‌ ده‌نگیه‌کانی پراو پری پله‌ ده‌نگیه‌کانی چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ دروستکراوی
 سه‌رپله‌ ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی ((دۆ راست)) که‌ په‌یژه‌ی به‌یاتی پی
 ئه‌لین . له‌ به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی تیانیه ، بۆیه‌ جوۆری به‌یاته‌کهی دیار نیه ، ته‌نا به‌ په‌یژه‌ی
 لا به‌یات نازناو ئه‌کری .
 نمونه‌ی سکینه‌کهی :

C Rast A Beyat

ریتمه‌کهی:

۵- ئای لی کنی (۲)

نمونه‌ی تیکسته‌کهی:

ئای لی کنی لی لی مالا منی وای وای
 ئای لی کنی لی لی ئه‌مرئ منی وای وای
 وه‌زنه‌کنم لی لی نه‌ دریژم وای وای
 ته‌ک ری‌هانه لی لی بیژدا بیژم وای وای
 دلئ خورتا لی لی پیر دکبیژم وای وای
 دلئ خورتا لی لی پیر دکبیژم وای وای

نۆته‌کهی:

Ai lê knê 2

Ai lê ki nê lê lê__ ma la mn nê wai wai ai lê ki nê lê lê__
 am rê mn nê wai wai ez ne kin nim lê lê__ ne di rê ê jm wai wai__
 tek rê ha ne lê lê__ mj de bê jm wai wai di lê xur ta lê lê__
 pir dik bê jm wai wai di lê xur ta wai wai__ pir dik bê jm wai wai

سکینه‌کهی:

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی. که پراویری
 چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌ر پله‌ ده‌نگی چواره‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی
 پۆژه‌لاتی (دۆ راست)، که په‌یژه‌ی فای چوارگایی ئه‌وتری.
 نمونه‌ی سکینه‌کهی:

C Rast
 F Chwarga

پینمه‌کهی:

٦- ئاخ لى كنى

نمونەى تىكىستەكەى:

ئاي لى كنى لى لى مالا منى واي واي
 ئاي لى كنى لى لى ئەمرى منى واي واي
 ئاي لى كنى لى لى ھورى مورى واي واي 2
 خان وەردەكا لى لى گۆلا كورى واي واي 2
 ئەزاموسم لى لى تىز من دورى واي واي 2

نۆتەكەى:

Ax lê knê

Ax lê ki nê lê lê__ ma la a mi nê wai wai ax lê ki nê
 lê lê__ am rê mi nê wai wai ax lê ki nê lê lê__ hu ri__ mo ri wai wai
 ax lê__ ki nê lê lê__ hu ri__ mo ri wai wai xan wer de ka lê lê__ go la__ ku ri
 wai wai xan wer__ de ka lê lê__ go la__ ku ri wai wai ez ra mu sim lê lê__
 tj min__ du ri wai wai az ra__ mu sm lê lê__ tj min__ du ri wai wai

سكىلەكەى:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((لا . سى كارىيمۆل . دۆ . رى ، مى ناتور)) ، بەپىيى چىزى
 ئاوازەكە پەيژەمۆسىقاي دروستكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دووھى گەورەى پۆژھەلاتى ((
 دۆ راست)) . ە . كە نازناوى بەياتى ھەيە ، لە بەر ئەوھى پلەى يەكەمى چوارىنەى دووھى چارەكە
 پلەيەك بىلد كراوہ ، نازناوى پەيژەى بەياتى نەوا وەرئەگرى .

نمونەى سكىلەكەى :

C Rast A Beyati Nawa

رىتمەكەى:

۷- ئاخویمان

نمونەى تیکستەكەى:

ئاخویمان شەكرايە پى دورەخە بەرنايە چاوی مەد وی دەمایە ئاخویمان شەكرايە
ئاخویمان شەكرايە پى دورەخە بەرنايە چاوی مەد وی دەمایە پى دورە خەبەرنايە
چاوی مەد وی دەمایە ئاخویمان شەكرايە سەبرامن بەتەنایە شیرینی نو گەهایە
تە ئەزکۆشتم ئەز هەلاندیم تەز قوتکوریمیش دنیايە تەز بەردامە دنیايە

نۆتەكەى:

Axuyeman

Ax xu ye man shek ra__ yê rêy du__ re xe__ ber na__ ye
ça wê__ med wê__ de ma a yê__ a xo ye ma a n shi k r a yê
Ax xu ye man shek ra__ yê rêy du__ re xe__ ber na__ ye
ça wê__ med wê__ de ma a yê__ a xo ye ma a n shi k r a yê
seb ra min bê te na__ ye shi ri__ ni nu ge ha ye__ seb ra min bê te na__ ye
shi ri__ ni nu ge ha ye__ tez kush__ tim ez__ he la n dim__
tez qut__ kr ri mish di n ya yê__ tez ber da__ me__ di n ya a yê

سكىئەكەى:

پلە دەنگىەكانى بریتىن لە: رى، مى كاربىمۆل، فا، سۆل، لای سىرۇشتى. كە پىراوپىرى
چوارىنەى يەكەمى پەيژە درووستكراوى سەر پلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى
پۆژەلەتى (فا راست)، كە پەيژەى رى بەياتى پى ئەوترى، لە بەرئەوهمى پلە دەنگى چوارىنەى
دووهمى چارەكە پلەيەك بلىندكراوہ بۆيە بە بەياتى نەوا ناسراوہ.

نمونەى سكىئەكەى:

F Rast D Beyati Nawa

۸- باران ویکر

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

باران ویکر خونه خونه بارانی بارانی
 دباری سەر دەر دوکوله بارانی بارانی
 رۆژنامه رۆژ تابوسایه بارانی بارانی
 خەباتی کش دەستومله بارانی بارانی

نۆته‌کە‌ی:

Baran wêkird

Ba ran wê kir xu ne xu ne ba ra nê ba ra nê de ba__ le ser der du kul le
 ba__ ra nê ba ra nê roj na me roj ta bu sa ye ba ra nê ba ra nê
 xe ba__ tê ksh des tu ml le ba__ ra nê ba ra nê roj na me roj ta bu sa ye
 ba ra nê ba ra nê xe ba__ tê ksh des tu ml le ba__ ra nê ba ra nê

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (دۆ . پێ . می کاربیمۆل . فا) به‌پێی چێژی ئاوازه‌که‌ په‌یژه‌
 مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌ له په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
 رۆژه‌لاتی (فا راست) که‌ په‌یژه‌ی پێ - به‌یات ی پێ ئه‌لێن له به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی ئاشکرا
 نیه‌ جووری به‌یاته‌کە‌شی ئاشکرا ناییه‌ .
 نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

F Rast D Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

۹- ژبیری تی

نمونه‌ی تیکسته‌کهی:

ژبیریتتیا ژبیریتتی وی گوندوکاوام ژبیریتتی وی
 بی‌ریتتی هاژبیریتتی وی گوندوپندام ژبیریتتی وی
 به‌ژراف دیره لی تی وی گوندوزهریام ژبیریتتی وی
 به‌ژراف دیره لی تی وی گوندوپندام ژبیریتتی وی

نوته‌کهی:

Jbiryê tê wê

Ji bir yê _____ ti wa j Ji bir yê _____ ti wê gu n do _____ ke wa m

Ji bir yê _____ ti wê bi r yê _____ ti ha j bi r yê _____ ti wê

gu n do _____ ri n da j bi r yê _____ ti wê be j zi _____ ra v di _____

re lê _____ ti wê gu n do _____ ze r ya mish bi r ye _____ ti wê

be j zi _____ ra v di re lê _____ ti wê gu n do _____ ri n da ml bi r yê _____ ti wê

سکیله‌کهی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له (ری، می‌کاربیمۆل، فا، سۆل، لا)، به‌پیی چیتتی ئاوازه‌که
 په‌یژه‌مۆسیقا‌کهی بریتیه‌له په‌یژه‌درووستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی چواره‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی
 رۆژ هه‌لاتی (دۆراست)، که په‌یژه‌ی (فا چوارگای پیئه‌لین هه‌رچه‌نده کۆتایی ئاوازه‌که به پله‌ده‌نگی)
 (فا کۆتایی نایه‌ت و پله‌ده‌نگی چواره‌می چوارینه‌ی یه‌که‌می تیانیه‌ه).

نمونه‌ی سکیله‌کهی:

C Rast F Chwarga

ریتمه‌کهی:

۱۰- بیرتی

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

ده‌مام گو برتی برتی قوربان برتی 2
کافی خۆتی مالی کیمه مرا برتی 2
ئه‌و چسال بوودلکی من خۆ گرتی
ئیتهره‌س بوژی دهستی من گرتی

نۆته‌که‌ی:

Birti

De ma m go bi ti bi r ti qu r ban bi r ti
De ma m go bi ti bi r ti qu r ban bi r ti
ka fê xo tê ma lê ki__ me mi__ ra br ti ka fê xo tê ma lê
ki__ me mi__ ra br ti ew çi sal bu di le ki mi n xo
gir ti ey rir as pu jê__ des ti__ min gir ti

سکیله‌که‌ی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له (ری، می‌بیمۆل، فا، سۆل، لابییمۆل و له‌سه‌ره‌تاشدا لای سروشتی، سی‌بیمۆل)، ئەم ئاوازه له‌به‌رئەوه‌ی جوانکاری و به‌کارهێنانی زیاتری په‌یژه‌یه‌می موسیقای تیاپه، ئەمه‌ش له تاییه‌تمه‌ندیه‌کانی ئاوازی فۆلکلۆریدا ده‌گمهنن، بۆیه به‌چاکم زانی به‌کارهێنانی پله ده‌نگی (لا بیمۆل که پله‌ی سه‌ره‌کی په‌یژه‌که‌یه و هه‌روه‌ها به‌کارهێنانی پله ده‌نگی لای سروشتی که پله‌ده‌نگی په‌یژه‌یه‌کی تره‌که په‌یژه‌ی سی بیمۆل ماژۆره) ته‌نها به‌جوانکاری ناوی بنیم وه‌کو دیارده جیهانیه‌که که ته‌نها گرنگی به په‌یژه‌ی سه‌ره‌کی ئه‌دری. هه‌روه‌ها ئه‌شتوانین بڵیین ئەم ئاوازه گریه‌به‌ستی دووپه‌یژه‌ی (سی بیمۆل میجه‌رو می بیمۆل میجه‌ر) بن.

نمونه‌ی سکیله‌که‌ی:

Bb Major Eb Major

ریتمه‌که‌ی:

۱۱- بهیره دستار (له گۆرانیه کانی ته حسین تهها).
نمونه ی تیکسته که ی:

بهیره دستار بهیره بهیره
دهردی مه گه لیک گرانه گرانه 2
دهنگی دستاری گرینه نالینه 2
ئاخ و فیغان و ههواره ههواره 2
بهیره دستار بهیره بهیره
ئاخ و فیغان و ههواره ههواره

نۆته که ی:

Bihêre destar

B hê re des tar bi hê re bi hê re der di me ge lek gi ra ne gi
ra ne B hê re des tar bi hê re bi hê re der di me ge lek gi ra ne gi ra ne
den gê des ta ri gi ri ne na li ne den gê des ta ri gi ri ne na li ne
a xu fi ga nu he wa re he wa re a xu fi ga nu ge wa re he wa re
bi he re des tar bi hê re bi hê re a xu fi ga nu he wa re he wa re

سکینه که ی:

پله دهنگیه کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لای سروشتی، سی بيمۆل، دۆ،
چوارینه ی یه که می پراویری چوارینه ی یه که می په یژه درووستکراوی سه ر پله دهنگی شه شه می په یژه ی
دووهمی گه وره ی پۆژه له لاتی (فا راست)، که په یژه ی ری به یاتی پی ئه وتری، له به رئه وه ی پله دهنگی
چوارینه ی دووهمی چاره که پله یه ک بۆندکراوه بۆیه به به یاتی نه وا ناسراوه.
نمونه ی سکینه که ی:

F Rast D Beyati Nawa

ریتمه که ی:

۱۲- بوهاره

نمونه‌ی تیکسته‌کهی:

بوهاره و بوهاره ناوی تو نازداره
 بوهاره و بوهاره ناوی تو نازداره
 ئەز عاشقی تهمه دنیا لمن نه‌یاره
 ئەز عاشقی تهمه دنیا لمن نه‌یاره

نۆته‌کهی:

Buhare

Bu ha reu bu ha re u na wê te naz
 da re ax Bu ha reu bu ha re na wê te naz
 da re az a shi qê te me din ya limin ne
 ya re az a shi qê te me din ya limin ne ya re

سکیله‌کهی:

پله دهنگیه‌کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لای سروشتی، سی بیمۆل، دۆ، چوارینه‌ی یه‌که‌می پراوپری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه درووستکراوی سه‌ر پله دهنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (فا راست)، که په‌یژه‌ی ری به‌یاتی پی ئه‌وتری، له به‌رئه‌وه‌ی پله دهنگی چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که پله‌یه‌ک بۆندکراوه بۆیه به به‌یاتی نه‌وا ناسراوه.
 نمونه‌ی سکیله‌کهی:

F Rast D Beyati Newa

ریتمه‌کهی:

۱۳- جزیره جزیره

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

جزیره جزیره مالئ من مالئ من مالئ من مالئ من
 جزیره جزیره بوری تەش ئەمرئ من ئەمرئ من
 جیۆمەسکەنی میرە مالئ من مالئ من مالئ من
 جیۆمەسکەنی میرە بوری تەش ئەمرئ من ئەمرئ من
 جزیرها بۆتایا مالئ من مالئ من مالئ من
 مەسکەنی خورتایا مالئ من مالئ من مالئ من

نۆتە‌کە‌ی:

Cizire Cizire

Ciz zi re ciz zi re e ma lê min ma lê min ma lê min
 Ciz zi re ciz zi re e bu ri tush em rê min em rê min ciu mes ke nê
 mi re e ma lê mn ma lê min ma lê min ciu mes ke nê mi re e
 bu ri tuj em rê min am rê min ciz zi ra bo ta yê e ma lê min ma
 lê min ma lê min mes ke nê xur ta yê e ma lê min ma lê min ma lê min

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (دۆ . رۆ . می کاربیمۆل . فا) به‌پێی چیژی ئاوازه‌که‌ په‌یژه
 مؤسیفاکه‌ی بریتیه‌ له په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌پرۆژه‌لاتی
 (فا راست) که‌ په‌یژه‌ی رۆ - به‌یات ی پێ ئه‌ئینله‌ به‌رئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی ئاشکرانیه‌ جووری
 به‌یاته‌که‌شی ئاشکرا ناییه .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

F Rast D Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

6/8

۱۴- چل چل کهزی
نمونہی تیکستہ کهی:

چل چل کهزی چل کهزی
چل چل کهزی تا وهرزی
مبسورهدا دابو گهزی
مدگوئه هته دگوم خوزی

نۆته کهی:

Çil Çil kezi

Çil çil ke zi çil ke zi çil çil ke zi ta__ wer zi
Çil çil ke zi çil__ ke zi çil çil ke zi ta__ wer zi
me b su re da bu__ ge zi me d go eh ted gom xu zi
me b su re da bu__ ge zi me d go eh ted gom xu zi

سکینه کهی:

پله دهنکیه کانی بریتین له: ری، می کاریمیۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی
بیمۆل، دۆ، چوارینهی یه که می پراویری چوارینهی یه که می په یژه دروستکراوی سهر پله دهنکی
شه شه می په یژهی دووه می گهورهی رۆژه لاتی (فا راست)، که په یژهی ری به یاتی پی ئه وتری، له
به رئه وهی پله دهنکی چوارینهی دووه می چاره که پله یه ک بلندکراوه بۆیه به به یاتی نهوا ناسراوه.
نمونہی سکینه کهی:

F Rast D Beyati Newa

ریتمه کهی:

۱۶- چۆغى منوش

نمونهى تيكستكهى:

چۆغى منوش هيريا بهرانه واى مالى منوش هيريا بهرانه
 دابوورستن دهستى نهزانا واى مالى من و دهستى نهزانان
 چۆغيم تهنكه مهگریش ملانا واى مالى من و مهگریش ملانه
 چۆغى منوش هريا بهرانه مالى منوش هريا بهرانه
 دابو رستم دهستى نهزانه چۆغيم تهنكه نهگریت ملانه

نۆتهكهى:

Çogê minush

Ço gê mn osh hir ya ber ra ne wey ma lê mn oish hi ri ya ber
 ra ne da bu ris tin des tê ne za ne wey ma lê mnu u
 des tê nez a nan ço gêm ten ge neg rish mil la ne wey
 ma lê mnu u ne g rish mil la ne ço gê mi nu sh hir ya ber
 a ne ma lê mi nush hir ya ber a ne da bu ris tim
 des tê nez za ne ço gê m te n ge neg rit mil la ne

سكىلهكهى:

پله دهنگيهكانى بریتين له: رى، مى كاربيمۆل، فا، سۆل، لای سروشتى، سى بيمۆل، دۆ،
 چوارينهى يهكه مى پراوپرى چوارينهى يهكه مى په يژه درووستكراوى سهر پله دهنگى شهشه مى په يژه
 دووه مى گه وهى رۆژه لاتی (فا راست)، كه په يژه رى بهياتى پى ئه وترى، له بهرئوهى پله دهنگى
 چوارينهى دووه مى چاره كه پله يهك بئندكراوه بۆيه به بهياتى نهوا ناسراوه.

نمونهى سكىلهكهى:

F Rast D Beyati Newa

۱۷- چومە جەزیرى (لە گۆرانپهکانى حەسەن جەزراوى).

نمونهى تیکستهکەى:

چوم جەزیرى باخچەیه و هاتم جەزیرى باخچەى
 گولو ریحان تیدا یه گول و ریحان تیدایه
 وهى که شه رناخ بیداروها وهى که شه ناخ بیداره
 قیزى گرتى هاواره ئاخ کچى گرتى هـاواره
 کچى چومه ئەو ههواره ئەز چونکم لاوهک برینداره
 قچى چومه ئەوههواره چونکم لاویک برینداره

نۆتهکەى:

Çum cezîrê

Çum ce zi_ rê_ bax çê yeu ha_ tim ce zi_ rê_ bax çê ye
 gul lu rê_ han_ tê da ye_ ax_ gu lu rê_ han_ tê da ye
 wêi ke sh er na x bi da reu_ ha_ wêi ke she r na x bi da_ re
 qi_ zê gi r ti_ i he wa re_ ax_ ke çî gi r ti_ he wa_ re
 ke çî çu_ me w he wa re_ a z çun km la_ wêk brin da re
 qi zêk çu_ me w he wa re_ çun_ kim la wi k bi_ rin da re

سکێلهکەى:

پله دەنگیهکانى بریتین له: رى، مى کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتى، سى بيمۆل، دۆ،
 چوارینهى یهکەمى پراویرى چوارینهى یهکەمى پهیزه دروستکراوى سهر پله دەنگى شهشه مى پهیزه
 دوومى گهوهى رۆژه لاتى (فا راست)، که پهیزه رى بهیاتی پى ئەوترى، له بهرئوهى پله دەنگى
 چوارینهى دوومى چارهکه پلهیهک بڵندکراوه بۆیه به بهیاتی نهوا ناسراوه.

نمونهى سکێلهکەى:

F Rast D Beyati Newa

۱۸-دەبلور لور

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

دەبلور لور لور لور لور لور دەبلور لور لور لور لور لور لور
 دەبلور لور لور لور لور لور دەبلور لور لور لور لور تەشییە
 تەشیا مژ دارە بییە دەبلور لور لور لور لور لور لور
 تەشیا مژ دارە بییە دەبلور لور لور لور لور تەشییە
 ئی شەف چوبوم گۆڤەندی دەبلور لور لور لور لور لور
 ئی شەف چوبوم گۆڤەندی دەبلور لور لور لور لور تەشییە
 کەتم دەستی بەربویە دەبلور لور لور لور لور لور
 کەتم دەستی بەربویە دەبلور لور لور لور لور تەشییە

نۆتە‌که‌ی:

Deblur lur

Deb lu r lur lur lu r lu r lur deb lu r lur lu r lu r lur lur deb lu r lur
 lur lu r lu r lur deb lu r lur lu r t e shi ye tesh y a mij da re__bi__ye deb lu r lur
 lu r lu r lur lur tesh y a mij da re__bi__ye deb lu r lur lu r t e shi ye
 i she w çu bum go__we n dê deb lu r lur lu r lu r lur lur i she w çu
 bum go__we n dê deb lu r lur lu r t e shi ye ke tim__des tê ber__bu__ye
 deb lu r lur lu r lu r lur lur ke tim__des tê ber__bu__ye deb lu r lur lu r t e shi ye

سکێله‌که‌ی:

پله دەنگی یه‌کانی بریتین له ((لا . سی‌بیمۆل . دو# . ری . می . فای سروشتی . سوۆل)) .
 چوارینه‌ی یه‌که‌می پراویپی چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ده‌رووست کراوی سه‌ریله‌ی پینجه‌می په‌یژه‌ی
 یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (ری ماژۆر هارمۆنی - عه‌جه‌م هارمۆنی) یه . نازناوی په‌یژه‌ی ((حیجاز
 نه‌هاوند یان زمزه)) وه‌رئه‌گریت ، " بنواره لاپه‌ره‌ی 50 بره‌گی ب " .

نمونه‌ی سکێله‌که‌ی :

Ajem - Major Harmoni Hijaz nehawend - Zmzme

۱۹- دە سولتانی

نمونهی تیکستهکەیی:

دەلێ لێ لێ لێ دەلێ لێ لێ دەلێ لێ لێ دەلێ لێ لێ
 دەلێ لێ لێ لێ دەلێ لێ لێ دەلێ لێ لێ دە سولتانی
 چلەک دۆشیلێ چلەک دۆشێ چلەک دۆشیلێ بیریقانـ
 چلەک دۆشیلێ چلەک دۆشێ چلەک دۆشیلێ بیریقانـ
 دەلێ لێ لێ لێ دەلێ لێ لێ دەلێ لێ لێ دەلێ لێ لێ
 دەلێ لێ لێ لێ دەلێ لێ لێ دەلێ لێ لێ دە سولتانی

نۆتەکەیی:

Desultanê

De lê lê lê lê de lê lê lê ê de lê lê lê lê de lê lê lê
 de lê lê lê lê de lê lê lê ê de lê lê lê lê de sul ta nê çî lek do shê lê
 çî lek do shê ê çî lek do shê lê bê ri va nê çî lek do shê lê çî lek do shê ê
 çî lek do shê lê bê ri va nê De lê lê lê lê de lê lê lê ê de lê lê lê lê
 de lê lê lê de lê lê lê lê de lê lê lê ê de lê lê lê lê de sul ta nê

سکێلهکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین له (دۆ . پێ . می کاربیمۆل . فا) به پێی چێژی ئاوازەکه
 په یژه مۆسیقاکی بریتیه له په یژه درووستکراوی سه ره پله دەنگی شه شه می په یژه ی دوهمی گه وره ی
 پۆژه لاتێ (فا راست) که په یژه ی پێ - به یات ی پێ ئەلین له به ره ئه وه ی چوارینه ی دوهمی ئاشکرانیه
 جوۆری به یاتە که شی ئاشکرا ناییه .

نمونهی سکێلهکەیی:

F Rast D Beyat

ریتمهکەیی:

۲۰- دەلالی یار وەسو

نمونهی تیکستهکەیی:

دەلالی یار وەسو ئەزناچمە گونییە

بەرنادەم شاناکەم هائەز جوتی گولییە

چی کولە چی دەردە دایە دلی زەرییە

نۆتەکەیی:

Delalê yar weso

de la lê _____ yar we so _____ az na çi me gu ni ye

de la lê _____ yar we so _____ az na çi me gu ni ye

ber na de m sheh na ke m ha az cu tê gu li ye

ber na de m sheh na ke m ha az cu tê gu li ye çi ku le _____ çi der de _____

da ye di li ze ri ye çi ku le _____ çi der de _____ da ye di li ze ri ye

سکیلهکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە (رێ، می بيمۆل، فا#، سۆل)، که چوارینهیەکی دەنگی پراوپی چوارینهی یەکەمی پەژە درووستکراوی سەر پله دەنگی پینجەمی پەژە یەکەمی گەورە پۆژەهەلاتی (سۆل ماژۆر)، که پەژە (رێ حیجازی پینەلین، لە بەرئەوهی چوارینهی دوومی دەستکاری نەکراوە، یان بلین ديار نیه دەستکاری کرابی بۆیه نازناوی پەژە (حیجاز عەجەم - زنجران) هەیه.

نمونهی سکیلهکەیی:

G Major Harmoni   D Hijaz Ajem ((Znjan))

ریتمهکەیی:

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

دەشتا موشی مە‌بدارۆ دەلالی‌ولێ دەلالی‌ولێ و لێ لێ بیبـۆ
 دەشتا موشی مە‌بدارۆ تە‌دلێ من عە‌مرێ من بقوربانانـە
 لێ دچیریان بە‌رخوکارو دەلالی‌ولێ دەلالی‌ولێ و لێ سە‌یدا من
 لێ دچیریان بە‌رخوکارو تە‌دلێ من عە‌مرێ من بقوربانانـە

نۆتە‌کە‌ی:

Delalêu

Ge sh ta mu shê meb da__ ro _____ de lal yê u lê _____
 de lal yê u lê _____ de lal yê u lê u lê _____ lê b ê bo
 desh ta__ mu shê__ me da__ ro _____ te di lê__ mi__ n em__ rê__ mi b qu r
 ba__ na__ te _____ lê de çir ya n ber xu _____ ka__ ro _____
 de lal yê u lê _____ de lal yê u lê _____
 de lal yê u lê u lê _____ sey__ da min _____ lê de çê u__ yan ber _____
 xu ka__ ro _____ te di lê__ mi__ n em__ rê__ mi b qu r ba__ na__ te

سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە: دۆ، رێ، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی
 بیمۆل، دۆ، چوارینە‌ی یە‌کە‌می پراویری چوارینە‌ی یە‌کە‌می پە‌یژە درووستکراوی سەر پله دەنگی
 شە‌شە‌می پە‌یژە‌ی دوو‌می گە‌ورە‌ی رۆژ‌هە‌لاتی (فا راست)، کە پە‌یژە‌ی رێ بە‌یاتی یێ ئە‌وتری، لە
 بە‌رئە‌وه‌ی پله دەنگی چوارینە‌ی دوو‌می چارە‌کە پله‌یە‌ک بۆ‌ندکراوه بۆ‌یه بە‌ بە‌یاتی ئە‌وا ناسراوه.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

F Rast D Beyati Newa

۲۲- دەلى لى لى

ئەم ئاوازم بەدوو جۆره رىتم گۈلى بوو.

نمۇنە تىكىستەكەي:

دەلى لى لى لى لى وانى بحەسرەتا يەريوانى
دەلى لى لى لى لى مەتى شاھين كەتنە وامىللەتى
وہکا ھەم ھەرن داوہتى وەکا ھەم ھەرن داوہتى
خەلس نابژ نەبارەتى خەلاس نەبو نەبارەتى

۱- نۆتەكەي:

Delê lê lê (1)

De lê lê lê ê di li wa nê yê bi hes re ta ye ri wa nê
De lê lê lê ê lê lê me tê yê sha hin ket ne wa mil le te
we ka he m he rin da wa tê yê we ka hem he rin da we ti
xe lis na a bê j ne ba re ti i xe las na buj ne ba re ti

سكىلەكەي:

پلە دەنگیەکانی بریتین لە (رئ، می بيمۆل، فا#، سۆل)، که چوارینه یه کی دەنگی پراوپری
چوارینه ی یه کەمی پە یژە درووستکراوی سەر پلە دەنگی پینجەمی پە یژە ی یه کەمی گەورە ی پۆژە لەتی
(سۆل ماژۆر)، که پە یژە ی (رئ حىجازى پیئەلین، لە بەرئەوہ ی چوارینه ی دوومی دەستکاری
نەکراو، یان بلین ديار نیه دەستکاری کرابى بۆیه نازناوی پە یژە ی (حىجاز عەجەم - زنجران)
هە یه.

نمۇنە تىكىستەكەي:

G Major Harmoni D Hijaz Ajem ((Znjan))

رىتمەكەي:

Delê lê lê (2)

De lê lê lê ê _____ di li wa nê yê _____ be hes

re ta _____ ye ri wa nê _____ De lê lê lê ê _____ lê lê

me tê yê _____ sha hin ket ne _____ wa ma lê te _____ w ri wa

nê _____ wa ka he m he _____ rin da wa tê ye _____ we ka

hem he _____ rin da re ti _____ xe lis na a bê _____

ne ba rê ti i _____ xe las na buj _____ ne ba re ti _____

سكىلەكەى:

پلە دەنگیەکانی بریتین لە (رێ، می بیمول، فا#، سوڵ)، که چوارینه یه کی دەنگی پراویپی چوارینه ی یه که می په یژه درووستکراوی سەر پلە دەنگی پینجەمی په یژه ی یه که می گه وره ی رۆژه لاتى (سوڵ ماژۆر)، که په یژه ی (رێ حىجازى پیئەلین، له بهرئوه ی چوارینه ی دوومى دەستکاری نه کراوه، یان بلێین دیار نیه دەستکاری کرابی بۆیه نازناوی په یژه ی (حىجاز عه جه م – زنجران) هه یه.

نموونه ی سكىلەكەى:

G Major Harmoni   D Hijaz Ajem ((Znjran))

ریتمه کهى:

۲۳-دم دم

نمونه تیکسته که ی:

دم دم هاتی بهر کۆلانی بهرددانین سهر بهرانی
دابچیکه یین جی لیکدانی دابچیکه یین جی لیکدانی
دابچیکه یین جی لیکدانی دابچیکه یین جی لیکدانی

نۆته که ی:

Dim Dim

Dim dim hat ber ko la nê ber d da nê ser be la nê da bi çê
keyin ciy — lêk za nê da bi çê keyin ciy — lêk da nê da bi çê
keyin ciy — lêk za nê da bi çê keyin ciy — lêk da nê

سکینه که ی:

پله دهنگيه كانیبریتین له (دۆ، ری، می، فا، سۆل، لا)، به پیی چیژی ئاوازه که
په یژه مۆسیقا که ی بریتیه له، په یژه یه که می گوره ی پۆژه لاتی (فا ماژور-عه جه م).
نمونه ی سکینه که ی:

F Major

ریتمه که ی:

تیپی مۆسیقای بیرهمیرد

۲۴- دیاربەکر براقە

نمونهی تیکستهکەیی:

دیاربەکر براقە لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی
خورتا لێی کرد سڵاڤا لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی
ئەزو یاری مەشییان لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی
هور هاتی قوناڤە لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی لۆی

نۆتەکەیی:

Diyarbekir brave

Di a r bek kir bi ra a__ we e l oi loi__ i l oi loi__ i lo i lo i loi ma la a__ min

qo r ta lêy kir si la a__ we e l oi loi__ i l oi loi__ i lo i lo i loi am rê min

e__ zu ya rê me shi__ ya n l oi loi__ i l oi loi__ i lo i lo i loi ma la a__ min

hu hur ha ti qu na__ we e l oi loi__ i l oi loi__ i lo i lo i loi am__ rê min

سکێلەکەیی:

پله دەنگیەکانیبریئین له (می، فا، سۆل، لا، سیبیمۆل، دۆ)، بەپێی چێژی ئاوازەکە
په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتییە له، په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (فا ماژۆر-عه‌جه‌م).

نمونهی سکێلەکەیی:

F Major

ریتمه‌کەیی:

۲۵- دەلیم برن

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

دەلیم برن ئەسکەرە جان و جان	دەلیم برن ئەسکەرە ۆی یەمان
ئەچاوشی جوانترکا جان و جان	کۆماندانێ نیرومییە لی ئاخ یەمان
چ وەخت بگرە تەسکەرە لی زاریامن	چ وەخت بگرە تەسکەرە ۆی یەمان
ل لەشکریا جوانترکا مالامــــن	ژ ئەسکەریا رۆمییە مالا مــــن

نۆتە‌کە‌ی:

Delêm birn

De lêm bi rin es ke re oi a ma n de lêm bi rim
 es ke re ca nu can ko man da nê ru mê ye lê ax ye man
 ew ça wi shi cwan tr ka can u can çi wext big re tes ke re
 oi a ma n çi wext bi gire tes ke re lê zar ya min ji es ker ya
 ru mê ye ma la min li lesh ker ya cwan tir ka ma la min

سکیله‌کە‌ی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە: رێ، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی بيمۆل، دۆ، چوارینە‌ی یەکە‌می پراویری چوارینە‌ی یەکە‌می پە‌یژە درووستکراوی سەر پله دەنگی شە‌شە‌می پە‌یژە‌ی دوو‌می گە‌ورە‌ی رۆژ‌هە‌لاتی (فا راست)، کە پە‌یژە‌ی رێ بە‌یاتی پێ ئەوتری، لە بە‌رئە‌وە‌ی پله دەنگی چوارینە‌ی دوو‌می چارە‌کە پله‌یە‌ک بۆ‌ندکراوه بۆ‌یه بە بە‌یاتی نە‌وا ناسراوه.

نمونه‌ی سکیله‌کە‌ی:

F Rast D Beyati Newa

ریتە‌کە‌ی:

نمونهى تىكىسته كهى:

دۆلابى ئەزداردە نابى وەزىرشىمە لىبەردۆلابى 2

ژن بابى كافرابى ئەز بىرشىمە لىبەردۆلابى 2

زىك بىچى چاۋ وەستىيان وەز بىرچىمە لىبەردۆلابى 2

نۆتە كهى:

Dolabê

do la ____ bê iz dar de na ____ bê wez ____ bir shi ____ me liber ____ do la ____ bê

do la ____ bê iz dar de na ____ bê wez ____ bir shi ____ me liber ____ do la ____ bê

jin ba ____ bê ka ____ fir ba ____ bê ez ____ bir shi ____ me liber ____ do la ____ bê

jin ba ____ bê ka ____ fir ba ____ bê ez ____ bir shi ____ me liber ____ do la ____ bê

zik bi ____ çi çaw wes ti ____ yan wez ____ bir shi ____ me liber ____ do la ____ bê

zik bi ____ çi çaw wes ti ____ yan wez ____ bir shi ____ me liber ____ do la ____ bê

سكىلە كهى:

پلە دەنگىە كانىبرىتىن لى (دۆ، رى، مى، فا، سۆل، لا)، بەپى چىژى ئاۋازدە

پەيزەمۇسقا كهى بىرىتتە، پەيزەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى (فا ماژور-عەجەم).

نمونهى سكىلە كهى:

F Major

رىتمە كهى:

۲۸- ئەرئ بازۇ (لە گۆرانیه کانی محەمەد عارف جەزراوی).

نمونهی تیکسته کەیی:

ئەرئ بازۇ لۆ کورئ دایئ
 دەلالۆ بازۇ لۆ کورئ دایئ
 خەبەر هاتی ژسەرایئ
 خەبەر هاتی وەزۆ ژسەرایئ
 دکەم ناکەم تونایه رایئ
 دکەم ناکەم بازۆ تونایه رایئ

نۆتە کەیی:

Erêbazo

E rê ba zo lo ku rê da a yê de la lo ba zo lo ku rê da a yê
 xe ber ha ti j se e ra a yê xe ber ha ti we zo j se e ra a yê di kem
 na kem tu na ye ra a yê di kem na kim ba zo tu na ye ra a yê

سکێله کەیی:

پله دەنگییه کانی بریتین له (رئ، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لا)، به پێی چێژی ئاوازه که
 په یژمه موسیقا کهی بریتیه له په یژه دروو سترکراوی سه رپله دەنگی چوارهمی په یژهی دووهمی گه ورهی
 پۆژ هه لاتی (دۆراست)، که په یژهی (فا چوارگای پێته لێن هه رچه نده کۆتایی ئاوازه که به پله دەنگی)
 (فا) کۆتایی نایهت و پله دەنگی چوارهمی چوارینهی یه که می تیانیه.

نمونهی سکێله کەیی:

C Rast F Chwarga

ریتمه کەیی:

۲۹- ئەرئى مامەدۇ ۲

نمونهى تىكىستەكەي:

ئەرئى مامەدۇ قەلى مامەدۇ ئەرئى مامەدۇ قەلى ھەي وايـــــــــه
چاقىم پاكەتى خەوا من نايە چاقىم پاكەتى خەوا من نايـــــــــه
سەرئى من دىشى ئدەردى دنيايە سەرئى من دىشى ئدەردى دنيايە

ئەم ئاوزه بەدووجۆر رىتم ئەنوسرىتەوہ.

۱- نۆتەكەي:

Erê mamedu 2

E rê mam e _____ be lê mam me _____ du E rê mam e _____
 _____ be lê hey wa _____ ye ça wêm ra ke _____ ti _____ xe wa min na _____
 ye ça wêm ra ke _____ ti _____ xe wa min na _____ ye se rê min dê _____
 shêj _____ der di din ya _____ ye se rê min dê _____ shêj _____ der di din ya _____ ye

سكىلەكەي:

پلەدەنگىەكانى برىتتىن لە (رئى، مى كارىبىمۆل، فا، سۆل، لاكارىبىمۆل)، چوارىنەي يەكەمى
پراوپرى چوارىنەي يەكەمى پەيژە درووستكاراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەي دووہمى گەورەي
پۆژھەلاتى (فارسى)، كە پەيژەي (رئى بەياتى) پىئەلەين، لەبەر ئەوہى ئاشكرايە پلەدەنگىەكانى
ترى دەستكارى نەكراوہ بۆيە ھەر پەيژەي (دوو بەياتى يان حوسەينى عوشەيرانى) پىئەلەين.

نمونهى سكىلەكەي:

F Rast

D dubeyat - husêini usheîran

رىتمەكەي:

Erê mamedu 2

E rê mam e_____ du_ be lê mam e_____ du e rê mam e_____

du_ be rê hey wa_____ ça wêm ra ke_____ ti_ xe wa min na_____

ye ça wêm ra ke_____ ti_ xe wa min na_____ ye se rê min dê_____

shêj_ der din ya ye_____ ye se rê min dê_____ shêj_ der din ya ye_____ ye

سکینه که ی:

هه مان سکینه پیشوو.

ریتمه که ی:

نمونەى تىكىستەكەى:

تيمۆ ستيركاسەربيو
 دەلى لى لى لى لى لى لى لى لى وەر تيمۆ
 شەوقا خۇدادنيۇ تەو تەو
 دەقى تەدكانە
 سنگى تە مەرجانە
 برييه تە قەيتانە
 چاقى تە كلدانە
 سىزەرى مەشىام برەكا

نۆتەكەى:

Têmo

Tê_ mo stêr ka si bi i yê o wo wo de lê lê lê lê lê lê wer_ î mo

shew qa_ xo da_ di nê yo tew tew de vê te du ka ne sig gê te mer ca ne

bir ye te qey ta ne ça we te kil da ne sê ze ri mesh ya m bi re_ ka

سكىلەكەى:

پلە دەنگىەكانى بریتین لە: رى، مى كاربيمول، فا، سۆل، لای سروشتی، سى بيمۆل، دۆ، چوارینەى يەكەمى پراوپرى چوارینەى يەكەمى پەيژە درووستکراوى سەر پلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژھەلاتى (فا راست)، کە پەيژەى رى بەياتى پى ئەوترى، لە بەرئەودەى پلە دەنگى چوارینەى دووهمى چارەکە پلەيەک بلنڈکراوہ بۆيە بە بەياتى نەوا ناسراوہ.

نمونەى سكىلەكەى:

پینتەكەى:

۳۱ - فیکرائهز

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

فیکرا ئەزبیرم چیا‌یه‌مه‌ دیسان وەرئامالامه
 وارئ بابۆکالی مه‌ وئ چه‌وا به‌حالی مه‌
 فیکرا ئەزبیرم چیا‌یه‌مه‌ دیسان وەرگامالامه
 وارئ کالو بابئی مه‌ ناو‌نیشانانا مالا مه‌

نۆته‌کە‌ی:

Fikraz birin

Fik raz bê__ rin ça yê me_____ di sa wer a__ ma la me__

5 we__ rê ba__ bo ka__ lê me__ wê__ çe wa be__ ha lê me

9 Fik raz bê__ rin ça yê me_____ di sa wer ge ma la me__

13 wa__ rê ke__ lo ba__ bê me__ naw__ ni shi na__ ma lê me

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له‌ (رئ، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لاکاربیمۆل)، چوارینه‌ی یه‌که‌می پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (فاراست)، که‌ په‌یژه‌ی (رئ به‌یات)ی پێئه‌لێن، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئاشکرایه‌ پله‌ده‌نگیه‌کانی تری ده‌ستکاری نه‌کراوه‌ بۆیه‌ هه‌ر په‌یژه‌ی (دوو به‌یاتی یان حوسه‌ینی عوشه‌یرانی)ی پێئه‌لێن.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

F Rast

D dubeyat - husêini usheîran

ریتمه‌کە‌ی:

۳۲- گولی گولی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

گولی گولی دە‌لالی گولی
 وە‌ک ئا‌فا زە‌لالی گولی
 ئە‌ز قوربانا بە‌ژنا تە‌ گولی
 بی‌ژە توقی زاکیی گولی

نۆ‌تە‌کە‌ی:

Gulê

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (رێ، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لاکاربیمۆل)، چوارینه‌ی یه‌که‌می پراوپری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ درووستکاری سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوو‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی (فاراست)، که په‌یژه‌ی (رێ به‌یات) ی پێئه‌لێن، له‌به‌ر ئە‌وه‌ی ئاشکرایه پله‌ده‌نگیه‌کانی تری ده‌ستکاری نه‌کراوه‌ بۆیه‌ هەر په‌یژه‌ی (دوو به‌یاتی یان حوسه‌ینی عوشه‌یرانی) ی پێئه‌لێن.

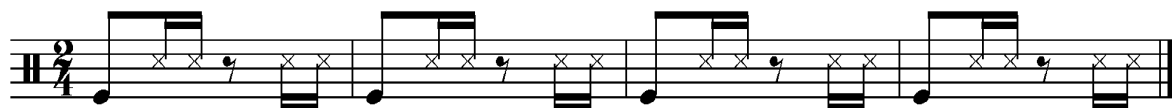
نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

F Rast

D dubeyat - husêini usheîran

ریتمه‌کە‌ی:

۳۳- گولا زهر

نمونه‌ی تیکسته‌کهی:

گولا زهر گولا زهر گولا زهر گولا زهر
 کردی بخاتری پیغهمبهر گولا زهر گولا زهر
 ژگوفه‌ندی دهرکه‌وی دهر گولا زهر
 گولا زهر شاه گولا زهر گولا زهر شاه گولا زهر
 گولا زهر ئیرۆ دورۆ گولا زهر گولا زهر
 عاشقی ته‌مه کورۆ گولا زهر
 گولا زهر شاه گولا زهر گولا زهر شاه گولا زهر

نۆته‌کهی:

Gûlazer

Gû la zer — gû la ze — r gû la ze — r gû la zer
 kir di bxat ri pê xem be — r gû la zer — r gû la zer jgo ven dê der ke wî de
 — r gû la ze r gû la zer ax gu la zer gû la zer ax gu la zer gû la zer
 î ro du ro o gû la zer — r gû la zer a shi qê te me ku ro —
 gû la ze r gû la zer ax gu la zer gû la zer ax gu la zer

سکینه‌کهی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لای سروشتی، سی بیمۆل، دۆ،
 چوارینه‌ی یه‌که‌می پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه درووستکراوی سه‌ر پله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
 دووه‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (فا راست)، که په‌یژه‌ی ری به‌یاتی پی ئه‌وتری، له به‌رئه‌وه‌ی پله ده‌نگی
 چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بۆندکراوه بۆیه به به‌یاتی نه‌وا ناسراوه.

نمونه‌ی سکینه‌کهی:

F Rast D Beyati Newa

۳۴- گول گولی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

گول گولی هاب گول گولی گول گولی
 کەسک و سۆزا قەملى گول گولسى
 گول گولی هاب گول گولی گول گولی
 کەسک و سۆردا قەملى گول گولسى
 دنيا کنو کەملى گول گولسى
 دنيا کنو کەملى گول گولسى

نۆتە‌کە‌ی:

Gul guli

Gul gu li ha b gul_ gu li_____ gul gu li kes ku so za__

qem_ mi li_____ gul gu li Gul gu li ha b gul_ gu li_____ gul gu li

kes ku sor da__ qem_ mi li_____ gul gu li din ya ki nu kem_ mi li_____

gul gu li din ya ki nu kem_ mi li_____ gul gu li

سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگیەکانی بریتیین له: رى، مى کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتى، سى سروشتى، دۆ. به پى چىژى ئاوازەکە پەيژەمۆسقاكەى بریتیه‌له، پەيژەدرووستکراوى سەرپله دەنگى شەشەمى پەيژەى دووهمى گەورەى رۆژەه‌لاتى (فا ماژۆر)، کە بەپەيژەى بەيات بەناوبانگە، لەبەرئەوه‌ى پله‌دەنگى يەكەمى چوارینه‌ى دووهمى چارەكەپله‌يه‌ك و پله‌دەنگى دووهمى نيووپله‌دەنگى بلند کراون لەبەر ئەوه نازناوى پەيژەبەياتەکەى ئەبیتە پەيژەى (بەياتى عەجەم يان تاهير) هەرودها نازناوه‌کانى بەياتى يان نەهاوند وەجھة‌ عرزبار يان نەهافتيشى پى ئەلین، بەلام چاکتر وایه له بەر سەرلینه‌شيواندن کەمترین ناو بەکار بهینین وگەر بۆمانکرا و له کۆنگرەيه‌کى نەتەوه‌يدا چارەسەرى ئەوزۆرو بۆرى نازناوى پەيژە مۆسقايبه‌کان کە له‌رۆژەه‌لاتى ناوه‌راستدا باوه له کۆلى خۆمانيان بکەينه‌وه .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

F Rast D beyati ajem - Tahir

3 3 4 4 4 2 4

۳۵- گوستیل زیرئ

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

گوستیل زیرئ گوستیل زیر گوستیل زیرئ گوستیل زیر
 گوستیل زیرئ گوستیل زیر گوستیل زیرئ قه‌شمەر مەر
 تژ گۆقه‌ندئ وەرە‌دەر تژ دیلانئ وەرە‌دەر
 دەر بیژمه‌ ته‌ یه‌ک خه‌به‌ر دەر بیژمه‌ ته‌ یه‌ک خه‌به‌ر
 گوتنا خویدی وپخه‌مبه‌ر گوتنا خویدی وپخه‌مبه‌ر

نو‌ته‌کە‌ی:

Gustil zêrê

Gus ti l zê r ê gus til zê r Gus ti l zê r ê gus til zê r
 Gus ti l zê r ê gus til zê r Gus ti l zê r ê qesh mer mer tj go_ven dê_
 we re de r tuj di_la n ê we re der tj go_ven dê_ we re de r
 tuj di_la n ê we re der dez bêj_me te_ yek xe be r dez bêj_me te_
 yek xe ber got na_ quy riu_ pê xem be r gut na_xuy nri pê xem ber

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (سۆل، لا، سی، دۆ، رێ)، چوارینه‌ی یه‌که‌می بریتیه‌له (لا، سی، دۆ، رێ)، که‌ پراوپی چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ دروستکراوی سه‌ر پله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می پۆژه‌لاتی (دۆ ماژۆر- گه‌وره‌)، که‌ په‌یژه‌ی (لا ی بچوک یان مینۆر)ی پینئه‌لین.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

C Major - Ajem   A Minor - Bçuk - Nehawend

ریتمه‌کە‌ی:

نمونهی تیکسته کهی:

هادستۆ دستۆ دستۆ نارینهی ههی نارئ
 هادستۆ دستۆ دستۆ سور گولئ یه مانئ
 زهندی گه وریازن خواستۆ نارینهی ههی نارئ
 زهندی گه وریازن خواستۆ سور گولئ یه مانئ
 یاته دگۆ مه شته رخۆستۆ نارینهی ههی نارئ
 یاته دگۆ مه شته رخۆستۆ سور گولئ یه مانئ

نۆته کهی:

Ha desto

Ha des to___ de s to des to___ na ri nê hey na rê ha des to___
 des to___des to___ sur gu lê ye ma nê zen di gewr___ ba zi n xwas to___ na ri nê hey na
 rê zen di gew r ba zi n xos to___ sur gu lê ye ma nê ya ted gw___ me e sh xwas to___
 na ri nê hey na rê ya ted gew me e sh xos to___ sur gu lê ye ma nê

سکینه کهی:

پله دهنگیه کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی
 بیمۆل، دۆ، چوارینهی یه کهمی پراویری چوارینهی یه کهمی په یژه درووستکراوی سه ر پله دهنگی
 شه شه می په یژهی دووهمی گه وره ی پۆژه لاتی (فا راست)، که په یژهی ری به یاتی پی ئه وترئ، له
 بهرئوهی پله دهنگی چوارینهی دووهمی چاره که پله یه ک بلن دکراوه بۆیه به به یاتی نه وا ناسراوه.
 نمونهی سکینه کهی:

F Rast D Beyati Newa

ریتمه کهی:

۳۷- هالهري

نمونەى تىكىستەكەى:

هالهري لهري لهري تەمبوره خانالگىدەرى
 هالهري لهري لهري چراخ و سىنى بلەنگەرى
 هالهري لهري لهري تەمبوره خانالگىدەرى
 هالهري لهري لهري سەد ئاخ و سىنى بلەنگەرى
 مەمودۇ توبەربەرى تەمبوره خانالگىدەرى
 مەمودۇ توبەربەرى سەد ئاخ و سىنى بلەنگەرى

نۆتەكەى:

Ha leri

Ha le ri le ri le ri — tam bur e xa nal gi de ri
 Ha le ri le ri le ri — ç i ra xu sê nib len ge ri Ha le ri
 le ri le ri — tam bur e xa nal gi de ri Ha le ri le ri le ri —
 sed a xu sê ni blen ge ri me mu do tu ber be ri — tam bur e xa
 nal gi de ri me mu do tu ber be ri — sed a xu sê ni blen ge ri

سكىلەكەى:

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە (دۇ . رى . مى كارىمۇل . فا) بەيى چىڭى ئاوازەكە پەيژە
 مۇسىقاكەى برىتىە لە پەيژە درووستكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دوەمى گەورەى
 رۇژھەلاتى (فا راست) كە پەيژەى رى - بەيات ى پى ئەلەن لەبەرئەوەى چوارىنەى دوەمى ئاشكرانىە
 جۇرى بەياتەكەشى ئاشكرا نىيە .

نمونەى سكىلەكەى:

F Rast D Beyat

نمۇنەي تىكىستەكەي:

ھەرىپىدا پىندا لۇ تەمرو پىدا
شورو مەرتالىن لو تاقى تەسرىدا
نەچەزاخۆكى لۇ نەيارن درىدا
ويتە بكوژن لۇ بابىژن ئاقىدا

نۆتەكەي:

Her pêda

Her pê da _____ pê ê da lo te mi ru _____ pê ê da

Her pê da _____ pê ê da lo te mi ru _____ pê ê da shu ru me__ r ta a lên lo

ta qê qes _____ rê ê da shu ru me__ r ta a lên lo ta qê qes _____ rê ê da

ne çe za _____ xo o kê lo ne ya rin _____ drê ê da ne çe za _____ xo o kê lo

ne ya rin _____ drê ê da wê te bi _____ ku u jin lo ba bê jin a__ wê ê da

wê te bi _____ ku u jin lo ba bê jin a__ wê ê da

سكىلەكەي:

پلەدەنگەكانى برىتتىن لە (سى بىمۆل، دۆ، رى، پلەدەنگى فاشى بۆھەندىجار بەرئەكەوئ)، بەپىي چىژى ئاوازەكە پەيژەمۆسقاكەي برىتتىيە لە، پەيژەدرووستكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەي يەكەمى گەورەي رۆژھەلاتى مى بىمۆل ماژۆر، كە پەيژەي دۆماينەر - بچووك - نەھاوند ئەكا،

نمۇنەي سكىلەكەي:

Eb Major C minor

نمونهي تيکستهکەي:

ھەي لالمن غەريبي ھەي لالمن مەلول
 بېتال و نەسيبي خودئ نەکا کەسبي خوديبي 2
 خەريبي دگۆتۆ دەلالئ دگۆتۆ
 جوتيار چونە جوتۆ بخەريبي حالئ خۆ گۆتۆ 2

نۆتەکەي:

Hey lalimin

Hey la li min ge ri bê hey lal li min me lu lê bê
 ta lu ne si__ bê xu dê ne ka__ kes bi xo di__ bê bê ta lu ne si__
 bê xu dê ne ka__ kes bi xo di__ bê xe ri__ bê di gu to de
 lal__ lê di gu to cut yar çu ne cu to bxe ri bê__ ha lê xo go__ to cut
 yar çu ne__ cu to bxe ri bê__ ha lê xo go__ to Hey

سکيلەکەي:

پلەدەنگيەکانی بریتین لە (دۆ . پێ . می کاربیمۆل . فا ، سۆل) بەپێی چێژی ئاوازەکە
 پەيزەمۆسیقاکی بریتیه له پەيزە درووستکراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی پەيزەي دوهمی گەرەي
 پۆژھەلاتی (فا راست) کە پەيزەي پێ - بەيات ی پێ ئەلین لەبەرئەوھي چوارینەي دوهمی ئاشکرانیە
 جۆری بەياتەکەشی ئاشکرا نایه .

نمونهي سکيلەکەي:

F Rast D Beyat

ریتەکەي:

۴۰- هه‌ی ناریین

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

هه‌ی ناریین هه‌ی ناریین هه‌ی ناریین هه‌ی ناریین
 نارینی و هه‌ی ناریین ده‌لاله
 نارینکا چیاپی هه‌ی ناریین هه‌ی ناریین
 ده‌لالاچیاپی هه‌ی ناریین
 ناف گولو گیاپی هه‌ی ناریین هه‌ی ناریین
 ناف گولو گیاپی ده‌لاله

نوته‌که‌ی:

Hey Narîn

Hey na rîn hey na _____ rîn hey na _____ rîn hey na _____ rî n

na rî nêu hey na _____ rîn de la _____ lê Na rîn ka çi ya _____ yê hey

na _____ rîn hey na _____ rî n de la la çi ya _____ yê hey

na _____ rîn naw gu lu gi ya _____ yê hey na _____ rîn hey

na _____ rî n naw gu lu gi ya _____ yê de la _____ lê

سکینه‌که‌ی:

گه‌ر سه‌یری پله‌ ده‌نگیه‌کانی بکه‌ین ئه‌بینین که‌ پیکدین له‌ پله‌ ده‌نگیه‌کانی ((ری . می بی‌مۆل . فا دیز . سوئل . لا . سی . دو . ری)) که‌ پله‌ ده‌نگیه‌کانی پراوپری په‌یژه‌ دروستکراوی سه‌رپله‌ ده‌نگی پینجه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی ((سوئل میجهر - سوئل گه‌وره)) ، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتن له‌ میانه‌کانی ((S . TK . S . T . T . S . T))، بۆیه‌ نازناوی ری حیجاز عه‌جه‌م ((زنجران)) وه‌رده‌گرئ.

نمونه‌ی سکینه‌که‌ی:

G Major Harmoni D Hijaz Ajem ((Znjran))

۴۲ - هەي لالمن

نمونهي تيکستهکەي:

هەي لمن غەريبي هەي لمن غەريبي
 بي تالعو نەسيبي خودي نەکا
 کەسبي خۆديبي لمن غەريبي
 لمن غەريبي لتە دەلالی دەتمەگري
 خوش هەفالی دايکا غاوي

نۆتەکەي:

Hey lalimin

Ey la li min ge ri bê ey la li min
 ge ri bê bê tal u ne si bê xu dê ne ka
 kes bê xo di bl li min ge ri bê l min ge ri
 bil te de la lê de te meg ri xosh he wa le dai ka ga wê

سکيلەکەي:

پلەدەنگیەکانی بریتین لە (دۆ . ڕی . می کاربیمۆل . فا ، سۆل) بەپێی چێژی ئاوازەکە
 پەيژەمۆسیقاکی بریتیه له پەيژە درووستکراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی پەيژەي دوهمی گەورەي
 پۆژەهلاتی (فا راست) کە پەيژەي ڕی - بەیات ی پێ ئەلین لەبەرئەوہی چوارینەي دوهمی ئاشکرانیە
 جۆری بەیاتەکەشی ئاشکرا نایه .

نمونهي سکيلەکەي :

F Rast   D Beyat

ریتەکەي:

۴۳- ھۆی دل

نمونەى تىكىستەكەى:

ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل
ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل ھۆى دل
پىر بووم دل پىر نابە لۆ لۆ دلئى من لۆ لۆ دلئى من لۆ لۆ دلئى من لۆ لۆ دلئى من
پىر بووم دل پىر نابە لۆ لۆ دلئى من شىرىن عەمرئى تە

نۆتەكەى:

Hoi dil

Hoi dil hoi dil ho oi dil lo lo di lê yê y min lo lo di lê min

Hoi dil hoi dil ho oi dil lo lo di lê yê y min shi rin em rê te

pir bum dim pir na a be lo lo di lê yê y min lo lo di lê min

pir bum dim pir na a be lo lo di lê yê y min shi rin em rê te

سكىلەكەى:

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە (رى . مى كارىبىمۆل . فا ، سۆل) بەپى چىژى ئاوازەكە
پەيژەمۇسىقاكەى برىتىنە لە پەيژەدرووستىراوى سەرىلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دوەمى گەورەى
پۆژەلەتى (فا راست) كە پەيژەى رى - بەيات ى پى ئەلئىن لەبەرئەوەى چوارىنەى دوەمى ئاشكرانىە
جۆرى بەياتەكەى ئاشكرا نىيە .

نمونەى سكىلەكەى :

F Rast D Beyat

رىتمەكەى:

۴۴ - كەچ مەيرەمى
نمونهى تىكىستەكەى:

كەچ مەيرەمى مەيرەمى ئەلا ئەلا مەيرەمى
قىزا شاھى عەجەمى ئەلا ئەلا مەيرەمى
دىار بەكر بچىيە ئەل ئەلا مەيرەمى
سوار ھاتن ئىدىيە قىزا شاھى عەجەمى

نۆتەكەى:

Keç Meyremê

Keç mey re mê mey _____ re mê al la al la mey _____ re mê
qi za sha hê e _____ ce mê al la al la mey _____ re mê di yar bek kir bi _____ çi ye
al la al la mey _____ re mê au war ha tin hê _____ di ye qi za sha hê e _____ ce mê

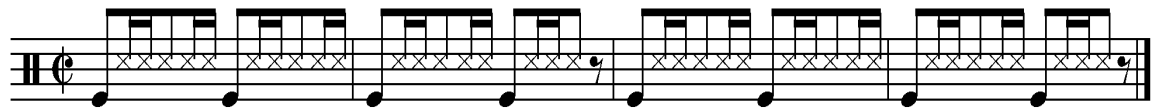
سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە (رى، مى كاربىمۆل، فا، سۆل)، بەپىيى چىژى ئاوازەكە
پەيزەمۇسقاكەى برىتتىيە لە پەيزەدرووستىراوى سەرپلەدەنگى چوارەمى پەيزەى دووھى گەورەى
پوژ ھەلاتى (دۇراست)، ھەرچەندە پلەدەنگى چوارەمى چوارىنەى يەكەمى تىانييە، نا جۆرى پەيزە
چورگا كەى دەسنىشان كەيىن بەلام ھەر پەيزەى (فا چوارگا) يىئە ئىتتىن.
نمونهى سكىلەكەى:

C Rast F Chwarga

رىتمەكەى:

۴۵ - کراسی تەمەلەسە

نمونهی تیکستەکەیی:

کراسی تەمەلەسە ھاوار لێ ھاوار لێ ھاوار لێ
من دابو بەر مەقەسە جان و جان جان قوربان
من دابو بەر مەقەسە جان و جان جان حەیران

نۆتەکەیی:

Krasi te melese

Ki ra__ si te me le se__ ha war lê__ ha war lê__
ha war__ lê mi da bu ber em qe se__ giya nu__ giya__ n giyan qur__ ban
mi da bu ber__ em qe se__ giya nu__ giya__ n giyan hey__ ran

سکێلەکەیی:

پلەدەنگیەکانی بریتین لە (دۆ . ری . می کاربیمۆل . فا ، سۆل) بەپێی چێژی ئاوازەکە
پەژمۆسێفکەیی بریتیه لە پەژمۆ درووستکراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی پەژمۆی دوومی گەورەیی
پۆژمۆلاتی (فا راست) کە پەژمۆی ری - بەیات ی پێ ئەلێن لەبەرئەووی چوارینەیی دوومی ئاشکرانیە
جۆری بەیاتەکەشی ئاشکرا ناییه .

نمونهی سکێلەکەیی:

F Rast D Beyat

ریتەکەیی:

۴۶- لى دەلالى

نمونه تىكىستەكەي:

لى دەلالى وەرە فرا دەردى خۇببىژم ژتەرا
 لى دەلالى وەرە فرا دەردى خۇببىژم ژتەرا
 تەمن خستيا ناو ئاگرا ئەقیندارم ئەقیندارم
 تەمن خستيا ناو ئاگرا ئەقیندارم ئەقیندارم
 ئەقیندارى بەژنا تەمە ئەقیندارى بەژنا تەمە

نۆتەكەي:

Lê Delalê

Lê de la lê we__ re vi ra der di xo bê ji m je te ra lê de la lê
 we__ re vi ra der di xo bê ji m je te ra te min xis tiye naw a gi ra__
 a win da rim a win da rim te min xis tiye naw a gi ra__ a win da rim
 a win da rim a win da rê bej na__ te me a win da rê bej na__ te me

سكىلەكەي:

پلەدەنگىەكانى برىتىن لە (دۆ . پى . مى كاربىمۆل . فا، سۆل) بەپىيى
 چىژى ئاوازەكە پەيژەمۆسقاكەي برىتىە لە پەيژە دروستكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەي
 دوەمى گەورەي رۆژھەلاتى (فا راست) كە پەيژەي پى - بەيات ي پى ئەلین لەبەرئەوہى چوارىنەي
 دوەمى ئاشكرانىە جوړى بەياتەكەشى ئاشكرا نايیە .

نمونه تىكىستەكەي:

F Rast D Beyat

رېتمەكەي:

۴۷- گولئی

نمونہ تیگستہ کھی:

گولئی لہ زکف لہ زینہ چاورہش لہ زکف لہ زینہ 2
 ہردو مہمکاتہہ ژینہ خہمی دلیم درہ قینہ
 دہ خیل ئامان یاریار گولئی 2
 من خوریش عہ شق و دلئ حہ لاوا ترکا کلئ 2
 من خوریش عہ شق و دلئ دہ خیل ئامان یاریار گولئی

نۆتہ کھی:

Gulê

Gu lê les kev le ____ zi ne ____ ça w resh led__ kef__ le ____ zi ne

Gu lê les kev le ____ zi ne ____ ça w resh led__ kef__ le ____ zi ne

her du mem kat he ____ zi ne ____ xe m mê dlê ____ m dre ____ vi ne

de xil am__ man yar__ yar__ gu l ê__ de xil am__ man__ yar__ yar gu lê ê

min xo ri shesh qu di lê he la we tir ka ____ klê ____ he la we tir

ka ____ klê ____ min xo rish shk ku ____ dilê ____ de xil em__ma n yar yar gu lê

سکیلہ کھی:

پلہ دہ نگیہ کانی بریتین لہ (لا، سی کاربیمول، دؤ، ری، می، فا#، سؤل، لا)،
 پھیژہ موسیقا کھی بریتیه لہ پھیژہ دروستکراوی سہریلہی شہ شہ می پھیژہی دووہ می گہورہی
 پؤژہ لاتی (دؤ راست)، کہ پھیژہی لہ بیاتہ، لہ بہرئہ وہی پلہ دہنگی یہ کھی چوارینہی دووہ می
 چارہ کہ پلہ یہ کولہ دہنگی دووہ می شی نیوپلہی دہنگی بلندکراوہ بؤیہ، نازناوی بہیاتی عہ جہم یان
 تہیر، یان بہیاتی نہاوند یان و ہجہہ عزبار یان (نہ ہافت) ی پئیئہ لئین، ہیوادارم لہم ناوہ زؤرانہ
 بہ دوور بیین.

نمونہ تیگستہ کھی:

C Rast   A Beyati Ajem- Tahir

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

لیمۆ لیمۆ شلیمۆ کۆچرا دەشتامو شلیمۆ
 لیمۆ لیمۆ شلیمۆ قزبەردا دەشتامو شلیمۆ
 بزنا له‌سکی دۆ شلیمۆ تەبزارو کێدەرگو شلیمۆ
 مزرانەستیدەرگو شلیمۆ تەبزارو کێدەرگو شلیمۆ
 دە گورمە گورمە گورمە لیمۆ چارەسەرئێ تە سیرمە لیمۆ
 ریشیک ها خورمە خورمە لیمۆ تو هەرەزئێ وەمولیمۆ

نۆتە‌کە‌ی:

Lêmo

Lê mo lê mu shi lê — mo ko çî ra desh ta mu shi lê — o Lê mo lê mu
 shi lê — mo qez ber da desh ta mu shi lê — mo biz nal hes ki do shi lê — mo
 teb za ru kê der gu shi lê — mo miz ran as ti der gu shi lê — mo teb za ru
 kê der gu shi lê — mo de gur me gur me gur me lê — mo ça re se rê te sir me lê
 — mo ri shik ha qur me gur me lê — mo tu he re e zê we mu lê — mo

سکێله‌کە‌ی:

گەر سه‌یرئێ و ئاوازه بکه‌یین ئه‌بیین که له پینچ پله‌ ده‌نگی (می، فا، سۆل، لا، دۆ) پیک دیت، پله‌ی هه‌وانه‌وه‌ی، له سه‌رپله‌ ده‌نگی (فا) یه، جا گهر سه‌یرئێ چوارینه‌ی یه‌که‌م بکه‌یین ئه‌بیین که (ره‌گه‌زی یه‌که‌می - چوارینه‌ی یه‌که‌می) په‌یژه‌ی یه‌که‌می (عه‌جه‌م) رۆژه‌لاتیه‌ و له سه‌رپله‌ ده‌نگی فا، بۆیه‌ ته‌نها یه‌که‌ هێمای نه‌وی که‌ره‌وه‌ی سی بيمۆلی به‌ر ئه‌که‌وئێ نازناوی په‌یژه‌ی (فا) یه‌که‌وره - ماژۆر - عه‌جه‌م، وهرئێ گه‌رئێ.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

Fa major - fa - Ajem.....

۴۹- له یلی تو

نمونه ی تیکسته که ی:

له یلی تو له یله تایی ده لالی تو له یله تایی 2
 به تو قوتکاره یی مه حبه تاللی مبخوی 2
 له یلی چماده نگ ناکی ده لالی چماده نگ ناکی 2
 دللی لاوک شاناکلی لبه غدایه راناکی

نۆته که ی:

Leylê tu

Ley lê tu ley lê te hi de la lê tu ley le ta hi

5
 ley lê tu ley le ta hi de la lê tu ley le ta hi

9
 bi to qu tik ra reyi î meh be ta di lê mib i xo yi

13
 bi to qu tik ra reyi î meh be ta di lê mib i xo yi

17
 ley lê çi ma den g na key de la lê çi ma den g na key

21
 di lê la wik sha na ke y le bex da yê ra na ki

سکینه که ی:

پله دهنگیه کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی بیمۆل، دۆ،
 چوارینه ی یه که می پراویری چوارینه ی یه که می په یژه دروستکراوی سهر پله دهنگی شه شه می په یژه ی
 دووه می گه وره ی پۆژه لاتی (فا راست)، که په یژه ی ری به یاتی پی ئه وتری، له به رئه وه ی پله دهنگی
 چوارینه ی دووه می چاره که پله یه ک بلندرکراوه بۆیه به به یاتی نه وا ناسراوه.

نمونه ی سکینه که ی:

F Rast

D Beyati Newa

۵۰- ھۆی زراقئ

نمونهی تیکستهکەیی:

ھۆی زراقئ زراقئ زراقئ زراقئ 2
 زراق ئهوه کادەرزى زراقئ زراقئ
 زراق ئهوه کادەرزى دای دەلیلئ بئ بابئ
 بەردەری مە رابەزى زراقئ زراقئ
 بەردەری مە رابەزى دای دەلیلئ بئ بابئ

نۆتەکەیی:

Hoi Zravê

Hoi zi ra wê zi ra wê_____ zi ra wê_ zi ra wê

wey zi ra wê zi ra wê_____ zi ra wê_ zi ra wê zi raw e wê

ka der zi_____ zi ra wê_ zi ra wê zi raw e wê ka der zi_____

dai de li lê bê ba bê ber de rê me ra be zi_____ zi ra wê_

zi ra wê ber de rê me ra be zi_____ dai de li lê bê ba bê

سکێلهکەیی:

پله دەنگییهکانی بریتیین له، (فا، سۆل، لای سرووشتی، سی بيمۆل، دۆ)، به پێی چێژی ئاوازه که په یژه مۆسیقا کهی بریتیه له په یژه دروستکراوی سهر پله دەنگی شه شه می په یژهی دووه می گه وره ی رۆژه لاتئ (فا راست)، که په یژهی رێ به یات ئه کا، له بهر ئه وهی پله دەنگی یه که می چوارینهی دووه می چاره که پله یه ک بئندکراوه، هه روه ها به پێی چێژی ئاوازه که له کاتی بئندچووندا پله دەنگی دووه می چوارینهی دووه می نیوو پله دەنگی بئندکریت، هه رچه نده لیره دا دیاری نه کراوه، ئه و پله دەنگییه (پله دەنگی دووه می چوارینهی دووه می) له ساتی به ره و نه و یچووندا یه، که ئه شئ بیته وه دۆخی جارانی، بۆیه به په یژهی به یاتی عجه م یان تاهیر، یان به یاتی نه ها وه ند یان وه جه هه رزبار یان (نه هافت) ناسراوه.

نمونهی سکێلهکەیی:

F Rast D beyati ajem - Tahir

۵۲- لۆبەردە

نمۇنەنى تېكىستەكەي:

لۆبەردەلبەردە بەردە بلاو كۆدەستى من بەردە ۋى ۋى
ئاي بەردەي بەردەلبەردە بەيى تيمۆ دەستى من بەردە
بەدەدالى دەستى من بەردە
ئەزبەرنادىم بەر نادىم دەستو تليا بەرنادەم ئاي ئاي
ئەزبەرنادىم بەر نادىم تەركا چاۋى رەش نادەم
تەركا بەژنا تە نادەم

نۆتەكەي:

Lo berde

Lo ber dey ber de y ber de b la wi ko des ti
min be e r de wey wey ai ber dey ber de r ber der de ti mo de s ti
min ber de a u da lo de s ti min ber de az ber na dem
ber na de m des tu til ya ber na r dem ai ai az ber na dem
be r na dim ter ka ça wê re sh na dem ter ka bej na te na dm

سكىلەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە: رى، مى كارىيمۆل، فا، سۆل، لاي سىروشتى، سى بيمۆل، دۆ، چوارىنەي يەكەمى پراۋپرى چوارىنەي يەكەمى پەيژە درووستكراۋى سەر پلە دەنگى شەشەمى پەيژەي دوۋەمى گەۋرەي پۆژەلەتەي (فا راست)، كە پەيژەي رى بەياتى پى ئەۋترى، لە بەرئەۋەي پلە دەنگى چوارىنەي دوۋەمى چارەكە پلەيەك بلىندكراۋە بۆيە بە بەياتى نەۋا ناسراۋە.

نمۇنەنى سكىلەكەي:

F Rast D Beyati Newa

رېتمەكەي:

۵۳- لورکئ و لورکئ

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

لورکئ لورکئ لورکئ لورکئ خانمئ لورکە
 لورکئ لورکئ لورکئ لورکئ دە‌لالئ لورکە
 کئیرئ بیئە پە‌نیر وردکە خانمئ لورکە
 کئیرئ بیئە پە‌نیر وردکە دە‌لالئ لورکە
 من بحە‌یرانا گولی سورکە خانمئ لورکە
 من بحە‌یرانا گولی سورکە دە‌لالئ لورکە

نۆ‌تە‌کە‌ی:

Lurkê

lur kê lur kê lur kê lur kê xa ni mê lu r kê— lur kê lur kê lur kê lur kê
 de la lê lu r kê— kê rê bi ne pen nir wir kê xa ni mê lu r kê—
 kê rê bi ne pen nir wir kê de la lê lu r kê— min hey ra ne gu li sur kê
 xa ni mê lu r kê— min hey ra ne gu li sur kê de la lê lu r kê—

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ ده‌نگیه‌کانی بریتین له: رئ، می کاربیمۆل، فا، سوڵ، لای سروشتی، سی بيمۆل، دۆ،
 چوارینه‌ی یه‌که‌می پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌ر پله‌ ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
 دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژبه‌لاتی (فا راست)، که په‌یژه‌ی رئ به‌یاتی یئ ئه‌وترئ، له به‌رئه‌وه‌ی پله‌ ده‌نگی
 چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که‌ پله‌یه‌ک بئندکراوه‌ بۆیه‌ به‌ به‌یاتی نه‌وا ناسراوه‌.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

F Rast D Beyati Nawa

ریتمه‌کە‌ی:

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

ماسیکۆ پارده له‌گۆ یار یه‌مان
 ماسیکۆ پارده له‌گۆ دۆست یه‌مان
 قئ ئاقئ شولی مه‌کۆ یار یه‌مان
 قئ ئاقئ شولی مه‌کۆ دۆست یه‌مان
 یار گهوره‌ش خه‌ورانه‌کۆ یار یه‌مان
 یار گهورئ شیبیارمه‌کۆ دۆست یه‌مان

نۆته‌که‌ی:

Masiko

Ma_____ si___ ko___ pe r de___ le___ ko ya r ye me wa___ n

Ma_____ si___ ko___ pe r de___ le___ ko do st ye me wa___ n

wê_____ a___ wê___ sh o li i me___ ko ya r ye me wa___ n wê_____ a___ wê___

sh o li i me___ ko do st ye me wa___ n ya___ r gew___ re shi xew ra___ me ko

ya r ye me wa___ n ya___ r gew___ rê___ shi ya r ne___ ko do st ye me wa___ n

سکیله‌که‌ی:

هه‌رچه‌نده‌ده‌ستپیکۆکۆتایی ئاوازه‌که به پله‌ده‌نگی بنه‌رته‌ی نایه، به‌لام پله ده‌نگییه‌کانی بریتیین له، (می، فا، سۆل، لای سرووشتی، سی بیمۆلی به‌رناکه‌وئ، دۆ)، به‌پیی چیژی ئاوازه‌که په‌یژه‌مۆسیقاکه‌ی بریتییله په‌یژه‌دروستکراوی سه‌ر پله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووهمی گهوره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (فا راست)، که په‌یژه‌ی ری به‌یات ئه‌کا، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی پله‌ده‌نگی یه‌که‌می چوارینه‌ی دووهمی چاره‌که‌پله‌یه‌ک بلن‌دکراوه، هه‌روه‌ها به‌پیی چیژی ئاوازه‌که له‌کاتی بلن‌دچووندا پله‌ده‌نگی دووهمی چوارینه‌ی دووهم نیوو پله‌ده‌نگی بلن‌دکریت، هه‌رچه‌نده لیره‌دا دیاری نه‌کراوه، بۆیه به‌په‌یژه‌ی به‌یاتی عه‌جه‌م یان تاهیر، یان به‌یاتی نه‌هاوند یان وه‌جه‌ه‌عزبار یان (نه‌هافت) ناسراوه.

نمونه‌ی سکیله‌که‌ی:

F Rast

D beyati ajem - Tahir

۵۵- مهیره می

نمونه ی تیکسته که ی:

مهیره می مهیره می لی کی دگو هه رته دگومه یرم لاوه
ئهوا له سه رخۆ مه لی کی دگو هه رته دگومه یرم لاوه
ئه شقا به ژنا ته مه لی کی دگو هه رته دگو چا وره ش لاوه
ئه شقا به ژنا ته مه لی کی دگو هه رته دگومه یرم لاوه

نۆته که ی:

Meyremê

Mey re mê mey re mê_ lê_ ki d gu her te d gu mey re m la we
e we le ser xuy mê_ lê_ ki d gu hey te d gu mey re m la we
ash qa bej na te mê_ lê_ ki d gu her te d gu çau re sh la we
ash qa bej na te mê_ lê_ ki d gu her te d gu çau re sh la we

سکینه که ی:

جیاوازی ئەم په یژدیه ئەوهیه له گه ل په یژدی بچوکی ئاساییدا، پله ی پینجه می نیو پله ی
دهنگی نزم ده کریت، (ئهمه گۆرانکارییه کی لاوه کییه، په یژدیه کی زۆر به ناوبانگ نییه، تهنه لای
فارسه کان بایه خی بی ئەدریت نازناوی په یژدی بچوکی نه هاوهند کورد (نهوبه هار):

نمونه ی سکینه که ی:

G Major E Minor - Nehawend kurd (Newbehar)

ریتمه که ی:

نمونہی تیکستہکەیی:

مهيرهمي مهيرهمي توليکفانی مهيرهمي 2

قزاشاهی ئەجهمی توليکفانی مهيرهمي 2

نۆتەکەیی:

Meyremê

mey re mê me y re mê tu lik va nê me e y re mê
 mey re mê me y re mê tu lik va nê me e y re mê qi za sha hê
 a je mê tu lik va nê me e y re mê qi za sha hê
 a je mê tu lik va nê me e y re mê

سکيلەکەیی:

پله‌ده‌نگيه‌کانی بریتین له (دۆ، رێ، می، فا، سوڵ)، به‌پێی چێژی ئاوازەکه
 په‌یژه‌مۆسیقا‌که‌ی بریتیه‌له‌په‌یژه‌ درووستکراوی سهر پله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می غه‌وره‌ی
 پۆژه‌لاتی (فا ماژۆر)، که‌ په‌یژه‌ی رێ مینۆر - نه‌هاوهند یان ریی بچووک ئەکات.

نمونہی سکيلەکەیی:

F Major D Minor - Nehawend- bçuk)

ریتمه‌کەیی:

۵۷- من دی لانکی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

من دی لانکی ته‌دی لانکی لی لی دینی دینا من
من دی لانکی ته‌دی لانکی به‌رخێ رووسورگولا من
من ده‌سمالا چارگۆشه‌کرد لی لی دینی دینا من
من ده‌سمالا چارگۆشه‌کرد به‌رخێ رووسورگولا من

نو‌ته‌کە‌ی:

Min di lankê

Min di — lan kê te di — lan kê lê lê ê di nê di na
min Min di — lan kê te di — lan kê lê lê ê ru sur gul la
min min de s ma la çar go — she kir lê lê ê di nê di na min
min de s ma la çar go — she kir ber xê ê ru sur gul la min

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (دۆ . رێ . می کاربیمۆل . فا) به‌پێی چێژی ئاوازه‌که‌ په‌یژه
مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌ له په‌یژه درووستکراوی سه‌ره‌په‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
پۆژه‌لاتی (فا راست) که‌ په‌یژه‌ی رێ به‌یات ی پێ ئه‌لێن له به‌ر ئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی ئاشکرانه‌ی
جو‌ری به‌یاته‌کە‌شی ئاشکرا نییه .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

ریتمه‌کە‌ی:

نمونه ی تیکسته که ی:

من ته دیتوو لناو گنه کا
 لناو گنه کا
 کچیت مه که وان حنه کا
 ئە زاموسم چاوبه له کا
 وای لئ لئ وای لئ لئ
 وای لئ لئ زالم لئ لئ

نۆته که ی:

Min te dibu

Min te di tu i naw__ ge ne ka li naw__ ge__ ne__ ka__
 4
 __ ke çet me ke__ wan__ he__ ne__ ka__ az ra mu si m çaw__ be le ka
 8
 wa i l ê l ê ê wa i l ê l ê za__ lim__ lê lê az ra mu si m
 12
 êaw__ bê le ka wa i l ê l ê ê wa i l ê l ê za__ lim__ lê lê

سکینه که ی:

گەر سهیری پله دهنگیه کانی بکهین ئەبیین که پیکدین له پله دهنگیه کانی ((ری . می
 بيمۆل . فا دیز . سۆل . لا . سی . دۆ . ری)) که پله دهنگیه کانی پراوپری په یژه دروسنکراوی سه
 پله دهنگی پینجه می په یژه یه که می گهره ی رۆژه لاتی ((سۆل میجر - سۆلی گهره)) ه ، له
 بهر ئه وه ی پله دهنگیه کانی بریتن له میانه کانی ((S . TK . S . T . T . S . T))، بویه نازناوی
 حیجاز عه جه م ((زنجران)) وه ده گری.

نمونه ی سکینه که ی:

G Major Harmoni D Hijaz Ajem ((Znjran))

ریتمه که ی:

10/16

نمونه‌ی تیخته‌کھی:

ناڤی ته سینان خانه لی مه تی ته چوون دنیا یی 2
 هانیاکه وهر کاخ ده لی مه لای قه له م دای 2
 من دڤیسینه م راموسم لی فه له ک له گهل من نایه 2

نوته‌کھی:

Nawê te

Na__wê te si__ nan__xa ne lê__ me tê te çu n din__ ya ye
 Na__wê te si__ nan__xa ne lê__ me tê te çu n din__ ya ye ha ni ye ke we r
 ka__ x de lê__ me la ye qe__ le m da ye ha ni ye ke we r ka__ x de lê__
 me la ye qe__ le m da ye mi d wi si ne m ra__ mu sim lê__ fe lek le gel__
 min na ye mi d wi si ne m ra__ mu sim lê__ fe lek le gel__ min__ na ye

سکینه‌کھی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (دۆ . ری . می کاریمۆل . فا) به‌پیی چیتۆ ئاوازه‌که
 په‌یژه‌مۆسیقا‌کھی بریتیه له په‌یژه درووستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
 پۆژه‌لاتی (فا راست) که په‌یژه‌ی ری به‌یات ی بی ئه‌لین له به‌ر ئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی ئاشکرانیه
 جو‌ری به‌یاته‌که‌شی ئاشکرا نییه .
 نمونه‌ی سکینه‌کھی :

F Rast D Beyat

ریتمه‌کھی:

۶۰- نه کی نه کی

نمونه ی تیکسته که ی:

نه کی نه کی نه کی نه کی تو ودهسا نه کی
 کورؤ دینؤتؤ بهختی خو خراو نه کی
 نه کی نه کی نه کی نه کی تو ودهسا نه کی
 کچی دنئ تؤ بهختی خو خراو نه کی
 چووم دیار نه والبکه هییه هاتم دیار نه والبکه هییه
 کراسی واردیین شههرییه کراسی چاف رهش شههرییه

نۆته که ی:

Neki neki

Ne ki ne ki ne ki ne ki tu we sa ne ki _____ ku ro di no tod bex tê xo

xi raw ne__ ki ne ki ne ki ne ki ne ki tu we sa ne ki _____ ki çê di nê tod bex tê xo

xi raw ne__ ki çun di yar ne walb ke hi__ ye__ ha tim di yar ne wab

ke hi__ ye kira sê war din sheh ri__ ye _____ ki ra sê çaw resh sheh ri i ye

ne ki ne ki ne ki ne ki tu we sa ne ki _____ ku ro di no tod bex tê xo xi raw ne__ ki

ne ki ne ki ne ki ne ki tu we sa ne ki _____ ki çê di nê tod bex tê xo xi raw ne__ ki

سکینه که ی:

پله دهنگه کانی بریتین له (دۆ . ری . می کاربیمۆل . فا .) به پیی چیژی ئاوازه که
 په یژه موسیقا که ی بریتیه له په یژه درووستکراوی سه رپله دهنگی شه شه می په یژه ی دوهمی گهره ی
 رۆژه لاتئ (فا راست) که په یژه ی ری به یات ی پی ئه لئین له بهر ئه وه ی چوارینه ی دوهمی ئاشکرانیه
 جووری به یات که شی ئاشکرا نییه .

نمونه ی سکینه که ی:

F Rast D Beyat

نمونەى تىكىستەكەى:

نينا نيناھى نينا لگوندامناھى
 چىبکەم مالى دنياھى بىۋە سەبرا مناھى
 ۋەللا گۆقەند رانا بە بىلا گۆقەند رانا بە
 چما دىدېم رانا بە لۆى لۆى لۆى لۆى
 لۆى لۆى لۆى لۆى لۆى لۆى لۆى لۆى

نۆتەكەى:

Nina

Nin na nin na nin na hê nin nal gun da mi na hê çib kem ma lê din ya hê
 bê we seb ra mi na hê wel la go wen ra na be bi la go wen ra na be çï ma di dn
 ra na be loi__loi__ loi__loi__ lo i lo i lo i lo i lo i lo i lo i lo i lo i lo i lo i

سكىلەكەى:

پلەدەنگىيەكانى برىتتىن لە (دۆ، رى، مى كاربىمۆل، فا، سۆل)، بەپى چىزى
 ئاۋازكە پەيژەمۇسقاكەى برىتتىيە لە پەيژەى دوۋەمى گەۋرەى پۆژھەلاتى (دۆ راست).
 نمونەى سكىلەكەى:

C Rast

رېتمەكەى:

۶۲- ھۆی زەینى

نمونهى تىكىستەكەى:

ھۆى زەينى زەينى زەينى زەينى زەينى زەينى
يۆ زەينى زەينى زەينى كولىكا عەبدل عەينى

نۆتەكەى:

Hoi Zeynê

Hoi zey — nê zey nê — zey nê zey nê zey nê — zey nê yo zey — nê

zey nê — zey — nê ko lil — ka ab — del — ey — nê

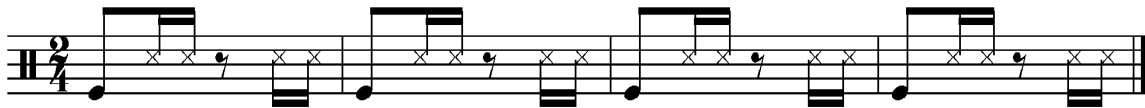
سكىلەكەى:

لەدەنگىەكانى برىتین لە (دۆ . رى . مى كارىمۆل . فا)) بەپىيى چىژى ئاوازەكە
پەيژەمۆسىقاكەى برىتیه لە پەيژە درووستكراوى سەرپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى دوهمى گەورەى
پۆژەهلاتى (فا راست) كە پەيژەى رى بەياتى پى ئەلین لە بەر ئەوہى چوارىنەى دوهمى ئاشكرانىە
جۆرى بەياتەكەشى ئاشكرا نىيە .
نمونهى سكىلەكەى :

F Rast D Beyat

رىتمەكەى:

۶۳- ئۆزمانۆ

نمونهی تیکستهکەیی:

دەبلۆ لۆ لۆ دەبلۆ لۆ لۆ لۆ لۆ
 دەبلۆ لۆ لۆ لۆ لۆ لۆ لۆ لۆ لۆ
 دەبلۆ لۆ لۆ لۆ لۆ لۆ لۆ لۆ لۆ
 شیرکا ئۆزمن شر شیرینە
 شیرکا میقان شر شیرینە
 مەگری دایە لی حەف تەلینە
 مەگری دایە تەو حەف تەلینە

نۆتەکەیی:

Ozmano

De bi lo lo o o o lo De bi lo lo o o o lo
 De bi lo lo o o o lo De bi lo lo o o o lo de b l o lo lo lo o
 lo oz ma no de b l o lo lo lo o lo mi wa no
 shir ka o z min shir shi ri ne shir ka mi
 wan shir shi ri ne me g r i da ye lê lê y
 he w te li ne me g r i da ye tew te w he w te li ne

سکیلهکەیی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە: رئی، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی بیمۆل، دۆ،
 چوارینەیی یەکەمی پراویری چوارینەیی یەکەمی پەژە درووستکراوی سەر پله دەنگی شەشەمی پەژەیی
 دووومی گەورەیی پۆژەلانی (فا راست)، کە پەژەیی رئی بەیاتی پئی ئەوتری، لە بەرئەویدی پله دەنگی
 چوارینەیی دووومی چارەکە پله یەک بلنەکراوە بۆیە بە بەیاتی ئەوا ناسراوە.

نمونهی سکیلهکەیی:

F Rast D Beyati Newa

چووم به غدايه ببويه و هاتم به غدايه ببويه
 به ژنارها سبه هيه و بي به ژنا چاو رهش سبه هيه
 هۆي ئەمان هۆي ئەمان سال چوو ئەمانه زەمان
 هۆي ئەمان هۆي ئەمان سال چوو ئەمانه زەمان
 ئەز ئەوخواز به ژناته مام

نۆته‌کەي:

Çun Bexdayî

Çun bex da yî b bi__ ye u ha__ tm__ bex da__ yî b bi i__ ye ____

Çun bex da yî b bi__ ye u ha__ tm__ bex__ da__ yî b bi i__ ye ____

bej na r hat sbe hi__ ye u bê bej__ na__ çawresh sibe__ hi__ ye Hoi em m man

Hoi em m man sal çu ne ma ne__ ze__ man Hoi__ em m man Hoi__ em m man

sal__ çu__ ne__ ma__ ne__ ze__ man____ ez ew xwa z be j na__ te mam

سکيله‌کەي:

پله‌ده‌نگه‌کانی بریتین له (ری، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی کاربیمۆل، دۆ) به‌پیی چێژی ئاوازه‌که په‌یژه مۆسیقا‌کە بریتیه‌له، په‌یژه دروست‌کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوو‌می گه‌وره‌ی پۆژه‌ه‌لاتی (فاراست)، که په‌یژه‌ی (ری به‌یات) ئەکات، له به‌ر ئەوه‌ی پله‌ده‌نگی یه‌که‌م و دوو‌می چوارینه‌ی دوو‌می هه‌ریه‌که‌یان چاره‌که‌پله‌یه‌ک ب‌ل‌ند کراون، بۆیه نازناوی په‌یژه‌ی (به‌یاتی راست یان به‌یاتی موچه‌یه‌ر یان حسه‌ینی یان به‌یاتی سیگا یان عوشا‌قی تورکی) وه‌رته‌گرئ.

نمونه‌ی سکيله‌کەي:

F Rast D Beyati Muheiyer (Ushaqi Turki)

۶۵- رەوشا مالا سولتانى

نمونهى تىكىستەكەي:

رەوشا مالا سولتانى ھۆى ئەمان
تەمانى لىبەرىيەمانى ھۆى يەمان 2
تەسۆزەژمىرئازابوھۆى ئەمان
گەلۆ سۆزە تەكانى ھۆى يەمان 2
گەلۆ سۆزە تەكانى ھۆى يەمان 2

نۆتەكەي:

Rewsha mala sultanê

Re sha ma la sul ta nê— hoi e man te ma nil ber ye ma nê—
hoi— e man Re sha ma la sul ta nê— hoi— e man te ma nil ber
ye ma nê— hoi— e man te so ze c m a za bu— hoi e man
ge lo so ze te ka ni— hoi e man te so ze c m a za bu—
hoi e man ge lo so ze te ka ni— hoi e man ge lo so ze
te ka ni— hoi e man ge lo so ze te ka ni hoi e man

سكىلەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە: رى، مى كاربىمۆل، فا، سۆل، لای سىروشتى، سى بىمۆل، دۆ، چوارىنەى يەكەمى پىراوپىرى چوارىنەى يەكەمى پەيژە درووستىراوى سەر پلە دەنگى شەشەمى پەيژەى دوومى گەورەى پۆژھەلاتى (فا راست)، كە پەيژەى رى بەياتى پى ئەوترى، لە بەرئەوھى پلە دەنگى چوارىنەى دوومى چارەكە پلە يەك بىلندىراوھ بۆيە بە بەياتى نەوا ناسراوھ.

نمونهى سكىلەكەي:

F Rast D Beyati Newa

نمونهی تیکستەکەى:

رەزە رەزە رەزە ھۆى مامۆ رەزە رەزە رەزە پس مامۆ
 رەزى مامۆد تەزە لۆ لۆ مامۆ رەزى مامۆد تەزە پس مامۆ
 بندا ماركى تەرزە لۆ لۆ مامۆ بندا ماركى تەرزە پس مامۆ
 ترسن تە بگەزە لۆ لۆ مامۆ ترسن تە بگەزە پس مامۆ

نۆتەکەى:

Reze

Re ze re ze re _____ ze_ hoi ma m mo Re ze re ze
 re _____ ze_ pis ma m mo Re zi ma mud te _____ ze_ lo lo ma m mo
 Re zi ma mud te _____ ze_ pis ma m mo bun da mar ki ter _____ ze_ lo lo
 ma m mo bun da mar ki ter _____ ze_ pis ma m mo btr sn te b
 ge _____ ze_ lo lo ma m mo btr sn te b ge _____ ze_ pis ma m mo

سكىلەكەى:

پلەدەنگىەكانى برىتئين لە (رى، مىاربىمۆل، فا، سۆل)، بەپىئى چىژى ئاوازەكە
 پەيژەمۇسيفاكەى برىتئىەلە پەيژە درووستكراوى سەرپلەدەنگى سىئەمى پەيژەى دووهمى گەورەى
 رۆژھەلاتى(دۇراست)، كە پەيژەى سىگا ئەكات، لەبەر ئەوەى پلە دەنگىەكانى چوارىنەى يەكەمى
 تەواو نىيە بۆيە جۆرى سىگا كە شى دەستنىشان ناكرى ھەر بە پەيژەى مىكاربىمۆلى سىگا
 ئەمىنئەتەو پەيژەى سىگا يان سىگابەيات يان سىگامايە يان فەرەحناك يان ئەوشارى پىئەلئىن.

نمونهی سكىلەكەى:

C Rast E♭ Sêga - Ferehnak - Aushar

پىنئەكەى:

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

ها سۆسن سۆسن سۆسنا لمیرگو چیا یی
 هیزگ چووبندیلانی حەمی بکەم بەری بادایی
 مژ عەشقی راموسانی و عاقلو سەودا نەمای
 تەژ دەردی راموسانی و عاقلو سەودا نەمای
 سۆسن سۆسن سۆسن سۆسنا لمیرگو نویشە
 زۆزک چوونە دیلانی حەمی بکەن بەری قوریشە

نۆتە‌کە‌ی:

Sosin

Ha so sin so sin so si na al_ mê_ gu çi ya_ yê
 qi zik çu bin di la nê he mi b kem be rê_ ba da_ yê mij ash
 qê ra_ mu sa_ w a qil_ sew_ da ne ma_ yê tej der dê
 ra mu sa a_ nê w a qlu_ u sew_ da_ ne ma a yê

سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگیەکانی بریتین لە: ری، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی
 بیمۆل، دۆ، چوارینە‌ی یەکەمی پراوپری چوارینە‌ی یەکەمی پە‌یژە درووستکراوی سەر پله دەنگی
 شەشەمی پە‌یژە‌ی دووهمی گەورە‌ی پۆژە‌لاتی (فا راست)، کە پە‌یژە‌ی ری بە‌یاتی پێ ئەوتری، لە
 بەرئەو‌ه‌ی پله دەنگی چوارینە‌ی دووهمی چارە‌کە پله‌یە‌ک بڵندکراوه بۆ‌یه بە بە‌یاتی ئە‌وا ناسراوه.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

F Rast D Beyati Newa

پیتە‌کە‌ی:

نمونه ی تیکسته که ی:

تازمه ز تازمه عه لیو لاؤئه تازمه 2
 ئەز گولم گولاته مەز عەشقا چاوی تەمە
 یاتە مەز یاتە مە عە لیو لاوۆ ز یاتە مە 2

نۆتە که ی:

Tazeme

Ta ze mes ta__ze me ali o la wez ta__ze me Ta ze mes ta__ze me
 ali o la wez ta__ze me az gul lim gul la__te me ez ash qa__ça__wê__te me
 gul lim gul la__te me ez ash qa__ça__wê__te me ya te mez ya__te me
 ali o la wez ya__te me ya te mez ya__te me ali o la wez ya__te me

سکێله که ی:

پله دەنگییه کانی بریتین له (ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لا)، به پینی چیژی ئاوازه که
 په یژه مۆسیقا که ی بریتییه له په یژه درووستکراوی سه ره پله دەنگی چواره می په یژه ی دووه می گه وره ی
 رۆژ هه لاتی (دۆراست)، که په یژه ی (فا چوارگا) ی پینئه لێن هه رچه نده کۆتایی ئاوازه که به پله دەنگی
 (فا) کۆتایی نایه ت و پله دەنگی چواره می چوارینه ی یه که می تیانیه.

نمونه ی سکێله که ی:

C Rast F Chwarga

ریتمه که ی:

۶۹- شفانی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

شفانی فان کوبییا گه‌رام دیلسه‌ری چیا 2
 پرچاغه‌زالی بکیشی چیری لده‌شتوبه‌رییا 2
 غه‌زالی چه‌نده‌لالی چیری لبه‌ریاشه‌نگالی 2
 چه‌فسالا له‌هویاته‌مام بو‌قسمه‌ت کورئ خالی 2

نۆته‌کە‌ی:

Shvanê

sh va nê van ku bi__yai ge ran dil se ri çi ya sh va nê van ku bi__yai
 ge ran dil se ri çi ya pir ça ge za lê b kî__sh i çê ri l de sh tu__be__ri__ya
 ge za lê çen de la a__lê çê ril ber ya shen ga__lê ge za lê çen de la a__lê
 çê ril ber ya shen ga__lê hew sa lal hêw ya te__mam bu qis__me t kur__rê__xa__lê
 hew sa lal hêw ya te__mam bu qis__me t kur__rê__xa__lê

سکێله‌کە‌ی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لای سروشتی، سی بیمۆل، دو،
 چوارینه‌ی یه‌که‌می پراوپری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌ر پله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
 دووه‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی (فا راست)، که په‌یژه‌ی ری به‌یاتی پی ئه‌وتری، له به‌رئه‌وه‌ی پله ده‌نگی
 چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌دکراوه بۆیه به‌به‌یاتی نه‌وا ناسراوه.

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی:

F Rast D Beyati Newa

ریتمه‌کە‌ی:

۷۰- گۆڤه ندى

نمونه تىكىستەكەي:

چ گۆڤه ندىك بدەنگە
 كراسى بوكى ھەفت رەنگە
 بوكى دەر خەن دەرەنگە
 بىنە زاقى زاق زاق تەنگە
 بوكى دەر خەن دەرەنگە
 بىنە زاقى زاق زاق تەنگە

نۆتەكەي:

Govend

Çi go ven dêk b den ge kira si bu kl heft ren ge
 Çi go ven dêk b den ge kira si bu kl heft ren ge bu kê der xen de re en ge
 bi ne za wê zaw ten ge bu kê der xen de re n ge bi ne za wê zaw ten ge

سكىلەكەي:

پلە دەنگىە كانىبرىتىن لە (دۆ، رى، مى، فا، سۆل، لا)، بەپىي چىژى ئاوازەكە
 پەيزەمۇسقاكەي برىتىيەلە، پەيزەي يەكەمى گەورەي رۆژھەلاتى (فا ماژور-عەجەم).

نمونه تىكىستەكەي:

F Major

رىتمەكەي:

۷۱- لەیلانی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

سەرکانیۆکی بزەبەشە‌ی لەیلانی ھۆلەیلانی
 دۆرکانیۆکی بزەبەشە‌ی دایکی کۆری نەمایە
 زەبەشە دەندک رەشە‌ی لەیلانی ھۆلەیلانی
 زەبەشە دەندک رەشە‌ی دایکی کۆری نەمایە
 مەخە‌لایە زێ رەشە‌ی لەیلانی ھۆلەیلانی
 مەخە‌لایە زێ رەشە‌ی دایکی کۆری نەمایە

نۆتە‌کە‌ی:

Leylanê

Ser ka a nio kê ê bze be e she lê ley la a nê ho o ley la nê
 dor ka a nio kê ê bze be e she lê dai kê ê ko rê ê ne_ma ye ze be e she de n
 dik re e she lê ley la a nê ho o ley la nê ze be e she de n dik re e she lê
 dai kê ê ko rê ê ne_ma ye me xe e la pe e zê re e she lê ley la a nê ho o
 ley la nê me xe e la pe e zê re e she lê dik re e she lê dai kê ê ko rê ê ne ma ye

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (دۆ . ری . می کاربیمۆل . فا) به‌پێی چێژی ئاوازە‌که‌ په‌یژه‌
 مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌ له په‌یژه‌ درووستکراوی سەرپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
 رۆژه‌لاتی (فا راست) که‌ په‌یژه‌ی ری به‌یات ی پێ ئەلین له‌ به‌ر ئەوه‌ی چوارینه‌ی دوهمی ئاشکرانیه‌
 جو‌ری به‌یات‌ه‌کە‌شی ئاشکرا نییه‌ .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

F Rast D Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

۷۲- تەژيا

نمونهى تىكىستەكەى:

تەژيا تەژدارەبدارمگوبەجزرابى تارحانى
 كوليا تەژدارەبدارمگوبەجزرابى تارحانى
 لى دەچى رىمۆ يا كارم گۆ.....
 چاوهكى خۆم دى دلىكى خۆحه بان.....
 بلانى خۆسىقان گاڭ كا دىنى.....
 دەر كا هانى.....
 چاڭ رەش مەشيان هەيوانى.....

نۆتەكەى:

Tejya

Te j ya te j da re b da ri m go be ciz ra__ bê__ ta ri__ ha nê
 kul__ ya te j da re b da ri m go be ciz ra__ bê__ ta ri__ ha nê lê de çê re__ mo
 ya__ ka ri m go ça wi ki xo m di di li ki xo he ban bi la nê ê xo si qan
 ga w ka di__ nê lde r ka ha__ nê ça w re sh me sh yan hey__ wa nê

سكىلەكەى:

پلە دەنگىيەكانى برىتتىن لە (مىكارىمۆل، فا، سۆل، لا)، بەپىي چىژى
 ئاوازەكە پەيژەمۆسىقاكەى برىتتىيەلە پەيژەدرووستىراوى سەرپلەدەنگى چوارەمى پەيژەى دووهمى
 گەورەى رۆژ ھەلاتى (دۆراست)، كە پەيژەى (فا چوارگا) يىئەلەيتىن .

نمونهى سكىلەكەى:

C Rast F Chwarga

رېتەمەكەى:

۷۳- تەزەمە

نمونهی تیکسته‌کە‌ی:

تەزەمە وەز تەزەمە تا ئا ک ر ی ه از تەزەمە
تەزەمە وەز تەزەمە رەش ک ل ی چا و ی تەمە
سنگی م ن ز ن ا ر ی مەسین تا ئا ک ر ی ه از تەزەمە
ل ی و ا م ن ک ا ن ی ا عە س ی ل رەش ک ل ی چا و ی تەمە

نۆتە‌کە‌ی:

Tezeme

Te ze me wez te ze me ta k ri ha___ z___ te ze me

Te ze me wez te ze me re sh ki li___ ça___ wi te me sin gi min

zma rê me sin ta k ri ha___ z___ te ze me lê wa min kan ya e sin

re sh ki le___ ça___ wê te me sin gi min zma rê me sin ta k ri ha___

z___ te ze me lê wa min kan ya e sin re sh ki le___ ça___ wê te me

سکێله‌کە‌ی:

پلەدەنگیەکانی بریتین لە (دۆ . ڕی . می کاربیمۆل . فا) بەپێی چێژی ئاوازەکه
په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌ له‌ په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌رپله‌دنگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
پۆژه‌لاتی (فا راست) که‌ په‌یژه‌ی ڕی به‌یات ی پێ ئه‌لین له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی ئاشکرانیه
جو‌ری به‌یات‌ه‌که‌شی ئاشکرا نییه‌ .
نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

F Rast D Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

۷۵- تەبارەك

نمونهی تیکسته کهی:

تەبارەك ها تەبارەك ئەحمەدگا گو تەبارەك
تەبارەك ها تەبرەك كه كن زاقايە مبارەك
تەبارەك ها تەبارەك ئەحمەدگا گو تەبارەك
تەبارەك ها تەبارەك لاوو زاقايە مبارەك

نوٲه کهی:

Tebarek

Te ba rek ha te ba re eh med a xa gu te ba rek te ba rek ha
te ba rek ke kin za wa ye mu ba rek Te ba rek ha te ba re eh med a xa gu
te ba rek te ba rek ha te ba rek la wu za wa ye mu ba rek

سکینه کهی:

پلە دەنگیەکانی بریتین لە (می، فا کاربیمۆل. سوڵ. لا)، بە پێی چێژی ئاوازە که
پەیزەمۆسیقا کهی بریتییە لە پەیزە درووستکراوی سەرپلە دەنگی شەشەمی پەیزە دوو می گەورە
پۆژە لاتی، سوڵ راست، که پەیزە می بەیاتی پێ ئەوتری، لە بەرئەو می پلە دەنگیەکانی
چوارینە دوو می دیار نییە، جوړی بەیاتی کە شە دیارنییە، بۆیە هەری پێ ئەوتری پەیزە می
بەیات.

نمونهی سکینه کهی:

G Rast E Beyat.....

ریتە کهی:

نمونه‌ی تیکسته‌کهی:

وہش حہ مامی دہرکہ تییہ وای له من وای له من
 وہش حہ مامی دہرکہ تییہ وای له من مہمک سن
 بخیلی و بیوشییہ وای له من وای له من
 بخیلی و بیوشییہ وای له من مہمک سن
 جہرگی دلی من سوتیا وای له من وای له من
 جہرگی دلی من سوتیا وای له من مہمک سن

نوٚتہ‌کهی:

Wai lemin

Wash he ma mē der ke ti ye wai le min wai le min

Wash he ma mē der ke ti ye wai le min me mik sin bi xi li yu

bi po shi ye wai le min wai le min bi xi li yu bi po shi ye

wai le min me mik sin cer gi di li min su ti ye wai le min

wai le min cer gi di li min su ti ye wai le min me mik sin

سکيلہ‌کهي:

پلہ دہنگیہ‌کانی بریتین له (فا، سؤل، لای سروشتی، دؤ)، به پیی چیژی ئاوازه‌کہ
 په‌یژہ‌مؤسیقا‌کہی بریتییہ‌له په‌یژہ‌درووستکراوی سہرپلہ‌دہنگی شہ‌شہ‌می په‌یژہ‌ی دووہمی پوژہ‌لاتی
 (فاراست)، کہ په‌یژہ‌ی ری بہیات ئہ‌کات، ہہرچہ‌ندہ دستپیک و کۆتایی په‌یژہ‌مؤسیقا‌کہی بہ
 پلہ‌دہنگی بنکہ‌ی په‌یژہ‌کہ نہ‌ہاتووہ، بہ‌لام نزیکترین په‌یژہ بہم ئاوازه په‌یژہ‌ی ری بہیاتہ، له
 بہرئہ‌وہی پلہ‌دہنگی یہ‌کہ‌می چوارینہ‌ی دووہمی په‌یژہ‌مؤسیقا‌کہ چارہ‌کہ‌پلہ‌یہ‌ک بلندکراوہ بۆیہ
 جوړی بہیاتہ‌کہی بہ (بہیاتی نہ‌وا)، ناسراوہ

نمونه‌ی سکيلہ‌کهي:

F Rast

D Beyati Newa

۷۷- وەرە وەرە ئەسمەرخان

نمونهی تیکسته‌کە‌ی:

وەرە وەرە ئەسمەرخان
 وەرە وەرە سیمەرجان 2
 ئەزێ تە پرەقیینم
 بابیم جیایی کوردستان 2

نۆته‌کە‌ی:

Were Were Asmerxan

We re we re _____ es mer xa _____ n we re we re si me r ca _____ n

We re we re _____ es mer xa _____ n we re we re si me r ca _____ n

e zê te bi re wi n _____ m ba we n ciya yê kur du s ta _____ n

e zê te bi re wi n _____ m ba we n ciya yê kur du s ta _____ n

سکیله‌کە‌ی:

گەر سهیری پله دهنگیه‌کانی بکهین ئەبیین که پیکدین له پله دهنگیه‌کانی ((ری . می بيمۆل . فا دیز . سوۆل)) که پله دهنگیه‌کانی چوارینه‌ی یه‌که‌می پراوپری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه دروستکراوی سه‌رپله دهنگی پینجه‌می په‌یژه‌ی یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌لاتی ((سوۆل میجر - سوۆلی گه‌وره)) ه ، له به‌ر ئەوه‌ی پله دهنگیه‌کانی بریتن له میانه‌کانی : 4 - 2 - 4 - 4 - 2 - 6 - 2 . واتای ((T - S - T - T - S - TS - S)) بۆیه نازناوی ری حجاز عه‌جه‌م یان ((زنجران)) وهرده‌گرئ.

نمونه‌ی سکیله‌کە‌ی:

G Major Harmoni   D Hijaz Ajem ((Znjran))

ریتمه‌کە‌ی:

۷۸- وهى وهلا كه چكه

نمونهى تيکسته کهى:

وهى وهلا كه چكه بيلا كه چكه
وهى وهلا كه چكه بيلا كه چكه
وى سهرى فينويه بندا ته لکه
وى گوھى گوھاره گوھار گپکه
وى پۆزى خزمه خزم شپکه
ودکهم رامۆسم نزام چى دکا

نۆته کهى:

Wey wela

Wey we lla ka çi ka bi la ka çi ka Wey we lla ka çi ka
bi la ka çi ka wi se ri fi no ye bin da ta li ke
wi gu hêb go ha re go har go p ke wi po zêb xi z me xi zim shi ri ke
wi di kem ra mo sim ni zam çi di ka wi di kem ra mosim wey ni zam çi di ka

سکيله کهى:

پله ده نگیه کانی بریتین له (دۆ . ری . می کاربیمۆل . فا .) به پینی چیژی ئاوازه که په یژه
مۆسیقا کهى بریتیه له په یژه درووسنکراوی سه رپله ده نگی شه شه می په یژه دوه می گوره ی
پۆژه لاتی (فا راست) که په یژه ی ری به یات ی پی ئه لاین له بهر ئه وه ی چوارینه ی دوه می ئاشکرانیه
جۆری به یات که شی ئاشکرا نییه .

نمونهى سکيله کهى:

F Rast D Beyat

ریتمه کهى:

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

خانمی لی‌بخانمی بو‌کامالابابی منـــــــی
 چی‌چه‌کان ره‌وشامنی توسۆز نه‌ده یه‌کی دن‌ی 2
 خانمکی بلومه‌یه بشه‌فورۆژی لمالا مه‌یه
 قوسوره‌ک لی‌په‌یده‌یه گوت ناوی بمامه‌یه

نۆته‌کە‌ی:

Xanmê

Xa ni mê lêb xa ni mê bu ka ma la ba bê mi nê ki çe kan
 rew sha mi nê tu soz ne de ye ki di nê xa ni mê lêb xa ni mê bu ka ma la ba bê mi nê
 ki çe kan rew sha mi nê tu soz ne de ye ki di nê xa nim ki bi lo me ye bshe wu ro jê
 li ma le meye qu su rek lê pey de ye gu ti na wi bi ma me ye Xa ni mê lêb xa ni mê
 bu ka ma la ba bê mi nê ki çe kan rew sha mi nê tu soz ne de ye ki di nê

سکێله‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (دۆ . ری . می کاربیمۆل . فا) به‌پێی چیژی ئاوازه‌که په‌یژه
 مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه له په‌یژه درووسنکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
 رۆژه‌لاتی (فا راست) که په‌یژه‌ی ری به‌یات ی پێ ئەلین له به‌ر ئەوه‌ی چوارینه‌ی دوهمی ئاشکرانیه
 جو‌ری به‌یاته‌که‌شی ئاشکرا نییه .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

ریتمه‌کە‌ی:

۸۱- خورنیک و گورنیک

نمونه‌ی تیکسته‌که‌ی:

خرنیک و گورنیک خواردنیک لی نایه
 کوفیا بیبابی جی نیک به‌ردایه
 مه‌ویانی هابی قایت ده‌دونیه
 جان جانی هابی قایت ده‌دونیه
 به‌ریوری هاتن خویندی له دونیه
 چاوی ره‌شبه‌له‌ک خه‌ولی ده‌چونه

نوته‌که‌ی:

Xirnik u gurnik

Xir ni ku gu r nik xwar nek lê na ye kof ya bi ba—
 bê— cê nik ber da ye Xir ni ku gu r ni—k xwar nek lê na ye kof ya
 bi ba— bê— cê nik ber da ye meu ya ni a— bê— qa yet de du ne
 can ca ni a— bê— qa yet de du ne ber bu ri ha— ti— n xuyn
 di lê du ne ber bu ri ha— ti— n xuyn di lê du ne ça wê resh be—
 le— k xew lê de çu ne ça wê resh be— le— k xew lê de çu ne

سکینه‌که‌ی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لای سروشتی، سی بیمۆل، دو،
 چوارینه‌ی یه‌که‌می پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه درووستکراوی سه‌ر پله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
 دووه‌می گه‌وره‌ی پوژه‌ه‌لاتی (فا راست)، که په‌یژه‌ی ری به‌یاتی پچ ئه‌وتری، له به‌رئه‌وه‌ی پله ده‌نگی
 چوارینه‌ی دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بئندکراوه بۆیه به به‌یاتی نه‌وا ناسراوه.

نمونه‌ی سکینه‌که‌ی:

F Rast D Beyati Newa

نمونهى تىكستەكەى:

خەتا شلىك شلىك ژىتتى ھەردوو جلىك
 دى وەرە ماچى كەم ھەردولىئوئى تەنك
 وەرە توماچى كەم ھەردولىئوئى تەنك ..... ھەردولىئوئى تەنك
 ھەردولىئوئى تەنك ھەردولىئوئى تەنك
 ديار بەكر دەرگايە ديلانەك بۇ من ھەيە
 ديلان ھىقىيا مەيە ديلان ھىقىيا مەيە

نۆتەكەى:

Xeta shilik shilik

Xe ta__ shi lik shi lik jê tê__ her du ci lik Xe ta__ shi lik shi lik jê tê__ her du ci lik
 dê we re ma çi kem her du lê wê te nik we re__ tu ma çi kem her du lê wê te nik
 her du__ lê wê te nik her du__ lê wê te nik her du__ lê wê te nik dir be__ kir der ga ye
 di la nek bo min he ye dir be__ kir der ga ye di la nek bo min he ye di lan 1
 hêw ya me ye di lan 1 hêw ya me ye di lan 1 hêw ya me ye di lan 1 hêw ya me ye

سكىئەكەى:

پلەدەنگىەكانى برىتتىن لە (پى، مى، فا، سۆل، لا)، چوارىنەى يەكەمى پراوپرى
 پەيژەدرووستىراوى سەرىپلەدەنگى شەشەمى پەيژەى يەكەمى گەورەى رۆژھەلاتى (فاماژۆر)ە، كە
 نازناوى پەيژەى رى مینۆر يان نەھاوند يان پەيژەى بچووك وەرئەگرئ.

نمونهى سكىئەكەى:

F Major D Minor - Nehawend- bçuk)

نمونه ی تیکسته که ی:

خەزلامن دەللامن کۆنی بابی تەچی تە
 خەزلامن دەللامن کۆنگرئ دەوشیری تە
 خەزلامن دەللامن تورابە وەرە سوی نە
 وەرە بامن مەربکەنم ناوکۆنالی کەس نی نە
 خەزالی دەلالی وەک ستیرە لە ئاسمانا
 مالا بارکرد کۆچ بەرپرکرد کۆچەل تەلچون زۆزانا
 خەزلامن دەللامن ئەقین خوشە لە زوزانا
 ئەقینا مەبشانشینە ببلورە شقان

نۆتە که ی:

Xezala min

Xe za la min de la la min ko nê ba bê te çi te

Xe za la min de la la min kon grê dew shi ri te xe za la min de la la min

to ra be we re s swi ne we re ba min ma re bke nim naw ko na lai kes ni ne

xeza lê de la lê wek ste rê leas ma na mala bar kir koç brê yê kir ko çel tel çunzo za na

xeza lê de la lê wek ste rê leas ma na mala bar kir koç brê yê kir ko çel tel çunzo za na

Xe za la min de la la min e win xosh she le zo za na e wi na mir sha ne shi ne

bi bi lu re shi wa ne e wi na mir sha ne shi ne bi bi lu re shi wa ne

سکێله که ی:

پلە دەنگیەکانی بریتین لە (رئ، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی، سی کاربیمۆل، دۆ، رئ، می کاربیمۆل، فا) بە پێی چێژی ئاوازەکە پەژمۆسیقاکی بریتیە لە پەژمۆسکراوی سەرپلە شەشەمی پەژمۆمی گەورە پۆژمۆلاتی

(فا راست)، که په‌یژه‌ی (رئ به‌یات) ئەکات، له‌بەرئەو‌ه‌ی هەر دوو پله‌ده‌نگی یه‌که‌م و دوو‌ه‌می چوارینه‌ی دوو‌ه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بڵندکراون بۆیه نازناوی (به‌یاتی راست یان به‌یاتی موحه‌یه‌ر یان حسه‌ینی یان به‌یاتی سیگا یان عوشا‌قی تورکی)، وەرئەگرئ، به‌لام نابئ ئەوه‌له‌بیر بکه‌یین که ئەمه‌ جوړیکه له‌ جوړه‌کانی په‌یژه‌ی به‌یات، که ئەبئ له‌ رابه‌ری په‌یژه‌دا (ئەرماتۆرا) دا، نیشانه‌ی گۆرانکاریه‌کانی به‌شیوه‌ شیاوه‌که‌ی بنوسیین. که‌ئەکاته هیماکانی (سی‌بیمۆل، می‌کاربیمۆل، لاکاربیمۆل)، به‌لام هەرچی گۆرانکاریه‌کی لاوه‌کی، که‌ئەبیته‌ هۆئ گۆرینی جوړی به‌یاته‌که له‌ نیوان باره‌کان و له‌کاتی پیوستدا ئەنوسرئ.

نموونه‌ی سکێله‌که‌ی:

ریتمه‌که‌ی:

۸۴- خەزالی یهلی یهلی

نمونهی تیکستهکەیی:

خەزالی یهلی یهلی دهلالی یهلی جان
 خەزالی یهلی یهلی دهلالی رهو جان
 ئەز چومه دیار بهکرغەزالی یهلی جان
 ئەز چومه دیار بهکر دهلالی رهو جان
 بازارا شارا تهکرد غەزالی یهلی جان
 بازارا شارا تهکرد دهلالی یهلی جان

نۆتهکەیی:

Gezalê yeli yeli

Ge za lê___ ye l li ye l li de la lê___ ye l li can Ge za_ lê___ ye l li ye l li
 de la lê___ re hu can ez çu me___ di i yar_ be ki r ge za lê___ ye l li can
 ez çu_ me___ di i yar_ be ki r de la lê___ ye l li can ba za re_ sha ra_ te_ kir
 ge za lê___ ye l li can ba za_ re_ sha ra_ te_ kir ge za lê___ ye l li can

سکێلهکەیی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتیه‌له (سۆل، لا، سی، هه‌ندی‌جار پله‌ده‌نگی ری ی به‌رئه‌که‌وی)، به‌پیی
 چیژی ئاوازه‌که‌ په‌یژه‌ مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌له‌ په‌یژه‌ درووست‌کراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی
 یه‌که‌می گه‌وره‌ی رۆژه‌ه‌لاتی (دۆماژۆر)، که‌ په‌یژه‌ی (لا) نه‌هاوه‌ند، یان بچوک یان مینۆر ناسراوه.
 نمونه‌ی سکێله‌کەیی:

C Major A Minor

ریتمه‌کەیی:

نمونه‌ی تیکسته‌کهی:

خواستیمه خواستیمه لی یادی لی لی لو یاگو منادی 2
 خوازدینی من هاتینه لی یادی لی لی لو یاگو منادی 2
 ملامه‌رو نیشینه لی یادی لی لی لو یاگو منادی 2
 مالا قازی موفتینه لی یادی لی لی لو یاگو منادی 2

نۆته‌کهی:

Xwastime

Xwas ti me xwas ti me___ lê ya dê lê___ lê___ lo ya go
 mi n a dê xwaz di nê min ha__ ti ne___ lê ya dê lê___ lê___ lo ya go___
 mi n a dê xwaz di nê min ha__ ti ne___ lê ya dê lê___ lê___
 lo ya go___ mi n a dê ma la me ro nus__ ti ne___ lê ya dê
 lê___ lê___ lo ya go___ mi n a dê ma la me ro nus__ ti ne___
 lê ya dê lê___ lê___ lo ya go___ mi n a dê ma la ka zi muf__ ti ne___
 lê ya dê lê___ lê___ lo ya go___ mi n a dê ma la me ro
 nus__ ti ne___ lê ya dê lê___ lê___ lo ya go___ mi n a dê

سکینه‌کهی:

پله ده‌نگیه‌کانی بریتین له: ری، می کاربیمۆل، فا، سوۆل، لای سروشتی، چوارینه‌ی یه‌که‌می
 پراویری چوارینه‌ی یه‌که‌می په‌یژه درووستکراوی سهر پله ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دووه‌می گه‌وره‌ی
 پۆژه‌لاتی (فا راست)، که په‌یژه‌ی ری به‌یاتی پی ئه‌وتری، له به‌رئه‌وه‌ی پله ده‌نگی چوارینه‌ی
 دووه‌می چاره‌که پله‌یه‌ک بلن‌دکراوه بۆیه به‌یاتی نه‌وا ناسراوه.

نمونه‌ی سکینه‌کهی:

F Rast D Beyati Newa

۸۶- یار گولی

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

یار گولی گولی بگولی گولی بگولا منی
 یار گولی گولی بگولی گولی بعه‌مری منی
 گولامنه‌ خه‌به‌رنده‌ یار گولی گولی
 خونیلکا خۆ وندە‌کریه‌ یار گولامنی

نۆته‌کە‌ی:

Yar gulê

Yar gu lê gu lêb__ gu lê gu__ lêb__ gu la mi__ ni__

Yar gu lê gu lêb__ gu lê gu__ lêb__ em rê mi__ ni__ gu la mi ne

xe be__ rin de__ yar__ gu lê gu__ lê__ xu nêl ka xo win ne kir__ ye

yar__ gu la mi__ ni__ Yar gu lê gu lêb__ gu lê gu__ lêb__ gu la mi__

ni__ Yar gu lê gu lêb__ gu lê gu__ lêb__ em rê mi__ ni__

سکینه‌کە‌ی:

پله‌ده‌نگیه‌کانی بریتین له (رئ . می کاریمۆل . فا . سۆل) به‌پێی چێژی ئاوازه‌که
 په‌یژه‌مۆسیقا‌کە‌ی بریتیه‌ له په‌یژه‌ درووستکراوی سه‌رپله‌ده‌نگی شه‌شه‌می په‌یژه‌ی دوهمی گه‌وره‌ی
 پۆژه‌لاتی (فا راست) که‌ په‌یژه‌ی رێ به‌یاتی پێ ئه‌لین له به‌ر ئه‌وه‌ی چوارینه‌ی دوهمی ئاشکرانیه
 جو‌ری به‌یاته‌که‌شی ئاشکرا نییه‌ .
 نمونه‌ی سکینه‌کە‌ی :

F Rast D Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

۸۷- زەمبیل فرۆش
نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

زەمبیل فرۆش زەمبیل تینە کۆلان کۆلان دگەرینە 2
گول خاتون برجی و دبینه ئاقل و سه‌ودا نامینە
..... ئاقل و سه‌ودا نامینە
زەمبیل فرۆش لاوکی بیانی کەرەم کەتۆ وەرەبانی 2
قیمەتا سەلکا دەزانی سەلکا نەفرۆشا به‌رزانی
..... سەلکا نەفرۆشا به‌رزانی
خاتونی وەز تۆبە دارم دەلالی وەز تۆبە دارم
تۆبە دارم خەلقى جەبارم ژبەر حکمی خالق نە کارم
..... ژبەر حکمی خالق نە کارم

نۆتە‌کە‌ی:

Zembil firosh

Zem bil fi rosh — zem bi — la ti — ne — ko lan ko — lan di — ge ri —
5
ne zem bil fi rosh zem bi — la ti — ne — ko lan ko — lan di — ge ri — ne gul xa — tu n
10
bir cê wed bi ne a qi — hu sew da na me ne a qi — lû — sew da na mi nê zem bil fi rosh
16
law kê — bi ya — ni — ke rem ke — tu we — re ba — re zem bil fi rosh law kê — bi ya —
16
law kê — bi ya — ni — ke rem ke — tu we — re ba — re zem bil fi rosh law kê — bi ya —
21
ni — ke rem ke — tu we — re ba — ni qi me — ta — sel — ka de za — ni — sel ka — nê —
26
ro — she b her za — ni — sel ka nê — ro — shi bher za ni xa tu nê wez to be ka — rim de la lê
32
wez to be — da rim xa tu nê wez to be ka — rim de la lê wez to be — da rim to be da rê —
38
xel qi ce ba rim j ber hik mê — xa liq zne ka — rim ji ber hik nê — xa — liqs nê ka rim

نمونهی تیکستهکەیی:

زەویا لپشت گوندی شینە ھەي لاوۆ	زەویا لپشت گوندی شینە ھەي لاوۆ
مەلی چاندی بەیبونە پس مامۆ	مەلی چاندی بەیبونە ھەي لاوۆ
دۆستا لوکی شیرینە پس مامۆ	دۆستا لوکی شیرینە ھەي لاوۆ
ئێ چرا دکەوان گاورنەگری لھالی تە	دەسوارۆھەلی لھەلی لۆلۆھەلی لھالی
ئێ چرا مەمی ئالان گاورنەگری لھالی تە	دەسوارۆھەلی لھەلی لۆلۆھەلی لھالی

نۆتەکەیی:

Hey lawo

Zer yal pisht gun di shi ne___ hey la wo Zer yal pisht gun di shi ne___

pis ma mo me lê çan di bey bu ne___ hey la wo me lê çan di bey bu ne___

pis ma mo dos ta law kê shi ri ne___ hey la wo dos ta law kê shi ri ne___

pis ma mo des wa ro hey lê lê___ hey lo lo___ hey lê lê nê çî ra___

di ke wa ga wir neg rêl ha lê te des wa ro hey lê lê___

hey lo lo___ hey lê lê nê çî ra mem mi a la a n ga wir neg rêl ha lê te

سکێلەکەیی:

پلە دەنگیەکانی بریتیین لە (پ، می کاربیمۆل، فا، سۆل، لای سروشتی)، بە پێی چیژی ئاوازەکە پەیزەمۆسیقاکی بریتییە لە پەیزەدرووستکراوی سەرپلەدەنگی شەشەمی پەیزەدی دووومی رۆژھەلاتی (فاراست)، کە پەیزەدی رێ بەیات ئەکات، لە بەرئەویدی پلەدەنگی یەکەمی چوارینەدی دووومی پەیزەمۆسیقاکی چارەکەپلەیک بڵندکراو بۆیە جووری بەیاتەکەیی بە (بەیاتنی نەوا)، ناسراو

نمونهی سکێلەکەیی:

F Rast D Beyati Nawa

۸۹- زراف زراف

نمونه‌ی تیکسته‌کە‌ی:

زراف زراف زراف زراف لەیلۆ لەیلۆ زراف
 زراف زراف زراف زراف دای دەلیلۆ بی بابی
 لەیلۆ چییە قرشکا لەیلۆ لەیلۆ زراف
 لەیلۆ چییە قرشکا دای دەلیلۆ بی بابی
 شەقە شەقە شەقە شەقە لەیلۆ لەیلۆ زراف
 شەقە شەقە شەقە شەقە دای دەلیلۆ بی بابی

نۆتە‌کە‌ی:

Zirav

Zi rav zi rav zi ra vê ê ley lo ley lo zi ra vê Zi rav zi rav zi ra vê ê
 dai de li lê bê ba bê ley lo çi ya qir shi ka ley lo ley lo zi ra vê
 ley lo çi ya qir shi ka dai de li lê bê ba bê she qe she qe shi mi ka
 ley lo ley lo zi ra vê she qe she qe shi mi ka dai de li lê bê ba bê

سکێله‌کە‌ی:

پله دەنگیەکانی بریتین له ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئەو سی پله دەنگیە پراو
 پری سی پله دەنگی یەکەمی چوارینە یەکەمی پەژە دروستکراوی سەرپله دەنگی شەشەمی پەژە
 دوومی گەورە پۆژەلاتی ((دۆ راست)) کە پەژە بەیاتی پێ ئەلین . له بەرئەو ی چوارینە
 دوومی تیانیە ، بۆیە جۆری بەیاتەکە‌ی دیار نیە .

نمونه‌ی سکێله‌کە‌ی :

C Rast A Beyat

ریتمه‌کە‌ی:

۹۰- بارانی

فۆلكلۆرى كرمانجى ژورو (يهریقان- ئهرمینیا)، بهریز کامیران مستهفا نۆتهكهى نوسيوه و له لاپهه 12-13 ی ژماره 9 گۆفاری چلاوازی ، وهزارهتی رۆشنیبری ههریمی کوردستان بلاوکراوهتهوه، منیش بهزانیاریی خۆم لهسهه تیۆره نوچ کانی نوسینهوهی نۆتهی مۆسیقا که لکم لی وهرگرت، ههرچهنده نوسینهوهی برگهدهنگیهکان واتا میلۆدییهکهی بهریزیان لیی بهرپرسیارن. نموونهی تیکستهکهی:

هاوار لی لی وهر لی لی هاوار لی لی و بارانی
هاوار لی لی وهر لی لی هاوار لی لی و بارانی

نۆتهکهی:

Baranê

Ha wer_ lê_ _ lê wer lê lê ha wer lê_ _ lêw_ ba_ ra_ nê

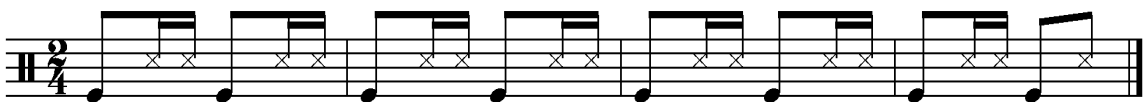
سکیلهکهی:

پله دهنگیهکانی بریتین له ((سۆل . لاکار بيمۆل . سی بيمۆل . دۆ)) تهنها چوارینهیهکی دهنگی مۆسیقایه بهپیی چیتزی ئاوازهکه بریتیه له پهیژه مۆسیقای دروست کراوی سهههپلهدهنگی شهشهمی پهیژهی دووهمی گهورهی رۆژههلاتی ((سی بيمۆل راست)) که پهیژهی بهیاتی پی ئەلین ، لهبهه ئهوهی چوارینهی دووهمی دهست نیشان نهکراوه ، نازناوهکهی ههر به پهیژهی بهیاتیان دوو بهیاتی ئەمینیتتهوه .

نموونهی سکیلهکهی:

ریتمهکهی:

۹۱- دەنگى بلبلا

بەريز كاميران مستەفا نۆتەكەى نوسىوۈ و لە لاپەرە 16-17 ى ژمارە 9 گۆڧارى چلاوازى وەزارەتى رۆشنىبىرى ھەرىمى كوردستان بىلوكراوۈتەوۈ، منىش بەزانىارىيى خۆم لەسەر تىۋرە نوئى كانى نوسىنەوۈى نۆتەى مۇسىقا كەلكم لى وەرگرت، ھەرچەندە نوسىنەوۈى بىرگەدەنگىەكان واتا مىلۇدىيەكەى بەريزيان لىي بەرپرسىيارن، لەبەرئەوۈى لەگەل سترانى پىشوو ھەر ھەمان سكىلى بەياتن بەلام جۆرى بەياتەكەيان جياوازە، بۇيە پىۋىستە يەك رابەرى پەيژەيان ھەبى.

نمۇنەى تىكىستەكەى:

لەدنگى قان بلبلا دەبلى دەلى دەلى لى
لەدنگى قان بلبلا وەى جانى ت وەرە قر

نۆتەكەى:

Dengê Bilbila

Li den gê___ van bil bi la deb lê de lê de lê lê___

li den dê___ van bil bi la wey ca nêt we re vir___

سكىلەكەى:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((سۆل . لاكاربىمۆل . سى بىمۆل . دۆ . رى ناتور . بەپىي چىژى ئاوازەكە پەيژەمۇسىقاكەى برىتىلە پەيژە دروستكراوى سەرىلەى شەشەمى پەيژەى دوەمى گەورەى رۆژھەلاتى ((سى بىمۆل راست)) ، كە پەيژەى بەياتى سۆلى پى ئەوترى لەبەر ئەوۈى پلەدەنگى يەكەمى چوارىنەى دوەمى چارەكە پلەيەك بىلند كراوۈ نازناوى پەيژەبەياتەكەى دەبىتە پەيژەى سۆلى بەياتى نەوا .

نمۇنەى سكىلەكەى:

Bb Rast G beyati newa

پىتمەكەى:

۹۲- ھەي دۆتھام

ھونەرمەند ئامانچ غازى نۆتەكەي نوسىوھ و لە لاپەڤ 32-33 ى ژمارە 9 گۆڧارى چلاوازى ۋەزارەتى رۆشنىبىرى ھەرىمى كوردستان بلاوكراۋەتەۋە، منىش بەزانبارىي خۆم لەسەر تىۋرە نوچ كانى نوسىنەۋەي نۆتەي مۇسىقا كەلكم لى ۋەرگرت، ھەرچەندە نوسىنەۋەي بىرگەدەنگىەكان ۋاتا مىلۇدىيەكەي بەرىزيان لىي بەرپرسىارن. نموونەي تىكىستەكەي:

ھەي دۆت ھەي دۆت ھەي دۆتھامى
سۆرو سىپىيى رەنگ شەمامى

نۆتەكەي:

Hey dotmam

He y dot he y do t hey ___ dot ___ ma ___ mê
so ___ rû sip ___ ye ___ re ng she ___ ma ___ mê

سكىئەكەي:

پلە دەنگىەكانى برىتىن لە ((لا . سى كار بىمۆل . دۆ)) ئەو سى پلە دەنگىە پراۋ پرى سى پلە دەنگى يەكەمى چوارىنەي يەكەمى پەيژە دروستكراۋى سەرپلە دەنگى شەشەمى پەيژەي دوھمى گەورەي رۆژھەلاتى ((دۆ راست)) كە پەيژەي بەياتى پى ئەلەين . لە بەرئەۋەي چوارىنەي دوھمى تىانىيە ، بۆيە جۆرى بەياتەكەي ديار نىيە . نموونەي سكىئەكەي:

C Rast A Beyat

رىتمەكەي:

۹۳- لی کر

هونەرمەند ھەنگاو شیخانی نۆتەکەى نوسىوھ و لە لایەرە 78-79 ی ژمارە 9 گۆڤاری چلاوازی وەزارەتى رۆشنیبری ھەریمی کوردستان بلاوکراوئەوھ، منیش بەزانیاریی خۆم لەسەر تیۆرە نوێ کانی نوسینەوھى نۆتەى مۆسیقا کەلکم لی وەرگرت، ھەرچەندە نوسینەوھى بڕگەدەنگیەکان وانا میلۆدیەکەى بەریژیان لیی بەرپرسیارن.

نموونەى تیکستەکەى:

نۆتەکەى:

Lêkir

Lê kir lê kir _____ ba ra nê lê kir ka nû ro
 bar _____ av tê kir xem la gum dê me dî sa dest pê
 kir _____ min bo de la lê gul av jê çê kir

سکێلەکەى:

پلە دەنگیەکانی بریتین لە ((لا . سی کار بيمۆل . دۆ)) ئەو سێ پلە دەنگیە پراو پری سێ پلە دەنگی یەکەمی چوارینەى یەکەمی پەيژە دروستکراوی سەرپلە دەنگی شەشەمی پەيژەى دوھمی گەورەى پۆژھەلاتی ((دۆ راست)) کە پەيژەى بەياتی پێ ئەلین . لە بەرئەوھى چوارینەى دوھمی تیانیه ، بۆیە جۆرى بەياتەکەى دیار نیە .

نموونەى سکێلەکەى :

C Rast A Beyat

پیتەمەکەى:

بەشى شەشەم

پيژەي ريزبەندي بەکارهيناني پەيزەکانی مۇسقالە ناوچە جياجياکانی کوردستان

خۆرەھەلاتی کوردستان

ژماری گۆرانی (ئاوازی)، ئەنالیزکراو : 135 ئاواز.

پيژەي بەکارهينراو	چەندی بەکارهينراو	
33,3%	45	پەيزەي يەکەمی گەرە (عەجەم) :
18,5%	25	سەرپلەي بنگە (عەجەم، ماجۆر).
5,9%	8	سەرپلەي شەشەم (مينۆر، نەھاوەند).
1,4%	2	سەرپلەي سێيەم (فريجي، کورد).
7,4%	10	سەرپلەي چوارەم (سيگان، ھومايۆن).
0%	0	سەرپلەي پينجەم (میکسۆليدي حيجاز).
66,6%	90	پەيزەي دووەمی گەرە (راست) :
6,6%	9	سەرپلەي بنگە (راست).
31,8%	43	سەرپلەي شەشەم (بەيات).
14,8%	20	سەرپلەي سێيەم (سيگا).
7,4%	10	سەرپلەي چوارەم (چوارگا).
9,5%	8	سەرپلەي پينجەم (حيجاز، نياز).

پيژەي ريزبەندي بەکارهيناني پەيزەکانی مۇسقالە خۆرەھەلاتی کوردستان.

31,8%	43	1- سەرپلەي شەشەمی راست (بەيات).
18,5%	25	2- سەرپلەي بنگە (عەجەم، ماجۆر).
14,8%	20	3- سەرپلەي سێيەمی راست (سيگا).
7,4%	10	4- سەرپلەي چوارەمی عەجەم (سيگان، ھومايۆن).
7,4%	10	5- سەرپلەي چوارەمی راست (چوارگا).
6,6%	9	6- سەرپلەي بنگە (راست).
5,9%	8	7- سەرپلەي شەشەمی عەجەم (مينۆر، نەھاوەند).
9,5%	8	8- سەرپلەي پينجەمی راست (حيجاز، نياز).
1,4%	2	9- سەرپلەي سێيەمی عەجەم (فريجي، کورد).
0%	0	10- سەرپلەي پينجەمی عەجەم (میکسۆليدي حيجاز).

باشورى كوردستان

۱- ناوچهكانى خانەقین و ھورامان

ژمارى گۆرانى (ئاوازی)، ئەنالیزكراو : 57 ئاواز.

رېژەى بەكارھىنان	چەندى بەكار ھىنراو	
%75،4	43	پەيژەى يەكەمى گەورە (عەجەم) :
%12،3	7	سەرپلەى بىنكە (عەجەم، ماجۆر).
%18،3	11	سەرپلەى شەشەم (مىنۆر، نەھاوەند).
%33،3	19	سەرپلەى سىيەم (فريجى، كورد).
%3،5	2	سەرپلەى چوارەم (سىگان، ھومايۆن).
%7	4	سەرپلەى پىنجەم (مىكسۆلىدى حىجاز).
%24،6	14	پەيژەى دووھى گەورە (راست) :
%0	0	سەرپلەى بىنكە (راست).
%18،3	11	سەرپلەى شەشەم (بەيات).
%5،3	3	سەرپلەى سىيەم (سىگا).
%0	0	سەرپلەى چوارەم (چوارگا).
%0	0	سەرپلەى پىنجەم (حىجاز، نياز).

رېژەى رېزبەندى بەكارھىنانى پەيژەكانى مۇسىقا لە ناوچهكانى خانەقین و ھورامان.

%33،3	19	1- سەرپلەى سىيەمى عەجەم (فريجى، كورد).
%18،3	11	2- سەرپلەى شەشەمى عەجەم (مىنۆر، نەھاوەند).
%18،3	11	3- سەرپلەى شەشەمى راست (بەيات).
%12،3	7	4- سەرپلەى بىنكەى (عەجەم، ماجۆر).
%7	4	5- سەرپلەى پىنجەمى عەجەم (مىكسۆلىدى حىجاز).
%5،3	3	6- سەرپلەى سىيەمى راست (سىگا).
%3،5	2	7- سەرپلەى چوارەمى عەجەم (سىگان، ھومايۆن).
%0	0	8- سەرپلەى بىنكە (راست).
%0	0	9- سەرپلەى چوارەمى راست (چوارگا).
%0	0	10- سەرپلەى پىنجەمى راست (حىجاز، نياز).

۲- ناوچەى سلیمانى

ژمارى گۆرانى (ئاوازى)، ئەنالىزىكراو: 63 ئاواز.

پەيزەى بەكارهينان	چەندى بەكارهينراو	
34،92%	22	پەيزەى يەكەمى گەورە (عەجەم) :
14،29%	9	سەرپلەى بىنكە (عەجەم، ماجۆر).
1،59%	1	سەرپلەى شەشەم (مىنۆر، نەھاوەند).
3،17%	2	سەرپلەى سىيەم (فريجى، كورد).
1،59%	1	سەرپلەى چوارەم (سىگان، ھومايۆن).
14،29%	9	سەرپلەى پىنچەم (مىكسۆلىدى حىجاز).
65،08%	41	پەيزەى دووھى گەورە (راست) :
12،70%	8	سەرپلەى بىنكە (راست).
31،65%	20	سەرپلەى شەشەم (بەيات).
15،87%	10	سەرپلەى سىيەم (سىگا).
4،76%	3	سەرپلەى چوارەم (چوارگا).
0%	0	سەرپلەى پىنچەم (حىجاز، نياز).

پەيزەى رىزبەندى بەكارهينانى پەيزەكانى مۇسىقا لە ناوچەى سلەيمانى.

31،65%	20	1- سەرپلەى شەشەم (بەيات).
15،87%	10	2- سەرپلەى سىيەم (سىگا).
14،29%	9	3- سەرپلەى پىنچەم (مىكسۆلىدى حىجاز).
14،29%	9	4- سەرپلەى بىنكە (عەجەم، ماجۆر).
12،70%	8	5- سەرپلەى بىنكە (راست).
4،76%	3	6- سەرپلەى چوارەم (چوارگا).
3،17%	2	7- سەرپلەى سىيەم (فريجى، كورد).
1،59%	1	8- سەرپلەى شەشەم (مىنۆر، نەھاوەند).
1،59%	1	9- سەرپلەى چوارەم (سىگان، ھومايۆن).
0%	0	10- سەرپلەى پىنچەمى راست (حىجاز، نياز).

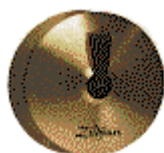
۳- ناوچەى گەرميان (كەركوك) و دەوروبەرى.

ژمارى گۆرانى (ئاوازى)، ئەنالىزكراو : 47 ئاواز.

رېژەى بەكارهينان	چەندى بەكارهينراو	
4، 40%	19	پەيژەى يەكەمى گەورە (عەجەم) :
51، 8%	4	سەرپلەى بنكە (عەجەم، ماجۆر).
38، 6%	3	سەرپلەى شەشەم (مىنۆر، نەهاوهند).
0%	0	سەرپلەى سىيەم (فريجى، كورد).
25، 4%	2	سەرپلەى چوارەم (سىگان، هومايۆن).
27، 21%	10	سەرپلەى پىنجەم (مىكسۆلىدى حىجاز).
57، 59%	28	پەيژەى دووهمى گەورە (راست) :
89، 14%	7	سەرپلەى بنكە (راست).
40، 23%	11	سەرپلەى شەشەم (بەيات).
14، 19%	9	سەرپلەى سىيەم (سىگا).
0%	0	سەرپلەى چوارەم (چوارگا).
12، 2%	1	سەرپلەى پىنجەم (حىجاز، نياز).

رېژەى رېزبەندى بەكارهينانى پەيژەكانى مۇسىقا لە ناوچەى گەرميان (كەركوك و دەوروبەرى).

40، 23%	11	1- سەرپلەى شەشەمى راست (بەيات).
27، 21%	10	2- سەرپلەى پىنجەمى عەجەم (مىكسۆلىدى حىجاز).
14، 19%	9	3- سەرپلەى سىيەمى راست (سىگا).
89، 14%	7	4- سەرپلەى بنكە (راست).
51، 8%	4	5- سەرپلەى بنكە (عەجەم، ماجۆر).
38، 6%	3	6- سەرپلەى شەشەمى عەجەم (مىنۆر، نەهاوهند).
25، 4%	2	7- سەرپلەى چوارەم (سىگان، هومايۆن).
12، 2%	1	8- سەرپلەى پىنجەمى راست (حىجاز، نياز).
0%	0	9- سەرپلەى چوارەمى راست (چوارگا).
0%	0	10- سەرپلەى سىيەم (فريجى، كورد).

۴- ناوچەى ھەولېرو دەوروبەرى

ژمارى گۆرانى (ئاوازی)، ئەنالىزىراو: 43 ئاواز.

رېژەى بەکارھىتان	چەندى بەکارھىتراو	
%34.9	15	پەيژەى يەكەمى گەورە (عەجەم) :
%18،6	8	سەرپلەى بىنكە (عەجەم، ماجۆر).
%2،3	1	سەرپلەى شەشەم (مىنۆر، نەھاوەند).
%0	0	سەرپلەى سىيەم (فرىجى، كورد).
%2،3	1	سەرپلەى چوارەم (سىگان، ھومايۆن).
%11،6	5	سەرپلەى پىنچەم (مىكسۆلىدى حىجاز).
%65.1	28	پەيژەى دووھى گەورە (راست) :
%0	0	سەرپلەى بىنكە (راست).
%60،5	26	سەرپلەى شەشەم (بەيات).
%2،3	1	سەرپلەى سىيەم (سىگا).
%2،3	1	سەرپلەى چوارەم (چوارگا).
%0	0	سەرپلەى پىنچەم (حىجاز، نياز).

رېژەى رېزبەندى بەکارھىتانى پەيژەکانى مۇسىقا لە ناوچەى ھەولېرو دەوروبەرى.

%60،5	26	1- سەرپلەى شەشەم (بەيات).
%18،6	8	2- سەرپلەى بىنكە (عەجەم، ماجۆر).
%11،6	5	3- سەرپلەى پىنچەم (مىكسۆلىدى حىجاز).
%2،3	1	4- سەرپلەى شەشەم (مىنۆر، نەھاوەند).
%2،3	1	5- سەرپلەى چوارەم (سىگان، ھومايۆن).
2،3	1	6- سەرپلەى سىيەم (سىگا).
%2،3	1	7- سەرپلەى چوارەم (چوارگا).
%0	0	8- سەرپلەى سىيەم (فرىجى، كورد).
%0	0	9- سەرپلەى بىنكە (راست).
%0	0	10- سەرپلەى پىنچەم (حىجاز، نياز).

۵- ناوچەى بادىنان

ژمارى گۆرانى (ئاوازى)، ئەنالىزىكراو : 54 ئاواز.

پەيزەى بەكارھىنان	چەندى بەكارھىنراو	
31،48%	17	پەيزەى يەكەمى گەورە (عەجەم) :
9،26%	5	سەرپلەى بىنكە (عەجەم، ماجۆر).
3،70%	2	سەرپلەى شەشەم (مىنۆر، نەھاوەند).
9،26%	5	سەرپلەى سىيەم (فريجى، كورد).
0%	0	سەرپلەى چوارەم (سىگان، ھومايۆن).
9،26%	5	سەرپلەى پىنچەم (مىكسۆلىدى حىجان).
68،51%	37	پەيزەى دوومى گەورە (راست) :
0%	0	سەرپلەى بىنكە (راست).
62،96%	34	سەرپلەى شەشەم (بەيات).
1،85%	1	سەرپلەى سىيەم (سىگا).
3،70%	2	سەرپلەى چوارەم (چوارگا).
0%	0	سەرپلەى پىنچەم (حىجان، نياز).

پەيزەى رىزبەندى بەكارھىنانى پەيزەكانى مۇسىقا لە ناوچەى بادىنان.

62،96%	34	1- سەرپلەى شەشەم (بەيات).
9،26%	5	2- سەرپلەى بىنكە ماجۆر (عەجەم، ماجۆر).
9،26%	5	3- سەرپلەى سىيەم ماجۆر (فريجى، كورد).
9،26%	5	4- سەرپلەى پىنچەمى ماجۆر (مىكسۆلىدى حىجان).
3،70%	2	5- سەرپلەى شەشەمى ماجۆر (مىنۆر، نەھاوەند).
3،70%	2	6- سەرپلەى چوارەم (چوارگا).
1،85%	1	7- سەرپلەى سىيەمى راست (سىگا).
0%	0	8- سەرپلەى چوارەمى ماجۆر (سىگان، ھومايۆن).
0%	0	9- سەرپلەى بىنكەى راست (راست).
0%	0	10- سەرپلەى پىنچەمى راست (حىجان، نياز).

كوردستان (باشورى بچوك)

ژمارى گۆرانى (ئاوازى)، ئەنالىزىكراو : 72 ئاواز.

په‌ئىژه‌ى به‌كاره‌ئىنان	چهندى به‌كاره‌ئىراو	
31،94%	23	په‌ئىژه‌ى يه‌كه‌مى گه‌وره (عه‌جه‌م) :
12،5%	9	سه‌رپله‌ى بنكه (عه‌جه‌م، ماجۆر).
4،17%	3	سه‌رپله‌ى شه‌شه‌م (مىنۆر، نه‌هاوه‌ند).
6،94%	5	سه‌رپله‌ى سىئيه‌م (فريجى، كورد).
0%	0	سه‌رپله‌ى چواره‌م (سىگان، هومايۆن).
8،33%	6	سه‌رپله‌ى پىنجه‌م (مىكسۆلىدى حىجاز).
68،1%	49	په‌ئىژه‌ى دووه‌مى گه‌وره (راست) :
0%	0	سه‌رپله‌ى بنكه (راست).
59،72%	43	سه‌رپله‌ى شه‌شه‌م (به‌يات).
4،17%	3	سه‌رپله‌ى سىئيه‌م (سىگا).
4،17%	3	سه‌رپله‌ى چواره‌م (چوارگا).
0%	0	سه‌رپله‌ى پىنجه‌م (حىجاز، نىاز).

په‌ئىژه‌ى رىزبه‌ندى به‌كاره‌ئىنانى په‌ئىژه‌كانى مۆسىقا له ناوچه‌ى باشورى بچوك
(خۆرئاواى كوردستان).

59،72%	43	1- سه‌رپله‌ى شه‌شه‌م (به‌يات).
12،5%	9	2- سه‌رپله‌ى بنكه (عه‌جه‌م، ماجۆر).
8،33%	6	3- سه‌رپله‌ى پىنجه‌م (مىكسۆلىدى حىجاز).
6،94%	5	4- سه‌رپله‌ى سىئيه‌م (فريجى، كورد).
4،17%	3	5- سه‌رپله‌ى شه‌شه‌م (مىنۆر، نه‌هاوه‌ند).
4،17%	3	6- سه‌رپله‌ى سىئيه‌م (سىگا).
4،17%	3	7- سه‌رپله‌ى چواره‌م (چوارگا).
0%	0	8- سه‌رپله‌ى چواره‌م (سىگان، هومايۆن).
0%	0	9- سه‌رپله‌ى بنكه (راست).
0%	0	10- سه‌رپله‌ى پىنجه‌م (حىجاز، نىاز).

باکوری کوردستان

ژماری گۆرانی (ئاوازی)، ئەنالیزکراو : 131 ئاواز.

رێژەی بەکارهێنان	چەندی بەکارهێنراو	
19,85%	26	پەڕیژە یەكەمی گەورە (عەجەم) :
4,58%	6	سەرپلە ی بنكە (عەجەم، ماجۆر).
4,58%	6	سەرپلە ی شەشەم (مینیۆر، نەهاوەند).
0%	0	سەرپلە ی سێیەم (فریجی، كورد).
0,76%	1	سەرپلە ی چوارەم (سیگان، ھومایۆن).
9,92%	13	سەرپلە ی پێنجەم (میکسۆلیدی حیجاز).
80,15%	105	پەڕیژە ی دووھمی گەورە (راست) :
0,76%	1	سەرپلە ی بنكە (راست).
74,05%	97	سەرپلە ی شەشەم (بەیات).
0,76%	1	سەرپلە ی سێیەم (سیگا).
4,58%	6	سەرپلە ی چوارەم (چوارگا).
0%	0	سەرپلە ی پێنجەم (حیجاز، نیاز).

رێژە ی ریزبەندی بەکارهێنانی پەڕیژەکانی مۆسیقا لە باکوری کوردستان.

74,05%	97	1- سەرپلە ی شەشەم (بەیات).
9,92%	13	2- سەرپلە ی پێنجەم (میکسۆلیدی حیجاز).
4,58%	6	3- سەرپلە ی بنكە (عەجەم، ماجۆر).
4,58%	6	4- سەرپلە ی شەشەم (مینیۆر، نەهاوەند).
4,58%	6	5- سەرپلە ی چوارەم (چوارگا).
0,76%	1	6- سەرپلە ی چوارەم (سیگان، ھومایۆن).
0,76%	1	7- سەرپلە ی بنكە (راست).
0,76%	1	8- سەرپلە ی سێیەم (سیگا).
0%	0	9- سەرپلە ی سێیەم (فریجی، كورد).
0%	0	10- سەرپلە ی پێنجەم (حیجاز، نیاز).

بەشى ھوتەم

پېئىنئارىھەكان بۇ برەودان بە ھونەرى مۇسقىقاي كوردى

بۇ ئەۋەدى مۇسقىقاھەمان بگاتە ئاستى مۇسقىقاي گەلانى پېئىشكەوتوو ۋە چىتر نەھىلەن لە ۋ ئاستە نزمەيدا بىمىنئىتەۋە، ئەبىت چەند خالىكى گىرنگ ھەيە لە ئامىزىيان بگرين و ھەول بەدەين تا زوۋە دەست بگەين بە ئەنجامدانىيان. چۈنكە ئىمە مىللەتتىكى ژىردەستە بووين و نەمانتوانىۋە پىر بە تواناي خۇمان لە ھەولداندا بىن بۇ گەشەدان و فراوانكردى ئاستى ھونەرەكەمان.

ھىشتا زوۋە ئەگەر خەمخۇرى تەنەۋەكەمان بىن و پىگاچارە ئاسانە بۇ گەيشتن بە ئاۋاتى بەرەو ھونەرىكى رەسەنى ھاۋچەرخ، بە كىردار نەك بە ۋتە. لىرەدا من بە پىۋستى ئەزانم كە چەند پېئىنئارىك ھەيە بىانخەمەرۋو، كە برىتەن لە چەند خالىكى گىرنگ ۋە ھەولدانە بۇ برەودان بە ھونەرى ئاۋاز و مۇسقىقاھەمان. من لە لاي خۇمەۋە لە گىرنگىرئىنئانەۋە باسىيان لى دەكەم لەۋانە:

۱- كەم كىردنەۋەدى ناۋى زۇر و بۇرى پلە دەنگىيەكانى مۇسقىقا ۋ ھەلسوكەوت لەگەلىيان ۋەكۋو پۇژئائاۋايىھەكان، كە تەنھا ناۋى پلە دەنگىيەكانى پەيژە مۇسقىقاكانن بە جۇرە جىھانئىيەكەى كە (دۇ، رى، مى، فا، سۇل، لا، سى) ۋ بۇ پەيژەى يەكەمى گەۋرە (عەجەم - ماژۇر) بەكار بېئىترىت. ھەرۋەھا بۇ پەيژەى دوۋەمى گەۋرە (راست)، تەنھا پلەكانى سېھەم و ھوتەم ۋ شەى (كار- واتا پلەدەنگىيەكى سى جارەكە دەنگى)يان بخرىتە سەر، بە پىي پەيژە مۇسقىقا، بەم جۇرە ۋەكۋو پەيژەى دۇ راست (دۇ، رى، مى كاربىمۇل، فا، سۇل، لا، سى كاربىمۇل) بەكار بېئىترىت.

۲- كەم كىردنەۋەدى ناۋى زۇر و بۇرى پەيژەكانى مۇسقىقاي پۇژھەلاتى بە شىۋەى پەيژەكانى پۇژئائاۋايى، لەگەل تايبەتمەندىتى بەكارھىنانى پلە دەنگىيە سى چارەكئىيەكان. بە واتا بەم جۇرە كارىيان لەگەلدا بكرىت:
جۇرى پەيژەكانى مۇسقىقاي كوردى:

۱- پەيژەى يەكەمى گەۋرە (عەجەم - ماجۇر)

۱- سەر پلەى بىكە: ھەرسى جۇرەكەى سىروشتى و ھارمۇنى و مىلۇدى (عەجەم - ماجۇر)، گۋى بە جۇرەكانى نەدرىت و ھەرچى گۇرئانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانىدا بىت ۋەكۋو گۇرئانكارى لاۋەكى كارى لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاۋكردىنى خۇدى پەيژە مۇسقىقا سەرەكئىيەكە.

۲- سەر پلەى شەشەم (نەھاۋەند - مىنۇر): گۋى بە جۇرەكانى نەدرىت و ھەرچى گۇرئانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانىدا بىت ۋەكۋو گۇرئانكارى لاۋەكى كارى لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاۋكردىنى خۇدى پەيژە مۇسقىقا سەرەكئىيەكە.

۳- سەر پلەى سىنيەم (فرىجى- كورد): گۋى بە جۇرەكانى نەدرىت و ھەرچى گۇرئانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانىدا بىت ۋەكۋو گۇرئانكارى لاۋەكى كارى لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاۋكردىنى خۇدى پەيژە مۇسقىقا سەرەكئىيەكە.

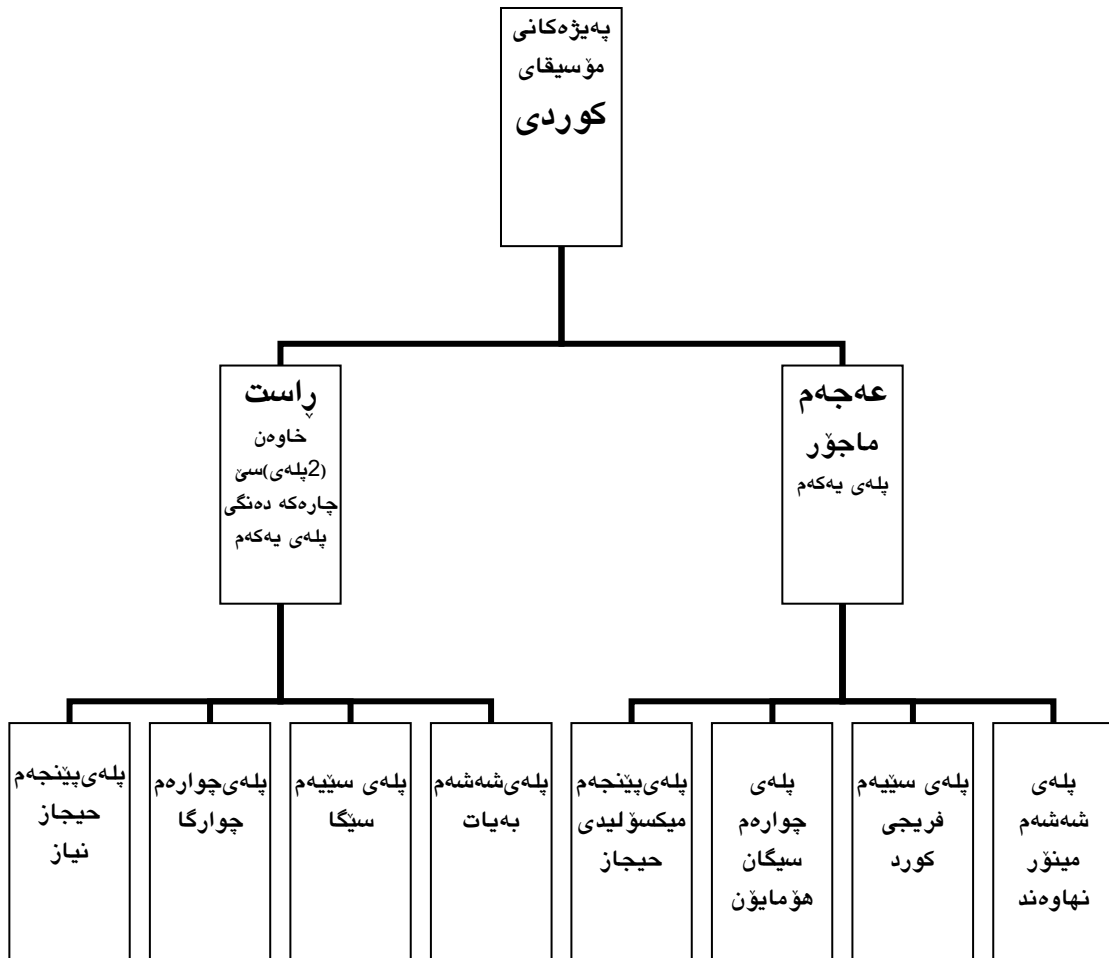
۴- سەر پلەى چوارەم (سىگان - ھەمايۇن): گۋى بە جۇرەكانى نەدرىت و ھەرچى گۇرئانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانىدا بىت ۋەكۋو گۇرئانكارى لاۋەكى كارى لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاۋكردىنى خۇدى پەيژە مۇسقىقا سەرەكئىيەكە.

۵- سەر پلەى پىنچەم، ماجۇرى ھارمۇنى، (مىكسۇلىدى- حىجاز): گۋى بە جۇرەكانى نەدرىت و ھەرچى گۇرئانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانىدا بىت ۋەكۋو گۇرئانكارى لاۋەكى كارى لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاۋكردىنى خۇدى پەيژە مۇسقىقا سەرەكئىيەكە.

ب- پەيژەي دووھەي گەورە (راست)

- ۱- سەر پلەي بئكە: ھەرسى جۆرەكەي سروشتي و ھارمۆني و ميلۆدي (راست)، گويى بە جۆرەكەني نەدرىت و ھەرچي گۆرانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانيدا بىت وەكوو گۆرانكارى لاوھكي كاري لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاوكردني خودي پەيژە موسيqa سەرەككيەكە.
  - ۲- سەر پلەي شەشەم (بەيات): گويى بە جۆرەكەني نەدرىت و ھەرچي گۆرانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانيدا بىت وەكوو گۆرانكارى لاوھكي كاري لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاوكردني خودي پەيژە موسيqa سەرەككيەكە.
  - ۳- سەر پلەي سىيەم (سىگا): گويى بە جۆرەكەني نەدرىت و ھەرچي گۆرانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانيدا بىت وەكوو گۆرانكارى لاوھكي كاري لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاوكردني خودي پەيژە موسيqa سەرەككيەكە.
  - ۴- سەر پلەي چوارەم (چارگا): گويى بە جۆرەكەني نەدرىت و ھەرچي گۆرانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانيدا بىت وەكوو گۆرانكارى لاوھكي كاري لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاوكردني خودي پەيژە موسيqa سەرەككيەكە.
  - ۵- سەر پلەي پىنجەم (حىجاز- نياز): گويى بە جۆرەكەني نەدرىت و ھەرچي گۆرانكارىيەك بەسەر پلە دەنگىيەكانيدا بىت وەكوو گۆرانكارى لاوھكي كاري لەگەلدا بكرىت. لەگەل رەچاوكردني خودي پەيژە موسيqa سەرەككيەكە.
- وەكوو ئەم كلىشەيە:

پەيژەكانى موسيقي كوردى

تېيىنى:

ئەتوانرىخ وەكو ئەوروپىيەكان تەنھا كار بە پەيژەي گەورە سەر پلەي بىنكە و پەيژەدروسىنكراوى سەر پلەي شەشەمى كە پەيژەي مېنور(بەھەرسى جۇرەكەي: سروشتى. مېلۇدى. ھارمۇنى) بىرى، كار بە پەيژەكانى تر تەنھا پەيژەي سەرەكى كە ماژۆرە كارى پېئىكرى.

۳- بەكارھىنانى ئامپىرە پىتمىيەكان بە شىۋەيەكى گونجاو، وەكوو ئامپىرىكى سۆلۈ نەك وەكوو لەمەوبەر كە ھەردەم پەيوەستى ئاوازەكە بىت و، لە يەك ئاستى تەرىپىدا شان بە شانى ئاوازەكە وەكوو ھىلى ھارمۇنى بەكار بھىنرېت. بە واتاى وەكوو ئامپىرىكى سۆلۈ لە كات و ساتى گونجاودا بەكار بھىنرېت، نەك لە جياتى ھىلى ھارمۇنى بەكار بېرىت. ئىمەش وەكوو ئەو بەكارھىنانەي كە لاي ھەموو گەلان، بەتايبەتى گەلانى رۇژئاوا بەكار ئەبىرىت، بەكارى بېەين. لەبەر ئەوئەي لە دنياى مۇسىقادا بە ھارمۇنىكردى ئاواز مەرجىكى سەرەككىيە، كەم ئاواز ھەيە كە بە تەنھا مېلۇدىيەكەي گۆيى مروف پى بكات. بۆيە گىرنگە و پىويستىشە كە ھەموو ئاوازىك كەم تا زۆر ھىلى ھارمۇنى لە تەكدا بىت. بەلام مەخابىن لاي مىللەتانى رۇژھەلات و مىللەتى ئىمەش ھەروەھا لە سەرەتاي پارچە ئاوازىكەو، جا قوورگىيى بىت يان ئامپىرى جىاوازي نىيە، ھەموو ئامپىرە مۇسىقاىيەكان بىكەو ھەيژەنن و جار جارىك ھەموو ئامپىرەكان ئەوەستىن جگە لە يەك ئامپىرى مۇسىقا، بەلام ئامپىرە پىتمىيەكان وەستانىان بۇ نىيە، گوايا ئەمە دابەشكردى مۇسىقاكەيە. زۆر بەداخەو كە ئامپىرە پىتمىيەكان جىگەي بە ھارمۇنىكردى ئاوازي گرتۆتەو و ھەموو تام چىژىكى زانستى مۇسىقاى لە ھىلى ھارمۇنى سەندۆتەو و بۆتە ھۆي كەموكۆرى لە مۇسىقاكانماندا.

۴- ھەولدان بە ھۆي ئاشنابوون بە زانستى گۆرانكارى نىوان پەيژەكانى مۇسىقا و ھەلسوكەوتكردىن لەگەلىاندا بەو شىۋە زانستىيە، كە بە ھۆيەو ئەتوانرېت زياتر لە پەيژەيەكى مۇسىقا لە پارچە ئاوازىكدا بەكار بېرىت و، بىيىنە خاۋەنى چەندىن فۆرمى نوي (وەكوو لاي مىللەتانى رۇژئاوا)، چىتر لە ئاستى فۆرمى گۆرانى فۆلكلورىدا نەمىننەو.

۵- كەلك وەرگرتن لە فۆرمە پىتم سەربەستە كوردىيەكانى وەكوو ((كۆتەل و سرووت و بەيت و بالورە و ھەيران و لاوك و قەتار و ئەللاۋەيسى و خاۋكەر و خۆرشىدىي)) و چەندىن فۆرمى تر، كە ئەتوانرېت بە ھۆي پىشكىنىكى ھونەرىي سەرانسەرى كوردستانى گەورە دووبارە لەگەل ھونەرى ساز و ئاوازەكانماندا ئاشنا بېنەو، كە تا ئىستاش و ن و ھىچ گەشەيەكىان پى نەدراو. كەواتە بە ھۆي ئاشنابوونمان بە زانستى گۆرانكارىيەكانى نىوان پەيژەكانى مۇسىقا ئەتوانرېت پەريان پى بىرىت.

۶- كاركردىن بە چوارىنەكانى مۇسىقا وەكوو زانستىيە جىھانىيەكان:

۱- ھەولدان بۇ زياد نەكردى ناولىنانى جۆرى چوارىنەكانى مۇسىقا (تتراكۆرد): كە ئەو جۆرە زياد كىردنە لە لايەن ھەندىك كەسەو ئەكرىت و كراو، خۆي لە خۆيدا سەرلىشىۋاندىكى تىرى وەكوو (زۆر و بۆرى) ناوى پلە دەنگى و پەيژەكانى مۇسىقاى ناو ھۆنەرى ئاواز و مۇسىقاكەمانە. ھەول بىرىت ئەو زانستىيە سەلمىنرېت، كە پەيژەي مۇسىقا لە دوو چوارىنەي مۇسىقا پىكىدىت، بە واتاى تەنھا لە پەيژەيەكى مۇسىقا دوو جۆر چوارىنە ھەيە. چوارىنەي يەكەم پىك دىت لە پلە دەنگىيەكانى (يەكەم، دوو، سىيەم، چوارەم). چوارىنەي دوەمىش پىك دىت لە پلە دەنگىيەكانى (پىنجەم، شەشەم، ھەوتەم، ھەشتەم).

ب- بەكارھىنانى چوارىنەي مۇسىقا (تتراكۆرد): تەنھا بۇ برەودان بۇ فراوانكردىن و، برەودان بە ئاوازىكى مۇسىقا لە رېي بەكارھىنانى چوارىنە مۇسىقاىيەكان. بۇ چوونە ناو پەيژەيەكى نويۋە لە رېي بەكارھىنانى زانستى گۆرانكارى نىزىكايەتى، كە ئەويش نىزىكى سەروو و نىزىكى خوارووى

پەيزەكانى مۇسقايا، كە بە ھۆيانەو ۋە ئوتانرېت پەيزە نوي لە پارچە ئاوازيكا بەكار بەھنرېت (جۆرى ئەم زانستىيەمان باس كر دووہ).

۷- دانانى سىستىمىكى زانستى بەوجۆرەى كە من لەسەر بنەماى زانستى مۇسقاى جىھانى پەيرەويم كر دووہ، بۇ نوسىنەوہى رابەرى پەيزە لەساتى نوسىنەوہى نۆتەكانى مۇسقاىداو پەيوہستى رابەرى پەيزەوہى پەيزەدروسىنكراوہكانى سەر پلە دەنگىەكانى ترى پەيزەكانى مۇسقا (پەيزەدروسىنكراوہكانى سەر پلە دەنگىەكانى: شەشەم، و سىيەم، و چوارەم، و پىنجەم)، بەرابەرى پەيزەى سەركى، جا پەيزەى يەكەمى گەورە (عەجەم) يان پەيزەى دووہى گەورە (پاست)بېت، ھەر وەكو چۆن لەسىستىمى نوسىنەوہى پەيزەكانى مۇسقاى جىھانى (پۇژئاوايى) ئەبىيىن، وازھىتان لەوسىستەمەكۆنە نازانستىيەى كە تائىستاش لەپۇژھەلاتا پەيرەو ئەكرېت.

۸- پەيرەوكردى سىستىمى زانستى بۇ پەيزەى كرۇماتىك و كەلك وەرگرتن لەوجۆرە ياسايەى باسمانكر دووہ بۇ پەيزەى كرۇماتىك (لەبەرئەوہى تائىستا ھىچ پەيرەويك بۇئەم جۆرەپەيزەى بەتايبەتى پەيزەى كرۇماتىكى 'پاست' لە ئارادا نىيە) ولەگەل پەيرەوكردى ياساو مېتۇدەجىھانىكە.

۹- ھەولدان لەلايەن جىگە و لاينە بەرپرسەكانى ھونەر بەگشتى و مۇسقا بەتايبەتى، بۇ سەرانسەرى ھەر چوار بەشەكەى كوردستان، بە بەشدارى كەسانى دلسۆز و خۇنەناس و زانا لە بوارى مۇسقاىناسىدا، بۇ ئەوہى زۆربەى گىروگرفتەكانى ھونەرى مۇسقاى ئىستامانى تيا تاوتوي بكرىت و، ئاست تەنگىيەكانى ئاسان و ئاشكرا بكرىن. تا ئەو دروشمەى كە لە دىر زەمانەوہ ھەموومان لەبەرمانە، كە ئەلئىن بەرەو ھونەرىكى پەسەنى ھاوچەرخ و بە ئەنجامدانى بگەيەنن. ھىوادارم و داواكارم لە دلسۆزانى ھونەرى نەتەوہكەم بەوپەرى لەخۇبووردوويى كار بكن بۇ بەرەو پىشبردن و فراوانكردى ئاستى ھونەرەكەمان، تا وا لە گەلانى جىھان ئەكەين، كە عەودال بن بە دواى گوي گرتن لە ھونەرى ساز و ئاوازەكەمان، وەكوو چۆن تا ئىستاش ئىمە عەودالين بە دواى گوي گرتن لە كارەكانى مۆتازرت و بتھۆقن و خاچەدۇريان و دەيان و بگرە سەدان كۆمپوزەرى بە ناوبانگى جىھانىي. ھىوادارين كارە ھونەرىيەكانى ھونەرەندە كۆمپوزەرىكانى ئىمەش بىتە ئاستى كارى كۆمپوزەرىكانى جىھانىي و، كارەكانيان بايەخىكى جىھانىي پى بدرىت، ئەمەش بە پەچاوكردنى ئەو خالانەى كە باسمان كر دووہ، لەگەل چەندىن راوبۆچوونى كەسانى دلسۆزى نەتەوہكەمان.

كۆتايى

سەلاح پەروف
2009

پىچونەوہى زمانەوانى مامۇستا نوخشە چروستانى

Classificatie

Van de

Koerdische

Muziek

Toonladders

Salah Raouf

2021

والبغداد الكوردية المنعزلة

كردستان